Jaakh

A lap házitudósaként emliti a müvészt, aki a Heti Posta c. rovatban egy olvasó kérdésére elkészitette önarcképét a válasz illusztrációjaként. A kis válaszcikk eldicsekszik a zseniális házitudóssal, aki nem kér pénzt, hane ezzel a rajzával hozta tudomására a lapnak saját állapotát.
A rajz kolduskénti ábrázolja, ruháján folt-hátán folt, kezében tartja kalapját s várja, hogy pénzt dobjanak bele.
Repr.
A HÉT, Bp. 1896. okt. 25.
VII. évf. 43. sz. 749. lap.

ALEX. JABANTSSEVICH, textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlchen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 224.- Herr Alex. Jabantssevich
Felvétel ideje: ~~xxxxx~~ 1804. 31. 8br.
Hová vették fel: Szt.Endre. 158.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

Jablonszky Ferenc, építész

A Markó utca jászai börtönügyi épületet tervezte.

Kulcsár Anna: Tisztelet a törvényháznak, 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. nov. 22.

Jablonszky Ferenc

Bonus igazságügyi épületet tervezett.

Nepényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967. Budapest 1970.

361

Jacoby Károly

Benczur Gyula, Lotz Károly, Vastagh György, Hegedüs László, Ferenczy Károly, Feszty Árpád, Réti István müvészeket sorolja föl Tövis: "Biblikus képek" c. beszámolójában a Müvészház kiállitásáról, majd megjegyzi, hogy ha a kiállitott remekmüveket az egyház nem váltja magához, az az ő baja. Ha pedig a tárlat után valaki gyönyörködni akar bennük, majd nem a templomba megy, hanem Jánossy Béla, Kiss József és Ágai Béla urakhoz, akiknek a falait fogják disziteni.
A HÉT, Bp. 1910. márc. 20.
XXI. évf. 12. sz. 189. lap.

Jacobi Miklós

az Esterházy Miklós udvari építésze

levéltári adatok bizonyítják részvételét

az Fertődi Esterházy Kastély építésében

Kelényi György: Kastélyok, Urak, villák

1974. Bp. Corvina

112. old.

JACOBY,?

Esterházy Miklós kisérője franciaországi útján. Benne sokáig az eszterházi kastély épitőjét sejtették. Könyvet irt Esterházáról, a herceg művészeti tanácsadója volt és a mulatságok szervezője, rendezője. 81.old.

VADÁSZI ERZSÉBET: Philippe de Lasalle Esterházy mintája 73.old.

Az Iparmüv.Múz.és a Hopp Ferenc Keletázsiai Müv.Múz. Évkönyve, XI. 1968. Bpest. 1969

Nicolaus Jacoby

illusztrációja a Fertőd (Eszterháza) kastély ill. a francia kert alaprajzáról. Rézmetszet. Reprodukció.

Voit Pál: A barokk Magyarország, Budapest, 1970.

751

V.L.JACOBY, grafikus

A Soproni Muz.grafikai gyüjteményében kb.100 portré sok Széchenyi ábrázolás.-Ezek jegyzéke:

5./.-Széchenyi István melliképe.
N.D.Min.V.Daffinger gez.u,fest.V.L.Jacoby Druck v.F.Kargl Wien.Szinezett rézmetszet,22.5+14.7 cm.
Előkép: Daffinger. 166.old.

DAVIDNÉ ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyüjteményének története 157.old

ARCHIVUM 1972 A Xantus János Múzeum Évkönyve

Nicolaus Jacoby

vezette 1765 júliusában az Esterházi-
kastély építkezési munkálatokat.

Voit Pál: A barokk Magyarországon,
Budapest, 1970.

781

Nicolaus Jacoby

herceg építésze vezette 1756-tól az esterházai-fertődi építészeti irodát.

Voit Pál: A barokk Magyarországon,

Budapest, 1970.

641

Jacobovits Károly

Karikaturái a cimlapokon:

Jászai Mariról	1895.	okt.	2o.	3. sz.
Wlassics Gyuláról	"	"	27.	4. "
Tencer Pálról	"	nov.	3.	5. sz.
Darányi Ignácról	"	"	10.	6. "
Dr. Silberstein /Ötvös/ Adolfról	1895.	nov.	24.	8. "
Eötvös Károlyról	"	"	30.	9. "
Kolozsváry Kiss Istvánról	"	dec.	15.	10-11. sz
Kaas Ivorról Repr.-ók.	"	"	22.	12. □

ÉLET, Bp. 1895. október, november, december havi cimlapok.

Jaczó Iván

Jaczó Iván - Lázár Antal: Pilát Gabriella /1945-1972/. - /Nekrológ/.

Magy.Ép.műv. 1972. 6.sz.

64.l.

Jacsó Istvánné, kímző

L. Kis Jankó Bori

– Hír

21

Nipszabadság Bp. 1978 aug. 13

Jacsó Péter

a Vörösmarty Gimnázium centenáriumi ünnepségének képzőművészeti kiállításán első díjas lett Vörösmarty-portrés plakátja. (említve)

Péter Imre: Iskolai képzőművészeti kiállítás.

Művelődés, Budapest, 1942. jan. (2)

1254. KÉT KAROS GYERTYATARTÓ, ezüst, karélyos talppal, baluszteres szárral, egy függélyes és két bőségszarualaku karral. Bécs, 1837. — Zwei Armleuchter, Silber, mit Balusterschaft und drei Arme. Wien, 1837. cca 1700 gr.

1255. KÉT KARTUSOS FALIKAR, barokk, trébelt ezüst, kettős karral. Osztrák, XVIII. sz. — Zwei Wandarmleuchter mit Kartusche. Barock. Österreich, XVIII. Jh. 1575 gr.

1256. MEGILAH, filigrán ezüst, egyik végén korona csengővel, másik végén hengeres fogantyu. Benne héber pergamenkézirat Eszter történetével. Német, XIX. sz. e. — Megilah, Silberfiligran, mit jüdischer Handschrift. Deutsch, A. XIX. Jh.

1257. MEGILAH, ezüst, hengeres végén korona, testén trébelt jelenet, lóhátan felvonuló Mordahajt Haman vezeti, másik végén hajtó kar. Benne héber pergamenkézirat Eszter történetével. Német. — Megilah, Silber, zylindrisch, mit getriebenem Dekor. Im Inneren jüdische Pergamen-Handschrift. Deutsch.

1258. SZÉDER-TÁL, trébelt ezüst, peremén akantuszlevelek, közepén asztalkörüli jelenet. Német. — Sederschüssel, aus Silber getrieben, im Mittel Szene. Deutsch.

1259. TOILETTE-KÉSZLET, ezüst, empire stilusu, palmettasoros diszitéssel, tükörrel. Tokban. Bécs, XIX. sz. — Toilettegarnitur, Silber im Empirestiel. Wien, XIX. Jh. cca 2500 gr.

1260. ÖRÖKMÉCS, ezüst, három láncon csüngő vázaalak, trébelt és áttört virágos és leveles diszitéssel. IBS mesterjegy. Bécs, 1689. — Ewige Lampe, Silber, Vasenform, auf Ketten, mit getriebenem Dekor. Wien, 1689. 1590 gr.

1261. KRISZTUS A KERESZTTEL, trébelt ezüst domborrmű. Könyvveret. XVIII. sz. — Christus mit dem Kreuz, Relief aus Silber getrieben. XVIII. Jh.

1262. NAGY TALPAS TÁL, ezüst, oszlopidomu szára négyzetes talpon nyugszik, leemelhető, kerek, talpas táljának pereme áttört diszitésü. Bécs, 1840. — Grosser Aufsatz, Silber. Wien, 1840. 2500 gr.

1263. OVÁLIS TALPAS CUKORTARTÓ, ezüst fedővel, két füllel. Oldalán trébelt virágok, tetején *APPELT NANETE*. Augsburg, 1800 k. — Ovale Zuckerdose mit Fuss und Deckel, mit getriebenem Blumendekor. Augsburg, um 1800.

1264. NAGY KÁVÉSKANNA, fedővel, ezüst talpas alak, lapitott tagozott testén gyöngysor és vésett diszités, kiöntő csővel és fekete fafüllel. Német, Louis XVI. — Grosse Kaffeekanne, mit Deckel, Silber, mit Perlreihe und graviertem Dekor. Deutsch, Louis, XVI. 1200 gr.

1265. NÉGYSZÖGÜ SZELENCE, ezüst, fazettált oldalakkal, pénztárcát utánzó, empire diszitéssel. Bécs, 1817. — Viereckige Dose, Silber, mit fazettierter Wandung u. Empiredekor. Wien, 1817.

1266. IVES SZELENCE, ezüst, empire diszitéssel. Bécs, 1820 k. — Dose, Silber, mit Empiredekor. Wien, um 1820.

1267. GEREZDES KUPA FEDŐVEL, ezüst, jórészt aranyozva, hatkarélyos talpa tagozott, teste szintén hatkarélyos, közben egy-egy homoru tag, domboru födele tagozott, kagylós diszü billentővel, kérdőjel alaku akantuszleveles diszü füllel. *J. B.* mesterjegy. Brassó, 1700 k. — Gerippter Humpen mit Deckel, Silber, grösstenteils ~~vergoldet, sechspassig. Brassó, um 1700.~~ Illusztr. XXX. tábl.

1268. NAGY DISZKUPA FEDŐVEL, aranyozott ezüstbe foglalt elefántcsont. Oldalán domboruan Páris almája jelenet, Merkur alakjával és nőalakokkal. Foglalatán poncolt alapon csigás disz, 2—2 maszkkal, női hermás füllel, B. W. mesterjegy. Német, XVII. sz. — Grosser Prunkhumpen mit Deckel, Elfenbein in vergoldeter Silberfassung. Auf der Wandung Urteil des Paris. Deutsch, XVII. Jh. Illusztr. XXX. tábl.

1269. ECET-OLAJTARTÓ ÁLLVÁNY, ezüst, ovális alak, közepén felnyuló empirediszü baluszteres fogantyuval. *Szatmári* mesterjegy. Kolozsvár, empire. — Essig-Ölkaraffe, Silbergestell. Kolozsvár, Empire. 720 gr.

1270. TOILETTE-KÉSZLET, ezüst, toilettetükör, mosdótállal és teljes felszereléssel. Bőrboritásu ládában. Bécs, empire, 1821. — Toilette, Silber, Spiegel, Waschbecken mit Garnitur. In Kassette. Wien, Empire, 1821.

1271. NAUTILLUS-SERLEG, aranyozott ezüst, kelyhén gyöngyházkagyló. Négykarélyos talpán négy hólyag trébelt angyalfejes és gyümölcsdisszel. Szára S alakban hajlott cethal, amint Jónást kiveti. Kehely 3 karélyos aranyozott ezüstből való, mellső részén 3 kartusba foglalva Jónás történetének egy-egy jelenete domborműben. A kagyló felső részén domboru maszk. N. K. mesterjegy. Nagyszeben, XVII. sz. — Nautillus-Pokal, vergoldetes Silber und Perlmuttermuschel. Mit Szenen aus der Geschichte Jonas. Nagyszeben, XVII. Jh.
Illusztr. XXX. tábl.

1272. CUKORTARTÓ, ezüst és réteges üveg, kagylót tartó háromkerekü kocsialak, szárnyas lóalakkal. Bécs (1856), Biedermeier. — Zuckerbehälter, Silber und Überfangglas, in Form eines Wagens, eine Muschel haltend, mit Seepferd. Wien (1856), Biedermeier.

1273. NAGY ASZTALDISZ, ezüst, kerek talapzaton négy oszlopos kerek szentélyalak, közepén nő bőségszaruval. Tetején négy csigás lábon álló talpas tál. Bécs, 1839. — Tafelaufsatz, Silber, Wien, 1839. 4350 gr.

J B mesterjegy

szombathelyi „hitelesítő" jellel.

Ernst Museum aukciór.

VII–VIII (1918.) 1034. sz. Érmes (1780)

kanál, hossza 17 cm, XIX.

sz. elsőfele.

Két, egykor méltán nagyhírű, irodalmilag ismert, de soha ki nem aknázott könyvgyüjtemény színét-javát nyujtjuk vevőinknek, s nem túlozunk, amikor aukciónkat fontos eseménynek tartjuk a magyar bibliofilia történetében. A messze multba, talán Nagy István híres könyvtárának eladásáig kell visszamennünk, ha hasonlóra akarunk hivatkozni. Nem szenved kétséget, hogy ilyen alkalom magyar vonatkozású nagy raritások szerzésére, talán soha többé nem fog nyílni.

Az egyik gyüjtemény, amely tételeink nagyobb felét szolgáltatta, néhai gróf Zichy Jenő, a magyarok eredete nagyérdemű kutatójának szentiváni könyvtárából van összeválogatva. E könyvtár első birtokosa a klasszikus műveltségű gróf Zichy Domokos rozsnyói püspök volt, aki gyüjteménye alapjait még a XIX. század első felében vetette meg. Egész sor kisebb könyvtárat olvasztott be a magáéba, így Simonyi Pál veszprémi kanonokét, aki maga is nagy barátja volt a könyveknek, továbbá Felső-Szathai Petheö Imre, Ángyán János és Csereney János dunántúli kiváló literatus férfiakét. Mikor jutottak a *Sz. Sír lovagrend* bécsi házának címeres kötésű könyvei a gyüjteménybe, már nem állapítható meg. A könytár jellege eredetileg teológiai és történelmi volt, de nem nélkülözte egyébb szakok vezető munkáit sem. A gyüjtemény folytatója és kiegészítője gróf Zichy Ödön a XVIII—XIX. századi politikai irodalom gazdag gyüjteményét hordta össze. Mivel járult mindezekhez gróf Zichy Jenő, nehéz lenne megállapítani, azonban valószínű, hogy a becses utazási munkák nagy része az ő szerzeménye volt. A gyarapodás az ő halálával sem szünt meg, amit mutat Thieme—Becker nagy műtörténeti lexikonának majdnem teljes példánya.

E tág kereteken belül könyvészeti ritkaságok és érdekességek hatalmas sora díszítette a szentiváni könyvtárat. Szemelvényeket adni a címekből fölötte nehéz, mert a katalogust kellene ismételnünk, hogy képet adjunk az anyag gazdagságáról. Még a középkori kódexek sem hiányoznak: *Guillelmus de Papia Summa juridica* c. művének *Jacobus de Filiaco* nevű clericus kezéből származó, a XIV. század elején készült kézirata minden könyvtárnak díszére válnék. Az ősnyomtatványokból csak nehány kiválóan érdekeset említünk: *Nonius Marcellus*, Doctrina de proprietate sermonum, Velence egyik korai, híres nyomdászának, Nicolaus Jensonnak 1476-ban készült tipografiai remeke. Gyönyörű a Biblia 1482-ben közelebbi jelzés nélkül megjelent kiadása, amelynek végére a könyvnyomtató jogos önérzettel illesztette oda; *Nec in orbe similis est impressa.* Ritka velencei nyomtatvány a *Mammotrectus Bibliae* 1483-ból, Franciscus de Hailbrun sajtója alól s még becsesebb a híres formula-gyüjtemény: *Epistolae Karoli*, amelynek kolofonja így hangzik: *Impressum anno domini 1486... per dominum Karolum Mennigken studii Bononiensis magistrum.* A legpompásabb régi nyomtatványok közé tartozik *Perottus* Miklós *Cornucopiae*-je Velence. 1488., és Sz. Ágoston leveleinek Baselben, Iovannes Amorbachnál közrebocsátott kiadása. A gyüjtők mindenkor nagyrabecsülték *Ovidius* Metamorphosis-ának Regius Ráfael által kommentált kiadását, amelyet Bevilaqua Simon Velencében nyomtatott 1497-ben. Ezzel, ha irodalmi értékben nem is, de ritkaságban vetekszik *Virgilius* Bucolicainak egy szerény iskolai kiadása a lipcsei Volfgangus de Monaco-tól, 1499-ből. Utóbbihoz hozzá van kötve az *Aeneis*-nek Strassburgban, Knoblochnál 1509-ben nyomtatott ediciója. Az ősnyomtatvány-sorozatnak legértékesebb tétele kétségkívül *Schedel Hartmann* Világkrónikája, a legkeresettebb és legritkább német kiadásban, amelyet Nürnberg nagyhírű tipografusa, Anthony Koberger a latin kiadással párhuzamosan nyomtatott s 1493 dec. 23-án fejezett be. Az egykorú kötésű példány majdnem körülvágatlan szélekkel bír s

sabban ennek második felére jelöli ki a készítő, az *augsburgi* Mathaeus *Baur* bélyege (387). Kedves asztali holmi egy ezüstkosárka az empire idejéből (217) s egy másik hasonló korú filigránból alakított, valószínűleg valamelyik délmagyarországi ötvös kezéből (299). A biztosan meghatározható magyar ötvöstárgyak között van, *Goszmann* György jónevű pesti ötvösmester két munkája: üvegpohár neobarokk stílusú fedele 1853-ból (302) s egy síma ezüstkeret 1854-ből, amelybe hímzett szentkép van befoglalva (267). Ismeretlen *óbudai J D* jegyű ezüstmívest örökít meg egy filigrános ládika ál-ékkövekkel díszítve; hitelesítő bélyegén az 1820. évszám jelzi a készítés idejét (288). Ritkaságra az óbudaiakkal vetekednek az egykori *pozsony-váraljai* (Slossgrund) ötvösök munkái; ezekből egy *Becker Frigyes* által 1840 körül készített, gólya alakjában formált, ollószerű cukorfogót (373) mutatunk be. Végül egy eddig sehol sem említett, de bizonyára hazai hitelesítő bélyeg (koronával födött várkapuban 13-as finomságjelző szám) látható egy parányi ezüstkosárkán, összefonódott J. D. betűjű mesterjeggyel (271).

A régibb használati ezüstneműek közt több származik *bécsi* mesterektől. Kiválik közülük egypár nagy karos-gyartyatartó 1853-ból, tiszta Louis XVI. stilusban, ami ebben az időben csak úgy magyarázható, hogy e kitűnő kivitelű darabok valamely régibb készlet kiegészítésére készültek (276). Jellegzetes császárkori munka egy díszes tintatartó, áttörtperemű tálcával, bélyegén 1816 évszámmal (216).

A kisebb ezüstművek között a XVIII. századig visszamenő csínos szelencéket, régi ezüstfedelű jegyzőkönyvecskéket, gyufadobozokat, gombolyagtartókat lehet találni. A változatos evőeszközök legtöbbje bécsi eredetű s pompájával rávall a megrendelők gazdagságára.

Az üvegek s porcellánok között nehány régibb és újabb plasztikai alkotás látható; köztük kedves egy kecses Ámorka, *Coup sur coup* felírással, XVIII. századi meisseni darab (457). A bécsiekből kitűnnek egy a XIX. század legelejéről való nagy étkezőkészlet maradványai, néhány szép tányér, rózsás tál a XVIII—XIX. század fordulójáról s egy nagy tintatartó 1851-ből (699). Sevresi, angol, német és cseh darabokon kívül több herendi díszedénnyel találkozunk. A többé-kevésbbé díszes poharak között kiválik egy emlékpohár, a három Párka művészien köszörült alakjával (456).

Igen tartalmas és számra is jelentékeny a textil-készítmények csoportja. A sok modern asztali, ágybavaló s egyéb vászonnemű mellett szép régi hímzéseket találhat a figyelmes szemlélő. A csipkekedvelő pedig, ha kellő szakértelemmel rendelkezik, valóságos ritkaságokra tehet szert, mélyen a valódi érték alatt maradó árakon. A szőnyegek között is van néhány értékes keleti darab; a pálmát egy selyem-perzsa szőnyegnek adnánk. A bútorneműek között nem ritkák az egyes *régi* darabok, köztük magyarok is vannak, a XVIII. század második felétől a táblabírókor végéig.

A *vegyesek* mondhatni mindent felölelnek, ami a bútorokon túl kényelmet s a fényűzést szolgálja. Órák, kandallódíszek, karos és egyszerű gyertyatartók, dobozok, szelencék, kávé- és teafőzők, le egészen a konyhaedényekig a legcsodálatosabb változatosságban, de mindig pompás és díszes kivitelben sorakoznak előttünk. Valóságos *embarras de richesse*, nehéz választani belőle s lehetetlen úgy távozni, hogy valami meg ne ragadja figyelmünket, le ne kösse érdeklődésünket.

A könyvanyag, amelyet ez alkalommal áruba bocsátani módunk van, minőségét, a nagy ritkaságok számát, egyes darabok értékét tekintve, messze felülemelkedik az átlagon.

Arverés Körlevél
1938. 1. sz.

149. POHÁR. Ezüst, részben aranyozva, barokk kagylós díszítéssel. J B mesterjegy. M. 8·8 cm. Brassó, XVIII. sz. 1. fele.

Becher. Silber, z. T. vergoldet, mit Barock-Muschelwerk. Meisterzeichen J B. Brassó, XVIII. Jh. 1. Hälfte.

Báró Herzog Mór Lipót.

3

Erdélyi kiáll. 1931.

J. B. mesterjegy
Brassó, XVIII.

J B mesterjegy
Brassó XVIII. sz.

1255. HÁROM VIASZVIRÁGCSOKOR, Biedermeyer.

1256. KÉT KEGYKÉP, pergamenre festv XVIII. sz. v. — Zwei Gnadenbilder Jesus und Mariä. Ungarisch, E. X

[illegible]. ÖT- ÉS KÉTFORINTOS BÉCSI B Zweigulden Wiener Banknoten. 18(

[illegible]T CIMERTARTÓ GRIFF, ma Italienisch, XIX. Jh.

125[illegible]RNYAS ANGYALFEJ, e[illegible]e Engelköpfe, der eine

1260. LE[illegible]MB ÉS SAS, farag sz. — Taube und Ad[illegible]versilber[illegible]erreich, XVI

1261. KÉT DISZ[illegible]t és aran geschnitzt, ver[illegible]eich, b

1262. HÁROM ÁRNYK[illegible] két férfi és bilder. Ungarisch, XIX. Jh.

1263. VIRÁGTARTÓ, piros köszörült üv nyozott bronz talapzaton. Francia, Form eines Füllhornes, in Adlerkop[illegible]zösisch, Empire

361. BAROKK POHÁR, részben aranyozott, szalagindaközt trébelt akantuszpalmetták, kúpos testén M. 8·8 cm. J B mesterjegy. Brassó, XVIII. sz. v. é. f. Wolfner Gyula.

élmetszetekkel, bársony kötésén szines miniaturkép, 1836. — Gebetbuch (Heilige Anklänge) mit Stahlstichen, Pest, 1836.

ormü. XIX. sz. e. f. Männerbrustbild, Elfenbeinrelief.

férfit ábrázol, ovális fekete fakeretben. Osztrák, XIX. sz. Mann darstellend, in schwarzem Holzrahmen. Österreich,

XIX. sz. e. f. — Spieldose, in Mahagonikästchen. E. H.

, XIX. sz. e. f. — Sechs Spielwerke. Böhmisch, e. H.

és aranyozott fa. Osztrák, XVIII. sz. m. f. — Zwei vergoldet. Österreich, zw. H. XVIII. Jh.

arany-ezüst csipkés ruházatban, rokokó-talapzaton, ezüst -üvegszekrényben. Osztrák, XVIII. sz. — Jézuskind in Vitrine. Österreich, XVIII. Jh.

tt fa, Bidermeier, cseresznyefa-üvegszekrényben. Osztrák, big, in Vitrine. Österreich, XVIII. Jh.

préselt diszü rézláncon. Magyar, Bidermeier. — Hänge-ette. Ungarisch, Biedermeyer.

JCA mesterjegy
győr, empire

1042. MELLKERESZT, arany foglalatban
Brustkreuz, Perlen, Diamanten und

1043. BROS, arany, ötágu rozetta, fekete
meier. — Brosch, Gold, eine fünfz
eine Diamanten. Biedermeyer.

K, arany, ováli rozettaalak,
ner ovalen Rosette, mit

1044. kartusalak, kék-f
er. — Brustsch
und Perle

1046. GYÜRÜ, itható
Bécs, XIX. sz. d
fond ein Kreuz a Vie

1047. MÁRIAKORONA, ezüs ben a
Silber, teilweise vergoldet, it Schn

1048. KARPEREC, arany, fején kék zom
Gold, auf blauem Emailblätterfond

1049. KARKÖTŐ, arany, rajta két kéz két
meier. — Armband, Gold, zwei Händ
Schmucksteinen. Biedermeyer.

1050. GYÜRÜ, arany, fejében egy nagyobb
sz. e. f. — Ring, Gold, mit grösseren

693. KÉT TALPAS SÓTARTÓ, két kígyóból alkotott szár
Bécs, 1799. — Strasser Feldau Selma. M. W. (Math. Wagner) mesterjegy.
gomb. M. 15 cm. M. W. (Math. Wagner) mesterjegy.
ral, kerek talppal és csészével. M. 9.2 cm. J C A mester
jegy. Győr, empire. — Strasser Feldau Selma.

. — METALLGEGENSTÄNDE.

061—1150.

dó antik pásztort ábrázol. Olasz, XIX. sz. — Bronzefigur, Baumstamm lehnend. Italienisch, XIX. Jh.

két ágalaku kengyeles füllel. Japán, XIX. sz.

or, japán mesterjeggyel. XIX. sz. — Der Garbenbinder. erzeichen. XIX. Jh.

OCSKÁJA, öntött bronz, négyzetes fekete márványlapon. Bronzebüste, auf Marmorplatte. E. H. XIX. Jh.

SKÁJA, öntött bronz, fekete márványlapon. Német, nzebüste, auf Marmorplatte. Deutsch, e. H. XIX. Jh.

vális fatalpon. Jelezve: BARYE. Barbedienne öntvénye. iger, Bronzeguss, auf ovalem Holzsockel. Sign. BARYE. , XIX. Jh.

ntött bronzszobor, álló nőalak. Jelezve: P. T. Humann, ung, Bronzefigur, stehend. Signiert: P. T. Humann, 1852.

zszobor, ülő helyzetben, fekete márványtalpon. Jelezve:

J. B. monogramista

„Tájkép alakokkal" o. v. 53 x 67 cm
J. l. j. J. B. 870.
Kikiáltási ár: 12000 Ft.

BÁV 55. Képaukció Dpl981. szeptember

J. B. mester, mézeskalácsos

L: Kerékgyártó Sándor

Rádey Emil: Debreceni mézeskalácsos formák. 26

Élet és Tudomány, XXX. 1978. jún. 6. XXXIII/1.

J. B. monogramista: 1800-ból

„Calliope" o.v. 70x30 cm (Restaurált)

J. l.: J. B. 1800 monogrammal. Védett.

Kikiáltási ár: 12000 Ft.

BÁV 47.Képaukció Bp.1978.december

J. G.

Undai mesterjegy 1837

l.

Uxa 266.-l.

Közgazdaságtudományi kar.

Műszaki altiszt.

Hraskó Pál

I. osztályú altisztek.

Gyenge Imre *Magyari Ferenc* *Megyeri József*

II. osztályú altisztek.

Igaz János

Kisegítő szolgák.

Borka János *Balogh József* *Kramberger Konrád*

J. G. mesterjeg

budai hitelesítő bélyeggel
G érbetűvel, 1830.

Ernst Muzeum aukciói

VII–VIII (1918.) 1055. sz.
Szablya ezüst veretekkel
hossza 104 cm

J. H. monogrammista

/Joseph Hauzinger ?/

A palotakápolna belsejének terve.
1771-80 között. (Ozn. Lvt. B. T. 29. sz.)
(repr.)
A szt. István kápolna interieurje
és oltára 1778 körül (Ozn. Lvt.
B. T. 28. sz.) (repr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

116. l.

J. G. csizmadiamester pecsétgyürüje

Miskolci. Ovális. Középen sarkas csizma, fölötte ötágú korona, lent két babérág. Oldalán bicskia, musta, jobbról sodróvas. A korona két oldalán a monogramm: J.G. Agyürü átm. 2.5.cm. 195.old. 32.jegyz. 15.kép. Fekete reqr.

BODÓ SÁNDOR: Borsódi, abaúji és zepléni céhpecsétek
189.old

A HERMAN OTTÓ MUZEUM ÉVKÖNYVE, IX. 1970
Miskolc, 1971

J. G. csizmadiamester pecsétgyűrűje

Miskolci. Ovális. Középen sarkas csizma, fölötte ötágú korona, lent két babérág. Oldalán bicskia és musta, jobbról sodrósvas. A korona két oldalán a monogramm: J. G. A gyürü átm. 2.5 cm. 195. old. 32. jegyz. 15. kép.

BODÓ SÁNDOR: Borsódi, abaúji és zeplémi céhpecsétek 189. old

A HERMAN OTTÓ MUZEUM ÉVKÖNYVE, IX. 1970
Miskolc, 1971

843. CÁPÁS POHÁR, ezüst, kupos alak. Augsburg, XVII. sz. — Gepunzter Becher, Silber, konisch. Augsburg, XVII. Jh.

844. KEHELY PATENÁVAL, ezüst, részben aranyozva, hatkarélyos talpán trébelt barokdiszités. Leveles diszü, kartusos nodussal. Augsburg, XVIII. sz. e. — Kelch mit Patena, Silber, zum Teil vergoldet, am sechspassigem Fuss getriebener Barockdekor. Den Nodus zieren Kartuschen und Blätter. Augsburg, Anf. XVIII. Jh.

845. KEHELY, ezüst, részben aranyozva, hatkarélyos lábán vésett diszités. Gerezdes nodussal. Magyar, XVII. sz. e. f. — Kelch, Silber, teilweise vergoldet, am sechspassigem Fuss Gravierung. Ungarisch, erste H. XVII. Jh.

845a TALPAS KEHELY, ezüst, szára férfialak. Német, XVII. sz.

846. KÉT OLTÁRGYERTYATARTÓ, ezüst, hármas csigás lábon áll, tagozott baluszteres szárral, trébelt rokokó diszitéssel. JGL mesterjegy. Bécs, 1752. — Zwei Altarleuchter, Silber, auf Volutenfüsse, mit profiliertem Balusterschaft und getriebenem Rokokodekor. Wien, 1752.

847. KÉT ÖRÖKMÉCS, ezüst, lebegő angyalalakkal. Róma, XIX. sz. e. f. — Zwei Ewige Lampen, Silber, mit schwebende Engelchen. Rom, e. H. XIX. Jh.

848. TÁNYÉR, ezüst, részben aranyozva, peremén vésett rajzban füzérek közt négy medaillon tájképpel. Augsburg, XVII. sz. — Teller, Silber, teilweise vergoldet. Augsburg, XVII. Jh.

849. TÁNYÉR, hasonló a 848. sz.-hoz. — Teller, wie No. 848.

850. KÉT POHÁR, ezüst, vésett diszitéssel, oldalán medaillonban a négy évszak allegóriája. Augsburg, XVII. sz. — Zwei Becher, Silber mit gravierte Verzierungen. Augsburg, XVII. Jh.

851. FÖDELES TÁLKA, ezüst, vésett indadisszel és két medaillonnal. Födele J. H. Mesterjegy, Kassa, 1830. Augsburg, XVII. sz. — Kleine Deckelterrine, Silber. Der Deckel mit J. H. Meisterzeichen. Kaschau, 1830. Augsburg, XVII. Jh.

852. OVÁLIS TOILETTETÜKÖR, vésettdiszü, részben aranyozott ezüstkeretben. Bécs, 1709. — Ovaler Toilettespiegel in Silberrahmen. Wien, 1709.

853. EVŐKÉSZLET, ezüst, részben aranyozva, vésettrajzu gyümölcsdiszitéssel. Két villa, két kanál, két kés. Augsburg, XVII. sz. — Essbesteck, Silber, teilweise vergoldet, zwei Gabeln, zwei Löffel, zwei Messer. Augsburg, XVII. Jh.

854. KÉT ALACSONY GYERTYATARTÓ, ezüst, részben aranyozva, kerek talpán vésett indadisz madarakkal. Augsburg, XVII. sz. — Zwei niedrige Leuchter, Silber. Augsburg, XVII. Jh.

855. KEREK DISZTÁNYÉR, vörösréz, ezüst diszitéssel, egymásba füződő női alakokkal. India. — Runder Prunkteller, Kupfer mit Silberverzierungen. Indien.

856. ÁLLÓ TOILETTETÜKÖR, fekete fa, ezüst verettel. Bécs, empire. — Standspiegel, schwarzes Holz, silberbeschlagen. Wien, empire.

857. JOGAR, ezüst, ékköves boglárdisszel. Magyar, XVIII. sz. — Scepter, Silber, mit Bockel und Schmucksteine. Ungarisch, XVIII. Jh.

858. FÉRFI ZSEBÓRA, ezüst, áttört barokkdiszü tokban. Jelezve: Phil. Grätzl. Linz. Osztrák, XVIII. sz. e. — Taschenuhr, Silber, in barockdurchbrochenem Gehäuse. Sign.: Phil. Grätzl. Linz. Österreich, Anf. XVIII. Jh.

Ernst Museum ankciói XLV. (1930)

859. FÉRFI ZSEBÓRA, ezüst, trébelt rokokódiszü külső és áttörtdiszü belső tokban. Jelezve: Sebastian Träfler. Augsburg, XVIII. sz. — Taschenuhr, Silber, das äussere Gehäuse mit getriebenem Rokokodekor, innen durchbrochen. Sign. Sebastian Träfler. Augsburg, XVIII. Jh.

860. FÉRFI ZSEBÓRA, ezüst, békateknőtokban, török számjegyekkel. Jelezve: Edv. Prior London. Angol, XVIII. sz. — Taschenuhr, Silber, in Schildpattgehäuse, mit türkischem Zifferblatt. Englisch, XVIII. Jh.

861. ALACSONY GYERTYATARTÓ, ezüst, felhajló talppal. Empire. — Niedriger Leuchter, Silber. Empire. 143 gr.

862. KIS TALPAS KANNA, ezüst, fekete fanyéllel. Osztrák, empire. — Kleine Kanne mit Fuss, Silber, mit Holzgriff. Österreich, Empire.

863. OVÁLIS KOSÁR, ezüst, áttört oldallal, középrekesszel. Magyar, 1830 k. — Ovaler Korb, Silber, durchbrochen. Ungarisch, um 1830.

864. BOTGOMB, ezüst, csavarosan gerezdes, trébelt barokk disszel. Német, XVIII. sz. — Stockgriff, Silber, gewunden, mit Barockdekor. Deutsch, XVIII. Jh.

865. TÜTARTÓ, ezüst, préselt domboru disszel. Bidermeyer. — Nadeletui, Silber, mit gepresstem Reliefdekor. Biedermeier.

866. NÉGYSZÖGÜ SZELENCE, márvány, ezüst foglalatban. XVIII. sz. v. — Viereckige Dose, Marmor in Silberfassung. E. XVIII. Jh.

867. KÉT NAGY GYERTYATARTÓ, ezüst, baluszteres szárral. Bécs, 1848. — Zwei grosse Leuchter, Silber, mit Balusterschaft. Wien, 1848.

868. KÉT NAGY GYERTYATARTÓ, ezüst, hasonló a 867. sz.-hoz. Bécs, 1848. — Zwei grosse Leuchter, Silber, ähnlich zu Nr. 867. Wien, 1848.

869. DISZVÁZA, ezüst, amforaalak, versenydij, fekete fatalapzaton. XIX. sz. — Prunkvase, Silber, amforaförmig, Wettpreis. XIX. Jh. 1285 gr.

870. AMFORAALAKU VÁZA, ezüst, versenydij, sárga márványtalpon. 1918. — Amforaförmige Vase, Silber, Wettpreis, auf Marmorfuss. 1918. 990 gr.

871. NAGY TALPAS DISZKANNA, angol ezüst, versenydij, fekete, kerek fatalapzaton. 1876. — Grosse Kanne mit Fuss, englisches Silber, Wettpreis, auf schwarzem Holzsockel. 1876. 2000 gr.

872. NAGY DISZKANNA, ezüst, lóversenydij, kerek, fekete fatalapzaton. 1880. — Grosse Prunkkanne, Silber, Wettpreis. 1880. 2000 gr.

873. NAGY FÖDELES VÁZA, ezüst, födelén nőalak. Versenydij. Kerek, fekete fatalapzaton. 1915. — Grosse gedeckelte Vase, Silber, am Deckel Frauenfigur. Wettpreis. 1915. 5640 gr.

874. NAGY ZSEBÓRA, arany, ütőszerkezettel. Francia, 1800 k. — Grosse Taschenuhr, Gold, mit Schlagwerk. Französisch, um 1800.

875. NŐI ZSEBÓRA, arany, quatre couleurs, Louis XVI. diszitéssel. Jelezve: CH LE ROY A PARIS. Francia, 1780 k. — Damenuhr, Gold, à quatre couleurs, mit Louis XVI. Dekor. Französisch, um 1780.

/2/ J.A. P.

XVIII. sz. vége.

A krisztinavárosi plébániatemplom kincstárában lévő Urmutató- alaki ereklyetartó jelzése.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

33.1.

J. P ötvösmester

Pest 1800 körül.

Fedeles cukortartó, Chorin Ferenc tulajd.

Kerek kis kosár, 1808 körül, Wolfner Gyula tulajd.

Gyertyaellenző, 1810 körül. Tört, Miczeum tört. Oszt.

lásd

Lay Bpestiparmuvkiáll

22, 23. l.

PMŰVÉSZE

V., Mária Va

hren

VESI

ÉS

J. P. mester

ötvös, Pest 1796 k.

Levita kancsá és tál

Óbudai Zsidó Múzeum

lásd

Lay Bpest iparmüvkiáll

16. l.

J. P. ötvösmester

Pest 1821-

Tálka, Tört. Múzeum
tört. oszt.

lásd

Lay Bpest ipar mű kiáll

26. l.

ÁNT E

festőm

TEMÉNYD

árcius 24-t

Belépőd

Igazgató: Schmidek Tibor dr.

1238. BILLIKOM, ezüst, három golyón nyugvó testén trébelt nagy virágok. Augsburg. — Willkom, Silber, auf Kugeln ruhend. Augsburg.

1239. CUKORSZÓRÓ, ezüst, baluszteralaku oldalán trébelt rokokó diszités, magas kupakja áttört. Német. — Zuckerstreuer, Silber, balusterförmig, mit getriebenem Rokokodekor. Deutsch.

1240. POHÁR FEDŐVEL, ezüst, részben aranyozva, poncolt oldalán ovális koszoruban cimer (3 strucctollat tartó kéz) és H. R. V. S. betük. Magyar (Besztercebánya), XVII. sz. — Becher mit Deckel, Silber teilweise vergoldet, auf der gepunzten Wandung Wappen und Buchstaben. Ungarisch (Besztercebánya), XVII. Jh.

1241. TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, ovális kosarát két delfin tartja. Pozsony, 1833. — Salzfass mit Fuss, die ovale Schale von zwei Delphine gehalten. Pressburg, 1833.

1242. KEREK DISZTÁL, ezüst, aranyozva, trébelt diszitéssel, közepén maszk, peremén 3 medaillon egy-egy női fejjel, közben groteszk disz. Német renaissance. — Runde Prunkschüssel, Silber vergoldet, mit getriebenem Dekor. Deutsch-Renaissance.

1243. TALPAS KANNA, ezüst, talpán, vállán és száján gyöngysor, felnyiló födelén levélcsomó, fekete fafüllel. Bécs, 1797. — Kanne mit Fuss, Silber, mit Perlenreihe. Wien, 1797.

1244. TALPAS KANNA, ezüst, teste gyürüsen tagozott, kiöntő csőre alatt női maszk, felnyiló födelén levélcsokor. Fafüllel. Bécs, 1807. — Silberkanne mit Fuss, ringartig gegliedert, unter der Ausgussröhre Maske. Mit Holzhenkel. Wien, 1807.

1245. NAGY TALPAS KANNA, ezüst, fafüllel. Tojásdad testén két ovális medaillon Vénusz és Ámor alakjával. Oldalán empire friz, a kiöntő alatt domboru kosfej. Osztrák, 1807. — Grosse Kanne mit Fuss, Silber, mit Holzhenkel. Auf der eiförmigen Wandung Venus und Amor in Medaillone, und Empiredekor. Österreich, 1807.

1246. KAROS GYERTYATARTÓ, ezüst, nyolcszögü talpa tagozott, szára baluszteres, fent 3 karral. Német, barokk. — Armleuchter, Silber. Deutsch, barock.

1247. NAGY TALPAS KANNA, ezüst, ovális testén és talpán empire poncolt alapu diszités. Bécs, 1807. — Grosse Kanne mit Fuss, Silber. Wien, 1807.

1248. DISZKARD, ezüst, részben aranyozva, az aranyozott részeken vésett indadisz, a többin domboru empire-disz, markolatán oroszlánfej. Bécs, 1802. — Prunksäbel, Silber, teilweise vergoldet, mit Gravierung und Reliefdekor. Wien, 1802.

1249. DISZKARD, empire diszü, aranyozott ezüst hüvellyel és markolattal, rajta fej és oroszlándiszü kézvédő. Bécs, empire. — Prunksäbel, Silber vergoldet mit Empiredekor. Wien, empire.

1250. KÉT TALPAS POHÁR, ezüst, sima felülettel. Bécs, 1810. — Zwei Becher, Silber, glatt. Wien, 1810.

1251. GYÜMÖLCSTARTÓ TÁLKA, ezüst, ovális, nyolckarélyos, két maszkos füllel, közepén trébelt virágszál. Német, XVII. sz. — Ringschälchen, Silber, oval, achtpassig, im Mittel Blüte getrieben. Deutsch, XVII. Jh.

1252. TRIPOSZALAKU SÓTARTÓ, ezüst, 3 kecskefejjel. Bécs, 1810. — Triposförmiges Salzfass, Silber, mit Ziegenköpfe. Wien, 1810.

1253. TINTATARTÓ, ezüst, ezüstbe foglalt, köszörült üvegedénnyel, kerek tányéron áll. Német, XIX—XX. sz. — Tintenbehälter, Silber und Glas. Deutsch, XIX—XX. Jh.

1222. POHÁR, ezüst, alsórésze ferdén gerezdes, felsőrészén poncolt alapon vésett inda. CW mesterjegy. Augsburg, XVIII. sz. — Silberbecher, die untere Leibung schräg gerippt, die obere mit gepunztem Fond, darauf Ranken graviert. Augsburg, XVIII. Jh.

1223. OVÁLIS CUKORTARTÓ FEDŐVEL, ezüst, négyleveles diszü lábon áll, tagozott födelén levél- és virágcsokor. JP mesterjegy. Pest, 1800 k. — Ovale Zuckerdose mit Deckel, Silber. Pest, um 1800.

1224. KÉT TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, ovális alak, két kosfejjel, két női herma-alaku szára nyolcszögü talpon nyugszik. Osztrák, empire, 1810. — Zwei Salzbehälter mit Fuss, Silber, oval, mit Widderköpfe, der hermenförmige Schaft ruht auf achteckigem Fuss. Österreich, empire, 1810.

1225. KÉT TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, lantidomu szárral. Rozsnyó, empire. — Zwei Salzbehälter mit Fuss, Silber. Rozsnyó, empire.

1226. KÉT TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, négyszögü, hullámos körvonalu csészével, szára delfinalaku. Kassa, 1843. — Zwei Salzbehälter mit Fuss, viereckige Schale auf Delphinschaft. Kassa, 1843.

1227. KÉT TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, kariatida-alaku szárral. Bécs, 1816. — Zwei Salzbehälter mit Fuss, Silber, mit Kariatidenschaft. Wien, 1816.

1228. KÉT TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, szára ülő puttó. Pozsony, 1831. — Zwei Salzbehälter mit Fuss, Silber, der Schaft in Form eines Putto. Pozsony, 1831.

1229. KÉT TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, félgömbös csészével. Esztergom, 1820—30. — Zwei Salzbehälter mit Fuss, Silber, halbkugelig. Esztergom, 1820—30.

1230. KIS KANNA ÉS CUKORTARTÓ FEDŐVEL, ezüst, empire diszitéssel. Bécs, 1807. — Kleine Kanne und Zuckerdose mit Deckel, Silber, mit Empiredekor. Wien, 1807.

1231. KÓKUSZEDÉNY (Eszrog-gránátalmatartó) ezüst foglalatban, ékkövekkel, födelén madár. A kókuszdión virágdisz közt perzsa lovas, madár és két madár alakja héber felirattal. Orosz (Kiev), XIX. sz. e. — Kokusgefäss (Behälter für Granatapfel) in Silberfassung. Russisch, A. XIX. Jh.

1232. KÁVÉSKANNA, ezüst, fekete fafüllel. Lapitott körteidomu teste gerezdes, felnyiló boltozatos fedővel. P. S. mesterjegy. Bécs, 1753. — Kaffeekanne, Silber, von flacher, gerippter Form. Wien, 1753.

1233. KEREK DISZTÁL, öntött ezüst, aranyozva, peremén domboruan négy kartusban a négy elemet megszemélyesitő alak, körben áttört disz közt egy-egy herma. Német renaissance stilusban. — Runde Prunkschüssel, aus Silber gegossen, vergoldet. Deutsch, Renaissancestil.

1234. KIS HÓLYAGOS SERLEG, ezüst, szárán 3 fejes borda, födelén csokor. Német. — Kleiner Buckelpokal, Silber. Deutsch.

1235. TALPAS KANNA, ezüst, fekete fanyéllel, talpán levélsor, vállán levélkoszoru, födelén körte. Selmecbánya, XVIII. sz. v. — Kanne mit Fuss, Silber, mit Holzgriff. Am Fuss Blätterreihe, auf der Schulter Blätterkranz. Selmecbánya, E. XVIII. Jh.

1236. TALPAS CUKORTARTÓ FEDŐVEL, ezüst, testén, talpán és födelén gerezdes disz. Bécs, 1806. — Gedeckelter Zuckerbehälter mit Fuss, Silber, gerippt. Wien, 1806.

1237. TALPAS POHÁR, ezüst, trébelt rokokó kartusokkal. Német. — Becher, Silber, mit Rokokokartuschen. Deutsch.

J P mesterjegy

Pest empire

673. Fődeles kerek enkor-
tartó.

l.

Csanyi végjezüst

7.5. l.

497.

J. P. mesterjegy

Pest 1796. Ezüst.

Óbudai Zsidó Muzeum.

Levita kancsó és tál.

Lay Bpesti ipartanuvkiáll

J. P. mesterjegy

961. CUKORSZÓRÓ, ezüst, hengeres, lecsavarható teteje kupolás, áttört és rozettával diszitett. Mesterjegye J. P. és N évbetü. M. 15. cm. Pest, XIX. sz. eleje.

Ernst Muzeum aukcioi

II.

J. P. mesterjegy

Pest 1824

1186. KERESZTELŐ-ÉREM, karélyos keretben. Jegye: J. P. – Taufmünze. Pest, 1824.
52 gr.

Ernst Múzeum aukciók

GY TŰ, öntött bronz. — Stemmeisen aus der Bronzezeit und
.

a képe nyomán készült dombormű. 16.2—22.8 cm. — Plakett,
a. Olasz — Italien.

, u. n. Kaiserteller bronz másolata, közepén II. Ferdinánd
kteller, Bronzeguss, s. g. Kaiserteller. Német — Deutsch.

postol mellképével. Öntött bronz. 1.68—19.5 cm. — Plakett,
tels. Délnémet mester.

rajta domborműben nő gyermekekkel. M.:20.5 cm. — Charitas,
d Kindfiguren. Hanns Peyster, német mester XVII. sz.

daillonja. Öntött bronz. Jelezve a hátlapján. *Dvorrák.* 14.5 cm.
nze. Osztrák, XIX. sz.

előtt. Öntött bronz. 10.8—15.3 cm. — Plakett, Christus vor
Süddeusch.

tlapján a S. Maria in Trastevere-templom. Jelezve. Travanus.
Pabstes Alexander VII., auf der Rückseite Ansicht der S. Maria
a.

felhőkön a Szt Család. Jelezve. R. L. betükkel. — Plakett,
darstellend. Német — Deutsch, XIX. sz. eleje.

J. P. mesterjegy

Pest, 1857

1337. CUKORSZÓRÓ, ezüst, tagozott balusztéres alakú, J. P. mestorjeggyel. Pest, 1857.

Ernst Múzeum aukciós

XII

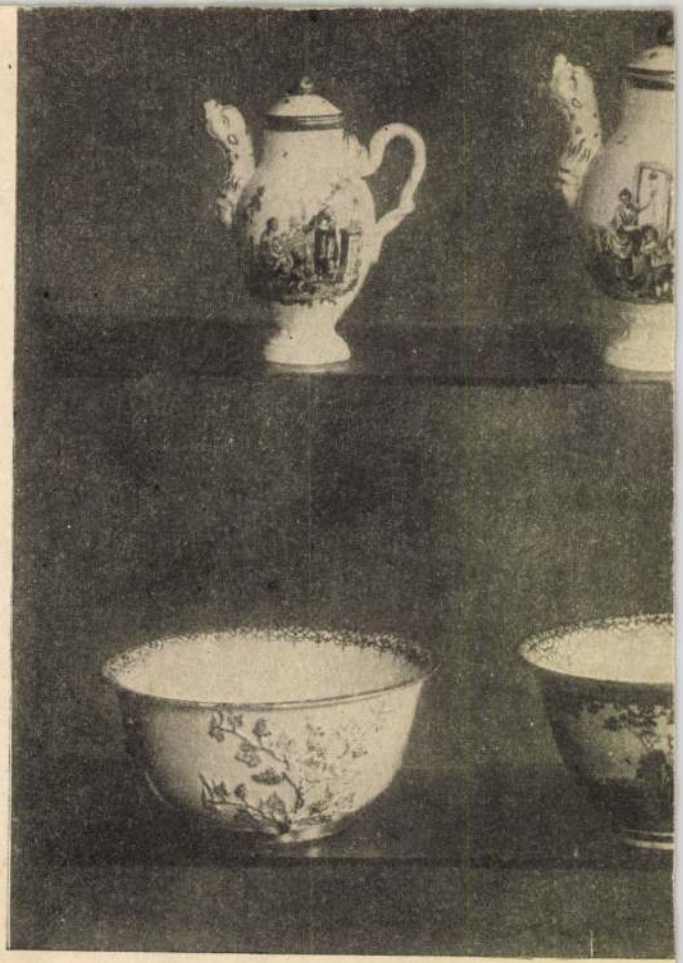

819

88
82

J. P. W. mesterjegy

920. KIS KANNA, 2 drb. aranyozott ezüst, tagozott és bordás teste, kihajló talapzaton áll, füle csigás, kétszer hajlott, boltozatos födelén gomb. Az egyiken A (aqua), a másikon V (vinum) betü. Felületén XIV. Lajos-stilusu trébelt diszités. J. P. W. mesterjegygyel. M. 11.5 cm. Magyar, XVIII. sz. eleje.

Ernst Muzeum aukcioi

II

Bett mit Baldachin in blauem Gewand mit rüngefütterter gelber Decke bedeckt, auf otem und grünen Kissen. Vorne links ein ockender, um das Bett herum acht stehende Apostel. Oben rechts erscheint Gottvater, ie Seele der Sterbenden empfangend. Goldrund. b) Rückseite : Christus am Kreuz. Neben dem Krucifix links steht Johannes ie zusammensinkende Maria haltend, echts der Hauptmann in Panzer und Longinus mit der Lanze. Hintergrund Hügellandchaft. In der Art des Altar von Sterzing. olz. H. 160. Br. 88. *Illustr.* Taf. XVIII.

J. F. mesterjegy

Brassó 1700 körül

996

996. OVÁLIS DISZTÁL, ezüst, trébelt diszitéssel, peremén a 12 csillagkép, közepén Izsák föláldozásának jelenete. J. F. mesterjegy. Brassó, 1700 k. — Ovale Prunkschüssel, Silber mit getriebenem Dekor, auf der Randfläche die 12 Sternbilder, im Mittel Opfer des Jakob. Brassó, um 1700. M. 34.5 cm. Illusztr. XXXVII. tábl.

Ernst Museum dukcioi
XXXIX

J. R. jametnő

Melius Herbariumának (1578.) címlapjával kolozsvári metnője, J.R., az előző évben Frankfurtban megjelent hasonló műnek, Lonicer Adám Kräuterbuchjának címlapját utánozta.

Fitz Jó zsef: A magyar nyomdászat, könyvkia dás és könyvkereskedelem története II.k. Bp. 1967.

60-61. l.

J. L. mesterjegy

Selmecbánya

Ernst Múzeum aukciók

XXV – XXVI

1204. KOSÁR ÉS CUKORFOGÓ, ezüst, ovális alak, recés drótoldalakkal, filigrán peremmel és kengyeles füllel. J. L. mesterjegy. – Korb und Zuckerzange, Silber, die Wandung aus geripptem Draht, bügelförmiger Henkel. Selmecbánya, Empire. 600 gr.

Dr. Lázár Béla.

tudós archeologus irta le a tárgyakat, de az idő nem v
Györgycéh aukciói is, mely tagjai számára kisebbjele
az érdeklődés hiányával.

Mikor aztán 1917-ben Ernst Lajos intézetét a
azok vezetésére Steiner Lajost, a kitünő hirnévnek ö
szeti kultura nálunk már odáig fejlődött, hogy a sik
működését mindjárt egy nagyszabásu gyüjteménnyel
porcellángyüjteményével kezdhette meg, akit ne
s aki azóta egész erejét a szervezés és organizálás
földön bevált mintára, szakszerü katalógussal, mely
gatója, Braun E. W. irt, kezdtük meg munkánkat,
fokozott tevékenységre serkentett. Egymásután k
dosan előkészitve, szakszerüen meghatározva, minta
litva, — az intézet hirnevét minden egyes aukció c

Mily jólesik lelki szemeink előtt elvonulni ha
anyagát, a kiváló alkotások hosszu sorát, melyek fel
a festmények és szobrok, a porcellánok és fajanszok, a
tárgyakat egyaránt.

Azóta, hogy második kiállitásunkon egy zárt g
csos évtizedes gyüjtőtevékenységgel egybefoglalt alk
kes gyüjtemények egész sora, Vay Péter gróf festmény
gyüjteménye, E. V. porcellánjai, a Feledi-hagyaték,
néhai Pekár Imre remek majolikagyüjteménye, Radi
József és Molnár Viktor hagyaték s ezekbe kapcsolva n
sora . . .

J. S. mesterjegy

Felsőmagyarország, XVII. s.

992. Nagy ékszertál, ezüst részben aranyozva.

Ernst Muzeum aukcioi

XXXIX.

992

786. TÁL, fajánsz, sárga mázzal, barna dis
gelb glasiert, mit braunem Dekor. Vo

787. TÁL, népies fajánsz. Magyar, XIX.
A. XIX. Jh.

788. MÉLY TÁL, fajánsz, szines tájkép
farbiger Landschaft. Castelli, XVIII

789. TÁNYÉR, keménycserép, karélyos
passigem Rand. Böhmisch, e. H. X

790. KÉT TÁNYÉR, fajánsz, szines vir
Fayence, mit Blumenschmuck und

791. TÁNYÉR, fajánsz, fodros peremén
Teller, Fayence, am Rand Blätter

792. TÁNYÉR, keménycserép, áttört pe
durchbrochenem Rand. Ungarisch,

793. TÁNYÉR, fajánsz, szines virágokka
Fayence, mit farbigem Blumendeko

794. TÁNYÉR, fajánsz, szines virágokka
mit farbigem Blumendekor. Ungari

MDK

J. S.

Ötvösjegy

Az 1665-ben Zákány András és Stenczel Anna által a szendrői ref. egyháznak adományozott aranyozott ezüst kanna belsejében az aljazaton olvashato:

J. S. 1583.

44.o.

/Horváth-Koritsánszky-Lukács-Rozsnyai szerk./: Szendrő. Miskolc 1959. /Szendrő kozség Tanácsának kiadása./

Ernst Muzeum aukcioi

XIII – XIV

— 102 —

J. T. mesterjegy

Pest 1809

1722. TAJTÉKPIPA, alján ezüst berakás: férfi és nő, egyszarvu, sas, szarvas és kutyák. Ezüst veretén TJ mesterjegy. Pest, 1809.

1723. PIPA, tajték, ezüst verettel és kupakkal, testén elől cimer, két cimertartó alakkal. JT mesterjegygyel. Pest, 1810 k.

1704. NAGY GYERTYATARTO az 1703.

1705. NAGY GYERTYATARTÓ, onix és
XIX. sz.
M. 45.5 cm.

1706. NAGY GYERTYATARTÓ, az 1705

1707. KÉT NAGY GYERTYATARTÓ, o

1708. RICHARD WAGNER kézirása, ker

1709. NAGY LEGYEZŐ, arany és ezüst
XIX. sz.

1710. FESTETT ZOMÁNCKÉP, rézlapon
után készült. Jelezve PR. Limoges

1711. MALACHIT LÁDIKA, orosz, XIX.

1712. LEGYEZŐ, gyöngyház küllőin, aran
század.

1713. LEGYEZŐ, domboru és áttört diszü
alakok csoportja. Francia, XVIII. s

1714. TÁSKA, zöld selyem, arany és ezü
felirat. Egyházi célra szolgált. Magy

1715. TÁRCA, fehér selyem, egyik oldalá

1716. KÉT KAROS GYERTYATARTÓ
Francia, XIX. sz.

1717. DISCOURS SUR LA BIBLE, Lau
B Picart rajzai után. 6 kötet. Szi

J.C.szobrász,mesterjegy ?

28.Éremjelvény./ÁRPÁD Szabadkőműves páholy/.Összefonó
dó kéz szk.jelvény.Hátlap:ÁRPÁD/A TESTVÉRISÉGHEZ/ SZA-
BAD KŐMŰVESI/SZENT JÁNOS/PÁHOLY/SZEGED/KELETÉN/.Ezüst
42 mm.Más példányok:ezüst öntvény 42 mm.és J.C.monog
rammal/ mesterjegy ,/. 161.old

Csongor Győző-Csimon Ilona: Szegedi emlékérmek és
plakettek 153.old

A Móra Ferenc Múz.Évkönyve,1969-1.Szeged,1969
Szegedi Avonda

J L

pozsonyi otvös 1844

l.

Csanyi vasmki áll

61. l.

X TE
BRIEFMARKEN-VERSTEIGERUNG

X ÈME
VENTE AUX ENCHÈRES

J. J. mesterjegy

magyar ötvös

XVIII sz

l.

Va Hőernstgyűjt

75. l.

Nagy.

Dr. Szentiványi Gyula

urnak

Bpest

Tr. Hőgyész Endre u. 10

ISMERTETÉSEK.

1. **E. Berkovits,** *Miniatori ungheresi nel „Dictionnaire des miniaturistes"*; Corvina 4 (1941). 255—281.

2. — — *Felice Petanzio Ragusino capo della bottega di miniatori di Mattia Corvino:* Corvina 3 (1940). 53—84.

3. — — *La miniatura nella corte di Mattia Corvino. Ferrara ed il rinascimento ungherese:* Corvina 4 (1941). 513—546.

Meg kell emlékeznünk Berkovits tanulmányairól, mert elég jelentős megállapításokkal gyarapítják a magyar kódex-kutatást; e mellett az olasz-magyar kultúrkapcsolatok ápolására hivatott kitűnő folyóiratban, a *Corvinában* jelennek meg tanulmányai és így európai publicitásra tesznek szert.

1. B. legjelentősebb tanulmányának tartom épp az európai nyilvánosság szempontjából az első helyen említettet. B. ebben tüzetes kritika tárgyává teszi Aeschlimannak: *Dictionnaire des miniaturistes du moyen âge et de la renaissance dans les différentes contrées de l'Europe* (Milano, 1940) című művét. Mivel a külföld felé középkori miniatura-festészetünket, könyvkultúránkat az ilyen mű ismerteti meg, fontos a vele való leszámolás. Gábriel Asztrik után (MKSzle 1941, 94—96) alaposan végzi el ezt a számonkérő kiigazítást és pótlást a szerző. A másolókat és betűfestőket nem veszi figyelembe, csak a miniátorokat. A következőket tárgyalja: 1. a karthauzi szerzetes, Konrád, Menedékszirt perjele a XIV. sz.-ban, 1307—1310 között. 2. Nagy Lajos ideje alatt Meggyesi Miklóst említi, kinek Jakubovich Emil egykor a képes krónika festését tulajdonította. 3. Henricus Stephani, csukárdi plébános 1377. 4. Martinus Opifex, Zsigmond miniatora, 5. Miskolczi László missale-író 1394-ben. 6. A XIV. sz. végéről Temlinus Tamás, 7. Nagyszombati Mihály pozsonyi kanonok 1403-ban. 8. Váci János 1423-ban, aki aranyműves céhnek használatára egy liturgikus könyvet szerkesztett és írt: a céh pátronusának B. Eligius és nem Egidiusnak officiumát, miséjét és néhány misét — nem pedig, mint B. mondja, a céh statutumait. 9. Ugyanebből az évből való libetbányai Magyar Péter két kódexe. 10. Kassai Péter 1425. 11. Gobil Bálint Selmecbányáról (1432) való miniátort megemlíti Aeschlimann; B. méltán utasítja vissza az állítást, mintha

külön szlovák miniaturfestészet lett volna. 12. Helyesen igazítja ki AESCHLIMANNt, hogy HALBGEBACHSEN HENRIK nagysinki rektor misekönyve nem veszett el, hanem megvan a nagyszebeni Bruckenthal-múzeumban.

MÁTYÁS korából való: 13. BLANDIUS, 14. FRANCISCUS DE CASTELLO ITHALICO MEDIOLANO; itt kiigazítja AESCHLIMANNt, hogy a Kálmáncsehi-breviárium nem antikvárius kezén, hanem a Nemzeti Múzeumban van; nem ad azonban bibliografiát, holott éppen külföldön ismerik. JOÓ TIBOR (MKSzle 1939, 183—185). 15. FELICE PETANZIO RAGUSINO, 16. majd GIOVANNI ANTONIO CATTANEO, madocsai apát, kit háromszor említ meg AESCHLIMANN, B. hivatkozik tanulmányára, melyben bebizonyította, hogy a párizsi Cassianus-kódexnek FELICE RAGUSINO a művésze. 17. FRANCESCO DI LORENZO ROSSELLI, kinek budai működéséből nem maradt reánk kódex. 18. JÁNOS diák, 19. VÁCI PÁL domonkosokat helyesen említi AESCHLIMANN is. 20. HAN JÁNOS kanonok az 1480-as években liturgikus kódexeinek miniátora. 21. FÁNCSY ANTAL 1489.

II. ULÁSZLÓ idejéből felsorolja a következőket: 22. ESZTERGAMI JÁNOS, 23. KŐHALMI MIHÁLY, 24. BLUTFOGEL BOLDIZSÁR besztercei domonkos, 25. LOSSAI PÉTER, 26. HOFFMANN JAKAB. 27. Az olasz származású BARTA és BERNARDO. 28. FILIPECZ JÁNOS váradi püspököt megemlíti, helyesen, mint miniátort is, mert mikor lemondott a püspöki méltóságról, csakugyan másolt és illuminált kódexeket is. 29. F. M. kezdőbetűjű pálos, 1513-ban KINIZSINÉ imakönyvének írója.

II. LAJOS korából elsőnek említi 30. az ERDŐDY—BAKÓCZ-kódexek anoním-művészét, ki a zágrábi könyvtár ERDŐDY SIMON és TOPUSZKÓ GYÖRGY misekönyvét, valamint az esztergomi könyvtár kétkötetes BAKÓCZ-graduáléját illuminálta. A bibliográfiát nagyfontosságú művel kell kiegészíteni: KNIEWALD K.: *Misal čazmanskog prepošta Jurja Topusko i zagrebački biskupa Šimuna Erdődy*. (Zagreb, 1940). KNIEWALD JULIUS-CLOVIUST jelöli meg művészként. 31. DESIDERIUS Olaszországból jött címerlevélfestő. 32. FORGÁCH PÁL pannonhalmi bencés (1516) evangelistarium írója és festője. 33. BESSENYEI MIHÁLY ferences kódex-író és festő. 34. GARAY PÁL domonkos 1532-ben a *Kriza-kódex* festője, AESCHLIMANN is említi. 35. OLÁH MIKLÓS I. K. kezdőbetűs illuminátora a *Bakócz-graduale* félbenmaradt miniatűrjeit folytatta. 36. Csak név szerint ismerjük PESTI JÁNOST (Hans priefmaler von Pescht, † 1525); JÁNOS és JAKAB miniátorokat. B. szerint JULIUS CLOVIUS, kit AESCHLIMANN is ismer, magyarországi munkája nem maradt fenn; KNIEWALD idevágó megállapításai még vizsgálatra szorulnak.

2. A második helyen álló tanulmányában B. elfogadja a FLORIO BANFI által 1938-ban bizonyított tételt, hogy FELICE RAGUSINO és

Felice Petanzio egy és ugyanazon személy. Ismerteti életét ennek a raguzai miniator-művésznek, ki a könyvnyomtatás föltalálásának idején Mátyás udvarában a renaissance könyvdíszítésnek egyik főirányítója volt. 1470—1490 között a könyvtár praefectusa volt; Mátyás halála után diplomáciai kiküldetésekben járt Rodus-szigetén, Franciaországban, Velencében, Spanyolországban, Raguzában, Konstantinápolyban. 1502-ben II. Ulászlónak emlékiratot adott át: „*Dissertatio de itineribus aggrediendi Turcam*": ez csak húsz évvel halála után jelenhetett meg. Sajnos, nem tudta diplomata minőségében sem pipogya urát, sem Európát meggyőzni arról, hogy a törököt saját földjén kell megtámadni, defenzíva helyett. Nem eléggé méltányolt művészi munkássága emlékeiül B. kimutatja: I. a *Genealogia Turcarum Imperatorum* (Nemz. Múzeum: c. l. m. ae. 378) kódexét. 2. A nürnbergi „*Historia Turcica*". 3. Filipecz (Pruisz) János nagyváradi püspök pontifikáléja Esztergomban; erre vonatkozó megállapításait magamévá tettem *(Esztergomi könyvtárak liturgikus kéziratai.* Pannonhalmi főapátsági főiskola Évkönyve 1941.). 4. A *Trapezuntius-kódex* (c. l.m. ae. 428). 5. A bécsi *Ptolemaeus-kódex*. 6. Legfontosabb, hogy a párizsi *Cassianus-(Corvin)-kódex* művésze gyanánt is Felice-t, nem pedig a madocsai apátot ismerjük meg.

3. Harmadik tanulmányában B. az olasz közönség részére ismerteti Mátyás király humanista udvarának könyvművészetét, kellően kiemelve Vitéz János és Janus Pannonius szerepét. Az udvari miniátorok közül legtüzetesebben (539—542) Franciscus de Castello Ithalico Mediolanot ismerteti, ki formákban és kifejezésmódban ferrarai mintákat követ, egyéni színezésű technikával.

Mindhárom tanulmányban egy technikai dolog hiányát kifogásolom: nagyon ritkán teszi ki, mint annyian mások, a kódexek könyvtárjelzetét Helyesen, még a régi jelzetet is (zárójelben) ki kellene írni; gondolni kell a kezdők nehézségeire és arra, hogy évek mulva mindig nehezebben olvasható a pontatlan jelzésektől hemzsegő tanulmány.

Radó Polikárp.

B. dr. Szollás Ella, dr. Droszt Olga, dr. Mokcsay Júlia: *Magyar Könyvészet 1937.* A magyarországi nyomdák és egyéb sokszorosítóvállalatok 1937. évi kötelespéldányszolgáltatása és nyomtatványok (könyvek, hírlapok, folyóiratok) címjegyzéke. Kiadja az Országos Széchényi Könyvtár. Budapest, 1940. 609 l.

Hatalmas kötet fekszik előttem azzal a rendeltetéssel, hogy beszámolót írjak róla szakembereknek. Megvallom, a feladatot nehéznek találtam, mert nem könnyű egy ilyen rendkívül fontos bibliográfiai munka szellemi technikájáról igazságos ítéletet mondani és egyúttal tájékoztatást adni a nemzet egy egészévi irodalmi termelésének

irányairól és színvonaláról. Amikor a kitűzött feladat megoldása érdekében áttanulmányoztam a kötetet, a magyar szellemi termelésnek egy oly hatalmas áradatával találtam szemben magamat, amely világossá tette előttem, hogy annak teljes és kimerítő analízise rendkívüli munkát igényelne és eredménye messze túlhaladná egy könyvismertetés kereteit. A cél csábító ugyan, mert misem volna érdekesebb, mint egy nemzet irodalmi termeléséből annak szellemi élettanához megállapításokat tenni és azokat leszögezni, amihez már maga a címeknek a gyüjteménye is elegendő indítékot ad. Minthogy az elmélyedéshez idő, az eredmények közléséhez elegendő hely nincs, feladatomat kénytelen voltam leszállítani és csupán néhány megjegyzésre, gondolatra szorítkozni, melyek a magyar nemzeti bibliográfia további tökéletesítéséhez egy-két mozaikkal esetleg hozzá fognak járulni. A nemzeti bibliográfia minél tökéletesebb, minél használhatóbb formára való emelése ugyanis nemcsak azért elérendő cél, hogy ezzel bizonyítsuk a nemzet szellemi színvonalának fokát és egyes évek termelésének összehasonlításával ennek a foknak állandó, vagy változó hatások alatt beálló fel- vagy lefelé irányuló ingadozását, hanem azért is, mert a helyesen szerkesztett bibliográfia segítségével erőteljesen támogatjuk az írót, a kutatót, a tudóst termelőmunkájában. Oly tény ez, mely további bizonyítást nem igényel.

Mindenki tehát, akinek akár egyéni érdeke, akár magasabb nemzeti szempontból szívügye a nemzeti bibliográfia, csak a legnagyobb megelégedéssel veheti a kezébe a *Magyar Könyvészet* második kötetét, mint bizonyítékát annak a törekvésnek, hogy hazánk szellemi életének évről-évre megújuló seregszemléjét arra leginkább hivatott szakemberei állítsák össze.

Mindamellett nem mellőzhető néhány megjegyzés a mű szerkesztési technikájáról. Ilyeneket az első kötet bírálója, Trócsányi György is felsorolt már a *Magyar Könyvszemle* 1940. évi 3. füzetében közölt bírálatában. Kétségtelen szépséghibául kell újból leszögeznünk, hogy a mű lényege, a könyvjegyzék ezúttal sem került az első helyre. Logikus, hogy a könyvjegyzéket a hírlap- és folyóiratjegyzéknek, ezt pedig a nyomdák jegyzékének kell követnie. Egyébként megállapíthatjuk, hogy ez a két kiegészítő rész ezúttal is igen használható és értékes felvilágosításokat, statisztikai tájékoztatásokat nyujt a maga tárgyáról. Szükségesnek tartom e helyütt kiemelni és hangsúlyozni mindkét cikknek azt a panaszát, amely a kötelespéldányok hiányos beszolgáltatására és a késedelmes adatszolgáltatásra vonatkozik. Oly anomália ez, amelynek minden rendelkezésre álló eszközzel való megszüntetése teszi csak lehetővé a bibliográfiai munkálatok precíz keresztülvitelét, ami a nemzeti kultúrának valóban nagy érdeke.

JLR

jelzésü

kassai bélyeges óntál

kb 200 éve van használatban Vaján /Szabolcs-Szatmár megye/

51.o.

WEINER MIHÁLYNÉ: A XVII. századi ónedények, falusi református templomokban.

Műv. ért. 1960. VIII. évf. 1. sz. 48-54.l.

J. M

ötvös, Pest 1846.

Läbas, ezüst, dr. Deutsch

József tulajd.

Lást

Lay Bpest iparmuvkiáll

33. l.

ÁNT E

festőm

TEMÉNYD

árcius 24-t

Belép

Igazgató: Schmidek Tibor dr.

MDK

J. M. R. F. –

1856. Weimar.

Mirno. S. 58. ff.

Dr. André Csatkai: Versuch einer Fr. Lint Ikonographie. Sonderabdruck aus d. „Burjenländischen Heimatblättern." Jahrg. 1936. Hft. 2. S. 58.

JMT mesterjegyű

Ötvös

l.

Mihályi falucgyhm

33. l.

~~Spirális részlet brownból VIII. 97.~~ 101

J. M. V. mesterjegy

1003. FÖDELES SZELENCE, ezüst, négyszögletes. Födelén részben aranyozva, bibliai jelenet: Judit megöli Holofernest. Magyar hitelesitő bélyeg és mseterjegy: J. M. V.—XVII. sz. M. 3, h. 8 cm.

Ernst Muzeum aukcioi

II.

Auskünfte erteilen und Kaufaufträge
120—14.), ferner die Bevollmächtigten *Ando*
selbe sind berechtigt folgende Spesen aufzur
für Ausstellung des Kaufauftragschei
bis K 100 = *K 2*, bis K 300 = *K 5*, bis
K 1000 = *K 15*.—

Der Eintritt zur Auktion ist *ausschlie*
suchern vorbehalten. Preis des illustrierten Kat
ungarischer oder deutscher Sprache K 15.—

WIEGAND:

69. Hat miniatür aquarell. Nemzeti Múzeum, Városháza, Császárfürdő, Pesti Casino, Lánchíd, és a Nemzeti Szinház ábrázolásával.
70. Miniatür. Ismeretlen pesti polgár mellképe. — Vízfestmény. XVIII. sz. vége.
71. Arckép miniatür. Színarany foglalatban. A volt cs. és kir. 32. gyalogezred tisztje. XVIII. sz. második fele.

MOLNÁR JÓZSEF:

72. Női arckép miniatür. — Vízfestmény, méret 9x7 cm. Jelz. »Molnár J. 850. Pesth.«
73. Övcsatt, ezüst., Pesti hitelesítőbélyeggel. Mesterjegy »F. P.« (Pasberger Ferenc.) 1780 körül.
74. Öntányér. Savoyai Jenő trébelt arcképével. XVIII. sz. eleje.
75. Nemesi oklevél. Lehner János budai polgár számára kiállította Mátyás király Budán 1475-ben. Mátyás egyetlen német nyelvű oklevele.
76. Plakett, nagyméretű, kerek, bronz. XI. Ince pápa mellképével. XVII. sz. vége.
77. Arckép miniatür. Martinovics Ignác. Vízfestmény. Filigrános ezüst foglalatban.
78. Karperec, ezüst. Scherz Fülöp pozsonyi nagyiparos, a pesti árvízkárosultak jótevőjének arcképével. XIX. sz. dereka.
79. Emlékkarkötő, Széchenyi István halálára készült. Batthyány Ilona grófnő viselte. (Szentpétery műhelyéből?)
80. Ezüst karperec. Készült gr. Teleki László halálára.
81. Pénztartó, ezüst. Lóversenydíj. Pesti hitelesítőbélyeggel. Mesterjegy »G. A.« (Giergl Alajos) 1835.
82. Aranyfoglalatú, kristálylemezbe vésett kálvária. A budai Erzsébet apácák tulajdonából. XVII. sz. vége.
83. Övcsatt. Ezüst. Óbudai mesterjegy «I. P.« XIX. sz. eleje.

56. Patika edény. Fayence. A régi budai Huszár patikából. Altwien. Nem hozzátartozó fayence fedéllel. XVIII. sz. vége.
57. Csiszolt üvegpalack. Mészáros céhemlék. 1830.
58. Batizi váza. D'Andre György és Ferenc gyárából. Szerepelt az 1846. évi pesti Iparműkiállításon.
59. Vésett üvegserleg, a budai vár ábrázolásával 1831-ből.

JEAN BAPTIST CLAROT:

60. A Lechner család négy tagja 1847-ből. — Aquarellek.

BARABÁS MIKLÓS:

61. A Lánchíd alapkőletétele. — Olajfestmény. Vázlat. Méret 110x72 cm. Jelz. »Barabás 1859«.

KUPPLWIESER JÁNOS:

62. A Józsefvárosi templom főoltárképének előtanulmánya. — Aquarell, méret 26x49.5 cm.

SZÉKELY BERTALAN:

63. Ferenc József és Erzsébet királyné fogadása a királyi várban a koronázás alkalmával. — Vázlat, méret 31x22.5 cm.
64. Fáklyásmenet Ferenc József koronázása alkalmából a Várban. — Vázlat, méret 31x22 cm.
65. Ferenc József és Erzsébet királyné a Vigadóban a koronázás alkalmával. — Vázlat, méret 34.5x23.5 cm.
66. Ferenc József fogadtatása a pesti pályaudvaron koronázásakor. — Vázlat. Méret 34.5x23 cm.

BARABÁS MIKLÓS:

67. Jókai Mór beszédet mond a Heckenast nyomda előtt. — Olajvázlat, méret 27x39 cm.

ASZTALI VITRIN TARTALMA:

THEER ADOLF:

68. Ráth György polgármester miniatür mellképe. — Vízfestmény. Jelz. »Adolf Theer 1846—7«.

BARABÁS MIKLÓS:

41. Ördögárok. — Aquarell, méret 25x38.5 cm. Jelz. »Barabás M. 1856«.
42. Ördögárok. — Aquarell, méret 34x25 cm. Jelz. »Barabás 1856«.
43. Városmajori táj. — Aquarell, méret 35x24 cm. Jelz. »Barabás M. 1857«.

Ismeretlen festő:

44. Petőfi a »Talpra magyart« szavalja a Nemzeti Múzeum előtt. 1848-as aquarell.

STEINDL FERENC pesti műasztalos:

45. Üvegszekrény a XIX. sz. 30-as éveiből.

ÜVEGSZEKRÉNYBEN:

46. Óra. Aranyozott, figurális dísszel a XVIII. sz. végéről. Jelz. »Mathias Schwartz à. Ofen«.
47. Csésze aljjal. Altwien. Buda és Pest látképe a Rózsadombról. 1822—23.
48. Kazetta. Boule munkával a XIX. sz. derekáról.
49. Porcelláncsésze aljjal. Neuwien. Buda látképe Pestről.
50. Tintatartó, fayence. Kuny Domokos budai gyárából. XIX. sz. eleje. Jelzés »O. F.«.
51. Fayence tányér, levélalakú. Kuny Domokos budai gyárából. XVIII. sz. vége. Jelzés »O. F.«.
51./a. Fayence kancsó. Kuny Domokos budai gyárából. XVIII. sz. vége. Jelzés: »O. F.«
52. Fayence kosár. Kuny Domokos budai gyárából. XIX. sz. eleje. Jelzés »O. F.«
53. Porcellán váza. Az óbudai Hüttl gyár első terméke.
54. Fayence váza. Nagyméretű, magyar cimerrel. Állítólag József nádor tulajdonából. XIX. sz. első fele.
55. Emlékkazetta, fa, kisméretű. Buda 1686-iki ostromának képével és a reá vonatkozó feliratokkal.

26. Ivópohár, üveg, a három grácia ábrázolásával. 1820 körül. Jelz.: Jos. Piesche. Fc.
27. Gyümölcstartó. Pesti hitelesítő bélyeggel. Mesterjegy: I. P. (Johann Prandtner.) A XIX. sz. első feléből.
28. Üvegpohár. Mozart ábrázolásával. Jelz.: Jos. Piesche Fec.
29. Üvegpohár, aranyozott. A budai Szent-Háromság-tér ábrázolásával.
30. Cukortartó. Ezüst. Pesti hitelesítőbélyeggel. Mesterjegy: G. J. XIX. sz. eleje.
31. Talpas üvegpohár, ezüst fedővel. Pesti hitelesítőbélyeg. Giergl Alajos mesterjegyével. 1840.
32. Vésett üvegpohár, az árvizzel elárasztott Lloyd palota ábrázolásával. Az 1838-as árvíz emlékére.
33. Csiszolt üvegpohár. A Császárfürdő képével.

KIERRLE N.:

34. Budai látkép a Mátyás templommal. — Aquarell, méret 39x31 cm. Jelz. »Matchiaskirche in Ofen. Kierrle«.
36. A királyi vár látképe. — Aquarell, méret 39x31 cm. Jelz. »Ofner Burg mit Burggarten. Kierrle«.

HOLZER JÓZSEF:

35. Villa a felső Margitszigeten. — Olajf., méret 50x39.5 cm. Jelz. »Holzer 1849«.

FERENCZY ISTVÁN:

37. Ürményi József mellszobra. — Márvány.

DANHAUSER JÓZSEF:

38. Budapest látképe a Svábhegyről. — Olajf., 67x88 cm.

ALT RUDOLF:

39. Nemzeti Múzeum. — Aquarell, méret 22x15 cm. Jelz. »R. Alt 1847.«

DUNAISZKY LŐRINC:

40. Szentpétery József pesti ötvösmester mellszobra. — Gipsz.

DONÁT JÁNOS:

10. Marczibányi Lőrincné mellképe. — Olajf., méret 46x56 cm. Jelz. »Donát p. 1824«.

TELEKI BLANKA grófnő:

12. Gr. Nádasdy Júlia gyermekkori gipszszobra.

VOGL BUDAI ASZTALOSMESTER:

11. Üvegszekrény. Empire. — Készítette Staffenberger István számára 1828-ban.

ÜVEGSZEKRÉNYBEN:

13. Aranyozott üvegpohár. A pesti Lövölde-tér képével.
14. Gyertyatartó. Ezüst, egy pár. Louis XVI. stílusú. Pesti hitelesítő bélyeg. Mesterjegy. I. P. (Joseph Pasberger).
15. Illatszeres üveg. Ezüst talapzat és tartó; neobarok. Jelzés: Pesth. Mesterjegy: G.G. (Georg Gretschl.)
16. Aranyozott üvegpohár, az 1838-as pesti árvíz ábrázolásával. Talpán Wesselényi Miklós br. arcképével.
17. Evőkészlet. Egyszemélyes aranyozott ezüst, a XVIII. sz. második feléből. Mesterjegy: I. F. (Fauser József.)
18. Elbogeni porcelláncsésze aljjal. A pesti városháza látképével. XIX. sz. első fele.
19. Ivópohár. Ezüst, budai hitelesítő bélyeggel. Mesterjegy: Kovácsy.
20. Tejeskanna. Ezüst. Pesti hitelesítő bélyeggel. XVIII. sz. vége.
21. Ivópohár, ezüst. Budai hitelesítőbélyeggel. Mesterjegy: P. C. (Paul Cziegler.)
22. Neuwieni porcelláncsésze aljjal. A Calvin téri református templom látképével.
23. Talpas üvegpohár. Pest és a Rácváros képével.
24. Sótartó. Ezüst, egy pár. Pesti hitelesítő bélyeggel. Mesterjegy: I. N. 1829.
25. Csiszolt talpas üvegpohár, Pest-Buda ábrázolásával.

A Történeti Múzeum kiállítási anyaga.

(Jobboldali II. terem.)

1. Kölcsey Ferenc mellképe. — Olajf., méret 19.5x26.5 cm.

KININGER:

2. Bacsányi János mellképe. — Tusrajz, méret 16x20.5 cm. Jelz. »Kininger seinem Freunde Batsányi«.

BARABÁS MIKLÓS:

3. Tompa Mihály mellképe. — Tusrajz, méret 12x14 cm. Jelz. »Barabás 857«.
4. Arany János arcképe. — Ceruzarajz, méret 45.5x54 cm. Jelz.: rajz: Barabás Miklós 1865. Arany János.
5. Vörösmarty Mihály arcképe. — Tusrajz, méret 13.5x17.5 cm. Jelz. »Barabás 857«.
7. Prielle Kornélia. — Vízfestmény, ovális, méret 25x30 cm. Jelz. »Barabás 846«.

MUNKÁCSY MIHÁLY:

6. Liszt Ferenc arcképe. — Ceruzarajz, méret 18.5x25 cm.

KEGYES JÓZSEF:

8. Telekiné Munkácsy Flóra arcképe. — Olajfestmény, méret 45.5x55.5 cm. A kép hátán signatura: Kegyes.

SZÉKELY BERTALAN:

9. Andrássy Gyula gr. mellképe. — Olajf., méret 51x42 cm.

Nemzeti Szalon 1939 jan.–febr

Székesfőv. képtár
és Tört. Muzeum
1937/38-évi szerzem. kiáll.
I. rész

A TÖRTENETI MUZEUM ANYAGÁT RENDEZTE:

DR. HORVÁTH HENRIK.

A SZÉKESFŐVÁROSI KÉPTÁR ANYAGÁT RENDEZTE:

DR. KOPP JENŐ.

615

Nr. 601 *a)* Kanál 1848-as rubelből. — *Löffel aus einem Rubel v. 1848.*

Mus. Nat. Hung.

Nr. 601 *b)* Sótartó három lábon. — *Salzfaß auf drei Füssen.*

~~Auctio „Vagyonmentő"~~ Bp. (Varjú.)

II B,
Árverési Csarnok
– auktionshalle,

J.R. MDK

Monogramm

J.R. 1822 felirattal klasszicista folyosórács a Lajos utca 115. ház I. emeletén.

ZAKARIÁS G. SÁNDOR: Budapest. Bp. 1961. 85.1.

Jabak Árpád

Münchet 1904. 130

Pap Henrik: Ezernyolcszázhetven nyolcából 401 (643), 1537 (123).

Saar, festő

Pásztort úr, 1927. 9 sz.
216 l.
Irodalmi és művészeti hirek.

Jabak Árpád

Művészet 1904

130

Jabba Éva

MDK

Szerepelt az 1962 ju. 23-án nyilt kiállitáson.

--: Kiállitás nyilt a Vasutas Képzőművész Kör műtermében.

Délmagyarország. 1962. jun. 24.

„J.R." (Joh. Rogg)

mesterjele a Rust-i evangelikus templomban övzött ezüstlalon

Allgemeine Landestopographie des Burgenlandes, Eisenstadt, 1963.

II/a Kötet

521 f

J. S. mestrjegy
magyar, XVIII. sz

l.

Ernst-Muzeumaukcioja

I.
58 l.

Made in Hungary

805 fehér

„IMPERIAL”

The best Closet-Paper

for refilling the automatic (permanent distributeur)

Please note carefully!

1. Place the packet, as it is in the box, so that the movable flap hangs down-through the slit

2. Cut or tear the wrapper through on top, pull the flap, hanging down through the slit, right out, lay the metal plate on top of paper and close the lid.

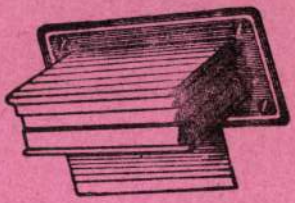

Garantált 200 lap.

Jablanczy Miklós
festő

Férfiak a testen, olaj.
Fej-tanulmány, olaj.

Saját és Kassa képzőművészetéből. 1943.

tel Soubiſe in Paris.

Jabloncai ref

templom

1789-ben épült

1907-ben renoválták

Az egyházközség 1540-ben alakult.

Csíkvári Abaúj

sz. a. 104. h.

Jablonicai kastély

l.

Jedlicska II.

49. l.

ságot.Krisztus XXXX alatt megij
kinek vértanusága az volt,hogy e
lyes férfi,alattomos öregnek fes
önportréját festette meg,melyet
olasz orvos.Minos kigyóktól övez
ziával elegyiti a mitológiát,his
között,melyek natottak a Sixtusi
44-ben kezdi és 50-ben fejezi be
néhány szobrászati alkotásnak sz
A Cappella Paolinát Antonio da S
kóját Michelangelo,az egyiken a
halálát fejezi ki és Saul üldözt
dolgozik,de már fáradtan,az alak
rossz.Elvesztette rajzbiztonság
ezt a festmé yét,melyben végleg
önismeretre is vall,hogy ezentul

Jablánszy Miklós
festő

Fények a testen
c. képe repr
(olaszt)

Sziklay Kassa
232. l.
mellett.
235. l.

KERESKEDÉS
POLGÁR

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Jablanac vára

kéje repr

Károly János

Fejér vmegye

tört. IV. k.

Székesfejérvár

1901.

176. l.

ő föld elhelyezése iránt
magamat kellőleg tájé-
oxhassam. A Csigahegy
atlanszerűleg alakult
elterületének déli és észa-
i oldalán tett mély be-
ígások meggyőztek a-
elől, hogy az egykor ott
lt épület udvara sem
ivel, vagy téglával nem
lt kirakva, sem pedig
lt más melléképület
gy épületrész nem állt.

/.

Jabkovszky Mihály

szül. Debrecenben 1862 márc

30. 5 gim

1880/81 I előkészületi osztály

1880/81 II. " "

1881/82 I. első nagyosztály

1881/82 II. " "

1882/83 I. II. " " "

1882/83 II. " " "

1883/84 I. III. " "

1883/84 II " " "

Harsona VIII. 243.

Jabkowszky Mihály

n 1862 marc. 30

1884/85 I. III. nakonťáj

1884/85 II " " "

Havas Rossi II. 240

Jabkovszky Mihály

1880/81 – 1884/85

Ferkèpzomfoiskèvk

95. l.

egyszerűsödést életformájában és művészetében. 1891-ben otthagyta a civilizált világot és Tahiti szigetére költözött, letelepedett a bennszülöttek között és velük élt 1893-ig, majd 1895. újra visszatért közéjük, ott fejezte be életét is. Velük együtt próbálta meg leélni a természet egyszerű, raffinálatlan, érzésben és világlátásban bensőséges, ösztönös életét. Ott teremtette meg érett stílusát, melyben hajdani impresszionizmusával teljesen leszámolt. Színei egyszerűek és tiszták, elstilizálásai a valóságos színeknek. Pl. narancssárga föld és kék fatörzsek. Formái is egyszerűek és széles, nyugalmas ritmikájú foltokra tagolják képeit. Első pillantásra egységes és szerves stílus megtalálását sejttetik, de hamar elárulják, hogy ez a stílus nagyon ingadozó és heterogén. A térkomponálás nincs bennük teljesen végrehajtva, hanem csak féleredménnyel és még ez is kereszteződik a dekoratív foltkomponálással. Az élmények tisztán és szűzen vannak visszaadva G. festményein, de ennek a bensőséges és nyugodt epikának kifejezésében nem tudott igazi szerves stílust megteremteni. Művészetének kubisztikus elemei csak hatékony segédeszközök mélységes valóságérzésének visszaadására. Expresszionisztikus törekvései sokkal mélyebbek. Ilyen irányú festési módjára a legszebb példákat népies és vallásos tárgyú képei között találjuk. Sárga Krisztus c. képe mély erejű, szuggesztív hatású előfutára annak az átmeneti piktúrának, amely összekapcsolta az ábrázolóművészetet a valóságot nem utánzó expresszionizmussal. Legjellemzőbb alkotásai mégis a tisztán dekoratív törekvésű, idilli hangulatú és gótikus Tahiti-képei, amelyek a bennszülöttek derűs és nyugalmas életét ábrázolják. Jellem-

JABLONKA.

Első birtokosainak a Tornaiakat és Szalonnaiakat ismerték az Anjouk korában. Oklevélben 1386-ban sorolják fel Jablonca névalakban. 1402-ben a pesőczi Bebekeké. 1430-ban Bebek Imre, Péter és Miklós részbirtokosai. 1450 körül Tornai Szilveszter, a megye ispánja vallja magáénak. A XV. század adójegyzékében 58 egész portából áll. Századokon át Torna vár tartozéka, közelsége folytán annak sorsában osztozott. A XVIII. században Eszterházy hercegé lett. Neve tót eredetű — almást jelent. Lakosai a 19. századtól magyar anyanyelvűek. 1869-ben 583, 1900-ban 559 főnyi lélekszámmal.

Kisközség a tornai járásban. Területe 4.442 k. hold, lakosainak száma 583, akik 2 egyén kivételével magyar anyanyelvűek és közülük 69 rk., 488 ref., 1 g. kel., 25 egyéb vallású. Főfoglalkozásuk az őstermelés. Lakóházak száma 127. Rk. és ref. templom helyben. Közoktatásügye szolgálatában 1 ref. népiskola áll Vasútállomása: Torna, u. p. és u. t.: Szádalmás.

Csikvári Ábrahám

188. f.

s az egyház ellenségei ellen. Később, amikor a nyomás, mely különösen a Balkán felől súlyosodott rájuk, egyre elviselhetetlenebb lesz, a magyar királyok előbb mindent megpróbálnak, hogy felvilágosítsák a pápaságot és a nyugati hatalmakat az ügy európai jelentőségéről. S amikor látják, hogy minden hiába, maguk vetik oda magukat a túlnyomó erők elébe. Testük eleven gát, amely kopik és pusztul, de nem enged. Másrészt az is bizonyos, hogy ez a hivatástudat tartja meg a nemzetet, — az az érzés, amelyért a legsötétebb időkben is csak látszólagos nyomasztó egyedüllétük : tőlük függ a sorsa virágzó nyugati városoknak, békében növekvő nemzedékeknek, szent eszméknek. Ezek mind ott lebegnek körülötte, mind rája hagyatkoztak . . .

A XI. század nagy királyai : István, László, Könyves Kálmán (ritka melléknév egy középkori uralkodó neve mellett!), a XII.

Jablonkay Edith

l

Szépmüvèszet

1942. 289. l

MDK

Jablonkay Edith keramikus

A művészi m.kerámia ünnepe. Magyarság, 1942.nov.7.

Bajna /Komárom/

Kolostorrom, kisebbméretü, a h
kálvária.

(Esztergom vármegye. MVéV. kp. é

MDK

Jablonkay Edith, ip.müv.

1o1,1o2. Bonbonnière.
1o3,1o4. Váza.

OMIP Társ.Dp.-Orsz.M.Kor.Kiáll. 1942. Ka/4. 27.1.

MAGYARSÁG

Szombat, 1942. november 7.

A hivatásos munkakerülőknek

...még hirmondójuk sem marad rövidesen Budapesten

A főváros költségvetésének tárgyalása során *Homonnay* Tivadar főpolgármester elnöklésével, a tanügyi fejezet tárgyalására tértek át. *Horony Pálffy* Aurél tanácsnok jelentése után a közgyülés a tanügyi fejezet költségvetését elfogadta. A közélelmezési fejezet tárgyalásán az elhangzott felszólalásokra a polgármester megbizásából *Rosta* János tanácsnok válaszolt. Közölte, hogy a tejrendelet reviziója folyamatban van és a legközelebbi napokban kormányintézkedés jelenik meg, mely a tejkérdést a betegek szempontjából az eddiginél kielégitőbb és megnyugtatóbb módon fogja véglegesen rendezni. A polgármester egyébként utasitást adott az élelmiszerjegyközpontnak, hogy a jegyfiókok *a latinul irt orvosi bizonyitványokat az igényjogosultság igazolására fogadják el.* Többen szóvátették a legutóbbi liszthiányt. Erre vonatkozóan jelentette a tanácsnok, hogy a liszt kiutalás körül jelentkező zavarok nem voltak általános jellegüek, csak szórványosan fordultak elő. Minden intézkedés megtörtént egyébként, hogy a lisztkiszolgáltatás a jövőben Budapest egész területén zavartalan legyen. Végül jelentette, hogy a főváros területén tíz új Községi Élelmiszer elárusitó fiókot nyitnak meg, de csak olyan helyeken, *ahol a magánkereskedelem üzletek nyitására eddig halandóságot nem mutatott.*

EBBEN A HÓNAPBAN MEGKEZDIK A HÁZASSÁGI KÖLCSÖNÖK FOLYÓSITÁSÁT

A Társadalompolitikai fejezet tárgyalásán elhangzott beszédekre *Csanády* Gusztáv ügyosztályfőnök válaszolt. Bejelentette, hogy a közgyülés kivánsága szerint a fővárosi munkanélküliek karácsonyi segélyezésére előirányzott 200 ezer pengő túlnyomórészét elsősorban a hadbavonultak családtagjai részére kivánják fordítani. Minthogy többen sürgették a notórius munkakerülők megrendszabályozását, jelentette az ügyosztályfőnök, hogy ezzel kapcsolatban a polgármester már felterjesztést intézett az igazságügyminiszterhez. A fővárosnak egyébként tudomása van arról, hogy *a munkakerülők megrendszabályozására az előkészületek már megtörténtek és azok a kérdést gyökeresen fogják megoldani.* A családvédelem keretében a szociális és egészségvédelmi szolgálatot ellátó összes gondozói szervezetek részére egységes szociális státust készitenek. Az errevonatkozó polgármesteri javaslatot a legközelebbi közgyülés elé terjesztik. Végül megjegyezte *Csanády* Gusztáv ügyosztályfőnök, hogy a házassági kölcsönök folyósitását *még ebben a hónapban megkezdik.*

NEM ENGEDIK FEL A VIDÉKI FERTŐZŐBETEGEKET A FŐVÁROSBA

A közegészségügyi fejezet letárgyalása után *Salamon* Géza tanácsnok jelentette többek között azt is, hogy az összes régi kórházi épületeket a betegellátás érdekeinek megfelelően modernizálják és ebben a programban szerepel a Szent László-kórház továbbfejlesztése és gyökeres átalakitása is. A Szent László-kórház fertőző osztálya a háborús viszonyok miatt túlzsufolt. Ezért a szükséges intézkedések megtörténtek, hogy a *vidéki fertőző betegek felözönlése ellen gátat emeljenek.* Közölte még, hogy a benntlakásra kötelezett közkórházi másodorvosok részére a házasságot nem engedélyezhetik. Mintegy 200 ilyen másodorvos részére kellene lakást engedélyezni abban az esetben, ha nőülésükhöz hozzájárulnának. A mostani körülmények sajnos erre módot nem nyujthatnak.

A városgazdasági fejezetnél *Némethy* Károly tanácsnok válaszolt a felszólalásokra. Minden részletre kiterjedő válaszában hangsúlyozta, hogy a polgármester a művészetek támogatása terén mint értékmérőt, kizárólag a tehetséget nézi. Ezután még több fejezetet tárgyaltak le.

Befejezték a költségvetés bizottsági tárgyalásait

A képviselőház pénzügyi bizottsága pénteken délelőtt *Szabó* Gusztáv elnöklésével letárgyalta a pénzügyi tárca költségvetését. A kormány részéről *Reményi-Schneller* Lajos pénzügyminiszter, *Czizik* Béla, *Szilágyi* Ernő és *Bártfay* Gusztáv pénzügyi államtitkárok vettek részt az ülésen.

A bizottság a pénzügyi tárca költségvetésének előadójául *Cselényi* Pált, helyettes előadójául pelig *Inántsy-Pap* Elemért választotta meg. Az előadói ismertetés alapján részletesen megvitatták a költségvetés egyes címeit. A vita során felszólalt *Taufer* Gábor, vitéz *Hunyady* Ferenc gróf, *Rátz* Kálmán, *Laky* Dezső, *Horváth* Ferenc, *Balás* Károly, vitéz *Imrédy* Béla, *Patzkó* Elemér, *Hartner* Nándor, *Ilovszky* János és *Bartha* Ignác.

Reményi-Schneller Lajos pénzügyminiszter kimerítően válaszolt a felszólalásokra, majd a bizottság a pénzügyi tárca költségvetését részleteiben elfogadta. Ezzel a költségvetési bizottsági tárgyalásai befejeződtek.

A képviselőház szombati ülésén beterjesztik a bizottsági tárgyalásokról szóló jelentést és a jövő hét keddjén megkezdődik a költségvetési vita a képviselőház plénumában.

Dr. Jakabffy Károlyt közellátási államtitkárrá nevezték ki

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A Budapesti Közlöny szombati száma az alábbi legfelsőbb kéziratot közli:

A magyar királyi közellátásügyi tárcanélküli miniszter előterjesztésére dr. Jakabffy Károly miniszteri osztályfőnököt, a magyar királyi postatakarékpénztár vezérigazgatóját a magyar királyi közellátási hivatalhoz államtitkárrá kinevezem.

Kelt Budapesten, 1942. évi november hó 4. napján.

Horthy s. k.
Szász Lajos s. k.

Gyermeklélektani előadássorozat

Gyermeklélektani előadássorozat indul dr. *Schnell* János főorvos, a M. Kir. Gyermeklélektani Intézet igazgatójának vezetésével. Az előadások elsősorban az anyáknak és gondozóknak szólnak, s tárgyuk a kisgyermek lelki fejlődése, lelki szükségletei, teherbirása stb. A mai válságos időkben egyre világosabb, hogy nemcsak a test, de az egészséges lélek fejlődése is a helyes bánásmódon és nevelésen alapszik, — aminek már a csecsemőkorban kell elkezdenie A lelki fejlődés menete, a lelki higiene alapelvei csaknem ismeretlenek még a műveltebb társadalmi rétegekben is. Ezt a hiányt akarja most a tanfolyam pótolni, hogy a tudományos kutatás eredményeit a gyakorlatban felhasználhatóvá tegye. A tanfolyam tartama 10 előadás, idő november 9-től kezdődően mindenkor: hétfő délután 5—6-ig, helye: a M. Kir. Gyermeklélektani Intézet VI., Bulyovszky-utca 26.

Fotókópia-okmányfénykép, RÁD, Andrássy-út 52. (Mussolini-térnél). Telefon: 116-640.)

A művészi magyar kerámia ünnepe

Annak az eléggé nem méltatható munkásságnak, melyet az Orsz. Iparművészeti Társulat a magyar iparművészet és művészi háziipar fejlesztése és támogatása körül már hosszú évtizedek óta folytat, jelentős állomása az a hatalmas arányú kerámiai kiállitás, mely a Társulat Mária Valéria-utcai helyiségeiben most nyilt meg. Ünnep ez a kiállitás, nemcsak a magyar kerámiai művészet ünnepe, hanem az egész nemzeté. Bizonyitéka annak, hogy erős akarattal a mai nehéz és az egész nemzetre nézve küzdelmes időkben is lehet komoly kulturmunkát végezni.

A kiállitás érdekességét fokozza, hogy ez az első alkalom, amidőn minden más anyagtól menten iparművészetünknek és háziparunknak, valamint művészi nagyiparunknak csupán e speciális termékeit láthatjuk. Bár a kiállitás csak igen kevés retrespektiv anyagot hozott, inkább a ma élő kerámiai művészet keresztmetszetét nyujtja, mi, kiknek eleven emlékében élnek a 20—30 évvel ezelőtti kerámiai alkotások, büszkeséggel elegyes csodálattal szemléljük *a magas színvonalat, hová a magyar cserepesség néhány évtized alatt fejlődött.*

Minden keresetiség nélkül, mégis választékos izléssel csoportositották az anyagot s a rendezés legnagyobb érdeme, hogy még azok a tárlók sem válnak unalmassá, melyek nélkülözik a kisplasztikai alkotásokat, melyekben csupán vázák és tálak váltakoznak. A vezető márkák közül Zsolnay és Herend főleg kisplasztikai alkotásokkal, Gorka kizárólag edényekkel szerepel. Zsolnay anyagából Sinkó Andrásnak és Szomor Lászlónak, Herendiből Erdey Dezső, Lux Elek, Lőrincz István és Jálics Ernő brilliáns kisplasztikai művei emelkednek ki. A korán elhalt Lux Elek rendkivül finom alkotásai mellett különösen Lőrincz Is ván bájos és technikailag tökéletesen porcellánszerű női aktjai vezetnek. Különösen elragadó Lőrincz: Madárdal c. barok porcellánokra emlékeztető finomságú kisplasztikája. Erővel és porcelános finomságokkal teljes B. Lőte Éva Amazonja, mely — más anyagban már régen ismert — alkotását a művésznő bravúros változtatásokkal költötte át porcellánra.

Gorka Géza művei a bejárattól jobbra és balra eső tárlókban nyertek elhelyezést, mig a két bejáró közti szekrényben a 25 éves jubileumát ülő kerámikus mester régebbi művei vannak, veleszemben az első kisérletektől a legvégső kifejlődés stádiumáig. E jubiláló munkásság eredményeinek elismerését jelenti a neki juttatott állami iparművészeti aranyérem. Az aranyérem igazi érdemeket koszorúzott meg. Azok a vázák és dísztálak, melyek ötletes elrendezésben e hatalmas tárlókat megtöltik, a kerámikai invenciónak, a tiszta magyar érzésnek s a technikai tökéletességnek is útirány-mutatókká lehetnének.

Az egyéb kiállitók közül Madarassy Valter finoman mintázott Madonnájával, Barsyné Szeleczky Piroska és Gorka Géza a kerámia mesterségét és művészétét szimbolizáló faliképével, Jakó Géza és Borszéky Frigyes ötletes vázáival, Eschenbach Jenő középkori hangulatu egyházművészeti alkotásaival, Duma György erősen grafikus rajzu vázáival, Gácser Katalin ötletes apróságaival, Jablonkay Edith lefolytatott mázu vázáival, Csécsy Magda nagy kék korsójával, Ohmann Béla erőteljes térkitöltésü dombormüveivel, Kovács Margit eleven figurálisaival, Gondos József Csillagok felé c. terrakottájával, Sz. Eleőd Györgyi bárónykájával, Zoltán Erzsi női maszkjával és Molnár Kálmán népies alakjaival emelkedik ki.

A holicsi kerámiai stilust igyekszik újraéleszteni Krúdinszky László a Mária Terézia barok eleven színskálájában. Értékes kollekciója van K. Holéczy Etának, valamint a Kőszénbánya és Téglagyár Társulatnak.

A művészi ipar és az iparművészet alkotásai mellett egy ötletesen összeválogatott háziipari anyag köti le a figyelmet. Kiemelkedik ezek közül a Művészek Majolika és Agyagipar telepe értékesítő alosztályának gyüjtése a Magyar Háziipari Központ gyüjtése, a Gömör és Kishont vármegyei Közjóléti Szövetkezet háziipari osztályának gyüjtése és Valentini Idának érdekes formákat mutató művei. A régi háziipari anyagból egy halom erdélyi váza kötötte le figyelmünket, melyek közül különösen a régi korondiak emelkednek ki művészi hatásukkal. Szépek a habáni tarka, festett vázák és fedeles korsók.

A kiállitás annyira érdekes s a kiállitott hat és félszáz darab műtárgy oly változatos és komoly tanulmányt igénylő, hogy egyszeri áttekintésre s egy rövid beszámoló keretében még csak fogalmat alkotni is nehéz az ott kitett látnivalóról. Mindenképpen oly esemény e kiállitás, melyhez hasonlóban már régen volt részünk s mely a magyar kultúrának és elevenakarásnak kiemelkedő bizonyitéka.

Egy francia halászfalu megmentette egy német repülőgép személyzetét

Prágából jelentik: A Marche megyei Genets halászfalu lakosai az elmult napokban megmentették egy német harcirepülőgép személyzetének életét. A német harcirepülőgép kénytelen volt a partok előtt kényszerleszállást végezni. A halászok és parasztok dicséretreméltó cselekedetéért a német hadvezetőség több falubeli francio hadifoglyot bocsájtott szabadon.

Mozgalmi hirek

Vitéz Jaross Andor látogatása az érsekujvári járásban

Vitéz Jaross Andor a Magyar Megujulás Pártja országos pártvezetőhelyettese, vasárnap folytatja multkor elkezdett látogató körutját az érsekujvári járásban és meglátogatja Nagysurány, Tardoskedd, Tótmegyer, Szimő és Andód községek pártszervezeteit dr Kukorelly György vármegyei pártvezető kiséretében.

A Nemzetnevelési Főcsoport közérdekü ülése

A Nemzetiszocialista Nemzetnevelési Főcsoport *Kmetty* István dr. elnöklete alatt ülést tartott, amelyen a különböző iskolatipusok kulturális intézetek őrszemei és tagjai nagy számban jelentek meg.

Kmetty István főcsoportvezető megnyitó beszédében mindenekelőtt a *Marcia su Roma* 20. évfordulójáról emlékezett meg, majd kegyeletes szavakkal parentálta el a keleti harctéren hősi halált halt *Govrik* Elemér, *Kelemen* György dr. és *Szabó* Imre tanár és tanitótestvéreket. Ezután a miniszterelnök ungvári beszédével foglalkozva megállapitotta, hogy a nemzetiszocialista nemzetnevelők az elhangzott kormányelnöki megnyilatkozást a zsidókérdés végleges megoldása felé vezető út egyik állomásának tekintik és támogatni kivánják azt a törekvést, hogy „a zsidók után a zsidó szellemet is ki kell tenni pozíciójáól".

— Tekintettel a magyar fővárosnak az országra való mindenkori irányító hatására, — folytatta Kmetty testvér —, a nemzetnevelés korszerű átállitása is elsősorban a székesfőváros, az állam után a legnagyobb autonom iskolafenntartó hatóságot érinti.

A megnyitóbeszéd után a tárgysorozatra tértek át.

Hogyan vásárolták meg a csehek a Times főszerkesztőjét

Berlin, november 6. (NTI.)

A német külügyi hivatal Prágában a hajdani csehszlovák külügyminisztérium átvételekor talált okmányokat tett közzé, amelyekből kiderül, hogy Wickham *Steed* angol ujságiró, a londoni Times volt főszerkesztője, most pedig egy ugynevezett „nemzetközi ujságirószövetség" alapitója 1923-tól 1936-ig jelentékeny összegeket kapott bizonyos ujságirói szolgálatok fejében a csehszlovák államtól. *Steed elsőizben 1923 november 15.-én kapott Londonban egy „titkos célokra" kifizetett 8000 dolláros összeget.* 1923 november 24.-éről származó bizalmas iratból kiderül, hogy Steed nagyszabásu szerződést kötött Prágával a „Review of Reviews" cimü lapban 1924-ben és 1925-ben közzéteendő közlemények tárgyában s ezért a hajdani csehszlovák külügyminisztériumnak 10.000 dollárt kellett fizetnie. Egy 8000 dolláros csekket, mint egy 1923 november 28.-án kelt levélből kiderül, dr. *Mastny*, az akkori londoni csehszlovák követ személyesen nyujtott át Steednek.

A londoni csehszlovák követség közvetitésével Steed 1925 október 17.-én nemhivatalosan ujabb ezer dollárt kapott. A *Centropress* cseh propagandairoda munkájában végzett látszólagos közreműködéséért a csehszlovák külügyminiszter azután 1928. junius 26.-tól kezdve rendszeresen fizetett Steednek tiszteletdijakat. *Az angol ujságiró 1928-ban 52.000 cseh koronát, 1929 első felére 48.000 koronát kapott. Ugyanakkor 100.000 cseh koronát utaltak át neki egy titkos alapból.* Ez az intézkedés Masaryk akkori londoni csehszlovák követ levele alapján történt. Masaryk ebben a levélben meleg ajánlószavakkal tolmácsolja egy bizonyos Rose asszony panaszát, hogy Steednek pénzügyi nehézségei vannak. Erre 1928 juniusától kezdve Steed Wickham ur évenként rendszeresen kapott 96.000 cseh koronát a csehszlovák külügyminisztériumtól. Ezeket a kifizetéseket egészen 1936-ig lehet kimutatni. (MTI.)

Kommunista szervezkedők és röpiratterjesztők az ötöstanács előtt

A büntetőtörvényszék ötöstanácsa pénteken nagyszabású büncselekmény tárgyalását kezdte meg. Neubauer Béla ujpesti lakos és 59 társa ellen folyik az eljárás. A vádirat szerint a vádlottak 1939 és 1940 években messze szétágazó kommunista szervezkedésben vettek részt, röpiratokat és tiltott könyveket hoztak forgalomba.

A pénteki főtárgyaláson 16 vádlott nem jelent meg. Az ügyész indítványára ezek ügyét elkülönitette az ötöstanács. A vádlottak személyi adatainak felvétele következett ezután, majd az ügy főszereplőjét, Neubauer Bélát vezette a fogházőr a bíróság elé. Neubauer a rendőrségen beismerő vallomást tett, s ezúttal is beismerte bünösségét, de azt állitotta, hogy a szervezetnek nem ő vo't a mozgatója és csak alárendelt szerepet vállalt.

Minden valószinüség szerint a nagyszabású bünper tárgyalása napokat vesz igénybe és itéletre csak a jövő hét közepén kerül sor.

A belügyi tárca tárgyalásával

kedden indul meg a költségvetési vita

A képviselőház pénzügyi, közgazdasági és közlekedésügyi bizottsága csütörtökön délután 5 órakor folytatta a közellátásügyi tárca költségvetésének tárgyalását. A kormány részéről Szász Lajos közellátásügyi és Reményi-Schneller Lajos pénzügyminiszter, továbbá Jurcsek Béla, Csizik Béla, Bonczos Miklós és Bártfay Gusztáv államtitkárok jelentek meg.

A vita során felszólalt Matolcsy Mátyás, vitéz Imrédy Béla, Klein Antal és Rassay Károly. A felszólalásokra Szász Lajos közellátásügyi miniszter válaszolt, majd a tárca költségvetését a bizottság elfogadta.

A csütörtöki nap folyamán a kormánypárt Akadémia-utcai székházában pártnap volt, amelyen Lukács Béla, Bánffy Dániel báró és Antal István miniszter is résztvettek. Az esti órákban Kállay Miklós miniszterelnök is megjelent a pártnapon. A hírek szerint a kormánypárt legközelebbi értekezletét kedden este tartja, amely előtt a MÉP pénzügyi csoportja ül össze, hogy a Reményi-Schneller Lajos pénzügyminiszter által bemutatandó hadmentességi adóról szóló törvényjavaslattal foglalkozzék.

Illyenformán a képviselőház legközelebbi ülését szombat délelőtt 11 órakor tartja, amelyen a felsőházi törvény módosításáró szóló törvényjavaslat részletei felett történik döntés. A pénteki ülésen egyébként az elnöki széket betöltő Törs Tibor alelnök bemutatta a Háznak az egri egyéni választókerületben időközi választáson megválasztott Kállay Miklós miniszterelnök megbízólevelét.

A politikai élet nagy érdeklődéssel várja a költségvetési vitát. A költségvetést a házszabályok értelmében napi nyolc órás ülésen tárgyalják. Kedden elsőnek a belügyi tárca költségvetése kerül sorra, a további tárgyalási sorrend pedig a következő: Szerdán a *vallás- és közoktatásügyi* minisztérium, csütörtökön a *földmívelésügyi*, pénteken a *kereskedelmi* és *közlekedésügyi*, szombaton az *iparügyi*, következő hétfőn az *igazságügyi*, kedden a *honvédelmi*, szerdán a *miniszterelnökség* és a két *tárcanélküli* minisztérium, csütörtökön a *külügy*, pénteken a *közellátásügyi*, és november 21-én, szombaton, a *pénzügyi* tárca költségvetése zárja le az általános vitát.

November 23-án, hétfőn megkezdik a költségvetéssel kapcsolatos megajánlási törvényjavaslat vitáját, amelynek időtartamát a házszabályok hat napban állapítják meg. Ebben a hatnapos vitában lesz alkalma a Ház tagjainak a kormányzat általános politikája feletti bírálat kifejtésére. A költségvetés letárgyalása után a karácsonyi szünetig a kormány még több törvényjavaslattal fogja foglalkoztatni a Házat.

A felsőház november 12-én, csütörtökön délelőtt 10 órakor tartja a legközelebbi ülését, amelynek napirendjén az Országos Mezőgazdasági Kamara négy felsőházi tagjának kisorsolása, valamint Szombathely, Kaposvár, vármegyei városoknak törvényhatósági jogú várossá való alakításáról szóló törvényjavaslat és a vármegyei tisztviselők szolgálati viszonyának szabályozásáról szóló törvényjavaslat tárgyalása szerepel.

A köztisztviselők háborús különmunka általánya

A 42 tagú országos bizottság november 7-én, szombaton délelőtt fél 11 órakor a képviselőház miniszterelnöki tanácstermében ülést tart. Tárgy: A minisztérium 6500—1942. M. E. sz. rendelete a közszolgálatban és a háború folyán előállott személyi hiány pótlása, háborús különmunka általány rendszeresítése és a családi pótlék újabb megállapítása.

„Én, Jean Gerard, vádat emelek őfelsége a brit király hadviselése ellen..."

Anglia megbocsájthatatlan háborús bűnei - Hogy mi a népek joga, azt Anglia határozza meg?

Jean *Gerard*, kisbirtokos, akinek a franciaországi villámháboru mindenét szétdulta, a házát rombadöntötte, a termését kiégette, néhány német katona segiségével uj viskót emelt, deszkákból összeszegezett butorokat készitett és drága pénzen három kecskét szerzett. Ezek tejéből élt. Egy szép késő-nyári délelőttön künn dolgozott a mezőn. Angol bombázók jelentek meg, ezek elől idejében egy fa alá rejtőzött, de a kecskéi a szabadban maradtak. Egyik angol mélyreszállt és összegépfegyverezte a szegény állatokat. És Jean Gerard kezdhette elülről az életért való harcot! Kezdte is, de azzal, hogy egyenesen Pétain marsallhoz és a Führerhez két felterjesztést irt mérgében.

„Vádat emelek a brit király ellen — irta — mert hadviselése a népjogok szerint tarthatatlan hadviselési mód és követelem, mint adófizető polgár, mint civilizált európai és mint a francia nemzet egyik fenntartó eleme, hogy annakidején feleljen: mi szükség volt a három kecském kiirtására?"

Hogy a folyamodványok eljutottak-e illetékes helyre, nem tudjuk, de hogy Jean Gerard esete hátterében milliók esete lapul meg, az kétségtelen és az sem kétséges, hogy ez a kis epizód mindennél jobban jellemzi Anglia világtörténelmi büneit.

AMIKOR A VILÁG ITÉLNI FOG...

A majd utánunk következő emberek történetirói meg fogják állapitani, hogy Anglia részéről nemcsak a háború felidézése történt meg, hanem a lázas állapotban levő emberiség elleni merényletek sora is. Ha az 1914. évi világháború ki nem tör és Anglia azt reánk nem kényszeriti, *az emberi jólét elképzelhetetlenül szép százada virradt volna reánk* — állapitják meg német részről. Ehelyett az angolszászok világhatalmi féltékenysége az emberiséget immár évtizedek óta olyan izgalomban tartja, hogy fejlődésében századokra vetette vissza. Angliában ma már ennek tudatában vannak és tudják azt is, hogy nagyon elhibázták a dolgukat. *A könyörtelen és lovagiatlan brit hadviselés helyrehozhatatlanul meggyülöltette a briteket az egész józan emberiség előtt.* Anglia elfeledkezett az erkölcsi kötelességéről és ugyanakkor, amikor gyarmatain az enyészetnek adja át termelvényeit, Európát ki akarta éheztetni. *Hogy a milliók elleni merénylet itt kezdődött és Jean Gerard három kecskéjénél folytatódik, ez már a dolgok menetéhez tartozik.* Anglia nem ismeri el a népek jogait, csak a saját jogait s ez az oka közelfekvő bukásának. Hiszen ma már hitelesen bebizonyitható, hogy a britek évek hosszú során át készitették elő a háborút és Lengyelországban, a franciáknál, norvégeknél, szerbeknél és görögöknél gyujtották alá a vérengzés tüzét. S ha a németek mindjárt a világháború után, eltekintve néhány ájult esztendőtől, meg nem kezdik óriási fegyverkezésüket, akkor London ma arról beszélhetne, hogy kiárusította végzetének egész Európát. Most már nem lehet visszatáncolni: *Anglia menthetetlenül a világ bírósága elé kerül* és igenis felelni fog Gerard három kecskéjéért is.

A MEGENGEDHETETLEN BRIT MERÉNYLETEK

Számtalanszor megirták már, hogy Anglia védtelen gyarmati területek erőszakos elfoglalásával, azok kifosztásával szerezte világhatalmát. A megengedhetetlen és immorális támadások százaival erősitette meg világhatalmi állását. Első áldozata az újkori Spanyolország volt, akkor, amikor a tengerek szabadságáról hozott törvényeket, ugyanakkor pedig végigkalózkodta az óceánokat. Anglia indiai expedicióí során nem három, hanem egyetlen kecskét is elszedett az ágyúk és kivégzések erejével. Ha Anglia szerződéseket kötött, ezeket rendre megszegte. Nagy Frigyessel kötött megalapodásait kétszer húzta át, pedig a hétéves háborúban mint nézőközönség megszerezte Kanadát és Indiát. Az 1802-ben vállalt és Málta kiürítésére vonatkozó amiensi békét is megszegte. 1882-ben Egyiptomba fészkelte be magát minden népjog ellenére és a Mahdi elleni szudáni hadjárata már csak „büntetőexpedició" volt, noha a briteknek ehhez sem volt joguk. Ceylont és Délafrikát a holandusoktól rabolta el, 26.000 asszonyt és gyermeket öletett le a búrok országában, az ő lelkét terheli a kínai ópiumháború s végül a világháborúban éhhalálra itélte az európaiakat a blokádjával. A jelenlegi háborúban a kisnemzeteket háborúba és — végzetükbe sodorta. Damáciát egyszerre ígérte oda a szerbeknek és olaszoknak, Palesztinát a zsidóknak és araboknak s hogy a bünök sora teljes legyen, most a Jean Gerard kecskéinél tart, miután Franciaországot nemcsak feláldozta, hanem most már napról-napra meg is támadja.

SZÁZEZREKET MOZGATOTT MEG A HÁROM KECSKE ÜGYE?

Mindezt azért mondottuk el, mert Jean Gerard francia állampolgár védemelése nem egyedülálló jelenség. Tudomást szerzett erről egyik szemfüles párisi újságíró, akinek a cikke nyomán szeptember eleje óta állitólag többszázezer „feljelentés" érkezett az angol világbirodalom, illetve annak legmagasabb, felelősségteljes alakja, az angol király ellen.

A francia kispolgár mindig takarékos, szorgalmas, puritán és mindenekelőtt a holmiját féltő egyéniség volt s ha Franciaországban háborúk törtek ki, majdnem minden esetben ez a szellem, illetve ennek a megsértése robbantotta ki a népi ellentéteket. Jean Gerard három kecskéjének pusztulása most szimbólumként lépett előtérbe és nem lehetetlen, hogy százezrek megmozdulása révén a világpolitika új fordulat előtt áll. Három kecske ma óriási érték Franciaországban és a világviszonylatban jelentéktelen gerardi dráma oly erőket mozgathat meg, amelyekkel szemben Anglia esetleg gyengének bizonyul. A kecskék így csinálnak világfelfordulást s így kerülnek be majd az utánunk következők történelmébe...

Nyolcévi fegyházra itéltek Grázban egy bőrhalmozót

Bécsből jelentik: A Neues Wiener Tagblatt október 29-i száma közli, hogy a gráci rendkivüli törvényszék dr. *Fritz Neunert*, aki apjának Klagenfurti bőrfeldolgozó üzemében müvezetőként állott alkalmazásban, perének felülvizsgálata során nyolcévi fegyházbüntetéssel sujtotta. Az elsőfokú bíróság Fritz Neunert, aki *nagymennyiségü bőrneműt halmozott fel és arról nem értesitette a birodalmi bőrelosztó központ illetékes tényezőit*, az ide vonatkozó rendelkezések megszegése miatt háromévi fogházzal és 500.000 birodalmi márka pénzbüntetéssel sujtotta. A szakértők akkori véleménye szerint valószinűtlennek látszott, hogy a vádlott fondorlatosan veszélyeztette volna a lakosság nyersanyagszükségletének arányos elosztását. A birodalmi bíróság a fellebbezésnek helyt adva *újabb tárgyalást* rendelt el, amely ismét Grácban az ottani különbíróság hatáskörében ülésezett. A nyomozás valamint az ezzel kapcsolatos bírósági eljárás során felmerült adatok és a klagenfurti üzem helyiségeiben megejtett helyszini szemle alkalmával felmerült tények azonban megerősitették a vád adatait. Ennek folytán *dr. Fritz Neunert a hadigazdálkodás veszélyeztetése cimén nyolcévi fegyházbüntetéssel sujtották*, amely itéletet az újabb szakértői vélemények meghallgatása után mondották ki. Véglegesen tisztázódott ugyanis az a körülmény, hogy a *vádlott rosszhiszeműen járt el* és tudatosan veszélyeztette a birodalom egyes körleteinek bőrneművel való ellátását.

Az esztergomi érseki tanitóképző intézet százéves jubileumi ünnepsége

Országos jellegű ünnepség keretében ülte meg az esztergomi érseki római katolikus Lyceum és Tanitóképző Intézet fenállásának századik évfordulóját. Szent Imre herceg ünnepén reggel 9 órakor hálaadó szentmise vezette be az ünnepséget a vizivárosi plébánia templomban. Serédi Jusztinián bíboros hercegprimás mondott szentmisét, majd 11 órakor az intézet esztermében kezdetét vette az ünnepség, amelyen Barthal Lajos igazgató mondott megnyitóbeszédet. Az ünnepi beszédet Madarász István, kassai püspök, az Intézet egykori tanára mondota, majd Szinyei-Merse Jenő kultuszminiszter képviseletében dr. Beresztóczy Miklós miniszteri tanácsos köszöntötte a jubiláló intézetet. Záróbeszédet Serédi Jusztinián bíboros hercegprimás, mint az intézet fenntartója mondotta.

A zsidók iratait külön megjelölik Sanghájban

Sanghájból jelentik: Nagy-Sangháj rendőrfőnöke elrendelte, hogy a felügyelete alá tartozó területen lakó zsidók igazoló iratait nagy kékszinű „J" betűvel kell megjelölni.

Stummpf német páncélostábornok elesett Északafrikában

Október 27-én *Stumpf* György páncélos-tábornok és a lovagkereszt viselője, csapatai élén Észak-Afrikában *elesett*. (MTI)

Madagaszkáron a franciák kitértek az angol bekerítés elől

Vichy, november 6.

A Nemzeközi Sajtó Tudósító jelenti:

A francia gyarmatügyi titkárság szerdai hivatalos jelentése közli, hogy a madagaszkári francia védőcsapatok november 4-én éjszaka nyolcórás közelharc után kiürítették Amabalabao madagaszkári várost, hogy elkerüljék a délről való bekerítés veszélyét. A jelentés továbbá közli, hogy a brit oszlopok gyorsított menetben Tulearból kiindulva északi irányban nyomulnak előre.

látta vendégül a bolgár irókat. Megjelent az estén Tosef Dimiter, Bulgária budapesti követe is, a követség több vezető tisztviselőjével s tagjával, valamint a Budapesten tartózkodó Dorita Boneva énekművésznő, berlini operaház tagja. Az egybegyült vendégeket Técsői-Móricz Kálmán a Magyar-Bolgár Társaság elnöke üdvözölte meleg szavakkal, megemlítve, hogy a két baráti nép közötti szoros kapcsolat kiépítése éppen a mai háborúban nagy fontosságot nyer és a fajilag egymással rokon magyar és bolgár nemzet közötti barátság gondolatában mély értelmet talál.

Az üdvözlő szavak után a vendégek közvetlen, kedves hangulatban sokáig maradtak együtt.

Állandó légitámadásokkal kikapcsolják Máltát a földközitengeri küzdelemből

Hadműveleti övezet, november 6. (Stefani) Olasz és német bombavető kötelékek egész éjszaka bombázták Málta szigetének repülőtereit és egymást követő hullámokban támadták Halfar, Luka és Ta Venezia célpontjait. A támadások mindenütt súlyos pusztitásokat okoztak a repülőterek berendezéseiben, a rakodókban és a földön vesztegló repülőgépekben. Mindenfelé nagy tüzek is támadtak. A légvédelmi ellenállás és a fényszórók működése igen erőteljes volt, de nem sikerült megakadályozni az olasz és német bombavetők folytonos heves támadásait. (MTI)

Fokozódnak az ellentétek az USA és Anglia között az indiai kérdésben

Az USA kormányát, valamint a csugkingi kormányt is egyre jobban aggasztja az Indiával szemben tanúsitott angol magatartás. Az angolok ugyanis még fokozni készülnek megtorló intézkedéseik szigorúságát, *mert attól tartanak, hogy az indusok a tengely oldalára állanak. Inkább el akarják pusztani Indiát, mintsemhogy az az elleséghez pártoljon át.* Az Egyesült Államok és Csungking viszont erősen ragaszkodik Indiához és meggyőződésük szerint Angliának még a legnagyobb áldozatok árán is megbékülésre kell törekednie. Csungking számára India jelenti az utánpótlás egyetlen lehetőségét és *az Egyesült Államok sem engedheti meg magának, hogy újabb nyersanyagbeszerzési lehetőséget veszitsen el. Hadiiparának nagy szüksége van az indiai mangánra, ónra és kenderre.* Az indiai kérdésben keletkezett nézeteltérések mindenesetre csak *még bonyolultabbá teszik a viszonyt az USA, Csungking és Anglia között.*

EVETOVITS szécsmester, Budapest, IV., Petőfi Sándor-utca 9

J a b l o n s z k y Ferenc épitész

M Ü V É S Z E T
XII.évf.1913.
76.
"Rozsahegyi törvényszéki palota..."

Jablonszky Ferenc épitém.

Münzenl.
vl. ind., 1907.
134.

Fablonszky Ferenc M.D.K.
építész

második díjat nyert a pestvidéki törvényszék épületére pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.
dec. 22. sz. 13. old.

Jablonszky Ferenc

mint Hegedüs Ármin
jed

debreceni nagyerdei
gyógyszálló és gyógy-
fürdő terep-
megvétel-

MMÉEKözl

1938. 121. l.

K

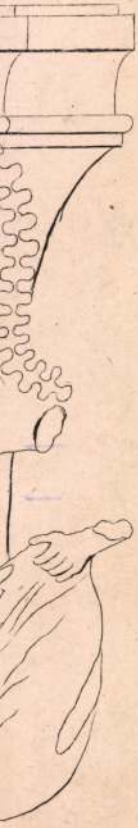

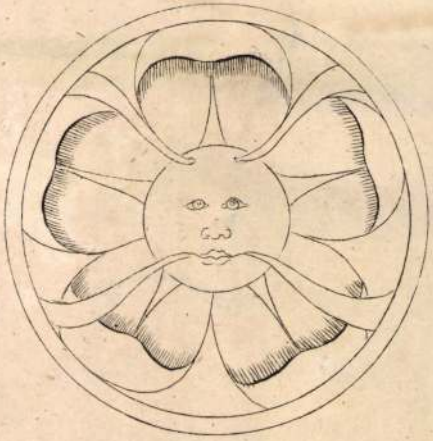

9.

5.

MDK

Jablonszky Ferenc épitész

Hauszmann Alajos: A fiumei kormányzó palotája.
MMÉEKözl. 1896. 177-180.l.

MDK

Jablonszky Ferenc

Gróf Andrássy Géza bérpalotaja. Jablonszky Ferenc terve után. Repr.

Vas.Ujs. 1905. 101.1.

Jablonsky Ferenc

Vof Andrassy Géza Sétpalotája. Jablonsky
Ferenc terve után. Kepr.

Vas.Újs. 1909. 101.j.

M.D.K.

Jablonszky Ferenc,
bpesti építész

tervei szerint épül
a fejérmegyei Mór kör-
ségben az új körséghára.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.
márc. 24. sz. 12 old.

M.D.E.

Jablonszky Ferenc, építész

második díjat nyert a rozsahegyi törvényszéki palota és fogház tervpályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1913. XXXIV. évf.
jan. 29. sz. 13. old.

MDK

Jablonszky Ferenc épitész 3ooo kr II. dij

Pályázatok tervkészitésre. Vállalkozók Közlönye. 19o9, dec. 22. 4 1.

MDK

Jablonszky Ferenc épitész 3ooo kr. II. dij

A pestvidéki törvénykezési épület és fogház.
Épitő Ipar. 1.sz. 191o. jan. 2. 9 l.

M.D.K.

Jablonszky Ferenc, építés

terve 600 p.-ös meg-
vételben részesült az OTI
pécsi tüdőbetegszanató-
rium-pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

jan. 11. sz. 6. old.

MDK

Jablonszky Ferenc építész

Az abaujszántói jbiróság épületének kibővitési terve.

Vállalkozók közlönye 1908,aug.5. 8 l.

Kedves Barátom!

Az alábbiakban jövőre érvényes címemet közlöm veled.

Valahogy közölnöd kellene velem a tiedet is.

MDK

Jablonszky Béla épitész

~~szobrász~~, az iskola v. növ.

Iskolatörténeti kiáll. 1954. jun. 15 l.

Eötvös József gimn. 100 éves fennállása

MDK

Jablonszky Ferenc épitész 2ooo.kr. I. dij kézdivásárhelyi törv. épület és fogház épitési terve

Épitő Ipar. 1909. 237 l.

M. D. K.

JABŁONSZKY Ferenc építész

Bp. Várpalota építésénée áolgozik

Ybl Budo. 273. l.

Jablonszky Ferenc épitész 2ooo kr. első dij

A kézdivásárhelyi törvényszéki épület pályázata. Vállalkozók Közlönye, 19o9. jun. 23. 1 l.

MDK

MDK

Jablonszky Ferenc bpesti müépitész

Községház épités Móron. Vállalkozók Közl. 1909. márc. 24. 6 l.

Jablonszky Ferenc terve. Az épületcsoportok helyrajzi főelrendezése és azok egymáshoz való viszonya helyes és szimetrikusan akademikus felfogást mutat. Úgy a törvényszéki épületnél, mint a fogháznál a helyiségek egymásutánja az ügymenetnek teljesen megfelel. A terv általában jó, érett megoldást mutat, amely a feladat beható tanulmányozására vall.

Tervező az épületcsoport elhelyezésénél nem követi a megadott telek határvonalait és az oldalt eső tér felé függetleníti magát attól, hogy ezen kis tér felől előkertet létesít. Ezzel az elrendezéssel az az alaprajznak szimetrikus épszögű megoldást biztosít.

A törvényszéki épületnél létesített széles főfolyosó helyes, de a keskeny oldalfolyosókba való átmenet nem nyújt szép megoldást. Az oldalfolyosók szélessége ellen kifogás nem tehető, csak a tárgyalóterem előtt volna megszélesítése kívánatos.

A traktusokba beiktatott melléklépcsők jó elhelyezésűek, de a helyiségek folytonosságát megszakítják.

A földszinti kocsibehajtó a helyiségek összefüggését megzavarja, s a folyosóknál beiktatott lépcsők alkalmazását teszi szükségessé.

A fogház, lakás és kezelési, illetve gazdasági helyiségei jól vannak összefoglalva és kellő összefüggésben állanak, de hibát követ el a tervező, amikor a folyosóknak az utcára való kihelyezését részben elhanyagolja, mert az utcára nyíló helyiségek állanak elő. (Munkaterem, litographia stb.)

A fogház egyik melléklépcsője sötét.

A homlokzat nagy invencióval készült ugyan, de tulságosan díszes és törvényszéki épületnek nem eléggé megfelelő.

1908. 4. 27
2. Cap.

mbori törvényszérési és fogházépület tervpályázata
Magyar Építőművészet 1908. 4. 27.

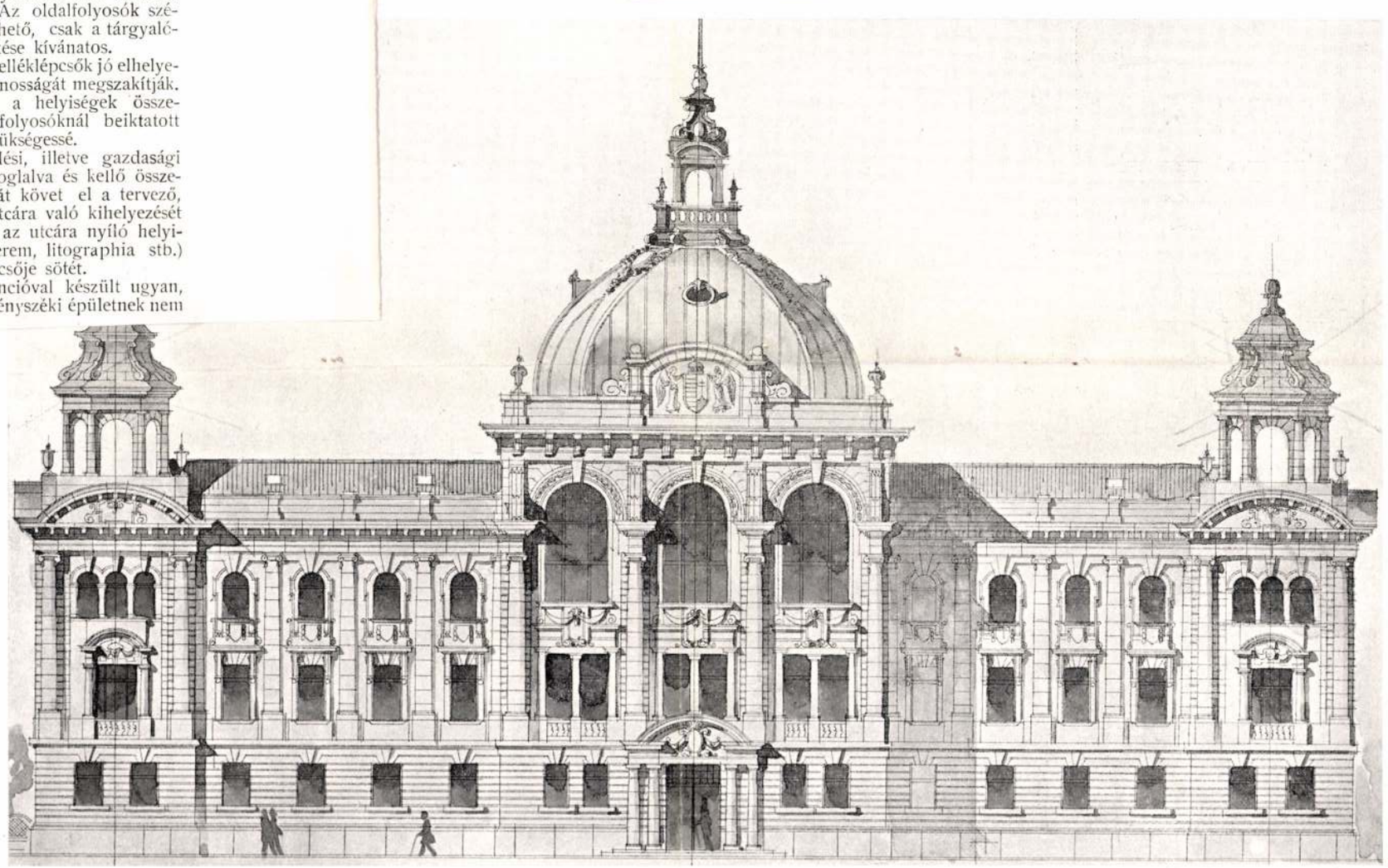

Mapragzok a 7. oldalon.

II. DIJ. FŐHOMLOKZAT. JABLONSZKY FERENC, BUDAPEST.

Jablonszky Ferenc

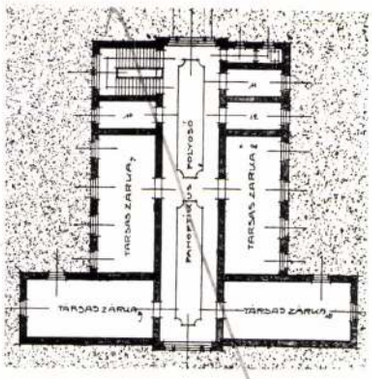

ALTERNATIVA (I. EMELET).

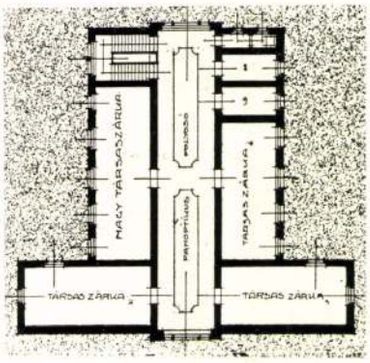

ALTERNATIVA (II. EMELET).

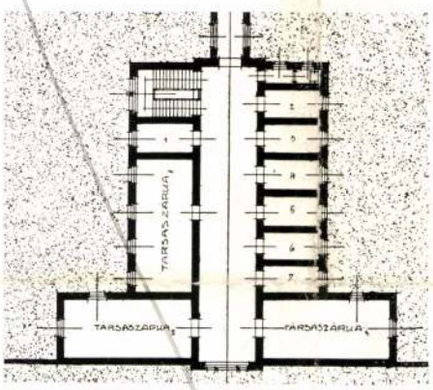

ALTERNATIVA (FÖLDSZINT).

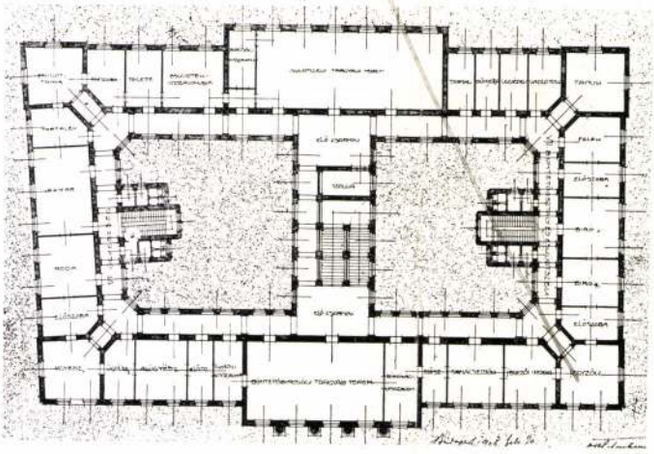

II. EM. ALAPRAJZ.

I. DIJ.

ORTH ÉS SOMLÓ, BUDAPEST.

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizennegyedik évfolyam. 13. szám. Budapest, 1908. március 25-én.

Előfizetési felhivás.

1908. évi április hó 1-től uj előfizetést nyitunk lapunkra és tisztelettel kérjük az esedékes előfizetéseknek mielőbbi megujitását, hogy a lap szétküldése zavartalanul eszközölhető legyen.

A zombori törvénykezési palota és fogház pályatervei.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet ülésternében egy hét óta láthatók a zombori törvénykezési palota és fogház pályatervei. A pályázat eredményét annak idején közöltük lapunkban. Az első dijat Orth Ambrus és Somló Emil épitészek, a másodikat Jablonszky Ferenc, a harmadikat Sebestyén Arthur épitész nyerte el.

Ha a tervekről általában akarunk szólani, ugy idéznünk kell a biráló-bizottság jegyzőkönyvének szavait:

„. . . a tervek általában magas művészi szinvonalon állanak, dacára annak, hogy a teljesen szabadon álló, minden oldalról utcával körülhatárolt telek az épületcsoport dispozicionális megoldását megnehezitette. A feladat megoldásának sikeres keresztülvitelét megnehezitette az a körülmény is, hogy a telek az első benyomásra tulságosan bőségesnek látszik.

Azok a tervek, amelyek a helyiviszonyok alaposabb ismerete nélkül készültek s amelyeknél az épületek helyszinrajzi elrendezése nem az Erzsébet-parkra, hanem a mellékutcák, vagy oldalt fekvő terek egyikére, vagy valamely sarokra disponáltatott, azok a feladatot már eleve eltévesztették és sikeres megoldást nem nyujtottak.

Mindazon tervek azonban, amelyek helyrajzi főelrendezése a város diszes parkjára, az Erzsébet-parkra szolgál, azok, a helyi viszonyok figyelembe vételével, helyesebb kiinduló pontot találtak s igy figyelembe vehetők voltak."

A dijazott tervek szerzői tényleg e mostan kifejtett alapelvek szem előtt tartásával oldották meg a feladatot.

Az első dijjal jutalmazott pályaterv Orth Ambrus és Somló Emil műve, mely tényleg minden kétséget kizáróan emelkedik ki a többi közül, főelrendezésének dispoziciójával, alaprajzának a gyakorlati és az esztétikai szempontok szerint való megoldásával, valamint homlokzati kiképzésének művészi és jellegzetes felfogásával. A törvénykezési palota főhomlokzata a város parkjára néz. Az alaprajzi elrendezése zárt, centrálisan elől-hátul előcsarnokokkal összefüggő lépcső megoldással. Az előcsarnokokból a tárgyaló termek nyilnak, a kocsibehajtója az alagsorban van, melléklépcsői, closet-csoportjai a folyosó udvari oldalára kerültek, ugy, hogy a hivatalos helyiségek zárt, összefüggő, sehol meg nem szakadó gyürüt képeznek. A fogházépület különböző rendeltetésü részei külön csoportokba helyeztettek, melyek folyosók utján függnek össze egymással. A folyosók az utca felé, a helyiségek az udvar felé néznek, hogy a rabok a külvilággal ne érintkezhessenek. A fogházépület ily módon való széttagoltsága által a telket körülövezi, ugy, hogy az igy létesült zárt területen a voltaképeni zárka-rész kivülről észre nem vehető módon volt elhelyezhető.

A második dijat nyert Jablonszky Ferenc-féle terv fődispoziciójában az első dijas tervvel megegyezik, részletes megoldásában azonban mögötte marad. Főépületének lépcsőháza nem fekszik centrálisan, az udvarra néző tárgyaló terembe az egész épület körüljárása után juthatunk csak. Baj az, hogy ide előcsarnokot sem tervezett. A hivatalos helyiségek traktusába helyezett melléklépcsői minden emeleten megszüntetik az összefüggést a földszintre helyezett kocsibehajtók még sulyosbitják e bajt, ugy, hogy a földszinti helyiségek öt egymástól szétesö csoportra szakadnak.

Homlokzata ugy abszolut értékénél, mint rendeltetésétől teljesen elütő jellegénél fogva egyáltalában nem üti meg a mértéket.

Művészi értékre nézve erősen kimagasló munka Sebestyén Arthur harmadik dijat nyert terve. Alaprajzi dispoziciója szigoruan akadémikus és valósággal ornamentális hatásu. Kár, hogy gyakorlati szempontból nem áll a terv ezen a magaslaton. Legfőbb hibája, hogy a zárka-épület az utcáról teljesen látható.

Homlokzata magyaros formák szerint van megoldva és ugyancsak magas klaszszisba sorozható.

Az első helyen megvett terv dr. Hültl Dezső műve. Csaknem ugyanaz mondható el róla, mint Sebestyén tervéről.

A fogház, de főleg a zárka-épület elhelyezéséről több alternativát készitett, de egy kivételével mindnek ablakai az utcára nyilnak.

Homlokzata barokk, itt-ott biedermayeres részletekkel és feltétlenül művészi becsértékkel.

A második helyen megvett terv szerzője Pártos Gyula. A megvételt főkép homlokzatáért kapta, melyen a modern finn törekvések találtak visszhangot.

Dicséretre méltónak találta a birálóbirottság K. Császár Ferenc és Hlatky-Schlichter Gyula terveit, amelyek ugy az alaprajzi megoldás, mint az architektonikus kiképzés szempontjából az átlagon felül emelkednek.

A többi terv közül, homlokzatánál fogva kiemelendőnek tartjuk Fleischl Róbert, valamint Löllbach és Reichl tervét.

L—r.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet közgyülése.

Vasárnap tartotta a Magyar Mérnök- és Épitész Egylet utolsó közgyülését a régi immár szükké vált bérelt helyiségben. A tavaszszal átköltözik uj saját otthonába. Ez alkalmat adott Hauszmann Alajos elnöknek, hogy az egylet müködésére egy rövid visszapillantást vessen elnöki megnyitó beszédében. Az elmult év tevékenységéről Zelovich Kornél egyesületi főtitkár számolt be. Poetikus hasonlattal kezdette, melyben a kartársi szeretetet, mint az egylet sikeres tevékenységének palladiumát aposztrofálta.

A kartársi szeretet következménye, hogy az egyesület tagjainak száma az elmult évben eddig nem tapasztalt mértékben megszaporodott. Mult évben a rendes tagok száma 2171 volt, ma számuk meghaladja a 2300 at. s az alapitó tagokkal együtt a 2550-et.

Az uj alapszabályok értelmében vidéki osztály több helyen alakult s az egyesület ebben az uj szervezetében hatalmas lépéssel haladt

ényező- (akár uj, akár renoválási) **munkákra vállalkozik**

HAJNAL (Honig) MIKSA
Budapest, VII., Dembinszky-u. 34.
TELEFON: 101—97.

ÁM

. 61. SZ.

Készit: épületvasszerkezetet, mükovácsolásokat, kapu, kandalló és bronz-munka különlegességeket.

A milanói kiállitáson két arany éremmel, **a pécsi orsz. kiállitáson** nagy állami ezüst éremmel kitüntetve.

SZABADALMAZOTT
PARAFAKŐGYÁR
részvénytársaság
EZELŐTT:
KLEINER és BOKMAYER
IGAZGATÓSÁG VIII., FŐHG. SÁNDOR-TÉR 4.
TELEFON 60-33. Gyár: KŐBÁNYA. TELEFON 50-61.
IGAZGATÓSÁGI és MÜSZAKI IRODA: TELEFON: 67-25.

Szabadalmazott „EMULGIT“ parafakőszigetelő-anyag, Shedtetők, facementtetők, mansardtetők, hideg és vékonyfalak burkolására. Könnyü hangfogó-válaszfalak. Hütők, jégvermek, sörraktárak, borpincék szigetelése. Padlószigetelés nedvesség ellen. Transportabilis épületek tervezése. Hang- és hőszigetelő parafakőszerkezetek, vas- és favázas parafakőrendszerü épitkezések.

Gőz, meleg és hideg vizvezetékek és készülékek szigetelése. Tulhevitett vezetékek szigetelése szabadalmazott „THERMALIT“ anyaggal.

Müszaki iroda a parafakőanyag célszerü alkalmazására vonatkozó tervezések kivitelére.

előre a magyar technikus társadalom tömörítése érdekében.

Társadalmunk egyik legnagyobb baja, hogy a technikai munkát nem méltányolja kellőképpen. A vidéki osztályok egyik főfeladata e tekintetben társadalmunkat helyes irányba terelni és ha vidéki városaink technikus kara tudja azt, hogy ilyen irányu munkálkodásában támogatja a Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet, müködésüket bizonyára siker fogja koronázni.

Legközelebb várható a pécsi osztály megalakulása, Pozsony, Arad, Temesvár, Szeged, Kolozsvár magyar technikus kara, kell hogy csatlakozzék. Nagyvárad, Győr, Kaposvár, Debrecen már megalakitották vidéki osztályaikat.

A magyar technikus kar együttérzésének tanuja az a 3 vándorgyülés, melyet Pécsett, Győrött és Nagyváradon tartott az egylet. Mind a három helyen megjelentek a hatóság képviselői, s bizonyára mind a három ülésnek meg lesz jótékony hatása a technikai munka méltánylása szempontjából.

Már a mult évi tiszti jelentésben említést tett Zelovich titkár arról a mozgalomról, amelyet az egyesületi ház felépitése érdekében kifejtettek.

Az elnök fáradhatatlan buzgólkodásának eredménye, hogy a kérdést a mult évben dülőre vitték. A Reáltanoda-utcában megvették a néhai báró Rédl-féle palotát, emeletet épitettek rá s az egyesület céljának megfelelően átalakitották.

Beszámolt azután a főtitkár az Egyesületi lapok fejlődéséről, munkásságáról, az egyesület könyvkiadó vállalatának működéséről és a különféle bizottságok befejezett és folyamatban levő tevékenységéről.

Igy a vasbeton-szabályzat kidolgozására alakitott bizottság egész éven át hatalmas munkát végzett s remélhetőleg a végleges szabályzatot legközelebb közre bocsáthatják. Bizottságok alakultak továbbá a főváros szabályozási ügyeinek figyelemmel kisérése, a központi fütések és szellőzési berendezések szállitására vonatkozó egységes határozmányok megállapitása s többféle műszaki munkálatok dijszabályzatának revíziója tárgyában. Kezdeményezőleg jártak el Magyar Villamos Telepek Szövetségének alapitása tárgyában, végül mozgalmat inditott az egylet egy Magyar Technikai Muzeum létesitésére.

A szakosztályok és bizottságok kiváló működést fejtettek ki.

Az ut-, vasut- és hidépitési szakosztály működése az elmult év folyamán örvendetesen fellendült. Sármezey Endrének a motoros vasuti üzem eredményei cimü előadása alapján több előadást magában foglaló élénk vita fejlődött ki. A szakosztályok a vonatkozó emlékirat kidolgozására bizottságot küldtek ki, mely huzamos ideig munkálkodva készitette el a kérdést minden oldalról megvilágitó értékes jelentését.

Ugyancsak érdekes viták voltak a vizépitési szakosztályban a Duna-Tisza csatorna kérdésével kapcsolatban.

A mű és középitési szakosztályok működése, mint mindig, az elmult évben is igen élénk volt, egymagában mintegy 19 előadással.

A gépészeti szakosztályok intenziv működése folytán az egyetemes szakülések száma lényegesen kevesbedett.

A közérdekü munkálkodásról a következőket jelentette: A m. kir. kormány több minisztériumának, hatóságoknak, biróságoknak, testületeknek és magánfeleknek szakvéleménnyel többször szolgáltak. Az ország közgazdasági helyzetét érdeklő kérdésekben kezdeményező lépéseket tettek. Átiratokat intéztek s tárgyalást inditottak a Magyar Nemzeti Muzeum kibővitése s az uj muzeum elhelyezése ügyében, a kereskedelemügyi miniszter urhoz felirtak az „Elszámolási Szabályzat“ tárgyalása ügyében, a főváros tanácsához a Gizella-tér szabályozása ügyében, az épitészeti tervpályázatok körül követendő eljárás szabályozására a többi szaktestülettel egyértelmüleg szabályzatokat állapitottak meg. A londoni VII. nemzetközi épitész-kongresszus határozatait ismertető munkát (Nagy Virgil tanár felolvasását) figyelembevételre ajánlva, a kormánynak megküldötték, a kereskedelemügyi miniszter urhoz felirtak a közmunka és épitő ipari nemzetközi kongresszusok magyarországi védőbizottsága ügyében, továbbá átirtak Nagy-Szombat járás főszolgabiróságanak és a szabadkai rendőrkapitánynak a mérnöki és épitészi cim használatának jogosultsága tárgyában, átirtak a magyar állami altisztek és szolgák országos nyugdijpótló és segélyző egyesületének lakásépitkezési ügyében, Kaposvár város polgármesterének szinházépitési tervpályázati ügyben, Szeged város I. foku iparhatóságához és rendőrhatóságához a mérnöki cim jogtalan használata ügyében stb. stb.

Föliratokat intéztek: a pénzügyminiszterhez a magyar országos felmérések ujjászervezése tárgyában, a kereskedelemügyi miniszterhez a mérnöki és épitészi cim és gyakorlat rendtartására vonatkozó törvényjavaslat ügyében, a szabadalmi hivatal müszaki tagjainak állása tárgyában és a vasuti motorüzem tárgyában, a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez a Nemzeti Múzeum kibővitésének kérdése tárgyában, a pénzügyministerhez a budapesti házadótörvény reformja tárgyában, a kormány több ministeriumához a Paraszthéz mű támogatása tárgyában, a kereskedálemügyi miniszterhez a tordai ősi fahid ügyében, a Fővárosi Közmunkák Tanácsához a fővárosi épitésügyi szabályzat ügyében, a kereskedelemügyi miniszterhez a magyar magánvasutakkal együttesen az 1896: XXVI. t.-c. kiegészitése tárgyában, valamint több kisebb ügyben.

Majd felsorolta az Egylet képviseletében történt szerepléseket, hatósági müszaki tárgyalásokon, tervpályázati birálatokon stb.

A tervpályázati feltételek módositása tárgyában átiratot intéztek a belügyminiszterhez a zombori törvénykezési palota és fogház, Sátoraljaujhely r. t. városhoz székház, Szatmárnémeti sz. kir. és Nagykanizsa r. t. városhoz iskolaépités, Törökszentmiklós városház, községháza és a belvárosi takarékpénztár r. t.-hoz palotája épitkezése ügyében.

Megemlékezett még az egyesületi tervpályázatokról, a tagokat ért számos kitüntetésről, valamint az elhalt tagokról is, kikkel nem egy oszlopos tagja dőlt ki a müszaki karnak.

A titkári jelentést Zelovich a következő szavakkal fejezte be: Amidőn három évvel ezelőtt a t. közgyülés bizalmából az Egyesület titkárává választattam, Egyesületünk továbbfejlesztése szempontjából szükségesnek jeleztem egyesületi folyóirataink reformját, hogy lehetőleg heti folyóiratunk legyen. A Heti Értesitőnek már is megtörtént átalakitásával ezt a célt megközelitettük. Egy másik, a közel jövőben megvalósitandó tervnek emlitettem gondoskodni megfelelő egyesületi helyiségről. Tiszti jelentésemben már emlitettem, hogy ez a tervünk még ez év folyamán valóra válik. Egyesületünk felvirágzása szempontjából szükségesnek jeleztem továbbá, vidéki gócpontokon vidéki osztályainkat megalapitani. Mai jelentésemből kitünik, hogy ezt a tervünket is megvalósitottuk. Jóleső érzéssel állapithatjuk meg tehát t. közgyülés, hogy a három év előtt kifejtett programmunkat beváltottuk.

Nyilvánvaló, hogy mindezeknek megvalósitásához szükséges volt az Elnökség buzgó munkálkodása mellett, hogy ugy választmányunk, mint minden egyes tagunk megtegye az Egyesület érdekében kötelességét.

A világ egyik legérdekesebb terén a londoni Trafalgar squaren hatalmas oszlopon foglal helyet Nelson admirális szobra.

A britt főváros nagy forgatagában mozgó tömeg naponként olvassa az oszlopon Nelsonnak a trafalgari ütközet előtt adott hires jelzését, amelyet magasztossá tett az a szellem, amely benne nyilvánult s az az érzés melyet kifejezett.

„Anglia elvárja, hogy minden ember teljesiteni fogja kötelességét.“

E hires szavaknak naponként való olvasása talán hozzájárult Anglia népének közmondásszerü kötelességérzetéhez.

Egyesületünk fejlődése azt bizonyitja, mintha mi is naponként olvasnók: A Magyar- Mérnök és Épitész-Egylet elvárja, hogy minden tagja teljesiteni fogja kötelességét.

Hogy ebből a kötelességteljesitésből mennyi esett reám, annak megállapitását a t. közgyülés bölcs itéletére bizom.

Amikor az Egyesület főtitkári székéből távozom, hálásan köszönöm a t. Egyesületnek működésemben mindenkor tapasztalt jóindulatu támogatását.

E szavak után az elnök meleg hangon tolmácsolta a lelépő főtitkárnak az egylet háláját és köszönetét.

A közgyülés további folyamán felbontották a lapunkban ismertetett nagypályázat jeligés leveleit s kitünt, hogy az egylet aranyérmét és a vele járó 1200 korona utazási ösztöndijat Pogány Móric, az ezüst érmeket Málnai Béla és Wannenmacher Fábián érdemelték ki.

A zárszámadások után választás következett. Alelnök lett Berczik Gyula, igazgató Pompery Elemér, főtitkár Balla Pál és könyvtáros Jendrassik Kornél.

A közgyülést lakoma követte, hol a lelépő és megválasztott tisztikart lelkesen ünnepelték.

A fiumei kormányzó palotája.

(II—VI. táblával).

Hauszmann Alajos-tól.

Fiume és a magyar-horvát tengerpart kormányzójának régi palotája sem helyzete, sem pedig helyiségeinek száma és terjedelme dolgában nem felelt meg annak a méltóságnak, mely a kormányzó állását megilleti.

A kormányzó képviseli ott az államot és reprezentációnális kötelezettségének teljesíthetésére megfelelő helyiségek képezik ez előföltételt.

A régi kormányzói palota a via Andrássy és via del Governo között állott, — előtte kis kert a Giardino Elisabetta létezett — melyen keresztül kilátás nyilt a tengerre.

A város kereskedelmi forgalmának ez a gócpontja nem volt alkalmas hely a kormányzó lakásának; ehhez járult az épület csekély mérete, mely az udvart is beleszámítva összesen csak 1040 m^2 alapterületen állott. Földszinten volt a cselédség lakása — konyha, kocsiszin és istálló — az emeleten pedig a lakás — egy 48 m^2 nagyságu teremmel.

A szűk és alacsony szobák, számuknál fogva sem voltak alkalmasak arra, hogy azokban nagyobb ünnepséget adni és 300—400 embert fogadni lehessen.

Ennek a régi palotának építéséről és történetéről igen kevés adat volt kinyomozható. Valószínű, hogy eredetileg két házból állott, melyeket az első kormányzónak, *Majláth* Józsefnek, leküldése előtt 1782-ben egyesítettek és a kormányzó lakásául átalakítottak.

Több mint 100 esztendeig maradt a palota ebben az eredeti állapotában és csak *Zichy* Ágost gróf kormányzósága idejében merült föl legelőször a terv, ennek az épületnek egy emelet ráépítésével való kibővítésére. Azonban az épület kedvezőtlen szituációja, mely az utcáknak kiszélesbbítését akadályozta meg és így a folyton fejlődő forgalomnak útját állotta volna, — valamint a ház rossz állapota a költséges befektetéseket nem okolta meg — a miért is uj palotának építését helyezték kilátásba.

Fiume város hatósága az útvonal rendezhetése végett felajánlotta a régi palota területéért cserébe a Giardino Elisabbettát, mely cserét a kormány elfogadta.

E térség 1925 m^2, tehát jóval nagyobb, mint a régi palotától elfoglalt terület, de mivel ez szintén nagy forgalmu útvonalak és közvetetlenül a kikötő Szápáry-rakpart mentén fekszik, a palotaépítés céljaira ez sem mutatkozott alkalmasnak. Másfelől pedig ezen terület Fiume szűk térviszonyai mellett, nagy értékü telket képviselvén, czélszerűbbnek és gazdaságosabbnak vélték, ezt a telket eladni és inkább más a kereskedelemtől kevésbbé keresett vidéken, megfelelő nagyobb telket olcsóbban venni.

Tényleg sikerült is a szóban forgó telket 180,000 frtért az *Adria* tenger hajózási részvénytársulatnak eladni, mely társaság ide négyemeletes bérházat épített.

Batthyány Lajos gróf jelenlegi kormányzónak érdeme, hogy ezt a cserét, illetőleg adás-vételt az államra előnyös föltételek mellett és oly gyorsan érvényesíthették.

Ugyancsak a kormányzó az ügy iránti érdeklődésének és erélyének köszönhető, hogy az uj palota számára csakhamar minden tekintetben megfelelő terület megvétele tárgyában a szükséges lépéseket megtették. *József* cs. és kir. főherczeg híres fiumei kertje és nyaralója közvetetlen szomszédságában létezett egy ca. 10,500 m^2 nagyságú szőlőkert, mely a *Persich* család tulajdona volt és a palota építésére rendkivül alkalmasnak mutatkozott, a miért is ezt a kertet 90,000 frtért az állam megvette. Ez a vétel igen kedvezőnek mondható, mivel félárért igen nagy terület állott rendelkezésre, távol a város zajától és mégis úgyszólván annak szívében, így a Molo Adamichtól gyalog 5 perc alatt lehet oda jutni. Innen a via del Municipio ágazik oda, a város nyugati részéről pedig a via Pomerio közvetiti a forgalmat a palotához. Ezen két utca találkozásánál közvetetlenül a palota előtt csak egy kis és szabálytalan térség létezett és szükségesnek látszott részben a kocsiforgalom lebonyolítása végett, részben pedig azért, hogy a palota előtt közvetetlenül ne építhessenek és igy a tengerre való kilátást el ne zárhassák, arról gondoskodni, hogy itt nagyobb teret létesítsenek.

Ezen célok elérése végett megvették a via del Municipio és via del Pomerio sarkán létezett *Durbesits*-féle 2025 m^2 nagyságu telket s a rajta lévő épületeket lebontván, az egész területet Squarré alakították át, amint a szövegábrabeli helyzetterv láttatja.

Miután ezen Square létesítése nemcsak a kormányzói palota érdekében történt, hanem első sorban városi érdeket képezett, a telekvételárához Fiume város közönsége 25,000 frttal járult hozzá.

A palota építőtelke 30 m magasságban fekszik a tenger szine felett és mélységének irányában 4·50 m-rel emelkedik lejtős irányban. A lejtőt terrasszokra bontottuk fel, melyekre a II—VI. táblákon előtüntetett épületet úgy helyeztük el, hogy elől két, hátul pedig egy emelet magassággal bir.

A palota a terület közepén áll, jobb oldalán emelkedik a konyha és istállóépület, bal oldalán pedig a kerti pavillon. Ezeket az utóbbi épületeket a palotával zárt folyosók kötik össze, mely folyosók közlekedési céljuk mellett részben még üvegházi szolgálatot tesznek, amennyiben itt a kerti növények télen is eltarthatók. A terület lejtőssége önként arra vezetett, hogy magasbbított terrasszt alkossunk, melynek támaszfalát egyszersmind e folyosókhoz használtuk föl.

A terrassz magasságát úgy állapítottuk meg, hogy a palota elsőemeleti helyiségeiből arra kiléphessenek.

Miután az épület czélja a kormányzónak állásához méltó reprezentációnális helyiségek és lakás alkotása volt, természetszerűen előbbieket az első, utóbbit pedig a második emeletre osztottuk be.

A földszinti emeletsort használtuk föl a vesztibulum főlépcsőre és közlekedésekre, valamint a szolgalakásoknak; tulajdonképpeni pinczesor nincs, hanem a földszinti emeletnek az a része, mely a terrassz alá került, használható pinczének; ide is helyeztük a fűtőszerkezetet.

Az első emelet nyilvános helyiségeinek központját képezi a felülvilágított nagy csarnok. Ez a helyiség már méreteinél fogva is impozáns benyomást tesz. Alapterülete 300 m^2 és két emelet magasságra terjed. A főtengelyek irányában még bővül is, mert kettős oszlopállású fülkék csatlakoznak hozzá, melyek felett erkélyek vannak.

E csarnokból nyilnak minden irányban a lejárások az egyéb helyiségekbe és ide vezet közvetetlenül a főlépcső is, mely a vestibulum széles karjából kiindulva, a nyugvó helyen két szimetrikus karra oszlik. A nyilványos helyiségek között első helyen említendő a táncterem, mely 180 m^2 alapterülettel bir és szintén két emelet magas. A terem belső kiképzésére nagy súlyt vetettünk, a falakat csiszolt természetes márványlapokkal burkoltuk 3·50 m magasságig, e fölött gazdag képszék vonul végig, melybe rendszeres beosztással és chronologikus sorrendben a fiumei volt kormányzók arcképeit helyeztük el. E képeket *Burger* Lajos festőművész a város birtokában levő eredeti arcképek után másolta. A terem mennyezete gazdag tagozatu gipszstuccóból készült.

A táncterem egyoldalt előteremmel, másoldalt a várószobával szomszédos, utóbbi a kormányzó fogadó és dolgozó terméhez vezet.

A palota főhomlokzatának középrészét foglalja el a kormányzóné nagy fogadóterme, melyhez a főlépcső melletti jobb és baloldali előtér vezet. Ezen terem XVI. Lajos korabeli stilszerű kiképzést kapott, falai mezőkre vannak osztva és selyemszövettel borítva. Van még ezenfelül egy női boudoir írószoba és fával burkolt ebédlő-terem; az utóbbit XV. századbeli renaissance butorokkal butorozzák be.

Ebbe az emeletsorba helyeztük az előkelő vendégek számára való vendégszobákat is.

A második emelet, melyhez külön lépcsők vezetnek, magában foglalja a kormányzó lakását, gyermek- és nevelői szobákat, ruhatárakat és a szolgálati személyzet helyiségeit.

A konyhaépületben külön udvar körül következő helyiségek csoportosulnak. Földszint: istálló 8 lóra, kocsiszin, szerszámkamra és az istállószemélyzet lakása, az első emeleten pedig a konyha és ennek mellékhelyiségei.

Az építéshez felhasznált anyagokra és az alkalmazott szerkezetekre vonatkozólag a következők felemlítését tartjuk érdemesnek:

Az épület altalaja hasadékos szikla az úgynevezett dolina, melynek megmozgatására az alapfalak kiemelésénél csak kézi erőt használhattunk, mivel a szomszédházak közelsége végett robbantások nem eszközölhetők.

Az alapozás a sziklarétegek lejtősége és gyakori hasadékai következtében nehéz munkával járt és csak lassan haladt előre, mivel közel 10,000 m^3 sziklaanyagot kellett kiemelni. Az épület szerkezeti falai kőanyagból épültek és csak a 45-ös és ezen méreten aluli falakhoz használtunk téglát. Fiumében a tégla drága, mert sem helyben, sem a környéken megfelelő agyag hiánya miatt téglagyár nem létezik. A téglát Zágrábból vagy tengeren Dalmátiából és Olaszországból hozzák, utóbbiak igen jó téglák, de ha a szállítóbárkát vihar éri és a tenger vizétől megázik, gyakran kiüt rajta a só, a mi vakolt és festett falaknál nagyon sok kellemetlenséget okoz.

A habarcshoz vízálló mész helyett szantorinföldet használtunk; ez tudvalevőleg kitünően kötő habarcsot ád és Fiumében általános használatnak örvend. A homlokzatokat részben vagdalt, részben pedig faragott kövekkel burkoltuk.

Fiumében a vagdalt követ is oly pontosan dolgozzák föl, hogy a faragott kőtől alig különböztethető meg, és jóval olcsóbb mint nálunk.

A felhasznált kőanyag egy része Fiume területéről a Monte Batthyánytól, másik része pedig a Póla melletti Castel nuovoból származik, mindkettő középkeménységü tömör mészkő, előbbi szürkés, utóbbi sárga színű. Az épület belsejében leginkább márványokat alkalmaztunk, még pedig a lépcsőkhöz St. Croce-it, az oszlopokhoz, balusztrádokhoz stb.-hez St. Girolamó-it a brinoni szigetekről, mindezeket csiszolt és fényezett alakban.

Az emeleteket elosztó födémek, beleértve a padlás födemét is, Monier-szerkezetüek. A tető héjazata cinkezett vasbádogból áll, a tetők laposak nemcsak a stilus követelménye, hanem a bórára való tekintetből is.

A palotát alacsony nyomású gőzfűtéssel, vízvezetékkel és villamos világítással szereltük föl. A területet parkoztuk és vasrácskerítéssel meg fallal vettük körül. Az alkalmazott stilus olasz renaissance Palladio modorában. Egyszerű tagozatok, jól megválasztott arányok és nagy méretek adják meg ennek az épületnek a nyilvánosság jellegét.

Az építés 1893. év julius havában indult meg és aug. hó 22-én helyezték el az alapkövet, 1894. november hó 5-én tartották meg az egyenünnepélyt és ugyane hó 20-án érte az épületet az a katasztrófa, melynek sajnos 5 emberélet esett áldozatul.

E napon délután 3 órakor dőlt be a lépcsőház fala, mely még munkában volt és a II. emelet magasságában épült. A bedőlés rögtön és minden előzetes jel nélkül ment végbe, legelőször a munkások estek le és utánok zuhant a fal felső részének kőanyaga. E fal, mely 0·80 m.

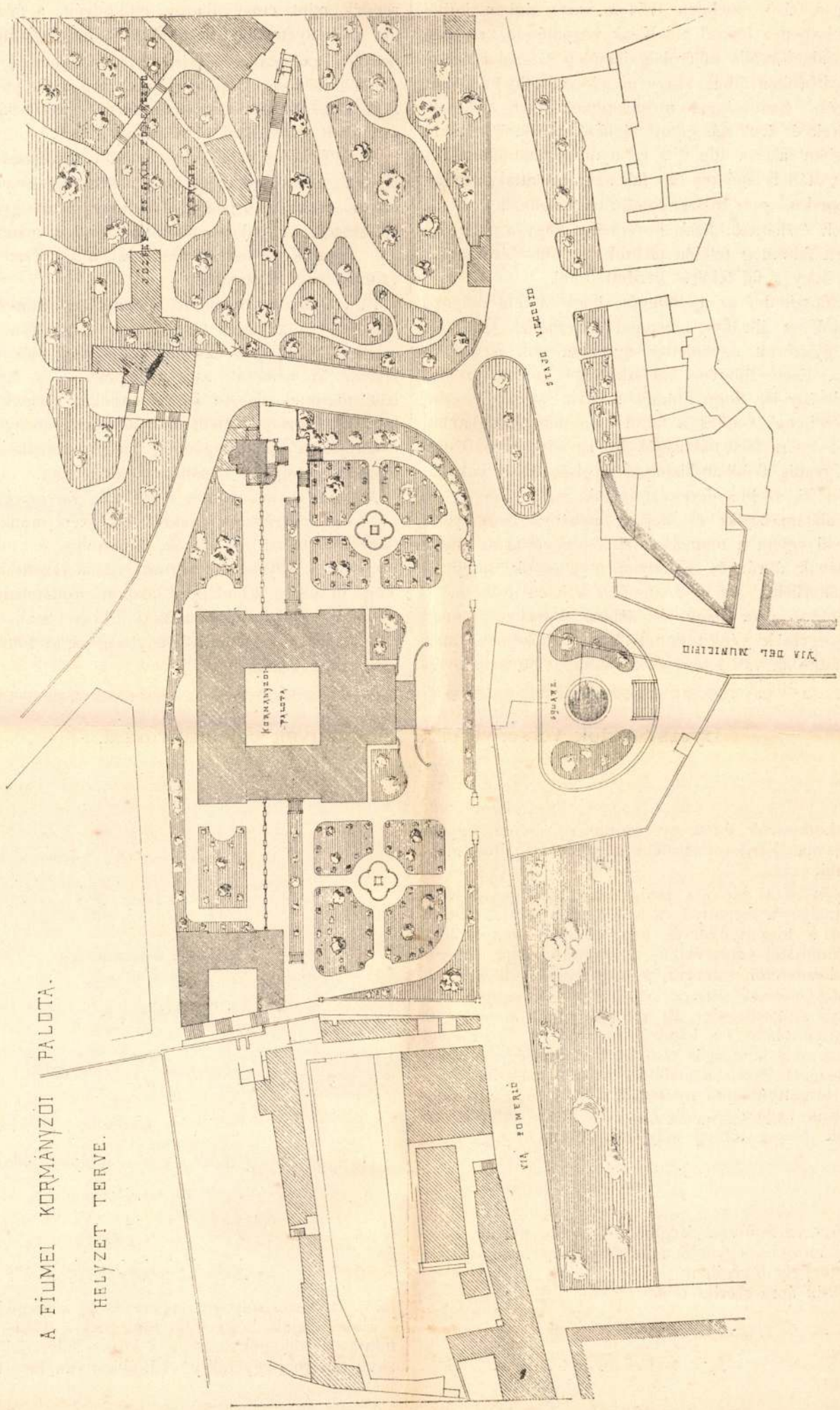

A FIUMEI KORMÁNYZÓI PALOTA.

HELYZET TERVE.

illetőleg a felső emeleten 0·64 *m* vastagságban kőből épült, részben a lépcső oldalfalak végpillérein, részben pedig szabadon álló pilléreken illetőleg az ezeket összekötő boltöveken állott. Hogy mi okozta a fal bedőlését azt egész biztossággal megállapítani nem lehetett. A pillérek és ívek válogatott téglából portland cément habarcsban falazva alig $9^1/_2$ *kg* nyomás alatt állottak és bedőlés után is egészen ép falazatot mutattak, azokon sem repedés, sem összenyomott vagy elmállott tégla nem volt észlelhető. Azon körülmény, hogy a pilléreket a leesett faltömeg tetején találtuk, legjobb bizonyítéka annak, hogy a fal felülről kezdett dőlni.

Legvalószínűbb az a föltevés, hogy a fent dolgozó munkások az állványt anyaggal túlterhelték és ennek a falra gyakorolt egyenletlen nyomása volt a ledőlés okozója. Ezen föltevés valószinűsége mellett szól az a körülmény is, hogy Fiumében olasz szokás szerint nem készítenek rendes, a faltól független állást, hanem magát a nyers falat használják föl az állás megerősítésére. Ugyanis a falban bizonyos távolságokban lyukakat hagyván ki, azokba gerendát tolnak, melyeknek másik végét alátámasztják; ez képezi néhány darab palló deszkával együtt a munkásoknak és egyúttal az anyag lerakásának állványát. Könnyen megeshetik, hogy az állást túlterhelik, avagy a mint az a jelen esetben is történhetett, arra nagy és súlyos köveket dobnak vagy görgetnek végig; ennek következtében az állás rázkódtatásnak van kitéve és a fal üregeibe dugott gerendák mint emeltyükarok működvén, a falat kiemelik. Csak ilyen vagy hasonló eshetőség fogadható el a bedőlés megmagyarázására miután, sem a kereskedelmi miniszter kiküldötte, sem pedig a fiumei törvényszék részéről fölkért felsőbb forum szakférfiai szerkezeti hibát konstatálni nem tudtak.

A pillérek és a fal újból felépült ugyanazon dimenziókkal, mint eredetileg, csak a kőanyag helyett használtunk téglát, még pedig azért, hogy a falat gyorsabban építhessék. A palota építőmunkáit f. é. március havában fejezték be és jelenleg csak a butorzati munkák vannak még folyamatban.

Ismertetésemet befejezve, nem mulaszthatom el *Huszár* József úrról, a fiumei tengerészeti hatóság főmérnökéről megemlékezni, a ki ez építésnél mint ellenőr működött. Huszár úr nemcsak szakértelemmel és a legnagyobb lelkiismerettel végezte azon teendőket, melyek munkakörébe tartoztak, hanem mint a fiumei viszonyok kitünő ismerője, az építés ügyének kiváló szolgálatokat tett, a miért is fogadja köszönetem kifejezését.

Megemlékezni kivánok végül még *Jablonszky* Ferencz és *Tőry* Emil építész urakról, kik ezen munka végrehajtásánál nálam dolgoztak. Jablonszky úr mint megbizottam a hely szinén három éven át vezette az építést. Tőry úr pedig a budapesti központi irodámban a tervek részletes kidolgozásánál működött közre. Szakszerű munkálkodásuk, szorgalmuk és ügybuzgóságuk föltétlen elismerésemet érdemelte ki.

Gyorsvonatok versenye és a lokomotívok egyensúlyozása.

Wittenberg J.-től.

(Vége.)

A lokomotívok és a gyorsanfutó gőzgépek egyensúlyozásának kérdését az alábbi elmélettel óhajtom megvilágítani:

Legyen M az ide-oda járó részek tömege, φ az a szög, melyet a forgattyú és a hengertengely zár be (a fokokat a forgattyúkör és hengertengely hengeroldali metszőpontjától számítva), s_φ a keresztfej útja, hengeroldali kezdetétől számítva φ forgattyúállás mellett, Δ_φ a tömeg elősietö útja, v a tömegek sebessége, ω a forgattyú szögsebessége, $2r$ a forgattyúkör átmérője és a dugattyú lökete, l a hajtórúd hosszúsága, F_φ a tömegnyomás, mely a mozgás első felében szükséges a tömegek mozgatásához s a melylyel azok a második útfélben a forgattyúcsapra nyomnak, R_1, R_2, R_3 ... a súlypontkörök sugarai, R_{s1}, R_{s2} R_{s3} ... a közös súlypontban egyesült összes tömeg sulypont köreinek sugarai és

$$\frac{r}{l} = m.$$

I. Végtelen hajtórúd. Végtelen hajtórúd mellett a keresztfej mozgása egyenlő a forgattyúcsap mozgásával a hengertengely irányában.

A 12-ik ábra szerint tehát

$$AB = s_\varphi$$

$$s_\varphi = r\,(1 - \cos\varphi) \quad \ldots\ldots\ldots \quad (1)$$

$$F_\varphi = \frac{M\,d^2 s}{dt^2}$$

$$\frac{ds}{dt} = r \sin\varphi \frac{d\varphi}{dt}$$

$$\frac{d\varphi}{dt} = \omega \text{ a szögsebesség}$$

$$\frac{ds}{dt} = r \sin\varphi\,\omega$$

$$\frac{d^2 s}{dt^2} = r\cos\varphi\,\omega \frac{d\varphi}{dt} = r\,\omega^2 \cos\varphi$$

tehát

$$F_\varphi = M\,\omega^2 r \quad \ldots\ldots\ldots \quad (2)$$

Ha több tömeg mozog egy tengelyen, ekkor:

$$F_1 = M_1\,\omega^2 r_1 \cos\varphi_1$$
$$F_2 = M_2\,\omega^2 r_2 \cos\varphi_2$$
$$F_3 = M_3\,\omega^2 r_3 \cos\varphi_3$$

és

$$\ldots\ldots\ldots$$
$$\Sigma F = \Sigma M \omega^2 r_s \cos\varphi_s \quad \ldots\ldots \quad (3)$$

ha r_s az összes súlypont sugara és φ_s a megfelelő szög.

Ebből látjuk, hogy több tömegnél a hatás ugyanaz, mintha a tömegek összege a közös súlypontban egyesítve forogna; egyensúly tehát akkor van, ha a forgattyú-

MMÉKözl. 1896.

POPPER ZSIGMOND
ácsüzlete és épitési vállalata
BUDAPESTEN.
Iroda: V., Lipót-körut 15. Telep: Dráva-u. 12.

Elvállal minden e szakmába vágó ácsmunkákat, épületek tervezését és kivitelét, — ugyszintén becsléseket és expertiseket.
Telefon 44—73. Telefon 44—73.

előteremtésére. A terv keresztülvitele azonban csak ugy lehetséges, ha u. n. kamara-zsilipet épitenek az erőmű felett. Miután a mosoni Dunaág hajózhatóvá tétele amugy is benfoglaltatik a kormány viziutak szabályozási programmjában s erre a célra 8 millió korona már elő is van irányozva, a vállalat azon kéréssel fordul a kormányhoz, hogy csináltassa meg az amugy is szükséges kamara-zsilipet államköltségen. A Ganz-gyár a mosoni Duna mentén még öt más helyen akar erőműveket épiteni. A terv realizálását egy francia konzorcium vállalná magára, melyre a vállalkozó cég a nyert koncessziót átruházná azzal az egyetlen feltétellel, hogy a turbina-telepek épitése és berendezése nevezett hazai iparvállalat által történne.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Bérház átalakitás. A Kossuth Lajos utca és Semmelweisz-utca sarkán levő, az egyetemi alap tulajdonát képező bérpalota Pucher István épitőmester vállalatában átalakitásra kerül. A terveket Sárkány Ervin Ottó müépitész készitette és a költségek 80.000 koronára rugnak,

Átalakitási munkák a József főherceg laktanya telepén. A budapesti I. honvéd-huszárezred „József-főherceg" laktanya telepén levő járműszinnek lóistállóvá és a II. sz. raktár helyiségének legénységi szobákká leendő átalakitása, valamint egy trágyagödör épitése szükségessé válván, az épitkezések kivitelére a m. kir. budapesti I. honvédkerületi parancsnokság Kondor és Feledi épitőmestereknek adott megbizást 30.292 kor. 15 fillér vállalati árban.

Az óbudai r. kath. templom javitására hirdetett árlejtés határideje e hó 3-án járt le. A bizottság az ajánlatokat nem bontotta fel, hanem a felbontás idejéül e hó 8-ik napjának d. e. 11 óráját tüzte ki.

A Ludovika akadémia tatarozása. A Ludovika akadémia épületének folyó évben leendő tatarozásánál végzendő alábbi munkákat a junius 25-én tartott árlejtés alapján a következő cégek kapták meg: Rákosi J. a bádogos munkát 4719 kor. 06 fill., Ganz-féle villamossági r.-t. a villamos berendezési munkát 1917 kor. 20 fill., Felber és Rumann a kályhás munkát 2373 kor. 10 fill., Brunner Ferenc az ácsmunkát 2314 kor. 35 fill., Walla József-féle r.-t. a Ludovika előtti téren végzendő betonmunkát 3571 kor. 94 fillérért.

A Mária-Terézia laktanya homlokzatának helyreállitása. A tanács árlejtést hirdetett az Üllői-uti Mária-Terézia laktanya homlokzatának helyreállitására. Az ajánlatokat a tan. IV. ügyosztályban augusztus 21-én d. e. 10 óráig kell beadni.

A kenyérgyár épitése. A székesfőváros tanácsa árlejtést hirdetett a községi kenyérgyár épitésénél előforduló föld, kőmüves, ács és vas munkákra. Az ajánlatokat a tan. VIII. ügyosztályban augusztus 24-én d. e. 11 óráig kell beadni.

Csatornázás a honvéd fogház épületében. A m. kir. budapesti I. honvéd kerületi parancsnokság a budapesti I. honvéd kerületi fogház és birósági épületben végzendő csatornázási munkákra, valamint a fürdő és mosókonyha berendezésének átalakitására az Egyesült szerelők vizvezetéki vállalatának adott megbizást 4466 kor. 39 fill. árban.

A vidéken.

A Pozsonyban épülő vásárcsarnok aszfalt, lakatos és csarnok-vasszerkezeti munkáira Pozsony város tanácsa lapunk mai számában árlejtést irt ki. Az ajánlatokat a városi számvevői hivatalban augusztus 22-én d. e. 9 óráig kell beadni.

Kocsiut kövezés Esztergomban. Esztergom város tanácsa lapunk mai számában ujabbi árlejtést irt ki egyes utcák kocsiutjának kőburkolattal való ellátására, mely burkolat 5 méter szélességbnn 4150 esetleg 6350 négyszögméter területen létesitendő. Az ajánlatok, amelyek fenti burkolaton kivül 5500 négyszögméter terméskő kövezés munkájára is tehetők, a tanácsi iktatóhivatalba augusztus 18-án d. e. 11 óráig nyujtandók be. Lehet a kőanyag szállitására és a burkoló munka elkészitésére külön külön is ajánlatot benyujtani.

Iskola épités Miskolcon. Miskolc város tanácsa lapunk mai számában árlejtést hirdetett a Szt. István uton létesitendő állami elemi egyemeles iskola épitési munkáira. Pályázati határidő f. é. augusztus hó 24-ik napjának d. e. 10 órája.

Artézi kutak furása Karánsebesen. Karánsebes város tanácsa három artézi kut furásának vállalati uton leendő biztositására ujabbi árlejtést hirdetett és a vonatkozó pályázati felhivást lapunk mai számában hivatalosan teszi közzé. Az ajánlatokat a polgármesteri hivatalban augusztus 9-én déli 12 óráig kell beadni.

Dohánybeváltó hivatalok épitése Nagyatádon és Mezőkövesden. A m. kir. dohányjövedéki központi igazgatóság segédhivatalához Budapesten szeptember 2-án d. e. 11 óráig ajánlatok adhatók be a somogymegyei Nagyatád községben emelendő dohánybeváltó hivatali épület és szabványraktár épitésénél előforduló első részletben kiadandó munkálatoknak elvállalására. Ugyancsak kiadásra kerülnek szeptember 3-án d. e. 11 órakor a borsódmegyei Mezőkövesd községben épitendő dohánybeváltó hivatali épület és szabványraktár épitésénél előforduló munkák. Előirányzat az előbbire 121522 k. 46 f., az utóbbira 140408 k. 91 fillér.

Utépitési pótmunkák Baranyavármegyében, A kiskőszeg—főherceglaki th közutnak 1905. évkiépült szakaszán pótmunkák, illetve a darázsi templom előtti feljárat alátámasztása, árokszabályozás, nyilt árok és földalatti csatorna épitése szükségessé válván, e munkák kivitelére a pécsi m. kir. államépitészeti hivatal Mayer József pélmonostori épitésznek adott megbizást, ki azokat 2919 k. 51 fillérért vállalta el.

Átjáró létesitése a győri törvényszék épületében. A győri kir. törvényszék udvarán létesitendő átjáró munkálatait valamint 17 db. pinceablaknak sürü hálóval leendő ellátását Kovács József győri vállalkozó nyerte el 4688 k. 40 fillérért.

Gimnázium épités Kőszegen. Kőszeg város tanácsa szerződést kötött a Szent Benedek-renddel a régi gimnázium lebontása és uj iskolaépület épitése tárgyában. A gimnázium épitési költségeinek fedezésére a város 50,000 koronás kölcsönt vesz föl.

Lakóházak épitése a Máv. vonalain. Az 1908. évi állami költségvetésben a m. kir. államvasutakon személyzeti és munkáslakházak épitésére 500.000 koronát vettek fel. A kereskedelemügyi minister által jóváhagyott munkasorrend szerint egyebek közt a csapi állomáson két altiszti és egy szolgai lakás épitésére 93.000 koronát, a petrozsényi lakótelepen két altiszti és három szolgai lakás épitésére 125.000 koronát fordi tanak, a ruttkai lakháztelep befejezésére harmadik részletül 131.000 koronát és a bruck—királyhidai telep befejezésére pedig második részletül 130 000 koronát használnak fel, mig a fenmaradó 21.000 kor előre nem látott kiadások és az épitési felügyelet költségeinek a fedezésére szolgál.

A pápai katonai lőtér helyreállitása. A pápai katonai lőtér helyreállitását Fazekas Károly váci vállalkozó kapta meg 3064 kor. 73 fillérért. A villamos jelző berendezését Szalai és Deutsch budapesti cég vállalta el 3132 kor. 92 fillér árban.

Községház átalakitás Kiszomborban. Torontálmegyei Kiszombor község előljárósága a községház átalakitásával, valamint az iskolai árnyékszékek ujjáépitésével a megtartott árlejtés alapján Hegyi Károly makói kőmesmestert bizta meg 3094 kor. 96 fill. vállalati összeg mellett.

A kőszegi katonai lőtér átalakitására Zerthoffer Mihály kőszegi vállalkozó kapott megbizást 6958 korona 56 fillér vállalati összeg mellett.

Munkásházak épitése Torontálvármegyében. Torontálvármegye közgyülése munkásházak épitését határozta el és a határozat jóváhagyása végett felterjesztést intézett a belügyministerhez. A földmivelésügyi minister az épitési költségekhez 2%-os állami hozzájárulást és egyéb kedvezményeket biztositott. Az előmunkálatokat már folyamatba tették és a ministeri jóváhagyás után megkezdik az épitkezést. Jankó Ágoston alispán a megfelelő háztipus választása végett Makón és Földeákon megtekintette a csanádmegyei munkásházakat.

Vaskorlátok szállitása Barsvármegye részére. Az aranyosmarót—oszlányi th. közuton felállitandó 800 fm. hosszu vaskorlát munkálatait Barsvármegye alispánja a Schlick-féle vasöntőde és gépgyár r. t. budapesti cégnek adta ki 4282 kor. 05 fillér vállalati összeg mellett.

A kecskeméti uj teher- és személypályaudvar. A kereskedelemügyi minister elhatározta a kecskeméti teher- és személypályaudvar ujjáépitését. Ez ügyben a mult héten tartották meg a közigazgatási bejárást, a melyen Szücs Andor ministeri titkár elnökölt. Az értekezleten elhatározták a személy- és teherpályaudvar elkülönitett létesitését olyképpen, hogy a személypályaudvart a Rákóczi-ut tengelyébe épitik, mely utóbbit csak a minister jóváhagyása után foganatositják. A személypályaudvar fölépitésének rekompenzációjaképpen a város 200.000 korona értékü területet ingyen engedett át a MÁV.-nak. A teherpályaudvar 6—700 méter hosszan, körülbelül 200 méter szélességben épül föl, legyező alaku sinpár beosztással. A személypályaudvaron szigetperronokat épitenek és a közönség földalatti fel- és leszállót fog használni. A pályatestet átszelő országutak földalatti nyolc méter széles átjáróval cseréltetnének ki, mig több helyen a gyalogközlekedésre felüljárót használnak. A pályaudvar épitési költsége 5—7 millióra rug. Ebből az összegből kerek egy millió van kisajátitásra előirányozva. Az idén mintegy félmillió értékü munkát végeznek, a többit évről-évre fokozatosan 4—5 év alatt.

Kápolna épités Szentesen, A szentesi róm. kath. egyház temetői kápolnát fog épittetni Steiner János aradi épitész tervei szerint, aki a megtartott tervpályázaton tervével a második dijat és a kivitelre való megbizást elnyerte.

Templom épités Mezőkövesden. Borsodvármegyei Mezőkövesden második r. k. templom

Amerikai és saját rendszerü JÉGHÁZAK és HÜTŐK
tervezését, valamint azok épitését vidéken is elvállalja e téren egyedüli specialista
SORG ANTAL KŐMŰVES MESTER ÉS ÉPITÉSI VÁLLALKOZÓ **BUDAPEST** X., KŐBÁNYA GERGELY-UTCA 8.
A Kőbányai sörgyárak, jégházak és hütőberendezések készitője.

VASBETON-gyárkémények, födemek, lépcsők, alapozások és a szakba vágó munkák tervezését és kivitelét elvállalja **DEUTSCH B.** okl. mérnök BUDAPEST, **VII. Rákóczi-ut 80.** Telefon 104—67

épitését vették tervbe. A templom épitésének ügyében az ottani iskolaszék tagjai közül kiküldött bizottság Vass Imre esperes plébános elnöklete alatt fáradozik.

Nagyvárad város épitkezései. Nagyvárad városban a folyó évben az alábbi épitkezéseket eszközlik. Felépitik a nyári szinkört Reisinger József épitész vállalatában 68.370 kor. 54 fillér árban; három vasbeton hidat épitenek a Pece-patak árapasztó csatornáján 18850 korona költséggel, melynek vállalkozója Inczce Lajos és tsa nagyváradi cég; a Büdös-árok csatornázását a Melocco Péter-féle r. t. budapesti cég 25.872 kor. 80 fillérért eszközli, kibővitik a Széles-utcai iskolát, melynél a bádogos, asztalos, lakatos, mázoló és üveges munkák kivételével az összes többi munkákat Rendes Vilmos nagyváradi épitész 17.326 kor. 06 fill. a bádogos munkát Goldberger Lajos nagyváradi bádogosmester 336 kor. 94 f. az asztalos, lakatos, mázoló és üveges munkát Fábián József és tsai nagyváradi cég 2610 kor. 14 fillérért végzi. A várad-váraljai iskola kibővitését Pankolics Károly nagyváradi vállalkozó vállalta el 15.073 kor 12 fillérért A bádogos munkát Goldberger Lajos nagyváradi bádogosmester 286 koronáért eszközli.

Légszeszmü kibővites és csatornázás Komáromban. Komárom város közgyülése a városi légszeszmü dunajobbparti főcsőhálózatának kibővitésére Dosztál Jakab és József komáromi vállalkozóknak 58407 k. 50 fillérért és a város általános csatornázási tervezetének részleges kiépitéséhez szükséges munkákra Pittel és Brausewetter budapesti cégnek 297889 koronával adott megbizást a julius 15-én tartott árlejtés alapján.

Járasbirósági épület kibővitése Abaujszántón. Az abaujszántói kir. járásbirósági épület kibővités alá kerül. A kibővitésre vonatkozó tervek elkészitésével Jablonszky Ferenc budapesti müépitész van megbizva.

A lippai felső kereskedelmi iskola kibővitése. A vallás- és közoktatásügyi ministerium segédhivatali főigazgatójához augusztus 24-én déli 12 óráig ajánlatok adhatók be a lippai m. kir. állami polgári- és felső kereskedelmi iskolai épület kibővitésénél teljesitendő föld, kőmüves, elhelyező, kőfaragó, ács, tetőfedő, bádogos, burkoló, fapadozati, vas, kályhás, asztalos, lakatos, mázoló, üveges, kárpitos, szobafestő, valamint árnyékszék berendezési munkák elvállalására. Ajánlat egyes munkanemekre külön is tehető.

Községház és óvoda épités Pusztaföldváron Pusztaföldvár előljárósága községház és óvoda épitését határozta el és az előbbire 24.000 kor., az utóbbira 26 000 koronát irányzott elő. A két épület a békésvármegyei m. kir. államépitészeti hivatal felügyelete alatt fog épülni.

Hidépités Máramarosvármegyében. A szigetkirlibábai áll. közuton levő 331. sz. Visóchid épitésére a m.-szigeti m. kir. államépitészeti hivatalban julius 27-én tartott árlejtésen egyedül Balogh Kálmán budapesti mérnök tett ajánlatot 16500 koronával Az ajánlat felett a kereskedelemügyi minister fog dönteni.

Teglagyár epités Tiszapolgár községben Tiszapolgár községben részvénytársasági alapon modern berendezésü tégla és cserépgyárat létesitenek. Az alapitási tervezet szerint 1000 drb. 50 koronás részvényt fognak kibocsájtani, melynek nagyrésze már jegyezve van.

Hidépités Nagyváradon. Nagyvárad város törvényhatósága elhatározta, hogy Várad-Velence és az átellenes olaszi part között hidat épittet. A városi mérnöki hivatal beterjesztette a tanácshoz a hid tervét és költségvetését és pedig külön tervet készitett egy gyalogos és egy kocsiforgalomra alkalmas fahidra. A mérnöki hivatal kocsihid épitését javasolja. A kocsihid 6 méter, a gyaloghid 2 méter szélesre van tervezve. A kocsihid épitése 34598 koronára, az utvonal épitésével együtt 37111 koronára van tervezve, mig a gyaloghid 17728 kor. 12 fillérbe kerülne.

Munkasházak épitése Szegeden. Szeged város tanácsa 600 munkásház épitését határozta el és felhivta a városi mérnöki hivatalt. hogy a vonatkozó terveket és költségvetést készitse el és 60 nap alatt mutassa be. A munkásházak 60—100 csoportonként fognak épülni és pedig a város beépitett területén kivül a felső- alsó- és rókusi városrészek mellett több csoportban, valamint Ujszegeden. Az épitési költségeket kölcsön utján szerzi meg a város, amit részben állami segélyből és részben a befolyó bérjövedelemből fizet vissza.

Polgári leányiskola épitése Kézdivásárhelyt. A vallás és közoktatásügyi minister a Kézdivásárhelyt emelendő polgári leányiskola, internátus és igazgatói lakás épitésénél előforduló épitési munkák kivitelével a következő cégeket bizta meg: Chrestel és Gál kőhalmi vállalkozókat a föld-, kőmüves-, elhelyező-, kőfaragó-, ács-, vas-, cserépfedő-, bádogos-, padoló-, asztalos-, lakatos-, mázoló-, üveges-, szobafestő- és kutfurási munkákkal 191 077 kor. 56 fill., Walla József r.-t. budapesti céget a burkoló munkával 5678 kor. 07 fill., Fogolyán Endre sepsiszentgyörgyi vállalkozót a kárpitos munkával 498 kor. 50 fill.. Ehrlich J. és H. budapesti kályhagyárosokat a kályhás munkával 2995 kor., Bogdány és társa budapesti céget a vizvezeték, csatornázási és árnyékszékberendezési munkákkal 7352 kor. 55 fillérért.

A segesvári vármegyei közkórház kibővitésére a nagyküküllővármegyei m. kir államépitészeti hivatalban julius 29-én tartott árlejtésen egyedül Leonhardt testvérek segesvári épitőmesterek pályáztak 89607 k. 40 fillérrel az előirányzott 89663 k. 49 fillérrel szemben. Az ajánlatot jóváhagyás végett felsőbb helyre terjesztették.

Utburkolás Szegeden. Szeged város tanácsa utasitotta a mérnöki hivatalt a nagykörut burkolására vonatkozó terveknek kidolgozására. A mérnöki hivatal alternativ terveket készitett, melyek aszfalt és fejkő burkolatra vonatkoznak. A Kossuth Lajos-sugáruttól a Laudon-utcáig való burkolásra 43 000 kor. van előirányozva. Ennek a vonalnak fejkővel való burkolása 44,289 kor. az Attila-utcáig pedig 65,167 koronába kerül. A Laudon-utcáig az aszfaltozás 38,689 kor., az Atilla-utcáig pedig 56,893 koronába kerül. A város tanácsa az aszfalt burkolat mellett határozott és ily irányban tesz előterjesztést a közgyülésnek.

Korház javitás Szegeden. Szeged város tanácsa a városi közkórház javitását határozta el. A munkálatokra 4386 kor. van előirányzatba véve.

Collegium épités Szászvároson. A szászvárosi ref. collegium igazgatósága uj collegiumot épittet és az épitkezésnek kivitelére árlejtést fog kitüzni. Az épület Herczegh Zsigmond budapesti épitész tervei szerint fog épülni.

Aszfaltozás Pozsonyban. Pozsony város tanácsa az Erzsébet, Taller, Grössling és Semmelweis-utcák járdáinak aszfaltozásával az Első fiumei aszfalt gyár r. t. budapesti céget bizta meg 8912 kor. 50 fillér vállalati összeg mellett.

Hidépités Békésvármegyében. A berettyóujfalu—békéscsaba—orosházai közuton Szeghalom község mellett levő ördögárki Berettyó-hid ujraépitésénél az alépitményi munkákat Glasner Ernő budapesti mérnök 78819 kor. 01 fillérrel, a vasszerkezeti munkát a Schlick-gyár 104.617 kor. 50 fillérért kapta meg.

Munkásházak épitése Petrozsényben. A petrozsényi m. kir. kőszénbánya hivatal telepén emelendő 200 db. kettős munkáslakóház épitésére árlejtés van kitüzve. Az ajánlatokat a pénzügyministerium szénügyi osztályában augusztus 8-án déli 12 óráig kell beadni.

Dohánygyar épités Pecsett A m. kir. dohányjövedéki központi igazgatóság árlejtést hirdetett a Pécsett emelendő dohánygyár épitésénél előforduló épitőipari munkákra. Pályázati határidő augusztus 26-ik napjának d. e. 11 órája.

Terrendezés Kassán. Kassa város tanácsa elrendelte a Ferenc József-tér rendezését és parkozását. A tér rendezése az idei nyári munkaprogrammba van felvéve és 39.000 koronával van előirányzatba véve.

Munkáslakóházak épitése Pozsonyban. Pozsony város legutóbbi közgyülés elhatározta, hogy a munkáslakóházakat épit és az épitkezés költségei egy részének fedezésére az államtól kér segitséget. A kereskedelemügyi minister leiratban értesitette a várost, hogy a kormány hozzájárulása esetén a tervbe vett lakóházak épitésére 200.000 korona állami segitséget ad.

Épitkezések a péklai kincstári rizstelepen. A péklai kincstári rizstelepen emelendő kovács- és bognármühely, szekérszin, tengeri góré, istálló, ólak, árnyékszék és sütőkonyha épitését a junius 10-én tartott árlejtés alapján ifj. Blum Frigyes torzsai [Bács m.] vállalkozó nyerte el 46·985 kor. 74 fillérért.

A szegedi gyalogsági laktanya tatarozásánál teljesitendő asztalos munkák kivitelére Kemény Manó szegedi asztalosmester 498 k. 35 fillérrel, a kályhás és lakatos munkák kivitelére pedig Fejős Ferenc szegedi lakatosmester 264 kor. 34 fillérért kapott megbizást a junius 27-én tartott árlejtés alapján.

Szatmár város szabályozása. Szatmár város tanácsa a város utcáinak szabályozását határozta el és felhivta a városi mérnöki hivatalt, hogy dolgozzon ki egységes tervezetet a város összes utcáira vonatkozólag.

A szegedi vágóhid kibővitése. Szeged város tanácsa elhatározta, hogy a vágóhidat kibővitteti. A vágóhid tiz hentesmühely, egy uj hütő, szénraktár, aprómarhavágó, bél- és pacaltisztitó helyiség épitésével nyerne kibővitést. A költségek mintegy 150.000 koronát igényelnek.

Templom épités Miskolcon. A miskolci gör. kath. egyház község templomot fog épittetni. A város tanácsa a templom helyéül a Buzatéren 200 négyszögöl ingyenes telket bocsát rendelkezésre.

A lugosi sátortábor tatarozásánál az ácsmunkát Wallisch Antal lugosi ácsmester 3401 kor. 01 fillérért, a kőmüves munkát Lung Ferenc lugosi kőmüvesmester 1070 kor. 93 fil-

BEOCSINI CEMENTGYÁRI UNIO RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Az 1896. ezredéves országos kiállitáson egyedüli diszoklevél cementgyártásért és számos más kiállitáson első dijak.

Gyárak: BEOCSINBAN (Szerém-megye) Pétervárad mellett

Évi gyártási képesség: 1.800.000 q portlandcement, 1.000,000 q románcement

Iroda: BUDAPEST, V. KER., ALKOTMÁNY-UTCA 10. SZ.

Jótállás a normaliaknál 60%-al nagyobb huzási s nyomási szilárdságért.

Portlandcementünk a szabványok által előirt 28 napos szilárdságot már 3 nap mulva éri el.

jegyezte meg a társam csipős mosolylyal. Azután elhallgatott és belebámult a messzeségbe. Nekem úgy tetszett, hogy nagyon is soká hallgat és türelmetlenül fölsóhajtottam. Erre ő, a nélkül, hogy a messzeségben révedező tekintetét rámvetette volna, megkérdezte tőlem:

— Ki a te Istened?

Egészen eddig a kérdésig lágyan és szeliden beszélt, s kellemes volt őt hallgatni: mint minden gondolkodó ember, ő is kissé szomorú volt, ezért közeledett hozzám, megértettem őt, félénkségem eltünt vele szemben. És ime most egyszerre föltesz egy végzetes kérdést, a melyre a mai kor emberének, föltéve, hogy önmagával szemben becsületes, oly nehéz megfelelni. Ki az én Istenem? Hogyha én azt tudnám!

Valósággal lesújtott ennek az embernek a kérdése, s ugyan van-e, a ki megőrizte volna a lélekjelenlétét az én helyzetemben? — Ő pedig csak nézett rám szúró szemeivel, mosolygott és várta a válaszomat.

— Nagyon is soká hallgatsz olyan ember létedre, a ki meg tudna nekem felelni a kérdésemre. De lehet, hogy valamit tán mégis csak mondasz, ha úgy teszem föl a kérdést: te irsz, és ezer meg ezer ember olvas téged; mi az, a mit te nekik prédikálsz? S gondolkoztál-e vajjon azon a jogodon, hogy őket tanitsad?

Életemben először néztem bele ilyen figyelmesen a belsőmbe. Ám ne gondolják, hogy én fölemelem vagy megalázom magamat csak azért, hogy a figyelmet magamra vonjam, — szegényektől nem szokás alamizsnát kérni. Fölfedeztem magamban elegendő jó érzést és vágyat, elegendő olyat, a mit rendszerint jónak hivnak, de olyan érzést, mely mindezt összefoglalja, olyan öszhangzatos és világos gondolatot, mely az élet összes jelenségeit felölelje, nem találtam magamban. Az én lelkemben sok a gyülölet, mely állandóan ott pislog bennem, — olykor a harag lángjában föl is lobban; de még több benne a kétség. Időnkint a kétségek úgy megrendítik az elmémet, úgy nyomják a szivemet, hogy hosszú ideig teljesen elpusztult belsővel élek. Semmi se lelkesit az életre, a szivem hideg, mint a halotté, az elmém alszik, a képzeletemet meg kisértetek sanyargatják. S igy élek vakon, némán és süketen hosszú napokon és éjszakákon át, semmit sem kivánva, semmit se tudva. Ilyenkor úgy tetszik, mintha halott volnék, s pusztán csak valami különös félreértés folytán nem vagyok még eltemetve. Az ilyen létnek a szörnyűségét még növeli az élet

Jablonszky Ferencz terve után

GRÓF ANDRÁSSY GÉZA BÉRPALOTÁJA AZ EGYETEM-TÉR ÉS KAPLONY-UTCZA SARKÁN.

A szent áldozás.

TÚRY GYULA FALFESTMÉNYE A SOROKSÁRI TEMPLOM SZENTÉLYÉBEN.

szükséges voltának a tudata, mert a halálnak még kevesebb értelme van, és még nagyobb benne a homály... Annyi bizonyos, hogy még a gyűlölet élvezetétől is megfosztja az embert...

És csakugyan, mit is prédikálok én, én, úgy, a hogy vagyok? S mit is mondhatok én az embereknek? Azt, a mit már régen megmondtak nekik s a mit örökösen mondanak, a minek mindig akadnak hallgatói, de a mi nem teszi jobbakká az embereket? De van-e nekem jogom hozzá, hogy ezeket az eszméket és fölfogásokat prédikáljam, mikor én magam is, a ki bennük nevelkedtem, bizony gyakran nem úgy cselekszem, a hogy ezek parancsolják? Ha én ellenük cselekszem, azt jelenti-e ez, hogy a helyességükbe vetett meggyőződés az én őszinte meggyőződésem, a mely az én «én»-em alapján nyugszik?... Mit feleljek hát annak az embernek, a ki itt ül mellettem? De ő megúnta várni a feleleteimet és újra megszólalt:

— Én nem intéztem volna hozzád ezeket a kérdéseket, ha nem láttam volna, hogy becsvágyad még nem tudta megsemmisíteni a becsületedet. Van benned annyi férfiasság, hogy meghallgass

rektől. Te szegény vagy ahoz, hogy ajándékokat osztogass, — egyszerűen uzsorás vagy, a ki az irántad való figyelem kamatjáért tapasztalataidnak egy-egy morzsáját adod cserébe. A te tollad gyöngén piszkálódik a valóságban, lassacskán fölhalmozza az élet apróságait, és köznapi emberek köznapi érzéseit irván le, föltárod az ő lelküket és egy sereg alantas igazságot, de vajjon tudsz-e számukra hacsak egy kis, de a lelket fölemelő ámítást teremteni?... Nem! Te meg vagy róla győződve, hogy nagyon hasznos dolog a hétköznapok törmelékei közt turkálni, s nem tudni egyebet találni bennük, mint aprólékos és szomorú igazságokat, a melyek csak azt bizonyítják, hogy az ember gonosz, ostoba és becstelen, hogy teljesen és mindenkor a külső körülmények egész seregétől függ, s hogy egészben véve tehetetlen és szánalmas. És erről már sikerült is őt meggyőznöd. Mert a lelke kihűlt, az elméje eltompult. Hogyis ne! Hiszen ő a maga képét látja a te könyveidben, és a könyvek, különösen ha olyan meggyőződéssel vannak irva, a melyet az ember oly sokszor összetéveszt a tehetséggel, bizonyos fokig mindig hipnotizálják

nem azon töröd a fejedet, hogy mit felelj nekem, és hogyan igazold magadat. Bizony! A ki tanító akar lenni, annak, föltéve, hogy becsületes, mindig figyelmes tanítványnak is kell lennie. Ti valamennyien, a mi korunk életének a tanítói, sokkal többet vesztek el az emberektől, mint a mennyit adtok nekik, mert ti mindig csak a fogyatékosságokról beszéltek s csak azokat látjátok. De az emberben árnyaknak is kell lenniök; lám, te benned is vannak? De ti miben különböztök azoktól a szürke tuczatemberektől, a kiket oly kegyetlenül rajzoltok, miközben magatokat predikátoroknak és az erények bajnokának tartjátok? Nem veszitek-e észre, hogy az erények és a bűnök a ti erőlködéstek révén, hogy őket meghatározzátok, csak összegabalyodnak, mint két gombolyag pamut, — a fehér és fekete — a melyek szürkén hatnak, mert mindenikük átvette a másik eredeti színének egy részecskéjét? S benneteket aligha az Isten küldött a földre. Ő erősebbeket választott volna, mint ti vagytok. Ő lángra gyújtotta volna a szivünket az élet, az igazság és az emberek iránt való szenvedélyes szeretet tüzével, s ők úgy lángoltak volna létünk homályában, mint az Ő erejének és dicsőségének a fáklyái... Ti pedig füstölögtök, mint a sátán diadalának a fáklyái, s a füstötök, behatolván az elmékbe és a lelkekbe, megmérgezi őket az önmagukban való bizalmatlanság mérgével. Mondd meg hát: minek is taníttok ti?

Ott éreztem az arczomon annak az embernek a forró lehelletét, s nem néztem rá, mert attól tartottam, hogy találkozik a tekintetem az övével. A szavai mint tüzes csöppek hullottak az agyvelőmre és szinte fájtak. Rémülve láttam, hogy milyen nehéz megfelelni a legegyszerűbb kérdésekre... És nem feleltem neki.

— Így tehát én, buzgó olvasója mindannak, a mit te és a hozzád hasonlók irnak, kérdem tőled: miért irtok ti? Pedig hát sokat irtok... Talán jó érzéseket akartok ébreszteni az emberek szivében? De hideg és erőtlen szavakkal ezt nem tudjátok megcselekedni, nem bizony! És ti, nemcsak hogy nem tudtok újat önteni az életbe, de még a régit is csak összemázolva, szétkenve és fogyatékosan adjátok elő. A ki benneteket olvas, az ki nem tanul semmit... Köznapi minden, köznapiak az emberek, köznapiak a gondolatok, köznapiak az események. Mikor fogtok már a lélek nyugalmáról és a lelki ujjászületés szükségességéről beszélni? Hol a buzdítás az élet munkásságára, hol az oktatás a férfiasságra, hol vannak a merész szavak, a me-

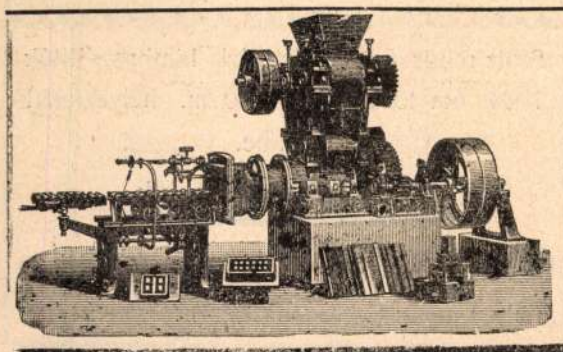

BENDEL GUSZTÁV

BUDAPEST, V., VÁCI-KÖRUT 80. SZ.

Ajánlja mint egyedelárusitó **Magyarország és melléktartományai** részére a hires **konstanci vasöntöde- és gépgyár r.-t. (Rieter & Koller)** legujabb

TÉGLAGYÁRTÓ-GÉPEIT.

Különös figyelmet érdemel: Az összes téglagyártó gépek és készülékek a legujabb kivitelben vannak épitve és pedig 30 évi tapasztalatok alapján.

Kitüntnek bizonyult modernebb készülékek cserepek gyártásához!
Kivánatra költségvetések és külön katalogusok!

zés. Költség 250.000 kor. Dijak: I. 700 kor. II. 400 Megvételi dij 300 kor. (3)

Ápr. 1. Sátoraljaujhely város tanácsa: eszmei pályázat városi épületek terveire. Dijak: 1200 és 600 kor. (5.)

„ 15 Cs. kir. hadügyministerium: hadügyministeri palota tervezés. Költség 8.000 000 k. Dijak. I. dij 20.000 kor. II. dij 15.000 k. III. dij 10—10 000 k. (50.)

„ 15. M. kir. államvasutak igazgatósága internátus tervezés Ujpesten. Költség butorzat és gépek nélkül 600.000 k. Dijak: I. 1500 k., II. 1000 k., III. 700 k. Megvételi dij: 400 k. (10.)

„ 30. Bartha Miklós szobor-bizottság: Bartha Miklós szobra. Költség 35.000 k. (4.)

* A zárjelben foglalt számok azon lapszámainkat jelzik, melyekben az illető tervpályázatok közzététtettek.

Pályázatok állásokra.

Mérnöki és rajzolói állás. Ujvidék szab. kir. város th. mérnöki hivatalánál rendszeresitett mérnöki és segédmérnöki állásokra és az ártézi fürdő tervezési munkálatainál ideiglenesen alkalmazandó rajzolói állásra pályázat hirdettetik. A mérnöki és segédmérnöki állás a vármegyei alkalmazottak részére az 1904. évi X. t.-c. szerint megállapitott IX, illetve X fizetési osztályoknak megfelelő fizetéssel és a II. lakáspénzosztálynak megfelelő lakáspénzzel van javadalmazva. Ezen állások ugy mérnökökkel, mint gépészmérnökökkel, illetve müépitészekkel is betölthetők. A kinevezendő mérnöknek az ujonnan alkotott szervezési szabályrendelet értelmében a város külterületén végzett hivatalos kiküldetésekért 800 korona napidij átalányhoz van igénye, a város külterületén kivül, valamint magánfelek kérelmére és érdekében történt kiküldetéseknél pedig a szervezési szabályrendeletben megállapitott napidijakra. A segédmérnök kiküldetések esetén a szabályrendeletben megállapitott napidijakban részesül. A mérnöki hivatal alkalmazottai sem magángyakorlatot, sem mellékfoglalkozást nem üzhetnek. A rajzolói állás betöltésénél előnyben részesülnek azok, a kik nagyobb épitészeti irodákban hasonló gyakorlatot szereztek és részletrajzok kidolgozásában jártassággal birnak. A rajzolói állásra pályázók tartoznak fizetési igényeiket is megjelölni. Felmondási idő kölcsönösen 6 hét. Felhivatnak mindazok, a kik a felsorolt állásokat elnyerni óhajtják, hogy szabályszerüen felszerelt kérvényeiket **március** 20-ig bezárólag Ujvidék sz. kir. város tanácsánál nyujtsák be.

Épitészi állás. A nagybecskereki m. kir. államépitészeti hivatalnál három havi időtartamra egy napidijas, tervezésben önálló okl. épitész nyer alkalmazást 6 korona napidij mellett. Felhivatnak mindazon okl. épitészek, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy oklevéllel és eddigi müködésüket igazoló bizonyitványokkal felszerelt pályázati kérvényüket nevezett állam épitészeti hivatalhoz **március** 20 ig nyujtsák be. Az állás az alkalmazandó épitész által azonnal elfoglalandó lesz.

Mérnöki állás. Zalaegerszeg rend. tan. városnál lemondás folytán megüresedett nyugdij jogosultsággal összekötött mérnöki állásra pályázat hirdettetik. Évi javadalmazás 1600 kor. fizetés, 400 kor. lakbér. A mérnök magánmunkálatok végzésére jogosult. Felhivatnak pályázni szándékozók, hogy mérnöki képességüket és eddigi gyakorlatukat igazoló okmányokkal felszerelendő és a város képviselőtestületéhez cimzendő kérvényüket **március** 30-án d. u. 4 óráig a polgármesteri hivatal iktatójánál nyujtsák be.

Rajzolósizállás. Az Esterházy hercegi hitbizományi javak dombovári kerületi műszaki hivatala pályázatot hirdet épitési rajzolói állás betöltésére. Az állás azonnal elfoglalandó. A pályázatok az Esterházy hercegi hitbizományi javak dombovári kerületi hivatalához nyujtandók be.

Gépészi állás. A Hosszufoki ármentesitő társulatnál megüresedett gépészi állásra pályázat hirdettetik. Ezen állás javadalmazása: évi 1200 kor. fizetés, a tiszai ármentesitő társulatok közös nyugdijintézete alapszabályai értelmében nyugdijjogosultság, továbbá 200 kor évi lakbér és 400 kor. évi lótartási átalány. A gépész kötelessége a társulat öt szivattyutelepének kezelésén kivül, a társulat védvonalának hét gátőrszakaszán a gátbiztosi teendők elvégzése is. Felhivatnak mindazok, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy pályázati kérvényüket, keresztleveleikkel és képesitésüket, valamint eddigi alkalmaztatásukat igazoló okmányokkal felszerelten **március** 22-ig a Hosszufoki ármentesitő társulathoz Békésen nyujtsák be. Az állással járó teendőkre nézve közelebbi felvilágositás a társulati irodában nyerhető.

Tagositások.

Martinesd. [Hunyad m.] Martinesd község egész határára a tagositás elrendeltetvén, a mérnök választásra Martinesd községházához **március** 23 án d. e. 10 óraja tüzetik ki határnapul. Felhivatnak birtokrendező mérnökök, hogy azok, a kik a müködő mérnöki teendőket elvállalni szándékoznak, szerződési pontozatok előterjesztése mellett ajánlataikat fenti határnap előtt a dévai kir. törvényszékhez vagy az érdekelt felekhez küldjék be.

Alsógyékényes. (Szolnok-Doboka megye). Az alsógyékényesi tagositási ügyben az előmunkálatok bevezetése, nevezetesen a képviselet rendezése, a működő mérnök megválasztása és a költségelőirányzat elkészitésére tárgyalási határidőül **április** 2-ik napjának d. e. 9 órája Alsógyékényes községében a községházához tüzetik ki. Felhivatnak birtokrendező mérnökök, kik ezen ügyben a mérnöki munkálatok teljesitését elvállalni akarják, hogy a szerződési pontozatok előterjesztése mellett ajánlataikat a dési kir. törvényszékhez vagy az érdekelt birtokossághoz adják be.

Vasutépitészet.

Előmunkálati engedélyek. A kereskedelemügyi m. kir. minister **Lukács** Andor gyógyszerész kunszentmártoni lakosnak a pusztatenyő—kunszentmártoni h. é. vasut Martfü vagy esetleg Tiszaföldvár állomásától Mesterszállásig vezetendő rendes nyomtávu h. é. vasutvonalra kiadott és folytatólagosan Mesterszállástól a m. kir. államvasutak Pusztabánréve állomásáig kiegészitett és 0·70 m.-es keskeny nyomtáv alapul vételével leendő tervezésre is kiterjesztett előmunkálati engedélynek, — továbbá ugyancsak Tiszaföldvár állomástól Cibakháza, Nagyrév, Tiszainoka és Tiszakürt községek érintésével a korhányi szőlőtelepig és ezen vonalból Tiszakürtnél kiágazólag Tópart és Göböljárás puszták érintésével Kisasszony pusztáig vezetendő 0·70 m es keskeny vágányu h. é. vasutvonalra kiadott és Korhányszőlőteleptől Csépa és Szelevény községek érintésével a pusztatenyő—kunszentmártoni h. é. vasut Kunszentmárton állomásáig és Kisasszony pusztától, Puszta-Istvánházán át ugyancsak Kunszentmártonig kiterjesztett előmunkálati engedélynek érvényét további 1 év tartamára meghosszabbitotta; **Uherek** László pöstyéni lakosnak a m. kir. államvasutak Nagykosztolány állomásától Nagykosztolány és Nizsna községek határain át Vittencig vezetendő szabványos nyomtávu gőzüzemü h. é. vasutvonalra; **a szeged—nagykikinda—nagybecskereki egyesült h. é. vasutrészvénytársaság** vasutjának Csóka állomásától a vasuti közlekedésre is berendezendő zentai közuti Tiszahid igénybevétele mellett a Bács-Bodrog vármegyei h. é. vasutak Zenta állomásáig vezetendő szabványos nyomtávu gőzüzemü h. é vasutvonalra az előmunkálati engedély érvényét további egy év tartamára meghosszabbitotta; **a mátra-kőrös-vidéki egyesült h. é. vasutak részvénytársaságnak** (Budapest, IV. Veres Pálné-u. 30. sz.) Heves állomásától Jászapátin, Jászmihályteleken és Jászberényen át a m. kir. államvasutak Nagykáta állomásáig, esetleg Jászberénytől Jászfelsőszentgyörgy, Szentlőrinckáta, Tőalmás és Kóka községeken át a m. kir. államvasutak Sülysáp állomásáig, továbbá Heves állomástól Atány, Kömlő és Lőrincfalva községek érintésével a debrecen—füzesabony—óhátpolgári h. é. vasut Poroszló állomásáig vezetendő szabványos nyomtávu gőzmozdonyu h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedély érvényét további egy év tartamára megujitotta; **Maros-Torda vármegye közönségének és Maros-Vásárhely th. joggal felruházott város közönségének a m. kir. államvasutak Marosvásárhely állomásából kiágazólag Lőrincfalva, esetleg Kakasd, Karácsonyfalva, Nyárádszereda és Köszvényes-Remete községek határain át Szovátáig vagy Parajdig, továbbá ugyancsak Marosvásárhely állomásból Mezőbándon át a marosludas—besztercei helyi érdekü vasut Mezőméhes állomásáig és innen esetleg folytatólag a m. kir. államvasutak Apahida állomásáig, végül Mezőbándtól egyrészt Oroszfájáig, másrészt Mezőkapusig vezetendő 0·76 méteres keskenyvágányu gőzüzemü h. é. vasutvonalakra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta.**

A szabadka—gombos—palánkai h. é. vasut részvénytársaság. A Hazai Bank Részvénytársaság helyiségeiben e hó 4-én tartotta alakuló közgyülését a szabadka—gombos—palánkai h. é. vasut részvénytársaság, mely a Szabadkáról Cservenkán, Hódságon és Bácsordason át Gombosig és Bácsordastól Palánkáig vezető helyi érdekü vasut épitésére és üzembentartására alakult. A kereskedelemügyi ministerium képviseletében dr. Fináczy Béla min. titkár jelent meg az alakuló közgyülésen, mely az uj részvénytársaság alaptőkéjét 13,669 800 koronában állapitotta meg akként, hogy ez az összeg 9,626.600 korona névértékü elsőbbségi és 4,043 200 korona névértékü törzsrészvényből áll. A társaság elnökévé báró Vojnich Istvánt, alelnökévé pedig Kelemen Gyula igazgatót választották meg, majd pedig 16 igazgatósági tagot választottak. E 134 kilométer hosszu vonal kiépitésével, mely Bácsmegyén Szabadkától Gombosig átlós irányban átvonul, Bácsordas állomástól Palánkáig ágazik ki és ezt a községet vontató vágánnyal a dunai

Kertész Henrik

mű-, épület- és géplakatos-mester

Budapest, VI., Aradi-utca 65. sz.

Készit: **épület, gép és szerkezet lakatos-munkálatokat, tervek és rajzok szerint.**

Költségvetések dijmentesen.

Kisvasuti különlegességek gyára.

LAUFER JÓZSEF mérnök

Tervez és gyárt **15 évi** tapasztalat alapján: sodrony kötélpályát, siklót, függőpályát, felvonót, amerikai szállitó müvet és kisvasuti berendezéseket

Gyár: Budapest, VI., Váci-ut 13.

Iroda: Ujpest, Árpád-ut 14.

TELEFON 75—40. TELEFON 75—40.

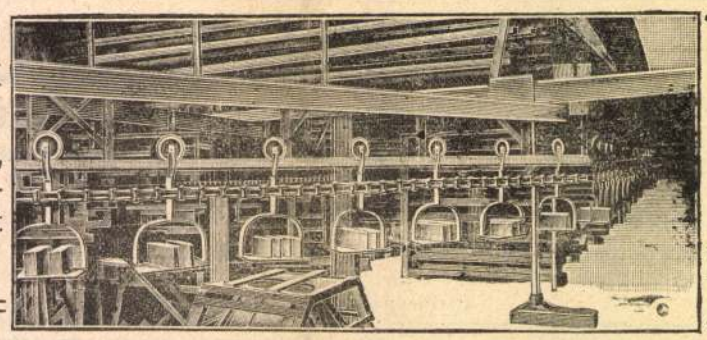

Stotz-rendszerü téglagyári himbaszállitók. 1904. óta több mint 8000 m. helyeztetett üzembe.

Elsőrendü referenciák.

Billenő kocsik és sinek raktáron

bályozó készülék gázvezetékek vizelválasztóihoz. II/d. oszt. 1907. nov. 26. (Képv.: dr. Hebelt.)

—

1932. alapsz. Feyér Gyula okl. gépészmérnök, felső ipariskolai tanár Budapesten. — Töltőkályha, különösen barnaszén tüzelésére. Pótszabadalom a 35522. sz. szabadalomhoz. II/h. oszt. 1907. okt. 24.

—

2269. alapsz. Groffits Gábor okl. mérnök Garamkövesden. — Vasbetonkötartó menyezet. VIII/a. oszt. 1907. ápr. 27.

—

2917. alapsz. Hell Ferenc állami épitőmester Breslauban. — Üreges födém, melynek húzott és nyomott öve egymással összekötött részekből áll. VIII/a. oszt. 1907. jun. 6. (Képv.: dr. Halász.)

—

3275. alapsz. Ifj. Kreizer József kályhás Pápán. — Cserépkályha II/h. oszt. 1907. dec. 5. (Képv. Bernauer.)

—

2167. alapsz. Ludwig József épitész és épitőmester Wienben. — Allitható védőtető épülő házakhoz. VIII/a. oszt. 1907. máj. 20. (Képv.: dr. Hebelt.)

—

3011. alapsz. Miaczynski Piotr. okl. bányamérnök Boryslawban. — Berendezés kályháknak földolajjal vagy ennek termékeivel való fütésére. II/h. oszt. 1907. okt. 14. (Képv.: Török.)

—

2240. alapsz. Poljakoff Kofftunow Theoctiste téglagyáros Ishoraban. — Gép földmunkákhoz. V/f. oszt. 1907. márc. 26. (Képv.: Kalmár.)

Megadott szabadalmak.

Az alábbi cimü találmányra a megjelölt naptól számitva a megnevezettnek szabadalom adatott, mely a szabadalmi lajstromban a megnevezett számot kapta. A szabadalmi leirásokra a Szabadalmi kir. állampénzárnál teendők meg a megrendelések.

41514. lajstromsz. Heischmann Ágost vállalkozó Pozsonyban. — Berendezés vizöblitő árnyékszékeken a vizpazarlás megakadályozására. XXI/b. oszt. 1907. jul. 17.

—

41495. lajstromsz. Kutnow Bros cég New-Yorkban. — Villamos óra. VII/c. oszt. 1907. ápr. 2.

—

41496. lajstromsz. Kilborn Horace Middlebrook bankár New-Yorkban. — Javitások elektromos ivlámpákon. VII/h. oszt. 1907. jul. 29.

—

41486. lajstromsz. Ábel Károly kereskedő Wienben. — Kapcsoló villamos lámpák számára. VII/g. oszt. 1907. jul. 20.

41474. lajstromsz. Krámer Lipót ólomöntöde cég Budapesten. — Biztonsági ládazár és beverésére szolgáló eszköz. XVI/a. oszt. 1907. jan. 3.

Fölszólalási határnapok.

Az alább fölsorolt találmányi bejelentések ellen emelt fölszólalások tárgyalására határnapokul kitüzettek:

Dr. Kuzel Hans Bécs m. badeni lakos „Elektromos izzólámpa megtámasztott fémizzószálakkal“ cimü bejelentésére nézve március 20-ika.

—

Kozák István tolnai lakos „Fölső világitásu ablakok nyitására és zárására szolgáló szerkezet“ cimü bejelentésére nézve március 24-ike.

—

Reynolds Alleyn londoni lakos „Eljárás és berendezés acél előállitására“ cimü bejelentésére nézve április 15-ike.

Szabadalmak gyakorlatba vételére vonatkozó ajánlatok.

Vincent Amadé István mérnök, Noisy-le-Sec-i lakós

„Pneumatikus kerékabroncsok előállitására szolgáló gép“

cimü, 35685. számu 1905. április 5-iki keletü magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest, VII., Akácfa-utca 63. sz.

—

Gebrüder Hardy bécsi cég az 1905. április 12-ről kelt **33101** számu törzs és az ehhez tartozó 1906. junius 2-ról kelt **36353** számu és 1906. szeptember 13-ról kelt **37064** számu

berendezés légritkitásos fékeknél a vonat végéről előre terjedő és a gyorsfékezést megindító fékhullámnak a vezető állás helyén való létesitésére

cimü pótszabadalmak tulajdonosa, szabadalmának gyakorlatbavétele céljából belföldi gyárosokkal összeköttetést keres, esetleg szabadalmát eladja, vagy gyártási engedélyeket ad.

Bővebb felvilágositással szolgál **Kalmár J.** hites szabadalmi ügyvivő Budapest, VII., Rákóczy-ut 44.

—

Serpollet Leon mérnök Párisban

„tápláló-szerkezet automobil kocsik gyors elgőzölögtetésü kazánjaihoz“

cimü 32075 sz. magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda. Budapest, VII. Akácfa utca 63. szám.

—

Fabbrica Italliana di Automobili Societa Anonima cég Turinban

„Gyujtó berendezés robbanó motorok számára“

cimü, 32536. számu 1904. junius 25-iki keletü magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest, VII. Akácfa-utca 63. sz.

—

Horton James Alexander magánzó, Providenceben

„Gép dróthuzó pofák előállitására szolgáló lyukasztóvasak, lyukdörzsölők és hasonlók csiszolására“

cimü 33713 számu magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest, VII. Akácfa-utca 63. szám.

SZABADALMAK, TALÁLMÁNYOK

ügyeit szakszerüen intézi a világ minden államában **Török László** okl. gépészmérnök hites szabadalmi ügyvivő kir. törv. hites szakértő

BUDAPEST, VII., Rákóczi-ut 30.

TELEFON 87—02.

Horton James Aexander magánzó, Providenceben

„gépdróthuzó pofák előállitására“

cimü, 33712. számu magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest, VII. Akácfa-utca 63. szám.

—

Horton James Aexander magánzó, Providenceben

„Javitások dróthuzó-gépeken“

cimü 33715. számu magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest, VII, Akácfa-utca 63. szám.

Pályázatok tervkészitésre.

A zombori törvénykezési épület és fogház tervpályázatán beérkezett pályamüvek felett e hó 7-én döntött a biráló bizottság. A 2000 koronás első dijat Orth Ambrus és Somló Emil épitészek terve, az 1400 koronás második dijat Jablonszky Ferenc épitész, a 800 koronás dijat Sebestyén Arthur épitész terve nyerte. Megvételre ajánltattak dr. Hültl Dezső és Pártos Gyula épitészek tervei.

A szabadkai ref. templom tervpályázatán at biráló-bizottság az 500 koronás dijat Kovács Károly budapesti épitész „Konvent“ jeligéjü tervének itélte oda. A nem dijazott tervek 15 napon belül a szabadkai ref. lelkészi hivataltól átvehetők.

A Magyar Mérnök- és Épitészegylet nagypályázatán, melynek parkban emelendő főuri kastély volt a tárgya, az egyesületi nagy érmet és az 1200 korona utazási ösztöndijat a Tradicio jeligéjü terv nyerte. A Home és Ősiotthon jeligés terveket ezüst éremmel kitüntetendőnek javasolta a biráló bizottság. A jeligés levelek csak a közgyülésen fognak felbontatni. A tervekkel lapunk legközelebbi számában foglalkozunk.

A M. Á. V. Ujpesten emelendő internátus épülete tervpályázatának biráló bizottságába a Magy. Mérnök- és Épitészegylet Pecz Samu épitész, müegyetemi tanárt küldötte ki.

A Kossuth-szobor pályaterveinek fölállitását a pályázó művészek a városligeti Iparcsarnoknak erre a célra rendelt helyiségében mult héten befejezték. A biráló bizottság nevében Hauszmann Alajos, Ströbl Alajos és Zala György, továbbá Kégl Árpád főmérnök, előadó, a szobormüveket fölállitott állapotban átvette. Az albizottság most a pámüvek költségszámitásait vizsgálja át és ellenőrző számitásokat eszközöl, egyuttal pedig elkésziti a pályamüvek leirását is. Ennek megtörténtével fog a biráló bizottság dönteni. A határozatot április elején fogják kihirdetni.

Lejáró tervpályázatok.

Márc. 31. M. országos képzőművészeti tanács: a római magyar művészház 3000 kor. festőművészeti és 4000 kor. szobrászati ösztöndija (3.)

„ 31. Krassó-Szörény várm. alispánja: Kórház tervezés Lugoson. Költség belső felszerelés nélkül 600.000 kor. Dijak; I. 1500 k. II. 1000 k., III. 600 k. Megvételi dij 400 k. (6.)

Ápr 1. Magyarkanizsa község előlj: városház terve-

MARJAI FERENC

KOCSIGYÁRTÓ

Elvállal uj hintókocsik készitését és javitásokat

BUDAPEST, VIII., SZIGONY-UTCA 10.

TELEFON 69—80. TELEFON 69—80.

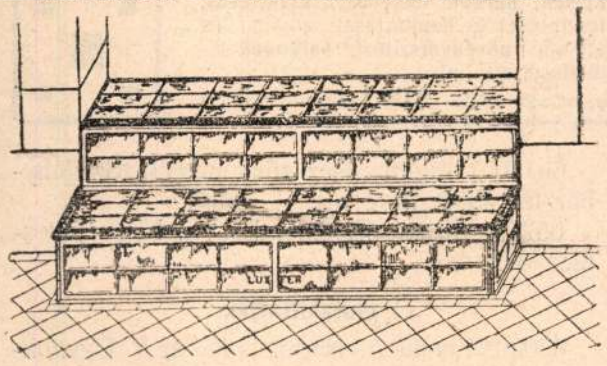

TELEFON 72—44.

Világos pinceket csak **Luxfer-felülvilágitókkal** lehet elérni. Szabad. öntöttvaskeretbe ágyazott, felülvilágitóink a járdába helyezhetők. 1200 kg. m²-kinti megterhelésig készülnek, absolut vizmentes kivitelben. Csúszás kizárva.

Osztr.-Magyar **Luxfer-Prisma-Gyár** k. f. t. **(Haas és Somogyi mérnökök)**

Budapest, V., Visegrádi-utca 14.

helyek, szószék, urasztala s központi fütés bennfoglaltatik, a 130,000 koronát meg nem haladhatja. A pályaterveknek tartalmazni kell: 1 földszinti, 1 első emeleti alaprajzot, 1, esetleg több átmetszést, 1 fő és 1 oldalhomlokzati rajzot. Az alaprajzok 1:100 léptékben készitendők, homlokzatok és átmetszések esetleg 1:200 is készithetők. A pályamüvek elbirálására az egyház három szakértőből álló bizottságot kér fel. A legjobbnak itélt pályamű szerzője a részlettervek kidolgozásával és az épités vezetésével bizatik meg, a második legjobb pályamű 400 k és a harmadik 200 k tiszteletdijban részesül. A jeligével ellátott pályatervek, melyekhez költségvetés és müszati leirás is melléklendő, szeptember 15 ike déli 12 órájáig a debreceni ref. egyház hivatalához — Egyháztér 17. — nyujtandók be.

Vasutépitészet.

Előmunkálati engedélyek. A kereskedelemügyi m. kir. minister dr. Farkas Imre, budapesti ügyvédnek a bihari h. é. vasutak Margitta állomásától Kéc, Szalacs, Peér, Érendréd, Dengeleg, Iriny, Portelek, Verend és Mezőterem községek határain át a máv. Nagykároly állomásáig vezetendő rendes nyomtávu gőzüzemü h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedély érvényét egy év tartamára megujitotta; a Ceglédvidéki h. é. vasut részvénytársaságnak az épités alatt levő vasutvonala Kupai Kovácsmajor végállomásából kiágazólag a budapest—tiszai h. é. vasut Lajosmizse állomásáig vezetendő rendes nyomtávu motoros üzemü vagy gőzmozdonyu h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta; Farkas Mór mérnök, mohácsi és dr Saár Kornél ügyvéd, budapesti lakosoknak a máv. Nagykikinda állomásától Topolya és Basahid községek érintésével Torontáltorda községig vezetendő szabv. nyomt. gőzmozdonyu h. é. vasutvonalra; Fábián Lajos vállalkozó mérnök, budapesti lakosnak a máv. Bánffyhunyad állomásából kiágazólag Zentelke, Kalotaszentkirály és Nagykalota községek érintésével Kelecel községig vezetendő szabv. nyomt. gőzüzemü h. é. vasutvonalra; a Gyulavidéki h. é. vasut részvénytársaság részére, vonalának Simonyifalva állomásától kiindulólag Apáti és Barakony községek érintésével Ökrös községig, továbbá ugyancsak Simonyifalva állomástól Sepres község érintésével Somoskesz községig vezetendő 0·76 méteres keskeny nyomtávu gőzmozdonyu vagy motoros üzemü h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedély érvényét egy év tartamára meghosszabbitotta; Fuchs Béla mérnök, budapesti lakosnak a Székely vasutak Ditró állomásából kiágazólag Orotva, Hágótőalja és Darvaspatak telepek és Putna község határán át Gyergyótölgyesig vezetendő szabványos, esetleg keskeny nyomtávu h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta.

A pozsony—bécsi villamos vasut. A belügyminister jóváhagyta Pozsony város közgyülésének julius 8-iki határozatát, mely szerint a pozsony—országhatári villamos vasut engedélyokiratát a szerződésnek megfelelően a Ganz és társa cégnek kiadja. Marsó Gyulának, a pozsonyi kereskedelmi és iparkamara alelnökének fölebbezését a belügyminister elutasitotta. A vasut engedélyokiratának kiadása tárgyában a Pozsony városi jogügyi szakbizottság ülést tartott, melyen oly határozatot hozott, hogy nem lát okot arra, hogy julius 7-én hozott véleményét megváltoztassa. Álláspontja most is az, hogy az engedélyokirat a városnak a Ganz céggel kötött szerződése szerint a cégnek kiadandó. A belügyminister fenti rendelete alapján a jogügyi bizottság javasolni fogja a közgyülésnek, hogy a koncesszió azonnal adassék ki.

A pápa—devecser—sümegi vasut ügyében Pápa város állandó választmánya azzal a javaslattal lép a képviselőtestület elé, hogy törzsrészvények ellenében Pápa város közönsége 100.000 koronát szavazzon meg. A város képviselőtestülete augusztus 30-án tartandó közgyülésében fogja tárgyalni a hozzájárulás ügyét.

Vasutengedélyezési tárgyalás. A kereskedelmi minister a szabolcsvármegyei helyi érdekü vasutak részvénytársaság által tervezett nyiregyháza—nyiradonyi és a kisvárda—nyirbaktai helyi érdekü vasutvonal épitési és egyéb engedélyezési feltételeinek javaslatba hozatalára a tárgyalást elrendelte. A tárgyalást szeptember 11-én d. e. 11 órakor kezdik meg a kereskedelemügyi ministeriumban.

Uj vasut északkeleten. Szatmár, Ugocsa, Szolnok-Doboka és Máramaros vármegyéken keresztül a jövő hónapokban egy vasut épitését fogják megkezdeni, amely Szatmár és Máramaros körül övező avasi őserdőket fogja keresztül szelni és hozzáférhetővé tenni. Az uj vasutvonal Ugocsa vármegyéből befelé Halmi kiindulási állomással a szatmármegyei Bikszádig fog vezetni, ahol összeköttetésbe jut a bikszád—szatmárnémetii helyi érdekü vasut kapcsán a budapest—kőrösmezei fővonallal. A vasut célja a személyforgalom lebonyolitásán kivül az érintett avasi erdőbércek nagyarányu kitermelése, a szatmár—ugocsai, szolnok-dobokai és máramarosi hegyek, gyümölcsösök és szőlőtermésének a hazai szélesebb kereskedelem forgalmába való beállitása, továbbá kőszéntelepek kibányászása. Tervbe van véve a már évtizedek óta elhanyagolt régi aranybányák megujitása is. A vasut költségeihez eddig Halmi város 100.000 koronát, Akli község 25.000 koronát, Turc—Kányaháza és többi községek 100.000 korona hozzájárulást szavaztak meg. Többi érdekelt községek jegyzése folyamatban van.

Vizépitészet és szabályozás.

Az aszódi szivattyutelep és szoritó zsilip épitését az Alsó-csallóközi és csilizközi ármentesitő és belvizlevezető társulat igazgatósága által Komáromban julius 26-án tartott árlejtésen Reviczky István mérnök nyerte el 119.650 k 66 fillérért. Pályáztak még: Magyar épitő r. t. (Budapest) 122 536 k 88 f, Hajagos Andor (Komárom) 115.586 k 31 fillérrel.

A gerjeni Dunaszakasz szabályozásánál teljesitendő 467 köbm. földmunkát 80 f egységáron 373 k 60 f, 5960 köbm. első oszt. terméskő szállitását 8·10 k egységáron 48.276 k, 25470 köbm. másodoszt. terméskő szállitását 6·95 k egységáron 177.016 k 50 f, 6078 köbm. tulszállitással beépitendő kő munkálatait 1·30 k egységártöbblettel 7901 k 40 f, összesen 233.567 k 50 filiérért Hofbauer és Lehner budapesti társvállalkozók nyerték el.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Közmunkák. A főváros tanácsa e hó 5-iki ülésén elrendelte az óbudai r. k. plébánia templom belső tatarozását azzal, hogy a tatarozáshoz szükséges 24200 koronát a jövő évi költségelőirányzatba veszi fel. — A tanács a köztisztasági hivatal előterjesztésére felhivta a közlekedési ügyosztályt, hogy a hófuvarozó fogatok biztositására nyilvános árlejtést tartson. — A tanács a II. kerületi elöljáróság előterjesztésére elrendelte a Margit-rakpart gyalogjárójának a Jégverem-utca és a Lánchid között a forgalmi szükségleteknek megfelelően való átalakitását a Jégverem-utcában a kocsiközlekedés betiltását, a gyalogjárda megszüntetését, hogy a közuti vasut sineit egymástól távolabbra lehessen elhelyezni. — Régi óhajtása az érdekelt környékbeli lakosságnak, hogy a Déli vasut indóháza fölött gyalogjárót létesitsenek. A tanács felszólitotta a déli vaspálya igazgatóságát. nyilatkozzék aziránt, vajon milyen összeggel kiván a gyalogátjáró költségeihez hozzájárulni. — A tanács elrendelte a VI. kerület Andrássy-uti körönd parkjainak átalakitását.

A budai belsőrész szabályozása. A budai belső II. kerületi rész szabályozásának módositására nézve a fővárosi közmunkák tanácsa átiratot intézett a főváros tanácsához. A tanács az átirattal kapcsolatban elhatározta, hogy e szabályozási kérdést előzőleg a vegyes bizottsággal kivánja tárgyaltatni és ugyanazt a vegyes bizottságot küldi ki, amelyet az épitési bizottság az I. kerület Sashegy és Németvölgy egy részének szabályozása dolgában annak idején kiküldött. E bizottságot a tanács a II. kerületi előljáróval, valamint Eckermann Ede és Biscara Endre bizottsági tagokkal egészitette ki.

Iskola épités Kőbányán. A m. kir. államvasuti gépgyárak által a X. ker. Simor-utcában épitendő és 720 tisztviselő- és munkáscsalád befogadására szolgáló három db. négyemeletes bérház épitése folytán szükségessé vált egy iskola épitése. Erre való tekintettel a főváros törvényhatósági bizottsága legutóbbi közgyülésén elhatározta, hogy már a folyó iskolai tanév megkezdésével elhelyezésre szoruló nagyszámu tanköteles gyermek iskoláztathatása végett a végleges iskola megépitéséig ideiglenes barakiskolát készit. Erre a célra a X. kerület Simor-utca és Szapáry-utca sarkán fekvő haszonbérletben levő 1265·40 négyszögölnyi bérparcellát jelölték ki. Az épitkezések sürgős megkezdése céljából a tanács utasitotta a X. ker. előljáró-

LOKSAY és PICHLER vizmüberendezők Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 7. szám.
TELEFON 69—53. Központi fütés-, szellőztetés- és fürdőtelepek, légszesz-, vizvezeték- és csatornázási berendezések. — Épület- és diszmübádogosok.

KRATOCHVILL ÁGOSTON
MŰ- ÉS CIMTÁBLA ÖNTŐDÉJE
Budapest, VII., Cserhát-utca 22. szám.

Készit elismert tiszta és izléses kivitelben: mindennemü bronz és horganyból **öntött felirati táblákat** u. m.: **vármegyei határjelzőtáblák, anyakönyvvezetői táblák, utcajelző és házszámok** városok részére, **cégtáblák gépgyárak** részére és miden más célra megfelelő öntött táblákat jutányos árak mellett. — Telefon 28—35. — Telefon 28—35.

TOST és MOLNÁR BUDAPEST,
mű- és tájkertészek VII., István-út 50. sz.
Elvállalnak: **Kertek, parkok** tervezését, **alakitását,** rendezését és fenntartását, alkalmi és állandó **növénydiszitést, balkonok** kiültetését stb. stb.
Telefon 88—75. sz.

Akácfa-utca 63.) az V., Nádor-utca 1099. hrsz. a. 4 em. ház, ép. Habicht Károly.

63874. Özv. Blitz Mórné nev. Finály Károly (V., Nagykorona-utca 3.) a VII., Damjanich-u. 1. sz. a. 4 em. ház, ép. Ybl Lajos.

65634. Rigócz Karolin (VI., Sziv-utca 16.) a II., Tégla-utca 3819. hrsz. a. 3 em. ház, ép. Fodor Gyula.

67163. Ránczinger János (I., Aladár-utca 22.) ugyanott 3 em. ház.

51150. Fogl Emil (VI., Teréz-körut 52.) a VI., Aradi-utca 11. sz. a. 3 em. ház.

67555. Németh Károly (II., Lövőház-utca 29.) ugyanott emeletes ház, ép. Igaly József.

65224. Kirchberger Károly (VII., Izabella-u. 34.) a VII., Gyarmat-utca 1869. hrsz. a. emeletes ház, ép. Czipper Nándor.

67339. Dalmay Elemér (VIII., Szentkirályi-u. 22.) az I., Alma-utca 9794. hrsz. a. emeletes ház, ép. Árkay és Kalina.

65278. Rozinay István (VIII., Üllői-ut 26.) a II., Csopaki-ut 6619. hrsz. a. emeletes nyaraló.

65636. Dr. Hirsch Albert nev. Bálint és Jámbor (VIII., Sándor-tér 3.) a VI., Munkácsy-utca 3047. hrsz. a. emeletes nyaraló.

67691. Ferenc József kereskedelmi kórház a VII., Óvoda-utca 4355. hrsz. a. földsz. kóroda, ép. Jablonszky Ferenc.

68168. Ray Rezső (VI., Andrássy-ut 105.) a IX., Gubacsi-ut 9587. hrsz. a. 2. em. ép.

65846. Hetesi András (VII., Komócsy-utca 25.) ugyanott toldalék, ép. Balogh György.

66434. Dreiaker Antal (IX., Bokréta utca 29.) az I., Csörsz-utca 17. sz. a. földsz. ház, ép. Boszrucker Lajos.

57414. Horváth Pál (III., Raktár-u. 5.) a III., Filatori dülő 6200. hrsz. a. földsz. ház, ép. Lasetzky Márton.

59142. Spilka János (VII., Egressy-ut 104.) ugyanott földsz. ház, ép. Sándor Imre.

65020. Özv. Rédl Antalné (VI., Diós-u. 3.) ugyanott földsz. ház, ép. Szehr Péter.

66219. Szilvási József (VI., Oldal-u. 4.) a VI., Jász-utca 1541. hrsz. a. földsz. ház, ép. Scheiring János.

58862. Robelly Aladár (II., Margit-u. 27.) a VI., Petneházy-utca 13. sz. a. földsz. ház.

51978. Landauer Lipót nev. Révész és Kollár (V., Zrinyi-u. 12.) a VI., Bajza-utca 4191/4. hrsz. a. toldalék.

65280. Kollmann Gyula nev. Glück Géza (IV., Váci-u. 14.) a X., Delej-utca 8631. hrsz. a. földsz. ház.

64172. Hollenczer István (VII., Egressy-ut 110.) a X., Lengyel-utca 19. sz. a. földsz. ház.

58739. Aczél Károly (V., Ujpesti rakpart 1414. hrsz.) ugyanott raktár épitésére vonatkozó tervei jóváhagyattak;

b) **nagyobb és kisebb átalakitásokra:**

60539. Dr. Szelényi Aladár (V., Bécsi-utca 5.) ugyanott.

65266. Kutlánya János (I., Fehérvári-ut 44.) ugyanott.

67681. Murányi Imréné (III., Föld-utca 55.) ugyanott.

67721. Keleti Lajos (VII., Baross-tér 15.) ugyanott.

65184. Zauner Alajos (II., Kis Rókus-u. 15.) az V., Sziget-utca 5. sz. a.

66433. Jankovich Béla nev. Hegyi Ferenc (I., Szent János-tér 4.) a VII., Rákóczi-ut 6. sz. a.

67340. Salgó József (VII., Bethlen-u. 3.) ugyanott.

65877. Buzadics József (VIII., Fhg. Sándor-utca 18.) a VII., Akácfa-utca 60. sz. a.

63302. Gr. Zichy Rubidó (VII., Rákóczi-ut 12. sz.) ugyanott.

63041. Krause Gábor (VIII., Bezerédi-utca 11. sz.) a VII., Rottenbiller-utca 58. sz. a.

65193. Sebestyén Richárd (VI., Csengery-u. 84. sz.) ugyanott.

63159. Czakó Adolf (IX., Czuczor-utca 6.) ugyanott.

65284. Háztartás fogyasztási szöv. (IX., Boráros-tér 12.) ugyanott.

66960. Ifj. Prokisch János (IX., Kinizsy-u. 15.) a II., Török-utca 2. sz. a.

61465. Barta Miksáné (VI., Délibáb-utca 24.) ugyanotti házra vonatkozó tervei jóváhagyattak;

c) **jóváhagyásra ajánltattak:**

65828. Nits Márton a VI., gr. Zichy Jenő-u. 3541. hrsz. a.

66221. Polgár Alajos a VII., István-ut 4 sz. a.

60703. Dr. Weinmann Fülöp a VI., Eötvös-utca 23. sz. a.

65164. Ifj Meister Samu a VII., Kerepesi-ut 14. sz. a.

65250. Grauer Ilona a VII., Király-u. 75. sz. a.

63897. Dr. Letmányi Nándor a VIII., Tavaszmező utca 6275. hrsz. a.

65034. Grünfeld Jakab a VIII., Práter-utca 28. sz. a.

58019. Spitzer Miksa a VI., Frangepán-utca 1623. hrsz. a.

56628. Benedek András a VII., Ilka-utca 31. sz. a.

67111. Petz Antal a III., Csemete-u. 10. sz. a.

66432. Mohn Mária a III., Szentendrei-ut 82. sz. a.

60535. Wiedermann István a III., Raktár-utca 689. hrsz. a.

66231. Németh János a VIII., Rákóci ut 5410. hrsz. a.

64442. Brehm Antal a VIII., Mária Terézia-tér 6787. hrsz a.

67848. Almási testvérek a VII., Király-utca 75. sz. a.

64565. Rosenfeld Miksa az V., Lipót-körut 23. sz. a.

67712. Schulzi Sándor a VI., Tasi-utca 238. hrsz. a.

65262. Iczkovics Mayer a VII., Öv-utca 1959. hrsz. a. házra vonatkozó tervei;

d) **gépekre és felvonókra:**

63156. Rózsa Ferenc (V., Vizafogó 1462. hrsz.)

63714 Jung Karl és tsa (VI., Lőportár-utca 2932. hrsz.)

63876. Körber Leonard (VII., Várna-utca 66.)

67551. Bien Samu (VII., Nagydiófa-u. 7. sz.)

68214. Koritsánszky Zoltánné (VIII., Karpfenstein-utca 24.)

67847. Fischer és Hartmann (IX., Soroksári-ut 99.)

57604. Balás Farkas (X., Óhegy 8121. hrsz.)

41978. Gealit árugyár r. t. (IX., Angyal-u. 7.)

65608. Bp. közuti vaspálya társaság (V., Vécsey-utca 3.)

65609. Kollerich Pál (IV., Ferenc József-rakpart 21.)

65578. Stachel és Lenner (VI., Országbiró-utca 44.)

65599. Salgótarjáni r. t. (V., Arany János-utca 35.)

67333. Pesti magyar kereskedelmi bank (V., Fürdő-utca 747. hrsz.)

66190. Lorántffy Zsuzsánna int. (VII., Szegényház-tér 4399. hrsz a.)

65279. Fried Zsigmond (VI., Nagy János-utca 47.)

e) **elutasittattak:**

63029. Frankl A. Herm. és fiai az V. Ügynök-utca 1668/3—7. hrsz. a.

67718. Stignitz Gusztáv a VI. Ó-utca 16. sz. a.

64607. Phönix acélművek a VI. Teréz körut 34. sz. a.

63348. Schmidt és Császár a VIII. Orczy-tér 2. sz. a.

60842. Peck Sámuel a VIII Vas-utca 2. sz. a.

66435. Techert József a VIII. Köris-utca 7248. hrsz. a.

68047. Csimár Károlyné a IX. Vaskapu-utca 9559. hrsz. a. házra vonatkozó tervei.

Pályázatok tervkészitésre.

A pestvidéki törvénykezési épület és fogház tervpályázata. A Budapesten emelendő pestvidéki törvénykezési épület és fogház terveinek elkészitésére pályázat hirdettetik. Az épités programmja, valamint a teleknek helyszinrajza az igazságügyministerium segédhivatali főigazgatójától dijtalanul átvehető. A pályatervek 1:200 mértékben készitendők, még pedig minden emeletsornak egy-egy alaprajza, az épületek egymástól eltérő 2—2 homlokzatáról külön rajz és a tervezet megértéséhez szükséges metszetrajzok. A tervezethez köbtartalomszámitás, könnyen ellenőrizhető méretezett számitási tervvel és egy műleirás melléklendő. A köbtartalom a pincefenék vonalától a padlásburkolat vonaláig számitandó s az épület ugy tervezendő, hogy a törvénykezési épületnek egy beépitett köbmétere 25 koronánál, a fogházé 20 koronánál többe ne kerüljön. Kivánatos, hogy az épités összes költségei az 1,600.000 koronát meg ne haladják. A pályatervek névaláirással ellátva és lepecsételve december 15-én déli 12 óráig a m. kir. igazságügyministerium segédhivatali főigazgatójánál nyujtandók be. A pályatervek a benyujtástól számitott egy hónapon belül biráltatnak meg. A viszonylag legjobbaknak talált pályatervek dijazására ki van tüzve: I. dij 4500 k, II. dij 3000 k, III. dij 2000 korona. A hivatalos pályázati felhivást a hirdetések között közöljük.

Járási székház tervezése. Veszprémmegyei Enying község a járási főszolgabirói hivatal, főszolgabirói irodaszolga lakás és a községi hivatalok elhelyezésére alkalmas épületet szándékozik épittetni, miért is pályázatot hirdet a tervrajzok és költségvetések beszerzésére. A pályamunkák Enyingen a községi jegyzői irodában szeptember 1-én déli 12 óráig nyujtandók be. A kivitelre elfogadott pályamű 300 k dijazásban részesül. Egyéb feltételek a községjegyzői irodában Enyingen megtudhatók. A hivatalos pályázati felhivás a hirdetések között található.

Templom tervezés. A debreceni ref. egyház az Árpád-téren egy templomot óhajt épittetni s e templom terveinek elkészitésére pályázatot hirdet. A templom, mely egy 165 méter hosszu s ugyanolyan széles tér közepén fog épülni, mintegy 1000 hivő befogadására lesz tervezendő, olykép, hogy a földszinten és a karzatokon 6—700 ülőhely legyen elhelyezhető. Az összes épitési költség, melyben a templom összes belső felszerelései: karzatok, padozatok, ülő-

KERTEK alakitását terv és költségvetés szerint, valamint **gyümölcsfák, diszfák, diszbokrok, rózsák** szállitását árjegyzék szerint elvállal: **Pecz Ármin** kir. udvari műkertész és faiskola tulajdonos
BUDAPEST, VIII., Kálvária tér 8 sz.

UHR SÁNDOR
VILLAMOS MŰSZAKI VÁLLALATA
BUDAPEST, VIII., József-körut 14.
TELEFON 111—59.
Villamos világitás, erőátvitel, jelző csengők, távszólók és villámháritók berendezései a legmesszebb menő jótállás mellett készittetnek. — Ivlámpák, motorok, távszólók és csengők karbantartása. — Csillárok átalakitása és csiszolása. — Villamos készülékek és anyagok raktára. — Wolfram lámpák kaphatók; 70% áram megtakaritás.

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizenötödik évfolyam. 25. szám. Budapest, 1909. junius 23-án.

Előfizetési felhivás.

1909. évi julius hó 1-től uj előfizetést nyitunk lapunkra és tisztelettel kérjük az esedékes előfizetéseknek mielőbbi megujitását, hogy a lap szétküldése zavartalanul eszközölhető legyen.

A kézdivásárhelyi törvényszéki épület pályázata.

A Magyar Mérnök és Épitészegyletben ki vannak állitva a Kézdi-Vásárhelyen épitendő törvénykezési épület pályatervei. A tervek közül a tervpályázati szabályzat értelmében kiselejtezték *Jablonszky* Ferenc „B" jelü tervét, valamint *Schannen* Ernő és Arthur „Alternativ fogház" tervét, mert a kivánt metszet-rajzokkal, illetőleg homlokrajzzal felszerelve nem voltak. A többi pályaterv alakilag megfelelő volt és elbiráltatott. Egyhangulag kirekesztették *Stern* József épitész tervét is, amennyiben általános dispositiója nem csak a tekintetben kifogásolandó, hogy mindkét épület célszerütlenül, zárt udvarokkal terveztetett, hanem azért is elfogadhatatlan, mert a két épület között kocsi behajtónak jelzett szük udvar terveztetett. Ily kiterjedésü telkeknél a zárt udvarok nem indokoltak, szük udvarok pedig a helyiségek kellő megvilágitását gátolják. Megfelelőbb dispositió mellett elkerülhető lett volna a felesleges és alakitása miatt sokban kényelmetlen lépcső is. Kifogásolandó, hogy a társas zárkák ablakai keskeny előkert mentén az utcasorra nyilnának és hogy sötét folyosórészek és előszobák terveztettek; továbbá hogy az esküdtszéki tárgyaló teremnek alakitása teljesen célszerütlen.

Óváry Arthur tervében is az általános dispositió célszerütlen, mert a tervezett elrendezés mellett a beépitetlen telekrész, a különböző célu udvarok részére alkalmasan ki nem volna használható. A törvényszéki épület zárt udvara a már fentemlitett okból kifogásolandó, e mellett annak kedvezőtlen vonalvezetése, valamint az épület sarkainak felette kezdetleges alakitása szintén megokolja ezen pályamunka mellőzését.

Tóásó Pál terve alaprajzi elrendezés szempontjából nem szerencsés, mivel a törvénykezési épület és fogház nem lett egymáshoz és a telek alakjához viszonyitva, előnyösen elhelyezve. Eltekintve a zárt udvaroktól, mely a jelen feladatnál megokolatlan, hátrányos az is, hogy a fogházi gazdasági udvar a rendelkezésre álló területhez viszonyitva indokolatlanul kicsiny, de viszont vele ellentétben tul nagy a sétaudvar.

A helyiségek méretei a programm méreteitől sok tekintetben eltérnek s egyes helyiségek felesleges nagy méretekben terveztettek. Szolgálati szempontból a létesitett alaktalan helyiségek is kifogásolhatók, igy különösen a fogháznál (kórház, imaterem). Ugyancsak a fogháznál egyes helyiségek nincsenek a szolgálat igényeinek megfelelően csoportositva.

A fogházban egy nem kivánt külön női munkaterem is terveztetett s a fogház egy része alápincéztetett, mi a programm szerint nem kivántatott.

A törvénykezési épület alaprajzi alternativája csak részleteiben mutat némi változást a főtervvel szemben különösebb előnyök nélkül.

Tervező az épületek kiképzésében tulzásba esett, mert oly emlékszerü alakitásra törekedett, mely sem a helyi viszonyokkal, sem pedig a programm intentiójával össze nem egyeztethető.

Homlokzata egyébként nem egyöntetü alakitás.

Lechner Loránd terve alaprajzi elrendezésében bár akadémikus megoldásra törekszik, előnyösnek még sem mondható, mivel nem alkalmazkodik eléggé a telek alakjához és ez által a telek egy részét használhatatlanná teszi. Hátránya a megoldásnak az is, hogy dacára a rendelkezésre álló s lefoglalt területnek, mégis a fogházat a törvénykezési épülettől akként elkülöniteni, mint ezt a szolgálat érdeke megkövetelné, nem tudta. Áll ez a megjegyzés a zárka épületre, amely viszonylag közel jut a főépület szárnyaihoz a földszinten.

Ezen zárka épület különben sem lett szerencsésen elhelyezve, mivel másrészt a kezelési épülethez is tulközel hozatott, s igy a zárkák mig egyrészről a törvényszéki udvarra néznek, másrészről a kezelési épülethez keskeny udvarrészeken tul közel jutnak, mi a világitás és szellőztetés szempontjából is kifogásolandó.

A programmal szemben nem megfelelő a portás lakásnak a pincében történt elhelyezése. A programmszerü méretek a helyiségek egy részénél nem tartattak be kellően, ami részben szolgálati szempontból is kifogás alá esik, mert ily terjedelemben az illető helyiségek meg nem felelők (Pl. a törvényszéki elnök helyiségei lényegesen kisebbek a kivántnál.)

A fogház kezelési épületének helyiségei keskenyek, de tul mélyek, mi azok célszerü használatát megneheziti.

Centralis pöcegödör tervezése nem célszerü.

A homlokzat csinos, az épület rendeltetésének megfelelő, bár a főbejáró alárendelt méretezésü és megjelenésü.

Schannen Ernő és Arthur tervében az épületrészek általános elrendezése jól illeszkedik a telekidomba, de megokolatlan a rendelkezésre álló nagy terület mellett az épületeket a zárt, kis udvarokkal tervezni, emellett még a fogházban üvegfelülvilágitást is célba venni. Fölügyeleti szempontból nem előnyös a fogháznak elnyujtott elrendezése.

Nem hagyható megemlités nélkül az sem, hogy az épületek tulmonumentalisan s ebből folyólag sem a helyi viszonyoknak megfelelően, sem a programmban kivánt takarékosság szem előtt tartásával terveztettek. E részben elég rámutatni az alaprajzoknak tul monumentalis és költséges, bár épitészetileg átdolgozott alakitására, a külső kiképzésnél pedig a feleslegesen gazdag tetőidomokra.

Ugyancsak nem megfelelő, de nem is célszerü a törvénykezési épületből a fogházba tervezett földalatti átjáró. A programmal szemben nem megfelelő a portáslakásnak az alagsorban történt elhelyezése.

A beosztás a szolgálati igényeknek egyébként általában megfelel.

Homlokzata monumentalis, hatásos, és izléses.

Frecska János terve alaprajzi elrendezésében eléggé megfelelő, hátránya azonban, hogy a telek határainak jelentékeny részét beépitetlenül hagyja, a minek egyik kellemetlen következménye az is, hogy a zárkák egy részéből az utcára ki lehet látni.

A helyiségek beosztása eléggé megfelelő, bár az államfogháznak a többi zárkák között történt elhelyezése szolgálati szempontból nem helyes. Ugyancsak hátrányos a magánlakások külön kijáratának hiánya.

Jablonszky Ferenc tervének alaprajzi elrendezése egyszerü és világos. Sikerrel legyőzve a telek idoma által adott nehézségeket, igen előnyösen helyezi el az épületeket a telek határvonalaira.

Szerencsés a fogház gazdasági részének elkülönitése, a fogházi magánlakások elhelyezése, a különböző udvarok elrendezése. Kiemelendő a zárka épület sikerült elhelyezése, amely a fogházi követelményeknek különösen megfelel, amennyiben az összes zárkák ablakai csakis a fogházi sétaudvarokra nyilnak, s igy a külvilággal való érintkezés lehetősége ez uton is megakadályoztatik.

A helyiségek beosztása a jogszolgáltatás igényeinek megfelel, különösen kedvező a vizsgáló biróság elhelyezése.

Homlokzata az épület rendeltetésének és a helyi viszonyoknak megfelel, noha a főbejárat jelentősebb kialakitást igényelt volna.

Az egész tervezet érett munka és a gyakorlati követelményeknek megfelelő.

A birálat eredményekép az első 2000 koronás dijat egyhangulag *Jablonszky* Ferenc budapesti épitésznek; a második 1500 koronás dijat ugyancsak egyhangulag *Frecska* János épitésznek; a harmadik 1000 koronás dijat pedig ugyancsak egyhangulag *Schannen* Ernő és Arthur épitészeknek itélték oda.

Magyar épitőművészetünk irányairól.

Emlékezünk még arra, hogy milyen őszinte, ujjongó örömmel fogadtuk annak idején a feltámadott magyar épitőművészet első műveit. Sok magyar művész szive dobbant meg akkor, mindmegannyiban — egyéniségük szerint — más és más érzelemmel, lelkesedéssel, egynémelyikében több-kevesebb kétkedéssel.

Legtöbbjéből kiválasztotta a nagy esemény az örök emberi gyarlóságokat is, az irigységet, az önző féltékenységet és a kapzsi hiuságot. És minél kisebb volt a kartársak és a kortársak lelke, annál nagyobbak voltak gyarlóságaik.

Szidták, gunyolták a gyengébbek, az őszinték és a tudatlanok, dicsérték és áskálódtak ellene a ravasz hatalmasok. Ha egypár évszázaddal előbb történik, tán még meg is égették volna a nagy mestert.

Irjuk le mindezt harag és bosszu érzése nélkül, mert mindez olyannyira természetes, mindez előrelátható és emberi gyarlóságunkból következő. Azóta évtizedek multak el. A művészlélek mélyén fogant remekmű sokat gyönyörködtetett, sokat megvilágositott és a mi a legfőbb fontosságu, sokat követésre is buzditott.

Amint sokról van szó, az átlagosat értsük. Felbuzdultak tehát a felfujt nagyságok, a gyári üzemre berendezett elismert művészek, akadt üzemre berendezett elismert művészek, akadt kisded szellemi tőkéjével ügyesen üzérkedő élelmes kalmár, akadt farizeus és irástudó, merész ujitó, nagyhangu szájhős, az izléseket óvatosan kombináló ravasz diplomata — és végül egypár csöndesen munkálkodó, megihletett ifju.

Ez a tarka társaság hol a piacon küzdött nagy lármával, hol meg csendesen elvonulva dolgozgatott.

Ki mire született.

Akárhogy is volt, az bizonyos, hogy épitőművészetünk az utolsó évtizedek alatt rendkivüi fontos és értékes művekkel gazdagodott és az is bizonyos, hogy ezekben a magyar épitő művészet öntudatra ébredését köszönhetjük.

Ha éles szemmel és elfogulatlan szivvel gyönyörködünk bennük, emlékezetünkben csoportokba, irányokba verődnek.

Megkisérlem ezeket az irányokat jellemezni.

Az első az iparművészeti muzeum megalkotójának egyéni munkássága.

Mázoló- és ércfényező- (akár uj, akár renoválási) **munkákra vállalkozik** HAJNAL (Honig) MIKSA Budapest, VII., Dembinszky-u. 34. TELEFON: 101—97.

Uj találmányra szabadalmakat kidolgoz, értékesit a **Budapest, VII., Erzsébet-körut 17. sz.**
Szabadalmakat Értékesitő Vállalat Telefon 24—20. Telefon 24—20.
Pásztor cég. Felvilágositás dijtalan.

Aminthogy nyelvünk és eredetünk, ugy az irány formakincse is érintkezik az ősi rokonfajoknak és az európai népeknek formakincsével

Népművészetünk első kutatóinak összegyüjtött anyagát művészi izléssel alkalmazza e művekben a csapongó képzelet.

Most, évtizedek után, hogy elszállott az első öröm mámora, érezzük, hogy itt-ott egyik-másik művön valóban csak a játszi képzelet alkalmazta az alapformákat, mintha hijjával volna a magyar ember gondolkodását jellemző őszinte, egészséges és természettől fogva világos szerkezetnek.

Ezeket a hiányokat azonban csak ugy szabad tekintenünk, mint a fejlődéssel együtt járó vad hajtásokat, melyeket maguk az erősbödő lombok fognak idővel elnyomni.

Érezzük, hogy mindenik eredeti mű egy-egy ihletett művészlélek alkotása, gyönyörködünk benne természetes fejlődésének hiányaival együtt és magyar szivünkkel szeretjük ugy, ahogy van.

Épitőművészetünk másik irányát azoknak a műveknek a zöme jelöli, melyeket belső ihlet és meggyőződés nélküli utánzatok gyanánt csupán a kereslet szerint igazodó üzleti termelés szórt el hazánkban. Azt is megmondhatjuk, hogy faji- és valláskülönbség nélkül.

Természetes, hogy azokból a hiányokból, amelyekből amott az őszintén alkotó művészlélek naivitását érezzük, és amelyekért meg is bocsát a gyönyörködő szemlélő, itt már idétlen torzalakok válnak, zavaróan éreztetve a megértés nélkül való kapzsi sietséget.

Ennek a második irányzatnak méltó ellenfele az a — mondjuk harmadik — irányzat, amely a napjainkban széles e világon divatozó és letünt idegen stilusokat mindenestül együtt átveszi és egy kevés magyaros cifrasággal és cégérrel ellátva „kereskedelembe bocsátja.“

Ez a „honi ipar“ a legszélesebb és legszámottevőbb rétegeket is megtévesztette. Teremtő művészeinek amerikaias üzleti szelleme egyszerre alárántotta hazánkat a német szakfolyóiratok közhelyeivel és az itt-ott meghuzódó szerény tulipán és egyéb jelentéktelen — esetleg jól lemásolt magyaros szürhimzés meg egyéb maradványok révén — széditő lelkiismeretlenséggel, vagy az önimádó fanatizmusával nagy hangon hirdeti magyar voltát.

Az egész társadalom ilyen hihetetlen megtévesztése csak az olyan művészi közvélemény nélkül való országban lehetséges mint amilyen mi vagyunk. Fajunk elveszitette a keletiek mélységes, erős lelki életét, kiölte belőle a művelt nyugat — anélkül azonban, hogy annak művelődése átment volna már közéletünkbe. Ne csodáljuk tehát, ha a művelődés legutolsó és legnemesebb hajtásait: zsenge magyar képzőművészetünket letiporják vagy — a nagy sietségben lelegelik.

A finnek mindenesetre egészséges és őszinte, germános művészi kulturája — talán öntudatlanul — de ennek a téves iránynak a hatása alatt hozta lázba a gerinctelenebbeket. Ugy vélem már gyógyulófélben vannak.

Egy következő, a negyedik, sokkal komolyabb irányzatnak mondhatnók azt, amely nemzeti törekvéseink legszebb korának — a Rákóczi kornak — emlékeiből táplálkozik.

Nem vagyunk annyira elfogultak, hogy azt tisztára magyar stilusnak tartanók. Sok abban a lengyel és a német reneszánsz behatása, de tagadhatatlan ezeken az emlékeken annak a szép, ideális korszaknak sajátos, magyaros zamata.

Az utóbbi napokban állitották ki a sárospataki hires kollegium dijazott pályaterveit. Mind a három értékes művészi kisérlet. A harmadik dijas mű gyönyörü. finom, művészi tömeghatásában észreveszszük a nagy mester befolyását.

A második dijas mű finom izléssel és ügyességgel állitotta be — szinte változatlanul — az ismert Rákóczi korabeli emlékeket.

Az első dijas mü már további fejlődésre törekszik: az emlitett hagyományok alapján egy ujabb, a mi korunknak és viszonyainknak megfelelő stilus felé.

A tervek kezelése nem valami magyaros, de az egész koncepciója, és szerzőjének becsületes, következetes művészi munkássága abban a reményben éltet, hogy a részletek megoldása se marad el a művészi koncepció és a kitünő alaprajz mögött.

Nem tartom fontosnak, hogy hivatalosan milyen művészi irányt. pártolnak.

A nemzet lelkéből fakadnak azok, abból táplálkoznak és elhalnak, ha a nemzet elfordul azoktól.

A mi — müvészi közvélemény nélkül való — közéletünkben azonban magyar épitőművészetünk megértését és ujabb diadalát jelenti, hogy az emlitett pályázatnál a leghivatottabb hivatalos tényező, a kultuszminister, egyenesen megkivánta a magyaros izlésü megoldást.

A nemes példának az lenne legnagyobb érdeme, ha a többi ministeriumok és főleg a vidéki városok közönségei kivánnák meg a tervpályázatok magyaros megoldását.

Végül, hogy minden irányzatról beszámoljunk, emlitsük meg azt is, amely szintén népies épitőművészetünkből indul ki, de nem annak diszitéséből, hanem az egészséges, világos, magyar gondolkodásra való szerkezetből. A diszités, ha kerül is, csak utóbb jön rá, hogy „megadja a módját“.

Az első ilyenféle müvünk még a jó öreg vigadó, egészséges magyaros és monumentális palotája Akkor még nem volt ugy felfedve népmüvészetünk formakincse, sok abban az idegen behatás, képzőmüvészetünk is teljes sötétségben szunnyadt. És fellépett a halhatatlan Feszl mester, hogy bevilágitson a magyar épitőmüvészet éjjelébe.

Megalkotta óriási erőfeszitéssel, küzdelemmel és kitartással nagy müvét. Müvészete, lángoló lelke bevilágitotta vele a sötétséget — de nem volt aki lásson.

És most, hogy épitőink fiatalabbjai komolyan tanulták, kutatták népünk épitőművészetét, hogy nemcsak a felület cifraságait, hanem abban a magyaros gondolkodást, az egészséges monumentális szerkezetet is megérteni törekednek, lassan-lassan felnyilik a szemünk és megértjük a már félszázad előtt is magyarosan alkotó legelső nagy mesterünket.

*

Ime egy félszázad vázlata nemzeti épitőművészetünk életéből. Az első értékesebb évtizedek annyi meddő századok után. Hogy több nyomon, vagy öt irányban is, haladnak lelkes épitőink, az senkit se aggaszszon. Tudjuk, hogy fejlődésük közben tévedtek is több-kevesebb jóhiszemüséggel. Ez se aggaszszon senkit se. Kérlelhetlen és igazságos biró az élet meg az idő. Itéljen az.

Addig is bizzék mindenik a magáéban, becsülje a testvér törekvését és higyjen abban, hogy őszinte munkálkodásukban egykoron találkozni fognak. Akkor derül fel magyar épitőművészetünk fénykora.

M. B. I.

A vállalkozás körében előforduló jogesetek.

Bejelentési kötelezettség

Az iparos segédjének az iparhatóságnál való bejelentésére csak akkor köteles, ha a segéd állandó alkalmazottja. A bejelentési kötelezettség a munkába lépéstől számitott két hét alatt teljesitendő.

(Belügyminister 908/439. sz.)

Házadó mentesség.

Az 1906. évi adótörvény azokban az általános házbéradó alá tartozó városokban, melyek legalább 10,000 lakossal birnak s ahol nagyobb terjedelmü és kiváló fontossággal biró városrész rendezések szükségessé teszik, az 1905 december végéig felépült s lakható állapotba helyezett legalább is egyemeletes házakra nézve megállapitott 15, illetőleg 12 évi házadó mentességet további *három* évvel meghosszabbitotta. Az 1909. évi uj adótörvény, ezen korábbi törvény érvényét 1910. január 1-ig meghosszabbitván, *az 1906. jan. 1-je után* épült házakra adott ideiglenes házadó mentességet hivatalból meghosszabbitandónak mondja ki.

(M. kir. pénzügyminister 909/38.748. sz.)

Szakbavágó szabadalmi feljegyzések.

Bejelentés találmányok szabadalmazására.

Az alább nevezettek a kitett cimek s kelt alatt szabadalmat jelentettek be. A bejelentés tárgya egyelőre a jogtalan használat ellen védelemben részesül (3.. §.) A bejelentés ellen a közzététel napjától számitandó két havi határidőn belül felszólalások adhatók be. (3.. §.)

4377. alapsz. Bóra Elemér vasuti müvezető Gurahoncon. — Teherszállitó vasuti kocsi. (Képv.: Takács.)

—

4153. alapsz. Barbezat Alfréd mérnök Enghienles-Bainsban. — Gőz-, vagy gázturbina. (Képv.: dr. Halász.)

—

4425. alapsz. Buttenstedt Károly iró Friedrichshagenben. — Szél- és vizerőmótor. (Képv.: Kalmár.)

—

4433. alapsz. Borovitz Manó cementárugyáros Kaposváron. — Eljárás és gép mükőlemezek készitésére rostos anyagokból hydraulikus kötőanyag hozzáadásával. (Képv.: dr. Áron.)

—

4468 alapsz. Bohn Mihály téglagyáros Nagykikindán. — Sajtolóforma tetőcserepek és más effélék számára. (Képv.: Janssen.)

—

4469. alapsz. Brief Mór Miklós bádogos és szerelő Budapesten. — Öntözőkanna. (Képv.: Takács.)

—

4476. alapsz. Bohn Mihály téglagyáros Nagykikindán. — Hornyolt tetőcserép. (Képv.: Janssen.)

—

4484. alapsz. Adolf Bleichert & Co cég Leipzig-Gohlisban. — Függő sodronykötélpályákhoz. (Képv.: Kalmár.)

—

2636. alapsz. Gollnick August földbirtokos Klarashöhben. — Mentőkészülék közuti vasuti kocsikhoz. (Képv.: dr. Surányi Imre ügyvéd.)

—

2644. alapsz. Graaff Vilmos kereskedő Berlinben. — Acetylénfejlesztő. (Képv.: Kalmár.)

Védjegy és mintaoltalom lajstromozását kieszközli a **Budapest, VII., Erzsébet-körut 17. sz.**
Szabadalmakat Értékesitő Vállalat Telefon 24—20. Telefon 24—20.
Pásztor cég. Felvilágositás dijtalan.

„Phönix“ fémárugyár Gyár: Budapest, X., Román-u. 22. Telefon 64—19.
Mechanikai találmányokat gyártó iparvállalat. Iroda és raktár: VII., Baross-tér 15. Telefon 28—18.
Kárpitos szögek, fémgombok, kisebb tömegcikkek gyártása.
Pártoljuk a magyar ipart!

Jablonszky Ferenc

9

A beregszászi törvényszéki épület pályatervei. (Jablonszky Ferenc, Rainer Károly, Orth & Somló, Császár Ferenc, Jakabffy Zoltán, Haasz & Málnai, ifj. Nagy Károly művei) u. o. V. 2.

Magyar Pályázatok.

(Művészet 1907. 216. l.)

nincs cd.

K

Jablonszky Ferenc

Művészet 1910. 351. l.

A Trencsén város törvényszékének és fogházának tervére hirdetett pályázaton az első 2000 koronás díjjal Jablonszky Ferenc építőművészt tüntették ki. A második díjat Tóásó Pál, a harmadikat Wälder Gyula kapta.

Szerda 20 | Csütörtök 21 | Szombat 23

23 Szombat

22 Péntek

21 Csütörtök

20 Szerda

Jegyzet

24 Vasárnap

25 Hétfő

26 Kedd

	Vasárnap	Hétfő	Kedd
Február 28 nap	24 Sexagesima	25 Géza vt	26 K. sz. Margit

Jegyzet

MTDK

363. Jablonszky Ferenc, ép.

szül. Budapest, 1864. Okl. kelte: 1889, sz.: 559.

A m. kir. József Müegyetemen oklevelet, absoluteriumot vagy oklevélhonosítást nyert építészek névjegyzéke 1873-1928-ig.

EP-IP - EP.MÜV. 1931 márc. 1. 41.1.

Jablonszky Ferenc, M.D.K. épitéz

tervei szerint fog fel-
épülni az ily körponti járás-
bírósági épület a Szemere-
Kohány-Markó- és Szalay
utcák-határolta tömbön

Vállalkozók Lapja, Bp. 1914. XXXII. évf.

Jan. 25. sz. 9. old.

Fabloniczky Ferenc, M.D.K. épitész

2000 K-ás első díjat nyert a Beszterczebánya épitendő törvénykeresési épület és fogház pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1911. XXXII. évf. febr. 22.sz. 14 old.

M.D.K.

Jablonszky Ferenc, épitész

tervei szerint uj
járásbirósági épület
épül a torontál megyei
Perlasz-on. kb. 150.000 Kor.
költséggel.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1911. XXXII.évf.
febr. 15. sz. 10. old.

M.D.K.

Jablonszky Ferenc, építész

második díjat nyert a finnmei Tengerészeti Akadémia pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1901. XXII évf.

nov. 27. sz. 7. old.

MDK

Jablonszky Ferenc épitész. II. dij

A pestvidéki törvényszék.
Vallalkozók Közlönye. 15.évf. 1909. dec.29.

Jablonszky Ferenc, épitész M.D.K.

harmadik dijat nyert a székesfővárosi törvényszék- és fogház épületének tervpályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1913. XXXIV. évf.
Jul. 30. sz. 13. old.

Jablonszky Ferenc, építész M.D.K.

terve a pozsonyi vincellér iskola terepályázatán második díjat nyert.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1901. XXII. évf.

jul. 24. sz. 7 old.

Jablonowski Franc

epèbe

Grod

Hs. 180

MDK

Jablonszky Ferenc

a beregszászi törvényszéki ép. pályatervei

Művészet 1907, 216 l.

MDK

Jablonszky Ferenc

a beregszászi törvényszéki épület pályaterveti

Magyar Pályázatok. Müvészet, 19o7, 216 l.

M.D.K.

Jablonszky Ferenc

Lipesti építész

második díjat nyert a zombori törvénysiári palota pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX,évf.

márc. 11. sz. 13. old.

Jablonszky Ferenc, épitér M.D.K.

tervei szerint épül
fel az ujpesti járás-
birósági épület.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.

jun. 17. sz. 9. old.

MDK

Jablonszky Ferenc

Debreceni nagyerdei gyógyszalló és gyógyfürdő tervp. Megvétel.

MMÉEKözl. 1938. 121.l.

Jablonszky Ferenc

Debreceni nagyerdei gyógyszertár és gyógyszertudományi terv. Megvételét.

BUDAPEST. 1938. ISI.I.

Jablonszky Ferenc, M.D.K. épitén

1200 koronás második díjat nyert a balassagarmati törvénykerési épület pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX évf.

nov. 25. sz. 11. old.

MDK

Jablonszky Ferenc épitőművész

Trencsén város törvényszékének és fogházának tervére hirdetett pályázaton 2ooo koronás I. dijat nyert

Művészet 191o. 351.l.

N.D.K.

Jablonszky Ferenc, építész

800 koronás harmadik
díjat nyert a magyarországi
törvénykezési épület és fogház
pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.
márc. 3. sz. 10 old.

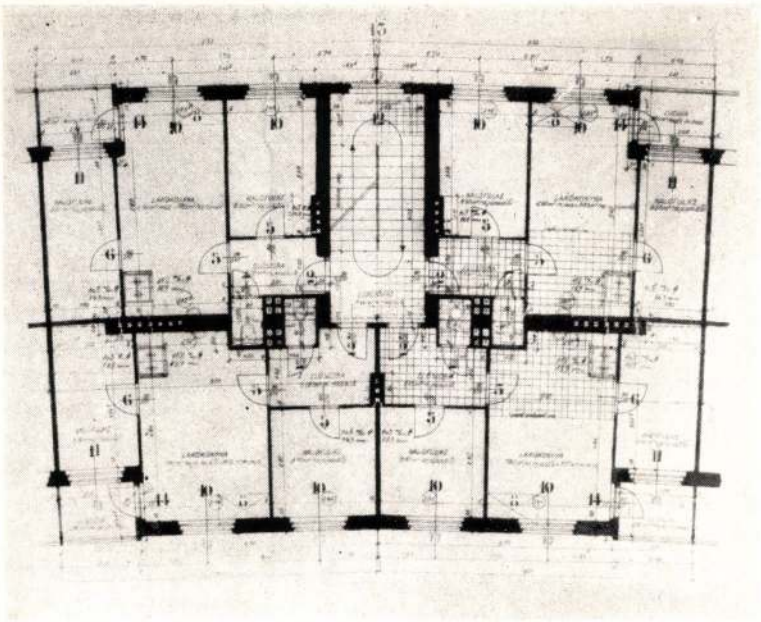

A XI. ker., Hamzsabégi-úti kislakásos bérházak alaprajzi részlete.

A IX. KER., VÁGÓHÍD- ÉS NÁDASDY-UTCAI KISLAKÁSOS BÉRHÁZ ÉS ÜZLETHÁZ.

A IX. ker., Vágóhíd- és Nádasdy-utca sarkán létesülő két háromemeletes lakóházban és két üzletházban 130 lakókonyhás, 30 kétszobás lakás és 4, raktárhelyiségekkel kiegészített üzlethelyiség épül. Az építészeti költség 1,259.387 pengő, a gépészeti költség 202.979 pengő, a közműköltség 21.520 pengő, az összes költség tehát 1,483.886 pengő. Az épületek tervezője és statikus mérnöke *Henny* Ferenc építészmérnök, aki egyben a II. számú épület művezetési munkáit is ellátja, az I. számú épület művezetője *Uray* György építészmérnök. Az építési munkálatokat 1941. év április hó 1. napján kezdték meg, a II. számú épület falegyene augusztus hó 15. napján, az I. számú épületé december hó 13. napján volt. A II. számú épület tető alatt áll, válaszfalai elkészültek, a belső vakolások folynak, a külső nyílástokokat elhelyezték. Az I. számú épületen a válaszfalak készítése folyik, a harmadik emeleti födémen most dolgoznak.

A XIV. KER., GYARMAT- ÉS ÚJVIDÉK-UTCAI KISLAKÁSOS BÉRHÁZ.

A XIV. ker., Gyarmat- és Újvidék-utca sarkán 69 lakókonyhás és 10 kétszobás lakást magábanfoglaló háromemeletes bérház épül. A ház építészeti költsége 663.700 pengő, gépészeti költsége 92.100 pengő, közműköltsége 5315 pengő, az összes költség tehát 761.115 pengő. Az épületet dr. *Árvay* József tervezte, egyben ő a művezető is. A statikus mérnök:

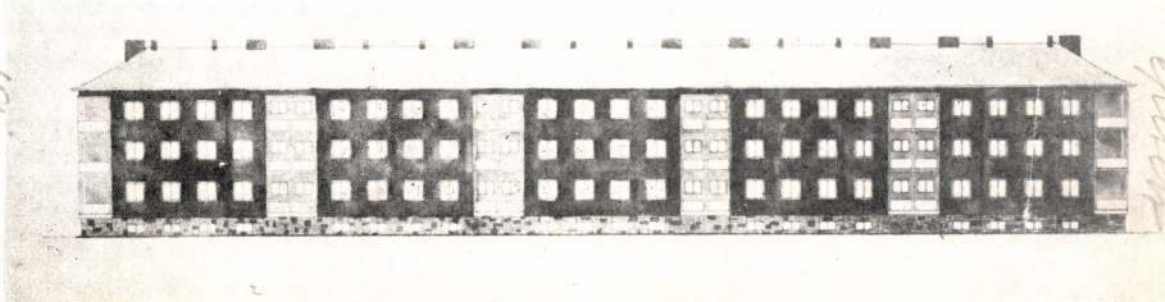

A XI. ker., Hamzsabégi-úti kislakásos bérházak D) épületének homlokzata.

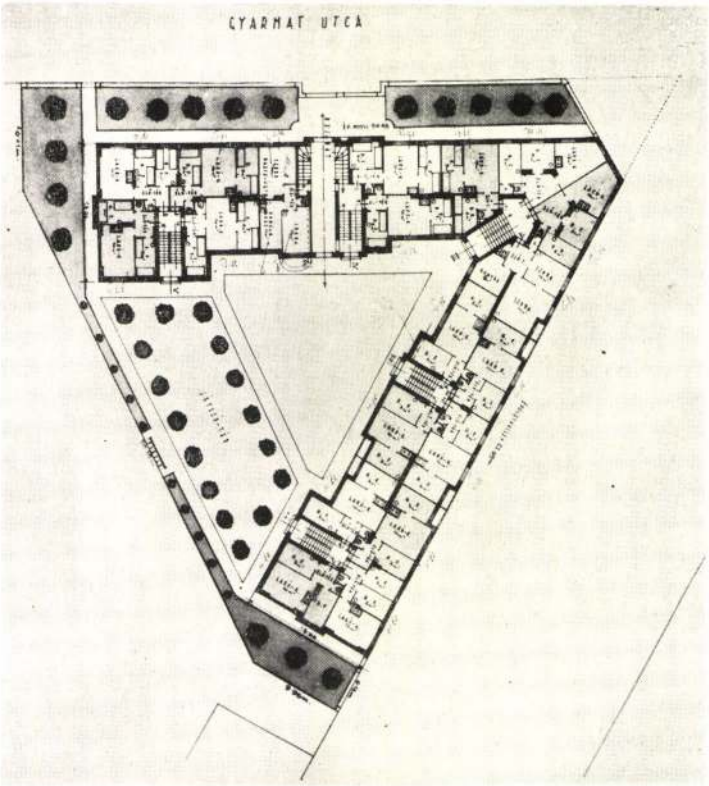

A XIV. ker., Újvidék- és Gyarmat-utcai kislakásos épület terve.

Mindhárom épület statikus tervezője *Várady-Szabó* Lajos építészmérnök.

Ennek a kislakásos épületcsoportnak munkálatai már annyira előrehaladtak, hogy a lakók 1942. év január havában minden valószínűség szerint beköltözhetnek.

A XIV., Gyarmat- és Újvidék-utcai kislakásos bérház udvari része.

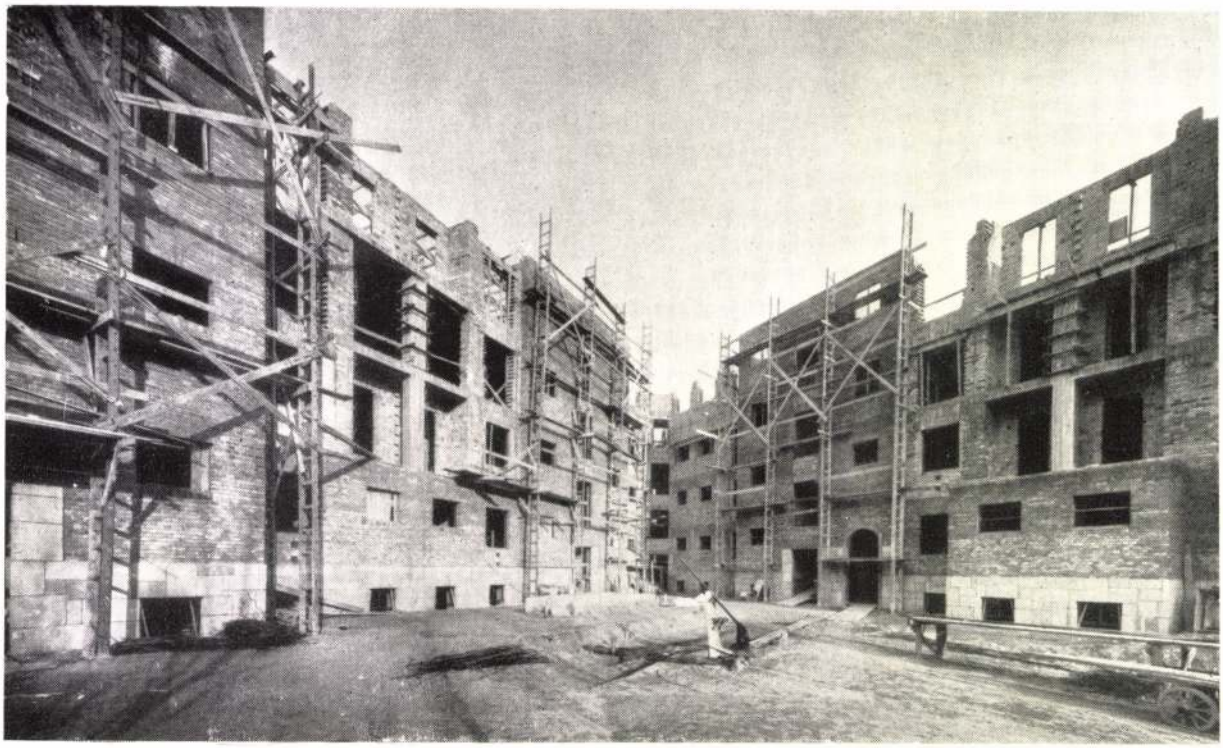

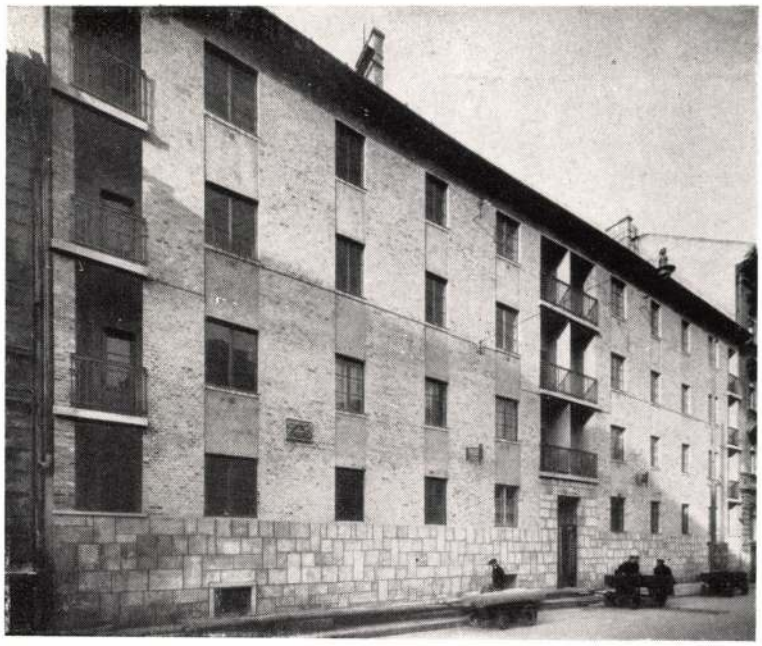

A VII. ker., Alsóerdősor 26—28. számú kislakásos bérház.

Az épületet *Vasváry* László tervezte, aki egyben a művezető is. A munkálatokat 1941. év március hó 10. napján kezdték meg, a falegyen augusztus hó 9. napján volt.

Az alsóerdősori épületben 30 lakás van; e közül 26 lakókonyhás, 4 kétszobás. Az építészeti költség 209.700 pengő, a gépészeti költség 34.250 pengő, a közműköltség 2295 pengő, vagyis az összes költség 246.245 pengő. Az épület tervezője és művezetője *Laurenszky* Gusztáv építészmérnök. Az építkezést már 1941. március hó 10. napján kezdték meg, a falegyent augusztus 9. napján érték el.

Az udvari épületben 12 kétszobás lakás van. Az építészeti költség 139.000 pengő, a gépészeti költség 18.900 pengő, a közműköltség 1050 pengő, az összes költség tehát 158.950 pengő. Ennek az épületnek tervezője és művezetője *Jablonszky* Ferenc építészmérnök.

A IX. ker., Vágóhíd- és Nádasdy-utcai kislakásos bérházak.

A VII. ker., Szövetség-utca 29—31. számú kislakásos bérház homlokzata.

háromemeletes lakóépület munkái. Az 52 lakókonyhás és négy kétszobás lakást magábafoglaló épület falegyenére 1941. évi augusztus hó 30. napján került sor. Az épület már tető alatt áll, belső válaszfalai elkészültek, a belső vakolások és a befejező iparosmunkák folynak.

Az építészeti költség 448.520 pengő, a gépészeti költség 62.100 pengő, a közművek költsége 3414 pengő, vagyis az összes költség 514.034 pengő.

A VII. KER., SZÖVETSÉG-UTCA 29-31. ÉS A VII. KER., ALSÓERDŐSOR 26-28. SZÁMÚ KISLAKÁSOS BÉRHÁZ.

A VII. ker., Szövetség-utca 29—31. és a VII. ker., Alsóerdősor 26—28. számú, a két utcasor közötti átmenő telken két háromemeletes, utcasorba épített bérház, az udvari részen pedig egy kétemeletes bérház létesült.

A Szövetség-utcai épületben lévő 30 lakás közül 18 lakókonyhás, 12 kétszobás. Az építési költség 217.501 pengő, a gépészeti költség 33.900 pengő, a közműköltség 1930 pengő, az összes költség tehát 253.340 pengő.

A VII. ker., Alsóerdősor 26—28. számú kislakásos bérház udvari épülete.

Telefon sz. 2900 **STROBENTZ és ORTH** Telefon sz. 2900.
Budapest, VII., Király-utca 43 | 45.
Vegyészeti festék-, termény-, máz-, kente- és anyagáru kereskedés. Különösen ajánlja cementfestékeit, Hydrochrom-ain hidegvizfestékeket, továbbá Carboleum és I rendü olajfestékeket, valamint nagy választékban ecsetáruit

Szept. 30. M. kir. vallás- és közoktatásügyi ministerium: Rákóczi emlékmű tervezés. Kiviteli költség 250.000, 300.000 kor. Dijak: I. 6000 kor., II. 5000 kor., két III-ik dij 3000—3000 kor., IV. 2000 kor. (38.)

1910. Jul. 1. Csányi László szoborbizottság Zalaegerszegen: szoborterv ezés. Kiviteli költség 30—50,000 k. Dijak: I. a kivitellel megbizás. II. 500 k. III. 250 k. (1.)

* A zárjelben foglalt számok azon lapszámainkat jelzik, melyekben az illető tervpályázatok közzététettek.

Pályázatok állásokra.

Betöltött mérnöki állás. Budafok község elöljáróságánál betöltendő mérnöki állásra Dósa Kálmán jászberényi mérnököt választották meg. Pályáztak még: Herlinger Márton (Budapest), Csató József (Budapest).

Mérnöki munkálatok.

Kitüzési munka. Jabuka község határában [Temes m.] 4 küzdülő ut kitüzendő, a törési pontok határkövekkel ellátandók és a foglalt területek, valamint foglalókról névjegyzék szerkesztendő. A kitüzendő utak hossza körülbelül 6 kilométer. A terület sima. Felhivatnak okl. mérnökök, hogy ajánlataikat Jabuka község elöljáróságához március 31-ig adják be. A szükséges fuvarok, munkások és határkövek költségeit a község fizeti.

Felmérési és kitüzési munka. Krassó-Szörényvármegyei Csukics, Nikolinc és Makovistye községek elöljárói a közös mezei utak felmérését és a legelőhatár kitüzését határozták el. Felhivatnak pályázni óhajtó okl. mérnökök, hogy ezen munkálatoknak biztositására Csukics községházánál (u. p. Rakasdia) április 16 án, Nikolinc községházánál április 17-én és Makovistye községházánál április 18-án d. e. 10 órakor tartandó versenytárgyaláson megjelenni szíveskedjenek. Közelebbi felvilágositások Csukicson a körjegyzői hivatalban kaphatók.

Vasutépitészet.

Előmunkálati engedélyek. A kereskedelemügyi m. kir. minister a budapest—esztergom—füzitői h. é. vasut részvénytársaságnak a tulajdonát képező budapest—esztergom—füzitői h. é. vasutvonal Süttő állomásából kiágazólag a süttői bányák érintésével Tardos község határán át Tolna községig és ezen vonalból Tardos községnél való elágazással a Bányahegyig vezetendő szabv. nyomt. gőzmozdonyu h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedély érvényét egy év tartamára megujitotta; a Lévától Bakabányáig, illetve Egegig vezetendő h. é. vasut kiépitését tervező érdekeltség által kiküldött végrehajtó bizottságnak a m. kir. államvasutak Léva állomásától Hontszántó és Bát községek, esetleg Hontvarsány és Bát községek érintésével Bakabányáig, esetleg Hontszántótól a hontvármegyei h. é. vasut Egeg-Szalatnya állomásáig vezetendő szabv. nyomt. h. é. vasutvonalra; Kende Zsigmond földbirtokos turistvándi lakosnak a szatmár—fehérgyarmati h. é. vasut Fehérgyarmat, esetleg Penyige állomásától Kömörs, Istvándi, Szatmárcseke, Badaló és Csoma községek határain át a máv. Beregszász állomásáig, valamint Fehérgyarmat állomástól Matolcs és Géberjen községek érintésével a szatmár—mátészalkai h. é. vasut Győrtelek-Jékey tanya állomásáig vezetendő szabv. nyomt. gőzüzemü h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta; Gfrerer, Schoch és Grosssmann budapesti cégnek a tervezett titel—nagybecskereki h. é. vasut Perlasz állomásától Farkasd és Torontálsziget érintésével a torontáli h. é. vasutak nagybecskerek—pancsovai vonalának Antalfalva állomásáig vezetendő szabv. nyomt. gőzmozdonyu h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedély érvényét egy év tartamára meghosszabbitotta.

Az ungvár—nagykapos—vajánj h. é. vasut épitése megvalósul. Halász testvérek vállalkozók, a tavaszszal megkezdik a pályatest épitését, azon a talpfák elhelyezését, valamint a szükséges épületek előállitását, ugy hogy az uj vicinális november havára elkészül.

A nagykáta hevesi vasut épitésének ügye nemsokára megvalósul, mivel az előmunkálatok készen vannak és a kisajátitások folyamatban vannak. A vasutvonalat a Magyar épitő r.t. budapesti cég fogja épiteni.

A zabok—krapina-teplic—stubicai vasut. Az Obád Iván által tervezett zabok—krapina-teplic—stubicai h. é. vasut engedélyezési feltételeinek megállapitása tárgyában az állandó vasutengedélyezési bizottság március 30-án d. e. 11 órakor tart ülést a kereskedelemügyi államtitkár elnöklete alatt a keresk. ministerium tanácstermében.

A pécs—bataszéki vasut. A Pécstől Bátaszékig tervezett h. é. vasut 0—180 és 426—597. sz. szelvénye közti vonalváltozásra és a mecsekszabolcsi összekötő vágányra a kereskedelemügyi minister közigazgatási bejárást rendelt el. A bejárást március 22-én Pécsett és 24-én Bátaszék községházán tartják meg dr. Hegyeshalmy Lajos m. tan. vezetése alatt.

A hódmezővásárhely—tótkomlosi vasut. A Hódmezővásárhely város által Tótkomlóstól Hódmezővásárhelyig tervezett gazdasági h. é. vasut 312 315. sz. szelvénye közötti vonalváltozatra a kereskedelemügyi minister közigazgatási pótbejárást rendelt el. A bejárást március 27-én Hódmezővásárhely város tanácstermében tartják meg; vezetője dr. Ádám Géza min. titkár lesz.

A karánsebes—hátszegi vasut. A kereskedelemügyi minister a karánsebes—hátszegi h. é. v. céljaira Karánsebes és Váralja állomásokon létesitett bővitési munkákra nézve műszaki felülvizsgálatot rendelt el, mely Lázár Lajos műszaki főtanácsos vezetése alatt április 14-én d. e. 9 órakor kezdődik Karánsebesen.

A rakos—ujszászi vonai kétvágányusitása. A nagy beruházási programmban szerepel az államvasutak rákos—ujszászi vonalán épitendő második vágány is. A rákos—tápiószecsői vonalrész második vágányára vonatkozó közigazgatási bejárást Finánczy Béla min. titkár vezetése alatt március 22. és 23-án tartották meg Rákos és Tápiósüly—Tápiósáp állomásokon.

Vizépitészet és szabályozás.

A Maros-folyó szeged—makó—apátfalvai szakaszán a folyó évben végrehajtandó vizszabályozási munkálatokhoz szükséges 447 900 db. téglának szállitását az aradi m. kir. folyammérnöki hivatalban március 13-án tartott árlejtésen Iritz Sándor makói lakos nyerte el 37·50 kor. egységáron 16.796 kor. 25 fill. fő-összeg mellett. Pályáztak még: Rőser Mihály és tsai (Perjámos) 42 kor., Makó város tanácsa 38 kor.-val 1000 db.-ként.

Rakpart épités Hódmezővásárhelyt. Hódmezővásárhely város tanácsa március 20-án árlejtést tartott az atkai tiszaparton a 88-as sz. átmetszés felső torkolatánál létesitendő rakpart és hozzá vezető ut hullámtéri részének kiépitésénél teljesitendő földmunkára. Ajánlatot tettek: Bárány Gyula (Hódmezővásárhely) 84 fill., Pölös Mihály és tsa 69½ fill., báró Pittel Adolf (Budapest) 95 fill., Rosenfeld Jakab 72 fill., Sajtos Lajos és Német Imre 81 fill., Korom Gáspár és tsa (Mindszent) 72 fill., Rényi és Bottenstein (Budapest) 79 fillérrel m³-ként.

Pölös Mihály és tsa ajánlata került elfogadásra.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Tüzérségi félszerek épitése. A budapesti X. ker. tábori tüzérségi anyagraktár területén létesitendő 4 db. félszer épitésének 47268 k. 84 fillérrel előirányzott munkálataira és a báró Laudon-laktanyában teljesitendő s 1962 k. 98 fillérrel előirányzott átalakitási munkálatoknak biztositására árlejtés van kitüzve. Az ajánlatokat a budapesti cs. és kir. katonai épitő osztály irodájában március 30 án d. e. 10 óráig kell beadni

Az artézi-fürdő épitésénél teljesitendő föld-, kőmüves és elhelyező munkára Marton és Szalka cégnek 728.801 kor. 52 fill., a kőfaragó munkánál a haraszti kőre Müller Ernőnek 94.782 kor. 54 fill., a sóskuti kőre Antony Istvánnak 186.114 kor. 44 fill., a vasbeton munkára Biehn Jánosnak 162.881 kor. 45 fill., a hengerelt vastartók és vasgerendák szállitására a Vasgerendákat árusitó r. t.-nak 8707 koronás ajánlatát terjesztette a bizottság elfogadás végett a tanács elé.

A vidéken.

Községház épités Móron. Fehérmegyei Mór nagyközség elöljárósága lapunk mai számában árlejtést irt ki községház épitésére. Pályázati határidő április 10-ik napjának d. u. 2 órája. Az épület Jablonszky Ferenc budapesti müépitész tervei szerint épül.

Községház épités Tapolyhanusfalván. Az eperjesi m. kir. államépitészeti hivatal március 29-ik napjának d. e. 9 és fél órájára árlejtést hirdetett a tapolyhanusfalvi községháza és körjegyzői lak épitésére 16.647 kor. 82 fillér előirányzattal. A vonatkozó hivatalos pályázati felhivást lapunk mai számának hirdető részében tettük közzé.

Iskola épités Ernesztházán. Torontálmegyei Erneszthéza község elöljárósága 2 tantermet és 1 tanitói lakást magában foglaló iskolát épittet 16176 k. 62 fillér költségelőirányzattal és az épitkezésnek vállalati uton leendő biztositására lapunk mai számában árlejtést irt ki. Pályázati határidő március 31-ik napjának d. e. fél 10 órája.

Iskola és óvoda épités Kálnó községben Nógrádmegyei Kálnó községben létesitendő községi iskola, óvoda, tanitói és óvónői lakás épitésének 39.685 kor. 96 fillérrel előirányzott

Mész kartelen kivül elsőrendü jó kiégetett darabos fehér mész, kocsirakományonként ajánlja: a gróf Batthányi hitbizományi polgárdi kő- és mésztelep vezérképviselője: **Barta Béla, Budapest** VI., Liszt Ferenc-tér 8. Telefon 162—96.

Szilágyi György épület, mű- és vasszerkezet lakatostelepe Budapest, VI. ker., Szabolcs-utca 4. szám. Készit minden ezen szakmába vágó munkákat, valamint **gőzfütés, légszesz** és **vizvezeték szerelők részére szükséges lakatos-munkákat,** u. m. **hideg és melegviz tartályokat** kivánatra hegesztve is; **specialista szellőzők készitésében. Tervek** és **költségvetések dijmentesen.**

TOST és MOLNÁR BUDAPEST,
mű- és tájkertészek VII., István-út 50. sz.
Elvállalnak: **Kertek, parkok** tervezését, **alakitását,** rendezését és fenntartását, alkalmi és állandó **növénydiszitést, balkonok** kiültetését stb. stb.
Telefon 88-75. sz.

a III., Táborhegy 2461. hrsz. a. földsz. ház, ép. Lasetzky Márton.

19695. Gratz Dániel (X., Jászberényi-ut 41.) a X., Maláta-utca 8421. hrsz. a. földsz. ház.

19693. Steger Gyula (IX., Viola-utca 45.) az I., Csurgói-ut 13725. hrsz. a. földsz. ház, ép. Lux Endre.

20596. Sárkány Ferenc (I., Enyedi-utca 8.) a III., Dózsa-utca 27. sz. a. földsz. ház.

19609. Frint Antal (I., Hidegkuti-ut 2) ugyanott földsz. ház.

20954 Jaiser Gyula (III., Lajos-utca 70.) a II., Rézmál 6232. hrsz. a. földsz. ház, ép. Waczula Rezső.

20380. Czanik János (III., Kaszás utca 54.) a III., Táborhegy 2474. hrsz. a. földsz. ház, ép. Lasetzky Márton.

18217. Magyar ruggyanta árugyár r. t. (X., Kerepesi-ut 11.) ugyanott emeletes épület, ép. Wellisch Sándor és Gyula.

19184. Neumann János (VI., Szent László-utca 144.) ugyanott földsz. ház, ép. Scheiring János.

18911. Kleinmann Lipót (VI., Béke-utca 12.) a VI., Futár-utca 153. sz. a. földsz. ház, ép. Lojkovits János.

17087. Richter Ignác (VI., Kartács-utca 27.) a VI., Jász-utca 1540. hrsz. a földsz. ház, ép. Scheiring János.

19341. Márthé Károly (VI., Csángó-utca 2.) a VI., Országbiró-utca 6. sz. a. told., ép. Lojkovits János.

15270. Kucsma József (VII., Fűrész-utca 19.) ugyanott toldalék, ép. Vargha István.

23263. Honba Antal (VIII., Köztemető-ut 7.) a VI., Üteg-utca 84. sz. a. földsz. ház, ép. Peck Sámuel.

17804. Farkas János nev. Kemény Simon (VII., Erzsébet-körut 21.) a VII., Öv-utca 74. sz. a toldalék.

21192. Hlavay György nev. ifj. Nagy István (VII., Sajó utca 5.) a VI., Béke-utca 66. sz. a. műhely épitésére vonatkozó tervek jóváhagyattak;

b) **nagyobb és kisebb átalakitásokra:**

12940. Véber József (III., Szent Endrei-utca 25.) ugyanott.

16499. Galszter Nándor (VIII., Mária Theresia-tér 2.) ugyanott.

20008. Kaltenekker József (VIII., Sárkány-u. 9.) ugyanott.

18184 Braunoch Mihály (X., Gyömrői-ut 86.) ugyanott.

20396. Szentmiklóssy Márton (II., Fő-utca 7.) az I., Krisztina-körut 5. sz. a.

22172. Fock Géza (VI., Béke-utca 4.) ugyanott.

20962. Siegl Mór (VII., Angol-utca 11.) ugyanott.

22902. Arnheim S. J. (V., Árboc-utca 8.) ugyanott.

22520. Zuckermann Gyula (VI., Szerecsen-utca 43.) ugyanott.

21220 Histek Józsefné (VII., Baross-tér 15.) ugyanott.

22983. özv. Stern Szidonia (V., Hold-utca 27.) ugyanotti házra vonatkozó mód. tervei jóváhagyattak.

c) **jóváhagyásra ajánltattak:**

17085. Szerényi Béla az I, Költő-utca 9541. hrsz. a.

19025. Rudvig Sebestyén az I., Kutvölgyi-ut 8350. hrsz. a.

16149. özv. Buday Károlyné az I., Tétényi-ut 13725 hrsz. a.

17807. Felföldi Dániel az I., Kökény-utca 911. hrsz. a.

19610. Schumaier József az I., Hidegkuti-ut 7100. hrsz. a.

14284. Dreher Antal a X., Előd-utca 8443. hrsz. a.

20839. Meszes Kálmán az I., Mohai-ut 109. hrsz. a.

18612. Medve János a VI., Erzsébet királyné-ut 82. sz. a.

15026. Bloch és Holitscher a VII., Hajtsár-ut 2253. hrsz. a.

15673. Fürst József a VII., Erzsébet királyné-ut 1959/72. hrsz. a.

18478. Skaba és Plökl a VI., Váci-körut 33. szám a.

19026. Zillinger Ferenc az V., Wahrmann-utca 1291. hrsz. a.

23262. Sternfeld Ignác a VII., Rombach-utca 11. sz. a

18927. Fegyver és gépgyár r.-t. a IX., Soroksári-ut 9640. hrsz. a.

20930. Dr. Benedek György a II., Eszter-utca 6282. hrsz. a

20001. Seres István a III., Remetehegy 2120. hrsz. a

18894. Kálnoky Gyula a X., Ihász-utca 27. sz. a.

17793. Főző Márton a IX., Ernő-utca 8649. hrsz. a.

20941. Dreher Antal a X., Előd-utca 8443. hrsz. a.

18941. Kraft Márton a III., Apát-utca 6481. hrsz. a. házra vonatkozó tervek;

d) **gépekre és felvonókra:**

21048. Fuchs Ede (VI., Jász-utca 72.)

20353. Baumgarten Lajos (VIII., József-körut 36.)

20160. Knuth Károly (I., Budafoki-ut 6.)

20012. Orsz. tisztv. szövetkezet (VII., Aréna-ut 64.)

19237. Auer Dávid (V., Nagykorona-utca 2.)

19236. Bayer és társa (IX., Rákos-utca 17.)

18464. Liget Sanatorium r.-t. (VI., Nagy János-utca 47.)

15949. Schlesinger J. (VII., Óvoda-utca 26.)

15009. Athenaeum r. t. (VII. Rákóczi-ut 54.)

14618. Schlesinger Alajos (V. Váczi-ut 30.)

e) **elutasittattak:**

17624. Schaffler István a III. Filatori-dülő 6342. hrsz. a.

18189. Schwarz Hermina a VIII. József-körut 6172. hrsz. a.

5651. Urbanek János az I. Fehérvári-ut 165. hrsz. a.

17091. Dr. Molnár Mórné az I. Mozdony-utca 1393. hrsz. a.

14633. Hecker György az I. Etele-tér 14109. hrsz. a.

20824. Szigethy József a III. Mátyás-hegy 4892. hrsz. a.

18613. Laufer Vilmos a VI. Városligeti fasor 8. sz. a.

15707. Fuchs Mór a VII. Akácfa-utca 27. sz. a.

16803. Özv. Tóth Gézáné a VI. Kis János-utca 7. sz. a.

21482. Saile testvérek az V. Pannonia-utca 1327. hrsz. a. házra vonatkozó tervei.

Pályázatok tervkészitésre.

A Győri első takarékpénztár székháza tervpályázatának biráló-bizottsága a napokban döntött a pályaművek felett. A bizottság az első dijat Román Miklós és Ernő budapesti műépitészek „Üzletház“ jeligéjü tervének, a második dijat Hübner Jenő és Mészner Sebestyén budapesti műépitészek „Bankkérdés“ jeligéjü tervének, a harmadik dijat pedig Sebestyén Artur budapesti épitész „Saroktoronynyal“ jeligéjü művének itelte oda. Dicséretben részesültek „Győr I.“, „Külön banklépcső“, „Labor“, „Rába“ és „Dárius 32. sz.“ jeligéjü tervek. A tervek április 1-től április 7-ig lesznek kiállitva a Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet helyiségeiben. Ezen idő után a nem dijazott tervek az átvételi elismervény ellenében visszavehetők. A biráló-bizottság döntése lapunk mai számának hirdető részében hivatalosan van közzétéve.

A szombathelyi vágóhid tervpályázatának biráló bizottsága a napokban döntött a pályaművek felett. A bizottság az 1000 koronás első dijat Schédl István budapesti épitész „Konzum“ jeligéjü tervének, a 600 koronás második dijat Rauscher Miksa szombathelyi épitész és a Nicholson gyár budapesti cégnek zöld körben piros sertés jeligéjü tervének, a 400 koronás harmadik dijat Mathiasko Károly és Chlauthi Hugó fiumei épitészek „Toreador“ jeligéjü tervének itélte oda. A 250 koronás negyedik és ötödik dijjal jutalmazott „Tagló“ és „Toreador I.“ jeligéjü művek jeligés leveleit csak a benyujtók jelentkezése után bontják fel. Dicséretben részesült Rauscher Miksa és a Nicholson gyár tervéhez csatolt alternativ tervezet.

A párkányi községi nagyvendéglő tervpályázatán a következő pályaművek érkeztek be: 1. „Modern“. 2. Uremcz Pál. 3. „Lehel kürt“. 4. Belcsák Andor. 5. Bernthaler Andor. 6. „Terpsychore“. 7. „Gondüző“. 8. „Borban élazigazság“. 9. Orosz Vilmos. 10. Gyapjas Lajos. 11. Maray és Neducsin. 12. „Otthon“. 13. „Szülőfalum“. 14. Bobula János. 15. Müller József. 16. Lenkey Antal. 17. Salamon Béla és Smitz Lajos. 18. Krausz József. 19. „R“. 20. Sigmund János. 21. „Magyaros“. 22. „Nána“. 23. „Reménység“. 24. Floriáncsics Tamás. 25. Szuchy József és János. A pályamunkák közül a 300 koronás I. dijat a „Borban az igazság“ jeligéjü terv, szerzője Leimdörfer Zsigmond, a 200 koronás II. dijat Belcsák Andor terve nyerte el. A képviselőtestület döntésére hagyatott, hogy a dijazott tervek közül melyiket fogadja el a kivitelre.

Lejáró tervpályázatok.

Márc. 31. Kolozsvári keresk. és iparkamara: székház tervezés. Dijak: I. 800 k., II. 500 k., III. 300 k. Megvételi dij: 200 k. (7)

„ 31. Komárom város tanácsa: iskola tervezés. Dijak: I. 600 k., II. 300 k. Megvételi dij 250 kor. Kiviteli költség 260.000 kor. (9.)

Ápr. 10. Eperjes város polgármestere: kórház tervezés. Kiviteli költség 400.000 kor. Dijak: I. 1000 kor., II. 600 kor., III. 400 kor. Megvételi dij 250 kor. (9.)

„ 15. Makó város tanácsa: tervpályázat a városház átalakitására. Dijak: I. 1000 k., II. 500 k. Megvételi dij. 200 k.

„ 27. Magyar Mühely és Raktártelep R. T. Budapest: lakóház tervezés. Dijak: I. 1500 k., II. 1000 k., III. 800 kor. Megvételi dij 500 kor. (3.)

„ 30. M. kir. kereskedelemügyi minister: felsőipariskola tervezés Szegeden. Dijak: I. 3600 k., II. 2400 kor., III. 1200 kor. Megvételi dij: 600 kor. (6.)

Máj. 1. Marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara: székház tervezés. Kiviteli költség 70.000 kor. Dijak: I. 500 k., II. 300 k., III. 200 k. (11.)

„ 10. Csikvármegye alispánja: pénzügyigazgatósági épület tervezése. Kiviteli költség 200.000 kor. Dijak: I. 2400 kor., II. 1200 kor., III. 600 kor. (6)

„ 15. Debrecen város tanácsa: Kossuth Lajos szobra. Kiviteli költség 150.000 kor. Dijak: I. a kivitellel megbizás. II. 6000 kor., III. 3000 kor. Megvételi dij 1000 kor. (29.)

KERTEK alakitását terv és költségvetés szerint, valamint **gyümölcsfák, diszfák, diszbokrok, rózsák** szállitását árjegyzék szerint elvállal: **Pecz Ármin** kir. udvari műkertész és faiskola tulajdonos
BUDAPEST, VIII., Kálvária tér 8 sz.

Modern lakberendezési vállalat Specialista: angol és francia diszbutorok készitésében
BÁCSKAI MIHÁLY műasztalos
Tervek, költségvetések dijtalanul. Budapest, IX., Lónyay-utca 25.

Telefon: 96—09. *V. évfolyam 1. szám.*

Magyar Pályázatok
1907

Építészhallgatók tervkiállítása.

A mult év őszén első ízben léptek a nyilvánosság elé a kir. József-műegyetem építészhallgatói, hogy munkásságuk eredményét az érdeklődők elé tárják.

Öt napon át voltak az Eszterházy-utcai rajztermek megnyitva és úgy a szakkörök, mint a nagyközönség soraiból is számosan mutattak élénk érdeklődést.

Meg kell jegyezni, hogy e rögtönzött kiállítás túlnyomó részben csak az önálló tervezéseket, nem pedig az egész tanulmányi anyagot ölelte fel. Csak kismértékben tartalmazta tehát mindazon rajzokat, melyek minta utáni egyszerű másolást tüntetnek fel, alapismeretek elsajátítására szolgálnak és úgy az ókori, középkori és renaissance-styl elemeivel ismertetik meg a tanulót. Tárgytalanná válik tehát mindazon bírálat, mely ezen alapvető stílustanulmányok hiányát véli fölfedezni a műegyetemi oktatási rendben, éppen az ezen kiállításon bemutatott anyagából kifolyólag.

BERÉNYI GYULA ÉS TÁRSA
aszfalt- és aszfaltlemez tetőfedési vállalata
Budapest, VII., Rózsa-u 27.
Telefon 59—28.

Eszközöl kifogástalanul: **burkoló és falszárító** munkákat aszfalttal, **aszfalt tető-lemez** és **faczément-födéseket** hosszabb jótállással. Szállít kitünőnek bizonyult **aszfaltelszigetelő-lemezt, carbolineumot** és mindenféle anyagot a fenti munkákhoz. Felvilágosítások és költségvetések készséggel adatnak díjmentesen.

ANTONY ÉS LUX ácsmesterek ♥ BUDAPEST IX. KER., IPAR-UTCA 15—21.

KULCSÁR SÁNDOR bronzárú és csillárgyára, BUDAPEST, VI., Dessewffy-utca 11. Telefon 25-44.

Klein és Czelderné pala-és cserépfedő vállalkozók
A cs. és kir. hadsereg szállítói. — Telefon 98—54. **Budapest, IX., Erkel-u. 18.**

FELLNER LEO műszaki papirgyára BUDAPEST, V., Váci-út 4. TELEFON SZÁM 28—48.
Sürgönycím: Pozitiv, Budapest. Fénymásolatok, autografiák gyors és pontos készítése. Sürgős esetekben fénymásolatok az esti órákban is villanyfény mellett készülnek.

A hallgatók rendszeres oktatásban részesülnek a történeti stilusok megismerésében és alkalmazásában, emellett azonban a már önálló tervezéseknél a megkötöttség megszünik, a tervező egyénisége bizonyos határok között érvényesülhet. A tervezést vezető tanárok irányító, túlzásoktól visszatartó befolyása egészséges, józan mederben tartja a haladást, biztosítja a tanulmányok eredményének gyakorlati értékét és művészi színvonalát.

Az idők jelének tekinthető, hogy a középkori stílusban tartott tervezetek a szabadabban kezelt román stílust kultiválják, mely a modern irányzat szellemének a legmesszebb menő engedményeket teszi.

Azon körülmény, hogy e kiállításon inkább akadémikus jellegű feladatokat láttunk megoldva és a gyakorlatiakat, mint bérház, üzletház stb. tervezeteket nélkülöztünk, szintén a kiállítás rögtönzött voltának tudható be, mivel éppen csak a rendelkezésre álló rajzok voltak kiállíthatók. A rendes évközi tervezések azonban programmjaikban mindezeket felölelik, a legegyszerűbbtől a legbonyolultabb alaprajzi és szerkezeti megoldást igénylő gyakorlati épületig. A harmad- és negyedéves hallgatók tervezési feladatai között találjuk a következőket: egyszerű munkáslakóház, kettős munkáslakóház, családi lakóház, nyaraló, kisebb és nagyobb városi lakó- és üzletház, vasúti felvételi épület, fürdő, kórház, szálloda, gyógyterem, menhely, óvoda és különböző iskolaépületek, tűzoltósági laktanya, vendéglő stb. Ezek az akadémikus jellegű feladatok

RÁKOS MANÓ szobrász BUDAPEST, VII., Rottenbiller-u. 13. Telefon-szám 52—52.
Készít: mindennemű gipsz-, kő-, műkő-, stuccatur-, Rabitz- és műmárvány-munkákat.

Egyesült Parketgyárak R.-Társaság Budapest, V., Báró-Atzél-utca 3. (Vigszinház mellett). Telefon 46-28.
Legjobb minőségü padolati munkák vállalata.

Krisztián és Novák
szobrászok Telefon 80—00. műterem: Budapest, VI., Kmetty-utcza 20.
Ajánlják magukat homlokzat, teremdiszitmények és iparművészeti tárgyak kivitelére minden stylnemben.

REITZER FERENC FESTŐ ÉS MÁZOLÓ
BUDAPEST, VII., RÓZSA-UTCA 32. —— TELEFON-SZÁM 11—81.

HERZL L. M. épület üvegezési vállalat, BUDAPEST, VII. kerület, Károly-körút 7. szám.

mellett, minők pl.: múzeum, képtár, kiállítási csarnok, kilátótorony, nagyszabású síremlék, pantheon, diadalkapu, emlékcsarnok stb. kellőképen biztosítják a sokoldalú, úgy művészi, mint gyakorlati szempontokból egyensúlyban levő kiképzést.

Jelen kiállításon az építészhallgatók tanulmányának nagy és fontos részét kitevő szerkezettani rajzokat nélkülöztük, így a tanulmányok ezen részére vonatkozólag a kiállítás tájékozást nem is nyújtott. E kiállítás ugyanis a törekvő hallgatóság kezdeményezéséből keletkezett és főcélja a művészi téren való munkásság eredményének bemutatása volt.

A rendes évközi tervezések mellett nagyszámban láttunk pályaterveket, melyeket az iparkodóbb hallgatók az egyes tanárok által a karácsonyi vagy évközi nagy szünidőkben kiírt pályázatok alkalmából készítettek.

A kiállítás külső sikere a szakkörök és a nagyközönség körében is mutatkozó élénk érdeklődés által biztosítva volt. Belső értéke és sikere azonban éppen abban mutatkozik, hogy a nagyközönséget, mely a képzőművészeteknek előtte legkevésbbé népszerű, általa legkevésbbé ismert és megértett ága, az építészet iránt nálunk eddig csodálatos közönyt mutatott, ennek hatáskörébe vonja.

Fontos motivum a kiállítás által elért serkentő hatás, melyet ez a hallgatóságra, annak munkakedvére, nemes ambiciójára gyakorolt.

RADÓ I. vízvezetéki-, légszesz- és csatornázási-, closetek, fürdőszobák, mindennemű fűtések és szellőztetések, valamint épület- és horganydíszítményű bádogosmunkák vállalata.
BUDAPEST, VII., Valero-u. 12., Király-u. sarok. Telefon 55—15.

Építészeti tervek passepartourozását és cachirozását a legnagyobb gonddal és ízléssel készít: Furmann Gyula, Budapest, — VII. ker., Dob-utca 14. szám. —

MÜLLER REZSŐ KŐFARAGÓMESTER BUDAPEST, IX. KER., VAGÓHÍD-UTCA 18. SZ. Telefon 84—87.

VÖGERL ALAJOS SZOBRÁSZ, VIII., TAVASZMEZŐ-UTCA 22/a. — TELEFON 50—21.

NEUMANN MÁRTON tervrajz szinező, a magyar építőművészek szállítója BUDAPEST, VII., KERTÉSZ-UTCA 25. szám. Árajánlatok dijtalanul. Telefonszám 24—21.

Remélhető és kívánatos, hogy e kezdeményezés után a kir. József-műegyetem építészeti tanulmányainak vezetősége meg fogja találni a módot és eszközöket arra, hogy e hatásában üdvös, de éppen kisérleti jellegénél fogva talán nem egészen tökéletes és teljes kiállítás a jövőben *évenként* megismételtessék.

Nagyobb előkészület mellett az összes építészi tanulmányokat felölelő rendes évi kiállítások rendezése, a műegyetem égisze alatt és annak hathatós támogatásával értékes tanulságok levonására fognak alkalmat nyujtani nemcsak a szakköröknek, hanem a tanulmányokat vezető kitünőségeknek is.

Hozzá fognak járulni az építőművészet népszerűsítéséhez, a nagyközönségnek e téren való kioktatásához, kimüveléséhez. Az ifjúságban nemes versengést fognak kelteni, a munkakedvet és ambiciót fokozni fogják és ezekkel emelkedni fog a munkásság eredményének színvonala is.

Amúgy is szegény kulturális életünk pedig egy hathatós tényezővel gyarapodnék.

* * *

A kiállítás anyagát a következőkben ismertetett tantárgyak köréből vett rajzok és tervek képezték:

1. *Ókori alaktan.* (I. éves építészek részére. Nagy Virgil tanár. Heti 1 óra előadás és 4 óra gyakorlat.) Bevezetés az általános építészi alaktanba. Részletes ismertetése a görög és római alaktannak. Minták utáni rajzolása az alaktani elemeknek és a görög

RÓNA ÉS DAJKOVITS a Magyar Építőművészek fényképésze, Budapest, IV., Erzsébet-tér 7., a Bécsi-u. sarkán. Telefon 16-29.
TEMESVÁR, Zápolya-u. 5. Telefon 733. Este és borus időben felvételek villanyfénynél.

SZABÓ ANTAL SZOBRÁSZ VII. ker., VÁROSLIGETI-FASOR 39—41.

STANEK JÁNOS, RÁKOS-SZT-MIHÁLY
KÉSZIT: MONIER-, STUKATOR- ÉS DISZITŐ MUNKÁKAT.

FORGÓ ÉS TÁRSA Bpest, VII., Dohány-u. 16—18.
üvegezési vállalat Elvállal mindenféle épületüvegezést.

CIMTÁBLÁK, BETŰK fémből, bádogból, fából, valamint üvegcímfestészet
BRUCHSTEINER GÉZA
BUDAPEST, VII., DAMJANICH-U. 19.

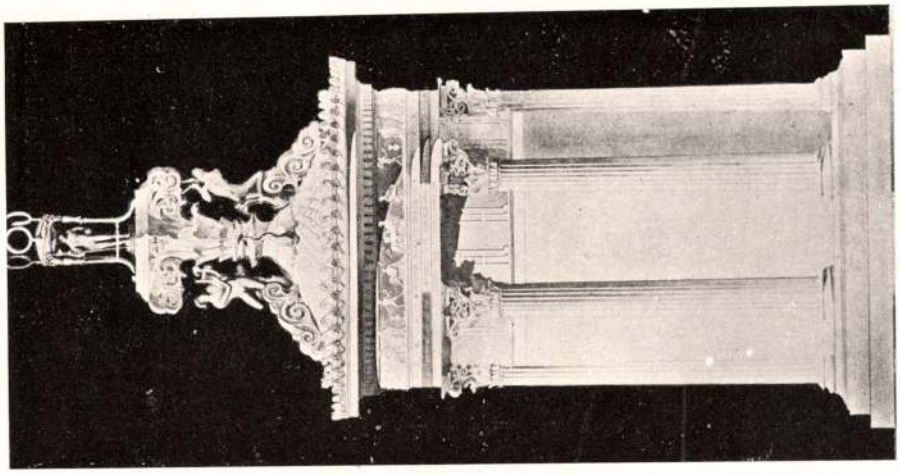

Kiss, I. éves. Lisikrates-emlék.

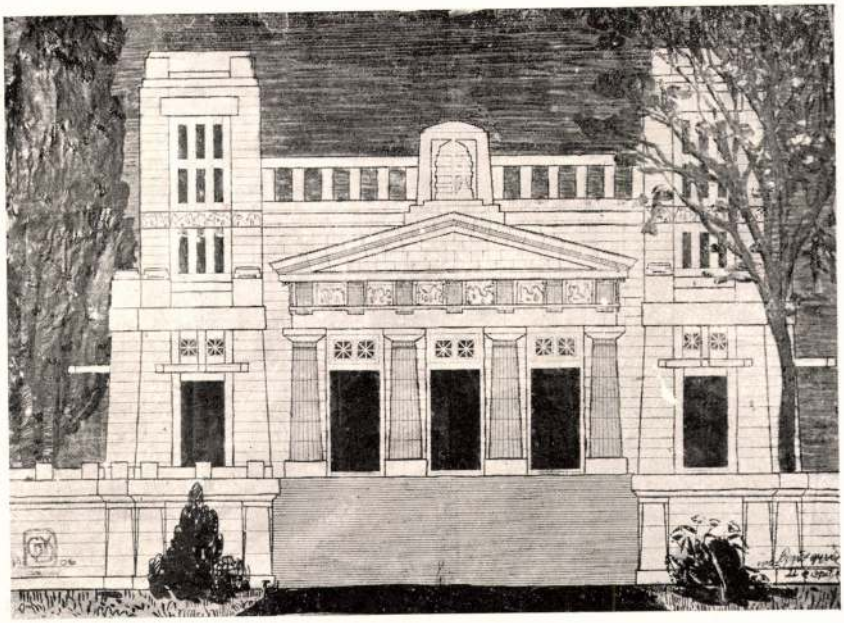

Ó-kori alaktan.

Györgyi Dénes, II. éves.

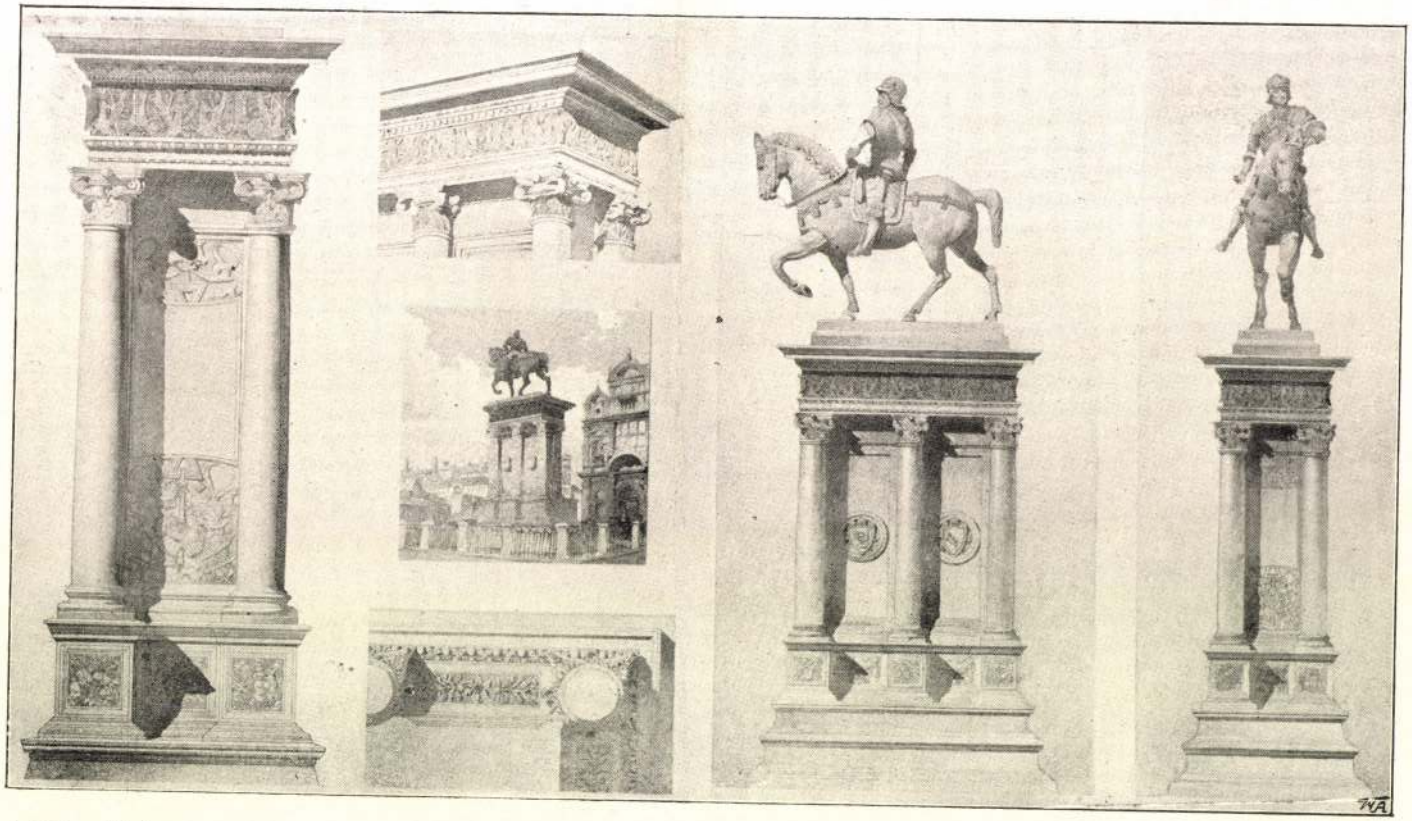

Révész Tibor, III. éves.

Alaktan. (Renaissance.)

A kápolna alaprajza.

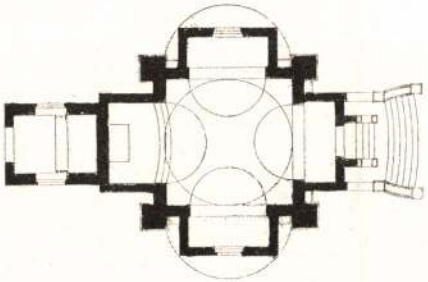

Emlékmű.

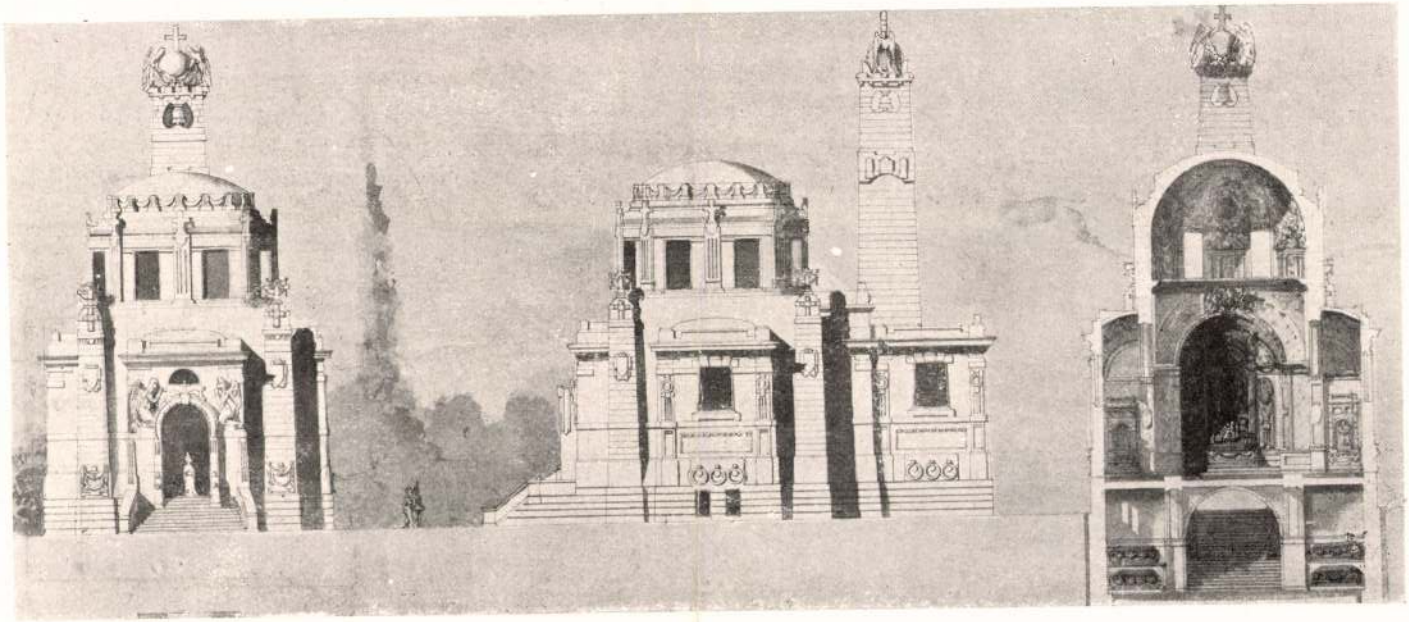

Csorna, III. éves.

Temetkezési kápolna.

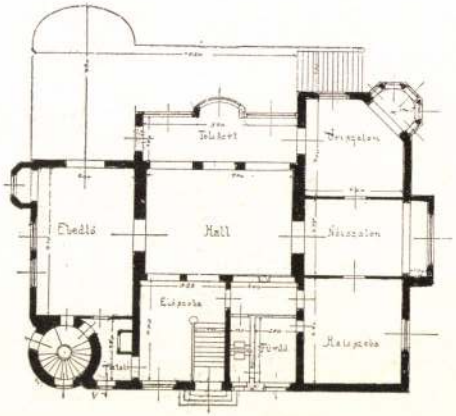

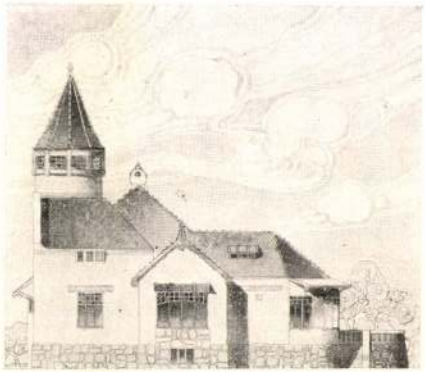

Machlup Lajos. Lakóház.

Keresztelő medence.

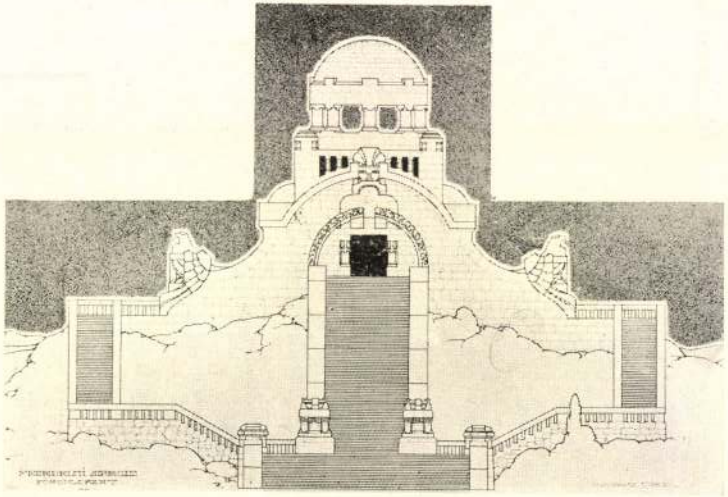

Révész Tibor, III. éves.

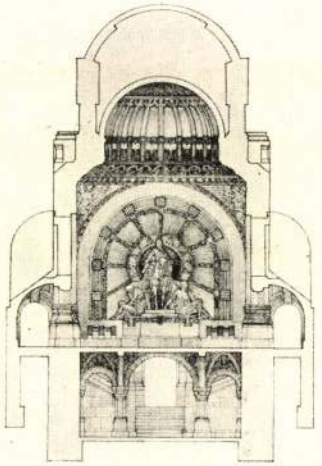

Fejedelmi sír.

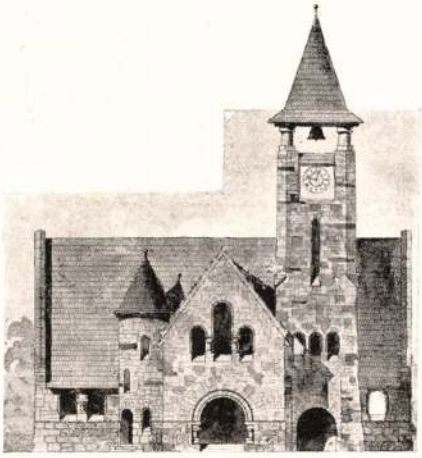

Főhomlokzat.

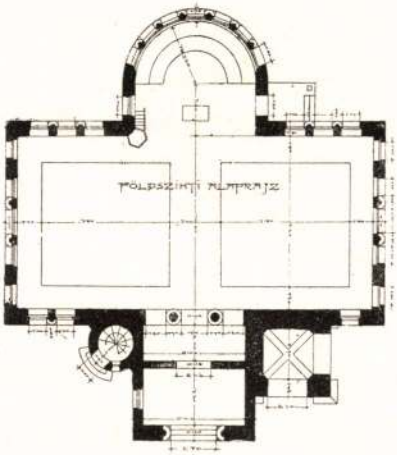

Alaprajz.

Távlati kép.

Kósch Károly, III. éves.

Falusi templom.

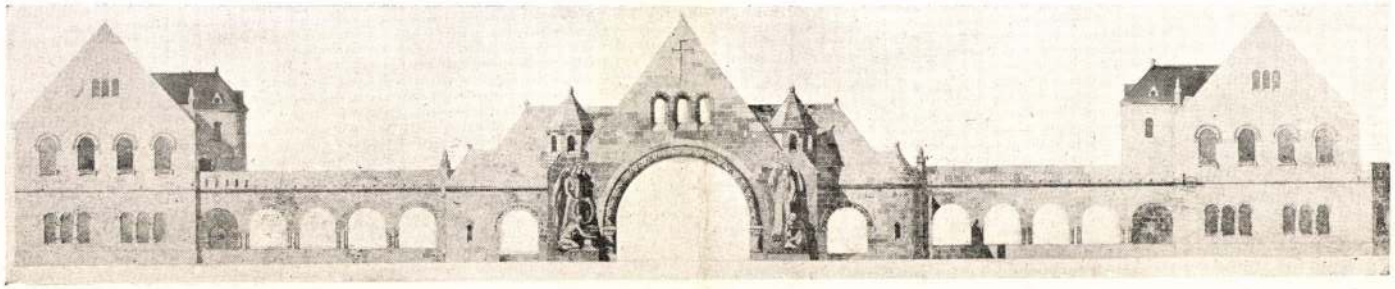

Kozma, IV. éves.

Temetőkapu.

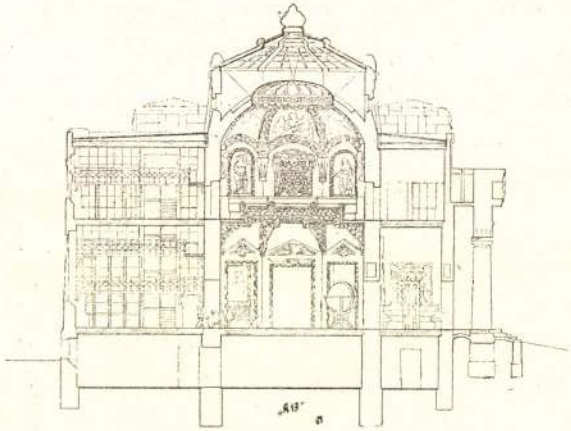

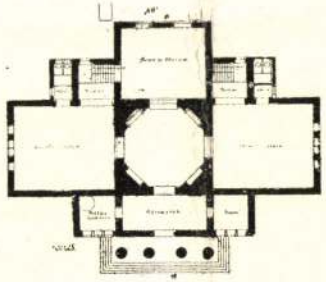

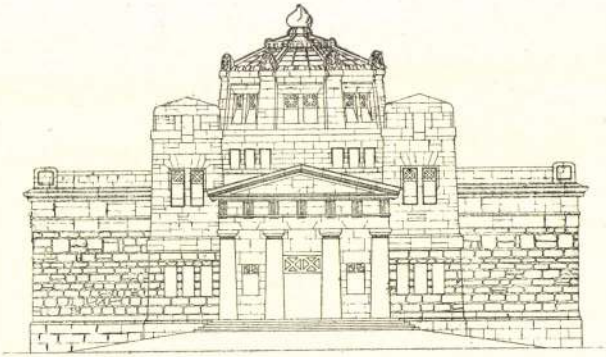

Zrumetzky Dezső, III. éves.

Közkönyvtár.

Főhomlokzat.

Schön József, IV. éves.

Főuri kastély.

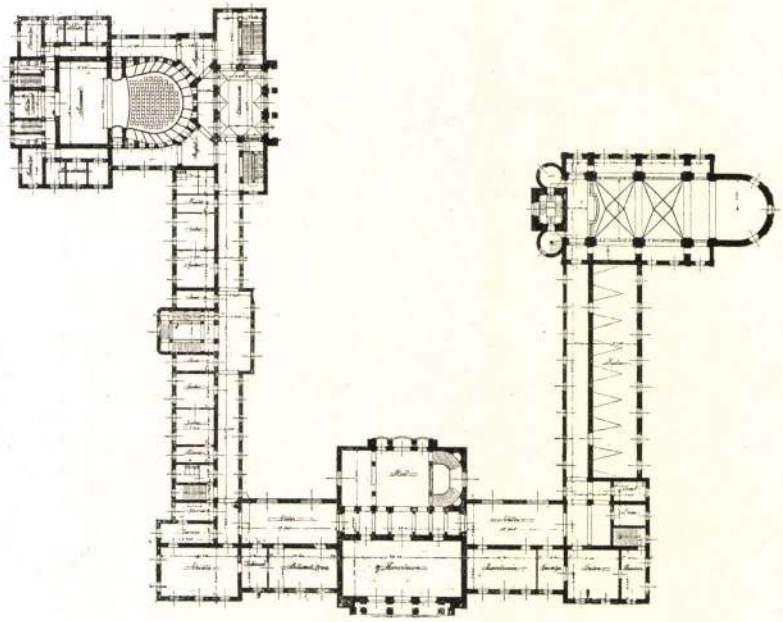

I. em. alaprajz.

Schön József, IV. éves. Főuri kastély.

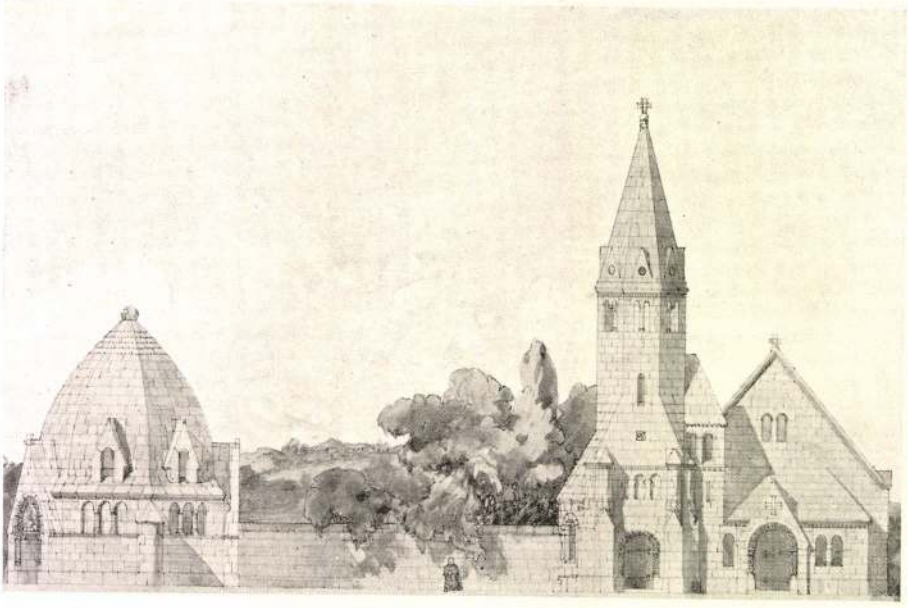

Kozma Lajos, IV. éves. Búcsujáró templom.

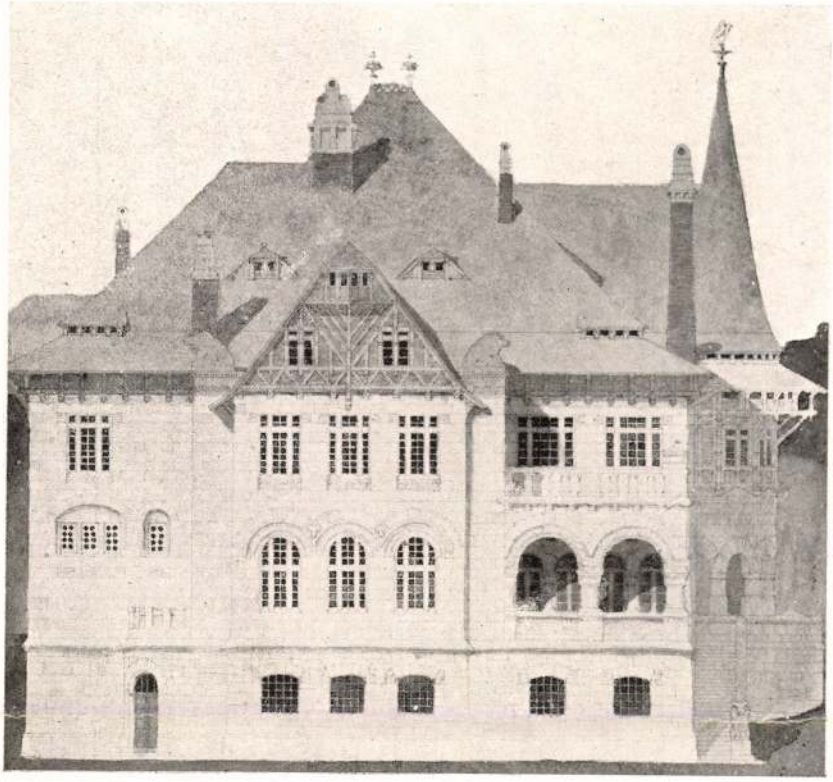

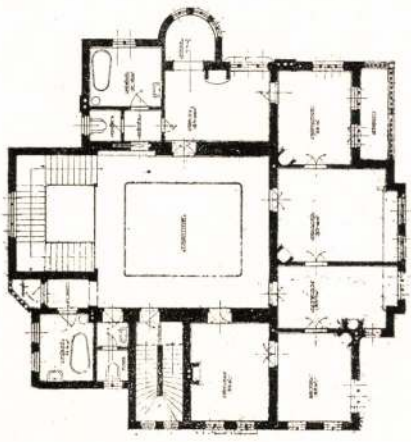

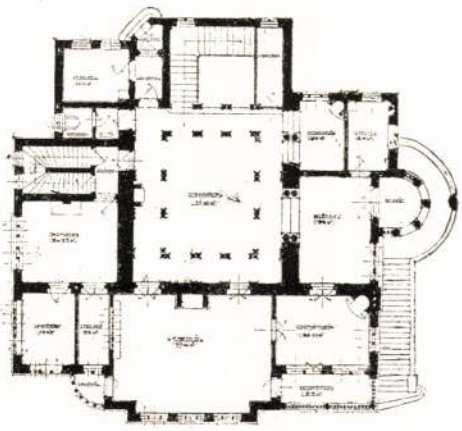

Janszky Béla, IV. éves.

Vadászkastély.

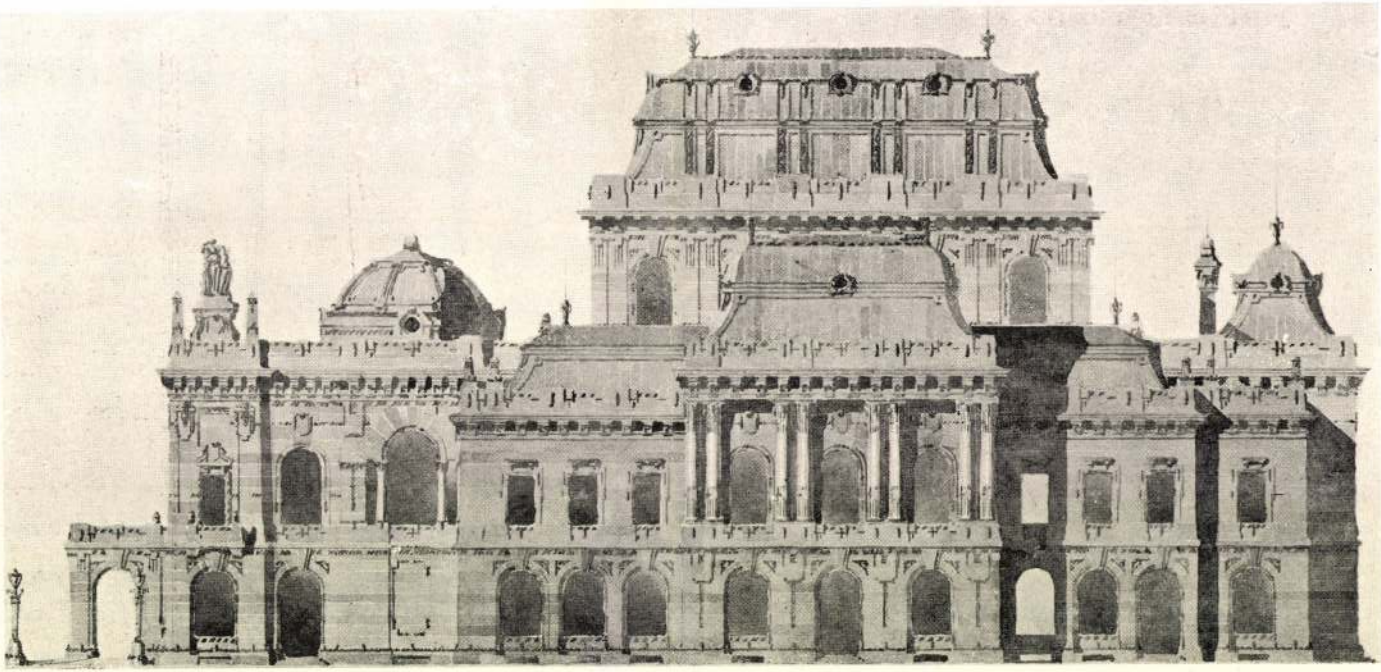

Lechner Lóránd, IV. éves, szigorlati terv. Vigadó.

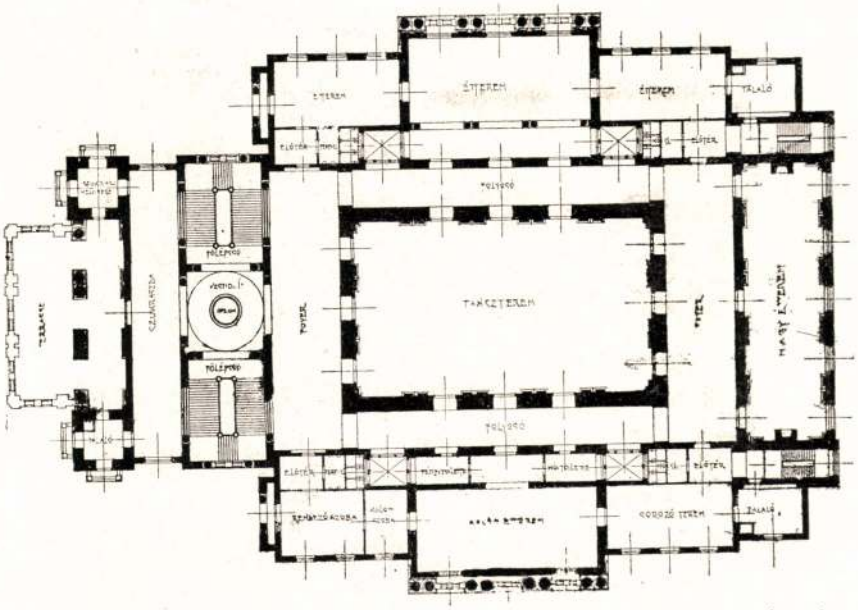

Lechner Lóránd, IV. éves, szigorlati terv. I. em. alaprajz.

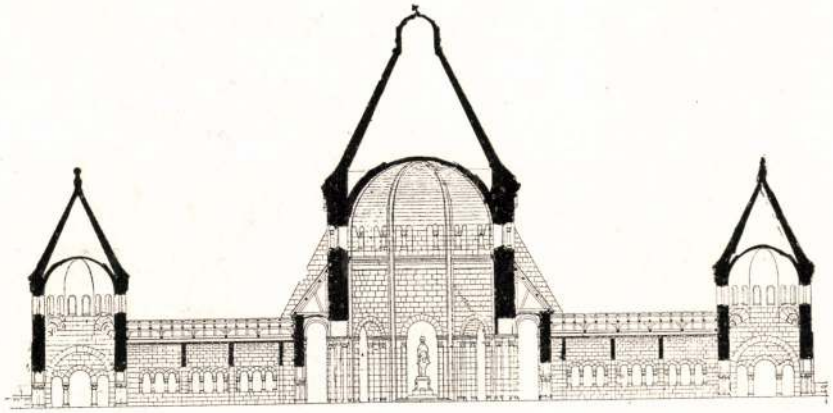

Tátray Lajos, IV. éves, szigorlati terv. Fejedelmi sír.

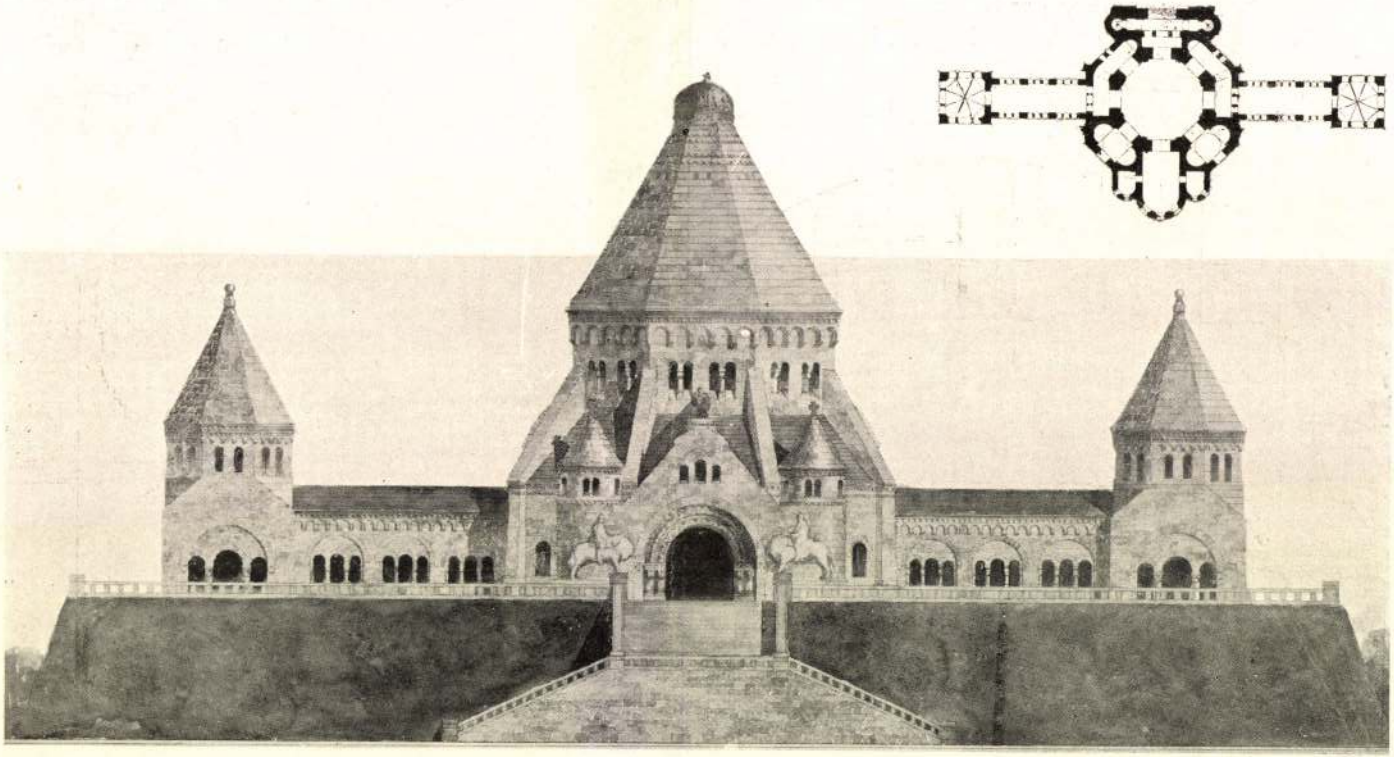

Táray Lajos, IV. éves, szigorlati terv.

Fejedelmi sír.

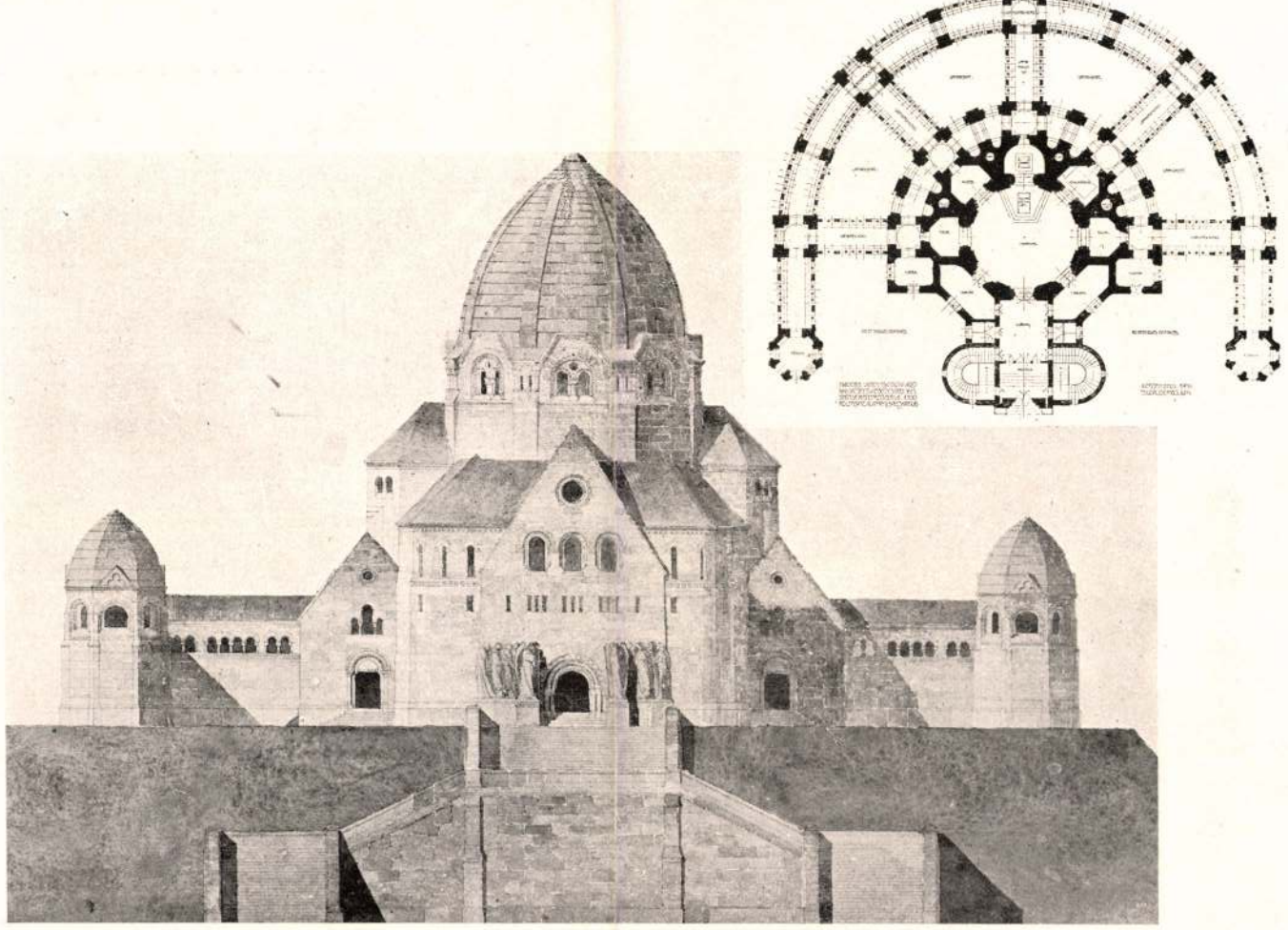

Janszky Béla, IV. éves, szigorlati terv.

Crematorium.

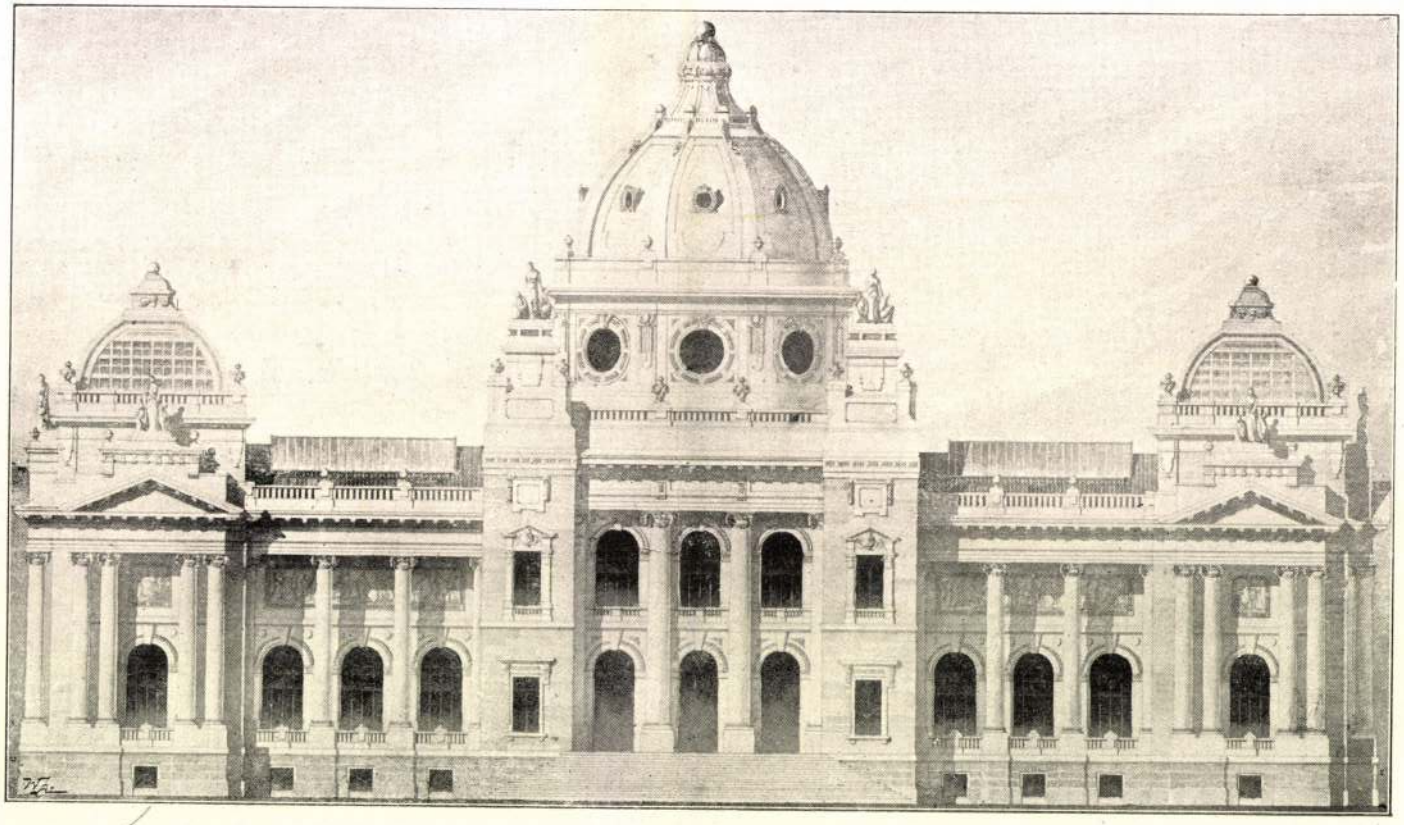

Bossányi József, IV. éves, szigorlati terv. Múzeum.

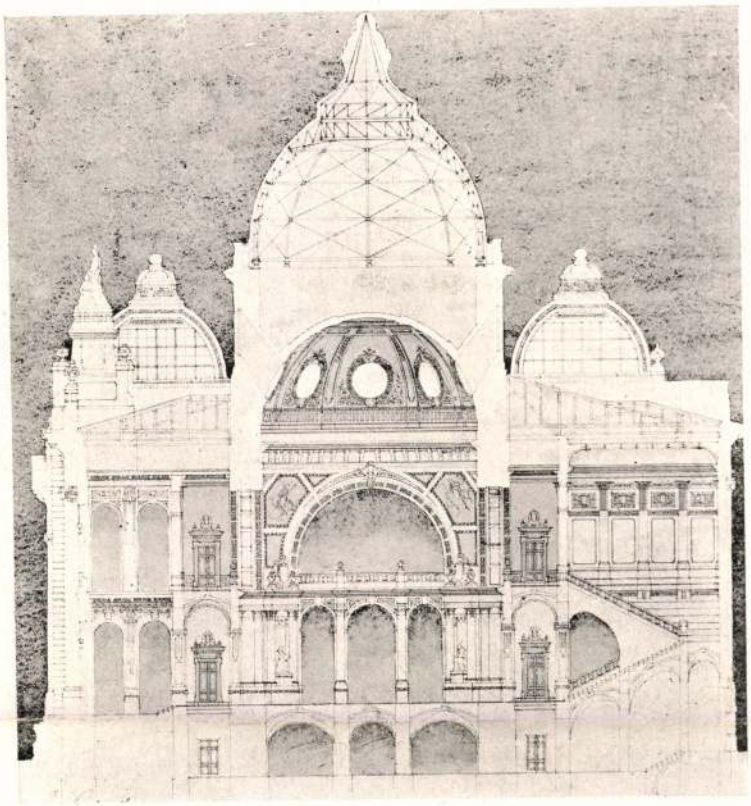

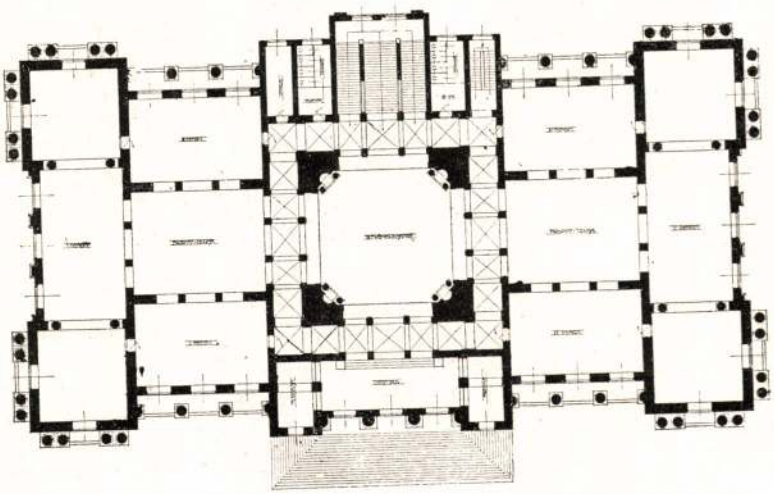

Bossányi József, IV. éves, szigorlati terv. Múzeum.

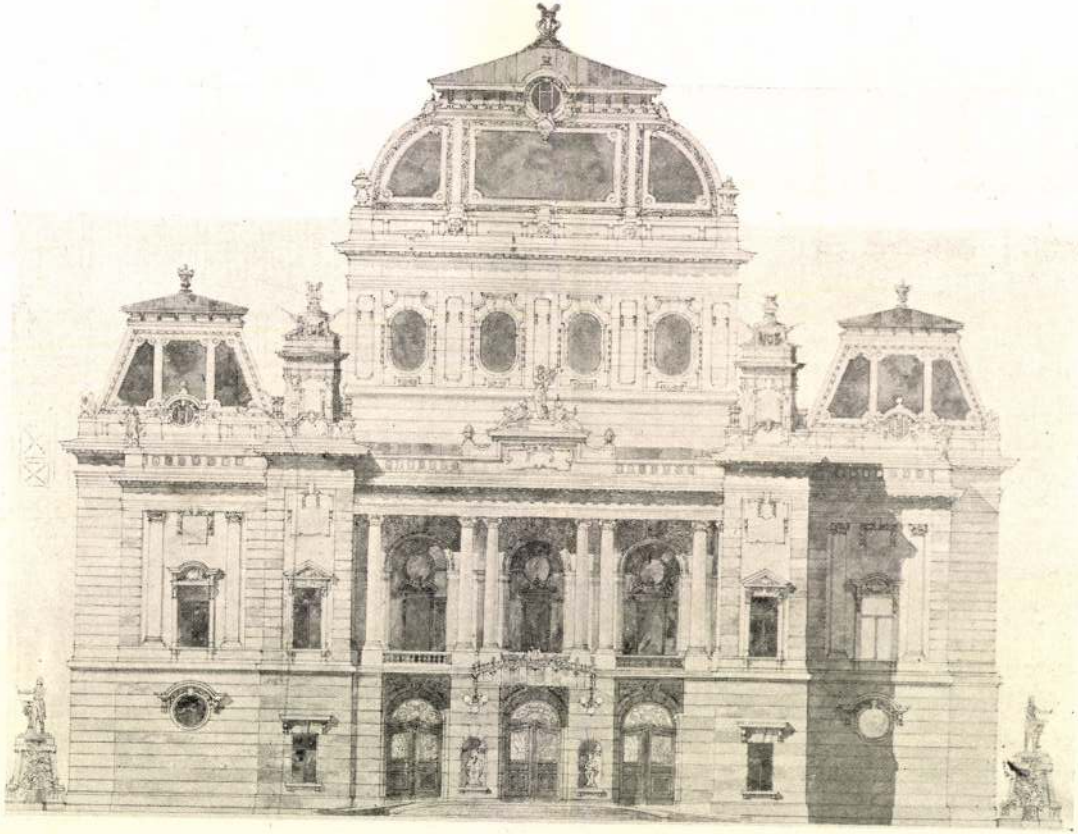

Schön József, IV., szigorlati terv.

Hangverseny-terem.

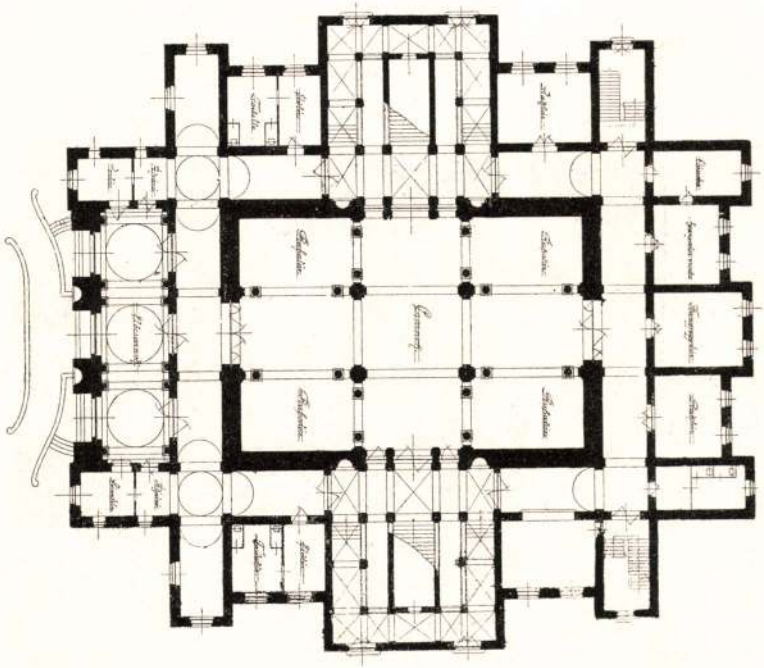

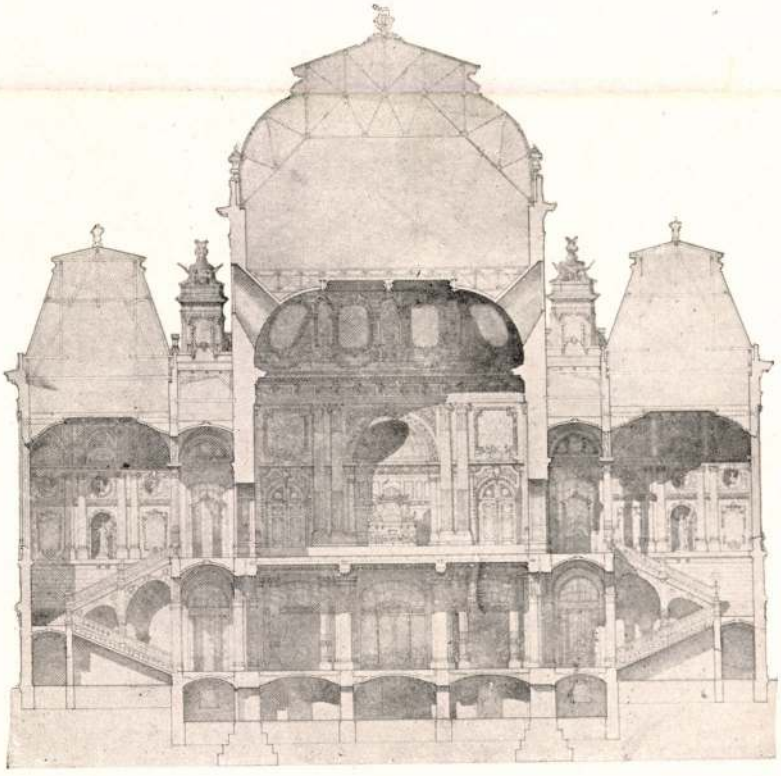

Schön József, IV., szigorlati terv. Hangverseny-terem.

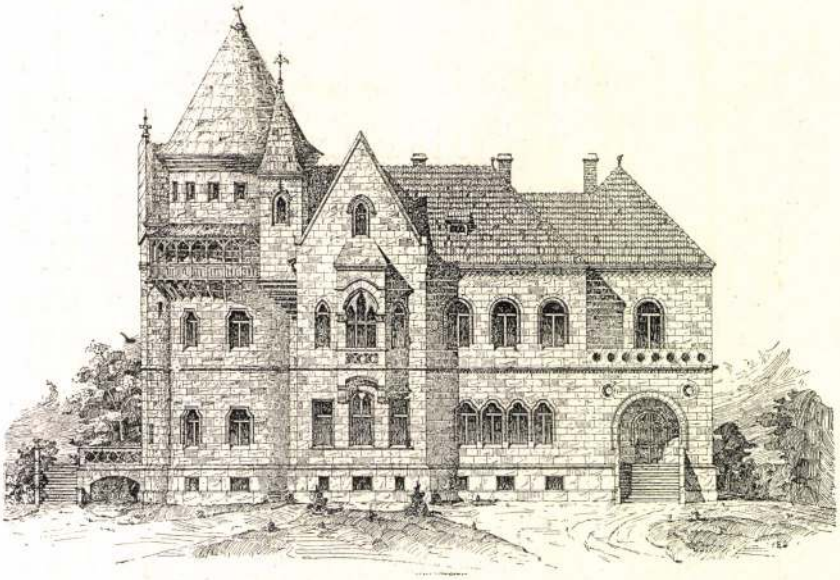

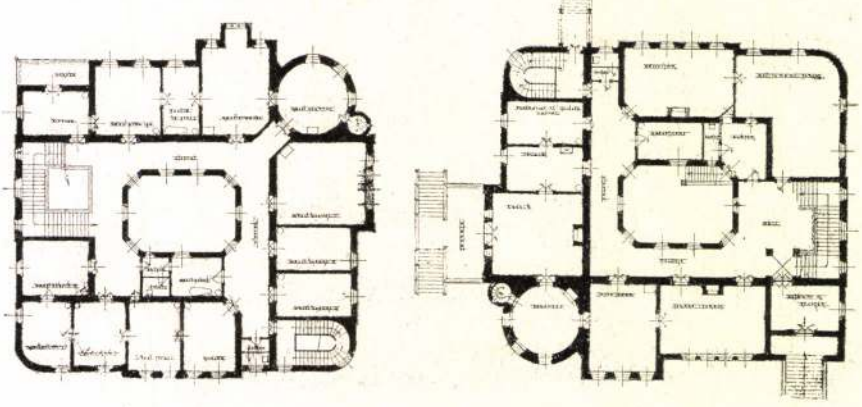

Andretti Károly, IV. éves, szigorlati terv. Kastély.

Kiss, I. éves, szünidei pályázat. Alaktan.

Mende Valér, II. éves, karácsonyi pályázat. Hősök sírja.

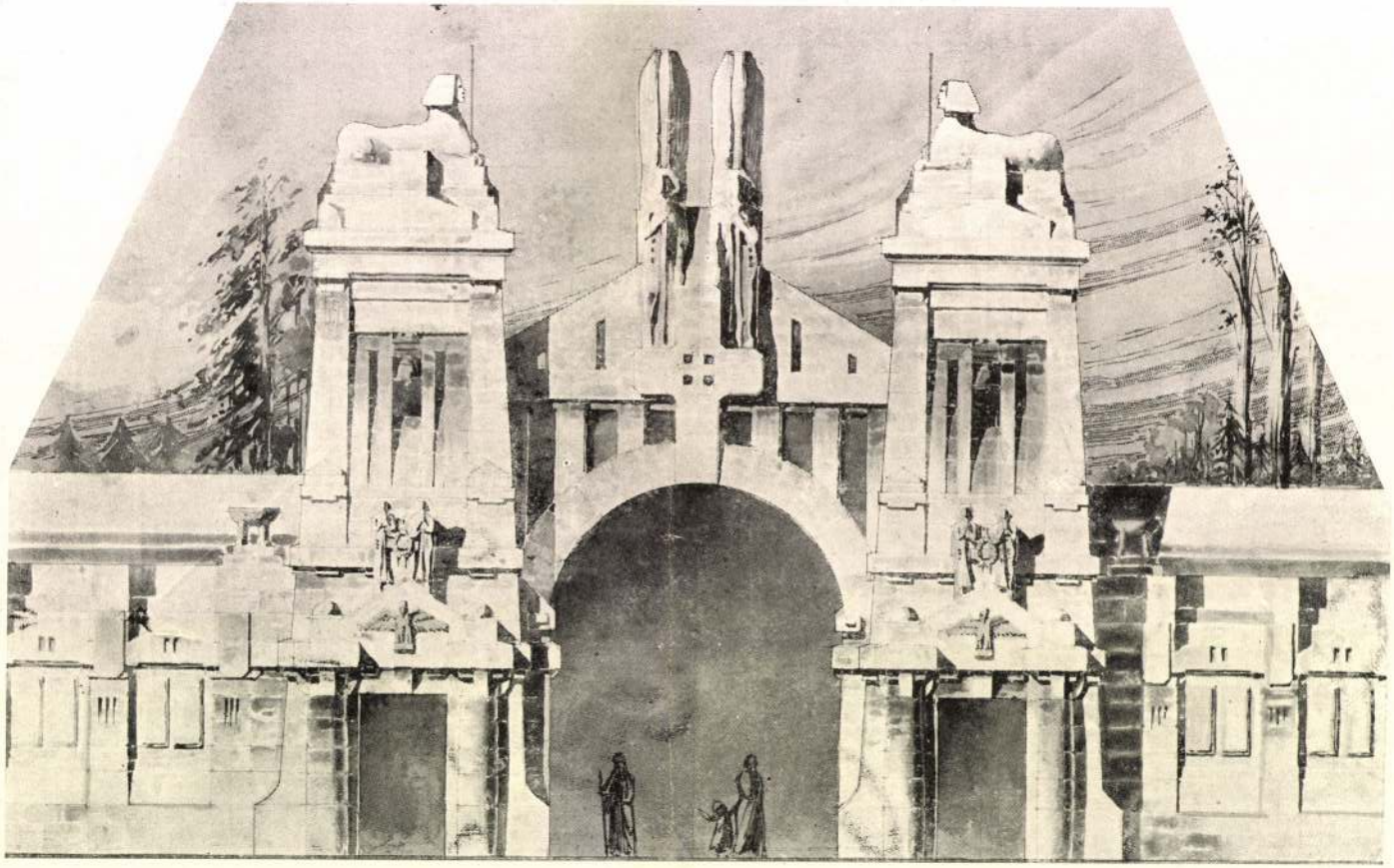

Temetőkapu.

Fábián Gáspár, II. éves.

Szünidei pályázat.

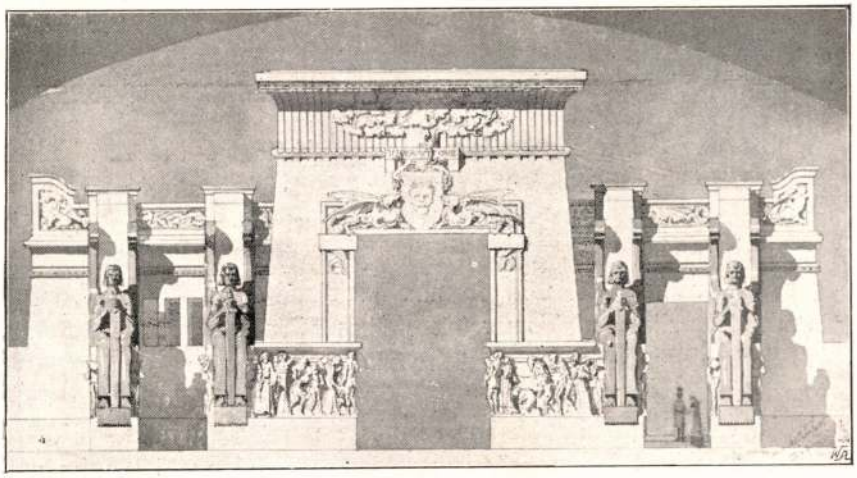

Mende Valér, II. éves, szünidei pályázat. Temetőkapu.

Kósch Károly, III. éves, szünidei pályázat. Fejedelmi síremlék.

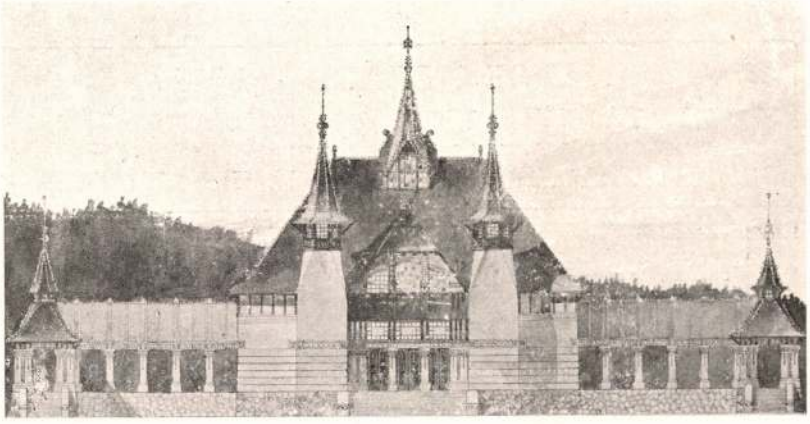

Róth Zsigmond, III. éves, szünidei pályázat. Gyógyterem.

és római oszloprendeknek és ezek alapján kisebb műemlékek összeállítása.

2. *Ókori építés története és tervezés.* (II. éves építészek részére. Nagy Virgil tanár. Heti 3 óra előadás és 4 óra gyakorlat.) Az előadás tárgya az ókori építőművészet története a legrégibb időktől, a római építészetig bezárólag, különös tekintettel a klasszikus görög és római építészeti formák kialakulására. A tervezés, ezen tanult klasszikus alakismeretek felhasználásával, épületrészletek (ablakok, ajtók, kapuk, kapuzatok stb.) és kisebb épületeknek (oszlopcsarnokok, síremlékek, interieurök stb.) megadott vázlatos programm alapján való megoldását öleli fel. Természetes nagyságú részletrajzolás.

A klasszikus formanyelv ismerete ugyanis alapvető tanulmány, mely a helyes arány- és formaérzék elsajátítását célozza. A gyakorlottabb és tehetségesebb hallgatók némi önállósággal e klaszszikus formákat szabadabban is kezelhetik.

3. *Középkori építési alaktan.* (II. éves építészek részére. Tanár Schulek Frigyes. Heti 6 óra gyakorlat.) Részletes megismerése a középkori alaktannak (román és góth), minták utáni rajzolás alapján.

4. *Renaissance építési alaktan.* (III. éves építészek részére.) Tanár Hauszmann Alajos. Heti 4 óra gyakorlat.) Részletes megismerése a renaissance kori alaktannak (olasz, francia, német renaissance és barokk), minták és fényképek utáni rajzolás alapján.

5. *Középkori építés története és tervezés.* (III. éves építészek részére. Tanár Schulek Frigyes. Heti 4 óra előadás, 6 óra gyakorlat.) Kisebb épületrészletek tervezése, az alaktani ismeretek felhasználásával, megadott vázlatok alapján.

6. *Épületek tervezése.* (III. éves építészek részére. Tanár Nagy Virgil. Heti 6 óra gyakorlat. Megadott programm alapján épületek (munkáslakóház, nyaraló, városi kisebb bérház, kápolna, kisebb iskolák, kórházak stb.) önálló tervezése. Vázlatterv, tervezet és részletrajz készítése.

HATSEK SZABADALMA.
ETERNIT-PALA a jelenkor legjobb tetőfedő-anyaga
BUDAPEST, Andrássy-út 33. NYERGESUJFALU (Esztergom)

WAGNER KÁROLY ≡ SZOBRÁSZ
ARAD, CSIKY GERGELY-UTCA 23. SZÁM

7. *Köz- és magánépületek tervezése.* (IV. éves építészek részére. Tanárok választás szerint Hauszmann A., Nagy V. és Schulek F. Heti 15 óra gyakorlat.) Nagyobb szabású épületek programmjainak megoldása. (Városház, muzeum, könyvtár, templom, fürdő, kiállítási csarnok, nagyobb bér- és áruház stb.) Vázlatterv, tervezet és részletrajz.

8. *Szigorlati tervek.* Az építészi szigorlat előfeltétele a teljesen önállóan, megadott nagyszabású programm alapján kidolgozott szigorlati terv. A vázlatterv zárt helyen, 12 óra alatt készítendő el, a tervezet megrajzolására pedig 30 nap áll a szigorló építész rendelkezésére.

9. *Pályázatok.* Az év folyamán, a tanárok áldozatkészségéből, a karácsonyi szünet idejére és az évközi nagy szünidőre tervpályázatok kiírása szokásos. Ezen pályázatokon a hallgatók az évfolyamuknak megfelelő munkakörből vett feladatok megoldásával teljesen önállóan, stílus tekintetében teljes szabadsággal vesznek részt.

A fenti munkaprogramm alapján készült és az ezen kiállításon résztvett tervek közül mutat be jelen füzetünk néhány rajzot és tervet.

„SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG
olcsóbb a mésznél, fagymentes, színtartó, kőkemény, plasztikus.
Több szinben szállítja: Sátori-gyár Budapest, IX., Dandár-u. 25.

Országos Üvegfestészet Waltherr Gida, Budapest, VII., Horánszky- (Zerge)-u. 13.

KÖRTING B. ÉS E. BUDAPEST, VIII. KER., KISFALUDY-UTCA 11. Központi fűtési-, szellőztetési- és egészségügyi berendezések. — Gyári fűtések.

Tervpályázati eredmények.

A beregszászi törvénykezési épület terveire 19 pályamű érkezett be. Ezek közül az első, 2000 koronás díjat *Jablonszky Ferenc*, a 2-ik, 1400 koronás díjat *Rainer Károly*, a harmadik, 1000 koronás díjat *Orth Ambrus* és *Somló Emil* építészek terveinek ítélte oda a bíráló-bizottság. Megvételre ajánlották *Jakabffy Zoltán, Császár Ferenc, Haasz* és *Málnai* építészek terveit. *(Legközelebbi számunkban közöljük.)*

A *szabadkai városház* tervpályázatára 11 terv érkezett be. A 2400 koronás első díjat *Komor* és *Jakab*, az 1200 koronás második díjat *Bálint* és *Jámbor* budapesti, a harmadik 1000 koronás díjat *Raichl J. Ferenc* szabadkai építészek nyerték. Megvételre ajánlották a *„Homo Novus"* és *„Szent István"* jeligéjű terveket. *(Közöljük.)*

* * *

A „Magyar Pályázatok" 1907. évi, V-ik évfolyamában, többek között a beregszászi törvényszéki palota, a szabadkai városháza, a földmívelésügyi minisztérium palotája, a hágai békepalota, a szentesi városháza, a brassói kórház, a zemplénmegyei székház és a pozsonyi városház átalakítási pályatervei kerülnek közlésre.

HOFFMANN MIKLÓS MAGÁNMÉRNÖK BUDAPEST, VI. Teréz-körut 35. Telefon 96-96.
Hyginikus központi légfűtés egycsaládos házak számára. Vízvezeték, világítás.

WAGNER HERMAN, Budapest, IV., Sütő-u. 6. sz.
Fényképészeti cikkek legjobb és legolcsóbb bevásárlási forrása.

Nedves falak, gyökeres kiszárítása, **istálló-mennyezetek** tökéletes páramentesítése „KOSMOS" hornyolt asphalt-lemez alkalmazásával.
GREIF ANTAL
okl. mérnök müszaki irodája
Budapest, VIII., Salétrom-utca 10.
TELEFON 89—24.

RÓZSAI KÁLMÁN ÉPÜLET- ÉS PORTÁLASZTALOS, BUDAPEST, VII. KER., ÓVODA-UTCA 14. SZ.
Lak- és kastélyberendezések, modern munkák stylszerű és pontos kivitelben adott terv szerint. Épület-, portál- és boltberendezések legszebb kivitelben. Költségvetés díjtalan. Telefon 62-13.

SZÁNTÓ ADOLF szobafestő és mázoló Budapest, VI., Szív-utca 35.

MDL

Jablonszky

L-r: MMÉE-ből. Vállalkozók közl. 1905. nov.22. 6.1.

Jablonszky Ferenc

Művészet 1908

204

659/906.

nx es Herzog.

—

stőmunkák.

Jablonszky Ferenc

Művészet 1907

134, 26

Jablonszky Ferenc

Művészet 1906

71

Jablonszky Ferenc

Művészet 1905

126,212

Jablonsky Jerzy

wod

Cx 331

Jablonsky Franz

Grad

E. Eppel.

Jablonsky Ferenc

épitéz

vrod

=

Épitő Ipar

1892. 110. l.

..... *műhely.*

főnökség!

.....hó.....n történő kifize-

.....indokából személyesen meg nem

.....szamu.....

.....hó.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Jablonszky Ferenc

építész

a bpesti szent Margit-Szigeti fedett uszoda terv-pályázatom a kultuszkormány J. tervét megvásárolta.

Pesti Hirlap. 1929. szept. 3.

(A fedett uszoda terv-pályázata.)

U. 3014.

Jablonszky Ferenc

építész

szül Budapest 1864

okl. nyert 1889

Művészettörténet 10 l.

Jablonszky Ferencz

vrád

Építő Ipar. 1910. 217 l.

(Az ujpesti kir. Járás-birósáp és fogház uj épülete, képekkel)

Fenti tervé szent
épült

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

n.

vi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Jablonszky Ferenc

ép. Bpest

Lvod

~~Műcsarnok 1900~~

Magyar Pályázatok

1907. 2 sz. 5–7 l.

(A beregszászi törvényszéki épület pálya tervei.)

I. Díj.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 ..... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191 .....

.....

tanu.

.....

tanu.

Jablonszky Ferenc

Művészet 1910

84, 303, 357

III.
27/9.

Bronz fej

Jablonszky Ferenc

Művészet. 1913

76

Somogyjaádi ref. templom torony kétfejű

sasa VI. 139

Jablonszky Ferenc

Művészet 1905. 126, 212
- 1906. 71
- 1907. 134, 216
- 1908. 204.
- 1910. 84, 303, 357
- 1913. 76

Bye (Bie) Hadrian: Nöi E
109 (1005),
más 26 (972), 4310 (916).

Jablonski Franc

věd

Váljubal

109. l.

KÉSZPÉNZZEL-BÉRMENTESÍTVE
937 MÁR. 31 17.
A
BUDAPEST 4.

lékek bisz. biottsága

Al

IX. Rákos u 10.

Jablonszky Ferenc
épületei

Markó utca 19-25. sz.
a központi járásbí-
róság épülete
(1912-14)

Thirring Gyula
76. l.

Viol

Nach dem Gemälde

Jablonszky Ferenc
bpesti épitész
1901.
l.
Bierbposta
25. l.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Jablonszky Ferenc

az alábbi pályázaton második 3000 Koronás díj.

Építő Ipar 1910. jan. 2. (A pestvidéki törvényszéki épület és fogház)

Jablonszky Ferenc

M. kir. igazságügyminisztérium Markó- és Kohary u. sarkán

Központi járásbiróság

terverte fenti

Épitő Ipar 1912.

274. l. (Magánépítési engedélyek.)

Jablonszky Ferenc

Jablonszky Ferenc építész,
törv. és főv. árvaszéki hites szakértő, I. Lisznyai-u. 9. **150-766**

Budapest, 1940. sept

ra száll. Ha a leletet a megtaláló eltitkolja, a Főfelügyelőség azt el kobozza.

A földön vagy a föld alatt elő-került ingatlan lelet tartozékait a Főfelügyelőség szükség esetén elmoz dithatja, amely esetben a tulajdono pénzben vagy más történeti avagy mű vészeti értékű dologgal kártalanitj Meg nem egyezés esetén az ingó emlé kek tekintetében az e §-ban előirt három tagu bizottság dönt.

4.§.

A Főfelügyelőség jogosult az or szág egész területén ásatásokat foly tatni, vagy ilyenekre intézményekne és magánosoknak engedélyt adni. Ha

Építész. Jablonszky.

Magyar Müvészet 1925. 552-566. o.
Bierbauer V irgil: Pollack Mihály...

Jablonszky és Vas,ép.-k.

a 15.sz.pályamunka szerzői.Jelige:Segitség.
Második dijat nyerték.

Az uj zálogház. Pályatervek.
Mücsarnok. 1900. 25.sz. 350.l.

MDK

Jablonszky Ferenc építész

építési engedély

Vállalkozók Közl. 1909. aug. 11. 3 l.

MDK

Jablonszky Ferenc épitész

beregszászi törv. épület, 2ooo koronás I.dij

Épitészhallg. kiáll. Magyar Pályázatok, 19o7.
V.évf.1.sz. 28 l.

Jablonszky Ferenc, építész M.D.K.

terve megvételben részesült a fedett uszoda pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1929. L. évf.

szept. 4. sz. 6. old.

" 11. " 5. "

— Kidobták-e az ablakból Szücs Bandit, vagy játék közben esett le az udvarra. *Szegedről* jelenti tudósítónk: Megdöbbentő gyermekszerencsétlenség történt csütörtök délután a szegedi Boldogasszony sugárút 36. számú házban; ebben a modern bérpalotában lakik egy pincelakásban *Szücs* András munkás családjával. Szücs is, felesége is munkában járt, a 6 éves Bandi egyedül maradt otthon és szokása szerint a folyosón, az udvaron játszadozott. A játék közben került fel az emeletre, ahol *Szücs* Julianna mindenesleány végezte munkáját. A házbeliek csak arra lettek figyelmesek, hogy *a 6 éves Szücs Bandi az emeleti ablakból az udvarra zuhant* Életveszélyes állapotban vitték be a sebészeti klinikára. A kisfiú édesanyja akkor érkezett haza, amikor a gyermek már a műtőasztalon feküdt.

— Nem is beszélhettem még a kisfiammal, — mondotta el a történteket a kétségbeesett, zokogó Szücsné — még nem engedtek be hozzá a klinikán, olyan súlyos volt az állapota. Kisfiam a klinikán úgy beszélte el a dolgot, hogy *a cseléd-lány ledobta az udvarra az ablakból*... Férjem is, én is egész nap munkában vagyunk, csak nem zárhatom be egész napra abba a dohos pincébe... — *Szücs* Julianna, a cseléd-lány, ezzel szemben úgy mondta el a szerencsétlenség történetét, hogy a hosszú szőnyeget leeresztette az ablakból az udvar fölé, a gyerek játék közben belekapaszkodott, hintázni akart, felhúzta magát egészen a párkányig és onnan esett le azután az udvar kövezetére. Tiltakozik a vád ellen, hogy ő dobta ki az ablakból. A kétségbeesett anya a szerencsétlenség után felelősségre vonta a cseléd-lányt, aki akkor — szerinte — *kinevette*, mire *formális közelharc* fejezte be a különös szerencsétlenséget.

— Nem tudtam uralkodni magamon, — mondta a hangosan síró asszony — *megvertem a lányt itt az udvaron*, amikor láttam a nevetését.

Az anyát és a cseléd-lányt a házbeliek választották szét. A rendőrség folytatja a nyomozást a különös zuhanás ügyében, rengeteg tanút hallgatnak ki. A 6 éves Szücs Bandi állapota válságos.

— Felvétel a Pázmány Péter tudományegyetemre. A budapesti *Pázmány Péter tudományegyetemen a beiktatások és beiratások* az 1935/36. tanév első félévére szeptember 2-án kezdődnek és bezárólag szeptember 14-ig tartanak. Akik a *Pázmány Péter tudományegyetemre* való *felvételüket* kérik, folyamodványukat augusztus 1-től augusztus 25-ig annak a karnak dékáni hivatalához nyujtsák be, melynek tagjai akarnak lenni. Ha a felvételt kérő hallgatók egyúttal tandíjmentességért vagy tandíjkedvezményért is folyamodnak, kérvényüket a felvételi okmánnyal együtt nyujtsák be. Szeptember 16-án lesz a *Veni Sancte*, az előadások pedig szeptember 17-én *kezdődnek*.

— Szenes Andor temetése. Pénteken délután 3 órakor temették el a rákoskeresztúri temető szertartásteréből *Szenes* Andort, a 36 éves korában elhúnyt kiváló operett librettistát és számtalan nagysikerű dal szövegének szerzőjét. A szertartásterem zsúfolásig megtelt közönséggel, amelynek soraiban ott láttuk az írók, zeneszerzők és színészek budapesti képviselőit, közöttük a Szépségkirálynő című operett szereplőit is. Ezek a szereplők játszottak utoljára abban az operettben, amelynek verseit *Szenes* Andor írta. A koporsót ellepték a virágok, amelyeket a korán elhúnyt író barátai és legközelebbi hozzátartozói vittek ki a végtisztességre. *Ábrahamson* főkántor és a teljes templomi kórus gyászéneke után *Hevesi* Simon főrabbi tartott megható búcsúztatót. Ezután a Magyar Színpadi Szerzők, Zeneszerzők és Szövegírók nevében *Boross* Elemér író mondott utolsó istenhozzádot a halottnak.

— Máriajárvány Palesztinában. *Jeruzsálemből* jelentik: Bár a hatóság minden szükséges óvintézkedést megtett, úgylátszik, mégsem sikerült megakadályozni Palesztinában *a máriajárvány kitörését*. A hawarithi síkságról már több máriamegbetegedést jelentettek.

— A bal- és jobboldal felvonulási terve július 14-ére Párizsban. *Párizsból* jelentik: A baloldali pártok vezetőségei megállapodtak a július 14-i útirányban és részleteiben. A tüntető menet a *Bastille téren* áll majd össze a kora délutáni órákban és a főútvonalakon keresztül *a vincennesi kapuhoz* vonul. A menet csoportjai előtt *vörös lobogót* fognak vinni. *Herriot* erélyes közbelépésére azonban a polgári baloldali pártok csoportjait *300 nemzeti színű lobogó* fogja megelőzni. A baloldali szervezetek *maguk fognak gondoskodni a rend fenntartásáról*, emellett pedig a felvonulás útvonalának főbb pontjain a hatóságok *jelentékeny fegyveres erőt* fognak készenlétbe helyezni. A baloldali tüntetéssel egyidőben a jobboldali szervezetek a *Champs Élysées* sugárúton rendeznek felvonulást, s az Etoile téren levő *Diadalívhez vonulnak* és itt felélesztik a Névtelen Katona sírján az örökmécsest. Az Intransigeant értesülése szerint a baloldali szervezetek vezetői *800.000 főnyi tüntető részvételére számítanak*.

— A francia követség kéri a következő sorok közlését: A l'occasion de la fête nationale, le Chargé d'Affaires de France recevra la Colonie francaise dans les salons de la Légation, II., Margit rakpart 9, le dimanche 14 Juillet 1935 à onze heures du matin. (A nemzeti ünnep alkalmából a francia ügyvivő vasárnap, 1935 július 14-én délelőtt 11 órakor a követség termeiben (II., Margit rakpart 9.) fogadja a francia kolónia tagjait.)

CSAK EREDETI ÜZEMI TÖLTESŰ
O. M. T. K. TEJFELT
vegyen
2 DCL. PAPIRPOHÁRBAN

Jövő vasárnap Budapesten versenyeznek Cambridge evezősei

A Magyar Evezős Szövetség jövő vasárnapi versenyének érdekes vendégei lesznek. ***A híres Oxford—Cambridge evezősversenyek sorozatos győztese, a cambridgei nyolcas Budapestre látogat.*** **Az angol diákevezősökben nem holmi alkalmi együttest kapnak ellenfélként a magyar nyolcasok, hanem együttal az idei *Henley-regattán győztes csapatot*, amely az összes angol nyolcasokon kívül a legjobb európai együttesek közé tartozó *svájci* nyolcast is legyőzte.**

Az angolok vasárnap Frankfurtban versenyeznek és Bécsen át csütörtökön este érkeznek Budapestre. ***Négynapos budapesti tartózkodásuk alatt minden reggel szigorú tréninget tartanak, vasárnap délután pedig a Hungária és Pannonia nyolcasai ellen veszik fel a küzdelmet.***

A cambridgei nyolcas tagjai közül négyen, a kormányos, a hármas, hetes és nyolcas evezősök régi tagjai az együttesnek, míg a többi öt az idén ül először az egyetemi város hajójában. A nyolcasban a következő kollégiumi növendékek eveznek: 1. T. R. M. *Bristow* (Pembroke), 2. E. A. *Szilágyi* (Jesus), 3. A. D. *Kingsford* (Pembroke), 4. Mr. *Pascalis* (Trinity), 5. D. G. *Kingsford* (Pembroke), 6. M. T. *Lonnon* (Trinity), 7. J. H. T. *Wilson* (Pembroke), 8. W. G. R. M. *Laurie* (Selwyn), kormányos: J. N. *Duckworth* (Jesus).

— A »Times« baráti cikke Magyarországról. *Londonból* jelentik: A *Times* »A magyar otthon« című cikkében meleg hangon ír Magyarországról. A lap szerint ***a trianoni szerződés módosítása továbbra is minden magyar kormány főprogramja***, de enyhül a keserűség, a magyarok méltóságteljesen viselték el a rájuk mért csapást és *bizalommal néznek a jövő elé*. A magyarok kitünően ismerik és szeretik Angliát, — írja a *Times* — épúgy mint az angolokban, mély gyökeret vert bennük a hagyományok tisztelete és bámulják az angol jellem szilárdságát. Az angolok viszont *a magyarok lendületét és lelkesedését* bámulják. A cikk végül Budapest szépségéről beszél s kijelenti, hogy a *fényárban úszó Buda Európa leggyönyörűbb látványossága*.

— Hitler helyettese, Hess súlyos beteg. *Berlinből* jelentik: Hess Rudolfnak, a vezér helyettesének egészségi állapotáról *riasztó hírek terjedtek el*. Hess most szanatóriumban van. Utalnak arra, hogy Hess a háborúban tüdőlövést szenvedett.

— Krakóba érkezett az 500 magyar cserkész. *Krakóból* jelentik: Péntek délután befutott az ötszáz magyar cserkész különvonata a fellobogózott pályaudvarra. Tiszteletükre megjelentek a hatóságok képviselői, *Dyduch* Lajos tb. magyar konzul, a krakói cserkészek díszszázada és ünnepelte a magyar cserkészeket. A pályaudvar fogadótermében üdvözlő beszédek hangoztak el. A kastélyban a magyar vendégek tisztelegtek *Pilsudski* kriptájánál, később pedig résztvettek Krakó környékén a Pilsudski jelképes sírdombjaként szereplő domb felhalmozásában. Éjfél előtt a vendégek továbbindultak Spalaba.

— A szovjet megszigorítja a magánjavak tolvajainak büntetését. *Moszkvából* jelentik: Szovjetoroszországi jogászi körökben egyre több szó hangzik el amellett, hogy *a magánjavakkal elkövetett tolvajlásokért járó büntetéseket megszigorítsák*. Rámutatnak arra, hogy a magánjavak tolvajait eddig gyakran igen enyhén büntették, holott a a büntetőtörvénykönyv *az állam kárára elkövetett lopásokért halálbüntetést ir elő*.

— Útrakészülés közben elpusztult a világ legnagyobb léggömbje. *Rapid Cityből* (Dél-Dakota) jelentik: Péntek reggel két amerikai tiszt sztratoszféraléggömbje útra készen állott. 3,700.000 köbméter gázt töltöttek óriási tömeg jelenlétében *a világ legnagyobb léggömbjébe*. Közvetlenül felszállás előtt azonban a léggömb burka *szétrepedt*.

— Jogerőre emelkedett György görög exkirály válóperének ítélete. *Bukarestből* jelentik: *György* volt görög király és *Erzsébet* román hercegnő válóperében a fellebbezési határidő péntek délután járt le. Tekintve, hogy egyik fél sem fellebbezett, *a válást kimondó ítélet jogerőre emelkedett*.

Az idő *(Tovább tart a szép idő.)* Egész Nyugat- és Közép Európában az északi és északkeleti, tehát inkább a kontinens belsejéből jövő, ennek következtében száraz levegő áramlása. A levegő tehát száraz, kevés pára van benne és így a felhőképződés is kicsiny és az időjárás túlnyomóan derült jellegű. A nap zavartalanul sugározhat, a talaj felmelegedhetik, de a felmelegedés túlságos méreteket nem ölthet, mert az aránylag hűvösebb jégáramlás azt ellensúlyozza. Eső a reggeli órákban inkább csak a keleti Kárpátok túlsó oldalán és Ukrajnában fordulhat elő, az esti órákban azonban Franciaországból jelentettek zivatarokkal járó záporesőket. A hőmérsékleti viszonyok most meglehetősen kedvezőek, amennyiben éjszaka a temperatúra körülbelül 12—14 fokra száll le, így tehát egy kicsit hűvös, ami a növényzetnek üdülést nyujt és azonkívül előmozdítja a felfrissülést előidéző harmatképződést. A nappali felmelegedés az átlagosnak körülbelül megfelel és országszerte 27—28 fokos hőmérsékletek alakulnak ki, csak a keleti megyékben maradt egy kissé ez alatt. A hőmérséklet még az esti órákban is igen kellemes, amennyiben néhány fokkal a 20 fokon felül volt. Hazánkban a pénteki nap folyamán csupán Békéscsabán és Debrecenben volt egészen jelentéktelen, alig mérhető mennyiséggel járó eső. Ez az időjárási helyzet, amelynek a meleg szép napokat köszönhetjük, az évnek ebben a szakában, ha egyszer kialakult, meglehetősen tartós jellegű és ennek következtében megtörténhetik, hogy még egynéhány napig is eltart. Sajnos ebben csak az, hogy bár hazánk az utóbbi napokban sok helyen kapott csapadékot, ez azonban nem volt elég arra, hogy az eddigi nedvességhiányt kellően pótolja, s így gazdasági növényzetünk a szárazságot kénytelen tovább tűrni. Dr. *Massány* Ernő m. kir. főmeteorológus.

A Meteorológiai Intézet jelenti: Várható időjárás a következő 24 órára: Gyengülő északi szél. Jobbára derült. A hőmérséklet kissé emelkedik.

— Vízállás. A Duna végig apad. Pozsonyig alacsony, lejjebb közepes vízállású. Dunai vízállások: Schärding 260, Passau 328, Struden 308, Stein 39, Bécs 15, Pozsony 192, Komárom 308, Budapest 270, Paks 200, Baja 312, Mohács 351, Gombos 474, Újvidék 368, Zimony 238. A Dráva Barcsnál 20. A Tisza végig apad. Igen alacsony vízállású. Tiszai vízállások: Tiszaújlak —74, Vásárosnamény —132, Tokaj —44, Tiszafüred —34, Szolnok —70, Csongrád —132, Szeged —28. A Szamos Csengernél —43. A Körös Békésnél —70, Gyománál —68. A Maros Makónál 9. A Balaton Siófoknál 75. A Velencei tó Agárdnál 12.

— Az Igazságügyi Orvosi Tanács új tagjai. Az igazságügyminiszter *Oláh* Gusztáv dr. hely. államtitkár, nyug. állami elmegyógyintézeti igazgatót az Igazságügyi Orvosi Tanács alelnökévé, *Kenyeres* Baláza dr., *Bókay* Zoltán dr., *Herzog* Ferenc dr. és *Illyés* Géza dr. egyetemi ny. r. tanárokat, *Németh* Ödön dr. egyetemi c. rendk. tanárt, *Fabinyi* Rudolf dr. állami elmegyógyintézeti igazgatót és *Kiss* Ödön dr. egészségügyi tanácsos, nyug. elmegyógyintézeti főorvost az Igazságügyi Tanács tagjaivá három évre újból kinevezte.

— Jánoshalmán exhumáltak egy kilenc évvel ezelőtti gyanús körülmények között meghalt gyárost. *Jánoshalmáról* jelentik: Az ügyészség rendelkezése folytán csütörtökön délután nyitották fel *Jánoshalmán* a *Horváth*-család kriptáját és kiemelték a kilenc évvel ezelőtt *gyanús körülmények között elhúnyt Horváth* József szikvízgyáros koporsóját. A koporsóban teljesen összeszáradva, ép ruhában találták meg a holttestet. Az országos bírósági vegyintézet állapítja majd meg, megmérgezték-e *Horváthot*.

— A »Honi Ipar« most megjelent számának vezető helyén *Fenyő* Miksa számol be a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara párizsi kongresszusáról. Egyébként a lap kiemelkedő közleményei: Krónika. A 40 órás munkahét genfi kudarca. A vámfalak lebontásának nemzetközileg megállapított akadályai. A Rima nagy terjeszkedése. A fűzfői papírgyár kétmilliós bővítése. A benzinmegállapodás háttere. Közszállításon való részvétel hivatalos utasításra.

— A vasárnap egyházi zenéje. A Mátyás-templomban délelőtt 10-kor Lavotta Rezső d-moll miséje. A rádió is közvetíti. — A Ferdinánd-téri templomban Goller: G-dur miséje. A fél 12 órai mise alatt Kronfuss Richárd énekel szólót.

Szeged. 4 heti nyaralás összköltsége 112.— P.

Várna. Aldunai utazással egybekötött 21 napos üdülés. Elsőrangú lakás és ellátás. Indulás hetenként háromszor, szerdán, pénteken és vasárnap. (A Magyar Nemzeti Bank engedélyével.)

Aug. 11—18.: **Felső-Dunára a gyönyörű Wachaun át Passauig** P 87.—től.

Kékesi autótúra júl. 14-én 12.— P.

Olcsó nyaralás Balatonalmádin

Filléres hajó WIEN-be, 1935 július 16. P 12.80.

3 földközitengeri utazásunk:

I. **VIII. 27—IX. 14.: Hamburg**—Boulogne—Lissabon—Cadiz—Ceuta—Palma de Mallorca—Alger—Napoli—**Venezia.**

II. **IX. 16—X. 9.: Venezia**—Cattaro—Phaleron—Athen—Dardanellák—Bosporus—Istanbul—Port Said—Cairo—Haifa—Jerusalem—Beyrouth—Napoli—**Genova.**

III. **X. 11—X. 21.: Genova**—Napoli—Alger—Ceuta—Tetuan—Kanári szigetek—Sas Palmas—Tenerifla—Madeira-szigete—Lissabon—**Hamburg**

Vasúti (hálókocsi), repülőgép- és sinautobuszjegyek kaphatók és lenti utazásokra felvilágosítással szolgál és jelentkezéseket elfogad: *Az Est Utazási és Menetjegyirodája*, VII., Erzsébet körút 18—20. Telefon: 455-50.

NAPI HÍREK

JÓ REGGELT!

Pénteken újabb értekezletet hivtak egybe a csendrendelet miatt. Az ügyet — úgy látszik — nem lehet csendben letárgyalni? Javaslatot tettek arra, hogy ezután kilószámra árusitsák a tojást. Ha ez a rendszer beválik, így fogunk rendelni a kávéházban: »Hozzon nekem egy negyedkiló rántottát.« Beszélgetés a kávéházban: »Olvasta? Egy lengyel orvos feltalálta a gramofónnal való gyógyítás módszerét.« »Kitűnő találmány lehet. A béna beteg bizonyára jobban lesz, ha meghallgat egy ropogós, talpalávaló foxtrottot.« A nap aktuális kérdése: »Vajjon a telefonkisszakaszt nők is fogják használni, vagy náluk nem lehet rövid beszélgetésre számítani?« A nap hőse: Budaváry, aki visszalépett a kénviselőségtől és most mégis megpetiционálta a mandátumot. Azzal vádolja magát, hogy szabálytalanul lépett vissza. Klubot alakitottak a hölgyvezetők. Remélhetőleg a klubot még jobban fogják vezetni, mint az autót. Beszélgetés a villamos perrónján: »Olvasta? A rendőrség is megállapította, hogy Budapest uccáin rosszul járnak az emberek.« »Különösen akkor járnak nagyon rosszul, ha a sofőrök nem vigyáznak.«

Mindenben elől a Pesti Napló

— A kormányzó és Roosevelt táviratváltása. A kormányzó az Egyesült Államok nemzeti ünnepe alkalmával meleghangú táviratban üdvözölte *Roosevelt* elnököt. Táviratára a mai napon a következő választávirat érkezett: »Kérem Főméltóságodat, fogadja az Egyesült Államok népének meleg köszönetét azért a szívélyes jókívánságért, amelyet Főméltóságod az Egyesült Államok függetlensége kimondásának évfordulója alkalmával hozzám eljuttatott. Franklin *Roosevelt*«.

— Kinevezés. A Magyar Távirati Iroda jelenti, hogy a kormányzó a honvédelmi miniszter előterjesztésére kereseszegi dr. *Kerese* Tibor miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri osztálytanácsost miniszteri tanácsossá, szlavnicai *Sándor* István miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkárt miniszteri osztálytanácsossá kinevezte, továbbá dr. *Szentgyörgyi* Lajos és dr. *Kilián* Géza miniszteri osztálytanácsosoknak a miniszteri tanácsosi, *Győry* István irodafőtisztnek a segédhivatali igazgatói és *Kriszta* Ferenc irodatisztnek az irodafőtiszti címet és jelleget adományozta. — A honvédelmi miniszter dr. Simonyi Ernő miniszteri titkári címmel és jelleggel felruházott miniszteri segédtitkárt miniszteri titkárrá, dr. *Piller* Kálmán próbaszolgálatra berendelt szolgabírót, valamint dr. *Petzkó-Szokolay* Elemér próbaszolgálatra berendelt m. kir. egyetemi fogalmazót miniszteri segédtitkárokká, *Rózsa* Pál irodafőtisztet segédhivatali igazgatóvá, *Török* Pál irodasegédtisztet irodatisztté, dr. *Molnár* Kálmán irodakezelési gyakornokot és Trsztyánszky Margit kezelőnőt irodasegédtisztekké, vitéz Tóth József és Vér János kezelőket irodakezelői gyakornokokká; a katonai képző- és egyéb intézetek létszámában *Bulath* Gyula számvizsgálót számtanácsossá, *Höfflinger* Ede számtisztet számellenőrré, *Füstös* Árpád m. kir. hadirokkant ortopédiai és művégtagpótlóintézeti polgári alkalmazottat és *Osvald* Károly kezelőt számtiszttő, *Zámolyi* Ferenc, özvegy *Huber* Dezsőné, *Borán* Ilona, *Csávojszky* Irma, *Radvánszky* Ilona, *Tóth* Károlyné és özvegy *Plank* Jánosné díjnokokat, továbbá *Jankaházai* Sándor díjnok, igazolványos altisztet és *Rózsa* Mária díjnokot ideiglenes minőségű kezelőkké, vitéz *Falusi* Ferenc I. osztályú altisztet szakaltiszttő, *Csihor* László, *Fekete* Mihály és *Gáspár* András II. osztályú altiszteket I. osztályú altisztekké, *Czimbuli* Mózes, *Kemény* József, *László* István I., *Erődi* János, *Hegyi* József, *Környei* Orbán és Bittler András véglegesített kisegítő szolgákat, valamint *Bajnok* Gábor véglegesített kisegítő szolga, igazolványos altisztet ideiglenes minőségű II. osztályú altisztekké nevezte ki. — A vallás- és közoktatásügyi miniszter dr. *Fest* Sándor budapesti ev. gimnáziumi tanárt a báró Eötvös József Kollégiumhoz intézeti tanárrá az állami rendszerű VII. fizetési osztályba; *Martin* Jenő okleveles rajztanárt 1935 augusztus 1-től számított hatállyal az állami középiskolai s a velük egy tekintet alá eső tanárok részére megállapított és az állami rendszerű VII. fizetési osztály 1. fizetési fokozatának megfelelő 9. fizetési fokozatába kinevezte.

— Meghalt Kránitz püspök, a veszprémi székeskáptalan nagyprépostja, aki a katolikus egyház legidősebb tagja volt. *Veszprémből* jelenti tudósítónk: *Kránitz* Kálmán cymei felszentelt püspök, a veszprémi székeskáptalan nagyprépostja péntek délután életének 95-ik esztendejében meghalt. Az ősz püspök nemcsak a magyar főpapi karnak volt a széniorja, hanem *ő volt az egész világon a katolikus egyház legidősebb tagja.* A veszprémi nagyprépost halála *váratlanul* következett be, az utóbbi időben *nem volt beteg.* Magas kora ellenére szorgalmasan eljárogatott a közgyűlésekre, ünnepségekre. Halála városszerte nagy részvétet keltett, mindenki szerette és tisztelte a jószívű, bölcs főpapot.

— Két község egyesítése. A belügyminiszter a Baranya vármegyébe bekebelezett Cinderybogád és Újmindszent községek egyesítését elrendelte. Az egyesített község szervezeti jellege kisközség, végleges neve *Bogádmindszent.*

— Szét kell szedni a belvárosi plébániatemplomot, ha át akarják helyezni. A főváros középítési ügyosztályának helyettes vezetője, *Friedrich* Lajos műszaki főtanácsos azt javasolta, hogy a belvárosi plébániatemplomot egy darabban tolják el mai helyéről a tér közepére. A javaslat felett nagy vita keletkezett, hogy lehet-e a templomot egyszerűen fölemelni és odébbtolni. Most érdekes beadvány érkezett a városházára. *Jablonszky* Ferenc műépítész, hites törvényszéki szakértő, aki 1889-ben egyik restaurálója volt a templomnak, beadványában leszögezi, hogy az épület falai nem bírnák el az egy darabban való áthelyezést. Véleménye szerint a templomot szét kellene szedni, a köveket megszámozni és a Piarista téren újból felépíteni. Ez az áthelyezés 1,300.000 pengőbe kerülne.

— A Szolnoki Művésztelep kerti estélye. A Szolnoki Művésztelep tagjai szombaton a szolnoki festőművésztelepen este 10 órakor kerti estélyt rendeznek, amelyen bemutatják a Magyar Bokréta Szövetség galgahévízi bokrétáját.

— 236 szóval 40 ellen győzött az angol kormány a külpolitikai vitában. *Londonból* jelentik: A külpolitikai vita az alsóházban *hajnalban* végződött. A szavazásnál 236 szavazattal 40 szavazat ellen elvetették a munkáspárt határozati javaslatát, amely a kormány ellen irányult. Több képviselő még a szavazás előtt elhagyta a Házat.

— Egy főorvos autója elütött egy katolikus lelkészt. Péntek délután félöt órakor a Batthyány tér és a Fő ucca sarkán *Haizenberger* Emil főorvos autójával elütötte *Ádám* Jenő római katolikus lelkészt, aki a fején megsérült. A főorvos Ádám Jenőt kocsiján az Erzsébet-kórházba vitte, ahol fejsebét bekötötték. A lelkész sérülése jelentéktelen. A gázolás ügyében nyomozás indult.

— Az új budapesti angol követ kézcsókkal köszönte meg kinevezését a királynak. *Londonból* jelentik: V. György király pénteken a Buckingham-palotában külön kihallgatáson fogadta Sir Geoffrey *Knoxot*, aki a hagyományos szertartásnak megfelelően kezet csókolt az uralkodónak budapesti angol követté való kineveztetése alkalmából.

— Budaváry László petícionál. *Budaváry* László, aki a kápolnai választókerületben a választás előestéjén visszalépett a küzdelemből, *petícióval támadta meg Soltész János kisgazdapárti képviselő mandátumát.*

— Plébánosi kinevezés. *Shvoy* Lajos székesfehérvári megyéspüspök a magyar kat. vallásalap kegyurasága alá tartozó felcsúti plébánia vezetésével a kultuszminiszter bemutatója alapján *Dezső* Istvánt bízta meg.

— Letartóztattak egy erfurti katolikus plébánost. *Erfurtból* jelentik: *Birkungen* katolikus plébánost, aki ellentétbe került a hitlerifjúsággal, a rendőrség pénteken *letartóztatta.* A plébánost védőőrizetbe helyezték.

— A volt 1-es honvéd és 1-es népfelkelő gyalogezredek hősi emlékműpályázata. A volt budapesti 1-es honvéd- és 1-es népfelkelő gyalogezredek emlékműbizottsága pályázatot hirdet a világháborúban hősi halált halt 25.000 1-es honvéd és népfelkelő emlékének megörökítésére. Az emlékművet a *Fővám téren*, arccal a Duna felé állítják fel. Az emlékmű megalkotásához *45.000 pengő készpénz, 25 köbméter doberdói kőanyag és 10 mázsa bronz áll rendelkezésre.* A pályázat november 15-én délután 2 órakor jár le. A bírálóbizottság a legjobbnak ítélt *hét pályaművet egyenként 500 pengőért megvásárolja.*

= **Agy- és szívérelmeszesedésben szenvedőknek** megbecsülhetetlen szolgálatot tesz az enyhe, természetes »Ferenc József« keserűvíz azáltal, hogy a tápcsatorna tartalmát kíméletesen levezeti és az emésztőrendszer működését biztosan elősegíti.

= **Nagy előkészületek a Fenyves Áruházban.** E hónap 15-én, hétfőn reggel kezdődik a hagyományos 14 napos nyári Fenyves Vásár, melyre már hetek óta megfeszített erővel készül a Kálvin téri Fenyves Áruház teljes személyzete. Óriási árutömegek bámulatos olcsó árakon kerülnek kiárusításra a hétfőn induló vásáron. A több mint 400 főből álló személyzet az árjelző cédulák átírásával szorgoskodik, mert minden egyes darabot áttekintenek és amennyire csak lehetséges, a vásárra bámulatos olcsó árakkal készítik elő.

CSILLÁRT METEOR
CSILLÁRGYÁRBAN
vásároljon.
4 lángú modern ebédlő-csillár ..... P 17.—
Villamos vasaló 5 évi jótállással P 7.—
Saját üzleteink:
Podmaniczky ucca 27. Szeged
Váci ucca 2. Pécs
József körút 44. Debrecen
Vámház körút 11. Miskolc
Erzsébet körút 13. Győr
Uidonság, célszerű világítás
Óriási választék. Részletre is! Kérje most megjelent árjegyzékünket!

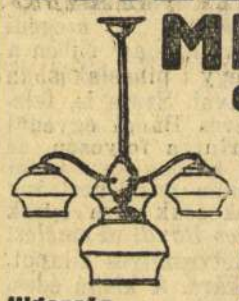

— A cseh kormány meghívta Litvinovot. *Prágából* jelentik: A *Pruger Tagblatt* jelentése szerint a cseh kormány *Litvinov* külügyi népbiztost meghívta Csehszlovákiába. A meghívót *Pavlu* moszkvai csehszlovák követ nyujtotta át a *Kremlben.* Litvinov *a meghívást elfogadta.*

— Három héttel ezelőtt eltűnt egy »fiús természetű« leány. Három héttel ezelőtt bejelentette a főkapitányságon *Ball* Károlyné, egy kocsis felesége, hogy leánya, a *14 esztendős Pavlyás Mária* eltűnt. *Ballék* az Orczy tér 2. számú házban laknak és a kislány a szomszédos Visy Imre ucca egyik fűszerüzletében volt kifutólány, 4 pengő hetibért kapott. A kislány, mint anyja elmondja, *»nagyon fiús természetű«* volt. *Szerette a fiúkat.* Ha egy pár perc ideje volt, mingyárt kiszaladt az uccára egy kicsit tréfálózni, beszélgetni.

Pavlyás Mária

— *Gyakran meg kellett őt vernem* — mondja az anya — *a fiús természete miatt.* Haragudtam rá, hogy folyton a fiútársaságot keresi. *De az utóbbi időben már nem kapott verést.*

Amikor eltűnt, *fehérrózsás piros ruha* volt a szőkésbarna, magas lányon. Azóta állítólag egyszer látták őt, a golgotauccai Kristály-mozi előtt sétált *egy magas, szőke fiatalemberrel.*

A rendőrség most Pavlyás Mária férfiismerősei után kutat, hátha ezen a nyomon megtalálják az eltűnt lányt. Egy évvel ezelőtt is eltűnt már egyszer a leány — de akkor csak két napra. És akkor is a keresztanyjánál volt. Akkor azért szökött meg, mert *anyja megverte egy fiú miatt.*

— Doppler bécsi egyetemi tanár fiatalító eljárása. *Bécsből* jelentik: Nagy feltűnést keltett az utóbbi időben *Doppler* tanár *fiatalító eljárása. Doppler* felfogása szerint az öregedést *nem a szervek elkopása okozza, hanem az a körülmény, hogy az artériák fokozatos szűkülése következtében a fontosabb szervek vérellátása csökken. Doppler* a *nervus sympathicus* sebészeti kezelésével ezt a folyamatot megállítja s így *az aggkori jelenségeket eltünteti. Doppler* most lényegesen egyszerűsítette eljárását s *a könnyű műtét alig vonja el a pácienst hivatása gyakorlásától.* Állatokon végzett kísérletekkel bebizonyították, hogy a megfiatalodási tüneteket nem autoszuggesztió okozza, mint azt a *Doppler*-eljárás ellenzői állították.

— Szárnyas hangyák rohama Budapest ellen. Furcsa bogarak rohanták meg pénteken azokat, akik a főváros napos részein jártak. *Nagy rajokban repkedtek a bogarak, egyszerre tizen, tizenöten is rászálltak az emberre.* Különösen a Duna fölött repült nagyon sok ilyen bogár. A furcsa bogár, amely formájában kissé hasonlít a légyhez, *a szárnyashangya.* Városokban ritkán található, július második felében a hegyesúcsokon lehet őket látni, különösen a Jánoshegyen és a Nagyszénáson figyeltek meg az elmúlt esztendőben sok ilyen szárnyashangyát. Július második felében van ugyanis a rajzásuk. Most, úgy látszik, *a nagy meleg és szárazság becsábította őket a városba is.*

— Halálozás. Özv. herceg *Montenuovo* Alfrédné szül. vehynici és tettaui Kinsky Franciska birodalmi grófnő július 11-én Margarethen am Moos-ban, Bécs mellett, 73 éves korában elhúnyt.

Néhai jobaházi *Döry* Pál volt tolnamegyei alispán, később békésmegyei főispán özvegye, szül. jobaházi Döry Gabriella a tolnamegyei Görbőn elhúnyt. Temetése péntek délután 2 órakor volt.

1935 július 15-től 29-ig GARASOS függöny, kézimunka, ágyterítő, csipke VÁSÁR!
Klöplibetét 1 méter ..... P —.64
Kombinécsipke 1 méter ..... P —.10
Gyapjúfonal (kicsit poros) dekája ..... P —.10
Gobelin párnalap ..... P —.58
Indanthren függönykelme, eddig —.98, most P —.64
Indanthren bútorkreton 1 méter ..... P 1.38
Csipkeszövet 180 cm széles, 1 méter ..... P 2.70
Hímzett grenadin-függöny ..... P 6.85
Filé-függöny ..... P 9.80
Dupla grenadin-ágyterítő kézi filé ..... P 12.90
LIPOTVÁROSI FONAL R.-T., V., LIPOT KÖRÚT 25. SZÁM

Jablonszky Ferenc

A trencsény törvény-
széki palota és fogház
tervpályázatan 2000 Ko-
ronás I. díjat nyerte-

Művészet 1910. 308 l.

Jablonszky Ferenc

épitész Budapest

wód

Magyar Épitőművészet

1908. 4 sz. 6-7 l.

..... *műhely.*

yfőnökség!

:v ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

am.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Jablonsky Fec

Grod

M. Paširatů

1904/5. 12 r.
20-21

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191 ...

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191 ...

.....

tanu.

.....

tanu.

Jablonszky

nincjutó

wod

Vaslys 1901. 584

Dablowsky Henrik

építész Budapest

iroda

Magyar Pályázatok

1905-6. 97. 16-17

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedélye

.....

a műhelyfőnök vagy
aláírása.

Jablonszky Ferenc

Operti építészt

bízta meg gróf Andrássy Géza a leégett parnói kastély újjáépítésével.

Vas. Ujs. 1901. 548 l.

(A parnói kastély.)

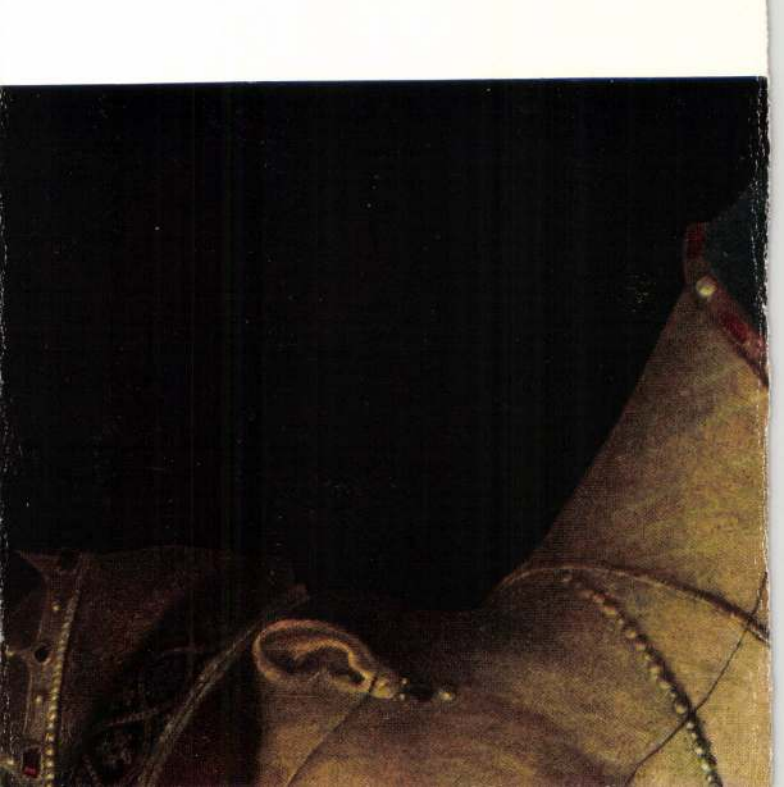

Jablonszky Ferenc

Vas. Ujs. 1901. 584. l.

A parnói kastély fölépítése. Gróf *Andrássy* Géza a tavaszkor fölépítteti parnói szép kastélyát, mely a nyáron leégett. Műkincseit megmentették, de a pompás épületben és berendezésben oly kár esett, hogy Jablonszky műépítő, ki nem régiben vizsgálta meg, fél millió koronára becsülte.

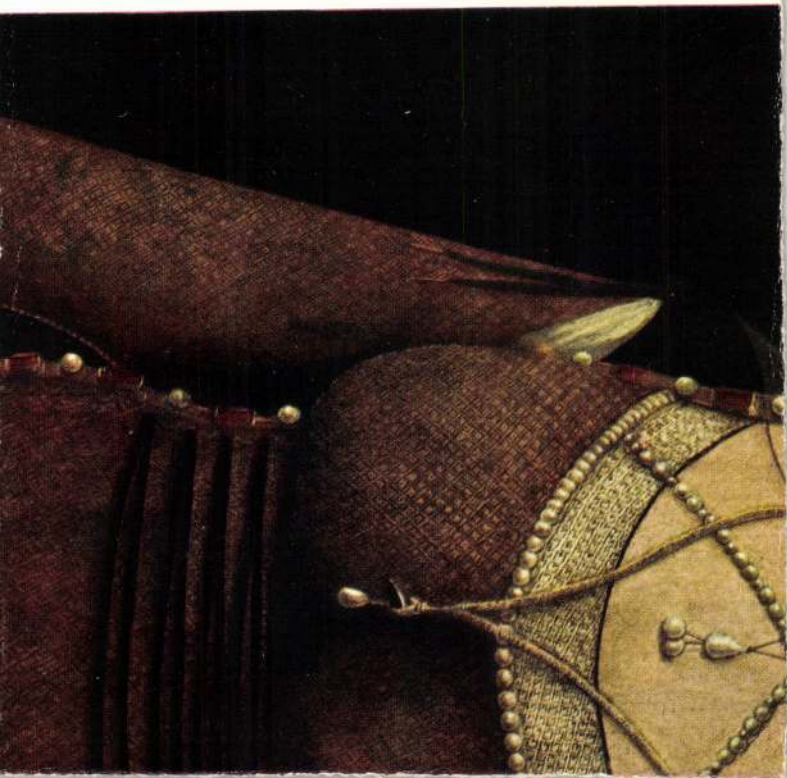

„SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG olcsóbb a mésznél, fagymentes, szintartó, kőkemény, plasztikus.
Több szinben szállitja: SÁTORI-GYÁR BUDAPEST, IX., Dandár-utca 25.

lamos üzemű vasutvonalra az előmunkálati engedélyt 1 évremegadta; a Boldvavölgyi h. é. vasut részvénytársaságnak tulajdonát képező h. é. vasut Szilas állomásától kiindulólag Rakóig és onnan való elágazással a kincstári vasérctelephez vezetendő keskenyvágányú lóüzemű bányavasutvonalra; Dely Imre földbirtokos, furtai lakosnak a m. kir. államvasutak Nagykároly állomásától kiindulólag Nagykároly rend. tan. város, továbbá Gencs-Szentmiklós, Ergirólt, Érmindszent, Erszentkirály, Krasznacségény, Királydaróc, Gyöngy, Géres, Krasznabéltek, Szakasz és Sándorfalu községek határain át Nagyszokond községig vezetendő 0·70 m.-es nyomtávú helyi érdekü vasutvonalra; Gagodics János pusztastefaniaudvari lakosnak a pancsova—petrovoszellói h. é. vasut Pancsova állomásától Almás, Glogon, Szefkerin, Oppova, Baranda, Szakula, Farkas és Perlasz községek határain át a Tisza folyó áthidalásával a Bács-Bodrog vármegyei h. é. vasutak Titel állomásáig vezetendő szabványos nyomtávú gőzmozdonyú h. é. vasutvonalra; Győrffy J. és Kreisler József nagykanizsai ügyvédeknek a keszthelyvidéki helyi érdekü vasut Keszthely állomásától Alsó-páhok, Szentgyörgyvár, Zalaapáti, Esztergál, Szabar, Nagyrada, Kisrada, Garabonc, Kárós, Galambok, Kisrécse és Nagyrécse községek határain át a cs. kir. szab. déli vaspálya Nagykanizsa állomásáig s innét folytatólag Somogyszentmiklós, Liszó, Surd és Zákány irányában a m. kir. államvasutak Gyékényes állomásáig vezetendő rendes nyomtávu gőz-, esetleg villamos üzemü h. é. vasutvonalra; Gfrerer, Schoch és Grossmann budapesti cégnek a magy. kir. államvasutak Szabadka állomásától egyfelől Györgyénpuszta, Ómoravica és Dubokapuszta irányában a Zombor-óbecsei h. é. vasut Cservenka állomásáig vezetendő rendes nyomtávu h. é. vasutvonalra Vermes Béla földbirtokos részére kiadott és a fenti cégre átruházott előmunkálati engedély érvényét további egy év tartamára meghosszabbitotta.

Uj erdei iparvasutak. A József főherceg kisjenői uradalmához tartozó erdőségek kitermelése céljából gőzüzemü erdei iparvasut épitésére kért engedélyt az uradalmi igazgatóság. A vasut a gyulavidéki h. é. vasut nádasmajori állomásából ágazi ki és Miske, valamint Ágya községek határain vonul át. A kereskedelemügyi minister rendelkezése értelmében a vasut közigazgatási bejárását f. é. január 16-ik napján tartják meg Ádám Géza ministeri titkár vezetésével. Az erdélyi erdőiparrészvénytársaság két uj iparvasuti vonal épitésére kért engedélyt. A kilenc kilométer hosszu nagydarnóvölgyi és a tizennégy kilométer hosszu sárventvölgyi vonal közigazgatási bejárását mult év november 22-én tartották meg. A kereskedelemügyi minister a bejárási megállapodásokat helybenhagyta és a sárventvölgyi vonalra az épitési engedélyt is megadta. A darnóvölgyi vonal épitési engedélyének megadását az elfoglalandó területek megszerzésétől tette függővé a minister.

Iparvágány-engedély átruházása. A kereskedelemügyi miniszter a szári vasuti állomásból kiágazó iparvágány engedélyét Wolfner S cégről a bicskei és felsőgallai uradalomra ruházta át.

Uj iparvágány. A szab. osztrák-magyar államvasuttársaság magyar bányái, hutái és uradalmai igazgatósága iparvágány épitésére kért engedélyt a krassovai és aninai állomások közt. Ennek az iparvágánynak célja az anina—stájerlaki bányák széntermékeinek minőség szerint való gazdaságosabb osztályozása végett létesitendő separáló telepnek vágányhálózattal való felszerelése. A létesitendő iparvágányon a vasuti kocsikat mérlegelni és rendezni, s igy oda és vissza zárt vonatokat lehet inditani, miáltal az amugy is szük aninai állomás lényegesen tehermentesittetik. A kereskedelemügyi miniszter az iparvágányra nézvé mult évi novemberben megtartott közigazgatási bejárás folytán létrejött megállapodásokat helybenhagyta és az épitési engedélyt megerősitette.

A poltár-rimakokovai vasut épitéséhez szükséges anyagok szállitása már serényen folyik s a jobb idő beálltával a vasutépitést haladéktalanul meg fogják kezdeni, mely meghosszabbitása lesz a poltári vasutnak. A vonal félkilométer hosszuságu alaguton fog áthaladni.

Körvasut Kunfélegyházán. Kunfélegyháza község körvasut létesitését tervezi, mely Bócsa és Tázlárt érintve, a halasi-ut megkerülésével vezetne vissza a községbe.

Uj iparvágány Szegeden. A Schachtitz József és társa cég az utászlaktanya mellett levő telepétől a vasutig iparvágányt létesit. Ebben az ügyben a napokban tartották meg a közigazgatási bejárást.

Vizépitészet és szabályozás.

A Maros szabályozása. A Maros folyó konop—aradi és szeged—apátfalvai szakaszainak hajózási szempontból történő fokozatos szabályozása az aradi folyammérnöki hivatal hatáskörében a folyó évben kivitelre kerül. A konop—aradi munkálatokra 200,000 korona, a szeged—apátfalvai munkálatokra 100,000 korona van előirányozva. A munkálatok kivitele házilag van tervezve; csak a szeged—apátfalvai szakaszon szükséges kő- és téglaanyag beszerzése céloztatik vállalati uton, mert a felső szakaszon szükséges kőanyag már 1903. évi 5 éves szerződés alapján ez évre biztositva van. Az 1906. évben szintén a föntebb emlitett szakaszokon épültek szabályozási müvek.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Kőanyagok szállitása. A székesfőváros tanácsa az 1907. évben kiviendő kövezetjavitási, uj kövezési és utépitési munkálatokhoz szükséges kőanyagok beszerzésére illetve szállitására árlejtést tüzött ki. Az ajániatok f. é. február hó 5-én d. e. 11 óráig a tanácsi II. ügyosztályban nyujtandók be.

Kövezés, árokrendezés és aszfaltozás. Budapest székesfőváros tanácsa árlejtést hirdetett az V. ker. Visegrádi utca kocsiutjának kövezésére, a VI. ker. Csik árok egy részének rendezésére, továbbá a VIII. ker. Szentkirály utca kocsiutjának és gyalogjáróinak aszfaltozására, valamint az ezzel kapcsolatos kövező előmunkára. Palyázati határidő február 5-ik napjának d. e. 11 órája.

Üveges munkák. A budapesti törvénykezési épület ablaküvegein keletkezhető töréseknek 3 évi időtartamon át leendő helyreállitására a budapesti kir. törvényszék elnökségéné tartott árlejtés alapján Herling Antal nyert megbizást 10% árengedéssel a jelenlegi árakból.

A vidéken.

Vármegyei közkórház Szombathelyen. Herbst Géza Vasvármegye alispánja legközelebb memorandummal fog a vármegye törvényhatósága elé járulni egy modern közkórház létesitésének érdekében. A közkórházat 500 betegágyra és 250 elmebeteget befogadó elmeosztálylyal tervezik mintegy 900.000 korona épitési költséggel.

Utépités Debrecenben. A város tanácsa már tavaly elhatározta, hogy a Nagyerdőn mintegy 90,000 kor. költséggel körutat létesit. A körut költségvetését és már régebben kidolgozott tervét most hagyta jóvá a belügyminister. A tanács ennek alapján utasitotta a városi főmérnököt, hogy az előkészitő intézkedéseket haladéktalanul foganatositsa. A körut létesitéséhez már kora tavaszszal hozzáfognak.

Artézi kut furása Cegléd állomáson. Cegléd állomáson a meglevő két artézi kut csak annyi vizet szolgáltat, hogy abból csak a gyorsvonatok mozdonyait lehet vizzel ellátni. Ezen segitendő, az államvasutak igazgatósága Cegléden egy harmadik artézi kut furását rendelte el. A kutfurás munkálatait már legközelebb megkezdik ugy, hogy az uj kut őszszel használható lesz.

Villamos világitás Gyalu községben. Gyalu község a villamos világitás berendezését tervezi és az áramot a kolozsvári városi villamteleptől kérte. A berendezési költségek 22.500 koronát igényelnek. A villamosmű épitőbizottsága a közgyülésnek elfogadásra ajánlotta az elkészitett szerződéstervezetet.

Utépités Ab.-Tornavármegyében. A Felsővadász—ujlakitörvényhat. közut közigazgatási bejárását a kereskedelmi minister január 28-ára tüzte ki Pünkösdy Ferenc müszaki tanácsos vezetése alatt. Ennek befejeztével, ezen 200.000 koronát meghaladó utépitési munkára az árlejtés ki fog iratni.

A veszprémi püspöki templom ujjáépitése már befejezett tény. Az uj templom jóval nagyobb lesz a mostaninál és a modern kor követelményeinek megfelelőleg épül s el lesz látva központi fütéssel is. A templom épitési terveit Aigner Sándor müépitész készitette. A tervezet szerint a templom épitése 2 millió koronába fog kerülni. A templom épitését a müépitész tervei nyomán Horváth Sándor és Csomay Kálmán veszprémi épitészek fogják eszközölni.

Mozdonyszin épités Temesvár-Józsefváros állomáson. A m. kir. államvasutak igazgatósága árlejtést hirdetett a Temesvár-Józsefváros állomáson épitendő 22 állású mozdonyszin és a hozzátartozó létesitmények előállitására. Pályázati határidő f. é. január hó 31.-ik napja.

Textilgyár létesités Pozsonyban. Priebsch János örökösei, osztrák textilipari cég Pozsonyban, állami támogatással nagyszabásu textilgyárat létesit. Az uj gyár a várostól huszezer négyszögöl ingyen telket kap, azzal a kikötéssel, hogy a gyárba négy millió koronát tartozik befektetni.

Uj gyárvállalat Tabon. Tabon 10 millió darab évi gyártásra berendezett gőztégla-,

SCHER FERENC és Tsa építészek-, épület-, portál- és műbutor asztalos üzlete
Iroda: VII., Dohány-utca 68. sz. — Műhely: VII., Vörösmarty-utca 9. sz. és Dob-utca 91. sz.
Elvállal a legjutányosabb árban, mindentéle épület, portál- és műbutor asztalos munkákat; izléses, pontos és legjobb munka készitéséért szavatol. — Vidéki megbizások szintén a leggyorsabban eszközöltetnek. — Telefon 83—52.

Háztulajdonosok és épitészek

tisztelettel értesittetnek, hogy a 17 év óta elismert korrekten működő bankbizományos **Krausz Mór** lakását **Andrássy-ut 1. szám** alá áthelyezte. Kiesz-közöl kölcsönöket budapesti házakra és földbirtokra, vagyis magas összegü **épitési kölcsönöket** és **iparosoknak személyhitelt.**

tatta, már pedig a váltótörvény 1. §-a szerint nem teljes koruak szenvedő váltóképességgel csak az esetben birnak, ha önálló ipart üznek, végül, mert a kávéház, melyhez az alperes örökségének a felvétele után vétetett fel csendes társként, melynek tehát tényleges iparüzője szintén nem volt: a váltó kiállitása után nyilt meg, ekként felperesnek az az állitása, hogy az alperes a kiállitásának az idejében már szenvedő váltóképességgel birt, alaptalan. (1904. december 2. 16.215.)

Debreceni T.: hh.

Indokok: A felek között nem vitás, hogy alperes még nem volt 24 éves, a mikor a kereseti váltót elfogadói aláirásával ellátta. E tényállással szemben pedig azt, hogy a kérdéses váltó nyilatkozat kiállitásának idejében alperes tényleg önálló ipart üzött, az alperes tagadásával szemben felperesnek kellett bizonyitani; a ki azonban ezt nem csak, hogy be nem bizonyitotta, hanem a per adatai alapján ennek éppen az ellenkezője állapitható meg, különösen a válasziratban foglalt abból a beismeréséből, hogy alperessel a kávéházat csak az 1890. év szeptember hó 1-én nyitotta meg, valamint A. J.-nak a bünügyi eljárás során tett abból a vallomásából, hogy nevezett a kereseti váltót alperestől az 1890. évi julius vagy augusztus hónapban — tehát a kávéházi ipar tényleges megkezdése előtt kapta. — Már pedig mint az elsőbiróság is helyesen felhozta, a nem teljes korunak szenvedő váltóképessége nem abban az időpontban kezdődik, melyben az önálló iparüzéshez a gyámhatósági jóváhagyást megadta, hanem attól az időponttól, melyben az ily egyén az önálló iparüzést a gyámhatóság engedélye alapján tényleg megkezdhette. (1905. február 22. — 174. P.)

C.: hh. az elsőbiróság itéletéből átvett indokok alapján és azért is, mert tekintettel az 1876. évi XXVII. t.-c. 1. §-a 2 ik bekezdésének rendelkezésére, az 1877. évi XX. t.-c. 5. §-ának csak az értelem tulajdonitható, hogy a tizennyolc éves életkorukat meghaladott kiskoruak nem attól az időponttól kezdve tekintendők teljeskoruaknak, midőn nekik az önálló ipar folytatásához a gyámhatóság a beleegyezését adta, hanem akkor, midőn az önálló ipart tényleg gyakorolják.

Felperes válasziratában azt hozta fel, hogy alperes a kávéházat 1890. szeptemberben nyitotta meg, azt azonban, hogy alperes már korábban a váltó aláirása előtt az önálló ipar üzését tanusitó cselekményt véghez vitt volna, nem is állitotta, annál kevésbbé igazolta. (1906. okt. 2. — 772. sz.)

Magánépitési engedélyek Budapesten.

A fővárosi magánépitési albizottság 1907. január hó 14-én Kun Gyula tanácsnok elnöklete mellett következők részére hozta javaslatba az épitési engedély kiadását: a) **nagyobb és kisebb épitkezésekre**: 284845. Ratzenbeck Antal (III., Lajos-u. 105.) ugyanott keritésfal — ép. Rajky Béla — 283356. Első magyar sertéshizlaló r. t. (X. Szállás-u. 7.) ugyanott vaslépcső épitésére vonatkozó terveik jóvahagyattak; — b) **nagyobb és kisebb átalakitásokra**: 278868. Tichler Sámuel (X., Liget-utca 16.) a X. kerület Mázsa-utca 1. sz. a. — 285353 Zatocsil Antal (VII., Akácfa-utca 18.) ugyanotti házra vonatkozó módositott épitési tervek; — c) **jóváhagyásra ajánltattak**: 8115. Schmal Henrik a IV., Kossuth Lajos-utca 9. sz. a. — 6009. Stern Vilmosné a VII., Kazincy-utca 5208 hrsz a. — 667. Magyar köztisztviselők fogyasztási szövetkezete a IX., Mester-utca 9208. hrsz. a. házra vonatkozó tervek; — d) **gépekre és felvonókra**: 1983. Freissler Antal (V., Vizafogó 1458. hrsz.) — 274130. Koroknay Gyula (IV., Kossuth Lajos-utca 13.) — 279661. Goldberger Sámuel F. és fiai r.-t. (III., Lajos utca 138. sz.) — 272568. Burghardt Antal (VII., Elemér-utca 35.) — 275145. özv. Zelinka Róbertné (IX., Üllői-ut 59. sz.) — e) **elutasittattak**: 4490 Wiczkovics István az I., Sasad-dülő 12182. hrsz. a. — 2754. Martinek József az I., Gazdagrét 11873 hrsz. a. — 1347. Raab Márton a III., Pacsirta-utca 12. sz. a. — 273416. Kaszab és Breuer a VI., Máglya-utca 5. sz. a. — 271871. Freund Dániel a VIII., Bérkocsis-utca 19. sz. a. — 285329. Landsmann Lázár a VIII., Magdolna-utca 43. sz. a. házra vonatkozó épitési tervei.

Pályázatok tervkészitésre.

Városház tervezés Szentesen. Szentes rend. tan. város nyilvános pályázatot hirdet városház épitési tervek elkészitésére. A pályatervek benyujtási határideje f. é. **március** 30-ika I. dij 2000 kor. II. dij 1000 kor., további tervek 500 koronával megvehetők. A pályázati feltételeket, a tervezési programmot és helyszinrajzot dijtalanul küldi meg a polgármesteri hivatal. A **hivatalos pályázati felhivás a hirdetések között található.**

A beregszászi törvényszéki épület tervpályázata tárgyában a biráló-bizottság f. hó 10-én a következőképen döntött: I. dij: **Jablonszky** Ferenc II. terve, II. dij: **Rainer** Károly terve, III. dij: **Orth** Ambrus és Somló Emil terve. Megvételre ajánlotta még a bizottság **Jakabffy** Zoltán, **Császár** Ferenc és **Haasz** Gyula, **Málnai** Béla épitészek terveit.

Pályázatok állásokra.

Mészkőbánya és mészkemencemesteri állás. Kerestetik egy intelligens mészkőbánya- és mészkemencemester, ki a kőfejtési és mészkemence (kör- és kamrakemence) üzemet alaposan érti. Ajánlatok az eddigi müködés, valamint fizetési igények és nyelvismeretek megjelölésével **január** hó végéig lapunk kiadóhivatalába küldendők „Mészégetőmű 1907" jelige alatt.

Gépészmérnöki állás. Debrecen sz. kir. város világitási vállalatánál a létesitendő villamostelep és hálózat épitéséhez egy gépészmérnök vétetik fel. Alkalmaztatása az épitás tartamára, azaz kb. egy évre szól, nincs azonban kizárva, hogy az épités befejezése után az illető véglegesittetni fog. Ezen ideiglenes állás javadalmazása évi 4000 K. fizetés és 600 korona lakáspénz. Csak oly okl. gépészmérnök magyar állampolgárok pályázhatnak, kik nagyobb villamosvilágitási telepek kezelésében, de főkép azoknak épitésében és felszerelésében kellő jártassággal birnak és ezt kellőkép igazolhatják. A bizonyitványokkal és rövid életrajzzal ellátott kérvények **január** 25-ik napjáig Debrecen sz. kir. város polgármesteréhez küldendők be.

Folyamfelvigyázói állás. A pozsonyi m. kir. folyammérnöki hivatal kezelése alatt álló Dunaszakaszon az oroszvári folyamfelvigyázói állás megüresedvén, ezen állásra, mely az 1873. évi II. törvénycikk értelmében elsősorban igazolványos altisztek számára van fentartva, pályázat hirdettetik. Ezen folyamfelvigyázói állás évi 800 kor. fizetéssel, évi 100 kor. lakpénzzel, évi 12 kor. irodaátalánynyal és az 1906. évi IX. törvénycikk alapján járó személyi és lakpénzpótlékkal van egybekötve. Az igazolványnyal felszerelt folyamodványok a pozsonyi m. kir. folyammérnöki hivatalnál előljáró hatóság utján f. é **március** 1-ig nyujtandók be.

Mérnöki állás. Az Arad megyei Fehér-kőrösi József-nádor malomcsatorna-társulat a megüresedett mérnöki állásra pályázatot hirdet. Évi javadalmazás mellék illetményeken kivül 2400 korona. Hivatali székhely Borosjenő. Okleveles mérnökök folyamodványaikat dr. **Kralitz** Lajos társulati ügyésznél Aradon (Szabadság-tér 20.) 1907. **március** 1-ig nyujtsák be. A választás f. é. **március** 15.-én történik.

Betöltött városi főmérnöki állás. **Fernbach** Károly főispán sárói **Szabó** László zombori másodmérnököt Zombor város főmérnökévé nevezte ki. Az állás **Gergurov** Milán főmérnök nyugdijazásával ürült meg.

Városi mérnöki állás. Késmárk szab. kir. városnál ujonnan szervezett és 6 évre betöltendő mérnöki állásra az 1906. **december** 24.-ére kitüzött határidőig a következők pályáztak: **Schnár** Manó, **Adler** Kálmán, **Prepeliczey** Albert, **Steiger** Ernő, **Nagy** Imre, **Dimák** Géza és **Messinger** Arthur. A pályázók közül **Steiger** Ernőt nevezték ki.

Tagositások.

Kézdiszászfalu. Kézdiszászfalu község általános tagositási ügyében az előmunkálatok megkezdése s nevezetesen az érdekelt felek képviseletének rendezése, mérnök megválasztása s a költség előirányzat elkészitése végett határnapul Kézdiszászfalu községházához 1907. **január** 24.-ik napjának d. e. 9 órája tüzetik ki. A birtokrendező mérnökök, kik ezen ügyben a mérnöki teendőket elvállalni szándékoznak felhivatnak, hogy a szerződési pontozatok előterjesztése mellett ajánlataikat a tárgyalási határnapig **Bayler** eljáró biróhoz Kézdivásárhelyen vagy az érdekelt felekhez küldjék be. A tagositandó határ területe 774 holdat és 623 négyszögölet tesz ki.

Dobra. Dobra község arányositási ügyében. az urbéri utasitás 65. §-a értelmében meghatározott idő alatt a közbirtokosok a müködő mérnököt nem jelentették be, ennélfogva a dévai kir. törvényszék felhivja a birtokrendező mérnököket, hogy azok, a kik az egyházak és iskolák illetményének a természetben való kiosztására, a földkönyv, és birtokivek elkészitésére a működő mérnöki teendőket elvállalni szándékoznának, a szerződési pontozatok előterjesztése mellett ajánlataikat ezen törvényszékhez f. é. **február** 28-ig terjeszszék be.

Bágyon. Bágyon község tagositása alkalmával előforduló müködő mérnöki teendők elvállalására a következő mérnökök pályáztak: **Barabás** Miklós (Kolozsvár), **Tokay** Géza (Gyulafehérvár), és **Radó** József (Kolozsvár). Egyik ajánlatot sem fogadták el, mivel a község nem hajlandó mérnököt választani.

Vasutépitészet.

Előmunkálati engedélyek. A kereskedelemügyi m. kir. minister **Gosztonyi** Tibor cs. és kir. kamarás, váchartyáni birtokosnak, mint a budapest—vác—gödöllői villamos vasut megépitésére alakult érdekeltség megbizottjának a m. kir. államvasutak Palota-Ujpest állomásától Ujmajor, Fóth, Veresegyháza, Őrszentmiklós, Vácbottyán és Váchartyán érintésével a m. kir. államvasutak Vác állomásáig s ebből a vonalból Ujmajornál való elágazással az alagi lóversenytérig, továbbá Veresegyházánál való elágazással —Szada és Gödöllő érintésével — a m. kir. államvasutak Gödöllő állomásáig, valamint a nyilt pályából való elágazással Duka érintésével, a vác-rádi törvényhat. utig s végül ez utóbbi szárnyvonal folytatásaképen — Kosd érintésével — az ottani kőszénbányáig vezetendő rendes nyomtávu villamos üzemü vasutvonalra; **Gerster** és **Török** budapesti vasutépitési vállalkozó cégnek a Barlangligettől, Tátralomnic és Tátrafüred érintésével, a Klotild-út mellett haladva, Csorbatóig vezetendő keskeny vágányú vil-

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizenötödik évfolyam. 52. szám. Budapest, 1909. december 29-én.

Felhivás előfizetésre.

A „Vállalkozók Közlönye“ XVI. évfolyamára nyitunk uj előfizetést és midőn mai számunkat mutatványképen a szakközönség elé terjesztjük, kérjük, hogy minél számosabban lépjenek előfizetőink közé, lehetővé téve ezáltal, hogy az eddiginél fokozottabb mértékben munkálkodhassunk az épitő-ipar érdekében.

Cikkeink felölelik az aktuális szakkérdéseket, objektiv véleményt alkotva felettük.

Közöljük **az összes ministeriumoknak és az ezeknek hatáskörébe eső hivataloknak, a megyéknek, városoknak, községeknek, egyházközségeknek, intézeteknek és magánosoknak** épitkezéseire, szállitásaira, adás- vagy vételeire vonatkozó összes versenytárgyalási hirdetményeit és a fenti ügyekben tartott árlejtések eredményeit hivatalos tudositások alapján.

Közzéteszszük a **tervek készitésére** és a **műszaki állásokra** hirdetett **pályázatokat**, valamint a **mérnöki munkálatok** kiadása céljából kiirt pályázatokat.

A **vasutépitészet** terén előforduló minden mozzanatról a legpontosabb értesitéseket közöljük.

A vizépitészet és szabályozás körüli munkálatok nyilvántartása céljából külön erre a célra nyitott rovat szolgál.

A fővárosban és a vidéken készülőben levő **épitő munkálatokról** már előzetesen számot adunk, megnevezzük a tervezőt, vállalkozót és a vállalati összeget.

Nélkülözhetetlen e lap minden **épitésznek, mérnöknek, épitőmesternek, vállalkozónak, épitő-iparosnak, gyárosnak, alvállalkozónak és kereskedőnek** egyaránt.

Mutatványszámokat kivánatra ingyen és bérmentve küld a kiadóhivatal.

Előfizetési árak: 1909

1 évre	... ...	12 kor.
1/2 „	... ...	6 „
1/4 „	... ...	3 „

Szakhirdetések beiktatására e lap széleskörü elterjedtségénél fogva a legmelegebben ajánlható.

A pestvidéki törvényszék.

Az igazságügyi kormány a főváros jobbpartján monumentális törvénykezési palotát épittet mintegy két millió korona költségen E célra megszerezte a Fő-utca, Vitéz-utca, Gyorskocsi- és Kacsa-utcák között fekvő óriási telektömböt. A tervekre pályázatot hirdettek, amelyre 13 pályaterv érkezett be. Résztvettek a versenyben: *Bernthaller* Adolf, *Fleischl* Róbert, *Kriegler* Sándor, *Árkai* és *Kalina*, *Lechner* Jenő és *Warga* László, *Toásó* Pál, *Tscheuke* Herman, *Aigner* Sándor, *Tőry* és *Pogány*, *Szeszlér* Sándor, *Jablonszky* Ferenc két tervvel és egy harmadik alternativával, továbbá *Rainer* és *Szőllősi* épitészek.

A feladat nem uj. Az eddigi törvényszéki épületek pályázatain leszürt tapasztalatok gazdag anyagot szolgáltattak a tervezőknek, mégis monumentalitás és a hivataloknak a rendesnél nagyobb száma, végül az épületben elhelyezendő pestvidéki, valamint a I—III kerületi járásbiróságok nagyszámu helyiségeinek elhelyezése sulyosan belejátszottak a tervezés munkájába, erősen megnehezitve a feladat minden tekintetben megfelelő jó megoldását.

A biráló-bizottság mindenekelőtt a helyi viszonyokat tanulmányozva s ezeket a tervekkel egybevetve az ezekben megnyilvánult eszmék alapján arra a meggyőződésre jutott, hogy a törvényszéki épület főhomlokzatának elhelyezésére egyedül a Fő-utca alkalmas. Ennek végleges szélessége azonban csak 8 ölre van kontemplálva, a mi a monumentális épület homlokzatának sem érvényesülése, sem a helyiségek megvilágitása szempontjából nem kielégitő. Azért azon tervek jöttek elsősorban figyelembe, melyek e körülményekkel számolva, a homlokzatot visszaléptetve az utcaszélességet megnövesztették. Ezek közül is elsősorban azok, melyek ezen visszalépést keritések mellőzésével oldják meg.

Alapul vette a bizottság birálatánál azt a körülményt is, hogy ezen a főváros sürün lakott belső részében létesitendő épületnél a fogháznak zárka része ugy helyeztessék el, hogy az a nagyközönség elől lehetőleg eltakartassék.

A birálat kiemeli, hogy egy a rendesnél nagyobb befogadásu fogház elrendezéséről lévén szó, különös gondot kellett a tervezőknek forditaniok az alaprajz elrendezésénél arra is, hogy lehetőleg tágas udvarokkal az egészségügyi követelményeknek is eleget tegyenek.

Előnyösnek találja a birálat továbbá azon megoldásokat, melyek a hivatali helyiségeket legnagyobb részt az utcai vonalakra helyezték.

Mindezt azért hangsulyozzuk, mert érthetetlen módon az I. dijat a birálat oly tervnek itélte, mely fenti követelményeknek korántsem felel meg oly mértékben, mint a II. és III. dijjal jutalmazott szerzők tervei.

Aigner Sándor I. helyen dijazott tervében a főhomlokzaton az utca széles előtérrel nyert kibővitést. Sajnos a homlokzat architektonikus érvényesülése szempontjából ez igen másodrendü dolog, mert a homlokzat abszolute nem üti meg azt a mértéket, amit ilyen nagyszabásu épitkezés pályázatán a tervezőknek, ha mindjárt vázlatosan is, de konceptusában produkálniok kell. E tekintetben a terve az utolsók közé való.

Udvarok tekintetében épen a fogház udvar kialakitása ellenkezik a biráló bizottság intentióival. Az udvar zárt, szük, egészségtelen, a zárkák tulnyomó része a főépület folyosóira tekint. A helyiségek elrendezését a birálat egészben véve a célszerüség követelményeinek megfelelőnek tartja. E tekintetben azonban sok a kivetni való. Többek között a polgári tárgyaló terem elrendezése igen rossz, és igen gyengék a lakások megoldásai nagy térpazarlással, mégis kényelmetlenül beleszoritva a hivatalos épület folyosó rendszerébe.

Jablonszky Ferenc II. dijjal jutalmazott terve sokkal inkább kielégiti a követelményeket. Megfelel a bizottság által megállapitott irányelveknek s szemmelláthatólag az igényeket alaposan ismerő kéz munkája. Maga a hivatalos birálat is csak két alárendelt helyiség hiányát tudja hibájául felróni. Homlokzatát kevésbbé monumentálisnak itéli, véleményünk szerint azonban jóval felette áll *Aigner* tervének.

Lechner Jenő és *Warga* László terve III. dijat nyert. Alapelrendezése egészen eltér fentiektől, A Vitéz-utca kontemplált szabályozásából indult ki s sarokmegoldásokat létesitett ugy, hogy a homlokzat a kontemplált szabályozás esetén épen ugy monumentális hatással érvényesüljön, mint abban az esetben, ha a szabályozás ezen tervezett módja elesik. Igen jó különösen a fogházépület gazdasági része és maga a karakterisztikus zárkaépület, melyet a birálat mint jó centrális megoldást kiemel. Igen jók a szeparáltan tervezett lakások, mintegy pavillonszerü kiképzéssel a hivataloktól teljesen elkülönitve.

A jutalmazott terveken kivül emlitést érdemelnek *Fleischl*, *Tóásó*, *Kriegler*, *Tőry*, *Pogány*, *Árkay és Kalina* tervei.

Szép homlokzati rajzaikkal dominálnak *Szeszlér* Sándor és *Bernthaller* Adolf. A tervek a Magyar Mérnök és Épitészegylet helyiségében vannak kiállitva.

A földalatti Budapest.

Irta dr. Forbáth Imre mérnök, müegyetemi magántanár.

Ismereteink a földalatti Budapestről mélyebbre nyulnak, mint bármely más európai nagy városban. A közel 1000 méter mélységig furt városligeti artézi kut a 118 méter mély margitszigeti kuttal kapcsolatban világosan feltárja előttünk Budapest vidékének legősibb történetét.

Évmilliókig tartott, mig a régebbi geológiai időszakokban itt elterült tengerből lerakódtak azok a rétegek, melyek Budapest altalaját képezik és melyeknek szerencsés váltakozása hozza létre azt a számos hévizforrást, mely fővárosunknak egyik legnagyobb természetes kincsét képezi. Az altalaj kedvező geológiai alakulásának köszönheti Budapest azokat a szinte kifogyhatatlan agyagrétegeket is, melyek ősidők óta szakadatlanul szolgáltatják a város épitkezéseihez szükséges anyagot. Kétségtelen, hogy a meleg forrásokon kivül az agyagnak eme bő előfordulása is hozzájárult ahhoz, hogy a régi rómaiak az ő kiváló gyakorlati érzékükkel Budapest vidékére alapitották ezen a tájon legészakibb határerődítményüket, Aquincumot.

A rómaiak Aquincumba magukkal hozták fejlett városi kulturájuk minden kellékét. Kőből épült bolthajtásokon nyugvó vizvezeték utján, melynek romjait az Óbudáról Békásmegyer felé vezető országuton még ma is láthatjuk, gondoskodtak a lakosság ellátásáról egészséges tiszta vizzel, mig az elhasznált viznek levezetésére földalatti csatornák szolgáltak. A rómaiak tehát már ezelőtt 2000 esztendővel felhasználták az utcák altalaját oly létesitményekre, melyekkel a városi lakosság kényelmét és egészségét akarták előmozditani. De a középkorban nyoma veszett nemcsak az aquincumi római telepitésnek, de annak a fejlett mérnöki képzettségnek is, melylyel a rómaiak városaikat föld felett és föld alatt épitették. Tudjuk ugyan Mátyás királyunkról, hogy a királyi várba földalatti vezetéken keresztül vezettette a vizet valószinüleg valamelyik svábhegyi kutból, de az e királyi lángelme által teremtett kulturális fénykor is nyomtalanul eltünt a következő háborus évszázadok alatt, és

Mázoló- és ércfényező- (akár uj, akár renoválási) munkákra vállalkozik **HAJNAL (Honig) MIKSA** Budapest, VII., Dembinszky-u. 31. **TELEFON: 101—97.**

„TRIAS“ olajfütő-vállalat Székely
Iroda: Budapest, IV., Vámház-körut 12.
Telefon 150—33. Telefon 150—33.
Speciálista. Templom, táncterem, színház kávéház, étterem és nagyteremfütésekben.
A legideálisabb központi fütés, csekély beruházási költség.
A szab. „TRIAS“ olajégők fütése olcsó, veszélytelen, szagtalan, tiszta és kiszolgálással nem jár. A szab. „TRIAS“ olajégőkkel 40—50% -kal olcsóbban fütünk, mint szénnel vagy fával. A gázfütésnek 1/5 r. szébe kerül. Gyorsan füt nagyobb meleget ad, mint a fa-, szén- és kokszfütés. Minden meglévő kályhába használható. A tél folyamán több helyen kipróbáltattak és mindenhol megelégedésre működtek

ami ma a földalatti Budapestet képezi, az csak a legutóbbi egynéhány évtized századok elmaradását pótló lázas munkájának eredménye.

A nagyvárosi lakosságnak összehalmozódása aránylag szük téren és minden olyan intézkedésnek hiánya, melynek feladatát a város altalajának tisztántartása képezte volna, mind erősebb mértékben vonta maga után azoknak a talajvizrétegeknek megfertőzését, melyekből a lakosság az egész város területén elszórt kutak utján régente vizszükségletét fedezte. Amint tehát a város gyarapodott, mind szükségesebbé vált a lakosságnak mesterséges ellátása kifogástalan vizzel. E dicára a Budapest környékén uralkodó kedvező talajviszonyoknak, nehéz feladat volt a évtizedekig tartott, mig előbb a nyers, majd a szürt Dunaviz szétosztása után eljutottunk a mai káposztásmegyeri nagy vizműhöz, mely immár egy évtizednél hosszabb ideig kifogástalanul szolgálja a főváros lakosságát és biztos alapját képezi a jövőben várható nagyobb vizszükséglet fedezésének is. A vizet a városban egy 700 kilométernél hosszabb csőhálózat osztja széjjel, mely csőhossz egy irányban elegendő volna ahhoz, hogy az ország délnyugati határát Brassó mellett Budapestről lehessen vizzel ellátni. A cső hálózat kerek 250.000 darab egyes csőből és egyéb alkatrészből áll. Ott hol az egyes részek egymásba illeszkednek, ólomtömités akadályozza meg azt, hogy a viz a csőhálózat belsejéből kijuthasson. A csővezetékeket tömörségükre állandóan ellenőrzik és pedig oly műszerekkel, melyek a csőhálózat hibáit felásás nélkül is elárulják.

A gázcsőhálózat hossza 520 km., tehát kisebb mint a vizvezetéké, dacára annak, hogy a gázcsövek 10—12 évvel régebben vették fel müködésüket, mint az 1867-ben épitett első vizmű. A budapesti gázcsővezeték ugyancsak kifogástalan állapotban van és az a gázveszteség, mely nagy hálózatokban bizonyos mértékig elkerülhetetlenül fellép, Budapesten aránylag kisebb, mint a többi európai nagy városok gázveszteségének átlaga. Hogy a gázművek rövid időn belül városi kezelésbe fognak átmenni, a gázcsőhálózat a közel jövőben kétségtelenül nagy mértékben ki fog terjeszkedni.

A városok ellátását vizzel és gázzal a legujabb időkben követte a városok ellátása villamos energiával és pedig ugy világitási, mint erőátviteli célokra. Ismeretes, hogy Budapesten két küiönálló társaság foglalkozik villamos energia termelésével és szétosztásával és nincs kizárva, hogy rövid időn belül a két magánkézben levő telephez egy harmadik városi telep fog sorakozni. A két társaság kábelhálózatának hossza az 1908. év végén 196, illetve 208 km. volt. Annak, hogy két egymással versenyző társaság működik az árképződés körül, lehetnek előnyei, az azonban kétségtelen, hogy a két kábelhálózat az utcák területét nagyobb mértékben veszi igénybe, mintha a villamos áram termelése és szétosztása egy kézben volna egyesitve. És ha meg is engedjük, hogy ebből eddigelé különösebb nehézségek elő nem állottak, ugy mégis már most takarékosan kell bánnunk az utcák alatt rendelkezésre álló térrel, mert a műszaki tudományok rohamos fejlődése mellett mindig számolnunk kell azzal, hogy a jövőben ujabb és ujabb célokra kell majd ezt a területet igénybe vennünk.

Hogy uj földalatti hálózatok aránylag rövid idő alatt mily nagy mértékü kiterjedésben jöhetnek létre, annak Budapesten tanulságos példáját adja a távbeszélő hálózat eddigi fejlődése. A távbeszélőt Budapesten 1881-ben vették üzembe. Kezdetben a távbeszélő forgalom lebonyolitására kizárólag földfeletti vezetékek szolgáltak. A forgalom növekedésével, de egyuttal ama zavaroknak elkerülése végett is, amelyeket az időközben létesült elektromos vasutak áramkörei a távbeszélő üzemében mindinkább okoztak, 1898-ban áttértek a távbeszélő kábeleknek földalatti elhelyezésére és 10 évvel később, tehát 1908. év végén a földalatti telefonkábelek hossza Budapesten már 253 kilométert tesz ki. Egy-egy kábelben több vezeték-vonal, ugynevezett ér van egyesitve. A hálózat összes ereinek hossza ma már 75000 km. Összehasonlitásképen rámutatunk arra, hogy a föld kerülete az egyenlitő sikjában 40.000 kilométert tesz ki.

Mig az elektromos világitási vállalatok áramvezető kábeleiket egyszerüen a földbe rakják és azokat csupán rájuk boritott téglák által védik esetleges sérülések ellen, addig a távbeszélő kábeleket ujabban mindinkább külön e célra készült betoncsatornákba fektetik, melyekben azok nemcsak külső sérülések ellen vannak jobban megvédve, de melyek azzal a nagy előnynyel járnak, hogy ugy a hálózat javitása, mint annak bővitése végrehajtható anélkül, hogy az utca felületét megbolygatni kellene. A kábelcsatornák fektetése révén egy éven belül el fogja érni a távbeszélő igazgatóság azt, hogy a nagykörut és a Duna közötti területen az utcák felszakitása a távbeszélő céljaira jó ideig nem lesz szükséges.

Az utcák földalatti szelvényeinek legnagyobb részét Budapesten ezidőszerint még a közcsatornák veszik igénybe, melyeknek feladata, hogy az összes szenny- és esővizeket, valamint az ürülékeket a lehető leggyorsabban elszállitsák a város területéről. A csatornahálózat a város közegészségügyi viszonyaira nézve a legnagyobb fontossággal bir, mert az altalajtól az összes szennyezéseket távol tartja és ezáltal nemcsak az altalajt, de magát a város levegőjét is megóvja azoktól a szennyezésektől, melyek különben a talajba kerülő szennyes anyagoknak rothadása folytán a levegőbe juthatnának. A budapesti csatornahálózat hossza kerek 350 kilométer, tehát csak a felét öleli fel azoknak az utcáknak, melyekben már vizvezetéki cső fekszik. A csatornahálózat fejlesztése tehát még tetemes áldozatokat fog a városra róni, mert idővel mindama lakott utcáknak csatornázása is sorra kell hogy kerüljön, a melyek vizvezetékkel már el vannak látva, de csatornájuk még nincsen.

Egyelőre csak a balparti terület rendszeres csatornázása van kiépitve. Három nagy főgyüjtő a dunaparti, a nagykörüti és az Aréna-uttól kiinduló ugynevezett magas főgyüjtő, vezeti az összes szennyvizeket a város alatt, az összekötő vasuti hid mellett fekvő szivattyutelephez, illetve a Dunába. A budai oldal főgyüjtője ezidőszerint még kiépitve nincsen, a jobbparti szennyvizek összegyüjtése és elvezetése a Dunának a város beépitett részei alatt fekvő valamely pontjáig tehát még a jövő feladatát képezi. A legnagyobb szelvény, melyet a budapesti csatornahálózatban eddig alkalmaztak, 4·8 méter legnagyobb szélességgel és ugyanilyen legnagyobb magassággal is bir. Nagysága tehát akkora, mint egy kényelmes lakószoba területe.

Legujabb keletü az utcák alatt lévő térnek igénybevétele közlekedésügyi célokra. Mindenek előtt elektromos vasutaink földalatti vezetékeit kell itt megemliteni. Elektromos vasutaink összesen körülbelül 270 kilométernyi vágányhosszából, mely körülbelül a Budapest—Bécs közötti távolságnak felel meg, 80 kilométernyi vágánynak van földalatti vezetéke, a vágány egyik sinszála alatt ugyanis földalatti betoncsatornában szögvasak futnak végig, melyekhez külön kábelek utján jut az elektromos áram. A szögvasak a villamos áramot egy a kocsiból alányuló és a kocsival együtt tovább mozgó hajócska révén juttatják a kocsi motorába. Mig azonban ezeknél a villamosvasutaknál a földalatti terület csak az áram hozzávezetése céljából lesz igénybe véve, addig teljesen az utca felszine alatt maradnak azok a földalatti vasutak, melyeknek ezidőszerint egyetlen képviselője Budapesten a Gizellatértől a városligeti artézi kutig vezető Ferenc József földalatti villamos vasut. Nem szenved azonban kétséget, hogy a növekedő forgalom igényeinek kielégitésére idővel további földalatti vasutvonalak fognak nálunk is épülni, valamint előrelátható, hogy előbb-utóbb a gyalogjáró és kocsiforgalom egy részét is föld alatt fogják lebonyolitani, mint a hogy ez nagyforgalmu külföldi városokban már most is történik.

Az előadottakból látjuk, hogy az utcák alatti tér Budapesten már ma is a legkülönbözőbb vezetékek és épitmények elhelyezésére szolgál. De külföldi városokban az emlitetteken kivül még sok egyéb földalatti létesitményekkel találkozunk. Igy sok városban külön táviróvezetékkel rendelkezik a tüzoltóság, melynek révén a tüzoltói szolgálat megszabadul attól az időveszteségtől, melylyel a telefonközpont közvetitése elkerülhetetlenül együtt jár. Másutt a postai szolgálat könnyitése és gyorsitása céljából földalatti csővezetékekben, az ugynevezett pneumatikus vagy csőpostában, légnyomás segitségével továbbitják a leveleket. Van több olyan város, ahol magas nyomás alatt álló levegőnek vagy viznek elosztására létesitenek külön csőhálózatokat. De már e nálunk még nem létező vezetékek nélkül is több ezer kilométernyi különböző hálózat fekszik Budapest utcái alatt, és ha meggondoljuk, hogy mindezekből a hálózatokból elágazások mennek ugyszólván minden egyes házba, ugy érthetőnek kell tartanunk, ha e rengeteg vezetékek karbantartása, javitása és bővitése az utcáknak gyakran felpanaszolt folytonos felszakitásával jár. Gazdagabb külföldi városokban e felszakitások lehetőleges csökkentése céljából a földalatti vezetékeket hozzáférhető közös csatornákba fektették olyképen, hogy esetleges javitások e mászható csatornákban az utcák felásása nélkül legyenek eszközölhetők. Párisban e célra felhasználják az utcai közcsatornákat, mig más városokban, igy például Glasgowban, erre a célra külön csatornák épültek, sőt némely helyen ujabban még az egyes házakba menő

FAMINTÁKAT minden kivitelben gyorsan és olcsón szállit :: FEKETE M. famintagyára BUDAPEST, VII., Izabella-u. 94. sz. Telefon: 98—96.

„Phönix“ fémárugyár
Mechanikai találmányokat gyártó iparvállalat.
Gyár: Budapest, X., Román-u. 22. Telefon 64—19.
Iroda és raktár: VII., Baross-tér 15. Telefon 28—18.
Kárpitos szögek, fémgombok, kisebb tömegcikkek gyártása.
Pártoljuk a magyar ipart!

Szabadalmak, védjegyek, minta-oltalmak minden államban
GUSZTÁV BÉLA
:: okl. gépészmérnök ::
hites szabadalmi ügyvivő
Budapest, VII., Erzsébet-körut 13 sz.
TELEFON 172—74.

HANTOS Testvérek
Költségvetés díjtalan.
festő, mázoló és érczfényezők
Vállalkoznak minden e szakba vágó munkákra modern kivitelben. — Vidéki megbizásokat is eszközlünk
Budapest, VII., Rózsa-utca 34.
TELEFON 16—34.

zat revisiójával végeznek, csak egy positiv haszna van a reviziós munkálatnak, a minek örülünk, s ez az, hogy megszüntette végre az eddigi szabályzat 151. és 159. §§-ok káros sőt végzetes kihatását, s igy gátat vet a jövőre nézve a főváros eddigi tulsürü beépitésének.

Palóczi Antal.

A vállalkozás körében előforduló jogesetek.

Katonai épités- és segédművezető közhivatalnok-e?

Az állami közigazgatás bármely ágában hivatalt viselő, szolgálatot vagy megbizást teljesitő személyek közhivatalnokok; ennélfogva *katonai épités- és segédművezető* közhivatalnoki minőségéhez kétely nem fér.

(Curia 909. nov. 9. 7431.)

Teleknek több házhelyre való felosztása.

Ha valamely teleknek több házhelyre való felosztása alkalmából a felosztás alá kerülő telek egy része utnyitás céljára a városnak ingyen engedtetik át, ennek a telekrésznek átengedése után *ajándékozási vagy más vagyonátruházási illeték nem követelhető.*

(Közig. bíróság 1909. ápr. 3. 477/909. P. sz.)

Szakbavágó szabadalmi feljegyzések.

Bejelentés találmányok szabadalmazására.

Az alább nevezettek a kitett cimek s kelt alatt szabadalmat jelentettek be. A bejelentés tárgya egyelőre a jogtalan használat ellen védelemben részesül (34. §.) A bejelentés ellen a közzététel napjától számitandó két havi határidőn belül felszólalások adhatók be. (35. §.)

4418. alapsz. Brendel Eduárd magánzó Wurgwitzban. — Légnyomásu vizemelő. (Képv.: Neufeld.)

—

4624 alapsz. Bohn Mihály téglagyáros Nagykikindán. — Hornyolt tetőcserép. (Képv.: Janssen.)

—

4655. alapsz. Bláthy Ottó Titusz udv. tanácsos, mérnök Budapesten. — Eljárás nagyfordulatszámmal járó mágneskerekek számára szolgáló gerjesztő mágnestekercseknek élére állitott fémszalagból való előállitására. (Képv.: Harsányi és dr. Messinger.)

—

4660. alapsz. Bláthy Ottó Titusz igazgató Budapesten. — Ujitás villamos gépek mágnestekercsein. Pótszabadalom a 28488 sz. szabadalomhoz. (Képv.: Harsányi és dr. Messinger.)

—

4674. alapsz. Beckmann Franz kereskedő Varsóban. — Eljárás poralaku enyv előállitására. (Képv.: dr. Pataky.)

—

1607. alapsz. E. Dennler & Hartmann mechanikai műhely St.-Gallenben. — Ablak- vagy ajtószárny rögzitő. (Képv.: dr. Hajdu.)

—

4684. alapsz. Regina-Bogenlampenfabrik Ges. m. b. H. cég Cöln-Sülzben. — Szabályozó berendezés ivlámpákhoz. (Képv.: Kalmár.)

4703. alapsz. Bertuch Lajos műszaki irodatulajdonos Divényben. — Olajnedvesitő berendezés vizeldék és hasonlók számára. (Képv.: Weisz.)

—

1525. alapsz. Deutsche Elektro-Sparlicht-Gesellschaft mit beschränkter Haftung cég M/m. Frankfurtban. — Kis transzformator és eljárás annak előállitására. (Képv.: dr. Szilasi.)

—

1530. alapsz. Dr. Engel Ignác orvos Nagy-Surányban. — Szétszedhető mosdó- és fürdőberendezés. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

4001. alapsz. Kábelfabrik und Drahtindustrie Actiengesellschaft cég Wienben. — Berendezés elektromos kábeleknek megvédésére tulfeszültség ellen. (Képv.: Bernauer.)

—

3593. alapsz. Hirsch és Frank Budapest-Salgó Tarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat cég Budapesten. — Berendezés vasuti járművek kerékpárjainak sülyesztésére. (Képv.: Harsányi és dr. Messinger.)

—

3638. alapsz. Horwenagel Désiré Louis Joseph birtokos Malakoffban — Hullámvonalu prizmatikus bordákkal ellátott üveglap. (Képv.: Neufeld.)

—

3599. alapsz. Kordin József mérnök Wienben. — Berendezés a vonatnak a pályáról való megállitására (Képv.: Takács.)

—

3809. alapsz. Kábelgyár Részvénytársaság cég Wien és Pozsonyban. — Villamos vezeték. (Képv.: Bernauer.)

—

3810. alapsz. Kábelgyár Részvénytársaság cég Wien és Pozsonyban. — Villamos kábel. (Képv.: Bernauer.)

—

3664. alapsz. Haász Márton lakástisztitó Budapesten.— Ujitás létrákon. (Képv.: Molnár R. Béla.)

—

2353. alapsz. Reichmann Carl gyáros Kattowitzban. — Betonból való hamuszekrény. (Képv: dr Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

2589. alapsz. Lehmann Ferenc téglagyári igazgató Budapesten. — Füstemésztő tüzelőberendezés. (Képv.: Kelemen.)

—

2599. alapsz Laufer József mérnök, gépgyáros Budapesten. — Ujitások sodronykötélpályákon. (Képv.: Kelemen.)

—

2624. alapsz. Löbl Sándor műlakatos és Weisz Gyula villanyműszerész Budapesten. — Elektromos áramkörök tulterhelésénél és rövidzárlat esetén kikapcsolódó önmüködő kapcsoló.

—

3426. alapsz. Müller W. A Th. főmérnök Berlinben Friedenauban. — Berendezés és eljárás két vagy több, egy-egy égési mótorral kapcsolt áramfejlesztőnek közös áramkörben való müködtetésére. (Képv.: Kelemen.)

—

3433. alapsz. Meyer Paul Ottó kereskedő Romanshornban. — Téglagép. (Képv.: Ádler.)

—

3554 alapsz. Mittelmann M. és társai cég Dévényujfaluban. — Adagoló és előosztályozóberendezés kőtörők számára. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

3570. alapsz. Berlin Anhaltische Maschinenbau-Aktiengesellschaft cég Berlinben, — Invertlángzók gázvezetékeihez való szerkezet. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

923. alapsz. Nossian Wilhelm és Lemberger Róbert mérnökök Wienben. — Spirálrugóvezetés közuti járművek számára. (Képv.: Takács.)

—

948. alapsz. Neuschlossz Ödön és Marcel cég Budapesten — Favázas téglaépület. (Képv.: Harsányi és dr. Messinger.)

—

979. alapsz. Nagy Dezső magánzó Budapesten. — Tüzelőberendezés. (Képv.: Kalmár.)

—

509 alapsz. Société „Orloclor" Impresa Litosilo Sbertoli cég Genovában. — Eljárás magnesia cement előállitására. (Képv.: Kalmár.)

Szabadalmak gyakorlatba vételére vonatkozó ajánlatok.

Ohmer János Ferenc gyáros Daytonban

„Menetjegy-kiadó-készülék"

cimü **33677.** számu, 1904. december 31 diki keletü magyar szabadalmának belföldi gyakorlatba vétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest, VI., Eötvös-utca 9. sz.

Wagner Bernhard kereskedő berlini lakos a 33323. számu

„Eljárás brikettezhető tüzelőanyagoknak vizben oldható kötőanyag használatánál történő feldolgozására"

továbbá a 33322 számu törzs- és az ehhez tartozó 35580. sz. és a 41693. számu és

„Berendezés vizben oldható kötőanyaggal készült briketteknek az időjárással szemben a kötőanyag elkokszolásával történő ellenállóvá tételére"

cimü magyar pótszabadalmak tulajdonosa, szabadalmainak gyakorlatbavétele céljából belföldi gyárosokkal összeköttetést keres, esetleg szabadalmait eladja, vagy gyártási engedélyeket ad.

Bővebb felvilágositással szolgál **Kalmár J.** mérnök, szabadalmi ügyvivő Budapest, VII., Rákóczi-ut 44.

Liardet Cavendish Arthur Károly technikus New Yorkban

„Ujból meg nem tölthető palackok"

cimü 21104. számu 1900. november 15-diki keletü magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest, VI., Eötvös-utca 9. sz.

LOKSAY és PICHLER vizmüberendezők
TELEFON 69—53.
Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 7. szám.
Központi fütés-, szellőztetés- és fürdőtelepek, légszesz-, vizvezeték- és :: csatornázási berendezések. — Épület- és diszmübádogosok. ::

Heller és Vogel
fémnyomók
csiszolók és galvanizálók, specialisták mérlegtányérokban
Budapest, VII., Nefelejts-utca 16.
Telefon 91-54. Telefon 91-54.
Készitünk minden e szakmába vágó cikkeket pontos és lelkiismeretes kivitelben, olcsó ár mellett.

TOST és MOLNÁR BUDAPEST,
mű- és tájkertészek VII., István-út 50. sz.
Elvállalnak: Kertek, parkok tervezését, alakitását, rendezését és fenntartását, alkalmi és állandó növénydiszitést, balkonok kiültetését stb. stb.
Telefon 88—75. sz.

Motorikus erőkkel hajtott közlőművek engedélyezését, illetve a beadványok szakszerü elkészitését, rajzokkal való ellátását végzi **dezséri Boleman A. Zoltán** mérnök, műszaki vállalkozó
műszaki irodája: Budapest, VI., Szondy-utca 76. sz., II. em. 28. ajtó.

Kostyál József
villamos berendezési vállalata
Budapest,
II., Zsigmond-u. 11. vagy Br. Liptai-u. 12. szám.
Telefon 16—96.

Elvállal:
villamos világitás, erőátvitel, villamos csengő, jelző, telefon és villámháritó berendezéseket, tervek és költségvetések dijtalan kidolgozását.

Magánépitési engedélyek Budapesten.

A fővárosi magánépitési albizottság 1909. december hó 20-án Kun Gyula tanácsnok elnöklete mellett a következők részére hozta javaslatba az épitési engedély kiadását:

a) **nagyobb és kisebb épitkezésekre:**

108887. Bálint és Jámbor (VIII., Fhg. Sándor-tér 3.) az I., Budafoki-ut 17/2. hrsz. a. 4 em. ház.

107039. Goiten Hugó (VI., Andrássy-ut 5.) a II., Oszlop utca 6198 hrsz. a. 2 em. ház, ép. Orbán és Pallós.

107040. Varga Géza (VI., Andrássy-ut 5.) a II., Rét-utca 6209. hrsz. a. két emeletes ház, ép. Orbán és Pallós.

106318. Molnár Ödön nev. Löffler Sándor (VII., Sip-utca 17.) a VII., Izabella-utca 4706. hrsz. a. 4 em. ház.

108636. Rimanóczy Béla (Nagyvárad) a VII. Damjanich-utca 4247. hrsz. a. 4 em. ház, ép. Krause Tivadar.

106947. Gr. Karátsonyi Jenő (I., Krisztina-körut 121.) a IV., Irányi Dániel-utca 283. hrsz. a 3 em. ház, ép. Román Miklós és Ernő.

107221. Halász Hubert (VII., Angol-utca 23.) a VII., Thököly-ut 2356. hrsz. a. 3 em. ház, ép. Fülöpp Károly.

107929. Dr. Reich Jenő nev. Novák és Góth (VII., Lövölde-tér 5.) a VII., Tábornok-utca 2558. hrsz. a. 3 em. ház.

104440. Kund Endre nev. Kovács Frigyes (V., Nagykorona utca 20.) az I., Mészáros-utca 1340 hrsz. a. emeletes ház.

103622. Renesch Frigyes (III., Vörösvári-ut 100.) ugyanott toldalék, ép. Nagy József.

105070. Ganz és tsa nev. Riesz Sándor (VII., Aréna-ut 64.) a X., Kőbányai-ut 8628. hrsz. a. földsz. épületek.

107242. Zucker Henrik nev. Bán Dezső (VII., Huszár-u. 10.) a X., Gyömrői-ut 8492. hrsz. a. raktár épület épitésére vonatkozó tervei jóváhagyattak;

b) **nagyobb és kisebb átalakitásokra:**

103548. Kégl János (III., Szőlő-utca 48.) ugyanott.

108373. Bpesti ált. villamossági r. t. (VII., Kazinczy utca 21.) a VI., Lovag-utca 3575. hrsz. a. házra vonatkozó tervei;

c) **jóváhagyásra ajánltattak:**

104608. Dornyák József a X., Sörgyár-utca 8146. hrsz. a.

108370. Mers János a III., Kaszás-utca 18 sz. a.

106861. Schumayer József az I., Hidegkuti-ut 7100/1. hrsz. a.

105498. Hochstädter Mór az I., Fehérvári-ut 17/1. hrsz. a.

104582. Braun József a IX., Üllői-ut 8770. hrsz. a.

105233. Stern Mór a X., Álmos-utca 2146. hrsz. a.

100617. Dr. Siklóssy József az I., Tündér-utca 10. sz. a

104858. Marton és Szalka az I., Tatár-utca 12905 hrsz. a.

103625. Boschán Márk a III., Vörösvári-utca 988. hrsz. a

109284. Schmideg Manó a III., Vörösvári-utca 17716. hrsz. a

104401. Titzel Ignác a VI., Hungária-körut 1750. hrsz. a.

103089. Zilzer Henrik a III., Bécsi-ut 73 sz. a.

106279. Fiedler János a VII., Thököly-ut 2386. hrsz a.

108851. Dávid József a II., Fillér-utca 3965. hrsz. a.

106261. Vuk és fiai az V., Vizafogó 1447. hrsz. a.

107237. Rok Antal az V., Garam utca 28. sz. a.

106262. Handel és Müller a VI., Szegedi-u. 45. sz a

103931. Nagy Lajosné (III., Pacsirtamező u. 28.) a III., Selmeci utca 1503. hrsz. a.

101441. Szirch Antal az I., Fehérvári-ut 13296. hrsz. a. házra vonatkozó tervei;

d) **gépekre és felvonókra:**

106089. Perl Adolf (VII., Thököly-ut 34.)

106180. Simon Mihály (VII., Rózsa-utca 4636. hrsz.)

100689. Magyar fa- és kefeipar r. t. (V., Bodor-utca 1454. hrsz. a.)

101323. Sternberg és Kálmán (VII., Dohány-utca 4480. hrsz.)

106884. Bachruch Károly (IV., Kristóf-tér 552. hrsz.)

107238. Beer Oszkár (VII., Wesselényi-utca 5268. hrsz.)

108387. Breslmayer Román (I., Attila-utca 23.)

96157. Szinmeister József (I., Krisztina-körut 135.)

110559. Gera Lajos (VIII., Óriás-utca 35.)

110054. Tihanyi Gyula (VIII., Szigony-utca 12.)

e) **elutasittattak:**

106948. Glücksthal Gyula a VI., Révay-utca 16. sz. a.

104192. Meszlényi Adrienne a VIII., Bérkocsis-utca 6126. hrsz. a.

82238. Blau Lajosné az I., Istenhegy 9780. hrsz. a.

106924. Temesváry Adolfné a VI., Hermina-ut 1776. hrsz. a.

101778. Altarac Salamon a IX., Mester-utca 18. sz. a.

105390. Bán Dezső a VII., Ilka-utca 32. sz. a. házra vonatkozó tervei.

Pályázatok tervkészitésre.

A pestvidéki törvénykezési épület és fogház tervpályázatán az I. dijat (4500 k) Aigner Sándor, a II. dijat (3000 k) Jablonszky Ferenc, a III. dijat (2000 k) Lechner Jenő és Warga László nyerték el. A tervek a M. M. É. E.-ben mától kezdve közszemlére lesznek állitva.

A budapesti orth. izr. templom és iskola tervpályázatán beérkezett művek felett a napokban döntött a biráló-bizottság. A zsüri a kitüzött 3 dijat egyesitette és három egyenlő részben juttatta Porgesz József és Skuteczki Sándor „Béke“, Ágoston Emil „Pax“ és Löffler Sándor és Béla „Barzel“ jeligés tervének. A Judea jeligés terv dicséretben részesül és felhivja a zsüri ezen terv szerzőjét, nyilatkozzék aziránt, vajjon jeligés levelének felbontását kivánja-e. A biráló-bizottság ajánlja egyben, hogy a hitközség a 3 dijazott terv szerzőit szükebb pályázatra szólitsa fel.

A marosvasárhelyi varmegyeház tervpályázatán pályadijat nyert 3 terv a Magyar Épitőművészek Szövetségének helyiségeiben december 31-ig közszemlére van kitéve.

A kispesti munkásházak berendezése. Az Iparművészeti Társulat biráló-bizottsága gróf Hadik-Barkóczy Endre elnöklete alatt e hó 15-én ülést tartott, amelyen a munkáslakások berendezési terveire hirdetett két pályázat anyagát birálták el. Az első csoportban, amelybe a lakókonyhás lakástipusokra vonatkozó tervpályázatok tartoznak, az 500 koronás első dijat Viegand Edének itélte oda a bizottság, a 300 koronás második dijjal Wessely Vilmos és Nádor Lajos közös tervét tüntették ki, 200 koronáért pedig megvásárolták Wessely és Nádor egy másik tervét és Frugly Aladár pályamunkáját. A második csoportban, amelybe a kétszobás munkáslakások berendezési tervei tartoznak, az 500 koronás első dijat Menyhért Miklósnak itélte oda a zsüri, mig a 300 koronás második dij Meyer Antalnak jutott. A kézimunkatervekre hirdetett pályázat felett, amelyre csaknem 1000 pályamű érkezett be, a jövő hét folyamán dönt a zsüri. A pályamunkákat ez alkalommal a rendes szokástól eltérően, nem állitják ki rögtön az itélet után, hanem csak 1910. január 1-től kezdve.

Pályázatok állásokra.

Igazgató-főmérnöki állás. A Heves-Szolnok-Jászvidéki Tisza- és belvizszabályozási társulatnál nyugdijazás következtében megüresedett igazgató-főmérnöki állásra pályázat hirdettetik. Az állás javadalmazása évi 4800 k törzsfizetés ötödéves korpótlékkal, mely 20 év alatt a fizetés 50%-ára emelkedik, lakbér, uti- és napidijátalányban 3000 k s ártéren kivül szabályszerü

Bergsmann Árpád electrotechnikai és villany-felszerelési vállalat
Budapest, VII., Nefelejts-utca 21.
Villamos világitás, villamos csengetyük, telefonok, villámháritók, távirda és villamos órák berendezése. Ugyszintén épületek, lakások, valamint szállodai és irodai berendezések jókarban tartását jutányos árban elvállalom. Költségvetésekkel és tervekkel dijtalanul szolgálok.
TELEFON 167—26.

KERTEK alakitását terv és költségvetés szerint, valamint **gyümölcsfák, diszfák, diszbokrok, rózsák** szállitását árjegyzék szerint elvállal; **Pecz Ármin** kir. udvari műkertész és faiskola tulajdonos
BUDAPEST, VIII., Kálvária tér 8 sz.

a színre. A kötőanyagok gyártása, hamisítása, megvizsgálása. A festék keverése a kötőanyaggal. A szárítók. A használatra kész ipari festékek. A fényezőiparban használt lakkok gyártása és megvizsgálása. Kittek. Előadó: *Hoffer* István vegyész, az államvasutak gépgyárának művezetője. Az előadások a budapesti állami felső ipariskola II. em. 68. sz. termében (bejárat: VIII., Népszinház-utca 8. főlépcső) lesznek. Az előadás ingyenes. Jegyet erre a Technológiai Iparmúzeum (VIII. ker., József-körút 6. I. emelet) irodájában naponkint d e. 9—1-ig és d. u. 3—6 ig névre kiállítva kaphatni; azontúl az előadó terem ajtajánál levő szolgáktól.

A németek. — Nincs magyar építész! Míg nálunk a technikus nehéz harcot küzd érvényesüléséért és vezető állásba alig kerülhet, addig a kulturában előtörő hatalmas német nemzet már mind tágabb téren alkalmazza a mérnököt és a város közigazgatásában a jogászszal egyenlően első vezérszerepet juttat neki. Ez a tény most azért jutott eszünkbe, mert egyik előkelő német szaklap legfrissebb számát forgatva, szemünkbe ötlik *Gotha* város hirdetése, melyben műszaki igazgatót (Stadtbaumeister) keres, igérvén neki 5000 márka kezdőfizetést és — ami ránk nézve tanulságképpen érdekes — „a városi építőmester mint tanácsnok, *helyet foglal a Tanácsban, szavazata van* és az állásnak most folyamatban levő szervezése után városi műszaki tanácsos címet fog viselni és az összes műszaki ügyeket, beleértve a vízvezetéket és csatornázást is, intézni és vezetni fogja." — Ugyanitt egy másik nagybetüs hirdetés állandó alkalmazásra invitál *Budapestre* egy hosszabb gyakorlatú *építészt*, kinek dolga leend modernebb stylusú homlokzatokat tervezni. Mindenesetre jó jel, hogy középítkezéseink már annyi hazai építészt fogyasztanak, hogy ilyenért külföldre kell menni; de eszünkbe jut éppen ilyenkor ama mélyen járó és becses tartalmú vita, ami most folyik a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben a mérnöknevelésről, hol azt panaszolják, hogy a hazai szakerők nem tudnak kenyérhez jutni és a jó helyeket a külföldiek özönlik el. Persze, ha még hívjuk is őket?! És ha *csakugyan* szükség volna rájuk?! *Erről jó volna építészeinknek alapos eszmecserét folytatni.*

A gázmótorok kezelőinek tanfolyama a m. kir. Technológiai Iparmúzeumban f. évi január hó 10-én nyílik meg és február hó 5-ig tart. Az előadások naponkint este 7 órától 9-ig a felsőipariskola II-ik emelet 59-ik számú termében tartatnak. E tanfolyamon a világítógáz-, generátorgáz-, benzin- és nyerspetróleummótorok szerkezetét és kezelését tanítják. Tanulókul felveszik az ilyenféle mótorok tulajdonosait és kezelőit, a mótorgyárak szerelőit és géplakatosait, végül a jelentkezés sorrendjében más géplakatosokat is. A beiratásokat a m. kir. állami felsőipariskola (VIII. ker., Népszinház-utca 8. sz.) II. em. 59. sz. tantermében folyó hó 7, 8-án este 7 órától 8-ig és 9-én délelőtt 10 órától 12-ig tartják meg. A jelentkezők kötelesek igazolni mesterségüket és jelenlegi foglalkozásukat. Tandíj 10 korona. A hallgatók a tanfolyam elvégzése után vizsgát tehetnek, sikeres elvégzéséről bizonyítványt nyernek. A vizsgálat díja 10 korona.

A pestvidéki törvénykezési épület és fogház tervére hirdetett pályázat eredménye felett a biráló bizottság — mint már jelentettük — folyó évi december hó 20-án tartott zárőülésében az első 4500 koronás díjat egyhangúlag a 8. sz. tervért *Aigner* Sándor budapesti építésznek, a második 3000 koronás díjat ugyancsak egyhangúlag a 11. számú tervért *Jablonszky* Ferenc budapesti építésznek, a harmadik 2000 koronás díját pedig szótöbbséggel az 5. sz. tervért *Lechner* Jenő és *Warga* László budapesti építészeknek ítélte oda. — A tervek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet helyiségeiben január 7-ig közszemlére állítvák. A kiállítás idejének lejártával a nem díjazott tervek az igazságügyminisztérium segédhivatali főigazgatójától a hivatalos órák alatt, a benyujtáskor nyert elismervény visszaadásával és a birálati jegyzőkönyv egy másolatával együtt február hó 15-ig átvehetők. Az eddig a határidőig át nem vett tervekért a kincstár felelősséget nem vállal.

Védekezés a zugkiállítások ellen. Az az elaborátum, amelyet az Országos Magyar Kiállítási Központ a zugkiállítások és a kiállítási ügynökök által űzött szédelgések elnyomásának tárgyában kidolgoztatott, a Giard és Briere párisi cég kiadásában francia nyelven is megjelent. A 44 oldalra terjedő füzet a zugkiállítások fogalmi körének megállapításából indul ki, ismerteti a magyar törvényhozásnak idetartozó közigazgatási és büntetőjogi intézkedéseit, ezeket összehasonlítja a külföldi jogoknak erre tartozó álláspontjával, kitér a polgári bíróságoknál kereshető jogvédelemnek kérdésére, megállapítja azokat a tanulságokat, melyek e szembeállításból levonhatók és néhány szóban megvilágítván a kiállítások jogi személyisége körül felmerült érdekes vitát, javaslatokat tesz a kiállítások általános jogi szabályozásának részleteire nézve. A füzet, amely dr. Dóczi Sámuelnek, az Országos Iparegyesület ügyészének nevével került ki a sajtó alól, minden könyvesbolt útján megszerezhető.

Kislakások Münchenben. München város tanácsa legutóbb elhatározta, hogy hivatalnokai és munkásai számára olcsó lakásokat épít a Thalkirchner-úton. Itt 15 házban 175 lakást rendeznek be 500 lakóhelyiséggel kereken 1 milliom márka költséggel. Úgy számítják, hogy egy lakóhelyiség átlagos havibére 10·8 márka lesz. *D—y.*

HIVATALOS.

MAGYAR ÉPITŐMESTEREK EGYESÜLETE.

Értesítés.

Az egyesület elnöksége figyelmezteti az egyesület t. rendes Tagjait, hogy a jövő évi tagdíj a jóváhagyott alapszabályok értelmében 36 korona. Ugyancsak az alapszabályok értelmében az „Építő Ipar"-t, az egyesület hivatalos lapját, *minden* tag megkapja; ezért külön 8 korona díj jár, melyet a tagdíjjal együtt az egyesület szed be. Az „Építő Ipar"-t tehát minden tag *tartsa* meg.

*

A választmány ülése december hó 23-án. Elnök *Kunfalvi* Nándor jegyző *Pásztor* Béla.

Jelen vannak: Jakabffy Ferenc, Barcsai Lajos, Sziklai Zsigmond, Bloch Leó, Mirgay Gyula, Graf Lajos, Karvaly Gyula, Mann József, Koch Károly és számos egyesületi tag.

Az elnök megnyitja az ülést. Felolvastatja a mult ülés jegyzőkönyvét, amelyet a választmány tudomásul vesz. A mai jegyzőkönyvet *Graf* Lajos és *Mirgay* Gyula fogja hitelesíteni.

1. *Kéler* Zoltán dr. egyesületi ügyész átiratban jelenti, hogy az egyesület módosított szabályai jóváhagyattak. Javasolja az új alapszabályok kinyomatását.

A választmány az *elnök* javaslatára és *Mirgay* Gyula hozzászólása után elhatározza, hogy az új alapszabályokat 1000 példányban kinyomatja és a tagokat értesíti körlevélben, hogy újévkor már a nagyobb tagdíjakat tartoznak fizetni.

2. *A kereskedelemügyi miniszter* megküldte az új ipartörvény tervezeteire benyújtott vélemények gyűjteményét. Tudomásul vétetik.

3. *A m. kir. közp. statisztikai hivatal* megküldte az „Ipari érdekképviseletek Magyarországon az 1906. évben" című könyvet. Köszönettel vétetik.

4. A belügyminiszter leirata tudomásul vétetik.

5. A választmány magáévá teszi a szakosztály indítványát és felír a kereskedelemügyi miniszterhez, hogy a vállalkozók járulékait utalja ki, és ezután ne tartassa vissza azon a címen, hogy a balesetbiztosítási járulék eddig még nem fizettetett be; mert a vállalkozó a balesetbiztosítási járulékot — kivetés hiányában — még ma sem fizetheti be.

6. *Szikla*i Zsigmondnak a munkásbiztosító hivatalhoz intézett felirati javaslata elfogadtatott és az elküldés elhatároztatott.

7. Az *Építési és Iparművészeti Rajzolók Egyesületének* átiratára *Mann* József, *Sziklai* Zsigmond, *Pásztor* Béla és az *elnök* hozzászólása után elhatározza, hogy a proponált tárgyaláson nem vesz részt; de ajánlja, hogy a meghívó egyesület e kérdésével a Budapesti Építőmesterek stb. Szövetségéhez forduljon.

8. *Brutsy* János téglaajánlata az Építőmesterek Anyagbeszerző Szövetkezetéhez tétetik át.

9. *Barcsai* Lajos bejelenti, hogy az Ipartestületek Országos Szövetségének ülésén az egyesület képviseletében részt vett. Köszönettel tudomásul vétetik.

10. Az *Építőmesterek* stb. *Ipartestületének* átirata bemutattatott és az elnöki elintézés tudomásul vétetett.

11. Az *O. M. K. E.* átirata tudomásul vetetett és alakítandó munkabizottságba *Szeszlér* Sándor küldetett ki.

12. A *háznagy* az egyesületi helyiség berendezése költségeinek elszámolásáról pótlást jelent be, melyet a választmány tudomásul vesz és utólagos elszámolásra a háznagynak 461 k. 38 fillért kiutal.

13. A *pénztáros* javaslatot tesz az újévi ajándékok kiutalása és hátralékok behajtása iránt. A választmány a javaslathoz hozzájárul.

14. Felvételre jelentkezett: *Goldmann* Izsó építőmester, *Rohonczi* Hugó mérnök és *Sterner* Ármin építész, *Székely* Dezső építész és építő vállalkozó és *Cziráky* Zoltán építőmester rendes fővárosi tagul, *Perelisz* Oszkár szövetkezeti irodavezető pártoló tagul. Felvétettek.

15. *Bayer* László kérése azzal a megállapítással vétetik tudomásul, hogy a jövő évben maradjon meg rendes tagul, 1911 januárius 1-től kezdve pedig pártoló tag lesz.

16. *Dulitzky* József, *Dvorzsák* Rezső, *Holtzspach* Aurél és *Molnár* György kilépési bejelentése a rendes eljárásra utaltatott. *Blum* Mihály kilépése az alapszabályok értelmében a jövő év végére vétetett tudomásul.

17. *Kunfalvy* Nándor elnök — a hirlapokból — örömmel constatálja, hogy a székesfőváros tisztújítása alkalmával a *tanácsnoki állások* egyikére műszaki ember is pályázott. Az a számtalan kérelem, amelyet úgy a mi egyesületünk, mint más rokonegyesületek, pl. a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet a közhatóságokhoz és főként a belügyminiszterhez intéztek, mindeddig eredményre nem vezetett, s így technikusaink az őket megillető helyeket a társadalom és közügyek vezetésében el nem foglalhatták, annak dacára, hogy az 1883. évi I. törvénycikk ezt határozottan megengedi. Csak félreértés lehetett az a felfogás, hogy a törvény értelmében tanácsnok csak jogvégzett egyén lehet; kitünik ez a félreértés abból is, hogy a törvény taxative sorolja fel azokat, akiktől jogi képzettséget követel. Budapest székesfőváros tanácsában ilyet csak *a jogi* és szoros értelemben vett *közigazgatási* szakok vezetőitől követel meg. Gazdasági-, köz- és magánépítési, közlekedési, tanügyi és közegészségi szakokra tehát a törvény ezt nem kívánja. Igaz ugyan, hogy a közigazgatási szervezetben minden szakot érint a közigazgatás, de ott, ahol az osztályok túlnyomóan szakkérdések felett intézkednek, nem tekinthető közigazgatási szaknak. A törvény szelleme világosan oda irányul, hogy a jogi és közigazgatási szakok élére jogvégzett egyének, a műszaki osztályok élére technikusok, a tanügyi osztály élére tanférfiak és az egészségügyi osztály élére orvosok helyeztessenek. Ha ez nem így lenne is, akkor is követelni kellene karunknak azt a helyet a köznek a vezetésében, amely a technikusokat diplomájuk és műveltségük, tudásuk útján megilleti. Mindezeknél fogva arra kéri a választmányt, hogy a cselekvés terére lépjen azzal, hogy a kandidáló bizottság elnökét kérje meg, hogy a kijelöléskor a műszaki qualificatiot a jogival egyugyanabba a rendbe sorozza, s tegye lehetővé, hogy a speciális szakok vezetésére szakember alkalmaztassék.

Mann József örömmel fogadja az indítványt s a cselekvés erejétől sikert vár. *Sziklai* Zsigmond nem tartja elégnek azt, hogy csak a kandidáló bizottsághoz forduljunk, hanem szükségesnek tartja, hogy az actio organisáltassék és a rokonegyesületek felkéressenek arra, hogy a karnak e fontos ügyében a mi eljárásunkhoz hasonlóan járjanak el. A képviselőtestületnek technikus tagjai pedig szólíttassanak arra, hogy szavazatukkal csak technikus jelöltet támogassanak.

A választmány az indítványt nagy lelkesedéssel magáévá tette s elhatározta, hogy az ügy érdekében a főpolgármesterhez, a polgármesterhez, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylethez, a Magán Mérnökök Országos Szövetségéhez, a Magyar Építőművészek Szövetségéhez az ügy pártolása és elősegítése végett átiratot intéz és felkéri a városi képviselőtestületben lévő technikusokat, hogy ily pályázó esetén szavazatukat csak technikusra adják.

18. A választmányi és szakosztályi meghivóknak 10.000 példányban kinyomására 65 k. megszavaztatik és a sokszorosító lemez beszerzésével a háznagy bizatik meg.

19. Kolozsvári naptár, Iparos káté, Munkaadók évkönyve és a Palóczi-féle Építészek és Építőmesterek naptárára előfizetni elrendeltetik.

Elnök a tagoknak kellemes ünnepeket kíván és az ülést 8¼ órakor bezárja.

FŐVÁROSI ÜGYEK.

A magánépítési bizottságnak dec. 27-én tartott ülésén *új építkezésre nyert engedélyt:*

112139. Balassa Zsigmond, József-u. 6051. hrsz. háromemeletes ház; terv. Löffler Sándor.

108963. Glück Károly és tsa, Legody-u. 1901. hrsz. háromemeletes ház; terv. Kaszab Miklós.

103959. Brüll testvérek, Szerdahelyi-u. 6425. hrsz. négyemeletes ház; terv. ifj. Nagy István.

106948. Glücksthal Gyula, Révay-u. 16. háromemeletes ház; terv. Román Miklós és Ernő.

108399. Bergl József, Fehérvári-út 35. háromemeletes ház; terv. Dömötör Sándor.

109965. Jellinek Frigyes, Ráday u. 9305. hrsz. háromemeletes ház; terv. Fodor Gyula.

107244. Kováts Mátyás, Csáky-u. 1217. hrsz. négyemeletes ház; terv. Révész és Kollár.

69928. Dr. Steiner Simon, Temes-u. 1559/9. hrsz. kétemeletes ház; terv. Löffler Sándor.

104600. Schwarz Sándor, Ürge-u. 6250. emeletes ház; terv. Himmler Miksa.

111676. Szolgai István, Mogyoródi-út 2004. hrsz. földszintes ház.

100579. Huppán Flórián, Lengyel-u. 2005. hrsz. földszintes ház.

100578. Szüts Pál, Lengyel-u. 2001/3. hrsz. földszintes ház.

Átalakításokra:

106922. Huber Lőrinc, Kútvölgyi-út 8469. hrsz.

109287. Kózol Antal Kapás-u. 3046. hrsz.

Jóváhagyásra ajánltattak:

107258. Özv. Papi Istvánné, Kapy-u. 6901. hrsz.

112.404. Komáromy Mihály, Szépvölgy-u. 5077. hrsz.

108401. Magyar kerámiai gyár r.-t. Óhegyi-út 8025. hrsz.

108845. Schneider József, Csörsz-u. 10.

106292. Roessemann és Kühnemann, Fövény-u. 1128. hrsz.

108891. Sternlicht Elemér, Szent-László-u. 208. hrsz.

108240. Schwarz Mór, Rombach-u. 5257. hrsz.

109293. Horváth Ferenc, Röppentyű-u. 13.

112403. Herold Ágostonné, Váci-út 53.

96572. Ábráhám Jánosné, Zöldmáli-út 1.

105413. Molnár Józsefné, Budafoki-út 13499. hrsz.

107413. Kollarits Jenő, Váci-u. 24.

Gépekre és felvonókra:

107239. Dr. Ringer Lajos, Dohány-u. 44.

108388. Láng Sándor, Liszt-Ferenc-tér 3965.

106031. Herbst Samu, Bezrrédy-u. 5822. hrsz.

112402. Baán Jenő, Hajdu-u. 9.

Elutasíttatott:

108856. Preisz Lajos, Nap-u. 6721.

108859. Nagy György, Kálvária-tér 19.

TERVPALYÁZATOK.

jan. 3. Magyar Mérnök- és Építész-Egylet: nagy árúház tervei; díjak: aranyérem és 1200 k. (L. lapunk m. é. 32. számát.)

„ 15. Debreceni Kossuth-bizottság: Kossuth-szobor mintája; díjak: I. megbízás a munkával (vagy 3000 k.), II. 2000, III. 1000 k.

„ 15. Arad tanácsa: temetőkapu; díjak 300 és 200 k.; csak aradiak pályázhatnak.

„ 17. Keresk. min.: Szekszárdi postapalota; díjak: I. 900, II. 600, III. 300 k. (L. lapunk 48. számát.)

„ 20. M. É. Sz: fürdőtelep pályaudvarán vasúti fölvételi épület tervei; díjak 400, 200 és 100 k. (Csak műegyetemi hallgatók pályázhatnak.)

„ 31. Pólai haditengerészet betegsegélyző pénztára: intézeti ház tervei; díjak 1200, 700 és 400 k. (Pola, Via Fondaco 11.)

febr. 1. Szeged tanácsa: zeneiskola tervei (300000 k.); díjak: 1500 1000 és 500 k. (l. lapunk 37. számát).

„ 1. Szent-Imre-Collegium Budapesten: templom és gymnasium tervei; díjak 1500, 1200 és 800 k. (l. lapunk 43. sz.).

„ 1. Nagykárolyi keresk. és iparbank r.-t.: kétemeletes székház tervei; díjak: 1000 és 500 k.

„ 15. M. É. és I. R. Orsz. E.: Folyami uszodacsarnok tervei; díj: aranyérem és 200 k.

márc. 1. Keresk. min.: resicai posta- és távirdaépület tervei; díjak: 900, 600 és 300 k. (l. a hirdetések közt).

ápr. 30. M. Építőművészek Szöv.: vidéki színház (300.000 k.); díjak: I. aranyérem és 1000 k., II. bronzérem.

júl. 1. Zalaegerszegi szoborbizottság: Csányi László szobrának tervei (30—50 ezer k.); díjak: I. megbízás, II. 500 k., III. 250 k.

okt. 15. Pozsony város: kulturpalota tervei (600.000 k.); díjak 2000 és 1000 k.

VERSENYTÁRGYALÁSOK.

jan. 3. Alispáni hiv. Békésgyulán; **kórházépítés** Gyulán; bp. 250000 k.-ig 5%, azontúl 2%.

„ 3. Döbör község (Vas m.) elülj.: **iskolaépítés.**

„ 4. Budapest tanácsa: 4 kislakásos bérház **mázoló, asztalos- és lakatosmunkái.**

„ 4. Maros-Torda megye alispánja: **útépítés.**

„ 4. Budapest székesfőv. tan.: **asztalos-, lakatos- és mázolómunkák** 6 főv. építkezésnél; bp. 400—2200 k.

M.D.K.

Jablonszky Ferenc, (bpesti) építén

második díjat nyert a hódmezővásárhelyi sinkör tervezre kiírt pályázatoni Első díj: Kolbenheyer Viktor.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1896. XVII. évf.

nov. 24. sz. 4. old.

M.D.K.

Jablonszky Ferenc, építés

2000 K-ás első díjat nyert a trencséni törvény széki palota és foghár pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1910. XXXI. évf.

jun. 29. sz. 6. old.

Jablonszky Ferenc, épitész M.D.K.

Második dijat nyert a pécsi törvénykerési épület és foghiz tervpályázatain

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII. évf.
máj. 8. sz. 15. old.

M.D.K.

Jablonszky Ferenc, építész

2000 K-ás első díjat nyert a kézdivásárhelyi törvényhezési épület pályázatan.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

Jun. 23 sz. 14 old.

+ " " 5 "

MDK

Jablonszky Ferenc

Az alábbi pályázaton II. dijat nyert

A zombori törvénykezési és fogházépület tervpályázata. Magyar Épitőművészet 1908. 4. sz. Repr.4.1.

Jablonszky Ferenc, építész M.D.K.

készíti a Központi Járás-bírósági épület terveit.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII. évf.

jul. 10. sz. 14. old.

M.D.K.

Jablonszky Ferenc, épitész

tervei szerint épül Abony városháza 100.233 K. költségelőirányzattal.

Vállalkozók Lapja, BP. 1904. XXV. évf.

febr. 17. sz. 7. old.

M.D.K.

Jablonszky Ferenc, építész

első díjat nyert a bereg-
szászi törvényhezési épü-
let pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.

jan. 16. sz. 5. old. + 10. old.

Jablonszky Ferenc, építész M.D.K.

tervei szerint épül a paksi járásbirósági épület.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.
máj. 1. sz. 11. old.

Fabiunszky Ferenc, épitész M.D.K.

a Kongresszus Végrehajtóbizottságának tagja

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp. 1931. 18.old.

Jablonszky [Ferenc], építész M.D.K.

Vas építésszel együtt készi-
tett terve második díjat nyert
a bpesti zálogház épületére
kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1900. XXI. évf.
ork. 10. sz. 7. old.

MDK

Jablonszky Ferenc

Alaprajzok, repr. II.dij.

A zombori törvénykezési és fogházépület tervp.
Magyar Építőművészet 1908. 4. sz.

MDK

Jablonszky Ferenc

tervei alapján

1903-ban alakitották át a Disz tér 14. sz. házat

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

19.1.

MDK

Jablonszky Ferenc **épitész**

Egyleti közlemények. MMÉEKözl 1929. IV.14. 103 l.

MDK

Jablonszky Ferenc, epitesz

A zólyomi ág.ev. templomes a nagybecskereki törbényszéki palotát tervezte ill tervezték. Magyar Pályázatok.1905.III.9.

Müvészet. 1906. 71.1.

MDK

Jablonszky Ferenc

Rendes tagja az 1927-évi Fittler-érem biráló-bizottságának.

A mezőturi postaház tervpályázat biráló-bizottságába rendes tagul kiküldve.

Cikk: Egyleti közlemények.

A Magy.Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye
LXI.k.47-48.sz. 302.o.

MDK

Jablonszky Ferenc, épitész

az 1400 koronás második dijat nyerte.

Beérkezett pályamüvek felett márc.7.-én döntött a bizottság.

Pályázatok tervkészitésre. -A zombori törvénykezési épület és fpház tervpályázata.
Vállalkozói Közlöny. Bp.1908 Márc. 11. 5 old.
" " Bp. 1908 márc.25. 1.old.

MDK

Jablonszky Ferenc

Épitő Ipar, 1909. dec. 26, 497. o.

Jablonszky Ferenc MDK

Disz tér 12. sz. ház.

1913-ban Jablonszky Ferenc épitész Schmidt Miksa elgondolása szerint átépitette. 1959-60 ban Dragonits Tamás régi klisszicista homlokzattal helyreállitotta.
Egyik földszinti szobájának ecpf falfestményét Papp Oszkár állitotta helyre 1960-ban.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

18.1.

MDK.

Jablonszky Ferenc: Zombor város uj törvénykezési ~~terv~~ palotájának tervpályázatán II. dijat nyert.

Müvészet, 19o8. 2o4. l.

MDK

Jablonszky Ferenc, ép.

tervével a II. díjat nyerte.

P....: A balassagyarmati törvénykezési épület.
Váll. Közl. XI. évf. 1908 dec. 2. 31.

Jablonszky Ferenc, épitész

MDK

a rózsahegyi törvényszéki palota és tanház tervezésére kiirt pályázaton részt vett.

A II. dij nyertese.

Müvészet. 1913. 76.1.

Jablonszky Ferenc

építész

megbízás alapján

terverte az Alsó-

erdősor és Szövetség

utcai telkek udvar-

területén építendő

kétemeletes városi

kislakásos lakóházat.

Halászkörép 1940

56. l

~~Átvitel~~

Jablonszky Ferenc

A Beregszászon emelendő törvénykezési épület építési terveire hirdetett pályázaton az első 2000 koronás díjat Jablonszky Ferenc, a második 1400 koronás dijat Rainer Károly, a harmadik díjat pedig (800 kor.) Orth Ambrus és Somló Emil nyerték. Megvétetett a 16. számú terv, amelynek szerzője K. Császár Ferenc.

Nivelsz 1907. 139. l

nincs ced

~~Algyógyi népszanatorium Könyvtára~~

~~v. 312.~~

Jablonszky Ferenc

épitkr

A VII. Szövetség utca 29-31. és VII. Alsó erdősor 26-28. közötti házak udvari részen épült városi kislakásos bérházat terverte Épült 1941-

Halász Közep 1941

54. l-

Jablonszky Ferenc

épitész

l.

Szendy K. Bpest

vczesf közig. cik-

1942. Bp. 1943. 361. l.

csat.

Jablonszky Ferenc

épitész

l.

Erődi – Bodnár

213. l.

480 körül: Szárnyasoltár.

SZEPESI MESTER 1480 körül
Szárnyasoltár (28. kép)
Szekrényében Madonna-szobor, kétoldalán fülkékben négy szent nő szobrocskája. Belső szárnyképek: Bal felső: Mária és Erzsébet találkozása, alsó: Angyali üdvözlet, jobb felső: Jézus születése, alsó: Háromkirályok. Predella: Veronika-kendő két angyallal. Külső szárnyképek kontár mázolmányok a XVIII. századból.
A szárnyképek 88 × 57 cm, predella 44·6 × 188 cm. A szepesmegyei Nagyszalók r. k. templomából. Restaurálta Nikássy Lajos 1933.
A „szmrecsányi főoltár mestere" névvel jelölt igen termékeny szepesi festő műve.

Gerevich PA, 219. l. — Fenyő—Genthon: A Magyar Nemzeti Múzeum szárnyasoltárképei MM, VII., 1931., 459. l. — Genthon: RMF, 69—70. l. — Rados Jenő: Magyar Oltárok. Bpest 1938., 52. l. (Képe LII. táblán.) — Lepold—Lippay: 54. l. (Képe XIV. táblán.)

Jablonszky Ferenc

budapesti épitész

Kopott megbízást gr. Andrássy Gyulától az 1901. ben lejegett tűres parnói Andrássy-kastély ugyan épitésére - Az épités

a balmorali angol kiralyi kastély mintájára fog történni.

Vas. Ujs. 1901 547. 548. l. (A parnói kastély, Keppel-

Jablonszky Ferenc

MMÉEÉvk

l.

1914. 65. l.

Fénymásoló papir

ásoló papir és vászon ugyszintén minden-
ta műszaki papirosok, fénymásoló készü-
ek a legjobb minőségben és jutányosan
szerezhetők a

Magyar Vegykészitményü Papirgyárban

Budapest, V. Kálmán-utca 12.

elefon 38—90. Telefon 38—90.

ymásolatokat minden időben villanyfény

vaspálya-társaság á
talában (I., Mészár
déli 12 óráig adand
lott összeg 5%-a a
A teljes szöv
irása hirdet
ható.

Budapest. (Post
nyugoti pál
igazgatósága verseny
pályaudvaron létes
épület munkáinak

ri-szakiskolája

Rákóczi-ut 78., II. em. 9.

zsgákra: kőmives-, ácS- és

ri-tanfolyammal.

S.
LETEK GYÁRA
ári-ut 55.

typus szabadalmazva; a omaták, nedves és száraz állíthatók. Gázszivógépek légszeszmérők, tetszés k, Jäger-féle szabadalom s automatikus megterhe- nyomásra, csinos kiálli- smérők (Manometer) ál- s kellékek. Gázfőző- és éktüzhelyek.

LAJOS

SZESZ, VIZVE-
CLOSET, FÜR-
BERENDEZÉSI

ECSKE-U. 18.
—99.

Gresham-palota

szám 81—08.

tóbb irodája.

és bérhelyiségek azon-

eladása

n jutalék nélkül, a

Molnár Andor

iparművészeti asztalos

Budapest, VI., Kis János-utca 6. szár

Elvállal minden e szakmába vágó munkát. Telj lakberendezéseket, saját művészi tervei szerint legmodernebb stylusban és legjobb kivitelbe

Művészi kivitelü képkeretezések.

Izzólámpa raktár. Valódi Auerègők kapható

Telefon: 69—91.

Schrettner Ed

elektrotechnikai vállalata

Baross-utca 5. (Calvin-tér közelében.)

Elvállal minden e szakmáb vágó munkát, ugymint:

házicsengő-, telefon-, vi lamosvilágitás-, ivlán pák-, motorok- és dina mók szakszerü és lelk ismeretes szerelését és j vitását.

Szerelési anyagok raktáron.

Szolid munka. — Házak jókarban tartása

Jablonszky
Ferenc
építész
l.
MMÉ Évk
1934. 215. l.

Farala-asbest pad
ruganyos, meleg, könnyen tis

ab Kudsir és Vajdahunyad A. 36 k, B
C. 38·50 k, D. 31 k, közönséges henge
Budapest I. 36 k, II. 33 k, ab Diós
37·50 k, II. 34·50 k, ab Zólyombrezó I
II. 35 k, ab Kudsir és Vajdahunyad I. 3
II. 35·50 k, hengerolaj tulhevitett gőz
Budapest 41 k, ab Diósgyőr 42·50 k, ab Z
brezó 43 k, ab Kudsir és Vajdahunyad 43·
teljes kocsirakományonként, fél kocsi

ason létesitendő viz-
sépitkezésekre. Ajánl
Adolf és Ernő (Zág-
s Adolf és Koch
00 k, Schmidt és
áb) 57.550 k, Bán-
63.865 k-val.

i épitész.) Donja-

CRISTOFOLI VINCE

Cémentáru-gyáros.

Telefon 59—81. Alapittatott 1868.

Vétel: 7
valamint
fechlilap
alapo zá
mest v
Kötte

ásánál 14·20 k, ennél kisebb mennyiség
ásánál 15·30 k, ab Kudsir 5000 kg-on
mennyiségnél 17 k, ab Vajdahunyad ugyan·
6 60 k, fogaskerék kenőcs ab Zólyombrezó
kg-on aluli szállitásnál 22 k, süritett tovotte
sre ab Budapest 38 k, ab Zólyombrezó
k, ab Vajdahunyad 42·60 k, Vacuum
Comp. világos ásvány olaj ab Budapest
k, 21 25 k, 23 k és 20·25 k, ab Diós-
23·50 k, 22·50 k, 24·25 k és 21·50 k, ab
mbrezó 24 k, 23 k, 25 k és 22 k, ab
r 24·50 k, 23 50 k, 23·50 k és 22 50 k,
jdahunyad 24·75 k, 23·75 k, 25·75 k és
k, dynamóolajra ab Zólyombrezó 33·50 k,
otor olajra ab Vajdahunyad 56 k, közön-
hengerolajra ab Budapest 34 k, ab Diós-
37 k, hengerolajra tulhevitett gőzhöz ab
pest 65 k, ab Zólyombrezó 96·50 k, gép-
ab Budapest 23 k, Ujvidéki szap-
gyár r. t. szinfaggyura ab Budapest
faggyugyertyára ab Budapest 100 k,
ggyura ab Diósgyőr, Zólyombrezó, Kud-
és Vajdahunyad 85 k, szinszappanra
Diósgyőr 70 k, ab Zólyombrezó 38 k
48 k, Weiszberger és Korn-
d dynamó olajra egész vaggonon-
63 k, félvaggononként 64 k-val ab
mbrezó, hengerolajra tulhevitett gőzhöz
udapest 46 k, ab Zólyombrezó 48 k, ab
r és Vajdahunyad 50 k, Haidekker
(Kaposvár) faggyugyertyára 98 k. fekete
szappanra 26 k-val ab Budapest, Kind
erglotz közönséges hengerolajra ab
pest 34 50 k, ab Diósgyőr 36 k, henger-
tulhevitett gőzhöz ab Budapest 42·50 k,
14.40 k, ennél ki
ab Kudsir 5000 k
hunyad 5000 k
17·40 k, tovotte ke
ab Zólyombrezó
37·50 k, Hutte
Diósgyőr 61.70 k,
brezó 47 k, Bern
I. minta 20 k, II.
40 k és 50 k, köz. h
hevitett gőzhöz 56 k
36 k, fogaskerék ke
39 k-val ab Budap
ipar r. t. ab Bu
ásvány olajra 22 k
olajra 8·75 k, közö
henger olajra tulhe
27 k, motor benzin
olajra 30 k, ásvány
15·75 k, csille kenő
henger olajra 40 50
a hengerolaj fél va
f-rel, ennél kiseb
1.85 k-val drágább,
30·75 k, ásvány o
16·25 k, dynamó ol
hevitett gőzhöz 73·
ként, a hengerolaj f
70 f-rel, ennél kise
2·10 k-val drágább,
ásvány olaj 28 k.
olaj tulhevitett gőzhö
kőolaj 31 50 k, ásv
henger olaj tulhevit

Jablonszky Ferenc

VII.

A Kézdivásárhelyen emelendő törvénykezési épület és fogház terveire hirdetett pályázat eredménye felett bíráló bizottság folyó évi június hó 14-én tartott zárt ülésében az első 2000 koronás díjat egyhangulag az 5. A. számú tervnek, szerzője *Jablonszky* Ferenc budapesti építész, a másik 1500 koronás díjat egyhangulag a 4. sz. tervnek, szerzője *Frecska* János budapesti építész, a harmadik 1000 koronás díjat pedig egyhangúlag a 3. sz. tervnek, szerzői *Schannen* Ernő és Artur budapesti építészeknek ítélte oda. A tervek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet helyiségeiben folyó évi június hó 26-ig közszemlére kiállíttattak. A kiállítás idejének lejártával a nem díjazott tervek az igazságügyminiszterium segédhivatali főigazgatójától a hivatalos órák alatt a benyujtáskor nyert elismervény, illetőleg feladóvevény ellenében a bírálati jegyzőkönyv egy másolatával együtt folyó évi augusztus hó 15-ig átvehetők. Az eddig a határidőig át nem vett tervekért a kincstár felelősséget nem vállal.

Építő Ipar 1909. 23. l.

4

VIII.

MDK

Jablonszky Ferenc épitész I. dij.

A beregszászi törvényszéki épület tervpályázata...
Vállalkozók Közl. 19o7. jan. 16. 5 l.

Jablonszky Ferenc

építész

Lásd

MÉ. 1913. 10. sz.

6–7. l.

Könyvszámban

Hubay kesztyüs
Cluj

Jablonszky Ferenc

Szerzi műcsiszt

l.

Lehoczky Tivadar

Munkács város, új monografiája

Munkács 1907.

323. l.

MOB Könyvtár

Jablonszky Ferenc

a bajai kereskedelmi iskola tervpályázatám megvétel

MMEEKözl

1941. 95. l

Jablonszky Ferenc

OTI. Károly-Király-
uti bérház terép.
megvétel

MMEEKözl

1941. 109. l.

MDK

Jablonszky Ferenc építészmérnök

Halász Kőszért 1941.

Jablonszky Ferenc

serwerte a Gf Andrassy fala harát
az egyetem tér

Vas Lys 1905. 10 i l

Jablonszky Ferenc

Kiskunhalasi városi közkórház kibővítésének terve.

III. díj

MMÉE Közl

1940 33. l.

Kat. B. Margit
Prot. Sára

A hold kelte 0.48, nyugta 11.56 óra.

6. Epifánia

CSÜTÖRTÖK

20

Kat. Fáb. Seb.
Prot Fáb., Seb.

A hold kelte 1.54, nyugta 12.25 óra.

7. Iván

PÉNTEK

21

Kat. Ágnes sz.
Prot. Ágnes

A hold kelte 3.03, nyugta 12.59 óra

8. Dominika

SZOMBAT

22

Kat. Vince
Prot. Artur

A hold kelte 4.13, nyugta 13.40 óra.

4. hét

1944 JANUÁR 31 nap

9. Polieukt

Jablonszky Ferenc

OTI pécsi tüdőbeteg szanatórium tervpályázata

MMÉE Közl.

1940. 8. p.

Jablonszky Ferenc

épitész

IX. Boráros-tér 9432

hrsz. 4 emeletes ház

Vállalkozók Közl.

1905. aug. 2.

(Magánépitési engedélyek Budapesten.)

M.D.K.

Jablonszky Ferenc, építész

terveszte a Marhó-utcai járásbírósági épületet, romanizáló eklektikus stílusban, hasonlórendeltetesü 22 német középület tanulmányozása után. A jogász-szakértők korzásiólásai következtében a terveket többször at kellett dolgozni. Jellemző, hogy a közel 4 millió koronát felemésztő épületbe, az akkori törvényszéri elnök erélyes követelésére utólag vezettér be a villanyvilágítást 30.000 K. költséggel

Építőipar - Építőművészet, Bp.1916. évf.1-8.sz.

Ismerteti a tervező: 31 szöveg ábrával + 2 rajzmelléklet a kötet végén

les créations les plus importantes citons [illegible] femme adultère devant le Christ
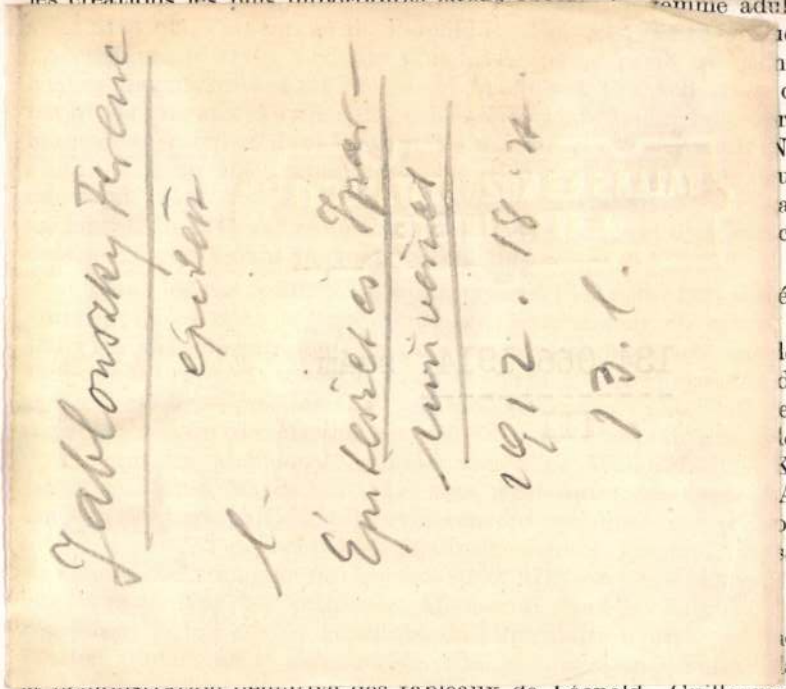

lucas Cranach le vieux.
nditionnellement cette
classe éventuellement
résentant des paysans
No. 351) figurait dans
us en retrouvons une
alement à un artiste
ctère incertain inscrite

é facilitée par les gra-
temps incontestable.
les textes d'inventaire
des criptions détaillées
eprésentant le Christ
lentique, au No. 443
Kupfer. Christus sitzt
Adriaen van Nieuwe-
otre tableau No. 1018
age avec une société
identique au tableau
Dans ce dernier cas
e possibilité d'identi-
ans ce cas ainsi que
la démonstration définitive des tableaux de Léopold—Guillaume dans la matériel de

tableau précité en le faisant pénétrer jusqu'au plus profond de l'âme du spectacteur: son effet magnétique vibrait encore lorsqu'à la suite de nombreuses oeuvres d'art l'estampe de Rembrandt nous tomba sous les yeux. C'est alors que la pensée d'une connexion entre la peinture et l'eau-forte traversa comme un éclair l'esprit de l'auteur de ces lignes ou plus exactement la pensée de l'identité des deux personnages figurés.

Ce pressentiment se transforma bientôt en certitude. Au cours d'une étude plus minutieuse il apparut en effet qu'aucune donnée chronologique ne s'opposait à l'identification et que les circonstances extérieures plaidaient plutôt en sa faveur.

Jan Asselyn est né en 1610. En 1641 il vint à Rome où il travailla pendant près de quatre ans. Soit dit en passant que les souvenirs de cette période se retrouvent constamment dans ses paysages ultérieurs pour lesquels il utilise presque exclusivement des motifs italiens. Par suite d'une déformation de sa main ou plutôt d'une contraction de ses doigts on lui donna au „Bent" de Rome le surnom de „Krabbetje". Au cours de son retour il se maria en 1645 à Lyon où il épousa une flamande; dès lors jusqu'à sa mort survenue en 1652 il travailla principalement à Amsterdam. On situe aux environs de 1647 la date de l'exécution de son portrait par Rembrandt. Quant à la peinture de Hals on la faisait dater, par suite de ses propriétés stylistiques, des premières années de la seconde moitié du XVIIe siècle et il est incontestable que le personnage du tableau donne l'impression d'être un peu plus âgé que l'Asselyn de l'eau-forte.

[5] Entre les tableaux transférés du palais du président de la Chambre Royale au Musée National des Beaux-Arts il y en a quelques uns qui proviennent de la galerie impériale sans avoir appartenu à la collection de Léopold-Guillaume (Peintre vénitien: La femme adultère devant le Christ, peintre inconnu: Petit Jésus avec saint Jean-Baptiste etc. Tous les deux figurent dans le Prodromus). Le signe caractèristique commun aux tableaux provenant de Vienne est un numéro à l'huile blanche en bas à droite.

dolgokra, tárgyakra vonatkoznak és — mint később látni fogjuk — némi ellenőrzés is áll rendelkezésünkre.

Amikor összehasonlításról van szó, enyhít minden hibát az is, hogy azonos elvek alkalmazandók az összehasonlítás alá eső országokban is.

Ez után az eljárási mód után még csak egy van, mely szorosan rendszert jelent, ez azonban már csak maga az elmélet.

Ez az volna, ha minden, közvetetlenül a fogyasztónak eladott, vagy amennyiben a fogyasztó maga a termelő, az általa megtartott tárgy árát, illetőleg értékét összeírhatnók.

Minden tárgy, amikor a fogyasztó, illetőleg az azt közvetetlenül felhasználó kezébe kerül, magában foglalja az összes értéket, mely benne a nyers, a földnyújtotta nyers anyag nyerésétől kezdve felhalmozódott.

Ennek a módnak az alkalmazása azonban gyakorlatilag lehetetlen, vagy csak nagyon kivételesen.

Hogy mindezt, mind pedig a többi eljárási módokat illetőleg a dolog világosabban álljon előttünk, foglaljuk azt a végrehajtás, vagyis az összeírás szempontjából is bizonyos rendszerbe.

A termelés a legalsó fokon, a földadta anyagok nyerésével, illetőleg termelésével kezdődik. Ez a bányászat és földmívelés.

Tárgyi, azaz a tárgyon látható befejezését az átalakítás, elválasztás és összetétel különböző nemein és fokain át a szükséglet kielégítésének megfelelő alak és minőségével nyeri. Ez az ipar.

Abszolut, végleges, vagyis értéki befejezését pedig a fogyasztó, illetőleg élvező kezébe való átmenettel éri el, amikor is a praeliminált ár helyébe a tényleges ár lép. A processus még tovább is foly. A tárgynak értéke csökken, de néha nő is s így ára is, ha eladásról van szó.

A közvetítés földmívelő és földmívelő (illetőleg bányász és bányász), iparos és iparos közt és egyik vagy a másik és a fogyasztó közt: ez a kereskedés . . . hozzá számíthatjuk a közlekedési szállítást is.

Az állattenyésztést belefoglalhatjuk a földmívelésbe, a melylyel és a bányászattal együtt az ősfoglalkozáshoz tartozik, — vagy külön vehetjük. Úgy is tekinthetjük az állatot, mint a melyben a bevett táplálék physiologiailag magasb rendű produktummá válik.

A gazdaság minden ágában megvan és a termelés minden stádiumán, úgy a direkt, mint a más ágakhoz tartozók útján való érintkezés.

Ez a sok, megszámlálhatlanul sok kéz, a közvetlenségnek és közvetettségnek ez a végtelen nagy keveréke — ez teszi a feladatot olyan rendkívül nehézzé. Annak megállapítása: mit adtak el a termelésből közvetetlenül a fogyasztónak, mit a további fokon való termelőnek? az gyakorlatilag lehetetlen.

Ezért a legutóbbi, vagyis a 4-ik mód, mint említők, egyáltalán nem alkalmazható — vagy csak nagyon kivételesen.

Egyszerűbb már a 3-ik mód, mely szerint:

1. Vennők a kereskedést.

Minden, bármely rangú kereskedő bevételéből levonnók az árúiért másnak fizetett összeget. Csak azt, semmi mást.

Ezzel meg volna a kereskedésre eső összes termelési érték.

2. Vennők az egész ipar, vagyis minden egyes bármi néven nevezendő iparos (gyár vagy maga kezére dolgozó egyén) bruttó bevételét, tekintet nélkül arra: közvetetlenül fogyasztóknak vagy kereskedőknek avagy más iparosoknak eladott tárgyakra vonatkoznak-e a bevételek egyes részletei.

Ha a nyert összegből levonjuk azt, amit minden iparos mástól vett (akár más iparostól, akár kereskedőtől, akár földmivelőtől, illetőleg bányásztól), akkor megkapjuk a második tételt, t. i. az iparra eső termelést.

3. Végül, ily módon egészen le, a földadta nyers anyagokig érkezve: vennők az ezekért befolyt összegeket, megint tekintet nélkül arra: az iparnak, kereskedésnek, földmívesnek mint termelőnek, vagy a fogyasztásnak adták-e el. Ez lesz a harmadik vagyis a földmívelést és bányászatot illető termelés.

A három összeg összege adná az ország összes termelése értékét.

Ha itt az iparnál a fogyasztási anyagot (kőszenet, olajat sat.) nem vonjuk le, de az illető nyersanyagtermelésnél is kihagyjuk, akkor ez a 3-ik helyen említett eljárás még pedig azokat az anyagokat illetőleg, a melyekre nézve ezt az eljárást célszerűnek találjuk. Föntebb említettük, hogy olyan nyers anyagok, melyek nem közvetetlen fogyasztás tárgyai (mint péld. a fémek részben a fa is) benn maradhatnak az iparban s ekkor mint nyers anyagok kimaradhattak.

Ha pedig a fogyasztási anyagokat (illetőleg a mennyiben) levonjuk és — természetesen — a nyers anyag termelésben külön vesszűk, akkor ez a 2-ik helyen leírt eljárás.

Végre, ha minden, bármi néven nevezendő kiadást levonunk, de azt a mire a kiadás vonatkozik, mind külön számba vesszük, ez a tiszta jövedelemre alapított eljárás volna. Bele vonhatjuk az improduktív foglalkozást is. Ez az egyéni kereset álláspontjára való helyezkedés volna.

Némely produktumnál nem szükséges éppen egész a nyers terményig lemenni.

Igy például: a buzából készült legmagasabb produktum a sütemény, a kenyér és a főzésre szánt tésztaneműek.

A házi sütés produkcióját, vagyis azt az értéket ami hozzá jön a liszthez, míg fogyasztásra kerül (például míg kenyérré válik), azt hiszem nagy hiba nélkül elhanyagolhatjuk, vagy valamiféle becsléssel lehet megállapítani és külön venni. Azután venni a lisztkereskedés produkcióját (ami egyenlő a lisztkereskedők bevételével levonva az általuk vett liszt árát). Ezt is külön venni, mint második tételt. Most venni a tészta- és keményítő ipart; s ebből levonni a liszt árát, illetőleg a keményítőnél, a nyers búza árát. Ez volna a harmadik tétel. Végre venni a malomipar bevételét, melyből semmit se kellene levonni, mert a felsorolt produktumból levont lisztmennyiséget — azzal, hogy levontuk — a lisztiparnak (malomiparnak) visszaadtuk; tehát itt benn van. Legvégül pedig, minthogy az egész nyersbúzamennyiséget ily módon számba vettük, kivéve a keményítőre használt mennyiséget — legvégül a búzatermelésnél csak azt a keményítőre használt mennyiséget számítani fel, mi az utolsó tételt adja.

Tekintettel arra, hogy az itt érdekelt nagy ipar leginkább kő- és barnaszénnel dolgozik, ez az eljárás a kő- és barnaszén produkciójának figyelmen kívül hagyását feltételezi, kivéve a szobafűtésre használt mennyiséget, valamint az apróbb fogyasztási anyagok és szerszám- (illetőleg gép-) kopás elhanyagolását.

Ezzel egyébiránt csak példát akartunk szolgáltatni olyan dolgok esetleges elhanyagolására, vagy csak átla-

gos becslés útján való számbavételére, melyeknek megállapítása különös nehézségekkel jár, vagy éppen lehetetlen (itt például a házilag felhasznált lisztre nézve, a kenyér, tésztás stb.)

Szükségesnek látom itt megjegyezni, hogy nem a konkrét megoldás, hanem csak az útmutatás lévén most feladatom, a tüzetesebben leirt (s alább példával is megvilágított) eljárások keretén túl terjedő fejtegetéseket csak gondolatébresztőkül kivánom tekinteni.*

A jó — a tudomány és gyakorlat czéljainak szemmel tartásával készített — statisztika megbecsülhetetlen szolgálatot tehet a dolog egyszerűsítésének.

Nem lehetetlen, hogy a közgazdasági jólét fokmérőiül kínálkozó bizonyos dolgok, adatok elég biztossággal volnának felhasználhatók, illetőleg elfogadhatók, ha a rájuk alapított becslést a fentebbi utak valamelyikén elért eredményekkel következetesen egyezőnek találnók. Így talán a közös egységgel kifejezett emberi, állati és természeti erők nagysága.

(Befejezzük.)

A budapesti igazságügyi palota.

Hauszmann Alajos-tól.

(A III—VI. számú táblával.)

Legfelsőbb törvényszékünk — a magyar királyi kuria, — oly épületben volt eddig elhelyezve, mely sem méltóságának, sem pedig térbeli szükségletének nem felelt meg.

Ki nem ismerte a Ferenciek terén azt a lebontott igénytelen külsejü emeletes házat, mely a királyi kuriának egy század óta otthonul szolgált, s a melynek első emeletén a szerényen berendezett elnöki helyiségeken kívül alig volt annyi szobája, mint a mennyi a rendszeresített *tanácsnak* kellett? Itt voltak a tanácstermek is, melyek azonban — egynek kivételével a a legjobb esetben csak közönséges lakószoba méretével bírtak s egyszersmind a tanácselnöknek, bíráknak és jegyzőknek szolgáltak egyidejüleg tartózkodás helyéül!

Ez a hisztorikus épület, melyet 1770-ben *Mária Terézia Szellesky* Mártontól 32.000 frtért vett s a mely később a tudomány-egyetem jogi és bölcseleti fakultásait fogadta be, 1804-től kezdve pedig a kuriának szolgált; az esküténi híd építésétől követelt belvárosi szabályozásnak esett áldozatul. A legközelebbi jövőben vele együtt egy darab régi Pestváros tűnik el a föld színéről.

A felejtéstől megóvandó, e régi épület homlokzati rajzát az 1. ábrában mutatjuk be.

Egy *új kuria palota* építésének szükségét már régen érezték! *Horváth* Boldizsár igazságügyi miniszter volt az első, a ki alkotmányunk visszaállítása után az ujjáépítés eszméjét fölvetette és 1868-ban megbízta volt *Szkalnitzky* és *Koch* építészeket, hogy a régi kuria épületének helyén igazságügyi palotát tervezzenek.

A tervek el is készültek és reám nézve nem érdektelen az a körülmény, hogy akkor Berlinből visszatérve, a fentnevezett építészek irodájában e tervek létesítésén közreműködhettem.

Az építés azonban elmaradt és csak sokkal később *Pauler* Tivadar, utána még *Fabinyi* Teofil miniszterek foglalkoztak ugyan az új kuria építésének eszméjével, de azt meg nem valósíthatták.

A fővárosi járásbíróságok és az elsőfokú törvényszékeknek bérházakban való elhelyezése már tarthatatlan állapotot teremtett és égető szükség volt mindenekelőtt ezeknek czélszerű elhelyezéséről gondoskodni. Ez a szükség követelte a törvénykezési palota felépítését, melynek elkészülte után *Szilágyi* Dezső igazságügyi miniszter nyomban áttért a kuria építés kérdésének megvalósítására.

A királyi ítélő táblák decentrálizációjából eredt változott viszonyok megkövetelték annak a kérdésnek fölvetését is, vajjon nem lenne-e czélszerű a királyi kuriával egyidejüleg a budapesti királyi ítélő tábla számára is megfelelő új helyiséget létesíteni, esetleg a kettőnek egy közös palotát építeni? — annál is inkább, mert a királyi ítélőtábla régi helyiségei sem feleltek meg — sőt sok tekintetben az állapot itt rosszabb volt — mint a kuriánál. A kérdés megoldását sürgette még az is, hogy a táblától elfoglalt ház a belváros szabályozása következtében szintén a lebontandó épületek közé került. Az ankétteken meghallgatott szakférfiak a közös épület eszméjét pártolták, részben az adminisztráció egyszerűsítése, részben pedig az építőköltségek aránylag kisebb volta miatt, de még azért is, mert építészi szempontból előnyösebbnek mutatkozott a nagyobbszabású emlékszerű palotának, mint két kisebb épületnek létesítése. *Pauler* Tivadar miniszternek, valamint *Majláth* György országbírónak kedvelt eszméje volt a kuriát Budára a várban, a királyi palotához lehetőleg közelfekvő telken építeni, ugyanezt az álláspontot foglalta el a fővárosi közmunkák tanácsa is, több fölterjesztésben kérvén a kormányt, hogy a kuráit a budai várban építesse.

Kétségkívül megokolt volt az óhaj és kérelem, hogy hazánk legelső és legmagasabb törvényszéke a királyi palota szomszédságában emelkedjék, nemcsak eszményi szempontból, hanem székes-fővárosunk jobbparti részének fejlesztése érdekében is.

Mivel azonban az igazságügyi miniszter engedett annak az általános kivánságnak, hogy a királyi kuria és a budapesti kir. ítélő tábla egy közös igazságügyi palotát kapjon; ezt a nagy forgalmú épületet már most nem lehetett a forgalom gócpontjától távol eső és a könnyü és olcsó közlekedést nélkülöző budai várba helyezni, hanem annak számára könnyen megközelíthető és előkelő környezetben lévő telket kellett kijelölni. A szóban forgó célra több megfelelő fekvésű és méretű telekre akadtak, melyek közül *Tisza* Lajos gróf közbenjárása mellett a miniszter azt a telket választotta, mely az V. kerület Nádor, Alkotmány, Honvéd és Szalay utcák között fekszik és 1810 négyszég öl = 6588 m^2 kiterjedéssel bír.

Ez a telek a katonai társzekér fiókraktár lebontásából keletkezett, az állam tulajdonát képezte és 362.000 frt megváltási ár fizetése mellett az igazságügyi tárca tulajdonába ment át.

A telek mind a közlekedés szempontjából, mind

* A szaktudós azt is észre fogja venni, hogy sok helyütt egy-egy rövid mondattal, egy-egy nem is egészen szabatos kifejezéssel vagy szóval akartam csak érinteni bizonyos dolgokat (néha — például — más dolgokkal való összefüggésük jelzése végett), melyekről köteteket lehetne teleirni.

méreteit és előkelő környezetét illetőleg az igazságügyi palota építésének céljaira alkalmasnak mondható, de nagy hátránya az, hogy a szabályozás következtében nem lehetett azt derékszögű négyszög alakjában kihasítani.

Az új országház építésével kapcsolatos szabályozás — sem magára az országházra, sem a környezetre nézve — nem mondható szerencsés megoldásnak. Nem kívánok az országház elhelyezésére reflektálni — de ha már ezt a nagyszabású épületet — hosszanti tengelyével a Duna irányára helyezték, gondoskodni kellett volna arról is, hogy a mögötte lévő teret és annak környezetét a monumentális épülethez méltóan szabályozzák. Azonban a jó és a művészi követelményeket is kielégítő szabályozás lehetőségét a földmivelési miniszterium épületének szerencsétlen elhelyezése akadályozta. Nincs egy útvonal sem, mely merőleges irányban avagy párhuzamosan vezetne az új országházhoz, tehát nincs oly álláspont sem, melyről annak építészi szépsége perspektivikus hatásában és bizonyos távolságból szemlélhető lenne; ennek a szabályozásnak következménye még az is, hogy a környezetben lévő telkeket — ezek között az igazságügyi palota telkét is, az útak ferdén határolják, a mi egy monumentális épület alaprajzi megoldását és építészi kiképzését mindig nehezíti.

Az épület tervezésével az 1891. év nov. hó 7. kelt 10982 sz. igazságügyi miniszteri rendeletben bíztak meg. A tervezés alapjául szolgáló programm szerint ebbe az épületbe a magyar királyi kuriát, a budapesti királyi itélő táblát, a budapesti királyi főügyészséget és a korona ügyészség hivatalos helyiségeit kellett elhelyezni.

Legelőször a vázlatok készültek el 1:200-hoz való mértékben, ezeket 1892. év folyamán a királyi kuria és budapesti kir. itélő táblai bírákból alakított bizottság bírálta meg. E vázlatok és az azokra tett megjegyzések nyomán készültek az összes tervek 1:100 léptékben részletes költségvetéssel. E tervet 1893. év tavaszán terjesztettem az igazságügyi miniszter elé, a ki annak elfogadása után az igazságügyi palota építésére vonatkozó törvényjavaslatot nyujtotta be a törvényhozásnak.

A törvényjavaslatot 1893. év junius hó 7-én tárgyalta as országos pénzügyi bizottság, mely után az országgyülés elé került és elfogadva, mint 1893. évi XIII. t.-c. nyerte Ő Felségének legmagasabb szentesítését.

*

1. ábra. A magyar királyi kuria régi épülete a Ferenciek-terén.

A programm szerint az igazságügyi palotában első sorban a magy. királyi kuria és a budapesti kir. itélő tábla hivatalos helyiségei voltak elhelyezendők, másodsorban pedig a királyi főügyészség és a korona ügyész hivatalairól kelletett gondoskodni.

A kir. kuria és az itélő tábla térszükséglete körülbelül egyenlő volt és így az elrendezés nem lehetett más — mint az épület egyik felébe külön udvar körül a legfelsőbb itélő széket — másik felébe pedig szimmetrikus elrendezés mellett a II-od fokú itélő szék helyiségeit csoportosítani, az épület középső részét pedig a bejáratokra, csarnokokra, dísztermekre lépcsőkre stb. fentartani.

A kir. kuria keretébe osztottam be a koronaügyészséget — míg a kir. főügyészség a királyi itélő táblának

szánt épületrészben — s mindkét hivatal a földszinti emeletsorban talált elhelyezést.

A telek szituációjából folyólag az épület főfrontját a Nádor-utca alkotja. Ennek, a III. és IV. táblában előtüntetett, 125 *m* hosszú homlokzatnak középkiszökelékében van a főbejárat három kapuval, melyeken áthaladva az első vesztibulumba jutunk. Innen széles lépcső vezet a magasabban fekvő foyerbe, mely a vesztibulumot egy központi nagycsarnokkal köti össze. Ennek a csarnoknak rendeltetése az, hogy központot, közlekedést létesítsen az épület összes helyiségei számára, egyszersmind a közönségnek várótermül szolgáljon. A csarnok koncepciójakor a vezető elv — egy nagy térségnek, egy salle de pas perdu-nek, létesítése volt, mely a mellett, hogy az összes közlekedő útakat föltüntesse, szép építészi megoldást és érdekes távlati hatást is nyujtson.

A csarnok méretei következők: hossza 40 *m*, szélessége 18 *m* és magassága 24 *m*. Ez utóbbi méret a dongaboltozat záradék magasságára vonatkozik.

Ennek a csarnoknak két hosszanti oldalába loggiaszerűen nyílnak, a felső emeletek nyílásai, a keskeny oldalakon pedig fehér márványlépcsők vezetnek föl az elsőemeletre — olyformán, hogy a lépcsők kétfelé ágazó karjai — a csarnok négy sarkában alakított kisebb vesztibulumokba torkolnak.

Ez utóbbiakat egymás között oszlopos folyosók kötik össze és egyoldalt az első emeleti foyerbe — másoldalt pedig a felső emeletre vezető lépcsőhöz nyujtanak közlekedést.

Az első emeletről a másodikra kombinált kétkarú lépcső vezet, mely úgy van elhelyezve, hogy az első emeleti lépcsőnek mintegy folytatását alkotván, már az előcsarnokból is látható. A csarnok, mint a palota központja és legnagyobb helyisége, emlékszerű építészi kiképzésben részesült. A gazdagon aranyozott és stukkoval díszített dongaboltozatra, mely a csarnok födémét képezi, *Lotz* Károly mester festette nagy freskó képét, az első emeleti loggia nyílások középsőjébe — szemben a bejárattal, a lépcső pihenő magasságában helyeztem el a *Strobl* mintázta Justicia márványszobrát. (2. ábra.) A falak, oszlopok és korlátok részben valódi, részben stukko-márványból készültek és a padolatot csiszolt márványlapok födik. A nappali világítást a csarnok keskeny oldalain lévő két hatalmas félköralakú nyilás és ezek alatt az első emeleten oldalonként 7—7 ablak szolgáltatja. (3. ábra.) Ugyancsak növeli a világítás hatását a foyer és a második emeleti lépcső kupola boltozataiban alkalmazott hat felülvilágító. Mindezeket a nyilásokat, mind a csarnok egyéb ablakait üvegfestmények díszítik. Az első emeleti foyer alkotja a kuria dísztermének előcsarnokát — egyúttal azonban a kuria és kir. ítélő tábla helyiségeinek összeköttetésére is szolgál.

Ez a foyer két emelet magasságra terjed — végein karzatos elrendezése van és a nagy csarnokkal pillérríves nyilások kötik össze. A foyer mellet a nádorutcai középkiszökelékben van elhelyezve a kir. kuria díszterme. (4. ábra.) Ez a terem, mely 18 *m* hosszú, 11 *m* mély és 12·30 *m* magas, rendeltetéséhez képest méltó és fényes kiképzést kapott. A terem hosszanti tengelye irányában és a II. emeletről hozzáférhetően a közönség számára páholyszerű karzatot létesítettem. A falakat csiszolt márványlapok burkolják, a födém dongaboltozat alakban van kiképezve a római kasseták beosztásával, gazdag aranyzás és festés fokozza a terem ünnepies hatását. Az erkélyek alatt fekete márvány kandallók léteznek, melyeken gazdag aranyrámákban foglalva Ő Felségeik életnagyságon felüli arcképeik díszlenek. A termet három nagy ablak világítja, s ezek alatt lévő ajtók a palota főhomlokzatának oszlopcsarnokára vezetnek ki, a honnan gyönyörű kilátás nyilik a szemben levő új országházra, a Dunára és a budai hegyekre.

A nagy csarnokhoz, hosszanti tengelyének irányában, két elég tágas udvar csatlakozik, melyek körül a déli oldalon a m. kir. kuria, északi oldalán pedig a budapesti kir. itélő tábla helyiségei csoportosulnak. Az épületnek négy emeletsora van: alsó és felső földszint, első és második emelet. Az alsó földszint és az első emelet alaprajzát az 5. és 6. ábrák láttatják.

A nádor-utcai főbejáratok útján — széles előlépcsőkön közvetetlenül a felső földszintre jutunk — míg az alsó földszint helyiségeihez az Alkotmány- és Szalay-utcákból külön bejáratok vezetnek. Ezt a két egymással szemben lévő kaput kocsiátjáró köti össze. Az épület belsejéből pedig az alsó földszint lépcsők útján van hozzáférhetővé téve.

Tulajdonképpeni pince csak részben épült az alsó földszinti emelet alatt, a hová a szolgaszemélyzet lakásaihoz tartozó tüzelő anyagraktárakat helyeztem. Az alsó földszint padolata a járdaszín magasságában fekszik, 4 *m* belvilágú helyiségeket tartalmaz a házgondnok, szolgai lakások, irattári és fűtési célokra.

A magas földszintre osztottam be a királyi főügyészi és koronaügyészség, valamint a kir. kuria és kir. ítélő tábla kezelő helyiségeit. Az igtató, kiadóhivatalok, a főigazgató, levéltárak és irodák itt vannak elhelyezve és ezekhez úgy a főbejáraton, mind a mellékkapukon át közlekedhetnek. Ez utóbbi kapukkal kapcsolatosan még két fölépcső áll a bíráknak és a közönségnek rendelkezésére. A szolgaszemélyzet számára még két kisebb lépcső közlekedik az alsó földszint és padlás között.

Hogy a nagy számban kifüggesztendő hirdetések az előcsarnokot és foyereket el ne csúfitsák — külön erre a célra való hirdetési folyosókat létesítettem.

Az első és második emeletre osztottam be az elnökséget, a tanácsosokat, bírák, felek és tanúk szobáit, valamint a könyvtárakat és jegyzői hivatalokat. A legfontosabb helyiség ezek közül kétségkivül a tanácsterem, melynek könnyű hozzáférhetőségét a közönség részéről fentartanom és a mellékhelyiségek közé célszerűen beigtatnom kellett. Ennek elérése végett az udvarokat környező épületszárnyak — kettős szobasorral és tágas 3 *m* széles folyosóval épültek. A termek létesítésére a kettős szobasort egyesítettem, ezzel az az előny is járt, hogy a terem hátulsó részében a közönség számára — a kibővített folyosókból avagy előszobából ajtót lehetett nyitni és célszerű közlekedést létesíteni.

A tanácstermek 80 m^2 alapterülettel és 6 *m* magassággal bírnak — ablakfelöli oldalukon összekötvék a tanácselnöki és bírói, illetőleg jegyzői szobákkal.

A építő programm szerint csak a tanácselnökök kaptak külön dolgozó szobát, egy-egy tanácshoz beosztott bíráknak közös szobájuk van, a melyben a kiosztott periratok őrizhetők.

A királyi kuriának 10 ilyen tanácsterme és hozzátartozó mellékhelyisége van, ezenfelül egy nagyobb terem az I. emelet honvédutcai oldalán és a már fölemlített díszterem.

A tanácstermek egyszerű, de komoly kiképzést kaptak. A födémeket stukko díszíti, a falak pedig két *m* magasságig tölgyfával burkolvák, a butorok és egyéb felszerelések szintén tölgyfából készültek. E termek közül kettő gazdagabb díszítést nyert, mivel ide helyezték az országbírák és elnökök stukkoval körülrámázott arcképeit.

Az elnökség az I-ső, a másodelnök a második emeletre osztatott be. Előbbinek van előszobája, váró, fogadó és

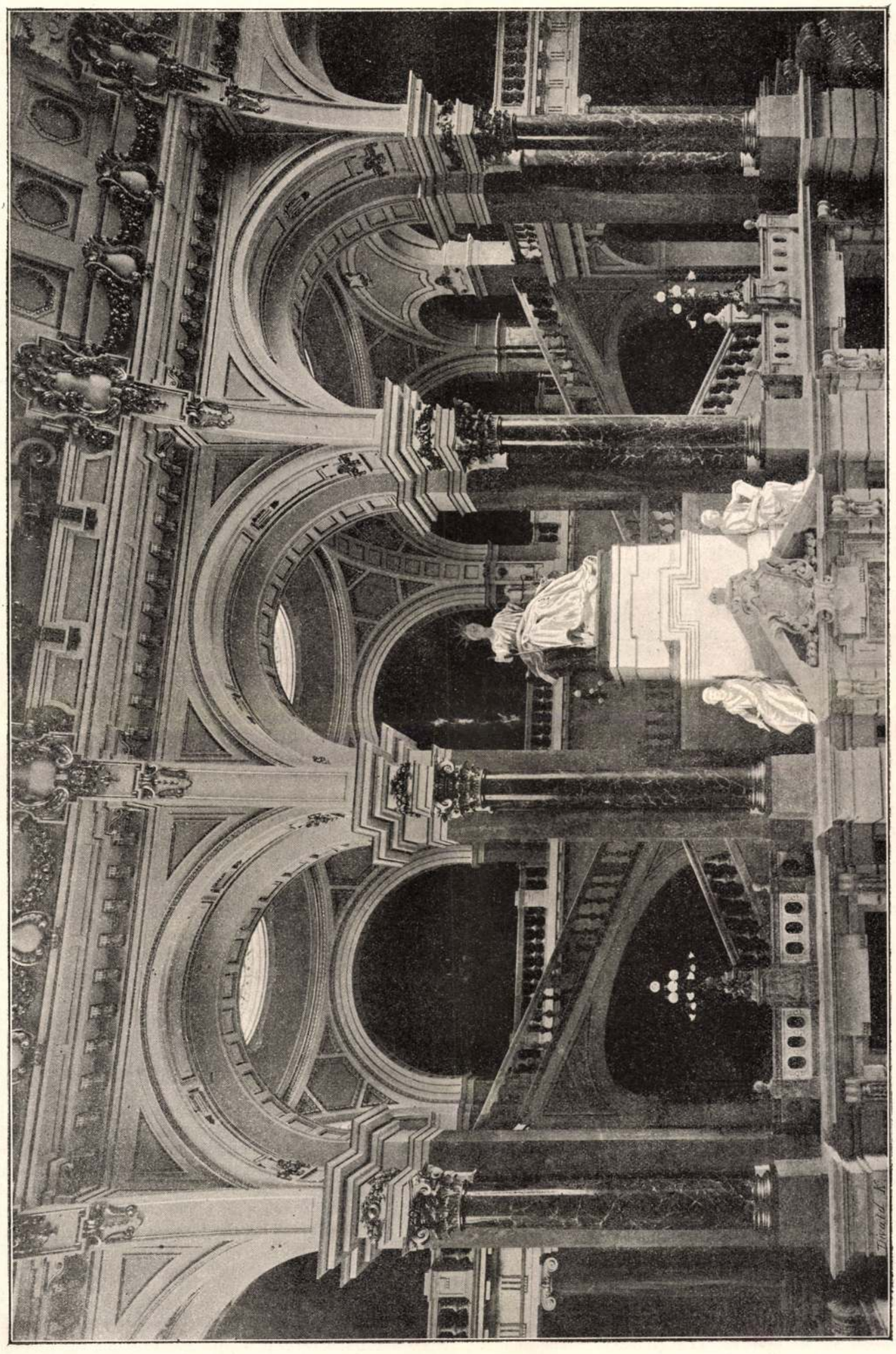

2. ábra. Az igazságügyi palota központi csarnoka a Justicia-szoborral. *Wasmuth* E. fényképe után.

dolgozó terme, továbbá egy toilette és garderob kamrája.

Az elnöki termek fölszerelése megfelel az állás méltóságának — nem annyira a fény és gazdagság, mint inkább a szolidítás és nagyuri kényelem tükröződik vissza.

Az elnök termei mellett van a titkárság, iroda és elnöki irattár, folytatólag pedig a könyvtár és olvasóterem.

A másodelnök szobáinak beosztása hasonló az elnökéhez — a fogadóterem kivételével.

A királyi itélő tábla tanácsának elhelyezése hasonló a kuriához — csakhogy itt más beosztás érvényesült, mert csak öt tanácsa van — ugyanannyi nagy és négy kisebb tanácsteremmel. Ezenfelül van a királyi itélő táblának is díszterme, mely esetleg nagyobb per tárgyalásakor tanácstermül is használható.

Ez a díszterem a II. emeleten a honvédutcai középkiszökelékben fekszik 140 m^2 alapterület mellett 9 m magassággal bír és rendeltetésének megfelelő kiképzésben részesült. Noha nem oly gazdag, mint a kuria díszterme — mivel a márványt itt mellőztem, de szép arányai, a festés színhatása, valamint tölgyfa berendezése elég jellemzően érvényesítik a terem célját és előkelő rendeltetését.

A királyi itélő tábla elnöksége szintén az első emeletre került és helyiségeinek kiképzése hasonló, csak egyszerűbb, mint a kuria elnökségeé.

A királyi főügyészségnek és a koronaügyésznek nincs nagyobb terme, mert csak fogadó és dolgozó szobákat és a szükséges hivatalos helyiségeket kivánták meg. E két hivatalt a magas földszinten az előcsarnok jobb- és baloldalán a nádor-utcai homlokzat irányában helyeztem el.

*

A belső elrendezés és beosztás ismertetése után — a palota külső építészi kiképzésére vonatkozólag kell nehány megjegyzést tennem.

Ha már azzal az önmagában véve is nehéz művészi feladattal állunk szemben, midőn valamely emlékszerű nyilvános épület tervezéséről van szó, még nehezebbé válik a munka akkor, ha a tervezendő épület közelében nagy tömegü és előkelő épület emelkedik, mert ez, bármily jó is legyen a tervező munkája, annak teljes érvényesülését nem engedi meg.

Ilyen érzés és gondolat fogott el az igazságügyi palota tervezésekor; aggódtam, hogy az emelendő épület kisebb méreteit az új országház nagy tömege teljesen elnyomja.

Aggodalmam alapos volt; tagadhatatlan, hogy ez a nyomás meg van, az is kétségtelen, hogy az igazságügyi palota más helyen jobban érvényesülne mint itt és központja lehetne környezetének, de azt hiszem, hogy a választott stilus és a tömegeknek helyes elosztása az elnyomottság impresszióját nagy mértékben enyhítette.

Szemben az országház megosztó architekturájával — csak nagy tömegü és abszolut nagyméretű építészi részleteket és a merőleges és fölfelé törekvő tagozatok ellenében a vízszintes vonalat kelletett érvényesíteni, az országház magas tetőinek és számos végződéseinek ellenében pedig lapos, alig látható tető és erőteljes párkányok voltak az igazságügyi palotán alkalmazandók, nem a konkurencia kedvéért, hisz e két épület egymással nem versenyezhet, hanem csak azért, hogy az igazságügyi palota azon a helyen, abban a környezetben megállhasson és önmagában is érvényesülhessen.

Kupolákkal, manzardokkal és bármily fényes modern renaissance architekturával nem lehetett volna itt célt érni; ez mindig kisszerű maradna és az országház mellett eltörpülne; ezért választottam a római barokkstílust, melyet az arányok és részletek szigorúságának fentartása mellett az antik szellemben használhattam fel, csak az ornamentációban engedtem tért, az olasz barokk játszias felfogásának.

A nádor-utcai főhomlokzatot (III. és IV. tábla) három erős kiszökelék tagozza. Közepén a háromnyilású tömör alépítményen nyolc korinthusi oszlopból álló ormozatos csarnok emelkedik, felette magas attika fallal. Ezt a középrészt jobbról-balról két 50 m magas pilon foglalja be, ezek tompán végződnek és felső részüket ablaknyílások törik át. A tornyok folytatásában jobbra-balra hét-hét ablakos homlokzatrész látható, melynek földszintje erőteljes rusztika kövekből épült, a két felső emeletet pedig jón oszlopok foglalják egybe; ez oszlopok felett erőteljes párkány és attika falazat alkotja a bevégződést.

A főhomlokzat két kiszökelékkel záródik, melyeknek tömör fölépítménye mind a négy sarkon ismétlődik. Az a körülmény, hogy az alsó és felső földszint egy emeletté — illetőleg erőteljes talapzattá van egyesítve a felső emeletek számára — és hogy az első és második emelet szintén egyesítve van; szóval, hogy az egész épületnek architekturája csak egy emelet magasságra terjed — tette lehetővé a nagyméretü részletalakok alkalmazását.

Így a timpanon alatti oszlopok átmérője 1·10 m, magasságuk pedig 12 m, a jónoszlopok átmérője 0·80 m magasságuk 10·50 m. A földszinti rusztika kőrétegeinek magassága 0·80 m. A főpárkány magassága a járda színétől 21 m. A homlokzaton alkalmazott szobrok méretei megközelítik az életnagyság kétszeresét stb.

Hozzájárul az alkalmazott kőanyag minősége — mely az épület emlékszerű jellegét fokozza. A lábazatok gránit kőből, a falak sóskuti, az oszlopok és egyéb részletek pedig erdélyi ó-nádasi kőből készültek.

Az oldal- és hátsó homlokzatok aránylag egyszerűbbek mint a nádor-utcai főhomlokzat — és az oszlopok elhagyásával nagyban ismétlődnek a főhomlokzat arányai és részletei (lásd V. tábla). Ez utóbbiak már nem készültek egészen faragott kövekből, hanem csak a párkányokhoz és szerkezeti részekhez használtam követ, a falsíkokat egyébként vakolatmű fedi.

*

Hogy a palotában képzőművészeti alkotásoknak is helyet kell szorítani, ehhez kétség sem fért. Hisz az építésznek nemcsak feladata alkalmat nyujtani a testvér művészeteknek arra, hogy az épületet művészi alkotásaikkal díszítsék, hanem a monumentális építészet ezt meg is kivánja, sőt annak egyik jelentékeny föltétele és eszköze is. Mivel középületeink legnagyobb része mostohán bánt el a testvérművészetekkel, az operaház és az új országház kivételével, azokon alig találunk számbavehető művészi alkotásokat; ezért az igazságügyi palota diszítésébe a festő és szobrászművészeteket is bele vontam, hogy azok karöltve járjanak az építészettel. Már a költségek előirányzatánál gondoskodtam, hogy nehány művészi tárgy fedezetet találjon — de az az összeg, melyet e célra fölvehettem, korántsem volt elég mindannak létesítésére, a mit az épület emlékszerű jellege megkivánt és a mi tényleg létre is jött. Csak *Szilágyi* Dezső akkori igazságügyi miniszter széles látókörének és művészeti érzékének köszönhető, hogy az igazságügyi palota az alkalmazott képzőművészeti alkotások dolgában is elsőül áll fővárosunk emlékszerű épületei között. Ő volt az, a ki megokolt előterjesztésemre a többiek között engedélyezte Lotz mennyezeti

3. ábra. Az igazságügyi palota központi csarnoka. *Wasmuth* E. fényképe után.

festményét, a trigát, valamint a Justicia szobornak fehér márványból való kifaragását. Valóban örök hála illeti őt nemcsak azért, hogy ezeket a művészi tárgyakat az igazságügyi palota számára megrendelte, hanem azért is, mivel utánzásra méltó példát adván, hazai képzőművészetünk fejlesztéséhez nagy mértékben hozzájárult.

A művészi munkákat nem pályázat útján, hanem megbízás alapján adtuk ki. Én fölkerestem a művészeket és számot vetve a tehetségükkel, idővel és az illetők előszeretetével egyik vagy másik tárgy irányában — osztottam meg a munkát. Ezt az eljárást oly művészi munkáknál, melyek az építészettel kapcsolatosak, helyesebbnek tartom, mint a pályázatot, mert akalma van az építésznek befolyni a művész működésére, irányeszmét adni, felvilágosítással szolgálni a dimenziók és a relief erőssége dolgában. Csak így jöhet létre egyöntetű harmonikus mű, melynél minden egyes tárgynak az a szerep jut, a mi megilleti és nem fogja magát az egyik a másiknak rovására érvényesíteni.

Áttérve a művészi tárgyak ismertetésére, legelőször is a nádor-utcai homlokzaton előforduló szobrokat sorolom fel.

A főhomlokzati timpanon koronázatát alkotja a magas talapzaton álló és a 7. ábrában előtüntetett triga, háromlovas diadalszekér a géniuszszal. A régi római diadalszekerek és ezek utánzatai rendszerint négylovasok (quadriga). Jelen esetben a rendelkezésre álló hely, valamint a nem szoros utánzatra való törekvés a három lovas diadalszekér mellett szólt. Noha e feladat megoldása rendkivül nehéz volt, mert attól tartottunk, hogy a középső ló a Geniusz alakját el fogja födni. *Sennyei* Károly szobrász e mű alkotója ügyes elrendezésével nemcsak, hogy eloszlatta a felmerült aggodalmakat, hanem valóban művészileg felépülő csoportot mintázott, mely minden oldalról tekintve, megfelel a követelményeknek és kitünően hat. A lovak ágaskodó és száguldó alakításuk mesteri munkának mondható. Minden mozgás, minden izom alapos tanulmányról tanuskodik és hogy e tanulmány mily beható volt, azt csak az tudja megítélni, a ki mint én gyakran tanuja volt Sennyei munkálkodásának. Wulff cirkustulajdonos volt szives istállójának legnemesebb ménjeit rendelkezésre állítani, és azok naponta megjelentek az építési területen berendezett műhelyben, az *act*-hoz. A diadalszekér a legjobb római minták után készült az épület stilusához idomított részletekkel. A kocsin álló *Geniusz* jobbjában a felvilágosodás fáklyáját, baljában a béke pálmáját tartja. Sennyei a trigát először $^1/_3$ méretben, utána természetes nagyságban mintázta és 3 *mm* vastag vörösrézlemezekből kalapáltatta ki, erős vasszerkezetre fölszerelve. Ez utóbbi munka a *Steiner* testvérek budapesti gyárában készült, még pedig nálunk egészen új technika szerint.

A rézverő munka oly tökéletességgel készült, hogy bármely hasonló külföldi munkával versenyez és a Steiner-féle gyár díszére válik. A szoborcsoport alapterülete 30 m^2 magassága 7·50 *m*, összes költsége 45,000 frt.

A trigával körülbelül egy magasságban és attól jobbrabalra az attika végpontjain sóskuti kőből faragva két erőteljes ülő alak látható, a melyek törvényhozókat jelképeznek. Mindkettő *Fadrusz* János szobrász műve. Fadrusz szemei előtt római imperator alakok lebegtek, a midőn ezeket megmintázta és szakítva a konvencionális felfogással, meztelen alakokat készített.

Az ormozat mezejét *Zala* György szoborcsoportja tölti ki. A csoport középrésze törvényszéki tárgyalást láttat, az itélő bíróval, a vádlóval és védővel, valamint a panaszlóval és a bűnös alakjaival. Ettől a csoporttól függetlenül a két sarokban egyoldalt a törvényhozás, másoldalt a törvénytanítás allegorikus alakjai láthatók. Zala mesteri kézzel mintázta a csoportot és fényesen oldotta meg a középső alak merész pozicióját.

Ezeket a szobrokat szintén kőből faragták és ez az első ormozat nálunk, melyben a figurális rész nem cinkből, hanem az ormozat szerkezeti köveiből van idomítva. A nádorutcai főhomlokzat végső kiszökelékein az oszlopok felett szintén szobrok állanak. Az északi sarokra mintázta *Róna* József az *elitélt*-nek, valamint a *felszabadított*-nak, a déli sarokra pedig *Donáth* Gyula a *közvádlónak* és *védőnek* alakjait. Mind a négy szobor teljes mértékben kifejezésre jutattja a művész intencioját, különösen sikerültnek mondható Róna *elitéltje*, valamint Donáth *közvádlója*. A homlokzat szobordiszítménye nem lett volna tökéletes, ha a főpárkány feletti attika posztamentjei üresen maradtak volna. Ide oldalonként 6, összesen tehát 12 szobor kellett.

A feladat megoldása nehéz volt azért, mivel ezeket a szobrokat egyöntetűség szempontjából csak egy, legfeljebb két szobrásznak lehetett volna mintázni, de szobrászaink legnagyobb része már le volt foglalva a milleniumi munkákkal és nem vállalkozhattak ennyi szobor megkészítésére a rendelkezésre álló időben, hozzá még a pénz is kevés volt; nem lehetett volna őket úgy díjazni, mint a többieket fizettük.

Ily körülmények között *Strobl* Alajos tanár, szobrász iskolájához fordúltam, arra kérvén föl, hogy tehetséges tanítványaival mintáztassa meg a szobrokat egyenként 300 frt ösztöndij fizetés mellett. Strobl tanár örömmel fogadta ajánlatomat, megígérte, hogy az egyöntetűségre felügyel s csak oly szobormintákat fog iskolájából kiadni, melyek a művészi követelményeknek megfelelnek. Ez a kisérlet igen jól bevállt; nemes versenyzés indult meg a művésznövendékek között és mindegyik iparkodott a lehető legjobbat produkálni. Örömmel jelenthetem, hogy a szóban forgó és a *törvény oltalma alatt álló emberi munkát jelképező* 12 szobor várakozáson felül sikerült és a Strobl-iskola becsületére válik.

Az épület belseje sem nélkülözi a szobordiszt. Mindjárt a II-dik előcsarnokban állnak *Köllő* Miklós négy *Atlant* alakjai, melyek izmos vállaikkal a boltozat íveit támasztják. Ez alakok anatomiája alapos tanúlmányra vall és mivel közelről szemlélhetők, azokat finom szemcséjű homokkőből faragtattam ki.

Belépvén a nagy lépcsőházi csarnokba, a bejárással szemben lévő ívezetek középsőjében az I. emelet magasságában látjuk a *Justicia* ülő szobrát. (2. ábra.) A szobrot *Strobl* Alajos tanár mintája után, fehér carrarai márványból faragták. Az alak a földszinti talajból felépülő és szobrokkal diszített magas talapzatra van helyezve. Strobl nem a konvencionális Justitiát választotta mintának, inkább költői felfogásból indúlt ki; ő egy fiatal, szép, a szűziesség benyomását keltő ülő női alakot mintázott egyszerű, keresetlen mozgással, melynek ruházata széles kezeléssel simúl testéhez.

Épp az egyszerűséggel párosult nemes felfogás, mely ebben a szoborban nyilvánul, mutatja a mintázó mesteri kezét. A szobor, mint már mondottuk, fehér márvány a Curulis Stella, melyben ül, sárga csiszolt márványanyagból készült és *Triscornia Paolo et Ferd.* hires carrarai atelierjében faragták ki.

A szobor méretei következők. Alapterület 4 m^2 magassága 3 *m*, súlya 12000 *kg*. Az egészet egy darab kőből faragták, a felmerült költségek 14.000 frtot tesznek.

A talapzat ormozatán ülő két kisebb alak *Sennyei* Károly mintái után készült.

4. ábra. A magy. kir. kuria díszterme. *Wasmuth* E. fényképe után.

Végül felakarom említeni, hogy az előcsarnokban még *Deák* Ferenc és *Verbőczy* életnagyságon felüli mellszobrait fogják felállítani.

A szobrászat után áttérek a festészeti művek ismertetésére és első sorban *Lotz* Károly tanár frescoképével kell foglalkoznom.

A központi nagy csarnokot, a mint az a rajzokból is kitűnik, félkörű dongaboltozat födi, melynek architectonikus rámázata közel 200 m^2-es födémsíkot keretez, melyre *Lotz* Károly tempera festékkel festette nagyszabású képét. Az igazságügyi palotában készült összes művészi munkák egy művészi bizottság birálatának voltak alávetve, melynek tagjai: ~~gróf *Andrássy* Tivadar~~, gróf *Keglevich* István, *Ráth* Károly, *Benczúr* Gyula, *Keleti* Gusztáv, *Strobl* Alajos, *Zala* György, *Rickl* Gyula és *Hauszmann* Alajos voltak. Talán nem érdektelen, ha ennek a bizottságnak a Lotz képére vonatkozó jelentését is közlöm.

A bizottság 1895. év október hó 12-én tekintette meg a kész frescot, és mindegyre fokozódó kedvtelléssel győződött meg arról, hogy e nagyszabású művészeti feladatot Lotz Károly mester a lehető legkedvezőbb, sőt fényesnek mondható eredménynyel oldotta meg. A mit annak idején az általa bemutatott és a bizottság részéről egyhangulag elfogadott vázlat, úgy előkelő conceptio és találó eszmetársitás valamint jól combinált elrendezés és színhatás tekintetében csak sejteni engedett, mindazt óriási méreteiben a kész festmény nemcsak beváltotta, de sőt minden irányban magasra fokozott várakozását a bizottságnak felülmúlta.

Mindinkább elmélyedve problemájában a művész emelkedett felfogással, a képnek tárgyát oly módon tagosította, hogy a compositiónak baloldalára csoportosította azon allegoriákat, melyek az igazságszolgáltatásnak sújtó erejét jelképezik, jobb felére pedig, melyek a törvény-védő és boldogító hatalmát kifejezni hivatvák. Az alkotó elemek e két nagyszabású csoportozata közé helyezte méltóságteljesen elkülönítve, de mégis összekötő kapocs gyanánt a Justiciának égi tüneményszerűen dicsfénytől környezett fenséges nőalakját. Beható szemle folyamán mind jobban kiemelkedik és kivilágosodik az egyes csoportozatoknak és ezek keretében viszont az egyes alakoknak jelentősége, célja, bája, mely úgy a rajz merész vonalai, monumentális rhytmusa, valamint a színezés frissesége és könnyedsége révén az emlékszerű falfestészet legjobbkori művészeire emlékeztet. A bizottsági birálat eredménye a nagyjelentőségű plafondkép teljes és tökéletes sikerének egyhangú és örvendetes elismerésében nyilvánult és ama meggyőződés kifejezésében, hogy az igazságügyi palota csarnokának ezen plafondképben a főváros és az egész ország újból oly magaskörű és műbecsű művészeti nevezetességet nyert, a minőt közelismerés szerint már régebben és pedig ugyanazon mester kezétől a budapesti m. kir. operaház műremek számba menő plafondfestményében bir.

Valóban kevés művész dicsekedhetik ily meleg hangon tartott és föltétlenül elismerő kritikával, mint a mi szeretett Lotz mesterünk és bevallom gyöngeségemet, büszke vagyok arra, hogy a mester legnagyobb és tán legemlékszerűbb képét az igazságügyi palotában festette.

A festészet terén létesített egyéb művekről a király Ő Felsége arcképeit kell fölemlítenem. Hogy oly középületben, a melyben «*a Király nevében*» mondják ki az ítéleteket, Felség arcképekre szükség van, kétséget sem szenved. A királyi Curia és a budapesti királyi ítélőtábla régi helyiségeiben egynehány régibb kép kivételével csak olajnyomatos Felség arcképek léteztek, melyek sem e minőségük, sem pedig méretük miatt az új palotába nem illettek. A dísz- és tanácstermek számára összesen 19 új arcképre volt szükség. A Curia dísztermébe a király arcképét a Szent-István-rendi és a királynét koronázási öltözetben és életnagyságban festette ~~*Bruck* Lajos~~, a budapesti királyi tábla dísztermében lévő Felség kép pedig *Vastagh* György műve. A tanácstermek 16 királyképének beszerzése végett hasonló eljárást követtem, mint a szobroknál — tekintettel az ott elért jó eredményre — a festőmesteri iskolákhoz fordultam. ~~*Keleti* Gusztáv~~ igazgató és ~~*Ebner* Lajos~~ tanár urak vállalkoztak, hogy képesített tanítványaikkal másoltatják a legjobb Felség arcképeket. Az eredmény itt is sikeres volt, mivel a termek számára jól festett arcképeket kaptunk.

A festészeti művek ismertetésének befejezéséül még felakarom említeni, hogy a Curia már régibb idők óta mindenkor lefestette elnökeinek és az országbírák arcképeit, úgyszintén a királyi ítélő tábla az élén álló személynökeit. Itt már egy egész képtár létezett, de a képek különböző szobákban szétszórva voltak fölfüggesztve. Ezeket a képeket, miután jórészt sérült állapotban voltak, *Telepy* Károly festőművész restaurálta és egyenlő méretre hozva, három tanácsteremben alkalmaztam azokat képszék gyanánt chronologikus rendben, stucco rámázattal körülvéve. Igy e képek érvényesültek és a termeket kiválóan díszítik.

Leszámolván az igazságügyi palotában létesített művészi tárgyakról, még fölemlíteni kívánom, hogy e munkák összesen 118.000 frt költséget okoztak, a mi az építés összes költségeinek ca 5%-kát teszi.

*

Az épület szerkezeteit illetőleg felemlítendő, hogy az összes födémek vastartók közötti boltozatból állanak, a padlásemeletet pedig Monier szerkezetű födém borítja.

A nagy csarnok és a kuriai díszterem boltozatánál a hevedereket téglából falazták, a hevederek közötti boltmezőket pedig Rabitz szabadalma szerint készített drótháló zatos gipszhabarcs öntvény alkotja.

Az épület betonra alapoztatott, az alapzat vastagsága a talaj minősége szerint változik, átlag 1·50 *m*.

A nagy csarnok tetőszéke vasszerkezet, egyébként faszerkezetet használtunk. A tetőhéjazatot cinkezett vasbádog alkotja.

A homlokzatokhoz fölhasznált kőanyag, gránit, erdélyi- és sóskúti kő. Az épület belsejében, különösen a nagy csarnokban alkalmazott márványok is nagyobbára hazai bányáinkból valók. Örvendetes fejlődés mutatkozik a hazai márványiparban is és a mint ezt az igazságügyi palotánál, valamint az országház építésénél látjuk, e tekintetben sem szorúlunk már a külföldre. Hazai bányáink bőségesen ellátnak a legszebb márványokkal, melyek mind a szín, mind a teherbíróság dolgában, a sokkal drágább külföldi anyaggal versenyezhetnek.

Az épület fűtésére kisnyomású gőzfűtés van berendezve, mely az aspiráció szellőztetéssel kapcsolatos.

A szükséges gőzmennyiséget 8 Bechem és Post-féle gőzkazán termeli, melynek mindegyike 12 m^2 fűtő felszínnel bír. A központi fűtés mellett az elnökök és tanácselnökök szobáiban még kandallókat, illetőleg kályhákat is állítottunk fel.

A mesterséges világítást az összes helyiségekbe bevezetett légszesz és elektromos berendezés látja el.

Az igazságügyi palota belső fölszerelése és bútorzata az épület céljának és méltóságának megfelelően készült. Különös súlyt vetettem a dísz- és tanácstermekre. Az utóbbiakat magas faburkolat fedi, a birói asztal emelvényen áll, csinos korlát foglalja azt körül és mivel a termeket a *szóbeliség* szükségleteihez képest rendeztük

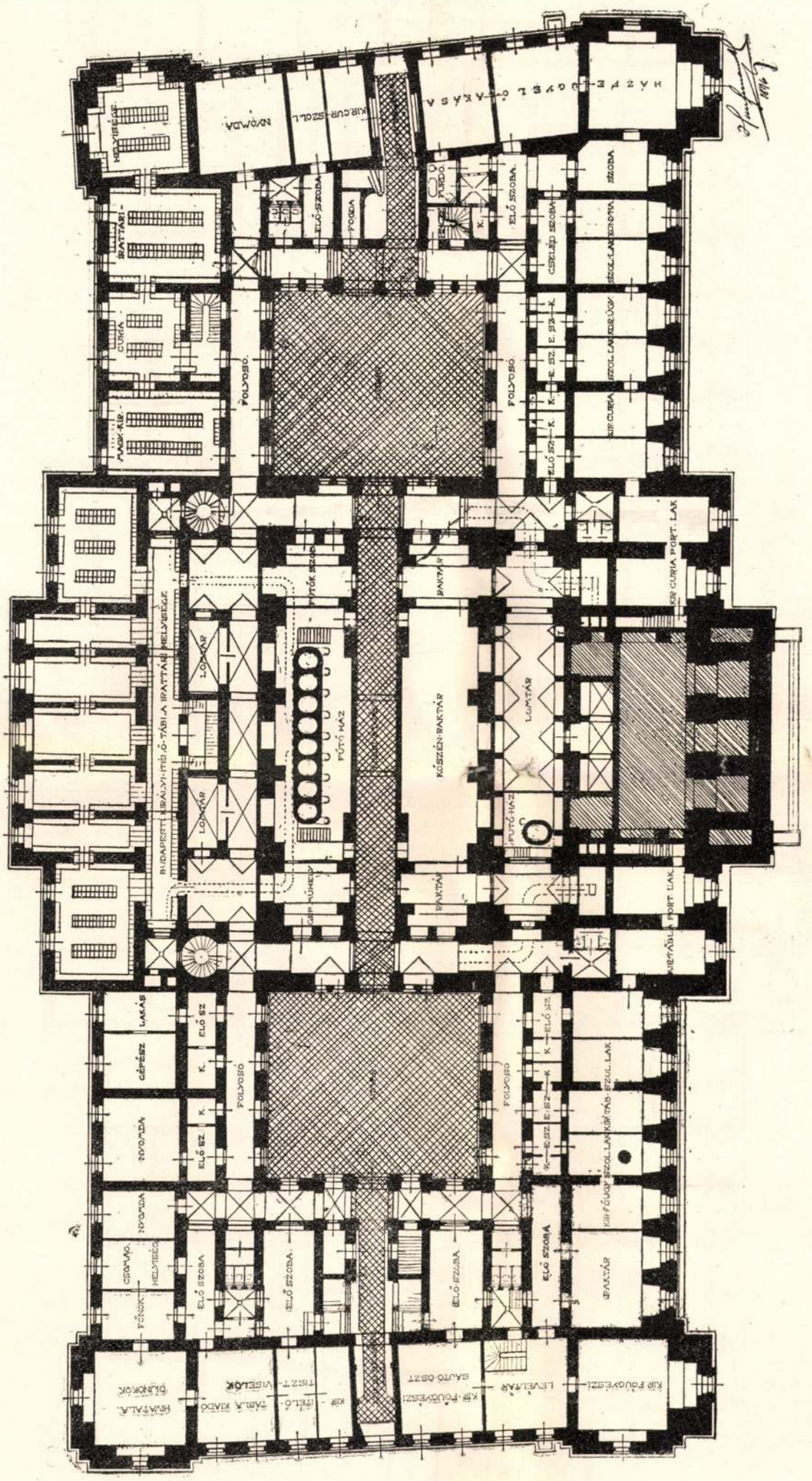

5. ábra. Az igazságügyi palota földszintjének alaprajza. Tervezte *Hauszmann* Alajos, műegyetemi tanár.

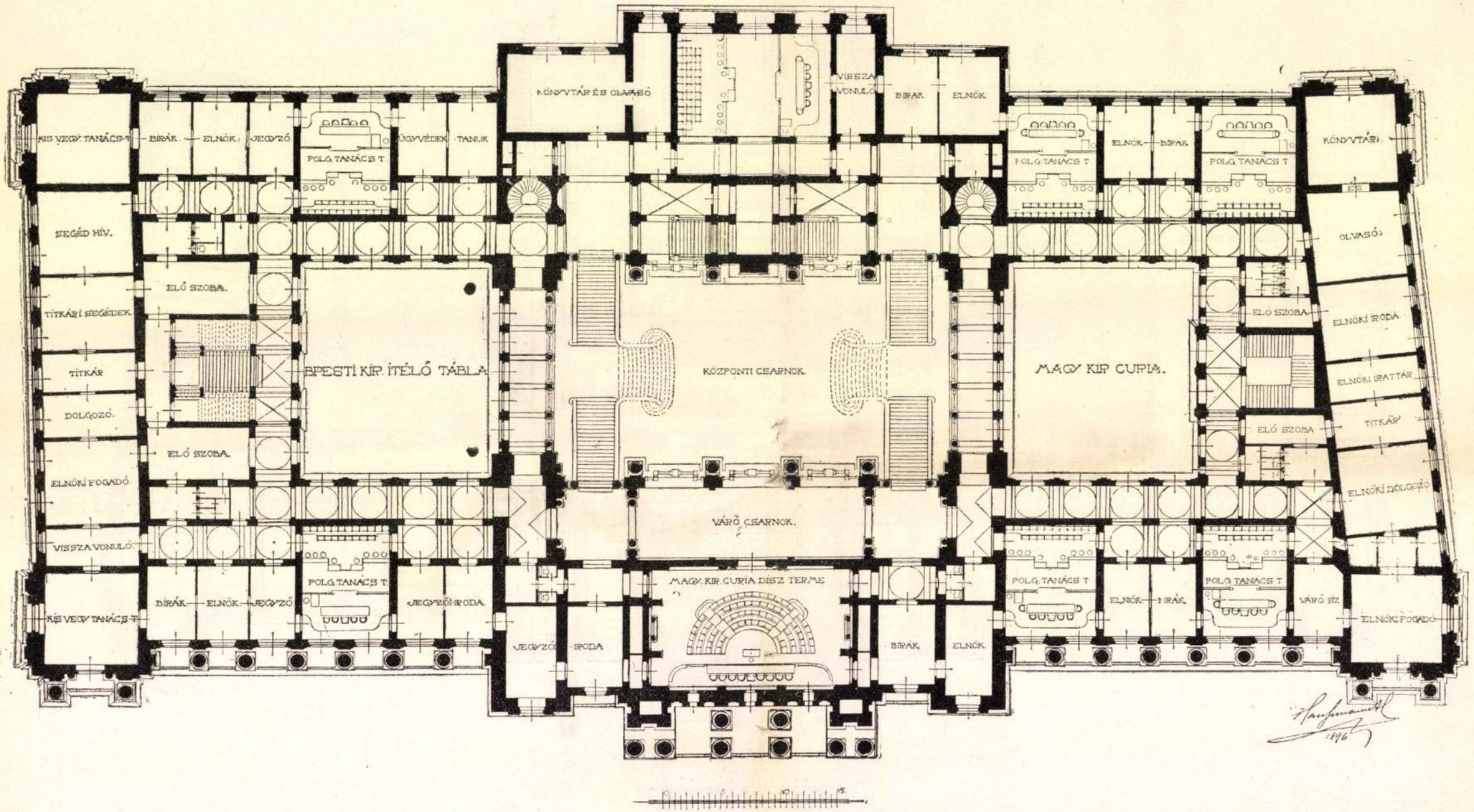

6. ábra. Az igazságügyi palota első emeletének alaprajza. Tervezte *Hauszmann* Alajos, műegyetemi tanár.

be, gondoskodva van a vádló és védő, felperes és alperes ügyvédeinek, valamint a közönségnek helyeiről is. A bútorok tölgyfából készültek, a székek ülései és háttámlái pedig bőrrel vonvák be. Mind a termek bútorainak, mind az elnöki és tanácselnöki helyiségek berendezésénél kevésbbé a díszre, mindinkább a szolídságra és stilszerű kiképzésre vetettem a fősúlyt és köszönettel tartozom *Vörösmarthy* Béla igazságügyi államtitkár úrnak, a ki engem e tekintetben útbaigazított és jóízlésével támogatni szíves volt. Úgyszintén hálás köszönetemnek kell kifejezést adnom *Liszkay* Jenő miniszteri tanácsos úrnak, a ki mint az építési ügyek előadója a legnagyobb támogatásban részesített és az ügydarabok jóindulatú és gyors elintézésével legnagyobb mértékben hozzájárult ahhoz, hogy minden fennakadás nélkül az építési ügyletek simán és gyorsan voltak lebonyolíthatók. Fogadja újból köszönetem nyílvánítását.

Az épület létesítésénél közreműködő fővállalkozók következők voltak. A föld, kőmíves és elhelyezési munkát végezte *Havel* Lipót, a kőfaragó munka meg volt osztva *Hauszmann* Sándor, *Donetti* Pál és *Jablonszky* Vince között. A vasmunkákat szállította a *Schlick-féle részvénytársaság*, az összes építészi szobrász munkát és műmárványozást végezte *Szabó* Antal, az ácsmunka és tölgyfapadló *Neuschloss* Ö. és M. gyárából került ki, az asztalos munkát *Gregerson* G., a lakatos munkát *Schwarz* Antal, az üvegezést *Forgó és társa*, a mázolást *Ehrlich* Miklós, a festő munkát és aranyozást *Scholz* Róbert végezte. A bádogos és légszesz vezetéket *Zellerin M. részvénytársaság*, a fűtést, szellőző berendezést, vízvezetéket és csatornázást *Brückner* Vilmos készítette. A bútorok szállítása *Thék* Endre és *Kramer* Samu között volt megosztva. Kárpitok és szőnyegek a *Haas Fülöp és fiai*, a világító tárgyak pedig *Egger* B. gyárából származnak stb.

Elismeréssel kell adóznom az összes vállalkozóknak és mindazoknak az iparosoknak, kik ennek az épületnek létesítésében közreműködtek, nemcsak azért, hogy jó és a magyar építő ipar dícséretére váló munkát szállítottak, hanem azért is, mivel az építés egész tartama alatt a legnagyobb erélyt fejtették ki, hogy a művezetőség intenciójának megfelelve, az épület a meghatározott időre elkészüljön — a mi nem volt csekély feladat — különösen akkor nem, ha tekintetbe vesszük, hogy az ezredéves kiállítás és egyéb millenáris munkálatok mennyire igénybe vették munkaerőnket.

E helyen kell megemlékeznem azokról a szellemi munkásokról, a kik e mű létesítésében a munka súlyát velem megosztották.

Korb Flóris Nándor, építész úr vett részt a tervezésben és az építés megindításakor irodám élén állott. A nagy tehetségű fiatal építész, tanítványom és hosszú éveken át irodám tagja, képességének megfelelőbb működési tért talált önálló munkáival és az igazságügyi palota építésének kezdetén megvált az irodámból.

A megvált építésvezető helyére meghívtam *Zuschmann* János építész urat, a ki néhai *Ybl* Miklós irodájának régi tagja volt, és a királyi palota építés műszaki irodában működött. Zuschmann úr állott ezentúl az iroda élén és rendkívüli szorgalma, kitartó munkássága, valamint gyakorlati ismerete tette lehetővé azt, hogy ama óriási anyag, különösen a nagy mennyiségű megrendelések, aránylag rövid idő alatt feldolgozhatók voltak. Fogadja a megnevezett két úr, valamint a művezetői iroda összes volt és jelenlegi tagja ez alkalommal is elismerésem kifejezését.

*

Műszaki ismertetésem nem lenne tökéletes, ha az építés költségeiről említést nem tennék. Miután az épület még leszámolva nincsen és csak most folyik a végszámlák felülvizsgálata, nem adhatok részletes és pontos számadatokat az egyes munkákról, hanem csak azt a hozzávetőleges végösszeget nevezhetem meg, a melyet az utolsó kereset kimutatások összegezése eredményezett.

E szerint kerülne az építés, a művészeti munkák és művezetői díjazással együtt 1,776.000 frtba.

Ha tekintetbe vesszük hogy az épület 6392 m^2 beépített területtel és 165104 m^3 beépített űrtartalommal bír, m^3-ként $11^1/_2$ frt esik, mely ár, szem előtt tartva az épület emlékszerű voltát, nem mondható magasnak.

7. ábra. Az igazságügyi palota homlokzatát díszítő triga. Mintázta *Sennyei* Károly, készítette a *Steiner* testvérek budapesti gyára.

Ezekhez a költségekhez járúl a telek vételára 362.000 frttal és a belső berendezés és bútorzat 212.000 forinttal, úgy, hogy a felmerült összes költségek ca 2,350.000 frtot tesznek.

*

Az igazságügyi palota építésének műszaki leírását befejezve, meg kell emlékezni annak felavató ünnepségéről is, melynek kiváló fényt kölcsönzött *Ő Felsége* a királynak azon legkegyelmesebb ténye, hogy *József* csász. és kir. főherceg, *Fülöp Szász-Cóburg-Góthai* herceg, az ország zászlós urai, a miniszterek és nagyszámú meghívott vendégeknek jelenlétében, az épület zárókövét 1896. október hó 20-án személyesen letenni méltóztatott.

Erdély Sándor igazságügyi m. kir. miniszter úr ez alkalommal következő beszédet intézte Ő Felségéhez:

Felség, legkegyelmesebb urunk!

Az isteni erő, az isteni sugallat megnyilatkozott a királyi akaratban. Békét alapított, munkára hívott föl.

Fölségednek leghűbb magyar népe szívében kiolthatatlan szeretettel, lelkében a legmélyebb hódolattal engedelmeskedett és megkezdette lelkesült munkáját, hazája nagyságának kiépítését.

Szerény eszközökkel, nehéz viszonyok között indúlt a munka nagy útjára és haladt előre szívós kitartással. Meghódított nagy területeket a tudomány, a művészet és az anyagi jólét országában. Rövid idő alatt az elsőrangú művelt népek színvonalára emelkedett.

De ez nem lehetett máskép. Munkaedzett karral, bölcs tapasztalattal, népeért dobogó szívvel Felséged vezette leghűbb magyar népét.

A számadás éve letelőben van. Hogy szabad a magyar nép, hogy akadálytalanúl érvényesítheti alkotó erejét, hogy alkotott nagyot — sokat és halad előre csodás gyorsasággal, ki fogja tagadni.

A nagy számadásnak utolsó tétele, ime itt van, az országnak igazságügye. Középkori romok a kiindulási pont s egy negyedszázad alatt mily messze haladtunk.

Igazságügyünknek a nehezebb része immár ki van építve. A mi még hátra van, önként következik, föltartani, késleltetni nem lehet.

Mindjárt a kezdet kezdetén beláttuk azt is, hogy a hely hol kimondatik, fényét, súlyát emeli az igazságnak. Hiszen hajdan a legfényesebb helyről, a király trónjáról hangzott a vitás kérdésekben hozott királyi ítélet.

Az 1870-ik évben — 26 év előtt elkészült az első terv — a mely felső bíróságaink elhelyezésének szembeötlő hiányosságán segíteni lett volna hívatva.

Nem titkolhatjuk el szívünk mélyreható örömét s szemünk az örömnek, a hálának könnyeivel telten fordúl Felséged legmagasabb személye felé. Ime, be van fejezve ismét egy nagy mű, a mely örökké hirdetni fogja a késő nemzedéknek, hogy szerette hű magyar népét. Legkegyelmesebb uram, királyom, alázattal esedezem, tegye le az igazságszolgáltatás e templomának zárókövét. Kalapácsütésének tiszta ezüst hangjai zengeni fognak örökké e fényes termekben, hirdetni fogják a magasztos hivatást, melyre szánva vannak, s uralkodni fog itt az isteni igazság, melyet Felségednek minden cselekménye világszerte hirdet.

A beszédet éljenzéssel fogadták, a mire Ő Felsége következőleg válaszolt.

Szívesen jöttem az igazságszolgáltatásnak szentelt, e szép palota zárkövének letételére.

A magyar felsőbíróságok az igazságügy tisztaságát mindenkor magasra tartották, s nem kétlem, hogy áthatva magasztos hivatásuktól, valamint szem előtt tartva, hogy ítéleteiket nevemben hirdetik, ez új épületben is mindenkor csak a törvény és igazság fogja vezetni önöket és utódaikat, bírói kötelmeik teljesítésénél.

Éljenzés követte a király szavait. Ezután a kir. kúria másodelnöke fölolvasta a zárkőbe helyezendő okmány szövegét, mely következőkép hangzik:

Első Ferenc József
Ő császári és apostoli királyi felségének dicsőségteljes uralkodása
Dr. Wekerle Sándor
miniszterelnöksége,
Dr. Szilágyi Dezső
igazságügyi miniszter működése alatt
a törvényhozásnak 1893. évi XIII-ik törvénycikkével, a magyar királyi kúria, a budapesti királyi ítélőtábla és a budapesti főügyészség részére építtetni rendelt budapesti igazságügyi palota az 1896. évben, midőn a magyar állam ezeréves fönnállása ünnepeltetett, elkészülvén, annak zárókövét

Első Ferenc József
Ő császári és apostoli királyi felsége,
losonci báró Bánffy Dezső
miniszterelnöksége alatt,
Erdély Sándor
igazságügyi miniszter működése idejében, midőn
Szabó Miklós
a magyar kúria elnöke,
Vértesi Sándor
a budapesti ítélő tábla elnöke, és
Hammersberg Jenő
budapesti főügyész volt,
nagyszámú meghívottaknak jelenlétében 1896. év október hó 20-ik napján tette le.

Ezen épület, mely Hauszmann Alajos műegyetemi tanár tervei szerint készült, látható jele, s maradjon is hosszú időkön át,

a Magyar Nemzet

mindenkor tanusított törvény-tiszteletének jog- és igazságszeretetének, mely egyik főtényezője volt annak, hogy a haza évszázados küzdelmek dacára önnállásának ezredik évében önálló állami létének kiváló korszakát érte meg.

Fogfejlődésünknek ne véghatára légy te zárkő, hanem egy új, a múltak tapasztalatain okúló még hatalmasabb korszaknak jelző oszlopa.

Mindenható! Ne engedd csüggedni a bírói erénynek önfeláldozását követelő gyakorlatában azokat, kiknek hivatása az ezeréves alkotmány-szabta úton hozott törvények alapján az igazságot kiszolgáltatni, hanem erősitsd meg törvénytudásukat és vezéreljed őket az igazság szeretetében, e nemzetnek a közjóért való áldozatkészségét pedig tartsd meg oly mérvben, a minőben az, ez alkalommal is nyilvánúlt, midőn ezeréves jogérzetének és törvénytiszteletének sugallatát követve, az igazságszolgáltatásnak ez épületet emelte. Hallgasd meg könyörgésünket s kísérje mindenkor áldásod Hazánkat.

Kelt Budapesten, 1896. évi október hó 20-án.

Ezt az okmányt Ő Felsége a király, József cs. és kir. főkerceg, valamint Fülöp Szász-Cóburg-Gothai herceg írta alá.

Az okmány befalazása után Ő Felsége és legfelsőbb kísérete, valamint a jelen volt méltóságok az építés befejezését jelző három kalapács ütést ejtették meg a zárkövön, és ez után az épület belső helyiségeit tekintették meg.

Alföldünk zsilipépítészete.

Erdős Ferenc-től.*

A Magyar Mérnök és Építész-Egylet a vízépités köréből ezredéves pályakérdésül *a magyarországi zsilipépítést* tűzte ki. Köztudomású dolog, hogy e pályázat eredménytelen maradt; mi több, még pályaműve se érkezett be. Mi oka e meddőségnek, azzal most nem foglalkozom, csak azt emelem ki, hogy a midőn egyesületünk vízépitési szakosztálya a működő bizottság javasolta több pályakérdés közül éppen az imént említett kérdés mellett döntött, azzal egyszersmind tanuságot tett arról, hogy ennek a közgazdasági viszonyainkba mélyen belevágó kérdésnek megoldását első sorban tartja szükségesnek.

* Előadta a Magyar Mérnök és Építész-Egyesület Vízépítészeti szakosztályának 1896. febr. 25. és folytatólag márc. 3. tartott ülésén.

Jablonkay Károly

festő

műve szerepel a
háborn alatt
elvesszet művek
nyilvántartásá-
ban
Gépen Mur

Rubinpohár X. 149

Jablonszky Jenő

zobrazi

1898–1903

Éimisk 1930. 84. l.

4061. J. Dallinge

Sz. Wienben 1782-ben. †

Bika.

Egész alakban és jobbr
foltos fiatal jószág rövid, de fek
kissé lehajtja és mereven néz.

A háttér, hová széles út vez
égbolttal. Jelzése alól jobbra:

Papiros, méretei 22·3 : 17·
Értéke 500 K. — Havas Emil
(787–907). — Az adományt elfog
5395 (1950–909) és az 1910 f
eln. sz. leirat. — Bejelentetett 191

111

Aj. 1907.
Havas E.

Jablonszky Jenő

Isk. pályázaton fafa-
rajzásból elismerés.

Értimisk 1901/2. 26 l.

Wittenberg VIII. 209

JABLONSZKY GÉZA
építész

Solymár

Látnivalók

TKM 628

18. old.

raphiker & Illustrator

nat

Zeichner, Graphiker,
Abaújszina), † 22. 3.
9–44 HBK Budapest.
agykálló, ab 1950 in
Zeichenzirkel des Kul-
ernat. Künstlerkolonie
eis des Landes-Wettb.
Ausst. der Pädagogen;
; 1971 Madách-Preis;
s-Gal. in Salgótarján;
Natur"; 1977 Balassi-
; 1981 Pro Urbe; 1986
irger von Balassagyar-
qu., Tusche-, Kohle-
ben in den Dörfern der
n Tönen eine gefühls-

JABLONSZKY Géza építész

Moravánszky 1988b 163

MDK

Jablonszky József detektiv, festő

Magyar rendőr, festm.

Sportoló, szobrász és festőm. rendőrök. Pesti Napló
1937. jun. 2. 12.l.

Jablonszky József, detektiv

Munkájával szerepelt a rendőrtisztv.kiáll.-án.

M.934.V.25.

M.D.K.

Jablonszky Jenő, ejtén

600 p-ös harmadik díjat nyert a kiskunhalasi közkórház terapályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

febr. 22. sz. 4. old.

M.D.K.

Jablonszky Jenő, építész

6000 p-ös harmadik díjat nyert a kiskunhalasi közkórház tervpályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.
febr. 29. sz. 7. old.

Jablonszky József

Szeged, Munkácsi u. 1.

Szeged 1919.

Önarckép, of.

MDK.

Jablonskki Katalin

Riport

Textilélet 1966 dec.12.

M.D.K.

Jablonszky V. Epesti

szobrász és kőforagómester

készíti a zemplénmegyei vármegyehár falában az 1905-1906 évi nemzeti ellenállás emlékére elhelyezendő márványtáblát.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

máj. 12. sz. 11. old.

Jablonszky Vincze

a buda i palota „C" épülete alinlép-
nőjének eredeti lépcsőfokait rusztikai
felés másvány fokokkal cserélte ki.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

79-l.

MDK

Jablonszky Vince
Lánchid feliratának vésését végezte

Fölirás a budapesti lánczhidon. Vas. Ujs. 1861. szept. 455 l.

M.D.K.

Jablonszky Vincze szobrász

"A magyar szinészet iránti kegyeletből Szigetközi Zsigmond vidéki szinész sirjára szürke márvány szobrot készitett, -adja hirül az "Ujdonságok" c. rovat.

Egyetértés, Bp. 1874. szept. 5. I. évf. 129. sz. 609. lap

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

MDK

Jablonszky Vince kőfaragó-szobrasz

Woronieczky herceg siremlékét kivitelezte Lusch Rezső tervei után. Repr.

Cikk: Woronieczky herceg siremléke.

Vasárnapi Ujság, 1880. 44.sz. 724, 725, 726.l.

MDK

Jablonszky Vince

Az igazságügyi palota épületénél a kőfaragó munkát Hauszmann Sándor, Bonetti Pál és Jablonszky Vince végezte.

Hauszmann Alajos: A bpesti igazságügyi palota.

MMÉKözl. 1897. 56-68.l. Képekkel.

MDK

Jablonszky Vince

kőfaragómunkák

Hausmann Alajos: A budapesti igazságügyi palota, MMÉE,Közl. 1897. 56-68 l.

MDK

Jablonszky Vince
a palota kőfaragó munkáit végezte

Hauszmann Alajos: A pesti igazságügyi palota.
Épitő Ipar, 1897. [illegible].köt. II. füzet.

XXXII

Jablonvszky Izidor

MDK

Szent Katalin lefejeztetése,olf.

Mücsarnok 1878.ápr.14.

Jablonszky Vince

köfaragómester

+ 1915 aug. 28.

Ipartestületi év könyv.
1916. 124. l.

Eliot György III. 103.

Jablonszky Vince

~~Keszitette~~ véste a budapesti ~~hanichid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~

a hanichid ~~megépítését szóló alapot~~ meg-~~alkotojanak~~ alkotójának emlékét megörökítő emlékt táblát 1861.

Darvas István dr közlése

Szücket fenti 1830 körül

1950. jul. 24.

– 2 db. 13 x 18
– 2 – 9 x 13

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
96/1933

4 db fényképet átvettem

1932 dec. 18

1932. nov. 3. 3 db. 16 x 11
– 2 " 13 x 18

Jablonszky

uobraň

l.

Wallentinyi

Ferenczy levelei

282. l.

Napló	Pénztár		Folyós
	Részvénytőke		Részve
	Tart.	Köv.	Tart.
971.664.35	150000.	14479880	195000
		150.000.	150.000.
2250.			
			149.741.2

Jablonszky Miklós

Vas. Ujs. 1874. 825. l

— **A székely vértanúk** emlékszobrát, mely már föl van állitva a marosvásárhelyi postaréten, a szoborbizottság hihetőleg 1875. márczius 10-dikén fogja ünnepélyesen lelepleztetni. A bizottság köszönetet mond mindazon honfiak s honleányoknak, kik a szobor költségeihez hozzájárultak, nemkülönben Jablonszky Miklós budapesti szobrásznak, ki a szobor elkészitéséért eredetileg kialkudott 1500 forintból 100 frtot visszaajándékozott.

ÉUMI

ÉRTESÍTŐ

KÖNYVTÁRAK

NEK ÉS ORSZ. TANÁCSÁNAK

KÖZLÖNYE

YAM

Jablonszky Vince

Vas.-Lyó. 1883. 312. l

Bólyay Farkas siremléke. Maros-Vásárhely hires tanárának, a német és franczia mathematikus körökben is annyit emlegetett Bólyay Farkasnak, a maros-vásárhelyi ref. temetőben állitandó sirjára a diszes emléket Jablonszky Vincze jóhirü műtermében készitik Maros-Vásárhelytt. A leleplezés szeptemberben lesz.

ÉLET

IRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI FOLYÓIRAT

KIADJÁK

Braun Sándor, Diner József, Diósy Béla, Gerő Ödön, Herrmann Antal, Jancsó Benedek, Kabos Ede, Katona Lajos, Lenkei Henrik, Vikár Béla.

Jablonovszky Vince

Vas. Ujs. 1874. 509 l

— **Bernáth Gazsi siremlékét** julius utolsó napján állitották föl a kerepesi ut mellett levő temetőben. Épen nagy zápor volt, s ekkép csak egy kis bizalmas kör jelent meg az emlékezet csöndes ünnepén. Az alkalmi beszédet Hegedüs Sándor mondta. Az emlék szürke márványból készült gula, melybe fehér márvány van ill sztve, s ezt lant és toll ékiti. Készitője Jablonovszky Vincze. A siremlékre Krajcsik Ferencz és Sebők Imre ügyvédek rendezték a gyüjtést, s Majoros István képviselő is 50 frtot gyüjtött.

Jablonszky Vince

zobrán

Készítette Belyai Farkas marosvásárhely emléktáblájat 1884-ben

P fehérmárvány

Értesítője, A marosvásárhelyi ev. ref. kollégium — az 1894–95. iskolai évről. Marosvásárhely, 1896. 311. l.

411. l.

Uszamó készítette a vitéz vétenek marosvásárhely emlékszobrát 1874-ben

Vas. Nyf. 1875. 31. n.

Török János Gölgyi ismerős

és Horvák Kardy

B

Jablonszky V.

vésnök, szobrász és
Szőfaragó-cég
Budapesten
Alapítva 1873 ben.

Hirdetése

Lehbudai Kirpal

Jablonszky Vince

budapesti műfaragó
készítette az alábbi
emlékművet.

Vas. Ujs. 1881 640. l
(Az aradi vértanuk
emlékkövé.) 687. l.

IBUSZ
IDEGENFORGALMI, BESZERZÉSI, UTAZÁSI ÉS SZÁLLÍTÁSI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
HIRLAP- ÉS KÖNYVKERESKEDÉSE
BUDAPEST, IV., VÁCZI-UTCA 1-3.

BUSZ
IDEGENFORGALMI, BESZERZÉSI
UTAZÁSI ÉS SZÁLLÍTÁSI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, IV., VÁCZI-UTCA 1-3.

T.

BUDAPEST
938 NOV 23
MAGYARORSZÁG
10
FILLÉR

Müemlékek Országes Bizottsága,
Nagyságos Pálinkás László tanársegéd urnak,

Budapest.

Jablonovszki Vince

1884-ben Marosvásárhelyt a Takarékpénztár Fő-téri épületének erkélye felett Petőfi-emléktáblát helyeztek el porosz szürke márvány-ból, mely fenti műve.

K. i P. 108. l.

Jablonszky Vince

Hobrány

Laid

Sztlex 188. l

Jablonszky Vince

Hobrány

1881. Budapest

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztal

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

De ez nem lehetett másképp. Munkaedzett karral, bölcs tapasztalattal, népeért dobogó szívvel Felséged vezette leghűbb magyar népét.

A számadás éve letelőben van. Hogy szabad a magyar nép, hogy akadálytalanúl érvényesítheti alkotó erejét, hogy alkotott nagyot — sokat és halad előre csodás gyorsasággal, ki fogja tagadni.

A nagy számadásnak utolsó tétele, ime itt van, az országnak igazságügye. Középkori romok a kiindulási pont s egy negyedszázad alatt mily messze haladtunk.

Igazságügyünknek a nehezebb része immár ki van építve. A mi még hátra van, önként következik, föltartani, késleltetni nem lehet.

Mindjárt a kezdet kezdetén beláttuk azt is, hogy a hely hol kimondatik, fényét, súlyát emeli az igazságnak. Hiszen hajdan a legfényesebb helyről, a király trónjáról hangzott a vitás kérdésekben hozott királyi ítélet.

Az 1870-ik évben — 26 év előtt elkészült az első terv — a mely felső bíróságaink elhelyezésének szembeötlő hiányosságán segíteni lett volna hivatva.

Nem titkolhatjuk el szívünk mélyreható örömét s szemünk az örömnek, a hálának könnyeivel telten fordúl Felséged legmagasabb személye felé. Ime, be van fejezve ismét egy nagy mű, a mely örökké hirdetni fogja a késő nemzedéknek, hogy szerette hű magyar népét. Legkegyelmesebb uram, királyom, alázattal esedezem, tegye le az igazságszolgáltatás e templomának zárókövét. Kalapácsütésének tiszta ezüst hangjai zengeni fognak örökké e fényes termekben, hirdetni fogják a magasztos hivatást, melyre szánva vannak, s uralkodni fog itt az isteni igazság, melyet Felségednek minden cselekménye világszerte hirdet.

A beszédet éljenzéssel fogadták, a mire Ő Felsége következőleg válaszolt.

Szívesen jöttem az igazságszolgáltatásnak szentelt e szép palota zárkövének letételére.

A magyar felsőbíróságok az igazságügy tisztaságát mindenkor magasra tartották, s nem kétlem, hogy áthatva magasztos hivatásuktól, valamint szem előtt tartva, hogy ítéleteiket nevemben hirdetik, ez új épületben is mindenkor csak a törvény és igazság fogja vezetni önöket és utódaikat, bírói kötelmeik teljesítésénél.

Éljenzés követte a király szavait. Ezután a kir. kúria másodelnöke fölolvasta a zárkőbe helyezendő okmány szövegét, mely következőkép hangzik:

Első Ferenc József
Ő császári és apostoli királyi felségének dicsőségteljes uralkodása
Dr. Wekerle Sándor
miniszterelnöksége,
Dr. Szilágyi Dezsö
igazságügyi miniszter működése alatt
a törvényhozásnak 1893. évi XIII-ik törvénycikkével, a magyar királyi kúria, a budapesti királyi ítélőtábla és a budapesti főügyészség részére építtetni rendelt budapesti igazságügyi palota az 1896. évben, midőn a magyar állam ezeréves fönnállása ünnepeltetett, elkészülvén, annak zárókövét

Első Ferenc József
Ő császári és apostoli királyi felsége,

losonci báró Bánffy Dezsö
miniszterelnöksége alatt,

Erdély Sándor
igazságügyi miniszter működése idejében, midőn

Szabó Miklós
a magyar kúria elnöke,

Vértesi Sándor
a budapesti ítélő tábla elnöke, és

Hammersberg Jenő
budapesti főügyész volt,

nagyszámú meghivottaknak jelenlétében 1896. év október hó 20-ik napján tette le.

Ezen épület, mely Hauszmann Alajos műegyetemi tanár tervei szerint készült, látható jele, s maradjon is hosszú időkön át,

a Magyar Nemzet

mindenkor tanusított törvény-tiszteletének jog- és igazságszeretetének, mely egyik főtényezője volt annak, hogy a haza évszázados küzdelmek dacára fönnállásának ezredik évében önálló állami létének kiváló korszakát érte meg.

Jogfejlődésünknek ne véghatára légy te zárkő, hanem egy új, a múltak tapasztalatain okúló még hatalmasabb korszaknak jelző oszlopa.

Mindenható! Ne engedd csüggedni a bírói erénynek önfeláldozását követelő gyakorlatában azokat, kiknek hivatása az ezeréves alkotmány-szabta úton hozott törvények alapján az igazságot kiszolgáltatni, hanem erősitsd meg törvénytudásukat és vezéreljed őket az igazság szeretetében, e nemzetnek a közjóért való áldozatkészségét pedig tartsd meg oly mérvben, a minőben az, ez alkalommal is nyilvánúlt, midőn ezeréves jogérzetének és törvénytiszteletének sugallatát követve, az igazságszolgáltatásnak ez épületet emelte. Hallgasd meg könyörgésünket s kísérje mindenkor áldásod Hazánkat.

Kelt Budapesten, 1896. évi október hó 20-án.

Ezt az okmányt Ő Felsége a király, József cs. és kir. főkerceg, valamint Fülöp Szász-Cóburg-Gothai herceg írta alá.

Az okmány befalazása után Ő Felsége és legfelsőbb kísérete, valamint a jelen volt méltóságok az építés befejezését jelző három kalapács ütést ejtették meg a zárkövön, és ez után az épület belső helyiségeit tekintették meg.

Alföldünk zsilipépítészete.

Erdős Ferenc-től.*

A Magyar Mérnök és Építész-Egylet a vízépités köréből ezredéves pályakérdésül *a magyarországi zsilipépítést* tűzte ki. Köztudomású dolog, hogy e pályázat eredménytelen maradt; mi több, még pályaműj se érkezett be. Mi oka e meddőségnek, azzal most nem foglalkozom, csak azt emelem ki, hogy a midőn egyesületünk vízépitési szakosztálya a működő bizottság javasolta több pályakérdés közül éppen az imént említett kérdés mellett döntött, azzal egyszersmind tanuságot tett arról, hogy ennek a közgazdasági viszonyainkba mélyen belevágó kérdésnek megoldását első sorban tartja szükségesnek.

* Előadta a Magyar Mérnök és Építész-Egyesület Vízépitészeti szakosztályának 1896. febr. 25. és folytatólag márc. 3. tartott ülésén.

be, gondoskodva van a vádló és védő, felperes és alperes ügyvédeinek, valamint a közönségnek helyeiről is. A bútorok tölgyfából készültek, a székek ülései és háttámlái pedig bőrrel vonvák be. Mind a termek bútorainak, mind az elnöki és tanácselnöki helyiségek berendezésénél kevésbbé a díszre, mindinkább a szolídságra és stilszerű kiképzésre vetettem a fősúlyt és köszönettel tartozom *Vörösmarthy* Béla igazságügyi államtitkár úrnak, a ki engem e tekintetben útbaigazított és jóízlésével támogatni szíves volt. Úgyszintén hálás köszönetemnek kell kifejezést adnom *Liszkay* Jenő miniszteri tanácsos úrnak, a ki mint az építési ügyek előadója a legnagyobb támogatásban részesített és az ügydarabok jóindulatú és gyors elintézésével legnagyobb mértékben hozzájárult ahhoz, hogy minden fennakadás nélkűl az építési ügyletek simán és gyorsan voltak lebonyolíthatók. Fogadja újból köszönetem nyílvánítását.

Az épűlet létesítésénél közreműködő fővállalkozók következők voltak. A föld, kőmíves és elhelyezési munkát végezte *Havel* Lipót, a kőfaragó munka meg volt osztva *Hauszmann* Sándor, *Bonetti* Pál és *Jablonszky* Vince között. A vasmunkákat szállította a *Schlick-féle részvénytársaság*, az összes építészi szobrász munkát és műmárványozást végezte *Szabó* Antal, az ácsmunka és tölgyfapadló *Neuschloss* Ö. és M. gyárából kerűlt ki, az asztalos munkát *Gregerson* G., a lakatos munkát *Schwarz* Antal, az üvegezést *Forgó és társa*, a mázolást *Ehrlich* Miklós, a festő munkát és aranyozást *Scholz* Róbert végezte. A bádogos és légszesz vezetéket *Zellerin M. részvénytársaság*, a fűtést, szellőző berendezést, vízvezetéket és csatornázást *Brückner* Vilmos készítette. A bútorok szállítása *Thék* Endre és *Kramer* Samu között volt megosztva. Kárpitok és szőnyegek a *Haas Fülöp és fiai*, a világító tárgyak pedig *Egger* B. gyárából származnak stb.

Elismeréssel kell adóznom az összes vállalkozóknak és mindazoknak az iparosoknak, kik ennek az épűletnek létesítésében közreműködtek, nemcsak azért, hogy jó és a magyar építő ipar dícséretére váló munkát szállítottak, hanem azért is, mivel az építés egész tartama alatt a legnagyobb erélyt fejtették ki, hogy a művezetőség intenciójának megfelelve, az épűlet a meghatározott időre elkészűljön — a mi nem volt csekély feladat — különösen akkor nem, ha tekintetbe vesszük, hogy az ezredéves kiállítás és egyéb millenáris munkálatok mennyire igénybe vették munkaerőnket.

E helyen kell megemlékeznem azokról a szellemi munkásokról, a kik e mű létesítésében a munka súlyát velem megosztották.

Korb Flóris Nándor, építész úr vett részt a tervezésben és az építés megindításakor irodám élén állott. A nagy tehetségű fiatal építész, tanítványom és hosszú éveken át irodám tagja, képességének megfelelőbb működési tért talált önálló munkáival és az igazságügyi palota építésének kezdetén megvált az irodámból.

A megvált építésvezető helyére meghívtam *Zuschmann* János építész urat, a ki néhai *Ybl* Miklós irodájának régi tagja volt, és a királyi palota építés műszaki irodában működött. Zuschmann úr állott ezentúl az iroda élén és rendkívűli szorgalma, kitartó munkássága, valamint gyakorlati ismerete tette lehetővé azt, hogy ama óriási anyag, különösen a nagy mennyiségű megrendelések, aránylag rövid idő alatt feldolgozhatók voltak. Fogadja a megnevezett két úr, valamint a művezetői iroda összes volt és jelenlegi tagja ez alkalommal is elismerésem kifejezését.

*

Műszaki ismertetésem nem lenne tökéletes, ha az építés költségeiről említést nem tennék. Miután az épűlet még leszámolva nincsen és csak most folyik a végszámlák felűlvizsgálata, nem adhatok részletes és pontos számadatokat az egyes munkákról, hanem csak azt a hozzávetőleges végösszeget nevezhetem meg, a melyet az utolsó kereset kimutatások összegezése eredményezett.

E szerint kerűlne az építés, a művészeti munkák és művezetői díjazással együtt 1,776.000 frtba.

Ha tekintetbe vesszük hogy az épűlet 6392 m^2 beépített terűlettel és 165104 m^3 beépített űrtartalommal bír, m^3-ként $11^1/_2$ frt esik, mely ár, szem előtt tartva az épűlet emlékszerű voltát, nem mondható magasnak.

7. ábra. Az igazságügyi palota homlokzatát díszítő triga. Mintázta *Sennyei* Károly, készítette a *Steiner* testvérek budapesti gyára.

Ezekhez a költségekhez járúl a telek vételára 362.000 frttal és a belső berendezés és bútorzat 212.000 forinttal, úgy, hogy a felmerűlt összes költségek ca 2,350.000 frtot tesznek.

*

Az igazságügyi palota építésének műszaki leírását befejezve, meg kell emlékezni annak felavató ünnepségéről is, melynek kiváló fényt kölcsönzött *Ő Felsége* a királynak azon legkegyelmesebb ténye, hogy *József* csász. és kir. főherceg, *Fülöp Szász-Cóburg-Góthai* herceg, az ország zászlós urai, a miniszterek és nagyszámú meghívott vendégeknek jelenlétében, az épűlet zárókövét 1896. október hó 20-án személyesen letenni méltóztatott.

Erdély Sándor igazságügyi m. kir. miniszter úr ez alkalommal következő beszédet intézte Ő Felségéhez:

Felség, legkegyelmesebb urunk!

Az isteni erő, az isteni sugallat megnyilatkozott a királyi akaratban. Békét alapított, munkára hívott föl.

Fölségednek leghűbb magyar népe szívében kiolthatatlan szeretettel, lelkében a legmélyebb hódolattal engedelmeskedett és megkezdette lelkesűlt munkáját, hazája nagyságának kiépítését.

Szerény eszközökkel, nehéz viszonyok között indúlt a munka nagy útjára és haladt előre szívós kitartással. Meghódított nagy terűleteket a tudomány, a művészet és az anyagi jólét országában. Rövid idő alatt az elsőrangú művelt népek színvonalára emelkedett.

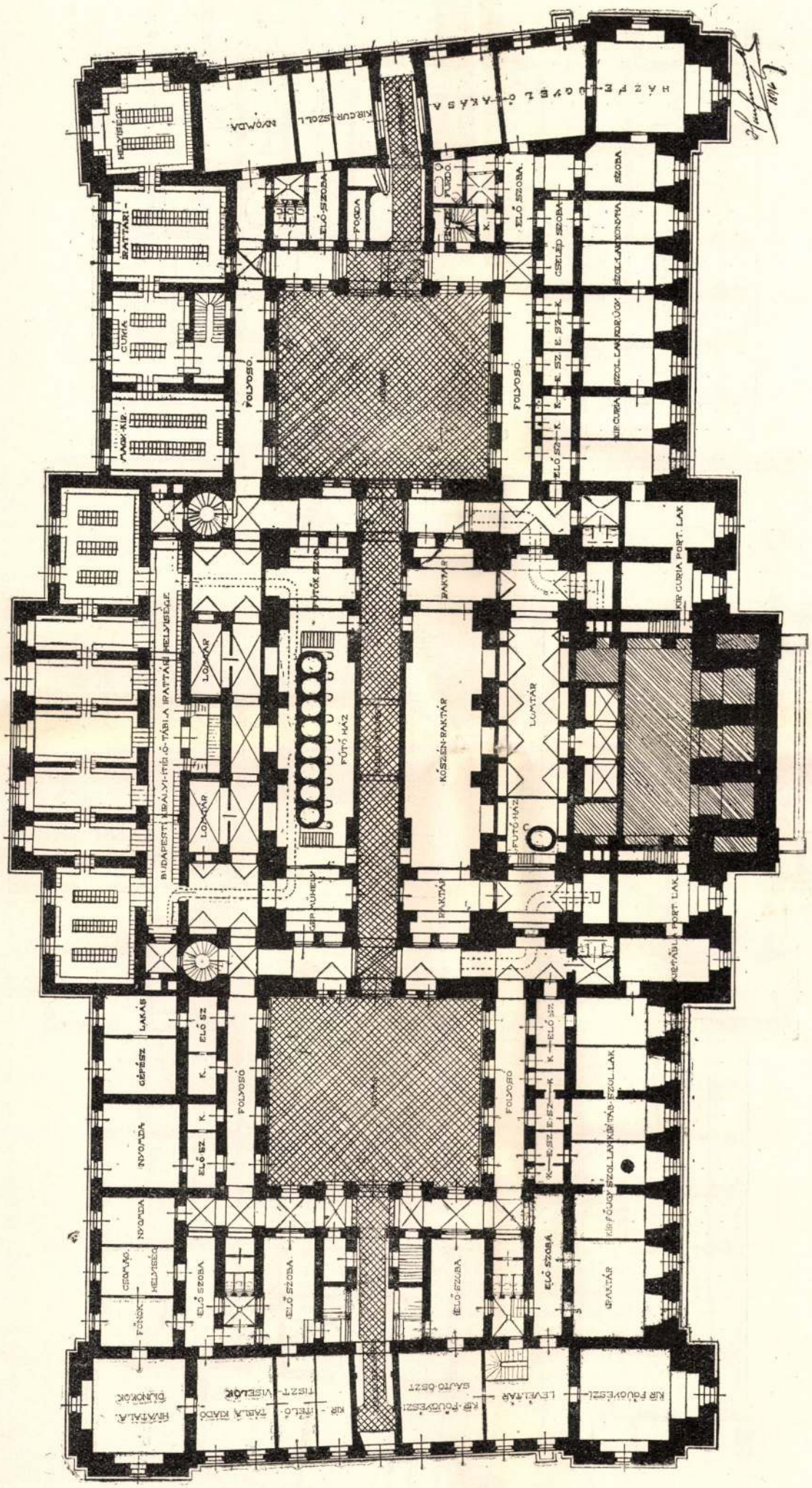

5. ábra. Az igazságügyi palota földszintjének alaprajza. Tervezte *Hauszmann* Alajos, műegyetemi tanár.

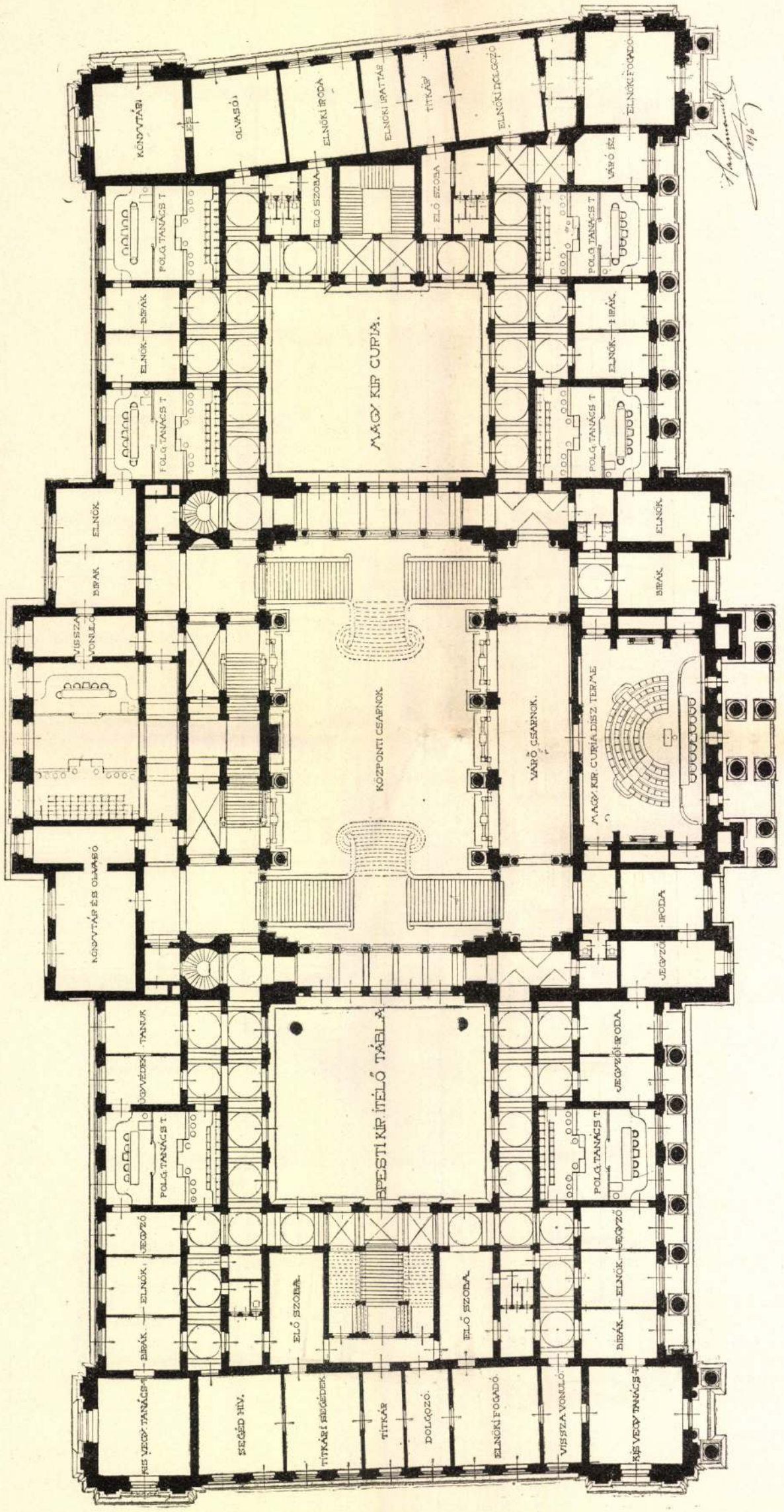

6. ábra. Az igazságügyi palota első emeletének alaprajza. Tervezte *Hauszmann* Alajos, műegyetemi tanár.

méreteit és előkelő környezetét illetőleg az igazságügyi palota építésének céljaira alkalmasnak mondható, de nagy hátránya az, hogy a szabályozás következtében nem lehetett azt derékszögű négyszög alakjában kihasítani.

Az új országház építésével kapcsolatos szabályozás — sem magára az országházra, sem a környezetre nézve — nem mondható szerencsés megoldásnak. Nem kívánok az országház elhelyezésére reflektálni — de ha már ezt a nagyszabású épületet — hosszanti tengelyével a Duna irányára helyezték, gondoskodni kellett volna arról is, hogy a mögötte lévő teret és annak környezetét a monumentális épülethez méltóan szabályozzák. Azonban a jó és a művészi követelményeket is kielégítő szabályozás lehetőségét a földmivelési miniszterium épületének szerencsétlen elhelyezése akadályozta. Nincs egy útvonal sem, mely merőleges irányban avagy párhuzamosan vezetne az új országházhoz, tehát nincs oly álláspont sem, melyről annak építészi szépsége perspektivikus hatásában és bizonyos távolságból szemlélhető lenne; ennek a szabályozásnak következménye még az is, hogy a környezetben lévő telkeket — ezek között az igazságügyi palota telkét is, az útak ferdén határolják, a mi egy monumentális épület alaprajzi megoldását és építészi kiképzését mindig nehezíti.

Az épület tervezésével az 1891. év nov. hó 7. kelt 10982 sz. igazságügyi miniszteri rendeletben bíztak meg. A tervezés alapjául szolgáló programm szerint ebbe az épületbe a magyar királyi kuriát, a budapesti királyi itélő táblát, a budapesti királyi főügyészséget és a korona ügyészség hivatalos helyiségeit kellett elhelyezni.

Legelőször a vázlatok készültek el 1:200-hoz való mértékben, ezeket 1892. év folyamán a királyi kuria és budapesti kir. itélő táblai bírákból alakított bizottság bírálta meg. E vázlatok és az azokra tett megjegyzések nyomán készültek az összes tervek 1:100 léptékben részletes költségvetéssel. E tervet 1893. év tavaszán terjesztettem az igazságügyi miniszter elé, a ki annak elfogadása után az igazságügyi palota építésére vonatkozó törvényjavaslatot nyujtotta be a törvényhozásnak.

A törvényjavaslatot 1893. év junius hó 7-én tárgyalta as országos pénzügyi bizottság, mely után az országgyülés elé került és elfogadva, mint 1893. évi XIII. t.-c. nyerte Ő Felségének legmagasabb szentesítését.

*

1. ábra. A magyar királyi kuria régi épülete a Ferenciek-terén.

A programm szerint az igazságügyi palotában első sorban a magy. királyi kuria és a budapesti kir. itélő tábla hivatalos helyiségei voltak elhelyezendők, másodsorban pedig a királyi főügyészség és a korona ügyész hivatalairól kelletett gondoskodni.

A kir. kuria és az itélő tábla térszükséglete körülbelül egyenlő volt és így az elrendezés nem lehetett más — mint az épület egyik felébe külön udvar körül a legfelsőbb itélő széket — másik felébe pedig szimmetrikus elrendezés mellett a II-od fokú itélő szék helyiségeit csoportosítani, az épület középső részét pedig a bejáratokra, csarnokokra, dísztermekre lépcsőkre stb. fentartani.

A kir. kuria keretébe osztottam be a koronaügyészséget — míg a kir. főügyészség a királyi itélő táblának

szánt épületrészben — s mindkét hivatal a földszinti emeletsorban talált elhelyezést.

A telek szituációjából folyólag az épület főfrontját a Nádor-utca alkotja. Ennek, a III. és IV. táblában előtüntetett, 125 *m* hosszú homlokzatnak középkiszökelékében van a főbejárat három kapuval, melyeken áthaladva az első vesztibulumba jutunk. Innen széles lépcső vezet a magasabban fekvő foyerbe, mely a vesztibulumot egy központi nagycsarnokkal köti össze. Ennek a csarnoknak rendeltetése az, hogy központot, közlekedést létesítsen az épület összes helyiségei számára, egyszersmind a közönségnek várótermül szolgáljon. A csarnok koncepciójakor a vezető elv — egy nagy térségnek, egy salle de pas perdu-nek, létesítése volt, mely a mellett, hogy az összes közlekedő útakat föltüntesse, szép építészi megoldást és érdekes távlati hatást is nyujtson.

A csarnok méretei következők: hossza 40 *m*, szélessége 18 *m* és magassága 24 *m*. Ez utóbbi méret a dongaboltozat záradék magasságára vonatkozik.

Ennek a csarnoknak két hosszanti oldalába loggiaszerűen nyílnak, a felső emeletek nyílásai, a keskeny oldalakon pedig fehér márványlépcsők vezetnek föl az elsőemeletre — olyformán, hogy a lépcsők kétfelé ágazó karjai — a csarnok négy sarkában alakított kisebb vesztibulumokba torkolnak.

Ez utóbbiakat egymás között oszlopos folyosók kötik össze és egyoldalt az első emeleti foyerbe — másoldalt pedig a felső emeletre vezető lépcsőhöz nyujtanak közlekedést.

Az első emeletről a másodikra kombinált kétkarú lépcső vezet, mely úgy van elhelyezve, hogy az első emeleti lépcsőnek mintegy folytatását alkotván, már az előcsarnokból is látható. A csarnok, mint a palota központja és legnagyobb helyisége, emlékszerű építészi kiképzésben részesült. A gazdagon aranyozott és stukkoval díszített dongaboltozatra, mely a csarnok födémét képezi, *Lotz* Károly mester festette nagy freskó képét, az első emeleti loggia nyílások középsőjébe — szemben a bejárattal, a lépcső pihenő magasságában helyeztem el a *Strobl* mintázta Justicia márványszobrát. (2. ábra.) A falak, oszlopok és korlátok részben valódi, részben stukko-márványból készültek és a padolatot csiszolt márványlapok födik. A nappali világítást a csarnok keskeny oldalain lévő két hatalmas félköralakú nyilás és ezek alatt az első emeleten oldalonként 7—7 ablak szolgáltatja. (3. ábra.) Ugyancsak növeli a világítás hatását a foyer és a második emeleti lépcső kupola boltozataiban alkalmazott hat felülvilágító. Mindezeket a nyilásokat, mind a csarnok egyéb ablakait üvegfestmények díszítik. Az első emeleti foyer alkotja a kuria dísztermének előcsarnokát — egyúttal azonban a kuria és kir. ítélő tábla helyiségeinek összeköttetésére is szolgál.

Ez a foyer két emelet magasságra terjed — végein karzatos elrendezése van és a nagy csarnokkal pillérives nyilások kötik össze. A foyer mellet a nádorutcai középkiszökelékben van elhelyezve a kir. kuria díszterme. (4. ábra.) Ez a terem, mely 18 *m* hosszú, 11 *m* mély és 12·30 *m* magas, rendeltetéséhez képest méltó és fényes kiképzést kapott. A terem hosszanti tengelye irányában és a II. emeletről hozzáférhetően a közönség számára páholyszerű karzatot létesítettem. A falakat csiszolt márványlapok burkolják, a födém dongaboltozat alakban van kiképezve a római kasseták beosztásával, gazdag aranyzás és festés fokozza a terem ünnepies hatását. Az erkélyek alatt fekete márvány kandallók léteznek, melyeken gazdag aranyrámákban foglalva Ő Felségeik életnagyságon felüli arcképeik díszlenek. A termet három nagy ablak világítja, s ezek alatt lévő ajtók a palota főhomlokzatának oszlopcsarnokára vezetnek ki, a honnan gyönyörű kilátás nyilik a szemben levő új országházra, a Dunára és a budai hegyekre.

A nagy csarnokhoz, hosszanti tengelyének irányában, két elég tágas udvar csatlakozik, melyek körül a déli oldalon a m. kir. kuria, északi oldalán pedig a budapesti kir. itélő tábla helyiségei csoportosulnak. Az épületnek négy emeletsora van: alsó és felső földszint, első és második emelet. Az alsó földszint és az első emelet alaprajzát az 5. és 6. ábrák láttatják.

A nádor-utcai főbejáratok útján — széles előlépcsőkön közvetetlenül a felső földszintre jutunk — míg az alsó földszint helyiségeihez az Alkotmány- és Szalay-utcákból külön bejáratok vezetnek. Ezt a két egymással szemben lévő kaput kocsiátjáró köti össze. Az épület belsejéből pedig az alsó földszint lépcsők útján van hozzáférhetővé téve.

Tulajdonképpeni pince csak részben épült az alsó földszinti emelet alatt, a hová a szolgaszemélyzet lakásaihoz tartozó tüzelő anyagraktárakat helyeztem. Az alsó földszint padolata a járdaszín magasságában fekszik, 4 *m* belvilágú helyiségeket tartalmaz a házgondnok, szolgai lakások, irattári és fűtési célokra.

A magas földszintre osztottam be a királyi főügyészi és koronaügyészség, valamint a kir. kuria és kir. ítélő tábla kezelő helyiségeit. Az igtató, kiadóhivatalok, a főigazgató, levéltárak és irodák itt vannak elhelyezve és ezekhez úgy a főbejáraton, mind a mellékkapukon át közlekedhetnek. Ez utóbbi kapukkal kapcsolatosan még két fölépcső áll a bíráknak és a közönségnek rendelkezésére. A szolgaszemélyzet számára még két kisebb lépcső közlekedik az alsó földszint és padlás között.

Hogy a nagy számban kifüggesztendő hirdetések az előcsarnokot és foyereket el ne csúfitsák — külön erre a célra való hirdetési folyosókat létesítettem.

Az első és második emeletre osztottam be az elnökséget, a tanácsosokat, bírák, felek és tanúk szobáit, valamint a könyvtárakat és jegyzői hivatalokat. A legfontosabb helyiség ezek közül kétségkivül a tanácsterem, melynek könnyű hozzáférhetőségét a közönség részéről fentartanom és a mellékhelyiségek közé célszerűen beigtatnom kellett. Ennek elérése végett az udvarokat környező épületszárnyak — kettős szobasorral és tágas 3 *m* széles folyosóval épültek. A termek létesítésére a kettős szobasort egyesítettem, ezzel az az előny is járt, hogy a terem hátulsó részében a közönség számára — a kibővített folyosókból avagy előszobából ajtót lehetett nyitni és célszerű közlekedést létesíteni.

A tanácstermek 80 m^2 alapterülettel és 6 *m* magassággal bírnak — ablakfelőli oldalukon összekötvék a tanácselnöki és bírói, illetőleg jegyzői szobákkal.

A építő programm szerint csak a tanácselnökök kaptak külön dolgozó szobát, egy-egy tanácshoz beosztott bíráknak közös szobájuk van, a melyben a kiosztott periratok őrizhetők.

A királyi kuriának 10 ilyen tanácsterme és hozzátartozó mellékhelyisége van, ezenfelül egy nagyobb terem az I. emelet honvédutcai oldalán és a már fölemlített díszterem.

A tanácstermek egyszerű, de komoly kiképzést kaptak. A födémeket stukko díszíti, a falak pedig két *m* magasságig tölgyfával burkolvák, a butorok és egyéb felszerelések szintén tölgyfából készültek. E termek közül kettő gazdagabb díszítést nyert, mivel ide helyezték az országbírák és elnökök stukkoval körülrámázott arcképeit.

Az elnökség az I-ső, a másodelnök a második emeletre osztatott be. Előbbinek van előszobája, váró, fogadó és

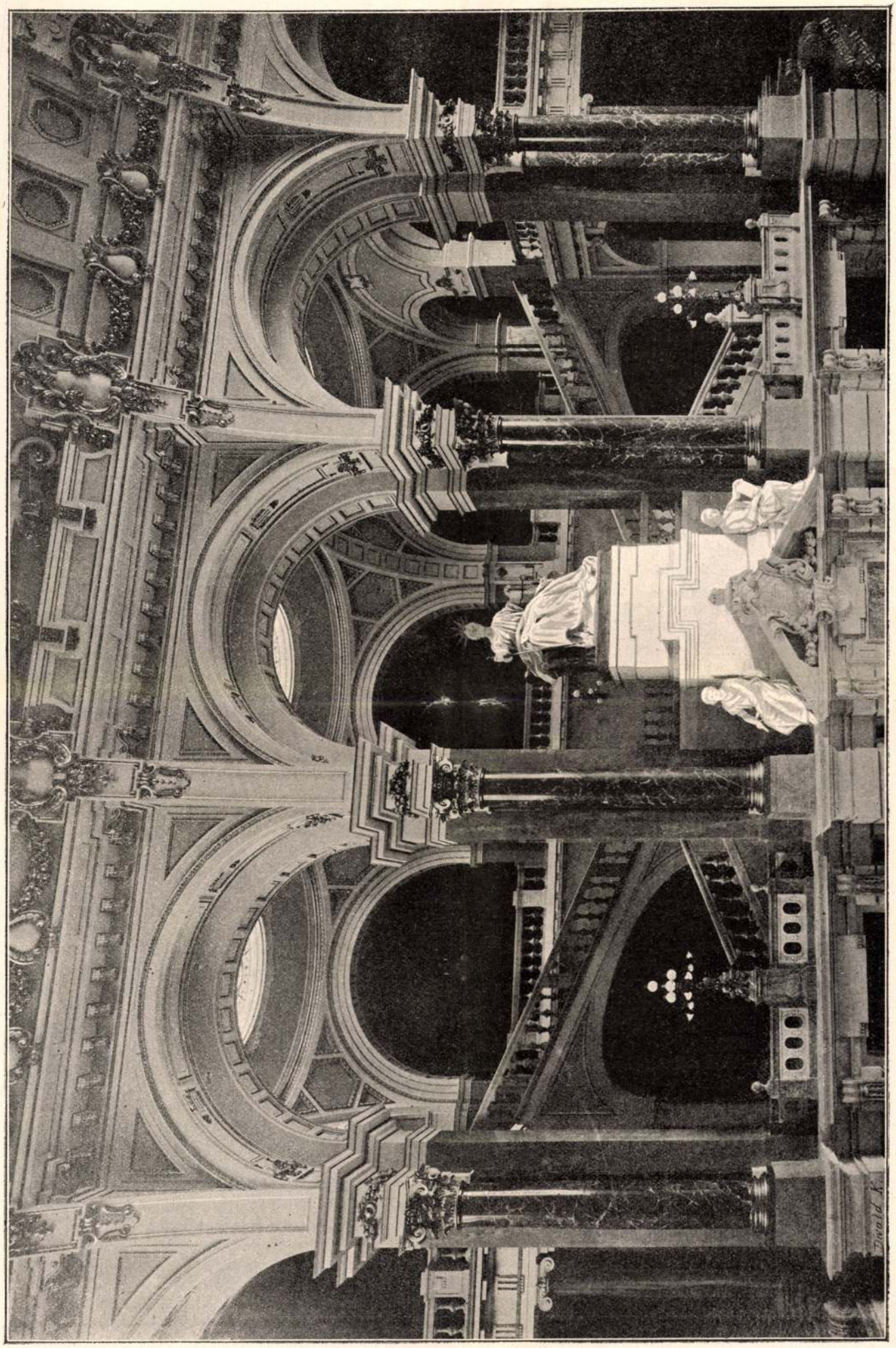

2. ábra. Az igazságügyi palota központi csarnoka a Justicia-szoborral. *Wasmuth* E. fényképe után.

dolgozó terme, továbbá egy toilette és garderob kamrája.

Az elnöki termek fölszerelése megfelel az állás méltóságának — nem annyira a fény és gazdagság, mint inkább a szolidítás és nagyuri kényelem tükröződik vissza.

Az elnök termei mellett van a titkárság, iroda és elnöki irattár, folytatólag pedig a könyvtár és olvasóterem.

A másodelnök szobáinak beosztása hasonló az elnökéhez — a fogadóterem kivételével.

A királyi itélő tábla tanácsának elhelyezése hasonló a kuriához — csakhogy itt más beosztás érvényesült, mert csak öt tanácsa van — ugyanannyi nagy és négy kisebb tanácsteremmel. Ezenfelül van a királyi itélő táblának is díszterme, mely esetleg nagyobb per tárgyalásakor tanácstermül is használható.

Ez a díszterem a II. emeleten a honvédutcai középkiszökelékben fekszik 140 m^2 alapterület mellett 9 m magassággal bír és rendeltetésének megfelelő kiképzésben részesült. Noha nem oly gazdag, mint a kuria díszterme — mivel a márványt itt mellőztem, de szép arányai, a festés színhatása, valamint tölgyfa berendezése elég jellemzően érvényesítik a terem célját és előkelő rendeltetését.

A királyi itélő tábla elnöksége szintén az első emeletre került és helyiségeinek kiképzése hasonló, csak egyszerűbb, mint a kuria elnökségeé.

A királyi főügyészségnek és a koronaügyésznek nincs nagyobb terme, mert csak fogadó és dolgozó szobákat és a szükséges hivatalos helyiségeket kivánták meg. E két hivatalt a magas földszinten az előcsarnok jobb- és baloldalán a nádor-utcai homlokzat irányában helyeztem el.

*

A belső elrendezés és beosztás ismertetése után — a palota külső építészi kiképzésére vonatkozólag kell nehány megjegyzést tennem.

Ha már azzal az önmagában véve is nehéz művészi feladattal állunk szemben, midőn valamely emlékszerű nyilvános épület tervezéséről van szó, még nehezebbé válik a munka akkor, ha a tervezendő épület közelében nagy tömegü és előkelő épület emelkedik, mert ez, bármily jó is legyen a tervező munkája, annak teljes érvényesülését nem engedi meg.

Ilyen érzés és gondolat fogott el az igazságügyi palota tervezésekor; aggódtam, hogy az emelendő épület kisebb méreteit az új országház nagy tömege teljesen elnyomja.

Aggodalmam alapos volt; tagadhatatlan, hogy ez a nyomás meg van, az is kétségtelen, hogy az igazságügyi palota más helyen jobban érvényesülne mint itt és központja lehetne környezetének, de azt hiszem, hogy a választott stilus és a tömegeknek helyes elosztása az elnyomottság impresszióját nagy mértékben enyhítette.

Szemben az országház megosztó architekturájával — csak nagy tömegü és abszolut nagyméretű építészi részleteket és a merőleges és fölfelé törekvő tagozatok ellenében a vízszintes vonalat kelletett érvényesíteni, az országház magas tetőinek és számos végződéseinek ellenében pedig lapos, alig látható tető és erőteljes párkányok voltak az igazságügyi palotán alkalmazandók, nem a konkurencia kedvéért, hisz e két épület egymással nem versenyezhet, hanem csak azért, hogy az igazságügyi palota azon a helyen, abban a környezetben megállhasson és önmagában is érvényesülhessen.

Kupolákkal, manzardokkal és bármily fényes modern renaissance architekturával nem lehetett volna itt célt érni; ez mindig lisszerű maradna és az országház mellett eltörpülne; ezért választottam a római barokkstílust, melyet az arányok és részletek szigorúságának fentartása mellett az antik szellemben használhattam fel, csak az ornamentációban engedtem tért, az olasz barokk játszias felfogásának.

A nádor-utcai főhomlokzatot (III. és IV. tábla) három erős kiszökelék tagozza. Közepén a háromnyilású tömör alépítményen nyolc korinthusi oszlopból álló ormozatos csarnok emelkedik, felette magas attika fallal. Ezt a középrészt jobbról-balról két 50 m magas pilon foglalja be, ezek tompán végződnek és felső részüket ablaknyílások törik át. A tornyok folytatásában jobbra-balra hét-hét ablakos homlokzatrész látható, melynek földszintje erőteljes rusztika kövekből épült, a két felső emeletet pedig jón oszlopok foglalják egybe; ez oszlopok felett erőteljes párkány és attika falazat alkotja a bevégződést.

A főhomlokzat két kiszökelékkel záródik, melyeknek tömör fölépítménye mind a négy sarkon ismétlődik. Az a körülmény, hogy az alsó és felső földszint egy emeletté — illetőleg erőteljes talapzattá van egyesítve a felső emeletek számára — és hogy az első és második emelet szintén egyesítve van; szóval, hogy az egész épületnek architekturája csak egy emelet magasságra terjed — tette lehetővé a nagyméretü részletalakok alkalmazását.

Így a timpanon alatti oszlopok átmérője $1{\cdot}_{10}$ m, magasságuk pedig 12 m, a jónoszlopok átmérője $0{\cdot}_{80}$ m magasságuk $10{\cdot}_{50}$ m. A földszinti rusztika kőrétegeinek magassága $0{\cdot}_{80}$ m. A főpárkány magassága a járda színétől 21 m. A homlokzaton alkalmazott szobrok méretei megközelítik az életnagyság kétszeresét stb.

Hozzájárul az alkalmazott kőanyag minősége — mely az épület emlékszerű jellegét fokozza. A lábazatok gránit kőből, a falak sóskuti, az oszlopok és egyéb részletek pedig erdélyi ó-nádasi kőből készültek.

Az oldal- és hátsó homlokzatok aránylag egyszerűbbek mint a nádor-utcai főhomlokzat — és az oszlopok elhagyásával nagyban ismétlődnek a főhomlokzat arányai és részletei (lásd V. tábla). Ez utóbbiak már nem készültek egészen faragott kövekből, hanem csak a párkányokhoz és szerkezeti részekhez használtam követ, a falsíkokat egyébként vakolatmű fedi.

*

Hogy a palotában képzőművészeti alkotásoknak is helyet kell szorítani, ehhez kétség sem fért. Hisz az építésznek nemcsak feladata alkalmat nyujtani a testvér művészeteknek arra, hogy az épületet művészi alkotásaikkal díszítsék, hanem a monumentális építészet ezt meg is kivánja, sőt annak egyik jelentékeny föltétele és eszköze is. Mivel középületeink legnagyobb része mostohán bánt el a testvérművészetekkel, az operaház és az új országház kivételével, azokon alig találunk számbavehető művészi alkotásokat; ezért az igazságügyi palota diszítésébe a festő és szobrászművészeteket is bele vontam, hogy azok karöltve járjanak az építészettel. Már a költségek előirányzatánál gondoskodtam, hogy nehány művészi tárgy fedezetet találjon — de az az összeg, melyet e célra fölvehettem, korántsem volt elég mindannak létesítésére, a mit az épület emlékszerű jellege megkivánt és a mi tényleg létre is jött. Csak *Szilágyi* Dezső akkori igazságügyi miniszter széles látókörének és művészeti érzékének köszönhető, hogy az igazságügyi palota az alkalmazott képzőművészeti alkotások dolgában is elsőül áll fővárosunk emlékszerű épületei között. Ő volt az, a ki megokolt előterjesztésemre a többiek között engedélyezte Lotz mennyezeti

3. ábra. Az igazságügyi palota központi csarnoka. *Wasmuth* E. fényképe után.

festményét, a trigát, valamint a Justicia szobornak fehér márványból való kifaragását. Valóban örök hála illeti őt nemcsak azért, hogy ezeket a művészi tárgyakat az igazságügyi palota számára megrendelte, hanem azért is, mivel utánzásra méltó példát adván, hazai képzőművészetünk fejlesztéséhez nagy mértékben hozzájárult.

A művészi munkákat nem pályázat útján, hanem megbízás alapján adtuk ki. Én fölkerestem a művészeket és számot vetve a tehetségükkel, idővel és az illetők előszeretetével egyik vagy másik tárgy irányában — osztottam meg a munkát. Ezt az eljárást oly művészi munkáknál, melyek az építészettel kapcsolatosak, helyesebbnek tartom, mint a pályázatot, mert akalma van az építésznek befolyni a művész működésére, irányeszmét adni, felvilágosítással szolgálni a dimenziók és a relief erőssége dolgában. Csak így jöhet létre egyöntetű harmonikus mű, melynél minden egyes tárgynak az a szerep jut, a mi megilleti és nem fogja magát az egyik a másiknak rovására érvényesíteni.

Áttérve a művészi tárgyak ismertetésére, legelőször is a nádor-utcai homlokzaton előforduló szobrokat sorolom fel.

A főhomlokzati timpanon koronázatát alkotja a magas talapzaton álló és a 7. ábrában előtüntetett triga, háromlovas diadalszekér a géniuszszal. A régi római diadalszekerek és ezek utánzatai rendszerint négylovasok (quadriga). Jelen esetben a rendelkezésre álló hely, valamint a nem szoros utánzatra való törekvés a három lovas diadalszekér mellett szólt. Noha e feladat megoldása rendkivül nehéz volt, mert attól tartottunk, hogy a középső ló a Geniusz alakját el fogja födni. *Sennyei* Károly szobrász e mű alkotója ügyes elrendezésével nemcsak, hogy eloszlatta a felmerült aggodalmakat, hanem valóban művészileg felépülő csoportot mintázott, mely minden oldalról tekintve, megfelel a követelményeknek és kitünően hat. A lovak ágaskodó és száguldó alakításuk mesteri munkának mondható. Minden mozgás, minden izom alapos tanulmányról tanuskodik és hogy e tanulmány mily beható volt, azt csak az tudja megítélni, a ki mint én gyakran tanuja volt Sennyei munkálkodásának. Wulff cirkustulajdonos volt szives istállójának legnemesebb ménjeit rendelkezésre állítani, és azok naponta megjelentek az építési területen berendezett műhelyben, az *act*-hoz. A diadalszekér a legjobb római minták után készült az épület stilusához idomított részletekkel. A kocsin álló *Geniusz* jobbjában a felvilágosodás fáklyáját, baljában a béke pálmáját tartja. Sennyei a trigát először $^1/_3$ méretben, utána természetes nagyságban mintázta és 3 *mm* vastag vörösrézlemezekből kalapáltatta ki, erős vasszerkezetre fölszerelve. Ez utóbbi munka a *Steiner* testvérek budapesti gyárában készült, még pedig nálunk egészen új technika szerint.

A rézverő munka oly tökéletességgel készült, hogy bármely hasonló külföldi munkával versenyez és a Steiner-féle gyár díszére válik. A szoborcsoport alapterülete 30 m^2 magassága 7·50 *m*, összes költsége 45,000 frt.

A trigával körülbelül egy magasságban és attól jobbrabalra az attika végpontjain sóskuti kőből faragva két erőteljes ülő alak látható, a melyek törvényhozókat jelképeznek. Mindkettő *Fadrusz* János szobrász műve. Fadrusz szemei előtt római imperator alakok lebegtek, a midőn ezeket megmintázta és szakítva a konvencionális felfogással, meztelen alakokat készített.

Az ormozat mezejét *Zala* György szoborcsoportja tölti ki. A csoport középrésze törvényszéki tárgyalást láttat, az itélő bíróval, a vádlóval és védővel, valamint a panaszlóval és a bűnös alakjaival. Ettől a csoporttól függetlenül a két sarokban egyoldalt a törvényhozás, másoldalt a törvénytanítás allegorikus alakjai láthatók. Zala mesteri kézzel mintázta a csoportot és fényesen oldotta meg a középső alak merész pozicióját.

Ezeket a szobrokat szintén kőből faragták és ez az első ormozat nálunk, melyben a figurális rész nem cinkből, hanem az ormozat szerkezeti köveiből van idomítva. A nádorutcai főhomlokzat végső kiszökelékein az oszlopok felett szintén szobrok állanak. Az északi sarokra mintázta *Róna* József az *elitélt*-nek, valamint a *felszabadított*-nak, a déli sarokra pedig *Donáth* Gyula a *közvádlónak* és *védőnek* alakjait. Mind a négy szobor teljes mértékben kifejezésre jutattja a művész intencioját, különösen sikerültnek mondható Róna *elitéltje*, valamint Donáth *közvádlója*. A homlokzat szobordiszitménye nem lett volna tökéletes, ha a főpárkány feletti attika posztamentjei üresen maradtak volna. Ide oldalonként 6, összesen tehát 12 szobor kellett.

A feladat megoldása nehéz volt azért, mivel ezeket a szobrokat egyöntetűség szempontjából csak egy, legfeljebb két szobrásznak lehetett volna mintázni, de szobrászaink legnagyobb része már le volt foglalva a milleniumi munkákkal és nem vállalkozhattak ennyi szobor megkészítésére a rendelkezésre álló időben, hozzá még a pénz is kevés volt; nem lehetett volna őket úgy díjazni, mint a többieket fizettük.

Ily körülmények között *Strobl* Alajos tanár, szobrász iskolájához fordúltam, arra kérvén föl, hogy tehetséges tanítványaival mintáztassa meg a szobrokat egyenként 300 frt ösztöndij fizetés mellett. Strobl tanár örömmel fogadta ajánlatomat, megígérte, hogy az egyöntetűségre felügyel s csak oly szobormintákat fog iskolájából kiadni, melyek a művészi követelményeknek megfelelnek. Ez a kisérlet igen jól bevállt; nemes versenyzés indult meg a művésznövendékek között és mindegyik iparkodott a lehető legjobbat produkálni. Örömmel jelenthetem, hogy a szóban forgó és a *törvény oltalma alatt álló emberi munkát jelképező* 12 szobor várakozáson felül sikerült és a Strobl-iskola becsületére válik.

Az épület belseje sem nélkülözi a szobordiszt. Mindjárt a II-dik előcsarnokban állnak *Köllő* Miklós négy *Atlant* alakjai, melyek izmos vállaikkal a boltozat íveit támasztják. Ez alakok anatomiája alapos tanúlmányra vall és mivel közelről szemlélhetők, azokat finom szemcséjű homokkőből faragtattam ki.

Belépvén a nagy lépcsőházi csarnokba, a bejárással szemben lévő ívezetek középsőjében az I. emelet magasságában látjuk a *Justicia* ülő szobrát. (2. ábra.) A szobrot *Strobl* Alajos tanár mintája után, fehér carrarai márványból faragták. Az alak a földszinti talajból felépülő és szobrokkal díszített magas talapzatra van helyezve. Strobl nem a konvencionális Justitiát választotta mintának, inkább költői felfogásból indúlt ki; ő egy fiatal, szép, a szüziesség benyomását keltő ülő női alakot mintázott egyszerű, keresetlen mozgással, melynek ruházata széles kezeléssel simúl testéhez.

Épp az egyszerűséggel párosult nemes felfogás, mely ebben a szoborban nyilvánul, mutatja a mintázó mesteri kezét. A szobor, mint már mondottuk, fehér márvány a Curulis Stella, melyben ül, sárga csiszolt márványanyagból készült és *Triscornia Paolo et Ferd.* hires carrarai atelierjében faragták ki.

A szobor méretei következők. Alapterület 4 m^2 magassága 3 *m*, súlya 12000 *kg*. Az egészet egy darab kőből faragták, a felmerült költségek 14.000 frtot tesznek.

A talapzat ormozatán ülő két kisebb alak *Sennyei* Károly mintái után készült.

4. ábra. A magy. kir. kuria dísztermc. *Wasmuth* E. fényképe után.

Végül felakarom említeni, hogy az előcsarnokban még *Deák* Ferenc és *Verbőczy* életnagyságon felüli mellszobrait fogják felállítani.

A szobrászat után áttérek a festészeti művek ismertetésére és első sorban *Lotz* Károly tanár frescoképével kell foglalkoznom.

A központi nagy csarnokot, a mint az a rajzokból is kitűnik, félkörű dongaboltozat födi, melynek architectonikus rámázata közel 200 m^2-es födémsíkot keretez, melyre *Lotz* Károly tempera festékkel festette nagyszabású képét. Az igazságügyi palotában készült összes művészi munkák egy művészi bizottság birálatának voltak alávetve, melynek tagjai: gróf *Andrássy* Tivadar, gróf *Keglevich* István, *Ráth* Károly, *Benczúr* Gyula, *Keleti* Gusztáv, *Strobl* Alajos, *Zala* György, *Rickl* Gyula és *Hauszmann* Alajos voltak. Talán nem érdektelen, ha ennek a bizottságnak a Lotz képére vonatkozó jelentését is közlöm.

A bizottság 1895. év október hó 12-én tekintette meg a kész frescot, és mindegyre fokozódó kedvtelléssel győződött meg arról, hogy e nagyszabású művészeti feladatot Lotz Károly mester a lehető legkedvezőbb, sőt fényesnek mondható eredménynyel oldotta meg. A mit annak idején az általa bemutatott és a bizottság részéről egyhangulag elfogadott vázlat, úgy előkelő conceptio és találó eszmetársítás valamint jól combinált elrendezés és színhatás tekintetében csak sejteni engedett, mindazt óriási méreteiben a kész festmény nemcsak beváltotta, de sőt minden irányban magasra fokozott várakozását a bizotiságnak felülmúlta.

Mindinkább elmélyedve problemájában a művész emelkedett felfogással, a képnek tárgyát oly módon tagosította, hogy a compositiónak baloldalára csoportosította azon allegoriákat, melyek az igazságszolgáltatásnak sújtó erejét jelképezik, jobb felére pedig, melyek a törvény-védő és boldogító hatalmát kifejezni hivatvák. Az alkotó elemek e két nagyszabású csoportozata közé helyezte méltóságteljesen elkülönítve, de mégis összekötő kapocs gyanánt a Justiciának égi tüneményszerűen dicsfénytől környezett fenséges nőalakját. Beható szemle folyamán mind jobban kiemelkedik és kivilágosodik az egyes csoportozatoknak és ezek keretében viszont az egyes alakoknak jelentősége, célja, bája, mely úgy a rajz merész vonalai, monumentális rhytmusa, valamint a színezés frissesége és könnyedsége révén az emlékszerű falfestészet legjobbkori művészeire emlékeztet. A bizottsági birálat eredménye a nagyjelentőségű plafondkép teljes és tökéletes sikerének egyhangú és örvendetes elismerésében nyilvánult és ama meggyőződés kifejezésében, hogy az igazságügyi palota csarnokának ezen plafondképben a főváros és az egész ország újból oly magaskörű és műbecsű művészeti nevezetességet nyert, a minőt közelismerés szerint már régebben és pedig ugyanazon mester kezétől a budapesti m. kir. operaház műremek számba menő plafondfestményében bír.

Valóban kevés művész dicsekedhetik ily meleg hangon tartott és föltétlenül elismerő kritikával, mint a mi szeretett Lotz mesterünk és bevallom gyöngeségemet, büszke vagyok arra, hogy a mester legnagyobb és tán legemlékszerűbb képét az igazságügyi palotában festette.

A festészet terén létesített egyéb művekről a király Ő Felsége arcképeit kell fölemlítenem. Hogy oly középületben, a melyben «*a Király nevében*» mondják ki az ítéleteket, Felség arcképekre szükség van, kétséget sem szenved. A királyi Curia és a budapesti királyi ítélőtábla régi helyiségeiben egynehány régibb kép kivételével csak olajnyomatos Felség arcképek léteztek, melyek sem e minőségük, sem pedig méretük miatt az új palotába nem illettek. A dísz- és tanácstermek számára összesen 19 új arcképre volt szükség. A Curia dísztermébe a király arcképét a Szent-István-rendi és a királynét koronázási öltözetben és életnagyságban festette *Bruck* Lajos, a budapesti királyi tábla dísztermében lévő Felség kép pedig *Vastagh* György műve. A tanácstermek 16 királyképének beszerzése végett hasonló eljárást követtem, mint a szobroknál — tekintettel az ott elért jó eredményre — a festőmesteri iskolákhoz fordultam. *Keleti* Gusztáv igazgató és *Ebner* Lajos tanár urak vállalkoztak, hogy képesített tanítványaikkal másoltatják a legjobb Felség arcképeket. Az eredmény itt is sikeres volt, mivel a termek számára jól festett arcképeket kaptunk.

A festészeti művek ismertetésének befejezéséül még felakarom említeni, hogy a Curia már régibb idők óta mindenkor lefestette elnökeinek és az országbírák arcképeit, úgyszintén a királyi ítélő tábla az élén álló személynökeit. Itt már egy egész képtár létezett, de a képek különböző szobákban szétszórva voltak fölfüggesztve. Ezeket a képeket, miután jórészt sérült állapotban voltak, *Telepy* Károly festőművész restaurálta és egyenlő méretre hozva, három tanácsteremben alkalmaztam azokat képszék gyanánt chronologikus rendben, stucco rámázattal körűlvéve. Igy e képek érvényesűltek és a termeket kiválóan díszítik.

Leszámolván az igazságűgyi palotában létesített művészi tárgyakról, még fölemlíteni kívánom, hogy e munkák összesen 118.000 frt költséget okoztak, a mi az építés összes költségeinek ca 5%-kát teszi.

*

Az épűlet szerkezeteit illetőleg felemlítendő, hogy az összes födémek vastartók közötti boltozatból állanak, a padlásemeletet pedig Monier szerkezetű födém borítja.

A nagy csarnok és a kuriai dísterem boltozatánál a hevedereket téglából falazták, a hevederek közötti boltmezőket pedig Rabitz szabadalma szerint készített drótháló zatos gipszhabarcs öntvény alkotja.

Az épület betonra alapoztatott, az alapzat vastagsága a talaj minősége szerint változik, átlag 1·50 *m*.

A nagy csarnok tetőszéke vasszerkezet, egyébként faszerkezetet használtunk. A tetőhéjazatot cinkezett vasbádog alkotja.

A homlokzatokhoz fölhasznált kőanyag, gránit, erdélyi- és sóskúti kő. Az épület belsejében, különösen a nagy csarnokban alkalmazott márványok is nagyobbára hazai bányáinkból valók. Örvendetes fejlődés mutatkozik a hazai márványiparban is és a mint ezt az igazságügyi palotánál, valamint az országház építésénél látjuk, e tekintetben sem szorúlunk már a külföldre. Hazai bányáink bőségesen ellátnak a legszebb márványokkal, melyek mind a szín, mind a teherbíróság dolgában, a sokkal drágább külföldi anyaggal versenyezhetnek.

Az épület fűtésére kisnyomású gőzfűtés van berendezve, mely az aspirácio szellőztetéssel kapcsolatos.

A szükséges gőzmennyiséget 8 Bechem és Post-féle gőzkazán termeli, melynek mindegyike 12 m^2 fűtő felszínnel bír. A központi fűtés mellett az elnökök és tanácselnökök szobáiban még kandallókat, illetőleg kályhákat is állítottunk fel.

A mesterséges világítást az összes helyiségekbe bevezetett légszesz és elektromos berendezés látja el.

Az igazságügyi palota belső fölszerelése és bútorzata az épület céljának és méltóságának megfelelően készült. Különös súlyt vetettem a dísz- és tanácstermekre. Az utóbbiakat magas faburkolat fedi, a birói asztal emelvényen áll, csinos korlát foglalja azt körül és mivel a termeket a *szóbeliség* szükségleteihez képest rendeztük

gos becslés útján való számbavételére, melyeknek megállapítása különös nehézségekkel jár, vagy éppen lehetetlen (itt például a házilag felhasznált lisztre nézve, a kenyér, tésztás stb.)

Szükségesnek látom itt megjegyezni, hogy nem a konkrét megoldás, hanem csak az útmutatás lévén most feladatom, a tüzetesebben leirt (s alább példával is megvilágított) eljárások keretén túl terjedő fejtegetéseket csak gondolatébresztőkül kivánom tekinteni.*

A jó — a tudomány és gyakorlat czéljainak szemmel tartásával készített — statisztika megbecsülhetetlen szolgálatot tehet a dolog egyszerűsítésének.

Nem lehetetlen, hogy a közgazdasági jólét fokmérőiül kínálkozó bizonyos dolgok, adatok elég biztossággal volnának felhasználhatók, illetőleg elfogadhatók, ha a rájuk alapított becslést a fentebbi utak valamelyikén elért eredményekkel következetesen egyezőnek találnók. Így talán a közös egységgel kifejezett emberi, állati és természeti erők nagysága.

(Befejezzük.)

A budapesti igazságügyi palota.

Hauszmann Alajos-tól.

(A III—VI. számú táblával.)

Legfelsőbb törvényszékünk — a magyar királyi kuria, — oly épületben volt eddig elhelyezve, mely sem méltóságának, sem pedig térbeli szükségletének nem felelt meg.

Ki nem ismerte a Ferenciek terén azt a lebontott igénytelen külsejü emeletes házat, mely a királyi kuriának egy század óta otthonul szolgált, s a melynek első emeletén a szerényen berendezett elnöki helyiségeken kívül alig volt annyi szobája, mint a mennyi a rendszeresített *tanácsnak* kellett? Itt voltak a tanácstermek is, melyek azonban — egynek kivételével a a legjobb esetben csak közönséges lakószoba méretével bírtak s egyszersmind a tanácselnöknek, bíráknak és jegyzőknek szolgáltak egyidejüleg tartózkodás helyéül!

Ez a hisztorikus épület, melyet 1770-ben *Mária Terézia Szellesky* Mártontól 32.000 frtért vett s a mely később a tudomány-egyetem jogi és bölcseleti fakultásait fogadta be, 1804-től kezdve pedig a kuriának szolgált; az eskütéri híd építésétől követelt belvárosi szabályozásnak esett áldozatul. A legközelebbi jövőben vele együtt egy darab régi Pestváros tűnik el a föld színéről.

A felejtéstől megóvandó, e régi épület homlokzati rajzát az 1. ábrában mutatjuk be.

Egy *új kuria palota* építésének szükségét már régen érezték! *Horváth* Boldizsár igazságügyi miniszter volt az első, a ki alkotmányunk visszaállítása után az ujjáépítés eszméjét fölvetette és 1868-ban megbízta volt *Szkalnitzky* és *Koch* építészeket, hogy a régi kuria épületének helyén igazságügyi palotát tervezzenek.

A tervek el is készültek és reám nézve nem érdektelen az a körülmény, hogy akkor Berlinből visszatérve, a fentnevezett építészek irodájában e tervek létesítésén közreműködhettem.

Az építés azonban elmaradt és csak sokkal később ben *Pauler* Tivadar, utána még *Fabinyi* Teofil miniszterek foglalkoztak ugyan az új kuria építésének eszméjével, de azt meg nem valósíthatták.

A fővárosi járásbíróságok és az elsőfokú törvényszékeknek bérházakban való elhelyezése már tarthatatlan állapotot teremtett és égető szükség volt mindenekelőtt ezeknek célszerű elhelyezéséről gondoskodni. Ez a szükség követelte a törvénykezési palota felépítését, melynek elkészülte után *Szilágyi* Dezső igazságügyi miniszter nyomban áttért a kuria építés kérdésének megvalósítására.

A királyi ítélő táblák decentrálizációjából eredt változott viszonyok megkövetelték annak a kérdésnek fölvetését is, vajjon nem lenne-e célszerű a királyi kuriával egyidejüleg a budapesti királyi ítélő tábla számára is megfelelő új helyiséget létesíteni, esetleg a kettőnek egy közös palotát építeni? — annál is inkább, mert a királyi ítélőtábla régi helyiségei sem feleltek meg — sőt sok tekintetben az állapot itt rosszabb volt — mint a kuriánál. A kérdés megoldását sürgette még az is, hogy a táblától elfoglalt ház a belváros szabályozása következtében szintén a lebontandó épületek közé került. Az ankétteken meghallgatott szakférfiak a közös épület eszméjét pártolták, részben az adminisztráció egyszerűsítése, részben pedig az építőköltségek aránylag kisebb volta miatt, de még azért is, mert építészi szempontból előnyösebbnek mutatkozott a nagyobbszabású emlékszerű palotának, mint két kisebb épületnek létesítése. *Pauler* Tivadar miniszternek, valamint *Majláth* György országbírónak kedvelt eszméje volt a kuriát Budára a várban, a királyi palotához lehetőleg közelfekvő telken építeni, ugyanezt az álláspontot foglalta el a fővárosi közmunkák tanácsa is, több fölterjesztésben kérvén a kormányt, hogy a kuráit a budai várban építesse.

Kétségkívül megokolt volt az óhaj és kérelem, hogy hazánk legelső és legmagasabb törvényszéke a királyi palota szomszédságában emelkedjék, nemcsak eszményi szempontból, hanem székes-fővárosunk jobbparti részének fejlesztése érdekében is.

Mivel azonban az igazságügyi miniszter engedett annak az általános kivánságnak, hogy a királyi kuria és a budapesti kir. ítélő tábla egy közös igazságügyi palotát kapjon; ezt a nagy forgalmú épületet már most nem lehetett a forgalom gócpontjától távol eső és a könnyü és olcsó közlekedést nélkülöző budai várba helyezni, hanem annak számára könnyen megközelíthető és előkelő környezetben lévő telket kellett kijelölni. A szóban forgó célra több megfelelő fekvésű és méretű telekre akadtak, melyek közül *Tisza* Lajos gróf közbenjárása mellett a miniszter azt a telket választotta, mely az V. kerület Nádor, Alkotmány, Honvéd és Szalay utcák között fekszik és 1810 négyszég öl = 6588 m^2 kiterjedéssel bír.

Ez a telek a katonai társzekér fiókraktár lebontásából keletkezett, az állam tulajdonát képezte és 362.000 frt megváltási ár fizetése mellett az igazságügyi tárca tulajdonába ment át.

A telek mind a közlekedés szempontjából, mind

* A szaktudós azt is észre fogja venni, hogy sok helyütt egy-egy rövid mondattal, egy-egy nem is egészen szabatos kifejezéssel vagy szóval akartam csak érinteni bizonyos dolgokat (néha — például — más dolgokkal való összefüggésük jelzése végett), melyekről köteteket lehetne teleirni.

MMÉE Közl. 1897

dolgokra, tárgyakra vonatkoznak és — mint később látni fogjuk — némi ellenőrzés is áll rendelkezésünkre.

Amikor összehasonlításról van szó, enyhít minden hibát az is, hogy azonos elvek alkalmazandók az összehasonlítás alá eső országokban is.

Ez után az eljárási mód után még csak egy van, mely szorosan rendszert jelent, ez azonban már csak maga az elmélet.

Ez az volna, ha minden, közvetetlenül a fogyasztónak eladott, vagy amennyiben a fogyasztó maga a termelő, az általa megtartott tárgy árát, illetőleg értékét összeírhatnók.

Minden tárgy, amikor a fogyasztó, illetőleg az azt közvetetlenül felhasználó kezébe kerül, magában foglalja az összes értéket, mely benne a nyers, a földnyújtotta nyers anyag nyerésétől kezdve felhalmozódott.

Ennek a módnak az alkalmazása azonban gyakorlatilag lehetetlen, vagy csak nagyon kivételesen.

Hogy mindezt, mind pedig a többi eljárási módokat illetőleg a dolog világosabban álljon előttünk, foglaljuk azt a végrehajtás, vagyis az összeírás szempontjából is bizonyos rendszerbe.

A termelés a legalsó fokon, a földadta anyagok nyerésével, illetőleg termelésével kezdődik. Ez a bányászat és földmívelés.

Tárgyi, azaz a tárgyon látható befejezését az átalakítás, elválasztás és összetétel különböző nemein és fokain át a szükséglet kielégítésének megfelelő alak és minőségével nyeri. Ez az ipar.

Abszolut, végleges, vagyis értéki befejezését pedig a fogyasztó, illetőleg élvező kezébe való átmenettel éri el, amikor is a praeliminált ár helyébe a tényleges ár lép. A processus még tovább is foly. A tárgynak értéke csökken, de néha nő is s így ára is, ha eladásról van szó.

A közvetítés földmívelő és földmívelő (illetőleg bányász és bányász), iparos és iparos közt és egyik vagy a másik és a fogyasztó közt: ez a kereskedés . . . hozzá számíthatjuk a közlekedési szállítást is.

Az állattenyésztést belefoglalhatjuk a földmívelésbe, a melylyel és a bányászattal együtt az ősfoglalkozáshoz tartozik, — vagy külön vehetjük. Úgy is tekinthetjük az állatot, mint a melyben a bevett táplálék physiologiailag magasb rendű produktummá válik.

A gazdaság minden ágában megvan és a termelés minden stádiumán, úgy a direkt, mint a más ágakhoz tartozók útján való érintkezés.

Ez a sok, megszámlálhatlanúl sok kéz, a közvetlenségnek és közvetettségnek ez a végtelen nagy keveréke — ez teszi a feladatot olyan rendkívül nehézzé. Annak megállapítása: mit adtak el a termelésből közvetetlenül a fogyasztónak, mit a további fokon való termelőnek? az gyakorlatilag lehetetlen.

Ezért a legutóbbi, vagyis a 4-ik mód, mint említők, egyáltalán nem alkalmazható — vagy csak nagyon kivételesen.

Egyszerűbb már a 3-ik mód, mely szerint:

1. Vennők a kereskedést.

Minden, bármely rangú kereskedő bevételéből levonnók az árúiért másnak fizetett összeget. Csak azt, semmi mást.

Ezzel meg volna a kereskedésre eső összes termelési érték.

2. Vennők az egész ipar, vagyis minden egyes bármi néven nevezendő iparos (gyár vagy maga kezére dolgozó egyén) bruttó bevételét, tekintet nélkül arra: közvetetlenül fogyasztóknak vagy kereskedőknek avagy más iparosoknak eladott tárgyakra vonatkoznak-e a bevételek egyes részletei.

Ha a nyert összegből levonjuk azt, amit minden iparos mástól vett (akár más iparostól, akár kereskedőtől, akár földmivelőtől, illetőleg bányásztól), akkor megkapjuk a második tételt, t. i. az iparra eső termelést.

3. Végül, ily módon egészen le, a földadta nyers anyagokig érkezve: vennők az ezekért befolyt összegeket, megint tekintet nélkül arra: az iparnak, kereskedésnek, földmívesnek mint termelőnek, vagy a fogyasztásnak adták-e el. Ez lesz a harmadik vagyis a földmívelést és bányászatot illető termelés.

A három összeg összege adná az ország összes termelése értékét.

Ha itt az iparnál a fogyasztási anyagot (kőszenet, olajat sat.) nem vonjuk le, de az illető nyersanyagtermelésnél is kihagyjuk, akkor ez a 3-ik helyen említett eljárás még pedig azokat az anyagokat illetőleg, a melyekre nézve ezt az eljárást célszerűnek találjuk. Föntebb említettük, hogy olyan nyers anyagok, melyek nem közvetetlen fogyasztás tárgyai (mint péld. a fémek részben a fa is) benn maradhatnak az iparban s ekkor mint nyers anyagok kimaradhattak.

Ha pedig a fogyasztási anyagokat (illetőleg a mennyiben) levonjuk és — természetesen — a nyers anyag termelésben külön vesszűk, akkor ez a 2-ik helyen leírt eljárás.

Végre, ha minden, bármi néven nevezendő kiadást levonunk, de azt a mire a kiadás vonatkozik, mind külön számba vesszük, ez a tiszta jövedelemre alapított eljárás volna. Bele vonhatjuk az improduktív foglalkozást is. Ez az egyéni kereset álláspontjára való helyezkedés volna.

Némely produktumnál nem szükséges éppen egész a nyers terményig lemenni.

Igy például: a buzából készült legmagasabb produktum a sütemény, a kenyér és a főzésre szánt tésztaneműek.

A házi sütés produkcióját, vagyis azt az értéket ami hozzá jön a liszthez, míg fogyasztásra kerül (például míg kenyérré válik), azt hiszem nagy hiba nélkül elhanyagolhatjuk, vagy valamiféle becsléssel lehet megállapítani és külön venni. Azután venni a lisztkereskedés produkcióját (ami egyenlő a lisztkereskedők bevételével levonva az általuk vett liszt árát). Ezt is külön venni, mint második tételt. Most venni a tészta- és keményítő ipart; s ebből levonni a liszt árát, illetőleg a keményítőnél, a nyers búza árát. Ez volna a harmadik tétel. Végre venni a malomipar bevételét, melyből semmit se kellene levonni, mert a felsorolt produktumból levont lisztmennyiséget — azzal, hogy levontuk — a lisztiparnak (malomiparnak) visszaadtuk; tehát itt benn van. Legvégül pedig, minthogy az egész nyersbúzamennyiséget ily módon számba vettük, kivéve a keményítőre használt menynyiséget — legvégül a búzatermelésnél csak azt a keményítőre használt mennyiséget számítani fel, mi az utolsó tételt adja.

Tekintettel arra, hogy az itt érdekelt nagy ipar leginkább kő- és barnaszénnel dolgozik, ez az eljárás a kő- és barnaszén produkciójának figyelmen kívül hagyását feltételezi, kivéve a szobafűtésre használt mennyiséget, valamint az apróbb fogyasztási anyagok és szerszám- (illetőleg gép-) kopás elhanyagolását.

Ezzel egyébiránt csak példát akartunk szolgáltatni olyan dolgok esetleges elhanyagolására, vagy csak átla-

Mi ujság?

+ (*A Pesten nehány hét előtt elfogott Turi Pált*), ki előbb Komáromba, azután pedig Josephstadtba vitetett, legujabb hir szerint szabadon fogják bocsátani, az olasz kormány közbenjárása folytán, minthogy Piemontban léte alatt szárd polgári jogot nyert.

+ (*Föliras a budapesti lánczhidon.*) Munka alatt van már azon föliras, mely a budapesti lánczhid oszlopzatain levő oroszlánok alá, és pedig a pesti oldalon a jobb, s a budai oldalon a bal oroszlán alatt levő gránittáblába bevésetik, s mely e hazai remekmű keletkezésének rövid történetét foglalja magában. A bevésendő sorok következők: „*V. Ferdinand Király* Országlása Alatt Gróf *Széchenyi Istvánban* Támadt A Gondolat Buda És Pest Városokat A Lánchiddal Összekapcsolni, S A Nagy Hazafi Ezen Óriási Mű Kivitelére Báró *Sina* Györgygyel Egyesült, Ki Is *József Főherczeg Magyarország Nádora*, Mint Az Országos Küldöttség Elnökével Az 1840. XXXIX. T. Cz. Által Helybenhagyott Szerződést Kötvén, Annak Alapján Még *Báró Rothschild Salamon* És Kapriorai *Wodianer Sámuel József* Csatlakoztak A Vállalathoz. — Az Épitmény Thirney *Clark Vilmos* Angol Mérnök Tervei Szerint Helyettese *Clark Ádám* Mérnök Által, Tiz Év Alatt Vitetett Véghez, És A Hid 1849. Nov. 21-én Adatott Át A Nyilvános Közlekedésnek. — Isten Áldása Legyen E Művön S Alapitóinak Emlékezete Éljen A Hazában.“ — A bevésetést *Jablonszky* Vincze, szakképzett fiatal hazánkfia eszközli.

+ (*Emlékszobor leleplezése.*) Pozsonyból irják: F. hó 8-án lepleztetett le a királyfiai határban az 1849. máj. 12-én elesett honvédek sirjánál Csalló köz hölgyei által felállitott emlék, igen diszes hölgykoszoru jelenlétében.

+ (*Györváros tanácsával*) a katonai hatóság egy felsőbb parancsot közlött, mely meghagyja a katonai parancsnoknak, hogy minden gyülekezetet vagy mulatságot, mely „honvéd“ czime alatt egyesül, katonai erővel oszlasson szét, ha az előleges felszólitásra azonnal el nem oszlanék. — Ugyancsak Győrváros tanácsához a cs. k. kerületi pénzügyigazgatóság felszólitást intézett, melyben a várost a fogyasztási adó ügyében méltányos egyezségre hivja fel. A tanács törvénytelen adó érdemében alkudozásba nem bocsátkozván, a felhivást egyszerüen visszautasitotta.

+ (*Emlékkö a Széchenyi-hegyen.*) Ifj. gr. Nádasdy Ferencz és Thaly Kálmán intézkedései folytán még tavaly egy gránit emlékkő készült el Gerendaynál, oly czélból, hogy a Széchenyihegy csucsára felállittassék, mi azonban akkor Benedek tbsznagy tilalma következtében meg nem történhetett. Az emlékkövet most Emich Gusztáv, mint a Széchenyi-hegy csucsának tulajdonosa, fel fogja oda vitetni, azon márványpad mellé, mit ott a napokban Érkövy Adolf állitott fel.

+ *Vadnai Károly* a „Cs. Kör“ szerint Lipcséből egy nagy szinmüvészeti vállalat kiadójától fölkéretett aziránt, hogy nemzeti szinházunk jeleseiről rövid jellemrajzokat küldjön, csupán müvészeti szempontból és birálati hangon. Egyuttal a két legjobb drámai tag arczképének elküldésére is fölkéretett, hogy azok az aczélmetszetü arczképcsarnokban helyet foglaljanak. Természetes, hogy Vadnai választása Egressy és Jókainé arczképeit érte.

+ (*Dienes-Fáncsi Etelka asszony*), kinek jeles zongorajátékáról néhány év előtt nemcsak Pesten, de a haza több városában adott hangversenyeiből is meggyőződhetett a közönség, közelebb ismét müvészi körutra indul, s mindenekelőtt Egert, Debreczent és Nagyváradot fogja meglátogatni.

— (*László Károly barátjai*) kéretnek általa, leveleiket hozzá ekkép utasitani: Sr. Dn. Carlos László. Via: Inglaterra, Vera-Cruz. Sn. Juan-Battista, Tabasco, Mexico.

+ (*A szerb kongresszusról*) szóló hirek mind határozottabb alakot öltenek. Több szerb lap határozottan irja, hogy az osztrák miniszterium engedélyt adott egy szerb kongresszusra, melynek megnyitása már f. hó 27-én fogna megtörténni. A kongresszus czélja: a Vajdaság szervezete és vajda választása lenne, természetesen oly feltétel alatt, hogy a gyülés követeket küldjön a Reichsrathba.

+ (*Korizmics László és Vodianer Móricz*) a londoni világkiállitás számára alakitott cs. kir. központi bizottmány tagjainak neveztettek ki.

+ (*Reményi Ede*) horvátországi és fiuméi körutjából visszatért Pestre.

— **(Sajtóhiba-igazitás.)** A V. U. f. é. 36-ik számában Gozsdu Manó főispán életrajzában hibásan van közölve a főispán édesanyjának neve. Ugyanis **Bognár Anna** helyett e nevet kérjük olvastatni: **Poynár Anna.**

— Az 1861-dik évi országgyülési képviselő urak kéretnek: hogy az országgyülés eloszlásáig közöttök ki nem osztathatott nyomtatványoknak Pesten a Muzeum épületében 27-ik sz. a. szobában eszközlendő átvétele végett f. é. september hónap végéig intézkedni. vagy ezen nyomtatványoknak hozzájuk postán hová leendő átküldése iránt irattári jegyző Arday János urat szintén a Muzeum épületébe utasitandó levél utján, s hasonlóképen september végéig értesiteni ne terheltessenek. — Pest, aug. 31. 1861.

Szerkesztői mondanivaló.

5789. **Multunk csillagai.** Alkalmas időben hely juthat számukra — addig hadd maradjanak láthatlanok.

5790. **Gyilkos Jancsi.** Mind a tárgy választása, mind a kidolgozás kül- és belformája elárulják a kezdő járatlanságát.

5791. **Zsibó.** K. K. — Lapjaink innen mindenkor rendesen küldetnek el. Az elmaradás oka ottani viszonyokban fog rejleni.

5792. **S.-Patak.** P. J. E napokban indul a küldemény. A fenyegető töltött „pisztolyt“ pedig nem rettegjük, sőt várjuk.

5793. **Szenicze.** P. J. Ily hosszu hirdetés legalább is 20 - 25 forintba kerülne. De az nincs is szokásban, hogy valaki, a ki nevelőül ajánlkozik, valamennyi iskolai és nevelői bizonyitványát kinyomassa. Ezeket tessék majd az illető helyen, a hol kivánják, bemutatni. A 2 fr iránt tessék rendelkezni.

5794. **Polydor.** A kérdezett czikkek a jövő évnegyedi folyamba vannak szánva. Önnel együtt számos előfizetőnk tért vissza hozzánk az ősz kezdetén, kiket a mult nyár minden egyebet háttérbe szoritó nagy politikai küzdelmei a napilapok széles tengerére csábitottak. Üdvözöljük, s azon leszünk, hogy ismét kellemesen töltsük, egymásnak szánt óráinkat s a közlemények vigasztalan egyformaságába, a rendelkezésünkre álló eszközökkel, némi változatosságot hozzunk be.

SAKKJÁTÉK.

91-ik sz. feladvány. — Báró Meszéna Istvántól (Lessen).

Sötét.

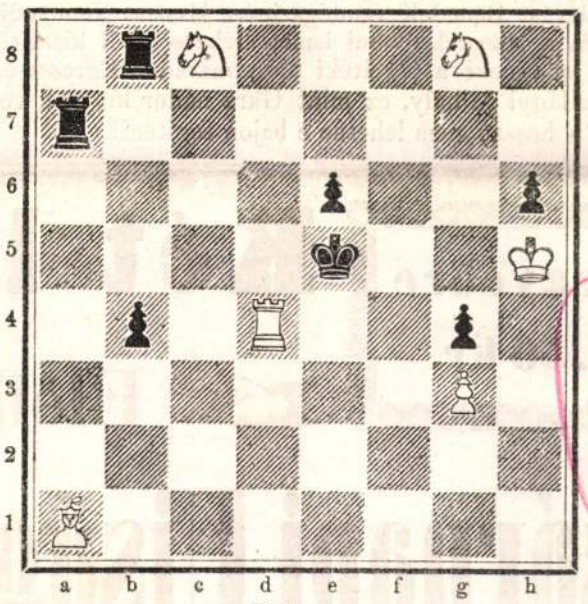

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 86-ik sz. feladvány megfejtése.

(Báró Meszéna Istvántól Lessen.)

Világos.	Sötét.	Világos. A)	Sötét.
1) V a 5 — b 6	H — v. F — b 5 : A)	1)	V b 2 — b 4
2) B d 2 — e 2 †	f 3 — e 2 :	2) V b 6 — d 6 : †	V b 4 — d 6 :
3) V b 6 — d 3 †	f 4 — e 3 :	3) d 3 — d 4 †	K e 5 — e 4
4) f 2 — f 4 ‡		4) H b 5 — d 6 : ‡	

Helyesen fejtették meg. *Veszprémben*: Fülöp József. — *Pesten*: Cselkó György. — *Poroszlón*: Nyilas Alajos. — *Kövágó-Eörsön*: Gold Samu. — *B.-Ujvároson*: Kovács Lajos. — *Parabutyban*: Rothfeld József.

Rövid értesitések. *V.*: F. J. Nemcsak ország-, de világszerte elismert szabály, hogy az utolsó koczkára beérő gyalog oly tisztté is lehet, mely még a táblán áll. E szabályra, a véletlen ugy akarta, hogy példa gyanánt 89. sz. feladványunkat is idézhetjük. — *Kolozsvár*: E. J. Sok és nagy oknál fogva mielőbbi viszontalálkozást, s addig is igért becses sorait ohajtva várjuk. — *Palánka*: Z. A beküldött játékban Sötét H h 2 — f 3 † második lépést teszi, és nyer.

VIII. feladvány. — Báró Meszéna Istvántól (Lessen).

e 2; c 7, h 5; a 6; b 3, d 4; e 4; a 7; a 2, c 3, d 5, f 5, f 7

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár		Gör.-orosz naptár	⊙ Nap- kelet	⊙ Nap- nyug.	Izraelit. naptár	☾ Hold- kelet	☾ Hold- nyug.
September			Sept. (ó)	ó. p.	ó. p.	Tisri R.	ó. p.	ó. p.
15 Vasár.	**F 18** Vill. Ta	**F 17** Em	**10 A 13** Men	5 48	5 58	18	6 53	9 20
16 Hétfő	Tekla szűz	Tekla	11 Theodora	5 49	5 57	19 Abdon	7 23	10 24
17 Kedd	Gellért püsp	Gellért	12 Autonom	5 49	5 53	**20 Hol. T**	7 59	11 27
18 Szerda	Kleofás	Farkas	13 Kornél v.	5 50	5 50	**21 Pálm.**	8 43	0 24
19 Csütör.	CzipriánJus.	Nilus	**14** † **felmag**	5 51	5 47	**22 Gyül.**	9 36	1 14
20 Péntek	Kozma Dem.	Koz. De	15 Nicetás	5 53	5 45	**23 Törv.**	10 39	2 0
21 Szomb.	Venczel v.	Salamo	16 Quatemb.	5 54	5 42	**24 4 Sab.**	11 47	2 35

Holdnegyed: ☾ Utolsó negyed 27-én 7 óra 40 perczkor reggel.

TARTALOM.

Dr. Argenti Döme. (Arczkép.) *A. J.* — Kelő hajnal . . . . *Vörös István* — Smaragdok és zafirok. (Vége.) *Jókai Mór.* — Pestről a középponti Kárpátok felé és vissza. (Folytatás. Képpel.) — A budai magyar népszinház. (Képpel.) — Bivalyvadászat Ceylon szigetén. — Az északifény. — Egy bécsi műlap. — **Tárház**: A „Pannonia“ czimü magyar viszontbiztositó-társaság — A fiumei hajózási iskoláról. — A nemzeti szinház ügye. — A budai magyar szinház megnyitása. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Balesetek, elemi csapások. — Mi ujság? — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Szinházi napló. — Heti naptár.

Clark Vilmos

Szinházi napló.

Péntek, sept. 13. „*Othello.*“ Szomorujáték 5 felv. *Shakespearetöl.* Valahára tehát láttunk ismét egy shakespearei darabot, de ismét csak arról győződtünk meg, hogy szinészeink legnagyobbrészt sokkal otthonosabbaknak érzik magukat a vigjátékokban, mint a halhatatlan brit költő magasröptü müveiben. Egressy némely jelenetei tagadhatlanul a legmagasb igényeket is kielégithették. Ezeket méltányolta is a közönség zajos tapsaival. Legbevégzettebb alak volt Tóth József „Jago“-ja. Desdemonát Munkácsy-F.-né sikerrel adta. A többi szereplőről bajos volna dicséneket irni.

Szombat, sept. 14. „*Ernani.*“ Opera 4 felv. *Verditöl.* A mai előadásban legnevezetesebb az, hogy a czimszerepet Fektér adta, még pedig szokatlan szerencsével. Bignio szépen és tűzzel énekelt.

Vasárnap, sept. 15. „*Mátyás király lesz.*“ Eredeti szinmű 5 felv. Irta *Szigligeti.* Mátyást Benedek vendégszinész játszta. Nem tudjuk, megelégedett-e ő maga a sikerrel, de mi ismert tehetségétől kissé többet vártunk. Ugy látszik, jobb neki a vigjátéki téren maradni. Egressy és Tóth József, amaz mint Szilágyi Mihály, ez mint Gara nádor kitünők voltak. A darab kissé nagyon is hosszu, nem lehetne e bajon segiteni?

Hétfő, sept. 16. „*Tücsök.*“ Falusi életkép 5 felv. Irta *Birchpfeifer Sarolta.* A czimszerep Munkácsy-F.-nének egyik legjobb szerepe. Ma is igen meghatóan adta, de ohajtanók, hogy első felvonásbani, kissé drastikus jeleneteit müvészetével némileg szeliditené. Szathmáryné Fadet anyója sikerült alak. A vendég Komáromy nagyon jó — Komáromy volt, a mi nem nagy dicséret alakitó tehetségének. Minden szerepben ugyanaz.

Kedd, sept. 17. „*Bánk bán.*“ Eredeti opera 3 felv. *Erkel Ferencztöl.* Telided teli ház, csak egykét páholy állott üresen. Az előadás átalában egyike volt a gyengébbeknek. Minden énekesen meglátszott, hogy nincs „disponálva.“ Mi az oka? nem tudjuk. Csak Füredi (Peturbán) énekelte el hatalmasan haragos bordalát.

Szerda, sept. 18. Harmadszor: „*Egy királyné.*“ Eredeti történeti dráma 4 felv. A Teleki-alapitványból 100 aranynyal jutalmazott pályamü. Irta *Tóth Kálmán.*

Csütörtök, sept. 19. „*Sevillai borbély.*“ Opera 2 felvonásban.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert**: (lak. magyar-utcza 1. sz.)

Évnegyedre 2 ft. 50 kr.

Két lap együtt!!

Félévre 5 forint.

Előfizetési fölhivás

a

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

1861-ik évi utolsó negyedére.

Az öszi évnegyed beálltával ismét több időt nyer a néplapok közönsége, melyet hasznos olvasmányoknak szentelhet, minélfogva tisztelettel figyelmeztetetjük mindazon tisztelt olvasóinkat, kiknek ideje letelik, hogy előfizetéseiket jókor megujitani sziveskedjenek.

Egyuttal ajánljuk a **Vasárnapi Ujság** és **Politikai Ujdonságok**, egymást kiegészitő testvérlapokat mind azon hazánkfiai figyelmébe, kik a napjainkban szükséges és hasznos tudnivalók minden ágára kiterjedő, s amellett aránylag legjutányosb olvasmányra kivánnak szert tenni. Az idők ismét igen komolyak, s a nagy napok küzdelmeiben ujra be fog bizonyulni, hogy csupán szellemi s erkölcsi erő és tántorithatatlan hazafiui érzület az, a mi nemcsak eddigi jó hirnevét alapitá meg a magyarnak, hanem ezek fogják végre is igazságos ügyét diadalra segiteni. Ez irányban hatnak lapjaink évek óta, s feladatuk ezután is az lesz, hogy a magyar közönség bennök érzelmeinek s vágyainak hü képviselöit találhassa.

A szerkesztőség igérheti, hogy jeles munkatársainak ujabb szaporodtával a téli folyamot minél érdekesebb közleményekkel gazdagitandja s a legnehezebb időkben is csupán hazafiui szellemtől sugalt iránynak engedend helyet lapjai hasábjain.

Előfizetési föltételek:

(Buda-Pesten házhoz hordatva, vagy postai bérmentes küldéssel)

évnegyedre, azaz: oktober—decemberre . . . . . 2 ft. 50 kr.
félévre, azaz: oktober—mártiusra 1861—1862 . . . . . 5 „ — „

Csupán Vasárnapi Ujság félévre 3 ft. évnegyedre 1 ft. 50 kr.

Tiz előfizetett példányra egy tiszteletpéldány.
A pénzek bérmentes küldése kéretik.
Az 1861. évi II. félévi folyamból teljes számu példányokkal még folyvást szolgálhatunk.

Csupán Politikai Ujdonságok félévre 2 ft. 50 kr. Évnegyedre 1 ft. 25 kr.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala Pesten,

egyetem-utcza 4-ik szám alatt.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomtatja **Landerer** és **Heckenast**, egyetem-utcza 4. szám alatt Pesten 1861.

JABLONSZKY Vince

Ybl Miklós épitész 1814-1891 : A Hild-Ybl Alapitvány kiállitása a BTM-ben 1991/1992 [katalógus] Bp. : Hild-Ybl Alapitvány, 1991 265.p

Petőfi sorba feliratait véste

MDK

Jábor Pál, 1880-1923

Csendélet

Almásy-Teleki 7. sukc. 1941. okt.

41 l.

sacab kőmüves mester. 1559.

Tört. Tár. 1908.

222.

Jacab

festő

lásd

Ernst Mur. kiáll. X.

Magyar biedermeier-

művészet. Bp. 1913.

30. 1.

LÉGRÁDY TESTVÉREK R. T.
NYOMDAI MŰINTÉZETE
V., VILMOS CSÁSZÁR-UT 78.

JACHIMOVICZ, Theodor diszletfestő

ld. Magyar szinháztörténet. 1.kö.t
Bp., 1990. 191.p.

Magyar szinháztörténet 1790 - 1873.
Szerk. Kerényi F. Bp. : Akad.K., 1990.

Jáki Jenő
órás-restaurátor

- Ismerkedjünk meg az óra reparátorral Jáci Jenővel. Most ha én megnyomom ennek a babának a lábát, akkor megszólal ez a kis harangjáték. Ez tulajdonképpen nem is óra.

- Nem óra, csak a felépitése hasonlit az órák felépitéséhez. A szerkezet egy rudazat segitségével össze van kapcsolva egy felépitménnyel.

- Ez volna ez a baba, amelyik tulajdonképpen valamelyik apostol lehet. És ennek az apostolnak mozog a szeme, mozog a válla, mintha beszélne.

- Forgatja fejét jobbra és balra. És az ütem végén meghajtja a fejét.

- Annak idején, amikor ezeket a szerkezeteket készitették, és az órákat is, nagy gondot fordítottak rá, hogy valami többet is tudjon, mint az idő mérése. Ugye?

- A drágább kivitelü órák, amelyek főúri megrendelők részére készültek különösen a XVI. század második felétől kezdve már bonyolultabb mutató rendszerrel és áttétellel voltak ellátva. Mutatták a csillagok mozgását, ezek voltak az asztronómiai órák, a Hold fázisokat, a Nap delelését, a hónapok múlását, naptár szerkesztéshez szolgáló adatokat.

- Minek érzi inkább magát? Órásnak, ötvösnek, aranymüvesnek?

- Aranymüvesnek tanultam, de restaurátornak érzem magam. Például...

- Ha már mondta, hogy mindent tud. Honnan tudja mindezt, hogy állitották be?

- Napórák segitségével. Ennek az órának a talpában is egy ilyen napórát helyeztek el.

- Mióta ötvös-órás?

- A főiskolai diploma munkám választotta el bennem azt az utat, hogy órákkal is foglalkozzak. Első ilyen óra, ami komoly feladat volt, Izsák Ebert pozsonyi órája. Ez egy keresztóra volt érdekes azért, mert magyar földön készült.

- Olyan, mint a polcon az? Vagy ez az?

1983. IX. 10. Kossuth 11.00 /-Vné-/.
Reportáterok.

- Igen ez az. Ezek az órák nem voltak annyira pontosak szerkezetük nem sokkal nagyobb, mint egy nyakban hordzható óra.

- És közben váratlanul megszólalt minden órában?

- Minde órában üt. Járása azért ilyen egyenetlen, mert a szabályzását egy disznósörte végzi egy vezető karon elhelyezett disznósörte. Ebben az időben az órákat még nem hajszálrugóval készitették.

- Itt a háttérben viszonylag hangosan szól ez a másik, nagyon kimunkált ötvös óra. Kicsit közelebb hajolok a mikrofonnal.

-Ezt az órát Gerhard Mózer készitette 1556-ban Miksa császár megrendelésére, Augsburg városában. Igen nagy méretü. Oldalain térképet látunk a kor szellemének megfelelően. Európa keleti és nyugati felét.

- Természetesen aranyozva vagy aranyból. Mit tud, mit ér ez az óra azon kivül, hogy nyilván egymilliót vagy egy félmilliót.

- Felbecsülhetetlen értéke van. Azt hisze, hogy milliókban is azt hiszem a százmillió közelében. Azért, mert ez tulajdonképpen a korai asztronómiai órák közül a negyedik helyen áll a rangsorban.

- Ahogy igy körül nézek, azért néhány érdekességet a falon is találunk. Itt van ez.

- Ez az óra ez egy hamisitvány.

- De régi hamisitvány. Nem?

- Egy XVIII. századi órát igyekszik utánozni. De csak külső formájában, a szerkezete XIX. századi szerkezet. Éppen, mert a korai órák minden alkatrésze kézzel volt megmunkálva, még a fogaskerekek is. A pontosságuk, illetve a járásuk sem volt egyenletes.

- Ez, amelyik a háttérben ütött, az melyik volt?

- Ez a keresztóra.

- Akkor én éppen egy órája vagyok itt.

- Igen.

- El is búcsúzom. És stilszerüen megnyomom a baba lábát ujra, ami a szerkezet elinditója.

/Zene/

MDK

Jácint páter festőművész

XVIII.sz.m.f.

Feszület-kép, 1760-70-es évek

Leopold A: Az óbudai trinitáriusok feszület-képe az esztergomi Keresztény Muzeumban. Szépművészet, 1943, 11. sz.

MDK

Jácint kapucinus barát, mérnök XVIII.sz.

A tatai kapucinus rendház és templom

Gilyén Nándor: A tatai kapucinus templom
Művért 1957.VI.évf.4.sz.302.l.303.l.

MDK

Jácint, mérnök
1743-ban Tatán letelepitett kapucinus
/Rohrbacher Miklós: Tata története, Tata 1888/

Gilyén Nándor: A tatai kapucinus templom
Müv.Ért.1957,VI.évf.4.sz. 3o2 l.

AZ ÓBUDAI TRINITÁRIUSOK FESZÜLET-KÉPE AZ ESZTERGOMI KERESZTÉNY MUZEUMBAN

Már Venantius Fortunatus (530—600) ismeri azt a legendát, hogy Krisztus keresztje a paradicsom életfájából készült. A középkorban a legenda kiszélesedett, általánosan ismertté vált s természetesen a művészeket is befoyásolta. Festők és szobrászok egyaránt igyekeztek a kereszt ábrázolásánál az élő fára emlékeztetni úgy, hogy ácsolatlan fát mintáztak a lefűrészelt ágak csonkjaival, a keresztszárakat két ferdén felfelé hajló természetes ágként képezték ki, vagy a keresztfára eleven ágakat, leveleket és gyümölcsöket is helyeztek. A keresztfából kinövő ágakat, leveleket és gyümölcsöket azután allegorikusan magyarázták írásszalagok vagy magyarázó képek hozzáadásával. Így keletkezett az „életfa"- (lignum vitae(mint művészeti műfaj. Krisztus élő fán függ. A függőleges törzs tetején a pelikán mint jelkép látszik, tövénél pedig forrás fakad. Tizenkét haránttág n[4]ki a keresztből, amelyeken az Üdvüzítőről szóló hittételek olvashatók. Az ágakról levelek, vgy almák mint a megváltás gyümölcsei függnek le, amelyeken a Megváltó erényei olvashatók szent Bonaventura fogalmazása szerint. A harántágak végein próféták képei jelennek meg s írásszalagokon idézik jövendölésük ama helyeit, amelyek a Megváltóra vonatkoznak.[0]

Ezt a témát a művészet a XVI. századtól kezdve teljesen elejtette.

Annál érdekesebb, hogy a trinitáriusok Óbuda-kiscelli kolostora számára készült s nemrégiben az esztergomi Keresztény Múzeumba került nagyobb méretű festmény a középkori életfa-műfajra emlékeztetve, a barokk szimbolika segítségével a megváltó keresztnek gyömölcseit ábrázolja. A 116×75 cm méretű, vászonra ragasztott papírra olajjal festett kép Angyal Kálmán dr. apátplébános úr ajándékaként került az esztergomi múzeumbe s eredetileg a trinitáriusok óbidai rendházának tulajdona volt, amire az ábrázolásnak, alább ismertetendő tárgyából bizonyosan következtetni lehet.

A kép közepét elfoglaló kereszt nem utánozza az élő fát. Rendes ácsolt *crux immissa*, amelyen Krisztus három szeggel felszegezve függ. Sziklás dombon áll, amelyből egy víz- és egy vérforrás fakad. Függőleges szárának tetején az INRI felirat és egy rózsakoszorú látszik.

A keresztből aranyos sugárkéve tör ki. Az egyes sugarakon feliratok olvashatók, amelyek a keresztből fakadó erényeket illetve lelki erőket nevezik meg. Mivel a kép már kissé elmodódott, biztosan nem állapítható meg, hány sugáron volt felírás s a megmaradt szövet is csak megközelíthető pontossággal olvasható. Nagyon valószínű azonban, hogy csak a kép keretére festett kilenc figurális kép felé induló sugarakon volt felírás.

M.

A feszületet mint főképet ugyanis kilenc díszes festett rokokó keretbe helyezett kis kép övezi. Krisztis jobb karja felett a vászon felső sarkában Szent Pál apostol jelenése a damaszkuszi úton (pálfordulás) helyezkedik el, viszont Krisztus bal karja fölé a vászon balsarkába Valois Feliű és Matha János — a trinitáriusok alapítóinak — jelenése került. Az előbbi képen a lo ascsaúatot vezető Saulnaksugárzó feszület jelenik meg. Krisztus szájából a lebukó Pál felé hangzik: *Quid me persequeris*? Az utóbbin a vadászó Feliű és Matha előtt szarvas agancsai kkzt feszület jelenik meg, amelyről Krisztus figyelmezteti őket hivatásukra.

A Pál-jelenet felé vonuló aranysugáron még annyit lehet olvasni: *Persecutor fiselium . . .*, ami valószínűleg összekötendő a sarokkompozícióban olvsható quid me persequeris-szel. Az értelem tehát, hogy Krisztus az egyház titokzatos feje együttérez az egyházzal, a hívők üldözője magát Krisztust üldözi, a Krisztus ból áradó erő megfékezi és megtéríti az üldözőt.

A Felix és Matha jelenet felé menő sugár szöveges *Stimulus poenitentiae* — a bűnbánatra indító hatá:.

A felfeszített Megváltótól jobbra három kép sorakozik egymás alatt. Először Gualbertus János, a bencések de Valle Umbrosa ágazatának alapítója, mint páncélos vitéz térdel az oltár előtt, amelynek feszületén Krisztus meghajtja fejét a vitéz előtt, aki a szelídséget hősi fokon gyakorolta, amikor testvérének gyilkosát nem ölte meg, hanem megbocsátott neki. *Exemplum mansuetudinis* olvasható a feszület felől idevonuló sugáron azért, mert Krisztus szelídségét utánozta a szent. Gualbertus alatt a szelídség jelképe — bárány — létható s mellette a szentírásból ez az idézet: *„Discite a me, quia mitis sum"* . . . .

Azután Szent Bernát apát képe következik. Bernát — a doctor mellifluus- dolgozószobájában a feszület előtt térdel a Krisztus őt átöleli. Az a nagy szeretet, amelyet Bernát tanúsított, a Megváltó ajándéka, a kereszthalál gyümölcse, amely maha is a szeretet műve. Azért a feszület és a Bernát kép közt vonuló sugár felírása: *Opus amoris* — a szeretet műve. Szent Bernátnak mint mézédes doktornak jellemzését szolgálja a kereten a méhkas s annak kirablására induló medve. Szent Bernát alatt qauinói szent Tamás képe látható. Tamás írótollal és könnyvvel a kezében térdel a feszület előtt s Krisztus szájából hallja a dícséretet: Jól írtál rólam Tamás. Fölötte a napkorong ragyog, mint az örök Világosság jele. Mellette a kereszt tövéből vízforrás fakad, annak jeléül, hogy a keresztből forrásozik a bölcsesség. Azért a középső feszület és a Szent Tamás képe közt a sugáron az írós: *Fons sepientiae.*

A felfeszített Krisztustól balra először szent Kamill, a róla nevezett betegápoló rend alapítója, még mint világi szerepel, oltár előtt térdel és a felfeszített Krisztus áldását fogadja elismerésül mélységes alázatossága miatt. Az alázatosságnak Krisztus a mestere. Tőle tanulta Kamill. Azért az összekötő

sugár felirata: *Magister demissionis* — a megalázódás mestere. Kamill alatt a festett kereten a szentírásból ez az idézet áll: ... *et humilis corde* ... mint folytatása a szemben levő Gualbertus alá írt: Duscite ame, quia mitis sum ... et humilis corde.

Kamill alatt assisi Szent Ferenc stigmatizálásának képe nyert helyet. A kereszten függő Krisztus öt sebéből sugarak érik szent Ferenc szívét, kezeit és lábait.

Az összekötő sugáron a szöveg csak hiányosan olvasható ... Stigm .... ionis .... Értelme bizonyosan az, hogy a stigmák kegyelmének forrása a megváltó kereszt. Szent Ferenc alatt a festett képkereten szent Pálból ezt au idézetet találjuk: „*Stigmata Domini Jesu in corpore porto;* — az Úr Jézus sebhelyeit viselem testemen.

Assziszi szent Ferenc alatt Xavéri szent Ferenc képe következik, aki apostoli útján a hajóból a tengerbe ejtette feszületét, amelyet azután egy tengeri rák kihoz neki a partre. Mivel az isteni Mester volt a nagy apostol megerősítője annyi viszontagság és megpróbáltatás közt, az összekötő sugár hangsúlyozza, hogy a kereszt az „*incitamentum petientiae*" a tűrés és bizalom forrása.

Végül a középső nagy kereszt alatt szent Kajetén, a teatinusok rendjének alapítója, térdel az angyalok által tartott feszület előtt. Krisztus az oldlsebéből fakadó vérrel itatja a szentet. A jelenet előtt a nagy kereszt tövéből vérfolyam árad egy edénybe jeléül annak, hogy Krisztus vére, a kereszten kihullott vér, táplálja a szenteket. Az utolsó keretkép felső szegélyén Krisztusnak a jobb latorhoz intézett szavát találjuk: *Hodie mecum eris in paradiso.*

5. lapon — Botyánszky —

A megváltó keresztből fakadó lelki gyümölcsöket egyes szentekben mutatja be s szent Pálon kívül csupa szerzetalapítót vagy szerzetest szerepeltet, akiknek a feszülettel volt valami nagy élményük. De a Saul megtérítését ábrázoló képnek az egész kompozícióban nincs is önálló jelentősége, hanem összefügg a Valois Felix és Matha János jelenetével. Saul a damaszkuszi kereszténveket akarta foglyul ejteni, amit a kép világosan kifejez, a háttérben egy csapat foglyot mutatva. A kereszt felett szereplő két mellékképnek tehát az az együttes jelentése, hogy a damaszkuszi foglyokat Krisztus kiszabadította s a fogolyszabadítás munkájának folytatására Valois Felix és Matha János rabváltó rendjét hívta meg.

Trinitárius volt a kép tervezője, alighanem festője is, mert a rendjére vonatkozó két képet a főhelyre teszi, az egyes keretképeken a rend munkájára emlékeztető tárgyakat fest (láncok, béklyók stb.) és a trinitárius rend színeit, a vörőset és kéket, igen sűrűn használja.

Az olasz barokk festészet hatása alatt álló mester a képét mint oltárállványt (retabulum) tervezte. A predellán egy kartusba foglalt képet, fölötte az egész középteret betöltő feszületet helyezi el. Nyolc szeszé-

lyesen hajló kartusra osztja a keretet, s ezekben gazdag fantáziával és képalkotó képességgel, gyakorlott festőre való friss és széles ecsetkezeléssel festi meg mélyértelmű mondanivalóját. A legkisebb díszítő elemnek is szimbólikus a jelentősége. A keretjelenetek némelyike kompozícióban és könnyed festőségében valóságos kis remekmű. Szárazabb és keményebb a felfeszített Krisztus alakjának megfestése, bár itt is dícsérni kell az anatómia gondos rajzát és plasztikáját. A kép keletkezését, stílusa alapján a XVIII. század 60-as vagy 70-es éveire tesszük s erre az időre mutatnak a történeti alakok is.

A trinitáriusok 1738-ban telepedtek meg Kis-Cellben. Kolostoruk és templomuk építéséhez 1745-ben fogtak. A templomot 1758 körül, a kolostort 1760 után fejezték be. Képünk nemcsak azért nem készülhetett oltárkép gyanánt — hanem ájtatossági képnek a kolostor számára —, mert gyúlékony anyagra, papirosra festették, hanem azért is, mert az oltárképek leírását ismerjük. A templom számára több festő dolgozott. Maulbertsch festette az elveszett főoltárképet. Johann Gfall, egy harmadrendű osztrák festőtől származik a szentélynek, részben építészeti távlatot ábrázoló freskója, míg az orgonakarzat fölötti falképe elpusztult. Maulbertsch műve nem lehet az Esztergomba került kép, amelynek festője a nagy osztrák mesternél gyengébb volt, viszont tehetségesebb úgy Gfellnél, mint pedig a Sz. Ivót ábrázoló, s újabban az óbudai plébániatemplomba került egyetlen fennmaradt oltárkép száraz és merev modora, ismeretlen festőnél, akinek önarcképét a kép baloldalán helyesen ismerte fel a kiscelli kolostor és templom monografusa, Bertalan Vilma.[1] Az esztergomi kép mestere az utóbbinál nagyobb tudású, festőibb előadású, az erőtlen és modoros Gfellnél elevenebb és egyénibb volt. A trinitáriusok rendjéből több festőművészt ismerünk, az óbudai házból is Jácint és Sebestyén pátereket.[2] Lehet, hogy ez utóbbiak valamelyikének műve a misztikus Feszület, amire a kompozíció gondolati megfogalmazása is utal. Stílusa a Magyarországon működött egyetlen osztrák festő modorára, de még csak hatására sem vall. Közelebb áll az északolasz, nem annyira velencei, mint inkább ibolognai barokk festészet szelleméhez, formavilágához. Azonban az olaszhoz viszonyítva is több idegenszerű vonást tűntet fel, mint például az egyes jelenetek keretelésében; s ha a kifejezésteljes Krisztus-fej emlékeztet is Guido Reni jól ismert szenvedő Krisztus-típusára, keményebb rajza és festési technikája, éppúgy mint Krisztus testének tompa tónusa és lágyékkendőjének lendületnélküli kuszáltsága, idegen az olasz festészet művészi gyakorlásától. Az ikonográfiai ritkaságú s művészileg is figyelemreméltó képet bízvást tarthatjuk magyarnak, a magyar későbarokk festészet egyik jelentős alkotásának.

DR. LEPOLD ANTAL.

Szépművészet
1943. 11. szám
Imre Éd

Gfell, Johann

festö

1. kép.

ból való ... osan bizonyítja a császár C
tel S... ...l származó reliefarcképév
Kop... 701 való egybevetésük. Ez
sz... ...asszeli Múzeum két filozófusm
... ...nt: Cat. No. 89 és 90, továbbá: Ch
... ...VIII, 2; Kopenhága 695 *a*; Bildı

596. TALPAS CUKORTARTÓ FEDŐVEL, urnaalakú,
tojásdad testen empire palmettás friz, boltozatos tago-
zott födelén gyümölcsök. M. 21·5 cm. J O mesterjegy.
Magyar, empire. — Wertheimer Adolf.

Csanyi regi cimet

empire

J O mesterjegy

en Philosophen aus der Zeit Marc Aurels zu
licken, wo die Philosophie bekanntlich weit
breitet im ganzen Römerreiche hohes An-
en genoss. Das auch literarisch überlieferte
treben die grossen Vorfahren auch im Äus-
en nachzuahmen, macht sich an unserem Bild-
selbst in der an griechische Philosophenköpfe
IV. Jhs. mahnenden Haar- und Bartbehand-
g geltend. (Vgl. z. B. die Sokratesherme im
ıvre: Bernoulli: G. I. T. XXI und Bildnis-
ıst 29.) Wie gut diese phrasenlose Einfachheit
Formengebung zu der überlegenen geistigen
nehmheit des Ausdruckes passt, braucht kaum
onders hervorgehoben werden. Es genügt ein
k auf die übrigen, gleichzeitigen Philosophen-
fe: 1. Kopenhagen 704; 2. Athen, Nat. Mus.
336; Phot. d. Inst. No. 110; Bieber: Ver-
hnis 2414; 3. B. C. H. 1914 Fig. 28; 4. Mün-
n, Residenz, E. V. 1031; 5. Bildniskunst 259, —
zu sehen, wie hier die mit virtuoser Bohrer-
ınik aufgelockerte Haar- und Bartmasse als
le Mache jede tiefere Geistigkeit des Aus-
ckes untergräbt. Die Datierung dieser Gruppe
ie Zeit des Marc Aurel ergibt sich durch einen
gleich von 1. und 2. mit dem aus Castel San

Jaciotto Giovanni
Dominico

l.
Glaser Karlsruhe
127-l.
cs 246 r.

III
761 (3581).
814 (44).

ra

216.

1905.

ők ~~között~~ ben ~~legfölül~~, ~~[illegible]~~ az Álom és az Alvás
ek lábainál, lepeltől eltakarva, szen-
soportot. Balról az Éj leányai: Tisipho-
; kissé feljebb Pluto rabolja el Per-
kedik fölfelé, ki jobb ~~kezével~~ Sávae a köze-
lyáját fogja meg.
n. 438:679.
-iki 20578 sz. leirattal 2000 K-án.

nyezetének részlete.

261

x 721

MDK

Jaciscsin Iván festőművész

Felvirágzott a kárpát-ukrajnai képzőművészet...
Szabad Szó, 1949. márc. 24.

JABLONICZKY egri festő ? Egerben --+ Szikora György egri festő halála után 1808-ban rendezett árverésen részben megvásárolja Szikora műhely felszerelését ésfestőszerszámait.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit

M.D.K.

Jabloniczky, cezi festő

nevét említik Szikora
Nőrgyel kapcsolatban
1805-ből

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 344. old.

M.D.K.

Jablonitzky ..... egri festő

egyik vásárlója Szikora György 1808-ban elárvezezett festőműrelyének.

Heves megye műemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

257. old.
+344. "

Szabad Szó
1949 MÁR. 24.

SZINHÁZ MŰVÉSZET IRODALOM

Felvirágzott a kárpát-ukrajnai képzőművészet a szovjethatalom alatt

1947-ben a Moszkvában rendezett országos művészeti kiállításon Kárpát-Ukrajna művészeinek a a történelemben elsőízben nyílt lehetőségük művészetük reprezentativ bemutatására. A közönség igen nagy érdeklődéssel szemlélte a kárpátukrajnai művészek: *Erdélyi, Boksay, Manajlo, Soltész* és *Boreczky* képeit. Bár a kiállító művészek ismeretlenek voltak a látogatóközönség előtt, műveik alkotóik tehetségéről tanuskodtak.

Azóta a kárpátukrajnai képzőművészet jelentős fejlődésnek indult. Erdélyi festőművész, az uzsgorodi művészi szakiskola igazgatója, a kárpátukrajnai művészek alkotómunkájáról nyilatkozva, a következőket mondotta:

— Mi kárpátukrajnai művészek régebben csak a külföldi ujságok hasábjairól ismertük a szovjet művészetet, festészetet, grafikát, mozaik- és szobrászművészetet. Bár a polgári műbírálók váltig bizonygatták, hogy nincs mit tanulnunk a szovjet művészektől: mi kárpátukrajnaiak természetszerűen vonzódtunk a nagy szovjet mesterekhez, mert bennük láttuk legjobb tanítómestereinket.

— Amióta Kárpát-Ukrajna is a Szovjetunió része lett, művészi szakiskolák létesültek az ifjúság nevelésére. Munkás- és parasztgyermekek látogatják ezeket a szakiskolákat, jórészt olyanok, akik nemhogy képet, de még nyomtatott könyvet is alig láttak.

A mai kárpátukrajnai művészek munkásságáról nyilatkozva, elmondotta, hogy a művészek nagy számban vesznek részt az 1949. évi országos kiállításon. *Jaciscsin* Iván felstőművész „Első aratás a kolhozban" című festményével, *Manajlo* Tivadar uzsgorod élmunkásairól festett vizfestménysorozatával, *Boreczky* festőművész „A huculok találkozása a szovjet hadsereggel" című nagyarányú festményével készül az országos kiállításra. *Koczka* festőművész szintén nagyszabású tervek megvalósításán dolgozik, képsorozatot fest, amely Kárpát-Ukrajna új történelmét tükrözi vissza.

Maga *Erdélyi* festőművész is a szocialista Kárpát-Ukrajna életét, ipari és technikai haladását örökíti meg festményein.

Kárpát-Ukrajna művészei a fejlődés és haladás útján a legkedvezőbb körülmények között fejtik ki tehetségüket, országuk és népük boldogulására.

1424-Á-1908. szám.

A müemlékek országá

Tekintetes El

Folyó hó 15-én, 453

hivatkozással, melyből azt vet

tott a szilágycsehi ref. templ

biztositékából a hivatal főnö

az amerikai külügyminisztériumban

I.

Annabella Bucar, aki Pittsburg közelében, Pennsylvania államban született, mint egy sokgyermekes család legfiatalabbja, a háború idején kezdett dolgozni az amerikai külügyminisztériumban. Jelentős fordulat volt életében az, amikor *az amerikai hírszerző szolgálat* legfontosabb osztályára, a Hadászati Szolgálati Irodába osztották be. Ennek vezetője *Donovan* ezredes volt, s az iroda a hadsereg hírszerző szolgálatát irányította. Ennek az irodának a *működéséről* Bucar megjegyzi, hogy főcélja már a háború alatt is

teire jellemző, hogy azokat Berlin ben, *a német kémszolgálat híre iskolájában*, a Keleteurópai Inté zetben szerezte. Már önmagába sokat megmagyaráz, hogy Kennai a Szovjetunióra vonatkozó ismere teihez az utat Berlinen át és nen Moszkván át választotta. Mosz kvai szolgálata idején legjobb ba rátai a német nagykövetség kato náiból és diplomatáiból kerülte ki. Kennan, aki a követség taná csosa volt, nap-nap után küldözt jelentéseit a külügyminisztérium nak. Jelentéseinek főbb pontjai következők voltak:

1. A szovjet-amerikai barátsá nagy hiba.

Jack A./Andreas/,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegények jegyzéke származási hely szerint:"Feldkirchen, Ausztria:Jack A.x " 121.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században - Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 93.old

Arrabona,9.- Xantus János Múz.Győr,1967.- A Győri Múz. Évkönyve

Jack, Andreas, asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegények jegyzéke: "Jack, Andreas, Feldkirchen, Ausztria, 1679 v.80 ". 116.old. 13.jegyz

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században - Adatok Győr város asztalosművességének történetéhez 93.old

Arrabona, 9. - Kantus János Múz. Győr, 1967
A Győri Múz. Évkönyve

Andreas Jack, asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből: "Andreas Jack Von fel ~~Kirx~~ Kirch an dem boden See Dischler gesell". ~~x~~ 103.old 1673-ból

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században Adatok Győr város asztalosmivességének történetéhez 93.old

Arrabona, 9.-Szantus János Múz. Győr, 1967.-A Győri Múz. Évkönyve

Jackvitz Kristóf

antalos

l.

Schoen Deákteri

6. l.

Kovásznai Takarékpénztár IX. 100

Jungfer Gyula

és - Jungfer-család kovácsmunkáit említi

Ratkai Ida. Régi kovácsoltvas díszítések.

Budapest, 1979. 1.sz. 24-27.l.

A szerkesztésért *Trócsányi Zoltán*, a kiadásért *Gronovszky Iván* felel.

34.606. — Kir. Magy. Egyetemi Nyomda Budapest. (F.: Thiering Richárd.)

Blatt, die Pesther Zeitung eingehen (d. 29. März 1845). So hoffte er durch diese Ablösung das Privileg des neuen politischen Organs zu ermöglichen. Nun erhielten die Gesuchsteller im Jahre 1844 von Wien, statt der längsterwarteten Konzession, bloss eine Zusage ihrer Bitte. Zur gradweisen Durchführung kam erst mit dem Eintritt der von Kossuth geführten Radikalen.

Bekanntlich, alles, was die Wiener Regierung seit den dreissiger Jahren des 19. Jahrhunderts unternommen hatte, deutete auf die feste Erhaltung der ständischen Verfassung. Diese zu unterstützen, versuchte sie den „eingerissenen politischen Irrlehren jeder Art" durch entsprechende Belehrung einen festen Damm zu setzen und die Städte, das Bürgertum, den vierten Stand, zur Ausübung der ihnen zu erteilenden neuen administrativen und legislativen Rechte durch eine „unverfälschte Richtung heranzubilden". Dieses guterwogene, politische Ziel konnte der Aufmerksamkeit der radikalen Partei nicht entgehen, sie sahen sich bald mit dem Bürgertum von einem künftigen Verbündeten beraubt und das konservative Lager durch ihn verstärkt. Nun greifen auch sie tätig und rasch ein um keinen Nachteil zu erleiden. Auch sie suchen Waffen — irgend ein Organ — zu einer wirksamen Opposition. Die Regierung hat im Laufe der vierziger Jahre dem Journalismus eine freiere, ausgedehntere Bahn eröffnet (vgl. Kossuth's Tätigkeit bei d. Pesti Hírlap) und beachtete, mit einer scheinbar-passiven Schweigsamkeit, was im Lager der Radikalen vorging, oder in der oppositionellen Presse veröffentlicht wurde; hinter den Kulissen aber bemächtigte sie sich, um die Oppositionszeitungen zu vermindern, so vieler der bestehenden Blätter als

A kölcsönös megértésért

TALÁLKOZÁS JACKOVIC LAJOSSAL, A CLEVELANDI MAGYAR CLUB ELNÖKÉVEL

— Türelmetlen és kíváncsi természet vagyok. Valószínűleg ezért lettem minden lében kanál.

Így kezdi a beszélgetést. A minden „lé", amelyet némi öniróniával emleget, nem csekélyebb dolog, mint például a festészet, a költészet, a zene. Igaz, zenét autodidakta módon tanult, mégis klasszikusokat játszik a csellóján és csak úgy mellékesen „kíváncsiságból" átugrott Mexikóba, hogy a gitárjáték művészetével ismerkedjék, most pedig egy cimbalom várja otthon, hogy e hangszer rejtelmeit és felfedezze. S a táskájából véletlenül került elő egy gyönyörű Krisztus-kép fotója — görögkeleti templom megrendelésére festette. Mindenről kötetlenül, kissé csapongva beszél, azután amilyen fiatalos a kíváncsisága meg a türelmetlensége, éppoly diákos ijedelemmel kap hirtelen a szájához, mintha lakatot tenne rá.

— Nem! Rólam ne többet! Egyáltalán nem akartam magamról beszélni, nem az én személyem a fontos, hanem valami egészen más.

Nos, mit lehet tenni, ha ez az „egészen más" szintén szorosan a személyéhez kapcsolódik. A Magyar Clubról van szó ugyanis, amelynek Jackovic Lajos az elnöke.

Ami a klubot illeti, nos, erről elmondhatjuk, hogy különös és egyedülálló a maga nemében. Olyannyira különös, hogy egyesek fel is tették a kérdést: Miért Magyar Club ez egyáltalán? Hiszen angolul beszélnek benne.

Így igaz. De egy ilyenfajta kérdésfeltevés csakis szűklátókörűségből, értetlenségből eredhet. Valóban, ennek a Magyar Clubnak minden tevékenysége — gyűlései, előadásai, rendezvényei — angol nyelven folynak s mégis azt kell mondanunk, hogy Magyar Club ez, méghozzá a legnemesebb célkitűzéssel: a népek közötti barátság ápolásának eszméjével.

— Azért beszéljük a klubban az angol nyelvet — fejti ki Jackovic Lajos —, mert az a legfőbb törekvésünk, hogy Amerikában élve igazi erkölcsi-szellemi-baráti közösséget alakítsunk ki amerikaiakkal s hogy elismerést szerezzünk magyar származású amerikai polgároknak a nagy amerikai közösségben. Ezt el is értük, sok honfitársunk megyei, városi-bírói tisztséget, közigazgatási pozíciókat tölt be, ügyvédeink, orvosaink, mérnökeink, szakmunkásaink, művészeink, tudósaink szereztek elismerést maguknak és ezzel a kint élő magyarságnak is. Fontos amerikai személyiségek vesznek részt a klub vezetésében, tagságunk mintegy 20 százaléka amerikai, meghívjuk az amerikaiakat kiállításainkra, hangversenyeinkre, előadásainkra.

Mint kitűnik tehát, kétirányú kötelezettségnek tesznek eleget: egyfelől a második hazájuk iránti hálájuk és lojalitás vezeti őket, másfelől magyar honfitársaik helyzetének további szilárdulását, a magyarság iránti megbecsülést segítik azzal, hogy megismertetik az amerikaiakkal — a Magyar Club működésének lehetőségein belül — a magyar kultúrát, magyar művészetet. A lehetőségek elég tágak s új ötletekkel egyre szélesítik még. Ezt a célt szolgálta, amikor részt vettek a Cleveland város 150. évfordulóján megrendezett felvonuláson s három díszkocsival szerepeltek, amelyek az Amerikában élő magyarság fejlődését szimbolizálták (a díszkocsikat Jackovic Lajos tervezte). E célt szolgálják a klub vezetősége által évente megrendezett magyar kultúresték is, amelyek ezt a vonzó nevet viselik: „Night in Budapest"... Ilyenkor a clevelandi éjszakába odavarázsolnak egy kis budapesti éjszakát a legkiválóbb magyar vendégművészek és hollywoodi sztárok felléptével, akik között szintén akad egy-két magyar.

Hosszan, sokat mesél a klubról Jackovic Lajos, majd a nyugtalan szellemű ember türelmetlenségével hirtelen a jövőt döngeti.

— Mi, akik most ott tevékenykedünk, lassan megöregszünk. Vajon hogyan folyik majd a holnapokban a Magyar Club élete? Hogyan biztosíthatjuk tovább célunk megvalósítását: amerikaiak és magyarok kölcsönös megértését, egymás megbecsülését? Úgy gondolom, a fiatalok felé kell tekintenünk. Az elsőgenerációs magyarok gyermekei már amerikai egyetemekre jártak. Ezeket a nálunk fiatalabb nemzedékhez tartozó értelmiségieket szeretnénk megnyerni a Magyar Club ügyének, nekik kell folytatniuk, amit elődeik 1924-ben a Magyar Club építésekor elkezdtek.

Soós Magda

Jackovic Lajos, a Clevelandi Magyar Club elnöke

(Vámos László felvétele)

győzelmére, a Bal-
. Török hármas a
enyben is mindig
tt.
András biztos esé-
ıtazott Mexikóba, a
nár féltettük, külö-
első napi lovaglás
kor a szovjet és a
üttes meglepetésre
os előnyt szerzett
A nagy hármas
ragyogó vívással
hátrányát dolgozta
ı jelentős előnyt is
(a szovjet csapat-
ben 377, a svédek
g 117 pontot!). Pisz-
ben kicsit gyengébb
nyt nyújtottak az
Úszásban csökkent
de még elég volt
gy a futás során ra-
jesítménnyel arany-
erjen a magyar csa-
az egyéniben — saj-
alczót is utolérte az
esélyesek végzete. A
átlagot teljesítő svéd
rm a futásban utol-
ndulva 11 ponttal
e az olimpiai baj-
megelőzte a világ
ttusázóját!

aranyat, de mellette, a magyar kalapácsvetők, Németh Imre és a mai versenyzőket segítő Csermák József sikereinek mintegy folytatásaként, a pécsi Lovász Lázár is a dobogón állt, Eckschmiedt Sanyi pedig ötödik lett. Gerelyhajításban Kulcsár Gergely immár harmadik olimpiáján szerzett érmet, de csak az utolsó sorozatban tudták kiragadni kezéből az aranyat. A nőknél diszkoszvetésben Kleiberné a dobogón állt, a súlylökő Bognár Judit kevéssel szorult a negyedik helyre. Mindez együttesen azt jelenti, hogy az összesítésben csak a dobószámokat tekintve a magyarok 34 pontot gyűjtöttek, minden országot, az Egyesült Államokat is megelőzve az elsők.

Mexikó a magyar atlétika nagyszerű sikerét hozta. A két arany fénye, a más számokban szerzett két helyezés (a gyalogló Kiss Antal ezüst- és az ötpróbás Tóthné bronzérme) mellett a futó- és ugrószámok gyengébb magyar eredményeire is rávilágít. Mindez nem csökkenti a dobók nagyszerű szereplésnek értékét, sőt... Hiszen a magyar atlétika várakozáson felüli teljesítményekkel 6 érmet és 43 pontot szerzett, magasan felülmúlva Tokió 4 érmét és 32 pontját.

rmely József, Melis Antal összeállítású, kormányos nélküli négyes met nyert! Kiküldetésükről is vita folyt, hiszen a tavalyi Európa-évben átszervezték, új legénység alakult. De ők négyen kap[t]á-plésről. Végül nagyon kellemes meglepetést szereztek Xochimil-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
MAGYAR HÍREK

MINDÖSSZE HARMINC DEKÁN múlt Földi Imre aranyérme. A kiváló tatabányai súlyemelő már négy évvel ezelőtt Tokióban is világrekordot javított (355 kg), de akkor a szovjet Vahonyin az utolsó gyakorlat alkalmával a lökésben behozta hátrányát s végül két és fél kilóval túlszárnyalta a magyar versenyzőt... Most Földi beállította a sokat javult világrekordot (367,5) — győzelme újra elmaradt. Az iráni Nassziri ugyanis hasonló teljesítményt ért el és mivel a két súlyemelő közül az iráni 30 dekával könnyebbnek bizonyult, a szabályok szerint ő lett a győztes!... Képünkön az eredményhirdetés alkalmával Földi Imre, a győztes Nassziri és a harmadik helyezett lengyel Trebicki.

Súlyemelőink közül a fiatal váltósúlyú Bakos kellemes meglepetésként bronzérmet nyert, a világbajnok Tóth Géza viszont váratlanul kiesett. Veres Győző a kiváló harcos negyedik, a fiatalok közül Bagócs és Nemessányi hatodik helyezést szerzett.

(50 old)

Jacob Jordaens

festőművész

Szatír a parantnál.
188,5 x 205 cm
?: 1620-21
Műrénet
88/6

Szépművészeti Múzeumban

Gosztola Annamária
ciklus

JACOB
ein maurergesell

MDK

P.tjkv.I.k.89.f. 1693.febr.17.

Jacob magister

pictor, olaszországi festő, II. Lajos
királyi udvarában dolgozott.

H. Takács Marianna: Magyarországi
udvarházak és kastélyok, Bpest, 1970.
285 l.

251

Jacob

l.

, Lykanemzromantika

Sv. l.

MÜLLER LAJOS
KIRLAPBIZOMÁNYOS
LÉVA

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

[redacted] 2.

Jacob, Adam

ötvös, Sopron, 1612

l.

Csatsopromötv

15. l.

Jacob Ádám

ötvös Sopron

1610. aug. 23.

polgárrá esküdött

Hári

Jacobey l. Takobey.

Jacobey l. Jakobey.

Farekas Kemencre, római VI 282, 283

Jacobi Gergely

veszprémi kódex-
másoló
(Gregorius Jacobi
Scriptor Wesprimi-
ensis)
a tegesvári domi-
nikanusrend távol-
levő tagja.

Leírol

Harsányi András

A domonkosrend
Magyarországon a
reformáció előtt
Debecen 1938
296. l.

MOB Kr. 2249

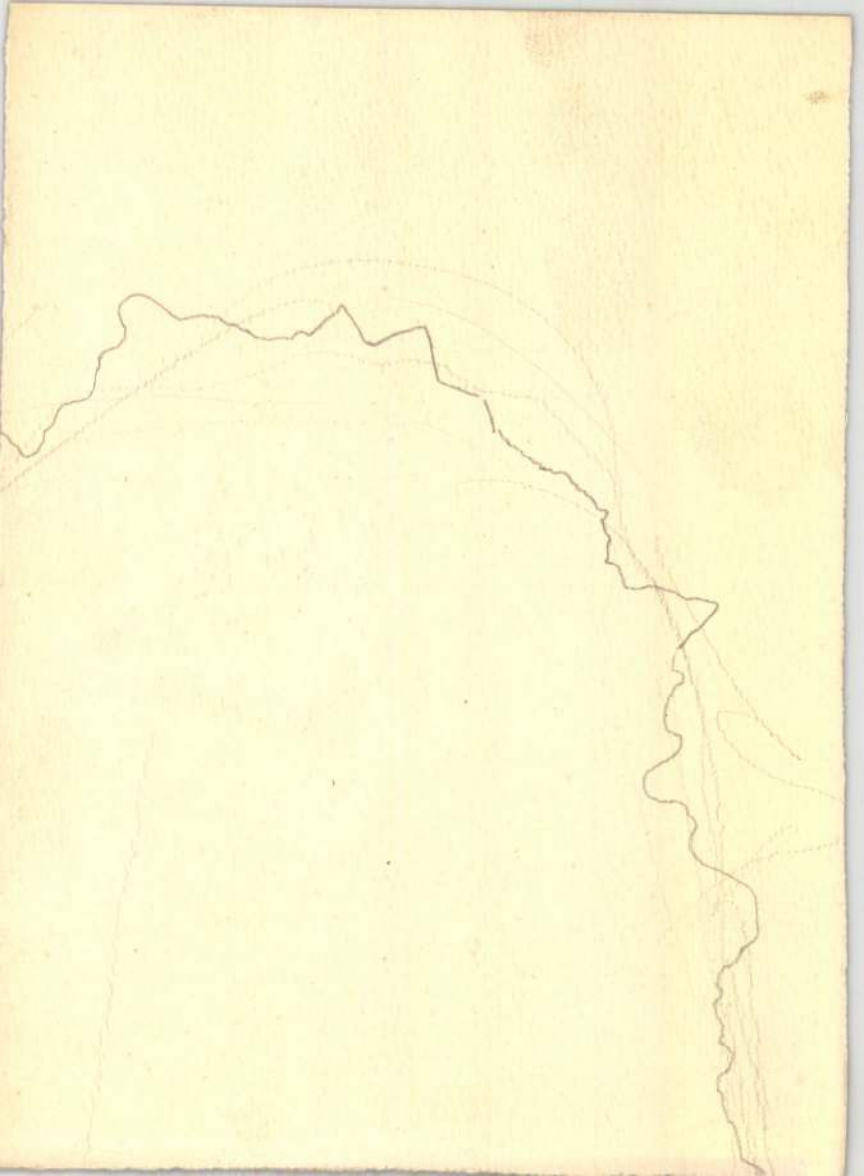

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848.....I. 4/137

Név: Jacob Anton

Foglalkozás: Üvegesmester (Glasermeister)

Szárm.hely: Ofen

Hitfelekezet: R. K. Csal.állapot: nőtl.

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1815 IV 24

A polgárjogért fizetett összeg forintban: 12

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848.....I. 137

Név: Jacob Joseph

Foglalkozás: üvegesmester (Glasermeister)

Szárm.hely: Ofen

Hitfelekezet: R.K. Csal.állapot: nőtlen

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1824 I. 23

A polgárjogért fizetett összeg forintban: 12

(50. old.)

Jacob Jordaens

festőművén

„A Szépművészeti Múzeum vitlaságokban bővelkedő holland festménygyűjteményének igényesen válogatott 50 remekmű volt látható a kiselmúlthan".

Gosztola Annamária
ákke

Műrénet.
88/6

(49. old.)

Jacob Jordaens

Tertőfunüren

Repro: Szatír a parantnál
olaj, vászon
190 x 165 cm
?: 1621.

Gosztola Annamária
ciNe

Műrémet 88/6

Jacob, Johann

Temesvár. T. 4123.

Ezen Neu-Jahr-Wunsch ANNO 1717 czimü lapon fölül látkép van mely hátterében az ostromlott Temesvárat tünteti föl, mig az előtérben balra hódolati jelenetet szemlélhetünk Temesvár kulcsainak átadásával. A megnyilt felhők közt pedig két angyal emelkedik egy férfival fölfelé. Felirata a lebegő mondatszalagon:

1. Den Printzen nahm des Himels Macht. 2. Doch da der Herr an mich gedacht 3. Auch kam die Siegbefochtne Schlacht
und
4. Temeswar würd wiederbracht
5. So hat Gott alles wohl gemacht.

alól: Aus Altlöblicher gewohnheit heraus gegeben von mir Johann Jacob Krawaten Lobsprecher der Teutschen Reimgedicht! sonst Iluminist Form- schneider und Brief-Mahler in Nürnberg.

Rm., mér. a rl. 17.3 : 28 cm.

35-93-282.

Jacobacy János

ötvös

1715 Eperjes

Kapmagyarországi ötvösök 20 l.

köilegény áll teljes felszerlésben. Mögötte
jük, ki a tengerpart köelében haladó ha-
tra teszi s a hátterből katonák köeledneh,
ilegény figyelemmel kisér. Öltözetök: lapos
géssel s rózsával a tiszteknél s kerek kalap
ggal s e fölött hor a legénységnél gonynyal; kettős elejű
ilyen hajtókával és gallérrel és vilagiskék
vilagiskék szegélylyel. A felszerelés szijai fe-
ezödnek. Feliratai a kép alatt:

7

illen-Corps

n Straßgschwandner"
ck, Verlag und Eigenthum der Kunst-
Leykum in Wien".

n, méretei 33.6:25.4 cm.
che Armée nach der neuesten Adjustirung.
aphirt von A. Pettenkoffer und A

fekete nyomás chinai papiroson
szinezett, alányomással.

55/93 № 1235.

Jacobey János

ötvös.

Eperjes város tanácsa szintén a czéh irásbeli válaszát terjesztette föl, kitetszik, hogy hét ötvös volt, de csak kevesen üzték mesterségüket, ek öregek és koldusszegények lévén. Négyen Eperjesen tanultak, ket- meczbányán, egy pedig Lőcsén. Szabályaik szerint csak 12 próbás ezüst- na szabad dolgozniok, azonban már a régi mestereknél szokásba jött k Eperjesen, hanem a szomszéd szab. kir. városokban, is olyan ezüstből i, a minőt kapnak a megrendelőktől, kivéve a katonatiszteket, a kik leg- 13 próbás ezüstből dolgoztatnak. Hogy mennyit dolgoznak fel, megálla- nem tudják, mert sokszor az ezüst hiánya miatt is huzamosabb ideig munkájok se akad s a legtöbben nem is mesterségükből élnek, hanem odásból. Zsidók és czigányok nincsenek ugyan a városban, de vannak polgárok és görög kereskedők, a kik az aranyat és ezüstöt összevásárol- y arany, ezüst tárgyakkal kereskednek, különösen vásárok alkalmával. 715-ben három férfi és két özvegyasszony volt, u. m. *Jacobey* János, Szerén, *Mikorán* Jakabné, özv. *Meesner* Mihályné és özv. *Keller* Henrikné. eniknek volt emeletes háza félig fából épült s szántó földje, kaszálója.

Dr. Illésy János. Magyarországi ötvösök 1732-ben. Arch. Ért. 1904 évf. 392. l.

nyomda Budapest.

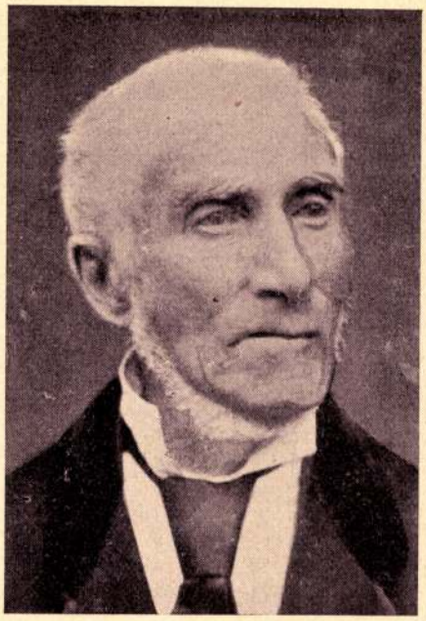

Donath Ábrahám, Prof. Donath apja

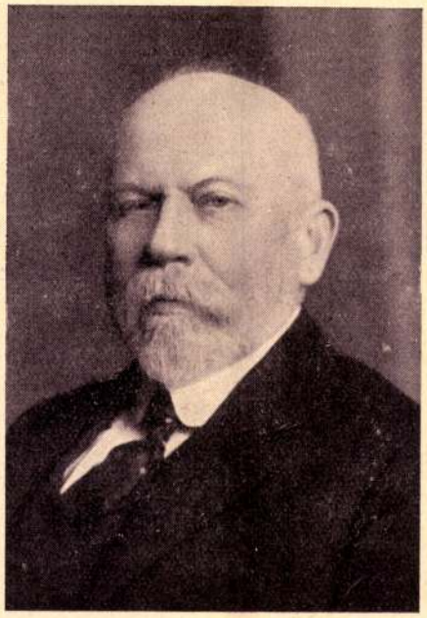

Prof. Dr. Donath Gyula egyetemi tanár

Prof. Donath anyja sz. Pollatschek Regina

PROF. DR. DONATH GYULA KILENCVENÉVES JUBILEUMA

Akik látják őt a Pro Palesztina Szövetség ülésein, amint lelkesedéstől égő és jóságot sugárzó szemeivel figyel, aztán tiszta logikával, a filozófus bölcsességével és a stilista precizitásával hozzászól mindenhez, amit a feltámadó Szentföld jövője szempontjából fontosnak, életbevágónak tart, — alig hiszik, hogy immár kilencvenedik életévéhez közeledő férfiú áll előttük. A szava higgadt, megfontolt, minden bőbeszédűséget kerülő. Egyénisége pedig izzó, lelkiségtől túláradó, ifjonti hévtől és rajongó ideálizmustól átfűtött. Ha valamit igazságnak ismert fel, nem ismer megalkuvást, szolgálja szerényen, a nagy lelkek alázatával és odaadásával. A nagyhírű egyetemi orvosprofesszor, ideggyógyász és pszichiáter pillanatig sem habozott, amikor a Palesztina-építés eszménye hívta. Nem mérlegelt és nem fontolgatott. Jött és kiállt a frontra, az első sorba és harcolt és lelkesült és lelkesített. Donath professzor gyorsabb tempót követelt, zsidó légió felállítását, az angolokkal való közvetlen és állandó tárgyalást, a zsidó tömegeknek erősebb megmozdítását, az áldozatkészség fokozását és új irányba terelését. Egyik cikkében felvetett eszméjét a Népszövetség bizottságai is méltányolták. Amit a *Mult és Jövő*, vagy a *Pester Lloyd* hasábjain megpendített, útmutatásul és gondolatfejlesztésül szolgált széles körökben. Fiatalos lelke vonzza az ifjúsághoz, amelynek problémáit különös szeretettel ápolja és becézi. Így vállalta a jeruzsálemi Héber Egyetem magyarországi bizottságának elnöki tisztjét is.

Donath professzor *egész fiatalon asszistens lett a bécsi és gráci egyetemen*, majd 1877-ben Grácban, a *fizikai kémia magántanára*, az orosz-török háború idején a katonai kórház vezetőjének hívták meg, 1902-ben kinevezték *a Szent István-kórház ideggyógyászati osztálya főorvosává, 1908-ban rk. egyetemi tanárrá*, közben *megnyerte a New-York állam nemzetközi díját az epilepszia terén végzett kutatásaiért*. 1890 óta ő szerkesztette a Klinikai Füzeteket, 1908 óta az *Epilepszia* folyóiratot. Munkássága kiterjed a tulajdonképpeni pszichiatrián kívül a *belgyógyászatra, szemészetre, bakteriológiára, kémiára*. Ő volt *egyik megteremtője a magyarországi alkoholellenes mozgalomnak*, amelyről számos tanulmánya jelent meg. A különböző orvosi területeken írt tanulmányai többszázat tesznek ki. Nagy feltűnést keltett „*Reflex und Psyche*“ című tanulmánya (1910). *Ő kezdeményezte a paralizis lázkezelését nátrium-nuccleinicummal, megelőzve a bécsi Wagner professzornak ennek malária val való kezelését*. Donath professzor még ma is sokoldalú irodalmi működést fejt ki, hazai és külföldi lapokban és *ma is hívják életbevágó orvosi konziliumokra*.

Megható az ő érdeklődése a héber kultúra iránt. Mikor *Ari Ibn Zahav*, „Jeruzsálem költője“, elküldte neki legutóbbi verseskötetét, nem nyugodott addig, amíg elejétől végig át nem tanulmányozta a nehéz poétai szöveget, föl-idézve a gyermekkorának emlékeiből fennmaradt héber tudását, amelyet a bajai szülői házból kapott és a segítségül hívott Patai József csodálkozásának adott kifejezést Donath professzor megőrzött héber szókincsén.

Donath professzor jubileumára még visszatérünk.

Prof. Donath hároméves korában (Jacobi olajfestménye)

Mult és Jövő 1938. aug-sept

DR. FÉNYES MÓR: MEGSZÓLAL EGY MARANNUS TANITVÁNY

— Utolért még Tanár úrnak a *Mult és Jövő* f. é. júniusi számában *„Marannus tanítványaimhoz"* c. levele és annak hatása alatt engedtem meg magamnak Tanár urat személyesen felkeresni, hogy most, amikor még válaszúton állok és tántorgok, esetleg szilárd álláspontot nyerjek. Soká állottam Tanár úr vallásoktatásának hatása alatt, de az évek és életviszonyok kiszívják az emberből a legerősebb eltökéltség erejét is és ami fő, a *hitszilárdság példái hiányzanak, a hit eleven erejének példáit mindig nélkülöztük.*

— Úgylátszik, Ön fonákjáról nézi a dolgok folyását, csak a hitehagyást látja, azt a *martiromságig menő hitszilárdságot* pedig, melyet a zsidóság zöme ma tanusít, figyelemre nem méltatja. Már pedig, ha Ráchel anyánk siratta is egykor gyermekeit, hogy nincsenek már, büszke épüléssel nézi ma másrészt, hogy *a középkori zsidóüldözéseknél tanusított heroizmust is felülmúló szívósságot tanusítanak a megmaradottak.*

— Igen, de vajjon *mi fűti már ezek ellentállását?* A renyhe megszokás, az oktalan dac, a nyájnak a szelleme, melyet az égő akolból semmi erő nem bír kiverni, úgy hogy az vesztére tart össze. Mert legyünk avval tisztában, hogy hitmeggyőződés ebben vajmi csekély szerepet játszik. Én tehát lelkiismeretes meghányás-vetés után . . .

— Ne folytassa! A kimondott szó rabjává ejti gazdáját, maradjon inkább ura nyelvének. És ne húnyjon szemet azelől, hogy a *vallásnak* van valamelyes, mélyebben rejlő *világszemléleti magva* is, melyet *a kultúrember megbecsülni tartozik.*

— És mi volna a zsidóságban az a világszemléleti mag?

— Nem akarok teológiai fejtegetésekbe elmerülni, de annyit első villanásra mondhatok, hogy *a zsidóság antropocentrikus világfelfogás*, szemben a teocentrikus vallásokkal. Az *emberből indul*, az *ember körül forog*, az *emberhez tér vissza.* A templom nem az istenség székhelye csupán, hanem az emberek áhítatának ringatója, a pap nem az istenség kiszolgálója, hanem a gyülekezet tanítója.

Azonkívül ránk, zsidókra, a *hitvallás becsület kérdése.* És ha ettől eltekintünk még, *szolidaritás, testvériség kérdése is.* Lehet-e cserbenhagynunk ama testvéreinket, kik hitükre életüket teszik fel? Minket a Gondviselés kedvezése a *szétszóródás*, az *idegenség érzete révén* megóvott ezer veszély közepette attól, hogy hitünket feladjuk, most gazdasági nyomás alatt odadobni ocsmányság volna. Aki olyan felekezetnek gyermeke, mely atyáit és őt magát erkölcsi erővel, lelkiséggel töltötte, a világ előtt pedig legalább is személytelen tiszteletet vívott ki, akarva—akaratlanul, olyan *erkölcsi terhet hord* a hátán, mint egykor a pusztában vándorló őseink a József koporsójában.

— S Ön bizonyára jobban ismeri énnálam annak a művészettörténeti megállapításnak valóságát, hogy a renaissance-kori festőknek, többi között Botticellinek alakjain az arcról, a szemekből leolvasható az a *lelki hasadás*, melyen keresztülmentek, amikor a keresztény-középkor komor világfelfogásából a felszabadító renaissance hangulatába lendültek át. Nemzedékeken át lesz hasonló, de sokkal mélyebb hasadás észlelhető az újkeresztények lelkületében is. Hiába, a századoknak is megvan a maguk ereje. Azok hívják az embert, és ha ő vonakodik jönni, eljönnek ők érte, mint a wandelnde Glocke a templomkerülő gyerekért és elborítják.

— Nem ismertem Tanár urat ilyen intranzigensnek, több megértést tételeztem volna fel.

— *Én értem, ha a felekezetközi áttérést* — hacsak nem házassági okból — *egyesek még visszamenőleg is érvénytelenítenék*, ép a mai uralkodó eszmeáramlat alapján. Mert ha lehet a zsidóságnak szemére vetni, hogy a nemzeti irodalomba idegen hangot és színt kever, akkor *az uralkodó felekezet sokkal inkább tarthat a vallási eszme felhigításától.* Hiszen kétségkívül *csak lelki megterhelést jelent a jövevényre az új vallás szigorú követelménye, a dogmatika komplikáltsága, idegenszerűsége.*

— Tehát rabjai maradjunk továbbra is a múltnak egy puszta történeti mulasztásnak? Annak a szerencsétlen ténynek, hogy a zsidó állam felbomlásakor nem adtuk fel nemzeti öntudatunkat.

— Ép ez a tény a mi nagyságunk bizonyítéka. Szembehelyezkedni egy oly hatalommal és oly dicső kultúrával, nem lehetett biztató, de viszont a császárkultusz egyrészt, másrészt a pogány vallási felfogások beözönlése mégis csak hevítette ellentállásunkat. Enélkül talán ma is pogányságban fetrengene a világ. Tessék kissé mélyére hatolni a zsidó kultúrhivatottságnak és kutatni azokat az értékeket, melyek nemességet biztosítanak számunkra. *A gazdasági elhelyezkedés olyan jövőt biztosit csupán, mely rövidesen multtá válhat, de a zsidó múlt oly energiák csiráit rejti, mely nagyobb jövőt biztosit.*

Amerika zsidó pénzügyminiszterét, Henry Morgenthaut tiszteletbeli doctori címmel tüntetik ki. Balra apja, idősebb Henry Morgenthau, az USA volt törökországi nagykövete

Daniel Persky,
a jubiláló newyorki héber iró

Jacobi Anna

Wehner Tibor: Képzőművészeti krónika
Komárom megye, 1985. május, jún

1. i forrás, 1985. 5. szám

Jacobi Elza

Jacobi Elza: Beethoven

Miefhoe Elsö Eiälli-
tasaból
Mult és Jövő 1929 XIX
268. t.

Jacobi Elza

Jacobi Elza: Jób

268

Miefhoc első Eiallí-
tásából

Mult és Jövő
1929. XIX. 268. l.

Jacobi Elza

nobrán

mit Brett

lásd

Bozi Magyarlex

475. h.

Jacobi János

Kisszebeni szár-
mazási ötvös

XVII. sz

lárd

Ernst-Muzeumaukcioja II

153 l.

1937

MÁRCIUS

Vasárnap **21** Virágvas.	**Franck** kávépótlékkal izesített Kneipp-malátakávé *nem luxus*
Hétfő **22** G. Katalin	
Kedd **23** Viktória	
Szerda **24** Gábor főa.	FEJFÁJÁS ELLEN **BERETVÁS PASZTILLA**
Csütörtök **25** Nagycsüt.	
Péntek **26** Nagypént.	
Szombat **27** Nagyszom.	Anyatejhiány pótlására kitünően bevált a **ZAMAKO** Kérjen kóstolómintát. Krompecher, Bp., Nádor u. 15

Jacobi János

egri ötvös XV. 24.

wod

Szaradok 1872. 297. l.

Nagyságos

Dr. Szentiváni Gyu

festőművé

Megbizásból értesitem, hogy Szerd
valószinüleg e hét folyamán szombato
volt Légrádon, igy akadályozva volt a

Hegyfalu, 1934. augusztus 8.

Jacobi János

az egri püspök vár őrsége volt 1500 körül.

Palaki Vidor dr. Az egri vár élete. Eger, 1937. 10. l.

Jacobi János

olasz ötvös Egerben a XVI-ik
Hyppolit Ések rendeletére a fer-
rarai udvarnak 1503 ban és
1507 be ötvenkét márkasúlyu
26 kanyik és 5 márkás – tálat
küldött Olaszországba, ezek arra-
jozásáni 10 deka arany for-
dittatott.

IROD.

Kör 10 l.

Jacobé, Johann MDK

(1733 - 1797)

bécsi metsző

az angol mezzotinto eljárás

egyik meghonosítója Bécsben

G. Rózsa: Friedrich John und die Schriftsteller der Aufklärung in Ungarn

Acta Historiae Artium 1956. IV Tom. 1-2 sz. 147 o.

Jacobi, Karl
Freiherr von Eckolm

Hoppar München
1927. 290

Jacobi, Karl Freiherr von Eckolm

MAGYAR MÜVESZET
1927, 290

Jacobei Károly festő M.D.K.

Kazinczy Ferenc, hejphalmi laka, és
" " siremlére
hejphalmon c. Zépzit litografálta
Haske és Társa, 1860

Gerszi, A magy. Zörajz. 1960 150

Jacobi Oliver

1906. grafi.

Kiáll. Nemzeti Szalonban

könyvjegyek.

Lovas sir V. 176.

JACOBELL Teodor

M.D.A.

1926-ban Nagybányán a szabadiskola tagja

Rétai: Nagybánya.. 337.1.

MDK

Jacobey

Albrecht főherceg arcképe, Jacobey másolata
Barabás u.

Iró-művészélet és hirvivő. Divatcsarnok, 1853.
dec.8. 72. 1464.

Jacobey

müvével találkozunk a hagyatékban

Hagyar mesterek a gróf Zichy-hagyatékban.
G. K. 930. XI. 30.

Jacobey K. festő MTK

"Madonna" 1869. A tari r.k. templomban.

422.o.

Gerthon:Nógrád. 1954.

MDK

Jacobey Károly, 1826-91.

Táj romokkal

Ernst Muz. 19. auk. 1922. máj.
16 1.

A Szovjetszkoje Iszkusszstvo cikke a magyar képzőművészeti kiállításról

A *Szovjetszkoje Iszkusszstvo* közli A. *Ligyinnek* a magyar képzőművészeti kiállításról szóló cikkét *„A realizmus útján"* címmel.

— A kiállítást — írja a lap — rövid idő alatt tízezrek tekintették meg. Meggyőzően tanúskodik a kiállítás hatalmas népszerűsége a magyar művészek nagy eredményeiről, akik művészetüket a felszabadult magyar nép szolgálatába állították.

A magyar művészek még sohasem készültek ilyen lelkesedéssel és alkotó lendülettel kiállításra. A készülődés az egész országra kiterjedt.

A kiállításon jelentős helyet foglalnak el azok az alkotások, amelyekben a magyar nép forró hálája jut kifejezésre felszabadítója és barátja, a nagy Szovjetunió iránt. *Ék Sándor* „A Dunánál, 1945." és „Felszabadítás" című képei, *Benedek Jenő* „Szovjet-magyar barátság" és „Mit láttam a Szovjetunióban?", *Móritz Sándor* „Szovjet kultivátor szerelése" és több más festmény nagy sikert aratott a kiállítás nagyszámú látogatója körében.

A magyar portré-festők legjobb munkáikat állították ki, amelyek a világ dolgozóinak nagy vezérei: *Lenin* és *Sztálin*, valamint a magyar nép nagy vezére, *Rákosi* Mátyás alakját örökítik meg.

A kiállított műveknek több mint fele a magyar nép hősies harcát eleveníti meg. Az a tény, hogy a mai magyar képzőművészek alkotásaiban ez vált uralkodó témává, arról tanúskodik, hogy érdekeik azonosak a nép érdekeivel, amely hazájában a szocializmust építi.

Az élenjáró magyar művészek, akik témájukat magából az élethől merítik, kiszabadulnak a formalizmusnak az országban még erős hatása alól és az élenhaladó, mély eszmeiségű szovjet művészet lelkesítő példájából merítve megerősítik kapcsolatukat a néppel. Egyre gyakrabban látni művészeket az ország nagyszámú építkezéseinél, az üzemekben és gyárakban.

Nemcsak a fiatal művészek, hanem az idősebb nemzedék mesterei is egyre világosabban látják, hogy igazi művészeti alkotást csakis az élettel való szoros kapcsolat képes teremteni.

A magyar művészek érdemeinek és művészi sikereinek az egész nép által történő elismerése jut kifejezésre abban, hogy a kiállításon szereplő legjobb művek alkotóit a magyar kormány határozatára nemrégen létesített Munkácsy-díjjal jutalmazták meg.

Hatalmas segítséget nyujtott a magyar képzőművészeknek a burzsoá Nyugat modernista, hanyatló művészetének rothasztó befolyása alól való szabadulásukban a Magyar Dolgozók Pártja Központi Bizottságának az ideológiai kérdésekről hozott határozata, valamint a nép szerető gondoskodása és támogatása, amelyben ma a demokratikus Magyarország művészei részesülnek. Az élenjáró magyar művészek döntő lépést tettek a szovjet művészek alkotómódszere, a szocialista realizmus elsajátításának útján. Még egy esztendő sem telt el azóta, hogy Budapesten nagy sikerrel állították ki a szovjet festőművészek képeit, amelyek megmutatták a magyar művészeknek a szocialista realizmus módszerének fölényét. De már most látni lehet a magyar művészek kitartó munkájának gyümölcseit, akik a szovjet társadalom szocialista művészetében nemzeti művészetük jövőjét látták meg.

Színházak szombati műsora

Operaház: Traviata (E. 1., 7). — **Nemzeti:** A Noszty-fiú esete Tóth Marival (7). — **Városi:** János vitéz (V. Sz. V. sor, 1., 7). — **Magyar:** Donna Juana (7). — **Madách:** Liliomfi (7). — **Belvárosi:** Moszkvai jellem (7). — **Fővárosi Operett:** Szabad szél (7). — **Vidám:** Ingyenélők (7). — **Ifjúsági:** Értünk harcoltak (7). — **Ültörő:** Becsület (fél 3). — **Fővárosi Varieté:** Májusfa (8). — **Rádió:** Apja fia (Kossuth 14.30). Szentivánéji álom (Petőfi 19.20). — **Fővárosi Nagycirkusz:** Szeptemberi vidám műsor (4, 8).

Színházi ügyelő

SZOVJET FILMFESZTIVÁLT rendeznek Iránban. A szovjet filmművészetet Mahmud Tfazzili iráni ujságíró méltatta a megnyitón, majd az „1950 május 1 Moszkvában" és a „Világ ifjúsága" című filmet mutatták be.

*

FILMMÚZEUMOT LÉTESÍTETTEK PRÁGÁBAN, *a csehszlovák filmipar államosítának ötödik évfordulója alkalmából. A múzeumot ünnepélyes keretek között nyitották meg. Megjelent Kapecky csehszlovák tájékoztatási miniszter és számosan a kultúrélet kitünőségei közül. A legértékesebb tárgyak közé tartoznak azok a technikai felszerelések, kosztümök és bábúk, melyeket Bulsakov, a Szovjetunió filmügyminisztere ajándékozott a múzeumnak.*

*

NAGY ZENÉS VIGJÁTÉKRA KÉSZÜL A RÁDIÓ. Címe: *„Dalol az ifjúság". Peterdi* Pál irta, a zenéjét *Romhányi* József szövegére *Kerekes* János szerzette. Főszereplők: *Kiss* Manyi, *Komlós* Juci, *Pogány* Margit, *Petress* Zsuzsa, *Fónay* Márta, *Vándor* Baba, *Bilicsi*, *Bátonyi*, *Gátcsiki*, *Komlós* Vilmos.

*

A ROMÁNIAI BUFFEÁBAN *megrendezték az ország valamennyi mozi-igazgatójának értekezletét. A tanácskozás célja mintalazoknak a kérdéseknek a megvitatása volt, amelyek az állami mozik működésének további fejlesztésével kapcsolatban felmerültek.*

„Mindenki nyer" és „Sziget rózsái"

Október 4-én nyit a politikai kabaré — Készül az új revűre a Fővárosi Varieté

A Fővárosi Népszórakoztató Intézmények két jelentős színháza, a *Fővárosi Varieté* és a *Kamara Varieté*, mint politikai kabaré, nagyban készül új műsorának bemutatójára.

A *Kamara Varieté* október 4-én nyilik. A műsor címe *„Mindenki nyer."* A műsort *Dihnovszij*, *Szlobodszkoj*, *Kellér* Dezső, *Fehér* István, *György* László, *Szilágyi* György, *Halász* Péter, *Nádassy* László, *Pártos* Jenő, *Szécsén* Mihály és *Vincze* Andor írták.

Szereplők: *Turai* Ida, *Dajbukát* Ilona, *Rácz* Vali, *Balogh* Erzsi, *Feleky* Sári, *Peti* Sándor, *Boros* Géza, *Herceg* Jenő, *Benedek* Tibor, *Andai* Béla, *Bellák* Miklós, *Forgács* László, *Bársony* István, *Kellér* Dezső, *Fehér* György, *Sárosi* Andor, *Alfonso*, a *Harsányi*-együttes, *Potassy* a bűvész, a két *Vavra* és a két *Delly*. Rendező: *Hegedüs* Tibor.

A *Fővárosi Varieté* a *Sziget rózsái*-ra készül. A bemutató napját még nem tűzték ki, miután nagy érdeklődés mellett megy a *Májusfa*. A Szigel rózsáit a *Föni munkaközösége* írta, zenéjét *Fényes* Szabolcs és *Polgár* Tibor szerezték. A táncszámokat *Harangozó* Gyula, *Berczik* Sári és *Hidas* Hédi költötték. A zenekart *Endre* Emil vezeti. A díszleteket *Vogl* Eric tervezi.

A revű főbb szereplői: *Fejes* Teri, *Kardos* Magda, *Demeter* Hedvig, *Dénai* Hedvig, *Zöldhelyi* Anna, *Latabár* Árpád, *Salamon* Béla, *Alfonso*, *Horváth* Tivadar, *Dékány* László, *Kazal* László, *Pálos* György, *Zoltán* Pál. A próbák *Szabolcs* Ernő és *Zoltán* Pál vezetésével folynak.

A hét filmjei

TALÁLKOZÁS AZ ELBÁN

Magyar hanggal tért vissza csütörtökön *Alexandrov* rendező híres műve, a *„Találkozás az Elbán"*. Ismét azok a nagyszerű pillanatok elevenednek fel a vásznon, amikor Altenstadt városában — a fasizta fenevad porbahullott feje felett — a szovjet és amerikai katonák megszorították egymás kezét; amikor minden becsületes embere a földnek azt hitte, hogy az őszinte béke tartós boldogsága születik meg ebben a kézfogásban. Hogy mégsem ez történt, az nem a szovjet és nem az amerikai katonákon múlott. Ők megtalálták egymást, a „hivatalos Amerika" legnagyobb nemtetszése, a békés rendezést biztosító egyezmények kijátszása ellenére. És itt lappang az a góc, mely azóta is újra csak aggodalmat kelt az egykori friss remények helyén, a góc, melytől úgy elborul a film a kezdő jelenetek égigcsapó heve, forró szépsége után. A tinta még nem száradt meg a protokollokon, mikor a világhódítás démonától megszállott amerikai imperializmus és a cinkos nagytőke már újabb háborús lángok szításán buzgólkodott. Csupán egyetlen folyó választja el a győzteseket, mégis a két parton két egymástól távoleső világ rendezkedik be. Egy a fasizmustól undorodó és eleinte a szovjet renddel is bizalmatlan, idős mérnök történetén keresztül, nagyhatású drámaisággal mutatja be a film, hogy a szovjet oldalon a *potsdami egyezmény végrehajtása*, a másikon — *Európa kirablása folyik*. A tiszta erkölcs, a népek szolidaritása, a nagy hagyományok tiszteletе, a jogaiba visszaülletett szabadság építkezik az egyik parton: az új iskolákkal, Heine visszaállított megbecsülésével, a megújhodó munka eleven lendületével. Rombolás a másik oldalon: a német nép megnyomorítása, rablás, sujtó ököl, sorozás, erdőirtás, üzlet, pöffeszkedés, meggyalázás, linceselés. Nyomatékos hangsúllyal szólnak ezek a megrázó jelenetek ma, a koreai agresszió és a német nép egységéért fokozódó harc idején. Abban rejlik ennek a hatalmas alkotásnak legfőbb értéke, hogy a magasrendű művészetben nyilatkozó tartalom benne olyan *hatóerővé* alakul át, mely a szocialista igazság átérzésével ad minden nézőnek újabb ösztönzést a békéért vívott küzdelemhez. Jelentékeny segítség ebben a magyar beszéd, a *Gudkov* rendező irányította szinkronistáink jeles munkája. A vezetőszereplők sorában: *Benkő*, *Szakáts*, *Kőműves*, *Bárdi* György, *Farkas*, *Pásztor*, *Sennyei* szólaltatják meg és festik alá igen érzékletesen a kitűnő szovjet együttes hangját és játékát, köztük: *Davidovét*, *Andrejevét*, *Nazarovét*, *Jurevszkijét*, *Orlováét*.

KÉT PAJTÁS

Ez a film szintén kedves ismerőse a magyar közönségnek. Az igaz barátságról szól. Azt mondja el *Lukov* rendező, hogy a Nagy Honvédő Háborúban eggyékovácsolt szovjet katonák, a mély barátságot kötött igaz férfiak közé sem a jó, sem a rossz, de még a szerelem sem verhetett éket. Szása, az urali kovács és Arkadij, az odesszai hajóács, a Szovjetunió két végéből összekerült két ellentétes ember; a hallgatag és a vidám két pajtás, milyen hősiesen áll helyt a körülzárt Leningrád harcának poklában és milyen áldozatosan tart ki egymás mellett akkor is, mikor összeződülnek. Csacsiságról van szó csupán, de komoly a harag. Illetve csak látszik annak — a *büszkeség* miatt. Ezt a büszkeséget győzi le mindegyik magában, mikor élete kockáztatásával, a tűzvonalon keresztül visz segítséget a másiknak. A barátság megbecsülésére int a film, a valamennyiünkben megbujó gonosz ördögnek, a büszkeségnek megfékezésére. A csaták helyében fogant jelenetek számos példáját adják a szovjet katona kiváló harci erényének és mutatják a katonákkal eggyéforrott polgári lakosság, a víz, élelem és világítás nélkül maradt emberek áldozatos hátorságát. Ebben a filmben is szerepel a népszerű *Andrejev*, ő az urali kovács, társa *Bernesz*. Meggyőző játékukhoz finoman illeszkedik *Sersnyeva* Taszja mérnöknőjének alakja.

A HIRADÓ-MOZI

műsorában elmúlt napjaink nagy eseményét: a tervkölcsönnyeremények sorsolását is látjuk a *Magyar Híradóban*. A helyszint, ahol a legizgalmasabb pillanatok lejátszódtak és azt, hogyan húzták ki a nyereményeket. Az *I. számú Fronthíradóban* szerepel a hősiesen küzdő Korea, a *Moszkvai Állami Filmstudió* készítette ezt a filmet. A színes műsor szép és igen érdekes filmje *„A Meteorológiai Intézet jelenti"* című, népszerű magyar tudományos produkció. Leleplezi a babonát és bemutatja a Meteorológiai Intézet munkásságát. A csehszlovák filmművészetet a *„Szerencsepatkó"* című hábfilm képviseli.

—ói—

A „SZOVJET ÖRMÉNYORSZÁG" *című új dokumentumfilmet, mely az örmény köztársaság életéről, iparának, mezőgazdaságának és kultúrájának virágzásáról szól, bemutatták a Szovjetunióban.*

Séta a Történelmi Arcképcsarnokban

Középkori várak és várkastélyok a mult században nagyrészt már csak romokban emlékeztettek a „vad időkre". Költők képzelete, festők ecsete idézte fel csupán ez időt és e várakat: „zordon... lovagkor, kiégett piros északi fény... képzelem újra meggyujt téged...", mint Petőfi írta, aki kóborolt e várromok között. Hajdani várkastélyok lovagtermében függöttek páncélos, buzogányos ősök képei, a XVI.—XVII. századból valók a legrégibbek, amelyek megmaradtak. Családi képtárakból kerültek a Nemzeti Múzeumba, régi várakat, történelmi eseményeket megörökítő képekkel együtt. Ez volt a mag, amelyből a *Történelmi Arcképcsarnok* kifejlődött. Egyik legrégibb muzeális gyüjteményünk. A mult évtizedekben keveset törődtek vele, pedig hányivetett sorsa is valósággal mozgalmas történet. A *Nemzeti Múzeumból* ideiglenesen a *Várbazár* helyiségébe került, onnan 1885-ben az országos kiállításra a *Műcsarnokba*, majd az ezredéves kiállítás miatt megint költöztették. Helyváltozások és átrendezések után is raktárban porosodtak a ritka olajfestmények, míg aztán 1922-ben a *Tudományos Akadémiába* kerültek. A gyüjteményt most ismét eredeti helyén, a Nemzeti Múzeum ódon falai közt leljük.

*

A jobboldali folyosóról egy kis ajtón, homályos helyiségen surranunk át, „rejtélyes" csigalépcsőre emlékeztető feljáraton, a *Pollák Mihály* épitette épület-remek ünnepélyes emeleti csarnokán, majd újabb titokzatos lépcsőfeljárókon végre feljutunk a Történelmi Arcképcsarnokba. Ha nem is évezredek, mint Egyiptomban a gulákról Bonaparte katonáira, de századok néznek le ránk a falakról. Nem csupán történelmi mozzanatok, arcképek és alakok, amiket itt látunk, hanem művelődéstörténetünk emlékei, képzőművészetünk előidőinek, fejlődéstörténetének színes adatai is. Történész, társadalomtudós, kulturhistórikus, képzőművész, de még színész és irodalomtörténetíró is lel itt kutatnivalót, a hely híján mindössze négy fülkében kutatók számára kiválogatott anyagban.

Ez bizony a mult Magyarországának négy évszázada, amint a feudalizmusból a tőkés rendszerbe átfejlődnek a társadalmi formák — festmények színeiben, vonalaiban valósággal képzeletünkbe elevenülve.

Minden fülkében, amint szinte káprázva nézünk körül e gazdagságban, a szigorú, keménytekintetű vagy ünnepélyesen képmutató arcok, díszes öltözékű, büszkélkedő alakok között, a magyar középkorban is *Petőfi* a kalauzunk: *„a fejetlen ország önzés bűnébe esett tagjai..."* Imhol, pillantásunk elsőnek is vértanukra csik. Ismeretlen festő a Wesselényi-összeesküvés vértanuit ábrázolja, *Zrinyi* Pétert, *Nádasdy* Ferencet és *Frangepán* Ferencet, aki börtönében verselt javítgatta, míg bokáján csörgött a bilincs. Arcképeik alatt a kivégzések mozzanatait látjuk, ismeretlen festő másolta színekbe, metszetről. Ki tudja, hogy az 1671-es kivégzésük idején német és olasz szövegü könyvekben irták meg vértanuságuk történetét és ismeretlen rézmetsző ábrázolataival díszitették e munkákat? Két oldalt szalagszerűen függnek e képek, a metszetekről hiven másolva, színezve a vértanúság egy-egy jelenetéről. Ezek a különös festmények nemesi udvarházakból valók, jeléül a nemzeti ellenállásnak a zsarnok I. Lipót jogtiprása ellen.

Egy másik falon *Mátyás király* arcképeiből látunk kis gyüjteményt a leginkább jellemző ábrázolásokból. XV. századi német festő műve, *Jacobei* Károly festette arckép és XVIII. századi képzeleti kép. Egy dombormű, a németországi Bautzen város kapujának hódolati emléke, gipszmásolatban. Ez az arcél a leghitelesebb Mátyás-portré. Amott *II. Lajos* király fiatalon, elmélázón, ahogyan özvegye, Habsburgi Mária festtette le idegenben *Bernard van Orley* hires festménye után. Szomory Dezső színművének zenei ritmusban tobzódó párbeszédét idézi fel, amint a gyengeakaratú király a végzetes mohácsi csata előtt szerelmes asszonyától búcsúzik, míg sok hadbahívott jobbágyvitéz utolsó szót sem válthatott „jósorsra" bízott családjával.

Ez itt komor, fekete köntösben és alapszínnel, *Zrinyi Miklós*, a szigetvári hős. Ránkmered a magasból *II. Szulimán*, ismeretlen, idegen festő műve és egy nagyméretű festmény *Francesco Geffels* „Buda visszafoglalása" című rézmetszete nyomán, mely az 1686-os ostrom utáni évben készülhetett. Velencei mester művészi értékű arcképe emelkedik ki a sok kezdetleges festmény közül, a várvisszavivás ostromló seregének egyik vezérét ábrázolja: *Sforza Pallavicini*. A középkori valóságkifejezés törekvéseinek érdekes próbája *I. Miksa* arc- és alakképe, bíbor köntösben és vörös színekben.

*

Halottak feküsznek itt felcicomázva, pompázatosan, fitogtatva gazdagságukat, aranyhímzésü, ékköves öltözékeiket a ravatalon. Négy nagy ravatalkép. Feltételezik, hogy XVII. századbeli kóbor festők, főnemesi udvarházakban bolyongó magyar piktorok készítették e kezdetleges kidolgozású képeket. Arra azonban alkalmasak, hogy anyagutánzásra törekvő ábrázolásaikról a kutató tanulmányozhassa a kor viseletét, ékszereit, fegyvereit, korabeli szokásokat, igy a ravatalozás módját. Két kép az *Illésházy*-házaspárt ábrázolja külön-külön ravatalon. Az egyik ilyen festmény tájképi háttér-részlete, műkedvelő módon ugyan, de mégis egykori gyászhintót mutat meg a késői utódnak. „Sírfelirat" — irásban és képben. *Tárkányi* István és felesége, *Szegedi* Zsófia egymás mellett, a nézővel szembefordulva térdelnek és kezükkel együtt tartanak egy kis kápolnát. Nemcsak viseleti, de épitészeti szempontból is tanulmányi anyag. Főurak és nemesek életkörülményei tárulnak elénk e festményekről, gőgbe merevedett császárok nagy alakportréi között, halottá dermedten vagy visszaidézve az életbe, amint éltek.

Festői tekintetben mennyire más, kidolgozottabb és jellemzőbb festmények az erdélyi fejedelmek arcképei. *Kemény János*, akinek *Önéletirása* történelmi forrásmű, a politikai és vallási szabadság harcosa, *I. Rákóczi György*, *Bethlen Gábor*, akinek még a csaták között és egész Európát behálózó diplomáciájának irányítása közben is jutott ideje iskolákra gondolni. *Teleki Mihály*, *Apaffy Mihály* első minisztere, akit *Thököly Imre* legyőzött a zernyestei csatában.

Fellélegzik a látogató, amint e sötét színezésü képek és sötéten komorló idők rég letünt világából a kuruckor fülkéjébe lép. Ritkán látott arckép *II. Rákóczi Ferencről* *Richter* Dávid művészi alkotása. A kuruc lovasok küzdelme című festményt ismeretlen képíró festette *Rugendas* metszetéről, amely korhangulatot lehel és alkalmat a kuruc viselet és fegyverek tanulmányozására. Fölötte a Nagyfejedelem családjának ismeretlen festők alkotta képei, köztük feleségének, *Hesseni* Amáliának portréja, amely állítólag *Kupeczky* János műve, aki *II. Rákóczi Ferencet* is lefestette...

Egy-egy jellemző festményt a történelmi, haladó irányú főesemény köré úgy válogatott ki *dr. Vayer Lajos (akinek terve szerint rendezték a kiállítást)*, hogy a több szempontból tanulmányozható, jobbára egész alakban ábrázolt uralkodók, főurak, nemesek, majd utóbb szellemi munkásságba elmélyült életű értelmiségiek ellentétesen képviseljék a kor politikai irányzatait. Jellemképek, bár nagyrészt fogyatékos kifejezésü festők munkái, de császárok és főurak tekintetéből, testtartásából mégis felismerhető az önzés, önkényeskedő természet, a gög és hatalmaskodás.

*

Ime, a feltehetően képzelet után készült metszetekkel szemben egy hiteles arckép *Laczkovics* Jánosról, a Martinovics-pör vértanujáról. *Falusi* Zsigmond festménye. Közelében *Német* János kir. ügyigazgató, a vértanuk sátáni közvádlójának arcképe. Az ott *Görög* Demeter, a bécsi *Magyar Hirmondó* egyik szerkesztője, aki lapjában tudósitást közölt Martinovics és társai kivégzéséről. *Weber* Henrik festménye *V. Ferdinándot* ábrázolja a koronázási dombon. Arcképek, amelyek emlékeztetnek a magyar festészet kezdeti idejére, a reformkorra és a nagy időre, amikor Kossuth szavára a magyar nép kimondja függetlenségét, a jobbágyfelszabadítást és Petőfi meghal a magyar népért és a világszabadságért.

Vértanuk, szabadságharcosok, a 48-as forradalom eszményien nagy férfiai... Megdobban a szívünk, megmelegszik a vér ereinkben, mintha Petőfit olvasnánk: *„És hogyha egyszer A szolga emberré emelkedik, Ehen hal meg vagy a bitófán, De többé szolga nem lesz!"* *Than* Mór, a 48-as tábori vázlatok festője *Batthyányi* Lajos, *Barabás* Miklós pedig *Eötvös* József. *Széchenyi* István és a vértanu *Jeszenák* János arcképével szerepel. Finomkivitelű apró festmény *Kossuth kis gyermekeit* ábrázolja. *Kindermann* Adolf műve. Ismeretlen festő fekete alapszínű turini képe: *Kossuth a számüzetésben* a köztársaságiak nagytollú kalapjával a fején. *Parlaghy* Vilma egyik festménye az *öreg* Kossuth Lajosról. *Székely* Bertalan *Horváth Mihály*-portréja. Ismeretlen festő műve *Kolozsy* Gábor jurátust jeleníti elénk, ki *Lamberg* szívébe döfte a kést, amelyet Petőfi megénekelt. Közben egy alig ismert, de hiteles Petőfi-portré, *Mezei* József alkotása. *Brocky* Károly Londonban festette meg *Kmetty* György és *Mészáros* Lázár tábornokok arcképét. *Coziwa* Sándor Párisban *Szemere* Bertalant... Megannyi szabadságharcos, államférfi és vértanu, kikről a költő zengte — önmagára leginkább találóan — *„Légy lámpa, mely míg másoknak világit, Tulajdon életét fogyasztja el..."*

*

A vér és gyász a múló időbe enyhül, a nép dolgozik és az évek, évtizedek sodra közelebb hozza a haladás hullámverését. Császárok, várurak helyett a szellem embereinek arcképeire villan a szemünk. Leheletfinom ecsetkezelésü, remek jellemzésü kis portré; a fiatal *Kazinczy* Ferenc. Ismeretlen festő műve. *Donáth* János: *Virág* Benedek és *Trattner* Mihály nyomdász, *Kubinyi* Géza: *Horváth* István történetiró, *Guárani* Alajos: *Erkel* Ferenc, *Molnár* József és *Tikos* Albert; *Önarcképe*, hogy csak néhányat említsünk a XIX. század elejéről. *Vastagh* György: *Mocsáry* Alajos, *Boruth* Andor: *Gyulai* Pál, *Marastoni* Jakab: *Szentpétery* József ötvösművész, *Jacobei* Károly: *Szentpéteri* Zsigmond színművész és más színészarcképek. *Petz* Henrik polgári házaspárt ábrázoló festménye is már mind azt az időt jelölik, amikor a páncélok, buzogányok, fegyverek erőszakát a polgárok vagyonosodásával a kezdeti tőkés rendszer uralma váltja fel.

És itt „megtorpan" a történelem. Egy-egy maradibb politikus vagy bankár arcképe már a XX. század „pillanatnyi" csöndjét érezteti, „mintha mi sem rezzenne", — amint a költő figyelmeztet —, de „rohanunk a forradalomba"... És ha majd összegyüjtik az új idők anyagát, az ódon Történelmi Arcképcsarnokban **újra kezdődik a magyar történelem.**

Tamás Ernő

DUNÁNTÚLI KÉPESLAP

II. Göcsej

Jólesik vissza-visszatérni a széles horizontokban elnyujtózó dunántúli tájhoz. Kanizsáról a „szegek" egykor oly elhanyagolt göcseji vidékén visz keresztül az út. Zsupfedeles, jellegzetes kontyos házak, faragott oszlopos tornácok, tarka piros-kék festésü oromfalak, kivágott padlásdíszek, petuniák a barokkos ablakokban, a nyár emlékét őrző mályvácskák körói, pergőmagú fáradt napraforgófejek, — itt egy göcseji dárdakerítés, amott egy vén szélkakas egy harangtornyocskán s bent a házakban a népmüvészet annyi sok kedves, szép és értékes alkotása. Persze, ne gondoljunk errefelé alföldi böségü kulák-bútorokra, szörhímzéses párnatornyokkal púpozott superlátus ágyakra, erdélyi szuszékokra, hanem inkább ügyes faragásokat, fortélyos paraszti barkácsolást talál itt a kontyos házak népénél a müértő gyüjtő: spanyolozott mángorló lapickákat, flintás betyárokkal ékes tükörkereteket, fifikus nyitású beretvatartókat, sótartó szarugurgulákat, puskaporozott diszitésü kobakokat, jóalakú és szépzománcú korsókat.

A szőlődombok szüreti nászhangulatban illatoznak az egerszegi határban, „Göcsej kapujában" is. Nova, Lenti, Zalalövő s a többi gócpontja ennek az ízes, legösibb tájszólásunkat őrző vidéknek, (az ember meg sem kísérelheti lekottázni az idióma muzsikáló magánhangzóit, meglepő másaihangzó-játékait) a Hetések falvaiban, az országúti nevezetes fakeresztek mentén, a szelid lankák közt, melyeket már hegynek tisztel a névhasználat, a Jánkahegyen és a Henyehegyen, meg a Kandikó tetején, ahonnan ellátni a Balatonig is, a stájer hegyekig is, — mindenütt jegyezzük-töltögetjük a noteszlapokat „reggetül óta" s most a zalaegerszegi szálláson kezdtük meg összefoglalni „iámpagyujtatkor", mit is tapasztalt az ujságíró a már őszies esőnyiroktól csapzott váltakozó lombfenyves-tájakon, a salomvári ciklámen-orgiák vidékén, — hogy él a nép a falvakban, amelyek neve csupa magyar muzsikaszó: Lentikápolna, Kerkafalva, Alsószenterzsébet, Ramócsa, Kissziget, Cseszteg, Szentgyörgyvölgy, Pölöske, Bázarekettye, Ozmánbükk, Babosdöbröte!

Utóbbi faluban a „Göcseji úttörő" tszcs dolgozik, de az eldugott kis ozmánbükki település sem marad hátra: Ujj Józsefné a falu bírája, — 49 család 78 taggal szorgoskodik a tszcs 350 holdján. A megyében büszke örömmel hangoztatják, hogy július 1. óta megduplázódott a tszcs-k száma, a tagság pedig pláne megnégyszereződött. Zala megye szántóterületének 5.4 százaléka áll társas megmüvelés alatt s az élenjáró községek ezek voltak az idei kenyércsatában: Zalaszentmihály, Szentpéterur, Zalalövő, Magyarszerdahely, Galambok. A szégyentáblára kerül viszont a zalaszentgróti járás, ahol egyetlen középparasztot sem nyertek meg a társasgazdálkodásnak. Intő iskolapéldája ez annak, mit jelent a renyhe megpihenés az önelégültség babérjain. Aktiv felvilágositó munkával, sok türelemmel, okos szóval és példamutatással ez a járás is kiköszörülheti még a csorbát. Mindenesetre itt a tanulság: semmiféle technikai szervezés sem pótolja a politikai munkát!

Hallom, Kasza Ferenc 17 holdas középparaszt is ógott-mógott eleinte, hogy aszongya, ő majd még alszik rá egykettőt... Falubéli parasztársa, Lákovics Jenőné bezzeg hamarébb kimondta a szót: „Új életet kezdünk, bevisszük a földet a csoportba!" És az öreg Hancs Vendel, szombatfai bíró, aki 16 holdját adta be, hangosan és büszke örömmel hirdeti: „Öreg ember vagyok már, de csak most, hogy csoporttag lettem, érzem, egész ember lett belőlem." (Igy történt, hogy Kasza Ferenc is fölébredt s ma már az ő földje is a tszcs-t erősíti.)

Az említett Lákovicsné, meg az ozmánbükki bíróné mellé sorakozik a surdi asszonyok esete. Itt valamikor Zichy-birtok volt, az Ödön grófé. Nem, azé, akit Jellachich futárjaként százkét éve akasztatott fel a szabadságharc. A 48-as áruló egyik vér- és névrokonáé volt Surd. Ma az agancskeresztes kilencágú koronás címer helyett a nép államának címere diszíti a „Boldogulás útja" tszcs-t s ezt a csoportot a hétholdas Beznicznéné hozta létre asszonytársai segítségével. A surdi asszonyok voltak a motorikus erő s az ő lendületük, öntudatuk viszi tovább a munkát.

Fúgó szelektorok a határokban — a szivekben fogadalmak: október 8-ra a búzát, 20-ára a rozsot is elvetjük, a mélyszántással pedig december 12-re végzünk, s nem feledkezünk meg az éberségről sem. (A kulákok őszi trükkje: tisztitatlan vetőmaggal kisérleteznek, ezért kell a körmükre nézni nagyon!)

Ellenséges hadmozdulatokkal találkozunk a városba érve is. Zalaegerszegen nemcsak a virágszönyegek virítanak, de kivirágzott sok társadalmi gyom és dudvanövény is. Legutóbb leplezték le a sztreptomicines feketéző-bandát (85 és 120 forintért vesztegették a gyógyszer grammját), aztán károgó varjak hada terjesztette a közellátási vészhireket. Nincs hús! — mondták, amikor naponta 6—8 mázsa hús maradt vissza a székekben s tárolt éjszakánként a városi hütőházban. Szappant kell venni! — huhogták, amire a népbolttok egész szappanhegyekkel válaszoltak. Fogytán a só! — károgták, ám az üzletekben akár tízkilókat is adtak. Igy skáláztak végig a gyufával is, meg a lámpabéllel is. A cukorfronton is felsültek, rövid zökkenő után elég burgonya, hagyma is van a nyilt piacokon, de hát a kulák-lelkület kifogyhatatlanul leleményes az újabb offenzivák terén. Ezért nem árt az éberség a városban sem.

Élenjárnak a kemény harcban a lovászi olajdolgozók. A toronyszerelőknek a régi norma 700 órát utalványozott, az új ötszázat, ők 396 alatt teljesitenek, tehát 104 órával előbb. Minden errefelé ólálkodó titóista és jobboldali szocdem ügynöknek szól a válasz: az új norma nemcsak teljesíthető, de ime, túlteljesítettük is! És a termelési csőszerelők is 115 százaléknál tartanak!

Küzdelem az élet. Szántóföldön és iparban, hivatalban és a művelődés terjesztésében. Lakáshiány? Van, de enyhül. A hírhedt „Nemesi Pénztár" Kossuth Lajos-utcai házában ma már dolgozók laknak. Az Ingatlankezelő KV három hónap alatt 23 épületet alakított át lakásokká.

És most tették le az ötéves terv során épülő nagyteljesítményü ruhagyár alapkövét és 3000 új könyvet kapott a közkönyvtár és a Rigolettót adta elő a Gördülő Opera a gimnázium dísztermében... Épül az ország, szépül az élet.

Ezt érzi Göcsej népe, a zalai falvak és városok népe is.

5—10—25 kg
robbanásmentes
kannákat veszünk
Illatszerbolt, IX., Lónyay-utca 12.
Telefon: 188—340.

Eminescu:

Esti kürtszó

A hold világa alig tünt föl,
Ezüstösek a hegycsúcsok.
Az erdő halkan felsusog
S egy esteli kürt sirva tülköl.

Mindig halkabban, csendesebben,
Mindig távolabb, távolabb...
Halálvágyban szőtt álmokat
Ringatok el sok régi sebben.

Mért hallgat el olyan riadtan,
Mikor a lelkem érte küld?
Mondd, fogsz-e sirni, esti kürt,
Majd valamikor énnekem?...

A csillagig...

A csillagig, mely este kel,
Az út oly véghetetlen,
Hogy ezredévek múlnak el
Míg fényük ide lebben.

Lehet: már régen kialudt
A kéklő távlatokban,
De rezgő fénye, a hazug,
Egünkön csak ma lobban.

A csillagkép, mely régen holt,
Lassan suhan az égre;
Amíg nem látta senki: volt.
Ma látjuk már: de vége.

Épp igy: ha béna és süket
És éjbe hullt a vágyunk,
A holt szerelmek fényüket
Még küldözik utánunk.

Fordította: Dsida Jenő

BARTÓK-EMLÉKMŰSOROK A RÁDIÓBAN. A szombati és vasárnapi műsor a következő: **Szombat,** *Petőfi 16.00:* Megemlékezés Bartók Béláról. Előadás. *Kossuth 16.20:* Bartók-hangverseny gyermekeknek. **Vasárnap,** *Petőfi 14.50:* Bartók: Szlovák népdalok.

*

UTTÖRŐHANGVERSENY VORONYEZSBEN. Voronyezsben a „*Dinamo*"-stadionban hangversenyt adtak az úttörők. Az elhangzott ének- és zeneszámok kivétel nélkül mind a *békeharc* kérdésével foglalkoztak. Az ünnepélyes hangversenyen a városnak mintegy *tizezer* dolgozója vett részt.

*

BULGÁRIÁBAN a tudomány-, művészet- és kultúrbizottság kezdeményezésére negyvennapos tanfolyamot indítottak énekkarvezetők képzésére. A tanfolyamon az ország legkülönbözőbb részeiből vesznek részt hallgatók, akik megismerkednek a zene alapelemeivel, szerkezetével, a hangszerekkel és az énekkar-vezénylés elemeivel.

A Román-Magyar Barátsági Hét

Szeptember 23-án kezdődik Bukarestben a Román-Magyar Barátsági Hét. Munkások, politikusok, művészek képviselik nemzetünket a román népi demokrácia fővárosában és ismertetik meg a román dolgozókat a magyar népköztársaság eredményeivel és alkotásaival. A Román-Magyar Barátsági Hét szép és figyelemreméltó megnyilvánulása annak az új szellemnek, amely a *sztálini nemzeti elv* értelmében oly sok félreértés és csalódás után gyökeret vert a dunai népek között. A magyar és román népet régi urai évszázadokon át uszították egymás ellen, saját osztályérdekeik javára felhasználták a sovinizmust, a nemzeti ellentéteket. De Közép-Európa népei felébredtek...

Hazafiságukat, nemzeti öntudatukat, nemzeti müveltségüket most már sajátmaguk épitik fel, uraik és a régi kizsákmányolók nélkül, felhasználva a nagy sztálini nemzeti rendező elv értékes útmutatásait, világraszóló jelentőségét. A magyar és román nép mostani találkozása is beszédes bizonyítéka annak az együttmüködésnek és egyetértésnek, amely a feudokapitalizmus és fasizmus igájának lerázása óta meggyökerezett Közép-Európa nemzetei között. A román nép, éppúgy, mint a magyar nép, most feltárja a mélyből népi kultúrája rejtett kincseit, amelyeket az idegen réteg eddig elfedett és a felületes úri álmüveltség eddig eltagadott; népi tehetségek bukkannak felszínre és a népi alkotóerő a szabadságát elnyert munkásosztály és dolgozó parasztság minden rétegében új alkotásokat, új, nagyszerű eredményeket teremt.

Akárcsak a magyar nép, a román nép is a népi demokrácia szerint épiti fel országát és az azonos politikai elv, társadalmi rendszer is segíti együttmüködésünket. A Román-Magyar Barátsági Hét tehát újra nagyon jó alkalom lesz arra, hogy müvészeink, dolgozóink megismerjék egymást, megismerjék egymás alkotásait, sikereit és eredményeit, kicseréljék tapasztalataikat és gondolataikat. A magyar és román nép állama, országa, nemzeti élete a felszabadulás óta megújhodott; mindkét nép a Szovjetunió baráti szövetségében erős és dönthetetlen bástyája a békefrontnak; müveltségük és haladó hazafiságuk — a dolgozók hazafisága — a béke nagy és egyetemesen emberi gondolatát és valóságát erősíti. Ebben a szellemben *üdvözli a magyar nép a baráti román népet.*

A Román-magyar Barátsági hétre
Bukarestbe érkezett a magyar küldöttség

A Román-Magyar Barátsági Hétre pénteken délben megérkezett a bukaresti repülőtérre *Jóboru* Magda közoktatásügyi államtitkár vezetésével a magyar küldöttség. A küldötteket a román és a magyar lobogókkal, a két nép barátságát éltető feliratokkal díszített repülőtéren meleg ünnepléssel fogadták.

A fogadáson megjelent *Szenkovics* Sándor, a Román Népköztársaság könnyüipari minisztere vezetésével a kormány és a Román Munkáspárt több tagja. *Buican* helyettes közoktatásügyi miniszter üdvözlő beszédében kiemelte, hogy a két ország dolgozóit ugyanaz a fennköltcél lelkesíti: *a szocializmus építése* és a *békeharc.* A magyar küldöttség nevében Jóboru Magda mondott köszönetet a baráti fogadtatásért. *Meggyőződésünk — mondotta — hogy ez a barátsági hét és a Budapesten rendezendő barátsági hét még mélyebbre teszi a kapcsolatot a két nép között és népeink szoros barátsága még erősebbé teszi a béketábort.* Jóboru Magda beszédét Rákosi Mátyás, Gheorghiu-Dej, a Szovjetunió és Sztálin éltetésével fejezte be.

A koreai nép támogatása a béke ügyét szolgálja

Irta: Mester Erzsébet
a „Megvédjük a békét" magyarországi mozgalom Országos Tanácsának titkára

Mikor az amerikai agresszorok fegyveresen törtek a koreai népre, a „Megvédjük a Békét"-mozgalom Országos Tanácsa július 4-i nyilatkozatában az egész magyar nép felháborodását fejezte ki az aljas támadás felett: „Csak néhány hét múlt el azóta, hogy a magyar nép aláírta a stockholmi felhívást s egyöntetűen fellépett a béke magasztos ügyének védelmében. Hétmillió magyar nevében, akik a felhívást aláírták, az Országos Tanács legerélyesebb tiltakozását fejezi ki az imperialisták aljas provokációja ellen, a koreai nép megtámadása ellen. El a kezekkel Koreától!"

Röpgyüléseken és nagygyüléseken az egész országban forró szavak hangzottak el a koreai néppel való szolidaritásról. Panyi Ferencné, sztahánovista munkásnő azt javasolta, hogy küldjön a magyar nép a hős koreai nép megsegítésére egy jól felszerelt tábori kórházat. Kitörő lelkesedéssel fogadta el a magyar nép ezt a javaslatot. Üzemek dolgozói 2—5 órai munkájukat ajánlották fel erre a célra. A Standard-gyár műhelyeiben néhány óra alatt 8000 forintot gyüjtöttek. A Ganz Vagongyár, a MÁVAG dolgozói versenyeztek, ki legyen az első a gyüjtésben. Az Országos Tanács titkárságához magánosok küldtek gyógyszercsomagokat, a kisiparosok ingyen készítettek hordágyakat és más kórházi felszerelést. A gyüjtés több mint 16 millió forintot eredményezett. A magyar dolgozók továbbá azt a kívánságukat fejezték ki, hogy minden hónapban keresetüknek bizonyos százalékát adhassák a koreai nép támogatására.

Népünk felismerte, hogy a koreai hősök nemcsak Korea szabadságáért, függetlenségéért harcolnak, hanem a béke egyetemes ügyéért. A békebizottságok felvilágositó munkája hozzájárult ahhoz, hogy a magyar dolgozók megértették: a béke megvédése szorosan összefügg a szocializmusnak országunkban folyó építésével, hogy népgazdaságunk fejlesztése a nemzetközi béketábor erősítését és a koreai nép megsegítését is jelenti. A „Koreai Héten" jelentékenyen túlteljesítették az új munkanormákat. „Mi, a „Vörös Október"-brigád tagjai — irta a Siemens-müvek dolgozóinak csoportja — a Koreai Héten kimagasló eredményt értünk el, mert fűt bennünket az a tudat, hogy minden elért eredményünk egy-egy csapást jelent az amerikai imperialistákra és egy-egy lépést előre, a béketábor megerősítése útján." A munkásbrigádok 176 százalékkal teljesítették túl vállalásaikat.

A csepeli Rákosi Mátyás Müvek dolgozói egymillió forint értékü tervenfelüli felajánlást teljesitettek a „Koreai Héten". Czukor Anna Kossuth-díjas sztahánovista köműves 8 óra alatt 18 köbméter helyett 36 köbméter falat emelt. Muszka Imre Kossuth-díjas vasesztergályos új normáját 270 százalékra teljesítette, Ruzsina Mihály tatabányai vájár kilenc csille helyett már a harmadik napon 15 csillére való szenet termelt ki. Fülöp Erzsébet, 12 gépen dolgozó szövőnő pedig — aki munkamódszerét Dubjága szovjet szövőnőtől tanulta — 195 százalékot ért el.

Hajdu megyében a békevédelmi bizottságok feltünő helyen függesztették ki Korea térképét, s a térkép mellett a város vagy község termelési grafikonját. A békevédelmi bizottságok kívánságára Koreát ismertető előadásokat szerveztek az ország különböző részeiben. Néhány hét alatt 131 községben 100.000-nél több paraszt vett részt ilyen előadáson. Az előadásokat kultúrmüsor követte. A dolgozók részéről az a kívánság merült föl, tartsunk gyakrabban ilyen előadásokat, ismertessük a békeharc ügyét.

A magyar népnek a szabadságáért és függetlenségéért küzdő koreai harcosok iránti szeretetét és együttérzését fejezi ki az az új kezdeményezés, hogy tömegével küldenek csomagokat a koreai népi hadsereg katonáinak. Minden dolgozó anyagi lehetőségéhez mérten veszi ki részét a csomagküldésből. Eddig 843.200 öt-tíz forint értékü csomag ment el Koreába. A csomagokat koreai nyelvü kísérőlevéllel küldik, a feladó címének feltüntetésével, hogy a koreai harcos esetleg válaszolhasson a csomag küldőjének.

Az amerikai agresszorok Korea megtámadásával a béke és a szabadság hiveit is meg akarták félemliteni az egész világon. De a magyar nép példája is bizonyítja, hogy az új háború imperialista gyujtogatóinak kísérletei kudarcot vallottak. A magyar nép ma világosabban látja a békeharcban reáháruló feladatokat, tömöríti erőit, fokozza békeakaratát és mind következetesebben harcol az agresszorok és belső ügynökeik ellen, együtt hallatja hangját valamennyi békeszerető néppel, akik az amerikai agresszió megszüntetését követelik Koreában. *(A „Tartós békéért, népi demokráciáért" legújabb számából.)*

Ilyen legyen a jelöltünk!

Két dolgozó elmondja: kit küldjenek a tanácsba

Még hetek választanak el október 22-től, de a dolgozók között már igen sok szó esik a munka szüneteiben a tanácsválasztásokról. Megérzik a kisebb-nagyobb emberi közösségek hangulatán, egy-egy üzemben, a munkahelyen, vagy pihenő közben, a társalgókban, hogy az új világban, a dolgozó nép országában készülnek a választásokra.

A dolgozó nép most saját fiait küldi a tanácsokba. Mégpedig *legjobb fiait,* hogy azok szólaljanak fel nevükben, azok intézzék gondjaikat, azok képviseljék a választók érdekeit. Erről esik szó ma a munkahelyeken, amikor a legdemokratikusabb kormányzati formáknak, a tanácsoknak megválasztására készülünk.

— *Milyen jelöltet kíván a nép?*

Ezt a sokrétü kérdést persze nem lehet röviden megválaszolni. De egy-egy részletére az is rámutat, ha belátogatunk valahova és találomra megkérdezünk egy-egy dolgozót, mondja el, milyennek akarja az októberi választás jelöltjeit.

Belátogatunk például egy *színházba,* ahol folyik a próba, a színpadról ének, a zenekari mélyedésből muzsika száll fel s amikor egy kis szünetre sor került, megszólítunk egy muzsikust.

Szőke fiatalember, pápaszemes, gomblyukában a kiváló munkások jelvénye. *Szücs* István, az Állami Operettszínház zenekarának első klarinétosa. Szóbahozzuk a jelöltek kérdését.

— Az első és a legfontosabb — mondja *Szücs* István — hogy a jelölt ne úgynevezett „régi ember" legyen, ne bürokrata. *Hanem a dolgozók közül való.* Olyan legyen, aki a legtávolabb áll a hajdani tintamolytípustól. Minden részletében és vonatkozásában *jól ismerje az életet.* Meg tudja becsülni az emberek foglalkozását. És rajta legyen hogy *mindenki megbecsülje a másik foglalkozását is.* A jelöltek legyenek a *nép felvilágositói* és pillérek legyenek azoknak a különbségeknek áthidalásában, amelyek az embereket egymástól még elválasztják. A legnagyobb és legmélyebb emberi közeledést szolgálja a tanács tagja és *egyformán szívén viselje mindenki sorsát.* Komoly ember legyen, aki sokat tapasztalt, az életet ismeri. Egyszóval a dolgozó nép fia legyen, s a dolgozók minden rétegének képviselője kapjon helyet a tanácsokban. A tanácstag olyan ember és olyan munkaerő legyen, aki minden erejével a gazdasági megerősödést, az életszínvonal emelkedését szolgálja, aki teljes odaadással vesz részt a békeharcban és mint a Népfront hatalmas táborának képviselője, *közösséget érez ennek a nagy tábornak minden egyes tagjával...*

— Bizony, olyan legyen, aki a nép akaratát, a nép jólétét szolgálja — szól hozzá *Kiszeli* Mihály főszabó. — Ehhez pedig az kell, hogy ismerje is mindnyájunk szakmáját. Ne amolyan íróasztali ember legyen, hanem olyan, aki tisztában van azok életével, akiket képvisel.

A beszélgetés során a dolgozók minden szaváből kitünik: a maguk emberét akarják ott látni a tanácsokban, *aki olyan, mint ők,* nem a közösségtől elvonatkozott „hivatalnok".

— Jól folytassa a maga területén azt a munkát, amelyet a népi demokrácia kormányzata elindított a jól befejezett hároméves tervvel, meg a most folyó ötéves tervvel, amelynek eredményeit mindnyájan látjuk. Folytassa azt a munkát, amelynek eredménye, hogy a romok helyén új élet kezdődött, amely a helyreállított hidaktól a közeljövőben megépülő földalatti gyorsvasútig terjed és azontúl is a béke és munka jegyében a mind boldogabb jövő felé halad — igy lehet összefoglalni azt, ami a beszélgetésben elhangzott.

Ebből az egy-két szóból is kiviláglik, hogy milyen jelöltet kíván a nép: *ipari munkások dolgozók, a néphez hü értelmiségiek legjobbjai kerüljenek a tanácstagjelöltek sorába, a nép fiai, akik a nép teljes bizalmával rendelkeznek és továbbépitik a magyar béketábor útját.*

MDK

Jacobey Károly festőm.

Tamás E: Séta a Tört. Arcképcsarnokban. Kis Ujs.
1950. szept. 24. 6 l.

Jacobey Károly MDK

Lotz Károlyné

Műcsarnok 1934 Bp. Székesfőváros Képtárának katalógusa

MDK

Jacobey Károly festő

Szentpéteri Zsigmond szinmüvész, festm.

Tamás E: Séta a Tört. Arcképcsarnokban.
Kis Ujs. 195o. szept. 24. 6 l.

Jacobey Károly festő M.D.K.

Esztergom, Szenttamási kápolna barok főoltárkép. 1875.

Genth-Müeml. 1959 I. 86

MDK

Jacobey Károly, 1825-91.

Budavár ostroma

Ernst 11. aukc. 192o. ápr. 13 1.

MDK

Jacobi

Catalaunumi csata, Kaulbach u. Jacobi

Fővárosi és vidéki hirek. Divatcsarnok, 1859. febr. 1. 119.

M. D. K

JACOBI építész

Fertőd, Esterházy-kastély

Ferenczy Károly: Kastély műemlékeink

Műemlékvédelem 1961. 4. sz. 36. l.

MDK

Jacobi,

egy teljesen ismeretlen, aki az eszterházi kastélyt építette.

Dr.Csatkai Endre:

Magyar festők művei a bécsi művészettörténet kiállításon.
MM.1927. 294.l.

Jacobi [építész] MDh

Eszterházy Fényes Miklós rábízta a magyar Versaillesnak, a fertődi kastélynak építését.
(A borítólapon a kastély fényképe.)

Ferenczy Károly: Kastély – műemlékeink
30-44. l

MÜEMLEKvedelem, Bp. 1961. 1. sz.

Jacobi rézmetsző Bécsben. 1876.

Archaeologiai Értesítő

X. 1876, 335.

Jacobi Elza

Csoportkiállításon szerepelt a Kovács-szalonban.

M. H. 1931. V. 22.

Jacobi Ella

Kiállít

Bécs - 1981. II. 24.

zpont meginditotta rotaprintes for-
köteteként a
pzőművészeti Élete"
mely a Közoktatásügyi Népbiztosság
a Budapesti Kir. Ügyészség 1919-es
kozó részét tartalmazza. Ára: 15.- Ft.

iadványai közül kapható
k 1954-55."
zpont évkönyve. Ára: 75.- Ft.

k 1956-58."

k a Művészettörténeti Dokumentációs

AZ

UJ MŰVÉSZEK EGYESÜLETE

U · M · E

HARMADIK BUDAPESTI KIÁLLITÁSÁNAK

KATALOGUSA

52

BUDAPEST

NEMZETI SZALON, ERZSÉBET TÉR

AZ UJ MŰVÉSZEK EGYESÜLETÉNEK

ÖTÖDIK KIADVÁNYA :: 1931. FEBRUÁR

Figyelmi Egyesület
Történelme

AZ UJ MŰVÉSZEK EGYESÜLETE

U · M · E VEZETŐSÉGE:

DISZELNÖK
VASZARY JÁNOS

ELNÖK
PÉCSI PILCH DEZSŐ

ALELNÖK
KLIE ZOLTÁN

ÜGYV. IGAZGATÓ
EMŐD AURÉL

FŐTITKÁR
FRIML GÉZA

HÁZNAGY
KOVÁCS ÁKOS

PÉNZTÁROS
SZACSVAY FERENC dr.

TISZTELETBELI TAGOK

CSÓK ISTVÁN
BECK Ö. FÜLÖP
DÉRY BÉLA
KÁDÁR BÉLA
SCHEIBER HUGÓ
SZÖNYI ISTVÁN

RENDES TAGOK

Antal József	Bpest, I. Zárda-u. 34
Árkayné Sztehlo L.	Bpest,
Bartók Mária	Bpest, VI. Aréna-u. 64
Bene Géza	Pestujhely
Beöthy István	Páris, 19 Rue Daguerre
Blattner Géza	Páris, 12 Rue Tisserard
Büky Béla	Bpest, Horthy M.-ut 144
Crony Ch. L. gr.	Páris.

D. Róna Emmy	Budapest, Tisza Kálmán tér
Dullien Edith	Budapest, I. Tapolcsányi-u. 5
Emőd Aurél	Budapest, IX. Üllői-ut 121
Friml Géza	Budapest, VIII. István-u. 35
Fenyő A. Endre	Budapest, Zápolya-u. 36
Frank Frigyes	Budapest, V. Pannonia-u. 12/b
Gadányi Jenő	Budapest, I. Fürj-u. 8
G. Szabó Kálmán	Róma, Via Giulia 1
Gábor Jenő	Pécs, Malom-u. 14
G. Lázár Ilona	Budapest, I. Retek-u. 55-57
Gádor István	Budapest, IX. Lónyay-u. 19
Hangai Szabó M.	Alsógöd, Pesti-út 70
Huber J.	Budapest, Vilmos császár-ut 22
Kalmár Elza	Budapest, I. Virányos-u. 56
Klie Zoltán	Budapest, Ferry Oszkár-ut 55
Klie Zoltánné	Budapest, Ferry Oszkár-ut 55
Krivácsy M.	Budapest, Ferry Oszkár-ut 55
Krocsár Emil	Budapest, VI. Bajza-u. 23
Miháltz Pál	Budapest, I. Kapitány-u. 2
Peitler István	Csepel
Pekáry István	Budapest, VI. Bajza-u. 20
Pécsi Pilch Dezső	Budapest, I. Horthy M.-ut 32
Rafael Győző	Kairo, Charet Deirel Banat 2
Szür Szabó József	Budapest, Visegrádi-u. 9
Vaszkó Ödönné	Pesterzsébet
Vilt Tibor	Róma, Via Giulia 1

ZSÜRI BIZOTTSÁG

EMŐD AURÉL
FRANK FRIGYES
GADÁNYI JENŐ
PÉCSI PILCH DEZSŐ
PEITLER ISTVÁN
ANTAL JÓZSEF
KLIE ZOLTÁN

A KIÁLLITÁST RENDEZTE

GADÁNYI JENŐ
PÉCSI PILCH DEZSŐ
KOVÁCS ÁKOS

A leveretés
Zmállósítva

5

Bevezetést mindenkire vonatkozólag átírni

ANTAL JÓZSEF 1, 3

1	Csendélet	olajf.	1000.—
2	„Lola"	olajf.	500.—
3	Csendélet	aquarell	150.—
4	Csendélet	aquarell	150.—

BARTÓK MÁRIA 1

5	Akt	olajf.	600.—
6	Portré		400.—
7	Csendélet	olajf.	400.—

BENE GÉZA 1

8	Akt	tempera	350.—
9	Arckép	tempera	Mgtul.

BERTALAN ALBERT

10	Cirkusz	olajf.	1000.—
11	Zeneszoba	olajf.	400.—

BORBEREKI KOVÁTS Z.

12	Pályaudvar	olajf.	200.—
13	Pályaudvar	olajf.	200.—

BRAUN KATALIN

15	Városrészlet	pasztell	200.—

BÜKY BÉLA 1

16	Csendélet		400.—

CZIFFERY JÓZSEF

17	Csendélet	olajf.	400.—

D. RÓNA EMY 2

17a	Önarckép	tempera	150.—
17b	Compositio I.	tempera	150.—
17c	Compositio II.	tempera	150.—

DEÉSI HUBER ISTVÁN

18	Román lány	tempera	500.—
19	Két citrom, csendélet	olajf.	250.—
20	Három korsó, csendélet	olajf.	200.—

DÉRY BÉLA 1

21	Palazzo Ducale. Venezia	olajf.	800.—

DULLIEN EDITH 2

23	Bünbecsés	olajf.	500.—
24	Ősszel	olajf.	350.—
25	Szoba	olajf.	200.—

EMŐD AURÉL 1, 2, 3

26	Evezősök	olajf.	800.—
27	Műlovárnő	olajf.	600.—
28	Tengerparti jelenet	olajf.	600.—
29	Strandon	olajf.	400.—

FARAGÓ ENDRE

30	Asztalnál	olajf.	700.—
31	Csendélet	olajf.	600.—
32	Munkások	olajf.	500.—

FÁY LÓRÁNT

33	Fej	olajf.	Mgtul.

FEKETE BÉLA

34	Csendélet	tempera	150.—
35	Harmonia	tempera	150.—
36	Téli nap	tempera	150.—

FENYŐ A. ENDRE 2

37	Csendélet lámpával		300.—
38	Proletár fiu	olajf.	300.—
39	Csendélet	olajf.	300.—
40	Borus téli nap		300.—

FRIML GÉZA 1, 2

41	Planétás asszony		500.—
42	Szőllőt evő leány		400.—
43	Csendélet		300.—
44	Vitorlások	olajf.	400.—
45	Fürdőházak		300.—

FRANK FRIGYES 2, 3

46	Fürdőző	olajf.	1800.—
47	Ajándék	olajf.	1000.—
48	Mimi	olajf.	400.—
49	Zöldszemü nő	olajf.	300.—

GADÁNYI JENŐ 2, 3

50	Compositio		600.—
51	Csendélet	olajf.	500.—
52	Tájkép, olajf.	olajf.	300.
53	Tájkép	olajf.	300.—

GÁBOR JENŐ 2.

54	Sulydobó		500.—
55	Labdarugók		300.—
56	Fürdő után		300.—

	G. LÁZÁR ILONA 2		
57	„A Jóság"	farelief	1500.—
	GYENES GITTA		
58	Strandon	tempera	300.—
59	Éjszaka a városban		300.—
	HOMONNAI ZOLTÁN		
60	Compositio I.		Mgtul.
61	Compositio II.		Mgtul.
62	Compositio III.		Mgtul.
63	Compositio IV		Mgtul.
64	Compositio V.		Mgtul.
	HÁY KÁROLY		
65	Compositio	olajf.	400.—
66	Kék angyal	olajf.	200.—
67	Billiárd	aquarell	100.
	JACOBI ELZA		
68	Akt	műkő	300.—
	KACZIÁN-REGNER AUGUSZTA		
69	Csónakkikötő		250.—
	KÁDÁR BÉLA 1		
70	Kompozició I.	tempera	600.—
71	Kompozició II.	tempera	600.—
72	Kompozició III.	tsmpera	600.—
	KLIE ZOLTÁN 1,2		
73	Strandon	olajf.	1200.—
74	Kompozició	olajf.	1200.—
75	Áktok lovakkal	olajf.	600.—
76	Portré	olajf.	600.—

KOVÁCS GINA

77	Mária a jászolban	szőnyeg	500.—

KÖVESHÁZI ELZA

78	Gyerekakt		2500.—
79	Falusi szibilla	kő	2000.—
80	Készenlétben sárgaréz szobor		400.—

KRIVÁTSY MIKLÓS

81	Korlátoltság	gipsz	130.—
82	Kétség	gipsz	130.—

KROCSÁK EMIL

83	Hegyek között	tempera	600.—
84	Kékruház lány	tempera	150.—
85	Oszkár a gyümölcsösben	sétál tp.	250.—
86	Panni asszony	tempera	250.—

R. RÓNA KLÁRA

87	Piliscsaba	olajf.	300.—
88	Falusi asszony gyerekkel	olajf.	300.—
89	Félakt	olajf.	300.—

KÜHNER ILSE

90	Önarckép	linoleum	60.—

LÓRÁNT ERZSÉBET

91	Mezőn	tusfestm.	80.—
92	Szinház	tusfestm.	80.—
93	Falu	tusfestm.	80.—

MADARASSY M. WALTER

94	Szfinx	nemesműkő	350.—

	MIHÁLTZ PÁL 2		
95	Önarckép	olajf.	Mgtul.
96	Álom	olajf.	500.—
97	Virágok	olajf.	300.—
98	Fekete óra	olajf.	300.—
	PÉCSI PILCH DEZSŐ 1,2,3		
99	Hullámfürdő		2500.—
100	Virágos ablak		1500.—
101	Genova		1000.—
102	Gellérthegy		1000.—
	POLGÁR BORISKA		
104	Feketesapkás lányportré	olajf.	200.—
105	Bányaváros	olajf.	200.—
106	Spiral	olajf.	100.—
	SAJÓ EDITH		
108	Fakompositio		650.—
	SUGÁR ANDOR		
109	Csendélet	olajf.	200.—
110	Csendélet	aquarell	100.—
	SZÉKELY MARGIT		
111	Leányarckép		150.—
112	Csendélet	pasztell	150.—
113	Csendélet	pasztell	150.—
	SZÖLLŐSI ENDRE		
114	Fej	gipsz	300.—
	SZŰR-SZABÓ JÓZSEF 2		
115	Csendélet	olajf.	200.—
116	Aranyhalak	pastell	100.—
	TÖRÖK ÉVA		
117	A viz Balatonföldvárnál	olajf.	300.—
118	Ranville grófnő	olajf.	Mgtul.
119	A Balaton Szántódnál	olajf.	300.—

	VASINKA GÉZA		
120	„Maródi"	vizfestm.	120.—
	VASZARY JÁNOS		
121	Hivság	tempera	3500.—
122	Daliák	olajf.	3500.—
123	Plage Pesaroban	olajf.	1500.—
124	Tengeri fürdőn	olajf.	1200.—
125	Kampanulák	pastell	350.—
126	A párisi Notre Dame	aquar.	350.—
127	Csendélet	aquar.	350.—
128	Pesaroi tengerpart	pastell	350.—
129	Akt az ajtóban	aquar.	350.—
130	Arcmás	gipsz szobor	Mgtul.
131	Guggoló	gipsz	Nemeladó
132	Térdelő	gipsz	Nemeladó
	VASZKÓNÉ B. ALICE		
133	Család	olajf.	300.—
134	Csend	olajf.	170.—
135	Ünnep	olajf.	160.—
	VÖRÖS GÉZA		
136	Picasso könyv		800.—
137	Műterem	tempera	500.—
138	Tájkép	olajf.	400.—
	WOSINSZKI JÓZSEF		
139	Vasút	aquarell	200.—
140	Szemafor	aquarell	150.—
141	Kőmüves	aquarell	80.—

Vásárlási tudnivalók.

A mütárgy megvétele esetében a vételár 50%-a lefizetendő, mig a hárralékos rész legkésőbb a a kiállitás bezárásakor esedékes.

A SZŐNYEGEKET

KISS BÉLA ÉS JENŐ

IPARMŰVÉSZEK

GOBELIN ÉS SZŐNYEGJAVITÓ MŰTERME

(IV., CUKOR UTCA 6.)

szivességből bocsátotta rendelkezésre.

Jacobi Elza

Akt, mükő

U.M.E. III. Bpesti kiállitása. Nemz. Szal. 1931. febr.

8 1.

Az aukciós vásárló illetékei

A legutóbbi Ernst-aukción nagy táblák hirdették a közönség számára, hogy az aukció-illetékeket leszállították. »Mindössze« 16%-ot kell a műtárgyak vásárlóinak a leütési ár felett adó és egyéb illetékek fejében fizetni. Ez a hiradás kellemesen lepte meg a közönséget, de hogy valami túlságosan ösztökélő hatással lett volna a vásárlási kedvre, azt a legjobb akarattal sem lehet mondani. A gazdasági viszonyok mellett kétségkívül nagy része van ebben a csökkent érdeklődésben a — túlmagas illetéknek is, mely a vevőket ilyen időkben nagyon is megfontoltakká teszi. Mert hogy a ráfizetés, melyet az elkelt tárgy után illeték fejében le kell róni, 16 százalék-e, mint most volt, vagy 22 percent-e, mint régebben volt, az alig játszik szerepet azoknál, akik legszívesebben — egyáltalában nem vásárolnak. És azokat a külföldi kereskedőket, akik hiányoznak az aukciókon személyükben, vagy megbízásaikkal, nem igen leszlehetséges hat százalék engedménnyel sem idecsalni.

Hogy ez az illetékkérdés nemcsak nálunk, de másutt is ellenszenvet, sőt valóságos forradalmi felzúdulást tud kiváltani, annak éppen most a szomszéd Bécs műkereskedelmében lehettünk tanui. A legutóbbi napokban valósággal tumultusok színhelye volt Bécs azért, mert hire ment, hogy a Figdor-gyüjteményt aukcionálás céljából Berlinbe viszik. Miután nagy nehézségek árán végre sikerült annyit elérni, hogy a 4000 elsőrendű tárgyból álló hagyatékot 3—4 aukción Bécsben fogják az érdekeltek elárverezni, egyszerre csak azt látták a bécsi műkereskedők, hogy az erre az időre várt idegenforgalom reménybeli hasznától is el fognak esni — az illetékek miatt. Kiderült ugyanis, hogy sem az aukcionáló Nebehay-cég, sem a Glückselig és Artaria cégek, mint megbizottak nem tudták keresztülvinni az adóhatóságoknál a 10%-nál valamivel magasabb adók leszállítását. Főleg a hirhedt Breitner tanácsnok tartja magát makacsul a 7%-ot kitevő községi adó fenntartása mellett, annak ellenére, hogy amikor a tárgyalások még kezdeti stádiumban voltak, a hagyaték érdekeltjei igéretet kaptak arra, hogy mindössze 5%-os hatósági illetéket kell majd az aukción elkelt műtárgyak után fizetniök.

Tekintve, hogy a városi és állami részesedés még így is 600.000 schilling jövedelemhez juttatta volna a két közhatóságot, ami így valószínűleg kútba esik, mindenki rossz üzletet csinál ezzel a makacskodással. Felmerült az a terv is, hogy az aukciót a Bécs melletti Badenben rendezik a kurszalonban, lényegesen olcsóbb adókkal. De a valószínűség amellett szól, hogy a világ egyik leggazdagabb magángyüjteményét Berlinben fogják kalapács alá bocsátani. Ott tudniillik az egész adóilleték — másfél százalék.

Ez megmagyarázza azt, hogy miért veszik útjukat az újabban aukcióra kerülő nagy gyüjtemények Bécsből Berlinbe, sőt legújabban, mint a Born-féle porcellángyüjtemény mutatja, Budapestről is a németbirodalmi fővárosba. Ez magyarázza meg a bécsi aukciók jelentős részének eredménytelenségét. Ugyanakkor, mikor a Simon-féle gyüjtemény 4½ millió márkás, a Bode-féle gyüjtemény (noha csak 50.000 márkára becsülték) többszázezer márkás eredménnyel végződött Berlinben, Bécsben egy 4000 schillingre becsült Cranach-képet még ilyen áron sem lehetett eladni.

A jövő tehát nem lehet kétséges. Az aukciókért s a kereskedők odaözönléséért folyó versengésben azok az államok, illetve városok fognak felülkerekedni, amelyek nem 16—20%-os felülfizetésekkel terhelik a vevőket. Hanem az olyan városok, mint Berlin, Lipcse, Stuttgart, ahol 1½%-os adók vannak, vagy mint Anglia, mely 5%-kal, vagy mint Hollandia, Svájc városai, melyek ennél is kisebb összegekkel igyekszenek lehetővé tenni a műtárgyak aukcióját. Az aukciósházaktól, melyek igen nagy rezsiköltségekkel terhelik meg a tárgyak átvételének pillanatában büdzséiket, aligha lehet több engedékenységet várni, mint ma nyujtanak. Hiszen alig 3—4%-os hasznuk mellett igazán csak a kitünően menő aukciók zárulnak rájuk nézve nyereséggel. Ellenben engedniök kell a finánepolitikusoknak és azoknak a pénzügyi zseniknek, akik még mindig nem látják be, hogy a nagy forgalom és kis haszon elve okosabb a nagy és eredménytelen sarcolások adópolitikájánál.

régibb és újabb szerzeményeinek bemutatásán, vagy adataik revízióján van a hangsúly.

Csak tavaly jutott a múzeum birtokába egy gyönyörű attikai síremlék a Kr. e. 4-ik századból. És Hekler Antal épannyi archaikus részlettanulmánnyal jellemzi, mint amily pompásan fejezi ki a mai klasszikus érdeklődés irányvonalát, mondván: »a hellén világ művészetének csak azok az emlékei számíthatnak megértő érdeklődésre, melyek a görögségnek nemcsak formai, hanem érzelmi kultúrájáról is beszédes tanuságot tesznek«.

Sedlmayernek egyik elfelejtett szekrényfiókjából Munkácsy Mihály három vázlatkönyve került napvilágra 1928 tavaszán. Egyik közülök a Krisztus Pilátus előtt vázlatrajzait tanulmányozza. És Meller Simon az ő tiszta, szabatos nyugalmával már le is írja a nagy festő lelkének egész élménysorozatát, mely (a bemutatott rajzokon keresztül) a hatalmas olajképhez vezetett.

De nem kevesebb az érdekessége a többi attribuáló, helyesbítő tanulmánynak sem. Gombosi György meggyőzően mutatja ki, hogy a múzeum birtokában levő szép trecento-Madonna-kép nem Orcagnától való (mint Suida hitte) és nem Bernardo Daddié (mint Lederer gondolta), hanem Nardo di Cionetől származik. Ybl Ervin egy érdekes felfedezése után, melyet a Velence melletti Treviso egy templomában tett, kétségtelenül állapította meg, hogy a mi múzeumunk Pulszky Károly idején vásárolt és Lombardo néven katalogizált márványszobra Lorenzo Bregnotól való. Balogh Jolán egy szép múzeumi Szent Antal-szoborról mutatja ki, hogy a sokáig Federighi művének tartott mű tényleg Jacopo Sansovino műhelyének terméke. Adolfo Venturi szintén a mi katalógusunk néhány adatát helyesbíti, mint ahogy Hoffmann Edith is a grafikai gyüjtemény néhány németalföldi és német rajzának szerzőségét korrigálja. Aki Felvinczi Takács Zoltánnak a keletázsiai festményekről szóló esszéjét elolvassa, nemcsak stíluskritikai módszerének precíz voltát ismeri meg, hanem a keleti művészet pszichéjébe és az ecsetvezetésük grafológiájába is bele tud illeszkedni. Két építészettörténeti tanulmány is van a vaskos könyvben. Divald Kornélé: a kassai dóm mestereiről. Továbbá a Fleischer Gyuláé a féltoronyi kastélyról, amely — fájdalom, már az elcsatolt Burgenlandban levő — szép barok műemlék és Hildebrandtnak, a rákevei kastély osztrák építészének időrendben harmadik alkotása volt. A nagyterem Maulbertsch-féle mennyezetfreskója a színvibrációs ábrázolás remekműve.

Egy magyar-amerikai képeskönyv

Elizabeth P. Jacobi: »The adventures of Andris«

Örvendetesen szaporodnak azok a magyar képeskönyvek, melyek népmeséinket és népszokásainkat tolmácsolják angol nyelven. Ez is azok közül való. Andrisnak és Katinak, két kis szolnokmegyei parasztgyereknek élettörténete, de hátterében ott van Kelnek-puszta, jóízű magyar kúnsági alakjaival. Egy-egy kis gyermek-epizód novellisztikus formájában mutatja be a tanyai iskola, a betlehemjárás, a bábsütés, a husvéti tojásfestés, a szánkázás, szövés-fonás ősi szokásait. Jacobi Erzsébet nemcsak gyermekkori élményeket tud poétikusan megeleveníteni, de a háború utáni fájdalmas összeroppanást is finoman tolmácsolja. Legfőként pedig a módot ismeri, ahogy ezeket a gondolatokat az amerikai emberbe plántálni lehet. Benedek Kata színes képei, ügyes tollrajzai és a kiadó Mac Millan cég angol ízlésű tipográfiája biztosítékai annak, hogy ez a meséskönyv is közel fog férkőzni az amerikai gyerekek szívéhez. És rajtuk keresztül talán a felnőttekhez is.

A Műgyűjtő 1930. I. f. 25. l.

M.D.U.

Jablonszky Vince Kolván

készítette a marosvásárhelyi Takarékpénztár falába helyezett emléktáblát.

Fodor István: Régi nevezetes épületek és intézmények. Targu Mures 1937, 26

szépen megrajzolva, a fás háttérből jól kijön. Kezében könyv és a tisztaság mesés szimboluma, a liliom . . .

Barta Ernő négy igen előkelő könyvjegyet rajzolt, melyek között legjobban sikerült dr. Neumann Árminé.

Falus Elek ötletes ex-libris rajzolt Tóth Béla uramnak. Végtelen egyszerűséggel megrajzolva a mosolygó holdvilág, szája szegletében egy pöcsétes levéllel. (Esti levél. Pesti Hirlap.) Ugyancsak ő rajzolt sikerült apróságot Lyka Károlynak, melyen a művészetek címerét átfonja egy suhogó korbács, melynek minden sallangjának végén apró szív van. Wiesner számára készült rajza — könyvből kinövő fa „inter florea fructus“ — túlságosan obligált. Ezt sokkal szebben megrajzolta valaki „J. V.“ jegygyel Harkányiék számára.

Jávor Pál három ex-libris produkál. Ezek között a legjobb a szocialista Koch Ferencé. Egekbe törő sas. De nagy baja, hogy a tulajdonost csak kezdőbetűkkel jelzi. Végre is, a könyvtárjegy épp arra való, hogy az szignált légyen, hogy tudjuk, kinek a tulajdona. Ő rajzolta Berán szobrászét is, melyen egy parányi, modern ember bámulva néz egy kolosszális méretű antik szoborfejet. Zerkovitz Emilén a kereskedelmi hajó gondosan van megrajzolva.

Mosonyi P. Hellman, Schantzer Béla és Vörösvári Siegfrid számára csinált rajzokat, nagyon mindennapi thémával, de routinosan.

Szamosi László Rómából, egy kolozsvári professzornak, dr. Veress Andornak rajzolt meglehetősen unalmas, németes ízű ex-libris.

Nagyon szép a kivitele Hornyánszky Viktorénak, de végtelen gyenge a rajza. Ennyi áldozattal művészibb dolgot kellett volna produkálnia az ismert és jó renoméjú műintézetnek. Rajzolta Müller.

Az ifjabb nemzedék, az Iparművészeti iskola növendékei közül, Kranyecz Mór készített a fiatal bibliophil, báró Weissenbach Iván könyvtárának gondosan rajzolt ex-libris-t, de ez is nagy germán befolyás alatt született meg. Pompás csöppség Karl Ernő könyvjegye. Hembach

'STEIN JÁNOS RAJZA

NAGY SÁNDOR RAJZA

KRANYECZ MÓR RAJZA

Gyulától. Egyszerű és finom kis fametszet. „T. V.“ (Telkessy Valér?) jegygyel szép, de kissé Barlösius-szerű ex-libris nyomtattak Katona Lajosnak.

ROZSNYAI V. H. KÁLMÁN RAJZA

Láng Lajos volt miniszter könyvtárjegye nem valami különös és nincs is szignálva.

A dilletáns rajzolók közül dr. Jacobi Olivér tervezetei becsületére válnának akármelyik angol mesternek is. Különösen jó az, melyet Brust Ilona számára rajzolt. Dr. Rottné Jászai Mari könyvtárjegyét — corinthusi oszlopon díszes urna — készítette, szépen, sok gonddal, de elrontotta a modern betűvetéssel. Kornis Vilma a poéta Bárdos Arturnak

ROZSNYAI V. H. KÁLMÁN RAJZA

kétszín-nyomású elég ügyes jegyet rajzolt volt. Báró Nyáry Albert sok igyekezettel rajzolt egyet Lónyaynénak. Barca Imréé is meglehetős, tervezője H. A.-val szignálta.

Jó magam eddig éppen nyolcvanöt darabot rajzoltam, melyből legnagyobb sikerem az Udvary Palikáéval volt, a kontinens minden művészi lapja leközölte az apró falovon ülő fahuszár naiv figuráját. Legutolsó munkám a román királyné által megrendelt ex-libris volt; rózsás lant, középen egy profil női fejjel, fényes fehér krétapapiron, ezüst nyomással. A legújabbak között van, Küry Klára, Kern Aurél, Lady Horncastle, Tarcsay Pál, Széll, Sebők Zsigmond, Zilahi Simon, Lys Noire, Somogyi Ede, Martos Ferenc, Marothy Margit, Lenkei Hedvig, gróf Leiningenné, báró Weissenbach stb. könyvtárjegye, de ezekről nem irok, mert még abba a hibába találnék esni, amiben egy jól ismert kritikusunk leledzik, aki maga is kiállító piktor ....

Az ex-librisek közül azok, melyeknek kiállítása és nyomása perfekt vagy a „Pátriá“-ból vagy Révai és Salamonék nyomdájából került ki.

Az ex-libris-gyüjtők száma is gyorsan növekedik. Azok között én vezetek körülbelül 200 db-bal, melynek tizedrésze elsőrangú réz-, fametszet és lithographia. Utánam jön mindjárt Szepessy Fülöp. Most már azon leszünk, hogy a német, angol, francia, spanyol gyüjtőegyesületek alapján mi is szervezkedjünk.

Rozsnyay V. H. Kálmán.

KÜLÖNFÉLÉK.

NŐK IPARMŰVÉSZETI MUNKATERME. A székesfőváros iparrajziskolája (IX., Oroszlán-u. 1.) már eddig is nagy érdemeket szerzett a hazai iparnak művészi irányban való fejlesztése körül, de emellett nagy gondot fordít arra, hogy tanulásra módot nyujtson azoknak a műkedvelőknek, akik egyéb elfoglaltságuk mellett a rajzolást, festést s a mintázást alaposan s a modern kor igényeinek megfelelően meg akarják tanulni. Erre való az úgynevezett nyilvános rajz- és mintázási tanfolyam, amelyre felvesznek minden felserdült nőt s ifjút. Újabban a női osztályt egy életrevaló intézménynyel, a nők munkatermével egészítették ki, amelyben a rajzolásban már kellő képzettséggel bírókat különböző iparművészeti munkákra tanítják meg, mint amilyen a majolika- és porcellánfestés, selyem- és fafestés,

MDK

dr. Jacobi Olivér

Ujabb magyar ex libriseк. M. Ipsrmüvészet, 19o4. 233-34 l.

MDK

Jacobs Paul Emil (1802-66.

a) Mellkép diriqensbálcával - Rajz
b) Teljes alak a karmesteri pult előtt.
Gotha, 1844, jan. 17.

(A két kép egy lapra rajzolva.)
Abg. Murik: B. 51. (1911).

D. André Csatkai: Versuch einer Franz Liszt Monographie. - Sonderabdruck aus d. „Burgenländischen Heimatblätter". Jahrg. 1936. Hft. 2, S. 56.

MDRC

JACOBI, Peter **Szobrász** (1935-)

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
269.p. életrajz

Ellen Jacobsen (Norvégia), szobrászművész
VI. Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé, Művésznők

Ellen Jacobsen (Norvégia): Egy közülük

Népművészet, 1984. okt. 25-old.

MDK

Jacobson I. szobrász,

Kisfaludi Stróbl Zsigmondnál tanul

Világ. 1948. jul. 13. 2 l.

MA Szept. 14 100 ÉVE

A király jóváhagyja Bárdossy újabb miniszterelnöki megbízását. Az új minisztérium megalakításának feltételeire nézve azonban »még nem adhat határozott feleletet«. Leiratában egyben szemrehányást tesz a magyar országgyűlésnek, amiért kéthónapi ülésezése óta még mit sem tett a horvát béke érdekében és idevonatkozólag a Reichsverweserre fogja bízni »az alkalmas eszközök megvalósítását«. Megrójja az országgyűlést, amiért sorkatonáknak engedélyt adott a honvédseregbe való belépésre, amivel »elhagyja a törvényes teret«. — Éjjel Csányi kormánybiztos leveléből értesül a Ház, hogy Teleki Ádám vezérőrnagy a Jellasich előtt álló hadsereg vezére, megfagadja, hogy a bán ellen harcoljon mert azzal közös katonai esküt tett. Kossuth indítványára felszólítják István nádort, hogy tiszte szerint azonnal álljon a had élére és védelmezze Magyarország földjét. A nádor hajlandó a felszólításnak eleget tenni, mert »halála után is tisztán akarja a maga emlékét fenntartani«.

— Én ott jent születtem a kastélyban. És ön?
— Én kórházban.
— Borzasztó! Mi baja volt?

Színházi hírek

ZERKOVITZ BÉLA, a kitűnő zeneszerző két hete súlyos betegen fekszik lakásán. Orvosai szerint állapota már annyira javult, hogy a hét végén megjelenhet barátai körében.

György Pál, a Zeneszerzők Szövetkezetének igazgatója hazaérkezett a párisi szerzői kongresszusról.

Több nyugdíjazás történt az Operaházban.

Tasnády Mária és férje, **Radványi Géza** filmrendező Velencében tartózkodik a nemzetközi filmünnepen.

Jávor Pál *Bárdi* Györgynek írt levelében közli, hogy ősszel hazajön.

Emőd Tamás halálának 10. évfordulóját emlékestel óhajtja megünnepelni a rádió.

Holnap lesz Budapesten a **Zeneszerzők közgyűlése.**

Jazz-kantatát komponál most *Horváth* Jenő.

Két indiai vendég jelent meg hétfőn a rádióban.

Általános szabadjegy-revíziót hajt végre a Nemzeti Színház és Operaház.

A Madách Színház könyvet ad ki évadnyitó darabjának próbáiról.

Bóka László kultuszállamtitkár nyitott meg a Szépművészeti Múzeum »Stílusellentétek a XIV—XVIII. századi festmények tükrében« című kiállítását.

Gyenesné A. Magda
gyermek-táncstudiójában
a beiratkozás megkezdődött.
Színpadi táncképzés.
József-krt 6. T: 138-021.

Megkezdődött a 84 vádlottas FM-bűnper tárgyalása

A Markó-utcai törvényszék II. emeletén már korán reggel egymás hegyén-hátán állanak az emberek, hogy bejussanak az esküdtszéki terembe, ahol ma kezdi tárgyalni Olti Vilmos tanácselnök a földművelésügyi minisztérium panamistáinak bűnügyét.

A 84 vádlottat Czipszer Imre fogházőrparancsnok vezetésével a fegyőrök félkilenc óra tájban kezdik felvezetni a terembe. Az első padban ül Perneczky, Solti, Sibelka, Ottó, Fabinyi.

Egymásután érkeznek a terembe a védők. A közönség részére fenntartott hely első két sorát is kiürítik és ott is a védők foglalnak helyet.

Feltűnő, milyen sok nő van a teremben. Kilenc óra után néhány perccel a közönség soraiban egy kékruhás, középkorú hölgy hirtelen megtántorodik, kiviszik a szabad levegőre.

Kilenc óra tizenöt perckor Bodonyi Márton, a népügyészség vezetője lép a terembe. Az ügyészi emelvényen leül, az iratokat tanulmányozza. Néhány perccel később Olti tanácselnök vonul be a népbírákkal. Mindenki felál a teremben. Olti elnök megszólal:

— A demokratikus államrend megdöntésére irányuló cselekmény miatt vonja felelősségre a népbíróság Perneczky Bélát és 83 társát.

A személyi adatok felvétele után Olti tanácselnök a védőket vette számba. Megállapította, hogy minden vádlottnak van védője.

Ezután került sor a vádirat ismertetésére.

A csaknem százoldalas vádirat felolvasása előreláthatólag több óráig tart. Kedden minden bizonnyal csak a vádiratot olvassák fel és szerdán kerül sor a főbűnösök, Perneczky és Solti kihallgatására.

Lapzártakor jelentik:

Eltűnt az egyik vádlott

Szünet után Olti tanácselnök számbavette a vádlottakat és megállapította, hogy eggyel kevesebben vannak. Percek alatt kiderült, hogy dr. Beszedics István letartóztatásban lévő vádlott szünetben, amíg az illemhelyre kísérték, a tömeg közé vegyült és eltűnt.

Ezt jelentették azonnal Czipszer főhadnagynak és a népügyészségnek.

Gyarmati István népügyész azonnal elrendelte Beszedics felkutatását, elfogatóparancsot adott ki ellene.

A népügyészség értesítette a rendőrséget és kérte, hogy Beszedicset kutassák fel, azonnal tartóztassák le és szállítsák vissza a markóutcai népügyészségi fogházba.

1949-re nem lesz veszteséggel dolgozó állami vállalat

A Gazdasági Főtanács és a pénzügyminisztérium szakreferensei sorra tárgyalják a különböző minisztériumok és állami intézmények 1949. évi

költségvetési előirányzatát.

Ezeken a tárgyalásokon az egyes tételeket a legapróbb részletekbe menően felülvizsgálják. Ezt a rendkívüli tájékozottságot és szakértelmet megkívánó munkát igen nagymértékben megkönnyíti, hogy a jelenlegi költségvetés összeállításához sokkal jobban kimunkált adatok és statisztikai felvételek állnak rendelkezésre, mint az 1947—48. évi költségvetésnél.

A különböző alapok, amelyeket azelőtt külön mutattak ki és külön is kezeltek, most végleg

beolvadnak az államháztartásba.

Ezek közül a legfontosabbak a földbirtokrendezési alap, a közmunkaváltság alap és az árkiegyenlítő alap, amelynek a legnagyobb volt a forgalma, tekintve, hogy ebből az alapból támogatták a veszteséges kivitelt és ennek az alapnak a javára fölözték le a túlzottan nyereségesnek látszó behozatalt.

Arra vonatkozólag, hogy miképpen mutatják ki egyes régi állami üzemek költségvetési előirányzatát, még nem történt döntés. Vannak ugyanis állami üzemek, amelyek már az ipar államosítása előtt állami tulajdonban voltak és előirányzatuk a költségvetés szerves részét képezte. Lehetséges, hogy ezúttal a nemzeti vállalatokhoz hasonlóan,

kívül maradnak

az állami költségvetésen és csak az államnak beszolgáltatandó nyereségük vagy a részükre megszavazott befektetési, illetve támogatási összeg kerül majd bele az államháztartási előirányzatba.

Az államosított vállalatok egyéb ként havonként

emelkedő nyereséget

szolgáltatnak be az államkincstárba, az egyelőre még veszteséggel dolgozó vállalatok támogatására fordítandó összeg pedig fokozatosan csökken. Úgy számítják és a revizori jelentésekből ítélve ez valószínűnek is látszik, hogy 1949-re már

Belvárosi üzlethelyiség
főútvonalon mellékutcára nyíló nagy második helyiséggel, mellékhelyiségekkel, együtt vagy külön-külön első hírre, előnyös árban azonnalra kiadó. Érdeklődés »Sürgős 17635« jeligére Blocknerhez, Városház-utca 10.

Pótvádirat Ordass püspök ellen

Ordass püspökék bűnügyében csütörtökön mégsem tartják meg a tárgyalást, mert az ügyészség pótvádiratot készít. A pótvádiratot átküldik a törvényszékre és akkor fogják kitűzni Ordass püspök és két társa ügyének tárgyalási napját.

Szökött elmebeteg pofozta a pályaudvar közönségét

Éjszaka hiányos öltözetű fiatalember bukkant föl a Déli pályaudvar előcsarnokában és váratlanul pofozni kezdte a vonatra várakozó utasokat. A rendőr előállította a legközelebbi őrszobára s ott kiderült róla, hogy közveszélyes elmebeteg. Nemrég szabadult az egri elmegyógyintézetből. A mentők a Lipótmezőre vitték.

Az éjszaka még egy elmebeteggel akadt dolga a rendőrségnek. Özv. Wolf Jánosné Ipar-utca 11. számú házban lévő kocsmájában rendezett botrányt az a szerencsétlen elmebeteg Agyon akarta ütni a kocsmárosnét is A mentők, rendőri intézkedésre őt is Lipótmezőre vitték

Tizenegy tömeggyilkos a népbíróság előtt

A népbíróság *Ráth* Endre tanácsa nagyszámú érdeklődő közönség jelenlétében kezdte meg tárgyalni *Muhari* Béla és tíz nyilas társa bűnügyét. 1944-ben Muhariék a Radeczky laktanyában teljesítettek fegyveres pártszolgálatot. Résztvettek razziákon és az óbudai téglagyárban súlyosan bántalmazták az üldözötteket. A komáromi országúton több üldözöttet lelőttek. A tárgyaláson megjelent egy nő, akit az egyik vádlott mellbeszúrt. A budakeszi moziban egy ott született gyermeknek csizmával a nyakára léptek.

A nagyszámú tanúnak csak egy részét tudja ma kihallgatni a tanácselnök, a többire holnap kerül sor.

BRITANNIA SZÁLLÓ
újjáépített
SZONDY BOROZÓJÁT
szeptember 15-én, szerdán este 8 órakor nyitjuk meg
Károlyi Alajos népszerű **schrammel zenekarával**
A
NÓTAS TEREMBEN
Varga Károly és **cigányzenekara** muzsikál
Polgári árak.
Elsőrendű kiszolgálás.

ÜGETŐ

Jelöltjeink a holnapi versenyekre: I. **Kyra Sus** a papírforma. **Parádé** biztos ügető. **Solex** javulóképes. II. **Csapláros** szérianyerő. **Primadonna** versenyről versenyre javul. **Tunika** helyesély. III. **Gala Peter** távollétében az importált **Brown Castle** nyerhet, ha **Bizáncot** meg tudja verni. IV. **Amatőrverseny. Kis hamis, Merész, Babér, Mirza.** V. **Csárdás T.** vagy **Fortuna** az első esély. **Fruska** utolsó versenye nem számít. **Jeanne d'Arc** és **Bubi** jönnek számításba még. VI. **Sacy** és **Nimród** jutott előnyös feláll ításhoz. **Porno II.** régi esedékesség. **Cudar** helyesély. VII. **Ellyke, Futórózsa** és **Waisenkind** a jobb esélyek. VIII. **Csiki, Clarisse** és ha **Futórózsa** itt indul, küzdhetnek a győzelemért. **Dacos** utolsó futása nem számít.

I. G. Jacobson

egy év óta igazgatója a magyarországi Jointnak. A kormány értékes tevékenységének elismeréséül a Köztársasági Érdemrend középkeresztjével tüntette ki. Harminchat éves. Tizenhárom éve foglalkozik szociális munkával. Mielőtt elfoglalta magyarországi hivatalát, Görögországban, Csehszlovákiában és Olaszban dolgozott a Joint kötelékében. A buffalói egyetemen végezte el a szociológiai szakot. Úgy irányítja a Joint erőit, hogy szolgálja a magyar újjáépítést. Jól beszél németül is, amerikai kiejtése miatt azonban nemigen értik meg. A magyarok angolsága viszont neki okoz nehézséget. Ilyenkor jiddisre fordítja a szót. Nagyon szereti és élvezi az életet. Munkája mellett szobrászkodás a pihenése, szórakozása, szenvedélye. Amerikában már több kiállításon szerepeltek szobrai. Most Kisfaludy-Strobl Zsigmond műtermében dolgozik szorgalmasan. Szobrászidegen jai: Epstein, Mestrovic és Muchina asszony, akinek a párisi világkiállítás szovjet pavilonja előtt állott két monumentális figurájáról elragadtatással beszél. Színház- és művészetrajongó, lelkes amatőrfényképész. Csemegéje a fagylaltos almalepény, amelyet házi jában, Buffalóban remekül készítenek. Erős dohányos, van vagy ötven pipája a legváltozatosabb fajtákból. Még autójában is tart egy kisebb pipagyüjteményt. (D)

A VILÁG panaszládája

A Bajza-utcai Gondviselés Szanatórium mellett lévő telek az egyetlen az egész környéken, mely nincs bekerítve. Csupa piszok, csupa hulladék. Rontja a városképet és a betörők gyülekezőhelye, akik a környék biztonságát veszélyeztetik. A telek a főváros tulajdona. **W. R.**

—o—

Több ház lakóinak kérésére közöljük:

Kötelezzék a háztulajdonosokat, hogy a kedvezményes üvegezési akció keretében a lakásokat és lépcsőházakat még a tél beállta előtt üvegezzék be.

—o—

Csendet kérünk a Három huszár vendéglő környékén. Este nyolc órától hajnalig kibírhatatlan a lárma. **Környékbeliek.**

—o—

Forgalomszabályozó rendőrt kérünk az Endresz György-térre. **Lakosság.**

—o—

Ne állítsák a gyerekeket a padra a villamoson. **Utasok.**

FOTELTISZTÍTÁS
specialistája 15 év óta NEO-COLOR, Ferenciek-tere 3. Tel.: 185-205

A Közellátási Hivatal hatáskörébe utalták az élelmiszeripari igazgatóságokat

A kormány a földmívelésügyi minisztérium mezőgazdasági ipari főosztályához tartozó élelmiszeripari igazgatóságokat az Országos Közellátási Hivatal hatáskörébe utalta és ezzel az élelmiszerek begyüjtésében, feldolgozásában és értékesitésében az üzemek egységes irányítását biztosította. A konzerviparban 24, a húsiparban 11, az édesiparban 12 üzem, továbbá hét nagy sörgyár, a legnagyobb malmok és tésztagyárak, 50 nagyraktárház, hét nagy baromfivállalat, azoknak kiterjedt vidéki telepei, a tejiparban hét nagyüzem 26 teleppel teljesen a Közellátási Hivatal irányítása alá került.

MARKOVITS MAGDA:

Magyar asszonyok náci-máglyán

19

Utána ünnepélyes pillanat következett: krumpliosztás. Főtt krumplit kaptunk héjában, persze edény nélkül. Mindenki az ölébe vette és azon piszkosan falatozni kezdtünk. Tavalyi krumpli volt, vizenyős, penészes, de mi bizony nagy örömmel faltuk. Később búcsúbankettet is rendeztek parancsolóink: sárgaborsót kaptunk savanyúkáposztával. Ezt az ételt annyira elsózták, hogy senkisem mert enni belőle, attól féltünk, hogy az úton borzalmasan szomjazni fogunk. Sokan közülünk márcsak azért sem tudták enni ezt a sós ételt, mert az auschwitzi speciális szájbetegségben szenvedtek. A legtöbb fogolynőnek a szájpadlása, a szájürege és a nyelve több helyen felhólyagzott. Kisebb sebek keletkeztek, ezek rendkívül fájtak, hogyha sós étel ért hozzájuk. Az ajkunk is állandóan herpeszes volt, és ettől sokat szenvedtünk.

Megkezdődött a búcsú. Sírva köszöntünk el itt maradó barátnőinktől. A sorokban ismét csereberélgettük egymást, idegen lány kezdett ráncigálni:

— Melletted van a nagynéném, cserélj velem helyet!

Alig mentem el egy másik sorba, onnan is kikönyörögtek.

Végül is elindultunk az állomás felé. Még egyszer visszapillantottunk erre a szörnyűséges baraktáborra, a megsemmisitő lágerre, ahogy Auschwitzot nevezték. Szívünkben egy kis bizakodást csepegtetett az a tudat, hogy munkába megyünk és talán túléljük a náci vérengzés állati korszakát.

A vonatnál a blokovák átadtak bennünket SS katonáknak. Az egyik magyarul beszélt a társával, de amikor mi magyarul kérdezősködtünk, durván ránkszólt:

— Tudtok ti németül is, beszéljetek ezen a nyelven!

A parancsnok valami tiszthelyettes, közölte velünk, hogy minden vagónba tíz ötös csoportot helyeznek el. Szóval ötvenen leszünk egy kocsiban. Micsoda öröm hullámzott végig sorainkon.

— Hiszen ez majdnem olyan, mintha hálókocsiban utaznánk — mondogattuk egymásnak, visszaemlékeztünk Endre László csendőreire, akik nyolcvanasával préseltek bennünket a vagonba.

Nem hittünk a szemünknek, amikor minden vagonba két vödör feketekávét is beadtak.

Egy német diskurál

Német alapossággal helyeztek el bennünket a marhakocsiban. Huszonöt lánynak jobbra kellett menni, huszonötnek balra. Centiméterrel számították ki, hogy kire mennyi hely jut. Középen szabadon kellett hagyni jókora területet. Két öreg német katona helyezkedett ide rengeteg csomaggal.

Véletlenül a közelükbe kerültem. Nem néztek ránk olyan féktelen gyűlölettel, mint az auschwitzi SS-legények és igy beszélgetni kezdtem velük Egyik társnőm a fülembe súgta:

— Ne állj szóba ezekkel a gyilkosokkal!

Gyorsan abbahagytam a társalgást és kijelölt helyemre kuporodtam a vagon tiszta padlójára. Összehúzódva megpróbáltam lefeküdni is. A vonat rázott és a fejem gyakran odazökkent a kemény deszkákra. Az egyik német népfelkelő káplár, akit a társa Franznak szólított, ismét hozzám fordult:

— Hogy tudsz feküdni azon a kemény padlón — kérdezte?

Kedélyesen társalogni kezdett velünk és miután a lányok látták, hogy ez nem olyan hóhér, mint az SS-ek, köréje gyűltek és meghallgatták. Franz váratlanul politizálni kezdett. Nagy hitleristának mondotta magát, de, hozzátette, hogy az egész világ a derék, becsületes németek ellen fordult és bizony, még szüksége lesz néhány hónapra a vezérnek, hogy legyőzze ellenségeit. Elmondotta, hogy ő husvétkor töltötte be a hatvanötödik életévét. Ennek szívből örültünk. Nagy bajban lehetnek a németek, hogy ha már hatvanöt éves öregeket hívnak be katonának.

Az öreg káplár és társa, a Josef nevű ugyancsak jóval ötvenen felül lévő népfelkelő ezután sikamlós kérdésekről próbáltak velünk beszélni és elmondották, hogy legutóbbi állomáshelyükön nagy sikerük volt a nőknél.

— A táborban sokat szórakoztatok katonákkal? — kérdezték tőlünk.

Mi megmagyaráztuk, hogy SS-katonának nem volt szabad zsidó nővel érintkezni. Errevonatkozólag tavaly hoztak a nácik szigorú rendelkezést. Fogolynők panaszkodtak ugyanis, hogy SS-katonák éjszaka molesztálják őket és nem tudnak aludni. A tábor főparancsnoka, Mengele javaslatára rendkívül szigorú büntetést helyezett kilátásba annak az SS-katonának, aki fogolynővel még csak beszélgetni is próbál. Indokolás: az ilyesmi megzavarja a nők munkabírását és lazítja a fegyelmet.

Az egyik lány tüdőgyulladást kapott az úton. Az öreg német népfelkelő az ajtóhoz fektette, hogy kapjon egy kis levegőt és a hátizsákjából előkotorászott két szem aszpirint. Ez a „bátor" cselekedet szenzációképpen hatott a vagonban.

Tíz órakor megbeszélték őreink, hogy felváltva fognak szolgálatot tartani. Az egyik lefeküdt, a másik virrasztott. Lerakták a puskájukat, derékszijjukat, sőt az öreg káplár még papucsot is húzott. Felváltva horkoltak aztán egész éjszaka. Mi is tűrhetően aludtunk.

Reggel kérésünkre vizet hoztak, hogy megmosakodhassunk. A fiatalabb népfelkelő nagylelkűen mondotta:

— Mosakodjatok csak nyugodtan, levetkőzhettek, ha akartok, mi majd nem nézünk oda.

Röhögtünk ezen a megjegyzésen. Auschwitz után igazán keveset törődtünk azzal, hogy ez a két náci felénk sandít, vagy nem.

(Folytatása következik)

Ismét megindultak a Magyar Külügyi Társaság nyelvtanfolyamai, angol, francia, orosz, spanyol, olasz, német nyelven. Beiratkozás a Barcsay-utcai gimnázium épületében délután 5-től 7-ig.

SZINHAZAK MŰSORA: VIG: Bébi Hamilton (½8). **PESTI:** Különös házasság (½8) **MŰVÉSZ:** Ida regénye (½8). **BELVÁROSI:** Ádám és Éva (½8). **FÖV OPERETT:** Nyitott ablak (½8). **MODERN SZINHÁZ (volt Medgyaszay):** Az ördög (½8) **PÓDIUM:** Az ügyvéd és a férje (8) **KAMARA VARIETÉ:** Hogy volt? (8). **ROYAL REVÜ VARIETÉ:** 2 X 3 testőr (½8) **KIS SZINHÁZ:** A mennyei láng: A literátor (7). **ANGOL-PARKI REVÜSZINPAD:** Csodarevü (8). **FŐVÁROSI NAGYCIRKUSZ:** Szeptemberi müsor (4, ½9).

VILÁG RÁDIÓ

Hétfő:

Kedd:

BUDAPEST I. 14.00 Hirek 14.15 Utazás az uj Csehszlovákiában 14.30 Calligaris kamarakórus 15.00 Rádióiskola 16.00 Emlékezzünk régiekről — Skythiából kijöttekről 16.25 Peskó Zoltán orgonál 17.00 Hirek 17.10 Hadifogoly Hiradó 17.15 Vöröskereszt közl. 17.30 Sziv küldi.. 18.00 Sziv küldi ... (folytatás) 18.15 Mit üzen a rádió? 18.45 Világhiradó 19.00 Balettrészletek 19.35 Hangos Hiradó 20.00 Hirek 20.30 A londoni rádió műsorából. A BBC szimfonikus zenekart vezényli Sir Malcolm Sargent. Közreműködik a BBC kórusa, Elsi Sudabay, Gordon Glinton, Harold Williams (ének), Jean Pugnet (hegedű). A szünetben kb. 22.00 Hirek 23.30 Magyar nóták 24.00 Hirek.

BUDAPEST II. 17.00 Ötórai tea 18.00 Zenei élő ujság 18.15 Komédia három csókban. Rádiójelent 18.35 Magyar nóták 19.00 A Falu Hangja 19.30 A Zeneművészek Szabad Szakszervezetének műsora 20.30 A Rádió Szabadegyeteme 21.00 Hirek 21.15 Szinház tervez — közönség végez. Békés István beszélget a Madách Szinház új évadjáról 21.30 Tánczene 22.00 Zenekari művek.

Szerda:

BUDAPEST I. 5.30 Hanglemezek 6.30 Falurádió 6.45 Torna 7.00 Hirek 7.20 Reggeli zene 8.00 Az alkoholizmus 8.15 Délelőtti muzsika 9.00 A Magyar-Román Társaság Bartók Béla énekkara énekel 9.30 Orosz hanglemezek 10.00 Hirek 12.00 Hirek 12.15 Asztali muzsika. Hanglemezek 13.00 Hangos Hiradó 13.15 Vidéki cigányprímások 14.00 Hirek 14.15 Kamarazene 15.00 Rádióiskola 16.00 Az Ifjúság Rádiószinháza: Odysseus útjai. A hajótörés. Forditotta és rádióra alkalmazta Devecseri Gábor 17.00 Hirek 17.10 Hadifogoly Hiradó 17.15 Vöröskereszt közl. 17.30 A Szakszervezeti Tanács műsora 18.00 1848-ik évben. Verbunkosok történelmi dalok 18.40 Szabad Népek Hazája 19.10 Totóhiradó 19.15 Bach: E-moll trioszonáta 19.30 A Falu Hangja 20.00 Hirek, Sporthirek 20.35 Heti szemle 21.00 A Rádiózene játszik. Vezényel Polgár Tibor 21.45 Időszerű kérdések. Kassai Géza előadása 22.00 Hirek 22.25 Vöröskereszt közl. 22.30 Sporthiradó 22.40 Rácz Aladár cimbalmozik, zongorán kiséri Rácz Aladárné 23.20 Jazzmuzsika 24.00 Hirek.

BUDAPEST II. 17.00 Tánczene 18.00 Hangos Hiradó 18.15 Dudoló. Játékos versek. Összeállította Végh György. 18.35 Zenés percek 19.00 A Magyar Rádió népiskolája 19.30 Zeneművek átiratban 19.45 Az orosz Szindbád. Zenés életrajz Rimszkij Korszakovról. Irta Kristóf Károly. Összeállította és rendezi Pál Sándor 20.30 A Rádió Szabadegyeteme 21.00 Hirek 21.15 Három autobuszvezető a mikrofon előtt 21.25 Sziv küldi ... 22.30 Dalok és hangszerszólók.

Mozik műsora

BEMUTATÓ FILMSZINHÁZAK

ATRIUM: Kigyúlnak a fények. 4, ¼7, ½9. **CORSO:** Kigyúlnak a fények. 4, ¼7, ½9. **CORVIN:** »Z« a korbácsos ember. 4, 6, 8. **FORUM:** Karaván. 4, ½7, 9. **LLOYD:** Kigyúlnak a fények. ½5, ¾7, 9 v. ü. ½3. **OMNIA:** Kigyúlnak a fények. ½5, ¾7, 9. **ROYAL APOLLO:** Karaván. ½5, 7, ½10. **SCALA:** Puskás ember. ½5, ¾7, 9. **URÁNIA:** Puskás ember. 4, 6, 8. **VÁROSI:** A végzet lovagjai. 4. ¼7, ½9.

MÁSODHETES FILMSZINHÁZAK

ADMIRÁL: Hamupipőke. ½5, ½7, ½9. **ADY:** St. Jeani szerelmesek. 4. ¼7. ½9. **BELVÁROSI:** Jön a kanyar. ¾4, 6, ½9, vasár- és ünnepn. ½2. **BETHLEN:** Miss Joan nem hagyja magát. 4, 6, 8. **BODOGRÁF:** Razzia. ½5, ½7, ½9, vasárnap ½3. **BUDAI VIGADÓ:** Miss Joan nem hagyja magát. 4, ¼7, ½9. **CAPITOL:** Professzor úr, válasszon. ½5, ¾7, 9, sz. v. ü. ½3. **CITY:** Megszöktem az esküvőmről. ½4, ¾6, 8. **DÉCSI:** Professzor úr, válasszon! ½5, ¾7, 9, sz. v. ü. ½3. **ELIT:** Uborka, a repülőtér gyöngye. ¼5, ½7, ¾9. **FORTUNA:** Az élet újra szép. 11, 1, 3, 5, 7, 9. **IPOLY:** Jön a kanyar. ½5, ¾7, 9. **JÓZSEF ATTILA:** Kronstadti tengerészek. 4, ¼7, ½9. **KAMARA:** Megszöktem az esküvőmről. ½11, ½1, ½3, ½5, ½7, ½9. **KOSSUTH:** St. Jeani szerelmesek. ½5, ¾7, 9. **KÖRUTI HIRADÓ:** Umfi hiradó. Francia világhiradó. Magyar világhiradó. Királyi gőzmosoda. Kossuth Akadémia. Harmonia harmonika. Északi sarkfény. Folyt. egyórás előad. reggel 9-től este 11-ig. **KRISZTINA:** Mindenki muzsikája. ½4, ½6, ½8, v. ü. ½2. **MARX:** Szürke sátán. 4, ¼7, ½9. **NAP:** Jön a kanyar. 4, ¼7, ½9, v. 2. **OLYMPIA:** Emberek között. ½11, ½1, ½3, ½5, ½7, ½9. **PALACE:** San Angelo. 11, 1, 3, 5, 7, 9. **PATRIA:** Uborka, a repülőtér gyöngye. 4 ½7, ½9. **PHÖNIX:** Emberek között. 11, 1, 3, 5, 7, 9. **RÁDAY:** Damaszkuszi oroszlán. ½5, ½7, ½9, v. ½3. **ROXY:** Tigriscsapda. Texasban nincs mese. 11, 1, 3, 5, 7, 9. **SAVOY:** Uborka, a repülőtér gyöngye. 4, ¼7, ½9. **STUDIO:** Lógósok királya. ½2, ½4, ¾6, 8. **SZABADSÁG:** Uborka, a repülőtér gyöngye. ½5, ¾7, 9. **TINÓDY:** Uborka, a repülőtér gyöngye. 5, 7, 9. **TURÁN:** Miss Joan nem hagyja magát. 5, 7, 9. **UGOCSA:** Test ördöge. ½4, ¾6, 8. **VESTA:** Tigriscsapda. Texasban nincs mese. 10, 12, 2, 4, 6, 8.

VILÁG

A polgári demokrácia lapja

Felelős szerkesztő: BÁLINT IMRE

Szerkesztő: KŐSZEGI IMRE DR.

A kiadásért felel: SUPKA GÉZA DR. főszerkesztő

Szerkesztőség és kiadóhivatal: VII. RÁKÓCZI ÚT 54

Telefon: 222-439

Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat nyomása Budapest, Miksa-utca 4—6. Felelős: Gorszky Tivadar igazgató

Köröznek egy feleséggyilkost

Somogykörös községben meggyilkolta feleségét Vaj Vince gazdálkodó. A gyilkost országosan körözik. Személyleírása: 50 éves, zömök, kb. 165 centiméter magas, nyírott bajuszú, fekete csizmát, fehércsíkos csizmanadrágot és kékcsíkos inget viselt. A főkapitányság felkéri mindazokat, akik Vaj Vincéről tudnak, jelentsék Nádor-utca 12. szám alatt.

Felrobbant a búcsúban a bengáli

Búcsú volt Ács községben. Tóth Gyula bazárárus bengálit árusított. Amikor áruját bemutatta, a bengáli felrobbant. Három embert súlyosan megsebesített. — A veszprémmegyei Désen Buzik Gyula gazdálkodó cséplőgépében az egyik zabkéve, amelyben kézigránát volt, felrobbant. Egy cséplőmunkást életveszélyesen megsebesített.

Mindenféle SZŐNYEGET FÜGGÖNYT, PONYVÁT, BŐRÖNDÖT (hibásat is) vidékről is vesz FREUND Kun-u. 12. II. 18 T.: 137-845.

Legtöbbet fizetek férfiruháért Leitersdorfer, Kisdiófa-utca 15. (Király-u. sarok) T.: 221-674

Sok pénzt fizet férfiruhákért, cipőkért, fehérneműkért SALGÓ, József-krt. 47. Tel.: 138-980 Kívánatra házhoz jövök.

Férfiruhákért, télikabátokért csodálatos árakat fizet Fischbein, Dob-u. 25. T. 421-080 Hívásra jövök.

Használt férfiruháért bárkinél magasabb összeget fizet Tóth a Belvárosban. Bp. IV., Egyetem-u. 2. T: 186-782

Legtöbbet fizetek férfiruhákért saját üzletem részére Morgenstern és Zsiray, Kazár-u. 11. Hív. jöv. T: 227-104

Télikabát és férfiruháért mindenkinél többet fizetek GRÜNWALD, Király-u. 34 udvar, fszt. 4. Hív. jövök. T. 227-110

Tervezés, készítés Styl-bútor HALÁSZ STUDIÓ IV. Irányi-u. 1 (Dunapart)

Bútort, szőnyeget egész háztartást vesz Gerstl, István-út 28. T: 427-516

Sürgősen vennék: porcellánfigurákat, ólomkristályt, hat-, tizenkétszemélyes étkészletet, összekötő-, ebédlőszőnyeget, Wirth vagy hasonló zongorát, garniturát, perzsabundát, festményeket, tükröt. Telefon: 135-077, Eszterházy-utca 17. MAJOROSI. 9—5-ig.

Piszkos Kormos FALAK tapéták tisztítása Tömő-u. 16 Hungária T 335-192 Dán oemut

Azonnali lekötésre keresek modern berházat 100.000-ig. Pásztor, Teréz-krt 8. 420-747.

Andrássy-úti villarayonban 200 személyre penziónak, közületnek, vagy hasonló célra alkalmas VILLA nagy telekkel sürgősen ELADÓ »Üres villa« jeligére.

Szőnyegért hibásért is legmagasabb árat fizet Faludi, Szövetség-utca 3. T.: 421-789

Szenzációs árat fizetek férfiruhákért WILD ruhaüzlet Kazár-utca 2. Hívásra jövök T.: 226-963

Betegszállító autó modern felszereléssel, mint az új, tulajdonostól ELADÓ. Dankó-utca 15.

Veszek villany „BOYLER"-t AUDION VI. Nagymező-u. 31 Tel.: 123—129.

CSEMPE Porta Szövetkezet, V., József Attila-u. 1. Tel.: 386-147.

VILLA RÓZSADOMBON, autobusz megállónál, 2 X 3 szoba hallos, közp. fűtés, beköll., 110.000 Ft. Szamosi, Szilágyi Erzsébet fasor 9. Tel.: 161-358, 469-512.

Bútorért, utazó kofferért ruháért, háztartásért legtöbbet fizet Steingisser, Teleki-tér 3. Tel. 135-376.

Kirakatállvány? Pultállvány? Fleischmanntól Dob-utca 37 Telefon: 221-326

BALLON átlátszó, eső-, lódenkabát FARAGÓ, V., Gr. Teleki Pál-u. 2.

Espresso üzlethez társat keresek sürgősen. Biztos egzisztencia. GROSZ ÖDÖN, az Ostende kávéház volt tulajdonosa. Rákóczi-út 22. Telefon: 421-381.

Szüreti mulatságokra, jelmezek, menyasszonyi, estélyi ruhák kölcsönzése Rácz, Wesselényi-u. 17. Tel.: 221-694.

APRÓHIRDETÉSEK

KÁRPITOS házakhoz, házonkívül ajánlkozik. Várady, Király-utca harminckettő, udvarban.

ELADJA Ica és Hecsi rendkivül olcsó áron a belvárosi divatszalonok modelldarabjait. IV., Váci-utca tíz, II. em. Modellkiárusitási Divatház. Telefon: 380-016.

MAGASABB alakra vennék jó állapotban levő sötét férfiöltönyt, kabátot. Telefon: 222-546.

ŐSSZEL is legyen kevés pénzért elegáns! Kalapok, ruhák. Cser Ella és Shopping. Régiposta-u. 15

MODELL bundát készít régi bundájából Deckner szűcs. IV. Városház-u. 6, első emelet.

B. M. W. 2 l. kabriolet kifogástalan állapotban eladó. Hétfőtől 227-550.

HÁROMSZOBÁS összkomfortos, I. emeleti, beköltözhető öröklakás Ligetnél háztulajdonostól eladó. Tel.: 424-327.

SZILVA-barack nyersen, főzés és aszalás nélküli eltevésére azonnal megtanitom. Konzervmester, Hársfa-utca tíz/B. II. 10.

MŰBÚTOR, nádazott barokk kombinált szoba, dupla rekamiéval, cseresznye barokk ülőgarnitura kommóddal, olasz reneszánsz úriszoba, használt, alkalmi árban. Dohány-utca egy. Bútorüzlet.

ALIG használt szines lakkcsiszolt comb. szoba olcsón eladó. 5—8-ig. Dózsa György-u. 29. I. 2.

KÜLÖNBEJÁRATÚ bútorozott szobát keres egyetemi hallgató. Bajkor. Üllői-út 68.

BAROMFI-csemege üzlet forgalmas helyen azonnal átadó. Tel.: háromszázhuszonkilenc-háromszázkilencvenkettő.

KÁRPITOSMUNKÁKKAL forduljon bizalommal Marosánhoz, Aradi-utca kettő. Kívánatra háznál.

VESZÜNK szalonoktól és privátoktól modelleket. Ica és Hecsi, Váci-utca 10. Tel.: 380-016.

NÁDAZOTT cseresznye berendezés, franciaágyas garnitura, barokk dió szekrény eladó. IV. Dalmady Győző három, I. 1.

PERZSABUNDA, keveset használt, gyönyörű szép, olcsón eladó! Perzsabundát veszek! Szemere szűcs, Erzsébet-körút huszonhat, második emeleten!

PARKETTÁT rak, gyalul, javit, beereszt és felkefél. Telefonhívó: 135-206.

UJLIPÓTVÁROSBAN újjáépített, teakonyhás garzon 5500-ért 48 órán belül átadó. Dr. Molnárné, Pannónia-utca 22.

UJ motorcsónaktest, Istros 125-ös oldalmotorral azonnal eladó. Telefon: 187-581.

CSILLÁROK, kis- és nagyméretűek, asztali lámpák, kisbútorok stb. leszállított árban. Holló-utca 9. Hirsch.

LIPÓTVÁROSBAN, Rózsadombon, vagy Pasaréten, ügyfelem megbizásából, 2—5 szoba hallos öröklakást vagy lakást keresek. Szamosi, Szilágyi Erzsébet fasor 9. Tel.: 161-358, 469-512.

BELVÁROSI NŐI RUHAÜZLETBE keresek fehérnemüs vagy egyéb rezsitársat. Felszerelt műhely, telefon van. Jelige: »Galamb-utca« Tenzerhez, Szervita-tér.

APPONYI-téren pazar 2 szoba hallos, valamint Fehér György-utcában ugyanilyen átadó. Érdeklődés Rapid, Ferenciektere 3.

Rádió-műsor - Hadifogolynévsor és üzenetek - *Tersánszky-regény*

VILÁG

933. SZÁM * ÁRA 60 FILLÉR | Főszerkesztő SUPKA GÉZA DR. | 1948 JÚLIUS 13 * KEDD

Heves tüzérségi harc Jeruzsálemben és környékén

Gottwald csehszlovák köztársasági elnök Dévényben a hagyományos szláv napot megnyitó beszédében kijelentette: »Hiszem, hogy az együttműködés és megértés szellemében most további külpolitikai kérdéseket is sikerül megoldanunk, a többi között *kielégítő kapcsolatokat teremteni legközelebbi szomszédunkkal, a népi demokratikus magyar köztársasággal.« Gottwald* így folytatta: »Csehszlovákia kül- és belpolitikai helyzete kedvező, bizalommal tekinthetünk a jövő felé, a Szovjetunióval, szabadságunk és függetlenségünk legjobb biztosítékával, szláv testvéreinkkel, a többi népi demokratikus állammal, a világ valamennyi haladó erőjével együttműködve, tovább folytathatjuk békés munkánkat s *tovább haladhatunk a szocializmus felé vezető úton.*«

Jugoszlávia

ügyében egész sor újabb megnyilatkozás hangzott el. Enver *Hodzsa* albán miniszterelnök kijelentette, hogy »a Jugoszlávia és Albánia közötti baráti viszony megromlásáért a felelősség a jugoszláv áruló vezetőket terheli«, hangsúlyozta, hogy »*az albán nép sohasem fog elszakadni a népi demokráciák családjától és a Szovjetuniótól*« és annak a reményének adott kifejezést, hogy »a jugoszláv és az albán nép közötti kapcsolatok az árulók eltávolításával ismét helyre fognak állani«. Az Albán Távirati Iroda jelentése szerint »az Albániában dolgozó jugoszláv munkások árulással vádolják *Titót* és hitet tesznek a Szovjetunió mellett«.

A prágai *Rude Právo* annak a véleményének ad kifejezést, hogy »a jugoszláv KP kongresszusa nem fogja mélyrehatóan tisztázni a helyzetet«. A cikkíró leszögezi, hogy »a jugoszláv vezetők leghangosabb átkozódásai sem rejthetik el örökre az igazságot a JuKP tagjai és a jugoszláv nép elől« és megállapítja: »Előbb-utóbb eljön az a pillanat, amidőn a jugoszláv vezetők vagy újra önmagukra találnak és levonnak minden következtetést vagy pedig szakítanak nemcsak a nemzetközi szocialista táborral, hanem *saját népükkel is.* A jugoszláv válságból nincs más kiút.« *(Révai József a Szabad Nép* tegnapi számában írott vezércikkében idéz egy AFP-jelentést, amely szerint *Bebler* jugoszláv külügyminiszterhelyettes tavaly novemberben több mint egyórás beszélgetést folytatott *Marshall* külügyminiszterrel és később kijelentette, hogy »közvetíteni akar az USA és a Szovjetunió között és reméli, hogy Jugoszlávia, valamint Csehszlovákia a Kelet és a Nyugat között *a híd és nem a gát szerepét játszhatja.«)*

A berlini

helyzet legújabb fejleményei: 1. A szovjet hatóságok rendelete értelmében a nyugati megszállási övezetek katonai személyeinek használatában lévő gépkocsik számára *minden alkalomra külön állépési engedélyt kell kérniök a szovjet közigazgatási ól.* 2. *Ljukacsenko* szovjet ezredes erélyeshangú levélben tiltakozott a brit és az amerikai főparancsnoknál, amiatt, hogy »a szovjet övezet felett a repülő brit és amerikai repülőgépek rendszeresen megsértik a fennálló repülőegyezmény legelemibb szabályait«. 3. *Robertson* tábornok brit katonai kormányzó Londonba érkezett, hogy tárgyalásokat folytasson *Bevinnel.*

Chiefley ausztráliai miniszterelnök és *Douglas* londoni USA-nagykövet tegnap Berlinben *Clay* tábornokkal tárgyalt. Ma Berlinbe érkezik *Henderson* brit légügyi miniszter is. 4. *Szokolovszki* szovjet tábornagy rendeletére szombaton *megkezdődött a szovjet megszálló hatóságok részéről letartóztatott német egyének szabadonbocsátása.* A szabadlábra kerülő németek valamennyien vezető náci tisztségviselők vagy tevékeny párttagok voltak. A berlini rádió megállapította, hogy »ezzel összeomlott a szovjetellenes rágalomhadjárat egyik sokat hangoztatott pillére.«

Palesztinában

valamennyi arcvonalszakaszon ismét *súlyos harcok folynak.* Zsidó részről ma reggel rámutattak, hogy noha az arabok még a fegyverszünet lejárta előtt több helyen magukhoz ragadták a kezdeményezést, a zsidó csapatok *érezhető fölényben vannak.* A ma délelőtt érkezett jelentésekből megállapíthatólag a zsidó erők a liddai repülőtér elfoglalása után sikeres offenzívát folytatnak Ramle ellen és a város közelében *körülzártak 2000 arab harcost.* A Szíriába betört zsidó csapatok hídfőt létesítettek.

Galileában és a déli arcvonalon általában az arab haderők vannak támadásban. Tegnap délután olyan hírek érkeztek, hogy az arabok is hozzájárultak Jeruzsálem nyílt várossá nyilvánításához a ma reggeli hírekből megállapíthatólag azonban a *városban és környékén minden eddiginél hevesebb tüzérségi párbaj folyik.* Arab részről a légihaderő is bevatkozott a jeruzsálemi harcokba. *Bernadotte* felhívása újabb tíznapos fegyverszünet kötésére sikertelen maradt, mert az arabok közölték, »nem járulhatnak hozzá a fegyverszünet meghosszabbításához, mert az előnyösebb helyzetbe hozná a zsidókat«. A biztonsági tanács *holnap hallgatja meg Bernadotte jelentését.*

Világhíradó:

Philadelphiában ma kezdődik meg az amerikai Demokrata Párt elnökjelölt választó kongresszusa. A párt legesélyesebb elnökjelöltje változatlanul Truman, akinek csak a déli államok kiküldöttei között lesz komolyabb ellenzéke.

P. Hoffman, a Marshall-program vezérigazgatója bejelentette, hogy 250 milliós dolláros alapot létesítettek abból a célból, hogy „az amerikai tőkéseket befektetésekre bátorítsák a Marshall-terv országaiban". Az USA kormány lehetővé teszi majd a nyereségek dollárra való átváltását.

Mint emlékezetes, a Szovjetunió tiltakozott az amerikai Newsweek egyik cikke ellen, amely azt követelte, hogy a Szovjetunióra dobjanak atombombát. A moszkvai Pravda közlése szerint az amerikai külügyminisztérium válaszában a szólás- és sajtószabadságra hivatkozott és védelmébe vette a Newsweeket. A Pravda megállapítja: »Az USA külügyminisztérium feletteket egyáltalán nem kielégítő és nem akadályozza meg a jobboldali reakciós amerikai sajtót, hogy tovább folytassa háborús uszító politikáját és terjessze a háborús pszichózist, amely az amerikai politikának különben is célja.«

A moszkvai rádió erélyes hangon visszautasítja azokat a célzatos híreket, amelyek szerint »a szovjet polgárok nem választhatják szabadon munkahelyüket és lakóhelyüket sem változtathatják szabad elhatározásból«. A szovjet rádió leszögezte: »Az igazság az, hogy ilyen intézkedésekre a szovjet kormánynak nincsen szüksége. A szocialista országában bármilyen munkához való kényszernek nyoma sincs.«

Lapzártakor érkezett:

Az egyiptomi hadijelentés szerint egyiptomi tüzérség lőtt több zsidó települést. Egyiptomi nehézbombázók robbanó és gyujtóbombákkal támadást intéztek Tel-Aviv ellen. Izrael csapatok harapófogó-mozdulattal bekerítették és elfoglalták *Lidda és Ramle városát.* Arabok százait ejtették fogságba. Hivatalos közlemény szerint egyiptomi repülőgépek *mélyrepülésben támadták Jeruzsálem nyílt várost.*

A celldömölki véres Bertalan-éj a népbíróság előtt

Fejszével, fűrésszel, bottal gyilkoltak, de kormányzói kegyelmet kaptak a tettesek

Szombathely, július 12. (A Világ tudósítójának telefonjelentése.) A szombathelyi népbíróság ma reggel Celldömölkön helyszínen kezdte tárgyalni azt a 19-es dokumentpört, amelynek 13 vádlottja van. A vádlottakat, mint a celldömölki véres Bertalan-éjszaka szereplőit, gyilkossággal, másrészt gyilkosságra való felbujtással vádolja a népügyészség.

1919 augusztus 24-én, Bertalan napján este, politikai gyűlést hirdettek Celldömölkön. A gyűlésen izgató beszédek hangzottak el, amelyeket pogrom követett. *Czifra* István, *Fülöp* István, *Almássy* János, *Károlyi* János, *Höbe* Sándorné, *Kárász* Gyula, *Eistner* István, *Feigl* Ferenc, *Pleszkáts* Tibor, *Mochold* István, *Györkös* Sándor, *Szita* György és *Enesei* István vezetésével a tömeg megtámadta *Hofmann* Miksa kereskedő házát. *A kereskedőt fejszékkel és botokkal agyonverték, utóbb pedig a holttest nyakát elfűrészelték.* A felbőszült tömeg *Heimler* Kálmán, majd *Schöntag* Sámuel házát támadta meg. Mindkét kereskedőt brutális módon megölték, majd meggyilkolták *Németh* Márkust és *Fleischner* Mártont is. Az áldozatok házait *teljesen kifosztották.*

Az akkori igazságszolgáltatás háromtól hónapos fegyházzal büntette a celldömölki Szent Bertalan éjszakán elkövetett brutális bűncselekmény tetteseit, akik később kormányzói kegyelmet is kaptak.

Ma a vádlottak kihallgatásával kezdődött meg a tárgyalás, amelyre 38 tanút idéztek meg. A tárgyalás a celldömölki iskolában folyik és előreláthatólag egy hétig tart.

A szovjet-magyar kereskedelmi tárgyalásokra rövidesen magyar delegáció utazik Moszkvába

Előreláthatólag július 20 és 25-e között indul el Moszkvába az a magyar delegáció, amely a szovjet-magyar kereskedelmi egyezményre vonatkozó tárgyalásokat lefolytatja. A delegációt *Rónai* Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter vezeti, rajta kívül Moszkvába utaznak *Vas* Zoltán miniszter, a Gazdasági Főtanács főtitkára, *Vajda* Imre iparügyi államtitkár, továbbá technikai kereskedelmi és gazdasági szakértők, akik a tárgyalásra kerülő anyagot előkészítették.

A szovjet-magyar kereskedelmi tárgyalásoknak rendkívüli jelentőséget ad az a körülmény, hogy *a hároméves terv* eddigi eredményei igen nagymértékben emelték a magyar ipar teljesítőképességét, úgyhogy az államosított ipar, az ipar egyéb részeivel karöltve, *lényegesen többet szállítását vállalhatja, mint az elmúlt évben.* A magyar ipar nyersanyag- és különleges gépszükséglete is megnövekedett és így remélhető, hogy mind nyersanyagutánpótlásunk, mind pedig készárukivitelünk volumene és értéke tekintetében az eddigi megállapodást jóval meghaladó egyezmény jön létre a két ország között.

Elnapolták a munkásüldöző bányaigazgató bűnperét

A Népbíróság Gálfalvi-tanácsa ma tárgyalja dr. Schmidt Sándornak, a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. volt igazgatójának háborús és népellenes bűnügyét. A vád szerint antiszociális magatartást tanusított az alkalmazottakkal szemben és a baloldali munkásokat üldözte. Felsőházi tag volt és mint ilyen, Szálasi nemzetvezetői kinevezését indítványozta. Jelen volt Szálasi eskütételénél is.

Dr. Schmidt tagadja a terhére rótt bűncselekményeket. Ügyvédje a bizonyítás kiegészítésére haladékot kért. A bíróság ezt megadta s a tárgyalást elnapolta.

„Minden becsületes munka szükséges a népnek"

Prága, július 12. Zapoteczky csehszlovák miniszterelnök Kromorizsben mondott beszédében kijelentette: Az új rendszer felé irányuló utunkról senki sem tud eltéríteni bennünket. A parasztkérdéssel foglalkozva hangoztatta, hogy a parasztságnak kezében marad a föld, a paraszt úr marad saját földjén. Azt követeljük azonban, hogy a parasztság munkájával biztosítsa a nép ellátását. A továbbiakban a miniszterelnök rámutatott arra, hogy a népi demokratikus Csehszlovákiának szüksége van a kisiparra és a kiskereskedelemre. Minden becsületes munka szükséges a népnek — mondotta. (MTI)

107.000 forintos főnyeremény a totón

A 39. totófordulóban 194.984 szelvény futott be. Csak a 445.265. számú szelvény 12 találatos. A szelvény beküldője, Zika János monori lakos 107.000 forintot nyert.

Negyvenen 11 találatot, tíz találatot 560-an értek el. Ők 2600, illetve 180 forintot kapnak.

A totóvigaszdíj elbírálása most van folyamatban. A vigaszdíj nyereménye körülbelül 150 forint lesz.

Ezt hallottuk...

EZERFŐNYI KÖZÖNSÉG tiltakozott vasárnap Visegrádra a budapesti sütők ipartestülete üdülő házának felavatására. Nattán Ernő, Fehér Lajos elnök és Antal Miklós főtitkár érdeme, hogy a sütők áldozatkészségével egészséven át egyszerre ötven embert üdültethetnek.

●

A SZABAD CUKOR ÁRA hétfőn 10 forint alá esett, a befőzés előtt álló háziasszonyok nagy örömére.

●

ILLUSZTRIS új tanítványa van Kisfaludi Strobl Zsigmond szobrászművésznek: I. Jacobson, az amerikai Joint magyar vezetője, aki ifjú korában is foglalkozott szobrászattal, szorgalmasan tanul a kiváló magyar szobrászművésznél.

●

A SZÁLLODÁSOK, Vendéglősök Országos Szövetségének centenáris kongresszusát ma és kedden tartják meg Pécsett. Budapestről több mint kétszáz résztvevő utazott el.

●

VÁNDOR KÁLMÁN nagysikerű darabja, a »Viharmadár«, melyet húsz éve játszanak már, megjelent könyvalakban. A szöveg 20 éve változatlan, de a címe most már negyedszer változott meg. Mikor az Opera rendezésében, Bajor Gizivel, az országos Liszt-ünnepségek díszelőadásaként bemutatták, »Liszt hangversenye« volt a címe. A mai Pesti Színház elődje, az Uj Színház »Búcsúbálként játszotta. Ujévkor a centenáris év nyitányául »Viharmadár« címen újította fel a rádió, így lett legtöbbet játszott darabja a centenáris évnek. Most könyvalakban, az Uj Magyar Könyvtár sorozatában a »Pelőfi fogsága« címet kapta. A kitűnő író a »miért« kérdésre azt mondja, ha csak tőle függ, úgy mindig »Viharmadár« lett volna. De a címeket legritkább esetben adja egyedül az író...

A POSTA BÉLYEGMÚZEUMA (Dob-utca 75—81. félem.) megnyílt és hetenként kétszer — kedden 12—½4, szombaton 10—½1 között — látogatható.

●

EGY PÁRISI AUKCIÓN Picasso egyik önarcképe 1.292.000 frankért kelt el, ugyanakkor egy másik párisi gyűjtemény árverezésekor három Delacroix pasztell 300.000 frankért cserélt gazdát.

●

OSZTRÁK MŰVÉSZEK vendégszerepléséről folynak tárgyalások. Pesten, Tatatóvároson és Szegeden előadják Haydn Teremtését a mű keletkezésének 150. évfordulója alkalmából. Budapestre jön Wildgans professzor klarinétművész és zeneszerző, a 104 tagú Jung-Wien kórus a salzburgi Mozarteum zenekara, továbbá Julius Patzak és Ludwig Weber, a bécsi opera két tagja. Az osztrák művészek Pesthidegkuton szabadtéri előadáson is szerepelnének.

●

AZ IZRAELI FILMIPAR meghívást kapott a harmadik Nemzetközi Film Festivalra Marienbadba. Két zsidó filmet mutatnak be. Az egyiknek címe: »Atyai ház«, a másiké: »Föld«.

●

...a rádióban

RACZ ALADÁRT, a nagy cimbalommővészt hallottuk. Valósággal mágikus tüzet gyujt fel játékával, amelyben semmi sem emlékeztet a cimbalom cigányos-verbunkos korszakára. Stílusa Stravinszky elgondolásaihoz áll legközelebb.

●

MINDIG KÜLÖNLEGES szórakozást nyujt a közönség számára, ha egy intézmény önmagáról mond kritikát, önmagát gúnyolja ki. Ez történt vasárnap este a rádió népszerű Bolond Istók kabaréjának közvetítésekor. Jobbnál jobb kabarédarabokat hallottunk elsőrendű szereposztásban. A közvetítés a Studióban zajlott le közönség jelenlétében.

Ujdonság
„Alumin"
aluminium és egyéb fémek tökéletes tisztítószere
Kapható mindenütt

KOMOL hajfesték világmárka
Budapest, IV., Váci-utca 27.

MA Júl. 12 — 100 ÉVE

A képviselőház megválasztotta elnökeit és jegyzőit. — A zágrábi tartománygyűlés János főherceghez intézett felterjesztésében felsorolja azokat a feltételeket, amelyek mellett Magyarországgal egyezkedni hajlandó. Ezek közül fontosabbak: Jellasich megerősítése a báni méltóságban; a tartománygyűlés és a szkupstina törvényes elismertetése; ezek kívánságainak teljesítése; a kapcsolt részekbeli katonaság a bán ú'ján az osztrák minisztériumtól függjön; a szerbek és dalmátok is vegyenek részt az alkudozásokban; a magyarok szüntessenek be minden ellenségeskedést és bocsássák szabadon a szláv politikai foglyokat. A gyűlés felhatalmazta Jellasichot, hogy egymillió forint kölcsönt vegyen fel. — A szicíliai parlament helybenhagyta az alkotmányt és Carlo Alberto szárd király fiát: Amadé génuai hercegot királlyá választja. — Stuttgartban betiltják a demokratikus egyleteket. — Az oroszok bevonulnak Jassyba.

GAZDASÁGI KÖRÖKBŐL

Elkészült a textilipar öt havi termelési terve, amely a hároméves terv keretében augusztustól decemberig szabályozza a termelést. Eszerint a pamutipar 74.8 millió méter árut termel, amelynek körülbelül egyharmada exportra kerül. — A gyapjúipar már havi 1.2—1.3 millió méter gyapjúszövetet gyárt, úgyhogy az őszi kampányra, — a folyó termelésen kívül — 4—5 millió méter kitűnő minőségű ruhakelme áll majd a közönség rendelkezésére. A gyárak 4 és fél- öt hónapra el vannak látva fésűsszalaggal. — A selyemipar az előirányzat szerint öt hónap alatt 145 millió forint értékű selyemszövetet állít majd elő.

⊙

A brit mezőgazdasági kiállításról írva, a Daily Mail megállapítja, hogy Európának 5 millió traktorra volna szüksége a mezőgazdaság teljes gépesítéséhez. Hogy ezt a szükségletet fedezni lehessen, évenként egy millió traktort kellene gyártani.

Orvosi hír. Dr. Vas Imre kórházi főorvos (VII. Király-u. 51) újra rendel. (×)

KÜLFÖLDRE is virágot
Kis Riviérától
Váci-utca 16
Szt István-krt 5
Itt fizeti ott küldik. 40—90 Ft-ig.

TARKA SPORTKRÓNIKA

JULIUS 30-ÁRA tűzték ki az atletikai versenyek megkezdését az olimpián. A magasugrás, 100 méteres előfutamok, 800 méter, 400-as gát, 10.000 méter, női diszkoszvetés már ezen a napon sorra kerül.

Ebből következik, hogy az atléták névszerinti nevezéseit már a napokban (16-ig) el kell küldeni.

*

A TRACK AND FIELD című amerikai szaklap legutóbb foglalkozott azzal a kérdéssel, kik feltétlenül esélyesek az olimpián? A lap szerkesztője megkérdezett négy nemzetközi atletikai szakértőt. Öt atléta akadt, akiben mind a négy szakértő véleménye megegyezett. Egyhangúan esélyesnek mondották ugyanis *Patlont* (100-as síkfutás), Dillardt (gátfutás), McKenleyt (400 méteres síkfutás), Steelet (távolugrás) és Németh Imrét (kalapácsvetés).

Németh javára szól a világ többi kalapácsvetőivel szemben az a körülmény is, hogy *állandóan* jó eredményeket ér el, míg a svéd Ericson például 57.19-es tavalyi eredménye után most 53 körül dob.

Németh mellett szól az is, hogy mozgása *rendkívül elegáns és könnyed*. A kiváló atléta *éveken át magát kísérletezte ki a legjobb mozgást*. Csak a finn *Veirilla* mozgott ilyen könnyen. Tavaly ez a stílus még jobban tetszett. Az idén szélesebb az alapállása és emiatt mozgása nem annyira könnyed és természetes, mint tavaly volt. Ezen most igyekszik javítani.

Így is vezet a ranglistán: legutóbb *versenyen 56.65-öt. Ericson 53.35-öt dobott.*

*

JÓ ESÉLYEKKEL indul *Gyarmathi* Olga is. Már május elején jó formában volt és 546-ot ugrott. Hét év óta versenyez. Debrecenben már 1941 nyarán 518-at ugrott távolba, 150-et magasba és 13.3-ra futotta a száz métert. A szakértők szerint sokkal eredményesebb volna, ha ollózása nem oldalt, hanem a futás irányában történnék. Légmunkája egyébként kitűnő.

*

AZ UJPEST labdarúgócsapata *Dicker* Mihály vezetésével Sikondán nyaral. Az Ujpest erősítésével kapcsolatban Komnenov kijelentette:

Hradszkyt, a MOGURT volt balszélsőjét leszerződtettük. Rajta kívül még két-három fiatal játékossal akarjuk csapatunkat megerősíteni.

Soós Károly, az Ujpest új trénere 20-án veszi át a csapat munkájának irányítását.

Budait, a Hutter tehetséges jobbszélsőjét a Ferencváros leigazolta, mint ezt hetekkel ezelőtt elsőnek jelezte a Világ.

Hír szerint Horváth, a szolnokiak válogatott kapusa is egyesületet cserél és a jövő szezónban piros-kék színekben fog védeni.

*

AZ IFJÚSÁGI EGYESÜLETEK munkásbrigádja tejelentették illetékes helyen, hogy a Népsadion munkájában a nyári szünidő alatt ingyen munkát vállalnak.

*

MIKE ISTVÁN, a Ferencváros egykori játékosa, megválik bolognai egyesületétől és a római Lazióhoz lép át.

*

A MÁSODOSZTÁLYBA került Elektromos az MTK futballcsapatától Légrádi nevű játékosért 40.000 forint lejátszási díjat kér.

*

TIZEZER MÉTEREN rendkívül erős mezőny indul, Szilágyi Jenő mégis az élcsoportban lehet.

A hosszútávfutók közül az egész nemzetközi mezőnyből kiemelkedik a csehszlovák *Zatopek* Emil, aki legutóbb nálunk is járt és győzött. *Zatopek* már 14.10-et is futott, 5000 méteren. Legerősebb ellenfelei *Reiff* (belga) és *Slikhuis* (holland). Tizezer méteren *Heino* (finn) látszik legerősebbnek, erősen feljavult Albertson (svéd) és van egy sereg egyforma képességű futó. Egyáltalán nem látszik lehetetlennek, hogy *Szilágyi* Jenő 10.000 méteren harmadik helyezést érjen el.

*

MITRÓ GYÖRGYÖT mestere, Rajki Béla rendszeres munkával kellő időre jó formába hozta. A tegnapi esős, borús vasárnapon a 400 méteres gyorsúszásban a legjobb magyar mezőny indult. *Mitró* 4:46-al győzött, *Kádas* (Eger), 4:47, *Csordás* (UTE) 4:55 előtt. Mitró ismét táblázat szerint úszott és 300 méterre 3.33 volt a részideje. Ez az eredmény új országos rekord.

Örvendetes, hogy Mitró riválisai sem játszanak alárendelt szerepet. Százas fordulásnál (1.03.2) Kádas és Csordás csak egy méterrel feküdt Mitró mögött. 200-ra Rajki 2:16.8-at mért. Kádas itt is legfeljebb 1,5 méterrel küzdött Mitró mögött. Csordás, aki az idén ugrott ki, további 1 méterrel volt hátrább. Az erős iram végig megmaradt, sőt Kádas az utolsó 50 méteren meglepő frissességgel nyomult fel s alig valamivel kapott ki.

*

A MAGYAR A ÉS B VÁLOGATOTT vízilabda csapat a tatai olimpiai táborból Győrbe utazott és ott bemutató mérkőzést játszott. Az A válogatott 8:4 (4:0)-re győzött a B csapat ellen.

*

PATTY amerikai teniszjátékos és az indiai Misra, Július 14-től kezdve három napon át Budapesten játszik.

— Patty már négyszer legyőzte Asbóthot — mondta nekünk a szövetség egyik vezetője, Stecovics László. — A legjobb nemzetközi játékosok között alig van erőkülönbség.

Valóban igen kevésen múlik egy-egy világbajnoki győzelem, láttuk ezt a legutóbbi wimbledoni versenyen is! *Patty* egyébként a francia bajnokságon is jól szerepelt májusban és Miticet például 6:0, 6:0, 6:4-re verte. Tegnap Párisban Patty 6:1, 6:1-re győzött Destremau ellen.

*

LEGÚJABB SPORTHIREK. A Davis Cup északamerikai zóradöntőjében Mexikó 4:1-re győzött Kanada ellen. — Varsóban a jugoszláv—lengyel teniszmérkőzésen Jugoszlávia 2:1-re vezet. — Az Olaszország—Csehszlovákia Davis Cup európai zónadöntőn vasárnap az olasz páros győzött, de Csehszlovákia még így is 2:1-re vezet. — A párisi nemzetközi teniszversenyen Marcel Bernard, a franciák egyik legjobb versenyzője 6:2, 3:6, 6:2-re legyőzte Falkenburgot, a wimbledoni győztest. (Bernard legutóbb Asbóthot is legyőzte.)

*

A FOGADÁSOS MÉRKŐZÉSEK eredményei: EMTK—Szeged 1:2, SVSE—Szolnok 4:0, SalBTC—M. Textil 6:4, Elektromos—Haladás 1:2, VETO—DVSC 2:0, Cegléd—MÁV DAC 0:2, Barcs—Pécsi VSK 0:1, Nyir. MÁV—D. MÁV KASE 0:1, Berettyó USE—P. MÁV 4:0, Gyöngyös—DVTK 5:2, Sátor. TK—Salg. SE 4:1, Kiskunfélegyházai VSE—Kiskunfélegyházai TK 2:2.

Szív küldi...

Irta Pakots György

1.

Özvegy Bozsik Pálné dédunokái közül Évát szerette legjobban. Most, hogy Éva menyasszony lett, ellentmondást nem tűrő hangon jelentette ki:

— Az eljegyzési vacsorád nálam lesz, azt én rendezem.

Dédi, — így nevezte özvegy Bozsiknét az egész család, amióta dédunokái is voltak, — nagy izgalommal készülődött a vacsorára. Előszedte a fehérneműszekrény mélyéből az idők során kissé megsárgult huszonnégyszemélyes damasztabroszt, a régimódi cirádás ezüst evőeszközöket, s maga ügyelt fel a konyhán, hogy mindenből a legfinomabb kerüljön majd az asztalra. Amire már évek óta nem volt példa, s Marinak, az öreg szakácsnőnek legnagyobb ámulatára, ebéd utáni alvás helyett autotaxival elsietett hazulról. Mari ámulata azonban néhány óra mulva megdöbbenéssé fokozódott, amikor Dédi visszaérkezett.

— Mi történt a nagyságával? — csapta össze kezét és szinte rémülten bámulta az öregasszony frissen ondulált hófehér frizuráját.

Özvegy Bozsikné büszkén szemlélte magát az előszobaszekrény tükrében:

— Meguntam azt az öregasszonyos hosszú hajat. Mindenki bubifrizurát hord, hát én is levágattam...

2.

Az eljegyzési vacsora kitünő hangulatban zajlott le. Dédi méltósággal teljesen ült fekete selyemruhájában az asztalfőn, mellette kétoldalt a jövendő ifjú pár. Özvegy Bozsikné szeretettel simogatta meg Éva csillogó fekete haját és súgva érdeklődött.

— Szereted a vőlegényedet?

— Nagyon, Dédi! — suttogta felcsillanó szemmel Éva.

Az öregasszony elmerengve nézte Éva vőlegényét.

— Szép fiú!... Hasonlít a dédapádra... Bár ő szebb volt, szélesebb vállú...

S Dédi szájaszéle az emlékezés hatása alatt mosolyra húzódott. Hosszan mosolygott a dédnagymama kissé fonnyadt ajka, amely most gyanus pirossággal virított, mert Dédi az ünnepi alkalomra beruzsozta.

— Hogy nem szégyeli, öregasszony létére úgy kifestette magát, mint egy kokott!... — mormogta maga elé az asztalvégen Berta, a csúnya Berta, özvegy Bozsikné egyik menye, aki negyven év alatt nem tudta elérni, hogy a családi vacsorákon közelebb ülhessen az asztalfőhöz, mert Dédi utálta.

— Sohse fogom megszeretni ezt a Bertát, — mondogatta nem egyszer — csúnya és öreg...

*

Vacsora után Éva engedélyt kért, hogy bekapcsolhassa a rádiót a „Szív küldi szívnek" műsorszámnál.

— Most, amikor vendégek vannak? — csodálkozott Dédi, de Éva olyan szépen kérte, hogy végül is kegyesen bólintott. A beszélgetés halkabban folyt tovább, egyszerre azonban teljesen félbeszakadt, amikor Éva lelkendezve kiáltott fel:

— Most!

A hirtelen csöndben tisztán hallatszott a rádióbemondó hangja:

— A következő dalt dédunokája küldi özvegy Bozsik Pálnénak nyolcvanadik születésnapjára...

S ekkor valami borzasztó dolog történt, amire Éva még nagyanya korában is emlékezni fog: Dédi szép matróna arca dühös grimaszba torzult s magáról megfeledkezve rikácsolta Éva felé:

— Ostoba kölyök! Hogy mertél ország-világ előtt öregíteni?... Én még nem vagyok nyolcvan éves!...

A VILÁG panaszládája

Megigérték a társbérletek megszüntetését. Elkeseredett társbérlők sürgetjük a tervezet végrehajtását.

H. A.

—o—

A Beszkárt a Margithíd megnyitásával kapcsolatban meg akarja szüntetni az 53-as villamost. A Déli pályaudvar és a Döbrentei-tér között lakók nagyon kérik, hogy hagyják meg ezt a számukra fontos járatot.

Egy krisztinai olvasó

—o—

Több helyen csak kockacukrot adnak befőzésre, holott erre a célra a kristálycukor alkalmasabb.

Egy háziasszony

Jacobus Aurifaber

magyar.

Szabó Károly A Kolozsvári magyar polgarság összeírása 1453-ból. Tört. tár 1882. cif.

526. l. és 729

Jacobus aurifaber

1475–1500

Brasso' XV sajand

Läsd Andreas Aurifaber

5 M

L.K. A TOKAJI [illegible]

190[illegible] FEB 14

452 SZAM.

II III

35 K 62

Po, Jacobus del

~~Grado, Fran. de~~

vérm.

Mutius „La Sacra Lega contro la potenza Ottomana c. c. mi nép allegorikus ámlapját karolta vérre Jacobus del Po vagyis után

386. r. jegyzet

Ambesata 88. l.

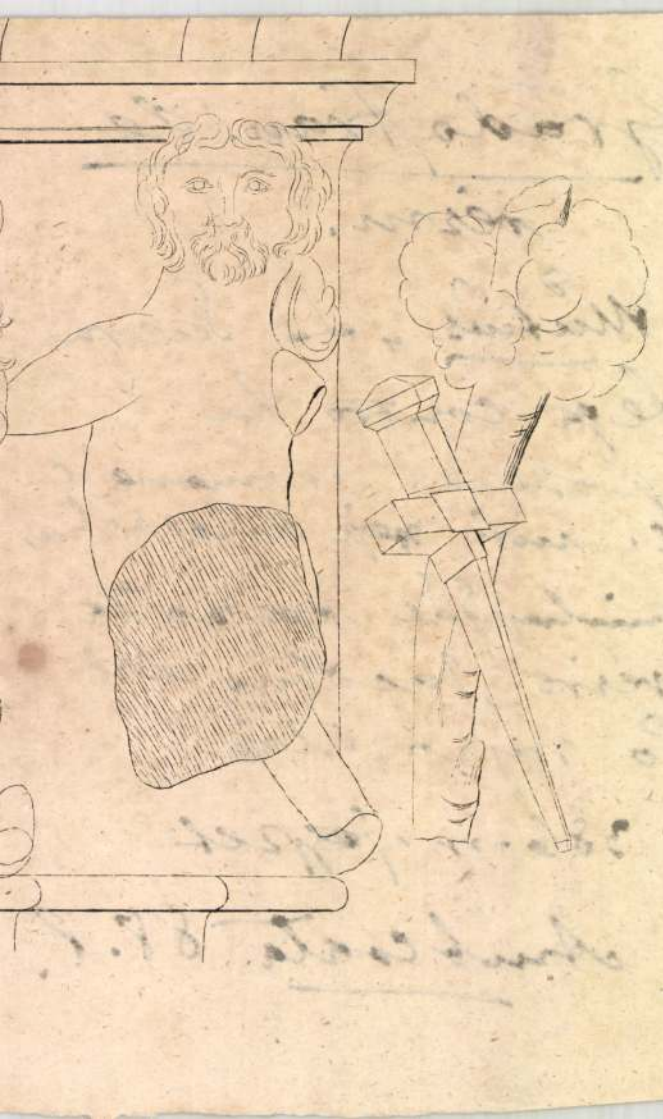

Jacobus építőmester. MDK

1575. márc. 9. A császári biztos "Cum magistro Jacobo muratore" megvizsgálta a pozsonyi vár romos részeit. Mult évben szerződést kötöttek Jacobussal a helyreállitásra, de a munkálatok abbamaradtak, mert Hager és Ferabosco ("Verabosko"!) az alapok megerősitését is szükségesnek tartják.
319. o. 354. adat.

Kapossy János: Művészettörténeti regeszták a királyi határozatokból és rendeletekből. III.
(Közzéteszi Bánrévi György.)
Műv. Ért. 1956. V. évf. 4. sz. 318-330.o.

Jacobus, ötvös MDK

1453-ban a kolozsvári belvárosban lakó ő három magyar ötvös közt szerepel az adójegyzékben.
257.o.

Entz Géza: Művészek és mesterek az erdélyi gótikában.

KelemenEml. 249-264.o.

Jacobus

Ontomaster

1440.

läse

Arch. Sist 1913. 10. l.
12 l.
13 l.

.....*műhely.*

főnökség!

.....hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....számu .....

n.

vi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

M.D.K.

Jacobus Aurifaber, kolozsvári ötvös

neve 1453-ban fordul elő, mint Hid-utcai lakosé.

Balogh Jolán: A művészet Mátyás király udvarában
Bp.1966, Akad.kiad. 2 köt.

1.köt. 363.old.

Kassa

Jacobus Aurifaber 1394

Arch.Közl.1899. XXI.115

M.D.K.

Jacobus

Kőfaragó 1551 nov végéig dolgozik.

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár építkezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 188. o.

Az Egri Múz. Évkönyve. I. Eger, 1963

MDK

Jacobus, egri lakatos 1550-51.

Déshy Mihály: Munkások és Mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között. II. közlemény 154. lap

Az Egri Múzeum Évkönyve. II. Eger 1964

MDK

Jacobus Fazokas

1449-ben Tordaturon működött.

263.o.

Entz Géza:Művészek és mesterek az erdélyi gótikában.

KelemenEml. 249-264.o.

Jacobus

Thieme Becker

XVIII. 232, 233. f.

(Lyon)

LAPTERJESZTŐ VÁLLALAT
(CÉGT.: FARAGÓ JENŐNÉ)
BUDAPEST VI. ANDRÁSSY-ÚT 49. I. 4
TELEFON: 224-290

T.

Európa Film-,Könyv-,Lapterjesztő és Könyv-
kiadó R.t.

Budapest.
V. Visegrádi-u.36.IV

Jacobus frater

Alemannus Crucena-
censis

codex mai olo

l.

Bibliotheca Corvina

68. l.

CSÁK ANTAL

hirlapbiz-ománye»

RÁKÓCZIFALVA

Jacobus Blaxii Andree

firenzei legnaiuolo (fafaragó)

*lásd

B I Firenze 196. l.

1609.

Brocky Károly:

Borozó lovag.

Egy ~~A~~ terem[illegible]
mellett, csipőre te[illegible]
hosszú nyakú tal[illegible]
állán szakált hor[illegible]
rövid szárú nadr[illegible]
csipőjé szélés orr[illegible]
sisakja és kardja [illegible]
aranykeretes képe[illegible]

Aquarell
novem[illegible]
Vétetett 189[illegible]
Lipóstól
Ára 200 [illegible]
Kifizettet[illegible]
Elszámol[illegible]
lás + tudomásul ve[illegible]

L. 80/97

1029.

JACOBUS LUCIUS CORONA TRANSYLVANUS.

A XVI. század közepéről egy jeles brassói fametszőről van tudomásunk, a ki azonban külföldön szerzett nevének és hazájának dicsőséget. Nem lehetetlen, hogy Honternek a sokszorosító művészetekre gyakorolt nagy hatása folytán, Jacobus Lucius is művészetét már itt tanulta és gyakorolta és mint szép sikereket remélő mester szakadt csak külföldre, követvén nem egy kortársa példáját. Legalább németországi művei mint kész művészt mutatják be. Jacobus Lucius Corona Transylvanus rendkívül nagy tevékenységet fejtett ki úgy a nyomdászat, mint főleg a fametszés terén, a műhelyéből kikerült könyveken Jacob Sieberbürgernek vagy Sövenbörgernek is nevezi magát s metszeteit J. L. C. vagy I. L. C. T. monogrammal: teljes nevének kezdőbetűivel jelölte.

Lucius ifjúságáról csak annyit tudunk, hogy Heltaival és Abádival együtt járt egyetemre. 1556-ban Nagler szerint (II. 966.) egy képíróval szövetkezik, a kit csak a rajzain alkalmazott D. B. monogrammról ismerünk s a kinek kompozicziói után metszi gyakorlott kézzel műveit, a melyek Cranach iskolájára vallanak ugyan, de eltagadhatatlan rokonságot mutatnak Honter metszeteihez is. Rajzolójával szövetkezve illusztrálja a következő című munkát: „Catechesis scholae Goldpergensis scriptor a Valentino Trocedofio, cuius eximia fuit eruditio et pietas. Cum praefatione Philippi Melanthonis. Vitebergae, 1558." Hetvenhét metszet van ebben, a melyek ó- és új-testamentumbeli jeleneteken kívül a hét erényt és hét főbűnt ábrázolják. A ducok kis alakban vannak metszve, úgy hogy nyolczadrétalakú kötetben is föl lettek volna használhatók. Az egyik metszeten, mely Józsefet és Putifárnét ábrázolja, előfordul a rajzoló D. B. jelzése s a metszőkés fölött az I. L. C. monogramm.

Lucius Wittenbergában nyomdászkodott is, saját kiadásában látott napvilágot metszeteivel diszítve a következő című ívrétalakú munka: „De grote dudesche Catechismus. Getrücket tho Wittemberg dorch Jacobum Lucium Sövenbörger 1564." Még több mű jelent meg Wittenbergában az ő metszeteivel. Ötven metszete diszíti H. Osio Icones Catecheseos Christianae című művét, mely nyolczadrét-alakban 1547-ben Wittenbergában jelent meg. Egy másik munkában is találkozunk még metszeteivel, de ez már nem az ő, hanem valószinűleg Schnellholtz Gábor nyomdájában jelent meg. E mű címe szintén Icones Catecheseos, csakhogy Johannes Hofferus Coburgensis írta s Wittenbergában 1560-ban oktávalakban jelent meg. Lucius ezután is D. B. jegyű társával működik együtt; mindkettőnek jegyével találkozunk egy 1564-ben megjelent könyv 18 lapját betöltő illusztrációin, a melynek címe: „De lege naturae" s a melyet Nicolaus Hemmingius írt.. Ugyanebben az évben Lucius Rostockba vándorol, a hol az újonnan megnyitott egyetemi nyomda élére áll. E nyomda nem lehetett valami fényesen fölszerelve. Lucius még papiroshoz is csak Simon Leopold hercegi titkár jóvoltából jut, a ki szivességből még a könyvek elárusítására is vállalkozik, hogy a szegényes viszonyok közt élő nyomdász sorsán lendítsen.

Mint fametsző, főművét Lucius Rostockban alkotja meg. A mecklenburg fejedelmi ház családfája ez, a mely nagyságra s művészi értékre nézve egyaránt legjelentősebb műve. A családfát ábrázoló fametszetű rajzot körülbelül négyujjnyi széles keret diszíti, a melyben hadi trofeák és szimbolikus alakok vannak ügyes kompozicióban elhelyezve. A metszet közepén a Lucius kiadásain gyakran előforduló mecklenburgi czimer látható s a mester neve, mint metszőé és nyomdászé. A kép balsarkában levő felírás arról értesít, hogy a metszet Cornelius Cromenei festménye után készült. Lucius e művével Mecklenburgban kedveltté tette magát és híressé nevét. Mikor pedig 1580-ban az első rostocki szász bibliát kiadta, kitüntetésekkel, a városi tanács ajándékokkal halmozta el s I. János Albert fejedelem szabadalom-levelet bocsátott ki, a mely Lucius kiadványainak utánnyomását megtiltotta. Ennyire nálunk fametsző a XVI. és XVII. század viharai közepette nem vihette volna, s igy nem csoda, hogy a tehetségesebbek, mint a minő Lucius is volt, külföldre vándoroltak.

Művészet 1902, 77. l.

BUBENKA JÓNÁS fametsző a XVII. század egyik legjelesebb magyar művésze volt, bár a sokszorosító művészeteket csak mellékfoglalkozásként gyakorolta. Bubenka eredetileg Eperjesen kántor (Klein: Nachrichten, II. 228.), majd Lőcsén az iskola rektora, s itt 1683-ban Jézus-dalokat tartalmazó könyvet is nyomatott. Comenius Amos Lőcsén 1679-ben megjelent Orbis Pictus-át ő diszítette pontos rajzú s szép kivitelű fametszetekkel, a melyek száma 152. E könyvet Szalay Ágost történettudósunk 1868-ban ismertette a Történelmi Társulat egyik ülésén s metszőjét Bubereki Jánosnak mondotta, hibásan olvasván nevét (Századok, 1868. 132.), sőt azt a véleményét is nyilvánította, hogy valószinűleg a zalamegyei Búberektől származott. Pedig az Orbis Pictus 68-ik képe alatt, a mely a képírás mesterségéről szól, alá van írva a neve. A mester e metszeten sötét alapon így tüntette fel tisztán olvasható módon: „Sculpsit Jonás Bubenkius Leitschoviae 1679."

lásos témáról készített később egy szoborművet, a melyet akkoriban Pestnek valamely közterén akartak felállítani. —8.

ETTINGER ALAJOS épitész született Pesten, 1745-ben. A kegyes tanitórend főnöki méltóságát viselte s teologiai és filozofiai képzettsége mellett széleskörű tanulmányozás tárgyává tette az elméleti és gyakorlati épitészeti ismereteket. Úgy hogy mikor a rend szabályzata értelmében tanári állást kellett foglalnia, ő a váci főiskolában már az épitészetről tartott előadást. Ennek kapcsán az akkori váci püspök, Migazzi gróf pártfogása alá került, a ki különben is nagy barátja volt az épitészetnek, és miután több szép templomot és kastélyt emelt, a bécsi Theresinanum akadémiába került tanárnak. Közvetlenül halála (1804) előtt visszatért a pesti piaristák kollégiumába. Sok jeles épitőművész nevekedett alatta. Halála után sok épitészeti s más rajz és festmény maradt hagyatékában. —9.

STRUDEL DÖME festőművész egyike volt azoknak a polgároknak, a kik Buda visszafoglalása után elsőknek telepedtek le a mi fővárosunkban. Lipót parancsára akkoriban különösen kézművesek tódultak Budára és 1688-ban köztük volt „Dominic Strudel Mahler" is. (Új Magyar Muzeum, 1855. I. 573.) Munkásságáról semmi biztos emlék vagy följegyzés nem maradt ránk. —10.

ZEUBIGER JÁNOS ANDRÁS szintén olyan körülmények között jött Budára, mint Strudel. Valószinűleg a kolostorok és templomok képeinek restaurálásánál foglalatoskodtak mindketten, s tekintve azt, hogy e korban sok új kolostor és templom szereltetett föl újra, ecsetjöknek bizonyára sok munkát tudtak szerezni. A budavári főplébánia temetkezési anyakönyve megadja Zeubiger halálozási dátumát is: „1693. Nov. 14. Joannes Andreas Zeubiger, Pictor Kalbensteinensis" elhalálozásáról értesít bennünket. —11.

MÁRVÁNYTÖREDÉK MÁTYÁS KIRÁLY PALOTÁJÁBÓL. Az 1883-iki gömörmegyei művészeti és régészeti kiállításon egy fehér márványmedence töredéke volt bemutatva Ferenczy István szobrász hagyatékából, melyet a művész Budán talált, midőn házának alapját ásatta s onnét vitte Rimaszombatba. Ez medencerészlet kétségen kívül olasz mű s Mátyás

tenünk sikerült, Hofhalternek halálát is művészete okozta: a szentháromságot gúnyoló képei miatt 1568-ban Gyulafejérvárott lefejezték. —5.

Mariae zu Wittenberg.) 1560-tól maradtak fenn s nehány hónapi hiánynyal 1711-ig öt kötetet tesznek ki. Magyarországi és erdélyi hallgatók részben mint apák, részben mint keresztapák fordulnak bennök elő. Az előbbiek családtörténeti érdekességüek, az utóbbiak érdekes bepillantást nyújtanak a hallgatók társadalmi érintkezéseibe. A házassági anyakönyvek (Trau-Buch) szintén 1560-tól maradtak fenn s 1711-ig hasonlóképen öt kötetre rugnak. A bennök előforduló magyarországi és erdélyi hallgatók házasságai szintén érdekes adatokat szolgáltatnak a hallgatók társadalmi köréből. Különösen érdekes az, hogy a menyasszonyok nagy részre özvegyasszony, amiről az akkori butorozott szoba-kiadás méreteire, valamint a kiadó és bérlő kölcsönös jó viszonyára következtethetünk! A halottas-könyvek (Verzeichnis der Verstorbenen) 1563-tól vannak meg s 1711-ig hat testes kötetre rugnak. A bennök előforduló adatok igen fontosak, mert megmagyarázzák néhány Wittenbergig nyomon követhető hallgató hirtelen eltünését. Egyikmásik adat erkölcs-történetileg jelentős (pld. a diákgyilkosságok), másokból egyes epidémiák dühöngését tudjuk megrajzolni*.

Nagyon becses anyagot rejt a wittenbergi városi levéltár, amely a XV. század második negyedétől majdnem hiánytalanul fennmaradt anyagot őriz. A városi tanács ugyanis a legtöbb esetben hozzájárult a szegényebb hallgatók disputatióinak és dissertatióinak nyomdaköltségeihez. Ezeket a városi számadáskönyvekben megtalálhatjuk. Sajnos a levéltár ép átköltözőben volt a városházáról a régi vár földszintjére s így csak tájékozódást tudtam szerezni, tervszerű kutatást kezdeni nem lehetett.

Az egyes használt források rövid ismertetése után most rátérek ezek erdélyi vonatkozású anyagának oly méretű közlésére, amennyiből a részletkutatók az őket érdeklő adatokat fel tudják használni. A források vonatkozó részeinek szöveghű közlésétől, a rendelkezésemre álló hely szűk volta miatt, el kellett tekintenem.

Mivel a Wittenberget járt hallgatókról az ott tartózkodásuk éve a legtöbbször legismertebb adat, nem személy szerint névsorban csoportosítva, sem források szerint, hanem évrendben közlöm alábbiakban a filozófiai-kar dékáni könyveinek, az Augusteum újabban felfedezett régi magyar könyveinek, a Reformations-Museum (Lutherhalle) levéltári anyagának, a Wittenberger Ordiniertenbuchnak s a wittenbergi keresztelő-, házassági- és halottas-könyveknek eddig ismeretlen erdélyi anyagát:

1554. február 15-én a bölcsészeti kar magisterré avatta *Wagner* Bálintot, („Valentinus Wagnerus pastor ecclesiae Coronensis") a brassói egyház lelkészét. (Dekanat-Buch. I. k. 53 b. l.)

1555. március 5-én a bölcsészeti kar magisterré avatta *Frank* Lukácsot. („Lucas Francus Transylvanus." Dekanat-Buch. I. k. 137 l.)

* **Figyelmeztetem a kutatni szándékozókat, hogy a wittenbergi egyházi levéltárban óránként kell kutatási engedélyt fizetni! Ez hasonló méretű kutatásnál igen jelentős összegig mehet. Nekem sikerült mintegy 70%-os kedvezményt, napi egy márkás pausáléárat kialkudnom. Ennek a szokatlan eljárásnak a családtörténetkutatók elriasztása a kimondott célja.**

1555. április 28-án a musnai *Fabricius* Jakab baccalaureatusi fokozatot nyer a bölcsészeti karon. („Jacobus Fabricius Musnensis Transylvanus." Dekanat-Buch. I. k. 436 l.)

1561. augusztus 12-én a brassói *Kertz* Pál („Paulus Kertzius Coronensis Transylvanus") a bölcsészeti karon magisterré avattatik. (Dekanat-Buch. II. k. 173 l.)

1562. február 11-én az előbb említett brassói *Kertz* Pált, a bölcsészeti tudományok mesterét, a kar tagjainak sorába emeli. („Receptus est in collegium facultatis artium"... Dekanat-Buch. II. k. 747 l.)

1563. március 7-én a szebeni *Rodt* István Wittenbergben elhunyt. („Stepfanus Rodt Cibiniensis, ist den 7 martij vorschyden"... Halottas-könyv. I. k.)

1563. augusztus 10-én *Wolf* György („Georgius Wolf Transylvanus") a bölcsészeti karon magisterré avattatik. (Dekanat-Buch. I. k. 186 l.)

1563. Az erdélyi *Jacobus Lucius* wittenbergi nyomdász, akinek ez évből több magyar szerzőjü egyetemi nyomtatványát ismerjük,* kiad egy eddig le nem írt 4 leveles nyomtatványt. Mivel ez évből nem egyetemi jellegű nyomtatványát nem ismertük, közlöm ennek a címlapját:

„EPITHALAMION / SCRIPTVM IN HO- / NOREM CONIVGII REVEREN / DI VIRI, ERVDITIONE ET VIRTUTE PRAE- / stantis M. Thomae Pitzij, Diaconi Ecclesiae / Bitterfeldensis, Sponsi: Et honestae ac pu- / dicae uirginis Margaridos am Ende / ipsius Sponse / A / M. GOORGIO MAURICIO NO- / RINBERGENSI, / VITEBERGAE EXCVDEBAT JACOBVS / Lucius Transylvanus. / 1563."

Fellelhető az Augusteum könyvtárának „Var. 244" jelzetű colligatumában.

Gulyás Pál *A könyvnyomtatás Magyarországon a XV. és XVI. században* c. művében azt írja *Lucius* Jakabról, hogy 1556. körültől 1572-ig Wittenbergben Lufft műhelyében dolgozott s 1564-ben önállóan kiadta Luther kis és nagy katekizmusát s több más munkáját. Fenti adatunk értékes adalék Luciusnak már 1563-ban való önálló működéséhez, amelyet különben a már ismert négy, ez évből való magyar szerzőjű nyomtatvány is igazolt.

1567. február 18-án a szebeni *Auner* Julian („Jolianus Aunerus Cibiniensis Transylvanus...") a bölcsészeti karon magisterré avattatik. (Dekanat-Buch. II. k. 209. l.)

1567. május 28-án a medgyesi *Hermann* Simon emléksorokat ír Claudius Textor Stammbuchjába („Ornatissimo viro D. Claudio Textorj Allobrogj, Simon Hermannus Mediosis Transsylvanus..."). Emlékül naziani Gergelynek a szent keresztségről tartott beszédéből idéz egy görög mondatot, amit négy hexameteres sorban latinra fordítva is ad.

1568. aug. 22-én *Kreszling* Timót Wittenbergben elhunyt. („Thimotheus Kreszling ein Student aus Sybenbürgen, ist den 22 Augusti in der Kupffergasz bey dem Clausurmacher Merten Unger, vorschyden.") (Halottas-könyv. I. k.)

* Régi Magyar Könyvtár. III. k. 521, 522, 523 és 524. szám.

berg. átnézése os emlé- olt húza- egykori tásokat mélyi lőb-

előzményei — miként a fentiek igazolják — Stancaronak 1554-ben Erdélybe jöveteléig nyúlnak vissza, következőleg 1554-ig vezethető hiteles történeti adatokkal bizonyíthatólag vissza.

Stancaronak Erdélyben való további tartózkodását vizsgálni már nem tartozik e tanulmány feladatához s így a Stancarora vonatkozó mondanivalóimat Haner György *Hist. Eccl.* azon feljegyzésének közlésével zárom be, hogy a radnóti hitvita után Kolozsváron többé nem maradhatván, előbb Kendi Ferenc udvarába, majd onnan Marosvásárhelyre ment; 1559 májusában pedig már Lengyelországban van.

(1931. május.)

Erdélyi Múzeum
1931. 7-9. füz.

Személyi vonatkozású adatok a wittenbergi egyetem erdélyi hallgatóiról.

(1554—1750.)

Irta: **Dr. Asztalos Miklós.**

A wittenbergi egyetem döntő szerepet vitt mind a magyarországi, mind az erdélyi reformációban. Mégis az egyetem hallgatóival való foglalkozás egész napjainkig érthetetlen módon szinte teljesen hiányzott úgy egyház-, mint művelődéstörténeti irodalmunkból. Néhány adott kérdés közelebbi kutatása kapcsán 1928-ban felkerestem a wittenbergi egyetemi könyvtár Wittenbergben maradt részét, melynek [illegible] közben több magyarországi és erdélyi egyetemi hallgató írás[illegible] kére sikerült rátalálnom. Utóbb 1929- és 1930-ban alkalmam v[illegible] mosabb időt tölteni Wittenbergben és Halleban, ahol most az [illegible] wittenbergi egyetem levéltára őriztetik, s ott levéltári kuta[illegible] folytatni, amelyek főleg az egykori wittenbergi hallgatók sze[illegible] viszonyaira vonatkoztak. Kutatásaim közben ugyanis egyre követe[illegible]

Jacobus Murator

Bartfa. Szamadás könyv
1439.

Fejérpataky László. Magyarország városok régi szamadás könyvei. Bpest. 1885.

468. l

Jacobus Lucius

Corona Transylvanus

Lód
=
Ambesata

62. l.

Jacobus Lucius, illuminátor

– a Helikai-nyomda első illuminátora. A klisé feltalálója. Távozása után is működtek fametszők a nyomdában.

Fitz József: A magyarországi nyomdászat, könyvkiadás és könyvkereskedelem története II.k. Bp. 1967.

167 l.

Jacobus Lucius Transilvanus,
nyomdász

= L - mester, a Tinódi - Cronica
kardos - lantos Tinódi - címerének
metszője, a címlap keretei is
tőle.

Fitz József: A magyarországi nyomdászat, könyvkiadás
és könyvkereskedelem története II. k. Bp. 1967

173. l.

Jacobus Lucius, tipográfus

Erdélyi származású nyomdász. Heltai műhelyében készített kliséit — iniciálék, miniatúrák, illusztrációk —, a magyar könyv történetének ezeket az áttörő alkotásait is láthatjuk a kiállításon.

Fr. I.: Heltai Gáspár emlékkiállítás az Irodalmi Múzeumban 8

, Sp. 1966. máj. 4.

NÉPSZABADSÁG

MDK

Jacobus Lucius Coronensis Transsylvanus

fametsző

A XVI. század egyetlen jeles brassói müvésze külföldön dolgozott.

Badál Ede: Az első rézmetsző muhely Magyarországon.
Müv. Ért. 1956.V.évf.2-3.sz. 134-136.o
135.o.

MDK.

Jacobus Lucius
fametszö

brassói származású fametszö Heltai és Abádi kortársa. Lucius Sövenbörger (Siebenbürger = erdélyi) néven 1564ben Wittenbergben nyomdája is volt. Rostockban az egyetemi nyomdát vezette.

—: Művészet

Grafikai Szemle 1902 évf 3 z. 48 l.

MDK

Jacobus Lucius Corona transylvanus

Wittenbergben és Rostockbon tanulmánaokat végzett. Legtöbbre ö vitte a külföldön járt famet+ szöink közül. Honternél tanult.
Könveire Jacob Siebenbürger v.Sövenbörger nevet metszi. Metszetein J.L.C. v. I.L.C.C. jelzés látható.158o-ban k9iadja az elsö rostocki szász Bibliát. /Vezetékneve a Lucina/.

Tóth Ervin: A régi magyar fa-metszö müvészet története. Debreceni Szemle, 194o 317-324.l. 194o.

MDK

Jacobus Lucius Transsylvanus
erdélyi származású fametsző

Wittenbergben a Lufft nyomdában dolgozott, de a kolozsvári nyomda számára is készített munkákat. Ő metszette a Tinodi-kiadások Tinodi eimerét.

Fitz József: Két nagy magyar nyomdász

Magyar Grafika, 2-éof 1958 2.-sz. 1.45 l

MDK

Jacobus Thoni Moterlin ,murator

1573-ban oriundus ex civitate Helvetiae /Burmio/ emlitik.

Kemény Lajos: Kassai építőmesterek. Renaissance-korszak. 1904.évf. 78.1. MMÉE Közl.

28 kötet, 3. füzet

M.D.K.

Fabocus Tkoni Molerlin, kőműves

Kassa város 1573-évi jegyző-könyveiben mint „murator ori-undus ex civitate Helvetiae Burnio" szerepel.

Kemény Lajos: Kassai építőmesterek.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1904. 38.köt. 78.old.

M.D.K.

Jakobus de Taurinojis, cigler

olasz származású (azaz magát wellisch-nek valló) téglavető, akinek Kassa városa évi 60 frt-ért kiadja a téglavetőt és megbízza, hogy a téglákat nagyobbakra és vastagabbakra készítse (1562-ben).

Kemény Lajos: Kassai épitőmesterek.
A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp. 1904. 38.köt. 78.old.

Jacobus de Thuringia, cigler MDK
/wellischer -olasz/

a város beki adja ki a téglavetöt 1562-ben.

Kemény Lajos: Kassai épitömesterek. Renaissance-kor - szak. 1904.évf. 78.l. MMÉE Közl.
28 kötet, 3. füzet.

mdk

Jacobus Ventur

1396. ban Komaraispán

Huszár Lajos: A Budai Pénzverés Története A Középkorban

(189. jegyzet) 71, l

BESSENYEI ÉS A FRANCZIA GONDOLAT.

Bessenyeiről csupán Beöthy Zsolt adott eddig egységes és részletes képet. E kép különösen a nagy magyar író jellemét állította elénk mély megértéssel. De irodalomtörténeti szempontból is fontos eredményekre jutott a magyar széppróza monographusa; többek közt először mutatott rá arra, milyen erős benyomást hagytak Bessenyei lelkében Voltaire művei és egész működése. Azonban Beöthynek az a törekvése, hogy bizonyos egyéni vonásokon kívül Bessenyei egész gondolatvilágát tisztán és csupán Voltaire műveiből vezesse le, téves feltevésből indult ki és a kutatásnak félúton való megállapodását jelentette. Bessenyei művei, de különösen philosophiája nem magyarázhatók meg kizárólag Voltaire olvasásával.

Beöthynek még így is megmarad az az érdeme, hogy harmincz év óta az egyetlen, a ki Bessenyei gondolatvilágát részletesen bonczolgatta s e czélból kéziratos műveit is tanulmányozta. Azóta csak egyes részlettanulmányok jelentek meg Bessenyeiről, az Agis-kérdéssel előtérben. Általában az irodalomtörténet csak a szépírót látta benne, ki a magyar szépirodalmat franczia műformákban megteremtette. Ennek oka pedig főleg az, hogy nyomtatott művei közt, melyek mind ifjúkorában jelentek meg, csak kevés a philosophiai tartalmú. Ebben a korban még mindenféle irodalmi kisérletezések foglalkoztatták. Később azonban otthagyta a drámát és már a hetvenes évek végén bölcselkedésre adta fejét. Ettől fogva jóformán csak philosophiai tartalmú munkákat ír. Munkásságának ez a része csaknem teljesen ismeretlen, mert e munkákat, melyek csaknem mind kéziratban maradtak ránk, a kutatók elhanyagolták. Pedig ifjúkori kisérleteit, Agist beleértve, maga Bessenyei sem tartotta olyan fontosaknak, mint későbbi elmélkedő műveit. Kitűnik ez világosan egyik nyilatkozatából: «Eléggé próbáltam én is ifiuságomban meg érésre, tellyes itéllet tételre jönni, Poémákat Tragédiákat irtam, mellyeket most oly tüzzel rajzolni nem tudnék, de még is életemnek minden eseteit, tetteit öszve vévén, most innen oda tekintve, tsak ugy látom, hogy vak és eszetlen gyermek vóltam. Te akkori munkáimból ki nem nézheted, de tudom én magam . . .». *(Beszéd az országnak tárgyárul.)* Ezzel szemben a *Bihari Remete* végén hangsúlyozza, hogy egész élettapasztalatát beletette ebbe a művébe. Ő magát nem annyira költőnek, mint inkább philosophusnak érezte. Ha igaz is, hogy a *Philosophus* Destouches valamelyik vígjátékának hatása alatt készült, előttem az is kétségtelen, hogy Bessenyei Parmenioban önmagát vitte színre, összes kétségeivel és melancholiájával. Másutt is számtalanszor rajzolja és elemzi magát

1919. pm. – dec. Janz

mint philosophust. Azonban míg szépirodalmi próbálkozásai, melyek megjelenésükkel a magyar irodalom új, modern feladatait jelezték történelmi nevezetességre tettek szert, addig bölcselkedései a czenzura jóvoltából fiókjában hevertek, holott bizonyosan egy eleven magyar nyelvű philosophiai és politikai irodalom indult volna meg nyomukban. De még ilyen körülmények közt is megérdemli Bessenyei, a magyar irodalom újjáteremtője, hogy mint philosophust is megismerjük: hiszen ő a felvilágosodás nagy magyar gondolkodója; az egyetlen, a ki nálunk a XVIII. századi angol-franczia rationalizmust és sensualizmust terjedelmes művekben népszerűsíteni, sőt némileg a magyar viszonyokra alkalmazni igyekezett. Ő maga is érezte, munkássága mennyire egyedül áll a maga nemében és a *Bihari Remetét* ezekkel az önérzetes szavakkal fejezi be: «Soha magyarul ily formában nem irtak».

Ha egész irodalmi munkásságát tekintjük, a szépíró Bessenyei eltörpül a gondolkodó mellett. Mennyiségben és minőségben egyaránt jelentékenyebb ez az eddig körülbelül ismeretlen Bessenyei az *Agis* szerzőjénél. Viszont hatására nézve Bessenyei philosophiája teljesen mellőzhető elszigetelt jelenség, bár franczia levelei tanúsága szerint többen olvasták kéziratos bölcselkedő műveit is. Én vele, mint a XVIII. századi felvilágosodás productumával óhajtok foglalkozni és kimutatni, milyen formában jelentkezik egy alapjában véve műveletlen, de becsületes, tanulni és tudni vágyó józan alföldi magyarban a franczia gondolat.

* * *

Mert franczia volt Bessenyei egész műveltsége, francziák voltak olvasmányai. Egész opusában csupán Wieland, Cronegk és Gellert neveit említi a német írók közül, hatásuknak azonban nyoma sincs. Wolffot, Puffendorfot, mint az angolokat, kétségtelenül francziául olvasta. Ha forrásaira hivatkozik — s ez többször előfordul, — mindig franczia írókra utal. *Agis* első és egyetlen műve, a melyen német író, Gottsched, befolyása érzik, még ha be is igazolódnék az a sejtés, hogy a közvetlen minta itt is valamely franczia vagy olasz operafeldolgozás.[1]) De még Gottscheden keresztül is Voltaire és a franczia tragédia hagyományai uralkodnak *Agis*-ban és *Budá*-ban. Tisztán franczia mintákra vallanak tipus-vígjátékai, a *Philosophus*, *Laïs* és az elveszett *Kedvetlen ókos*. De egyebütt is franczia formákba öltöznek Bessenyei művei. Így jelennek meg a *Holmi* és a *Futó darabok* az általánosan elterjedt *Mélanges* és a *Pièces fugitives* czímeknek megfelelően; e két munka az akkori franczia irodalomban kedvelt egyveleg-műfaj terméke. Ugyanide tartozik a *Geschäfte der Einsamkeit* is, mely czím hű fordítása Verdalles *Loisirs de ma solitude*-

[1]) Zolnai Béla: *Az Agis-kérdéshez*. EPhK. 1918. 168. l. A párhuzamot Destouches *L'homme singulier*-je és Bessenyei *Philosophus*-a közt (EPhK. 1884) még ki kellene terjeszteni a «szerelmes filozófus» alakjának különféle feldolgozásaira. Érdekes, hogy Pohl Haydn-monographiájában (II, 376) említ egy *Il filosofo innamorato* cz. operát (Gassmann zenéjével), melyet 1771-ben adtak elő a Burgtheaterben. Az *Agis* és a *Philosophus* forrásainak kérdésében az utolsó szót egy bécsi kutató fogja kimondani.

jének. *A magyar nézőben* ki ne ismerné fel a különféle nemzetiségű *Spectateurt*? A *Galant levelek* czímen írt kis levélregény a számos *Lettres galantes* czímét viseli és a rendkívül népszerű levélregényirodalom terméke. Mindezt bajos csupán Voltaireből magyarázni.

Van azonban egy kis munkája Bessenyeinek, melynek franczia mintáját még pontosabban megjelölhetjük. Az *Anyai oktatás* (1777) már első pillantásra emlékeztet arra a sok jó tanácsra, melylyel a XVIII. századi franczia irodalomban a szülők gyermekeiket elhalmozták. Se vége, se hossza a sok *Avis*-nak és *Conseils*-nek, a melyek hol *d'un père à son fils*, hol *d'une mère à sa fille*, vagy a családi viszony más kombinációjában adódnak. Bessenyei *Anyai oktatása* valóban egy ilyen műnek utánzása, melynek czíme: *Avis d'un père à sa fille par Mr. le Marquis d'Hallifax* traduit de l'Anglois.[1] E művecskének két fejezete (II. és VII.), melyben a vallásról és a rosszakaratú kritikáról van szó, szószerint átkerült Bessenyei *Anyai oktatásába*. Úgy látszik, a felvilágosodott angol írónak különösen a babona ellen írt sorai tetszettek a legjobban Bessenyeinek. E két fejezeten kívül Bessenyei Hallifax művének csupán a tervét követi. A házassággal kapcsolatban (III.) más férjtipusokat említ, mint forrása. A házirendről szólva (IV.) szintén csak a themát tartotta meg Hallifaxból, egyébiránt az egyszerű nemes magyar asszony ideálját rajzolja. A társas élet fejezetében (V.) a franczia-angol eredeti figyelmeztető óvásai helyett női arczképeket kapunk, amolyan La Bruyère-szerű karakterrajzokat. A barátságról szólva (VI.) Hallifax arról tanít, miként kell egy jól nevelt leánynak az ártatlanságukat elvesztett nőkkel szemben viselkedni. Bessenyei pedig a baráti hűségről beszél. Végül a franczia eredeti három elmaradt fejezete helyébe jött egy nagy szónoki lendülettel és anyai melegséggel írt zárószó.

Franczia műfaji hatást mutatnak Bessenyei regényei is, mint ezt már Beöthy kifejtette. Itt azonban volt már magyar mintája is: Bessenyei maga említi, (*B. Gy. társasága* 18.) hogy látta Orczy Lőrinczné a «fejér Tatárok országát törvényével, szokásával megírva . . . melyben az országlásnak módja és az emberi társaságnak minémüsége magyaráztatik». A *Tarimenes utazása*, az *Amerikaner* és bizonyosan az elveszett *Podkorotz krónikája* tehát csak másodhajtásai annak a szatirikus regényműfajnak, mely a *Lettres Persanes*nal kezdődik és Voltaire *Candide*-jában éri el tetőpontját. Mindegyikben valami exotikus külső alatt a kor társadalmi és politikai szatirája rejlik.

Itt említem meg Bessenyei feltünő hajlamát az irodalmi portraitfestés iránt. Igen sok művében találunk ilyen arczképeket, melyek kétségtelenül a XVIII. században még mindig divatos La Bruyère-i műfajhoz tartoznak; felismerhető a műfaj a jellegzetes álnévről, az egy szög alól vett jellemzésről és bizonyos sűrített mondatszerkesztésről.[2]

---

[1] Több kiadása van. Én az 1757-ben nyomott londonit láttam [Aradi Kulturpalota 9339].

[2] V. ö. *Anyai oktatás V.* (Dória, Duza, Licia); *Holmi* XIX. *Tarimenes utazása* (passim); *Értelem ker.* (utolsó fej.); *Természet világa* 358—363. lap.

Még az antik klasszikusokat is franczia fordításban olvassa Bessenyei: Lucanust francziából fordítja magyarra, Homerost szintén.[1]) Az angol írókat hasonlóképen franczia fordításokon át ismerte meg.[2]) S míg német írókat alig említ, addig a franczia írók nevei szüntelen a tollán vannak. Az idézettek közt van Molière, kinek, úgy látszik, a *Médecin malgré lui*-jét fordítgatta; legalább egy elveszett munkájának czíme, *Dudásból lett doctor* erre vall. Corneille, Racine, Boileau (Deszpreo néven idézi a *Magyarság*), Rollin, Fleury, Diderot, Maupertuis, D'Alembert kerülnek szóba több ízben mint a franczia irodalom remekei. Végül akadémiai terveiben is a francziák lebegnek Bessenyei szeme előtt.[3])

Mindez, mint már többször kifejtették, Bécs kulturhatásával magyarázható.[4]) A XVIII. század hetvenes éveiben Franczia-ország erős szövetségi politikát csinált Ausztriában s ennek megfelelőleg a már korábban is erős franczia kulturhatások tetőpontjukat érték el. Bessenyei, ki a hetvenes éveket töltötte Bécsben, látta a franczia színházat teljes fényében, eljárt Noverre, a kiváló franczia ballet-mester alkotásait megbámulni és annyi elragadtatással távozott a színházból, hogy költeményt írt *Delphin*-ről, a franczia tánczfenoménről. «Nóver, egy tsudállatos tehetségü tántz-mester, ki a' régiségeket Bétsnek elő-hordja. Páris' itéletéből tsinált egy tántzot; hol Párist, Júnó, Pallás, Vénus, a' közzéjek vetett arany almának el-ajándékozására, magok közt kénszerítették. E tántzban Delfén, Venus Isten-Aszszonynak személyét jádzotta . . .». Így írja le Bessenyei a *Delfén* egyik lapján a kiváló franczia balletmester *Jugement de Pâris* czímű művét.[5]) A *Delfén* is igazolja azt a fentebb említett gyanítást, hogy az operáknak is van talán valami közük Bessenyei ifjúkori kisérleteihez; a balleteket többnyire az operák előtt és után játszották s így Bessenyei bizonyosan látott operaelőadásokat is. Noverre természetes stilusa és Delphin bámulatos tánczа különben mindenkit elragadott ebben az időben. Zinsendorf írja 1770-ben: «J'admirois la danse de la Delfine. Quelle force, quelle précision, combien elle est supérieure à toutes les autres . . .».

Bessenyei elment Eszterházára is, a hol a herczeg nagyszerű ünnepségeket rendezett az újonnan érkezett franczia követ, Rohan herczeg tiszteletére (1772). Ezek az ünnepségek, melyek emlékét Bessenyei az *Eszterházi Vigasságok*ban verselte meg, színtiszta franczia stilusban és pompában folytak le. A herczeg annyira elő tudta varázsolni a franczia életet, hogy Rohan herczeg állítólag így szólt elragadtatásában:[6]) «J'ai retrouvé Versailles». Volt is itt a versailles-i park mintájára templom emelve a Napnak, Venusnak, Dianának, Fortunának, volt Ermitage, volt kinai stilusú kéjlak, a Bagatelle;

---

[1]) Laczka János Bessenyei-életr. (Nemz. Muz.)

[2]) Fest Sándor: *Angol irodalmi hatások* 1917.

[3]) Császár Elemér: *Bessenyei akadémiai törekvései.*

[4]) Bleyer Jakab: *Gottsched hazánkban*; Petz Gedeon: *Bessenyei és Destouches* EPhK. 1884.

[5]) *Delfén* az *Eszterházi vigasságok* (1772) függelékeképen jelent meg. Noverre-ről v. ö.: Nagel-Zeidler: *Österr. Literaturgesch.* I, 701.

[6]) Pohl, *Haydn* II, 4.

vadászlak, a Monbijou és volt egy négyszáz személyt befogadó színház, a hol

> Negyedik Henriket, vadászva Jádzották,
> Frantzia király vólt; 's most azért mutatták.
> Az Asszonyi nemből Diána' serege,
> 'S Vénusnak ragadó aranyos fellege;
> Mezei játékra le-mentek volt Bétsből . . .

Nyilván Collé *Partie de chasse du roi Henri IV.* című népszerű darabjáról van itt szó s nem Shakespeare *VI. Henrik*éről, mint Haydn monographusa gondolja. Látjuk Bessenyei verséből azt is, hogy volt pásztorjáték is versailles-i módra, franczia tragédiát is játszottak énekbetétekkel, és végül német vígjáték után gyermekek némajátékot adtak elő. Ha az 1775-iki ünnepségekre is elment Bessenyei, akkor láthatta a párizsi utczai életet Eszterházán: bábszínházat, vásári kikiáltóbódékat, foghúzó doktort, ki magát franczia dalban ajánlta, farce-előadást, olasz komédiát és Regnard *Szórakozott*-ját németül.[1]) Bessenyeinek volt alkalma megismerkedni Bécsben a franczia technika haladásával is, látta Blanchard léghajóst az ég felé emelkedni:

> Blanchárral repdestél a fellegek táján,
> Semmivel szállván le végre szél hajóján.[2])

Huszonhárom éves volt már Bessenyei saját bevallása szerint, mikor a franczia nyelv tanulásába fogott.[3]) Franczia leveleiből megállapíthatjuk, mennyire terjedt nyelvtudása. Bessenyei nem bírta kifogástalanul a franczia nyelvet és stilusában néhány grammatikai hiba is akad:

Je vous prie Msr. de ne vous pas facher de ce que je *veuille* être aussi en même tems homme spirituel (VIII.) (értsd: *szellemi*, nem *szellemes*). Le bien *publique* (VIII.) Recompenses *eternel* (VIII.) J'étois obligé d'employer mon tems presque entierement *pour me faire connoitre* un peu cette langue, si *vaste* et si dificile à aprendre . . . (II.). Ce n'est rien encore que je viens de vous dire (VIII.) C'est de cet abime *d'où* le beau tems et les tempetes de la vie humaine sortent successivement (IV. Réponse).

Van számos nehézkes és nem franczia tollra való szerkesztése is:

Vous etant françois, vous prétendez toûjours, que je vous ecrive en françois (II.). Le gouvernement est un abime d'où personne ne peut sortir, *y etant une fois tombé* (IV. Reponse). Comme l'immortel Young le fait par ses nuits, *dont l'enorme élevation à sa premiere vue* nous saisit d'epouvante stb.

---

[1]) Pressburger Zeitung 1775, Nr. 3. Sajnálom, hogy nem láthattam egy franczia szemtanú leírását az eszterházi ünnepekről, melyet Kont idéz Zorn de Bulach: *L'Ambassade du Prince Louis de Rohan à la Cour de Vienne. 1771—1774.* Strasbourg 1901.

[2]) *Természet világa* 52. l. Ennek a XVIII. századi Bléríotnak franczia-német nyelvű reklámját megőrizte a B. Eötvös Collegium egyik colligatuma.

[3]) *Gesch. der Einsamkeit* franczia levelei II. Első levelében, mely 1775. szept. 12-én kelt, 28 évesnek mondja magát.

Nagyjából mégis meglehetősen ír Bessenyei franczián és kortársai közül határozottan kiválik. Nagy szorgalomra vall, hogy hét év alatt annyira vitte, mint a levelei mutatják. Később már ő tanítja Laczka Jánost franczián (l. ennek Zaïre-ját).

Bessenyei a *Philosophus*-ban is használja a franczia nyelvet. A finom, művelt ifjak társasága azzal kergeti el Pontyit, a durva, műveletlen magyart, hogy a Francziaországból elterjedt l'hombre-t játszva franczián beszélnek (II, 5). A társalgási nyelv és a kártyakifejezések mintha simábban folynának Bessenyei tolláról.

Ilyen környezetben, ilyen franczias levegőben ismerkedett meg Bessenyei a franczia gondolkozókkal és a franczia fordítások révén az angolokkal. Nincs elég adatom annak részletes kimutatásához, milyen mértékben voltak e philosophusok Bécsben ismeretesek.[1] Annyi bizonyos, Bessenyei ezeket az írókat, mint majd meglátjuk, franczia eredetiben olvasta és így közvetlenül érintkezett a franczia gondolattal. Én tehát itt csupán annak megállapítására szorítkozom, hogyan alakult ki Bessenyei philosophiája az angol-franczia gondolat hatása alatt.

1. Történelem, földrajz.

Első feladatunk megvizsgálni, honnan merítette Bessenyei történeti és földrajzi ismereteit, melyekre politikai és philosophiai elmélkedéseit építette? Rámutattak már előttem arra, mily mértékben befolyásolta Voltaire Bessenyeit történelmi nézeteiben. Az ő hatása alatt itéli el az Árpád-kort, mint a sötét fanatizmus és butaság korszakát és tartja Nagy Lajost nagyra, mert eltörölte a tüzesvaspróbát, Mária Teréziát pedig, mert nem tűrte a boszorkánypöröket (*Holmi* XXI). Voltaire utilitarizmusa tükröződik abban a gondolatában is, hogy ha hazánk történelmét vizsgáljuk, ne a «pereken» törjük a fejünket, hanem azon, hogy mi módon legyen az ország bölcs és gazdag, mi módon lehet a kézi mesterség és kereskedelem útján a nemzeti vagyont szaporítani (*Holmi* XXIX). Ugyanily okokból írhatta Bessenyei elveszett Sully-életrajzát, ki Voltaire miniszter-ideálja volt.

Ettől az általános gondolati hatástól eltekintve meg kell jegyeznünk, hogy Bessenyei jóformán csak közép- és újkori ismereteit merítette Voltaire műveiből. *Egész Europa formája a XIdik században* című rövid munkája kivonat az *Essai sur les moeurs*-ből (XLIII. és kk.), mely munka általában főforrása maradt mindvégig.[2]

Azonban Bessenyei saját tanúsága szerint Voltaire műveit kölcsönkért példányban olvasta. Nem Voltaire feküdt hát asztalán, mikor Kovácsiban irogatott. Sikerült ugyanis megállapítanom, hogy Bessenyei az ókorra vonatkozó minden tudását Millot apát világtörténetéből merítette. Bessenyei különben maga jelöli meg történelmi és geographiai forrásmunkáit a *Magyar Nézö*-ben (46. l.): *Geographie Historique Ecclesiastique et Civile par Vaisete a Paris avec Aprobation*

---

[1]) Hogy műveik a XVIII. sz.-i főúri könyvtárainkban többnyire megvannak, l. alább.

[2]) Pl. a legelső kereszteshad «Kuku Péter» (Coucoupêtre) vezetése alatt v. ö. Essai LIV., *Hunyadi János* 27. l. és *Term. vil.* 283. l.; Lothar király neje Teuberg istenitélete *Essai* XXX. és *Törvények útja* IV. stb.

Histoire Generale, et Ancienne par Millot, Geographie par Jaquet Essai sur les Moeurs par Voltair. Bessenyei idézési módjából kitűnik, hogy ő Millot 1772-iki négykötetes első kiadását használta, melynek czíme valóban *Éléments de l'histoire générale ancienne* s a mely csak az ókori részt tartalmazza. Az újkor csak 1773-ban jelent meg és mikor a két részt egyesítve bocsátják ki, már *Éléments d'histoire générale* czímet visel.

Millot szerfölött olvasott író volt Bessenyei idejében. XVIII. századi főúri könyvtárainkban sehol sem hiányzik; Verseghy magyarra is lefordította. Népszerű olvasmány volt, mert Voltaire fellépése óta Millot az első egyetemes történet, mely kompilativ kézikönyv jellegét megőrizte, és mégis Voltaire szellemében és kritikája alapján adta az egész világtörténetet. Praktikus és modern mű volt a kortársak szemében, ma természetesen teljesen értéktelen. Míg egyrészt a régebbi történetíróktól megtartotta az anekdotaszerű adatok idézését, másrészt már Voltaire csípős kritikája vonzotta az olvasókat Millot-n keresztül. Ő is a babonaság terjesztésével vádolja a papokat, nem ugyan a kereszténységet, de . . . à bon entendeur salut. «Ces prêtres qui pouvaient rendre de si grands services par la culture des mœurs, enchaînaient et gouvernaient le peuple par la superstition. Seuls dépositaires de la science, ils faisaient croire tout ce qu'ils voulaient» (I, chap. 3). Bossuet providentialis történeti felfogását Millot szüntelen czáfolja, a miben szintén Voltaire-rel egyezik. Másrészt Voltaire kriticzizmusa csillan át Millot sorain, mikor Suetonius szörnyű korképeinek hitelességében kételkedik (III. 214). Voltaire Tacitusnak nem hitt és Bessenyei is emlékezik franczia auctorai bizalmatlanságára, mikor Nero és Caligula szörnyű tetteiről olvas (*Társ. ered.* Despota). Átveszi Millot Voltaire lelkesedését a kereskedő és iparos államért és ép oly megvetéssel nyilatkozik a zsidókról, mint szokta volt a felvilágosodás apostola: «objets du mépris et de l'aversion de leurs voisins; nation grossière, barbare, superstitieuse, infidelle au vrai Dieu qui la comblait de ses grâces; les Juifs, avec des lumières et des loix venues du ciel, méritaient cependant à peine d'être mis au nombre des nations policées» (I, p. 129).

Mindez, mint látni fogjuk, csak erősítette Bessenyeiben azokat az itéleteket és gondolatokat, melyek Voltaire olvasása közben keletkeztek lelkében. Másutt a compilator Millot Locke ideáit másolja. Így a társadalom eredete kérdésében ő is tanítja, hogy a családfő tekintélyéből nőtt ki a királyság eszméje. Bessenyei a *Társaság eredeté*-ben Locke alapján szintén kifejti ezt a theóriát; Millot olvasása bizonyára csak megszilárdította véleményét e kérdésben.

Mert sokat olvashatta a lelkes magyar autodidakta Millot történetét. Már 1772 óta folyton idéz belőle (*Ember próbája* 93. és 98. l.) s ha kedvencz szokása szerint átfut a világtörténet «viszontagságain» az ősidőktől a legújabb korig, hogy a dolgok forgandóságából valamilyen szkeptikus «lám-lám»-ra jusson, mindig Millot sorrendjét tartja meg és az ő adataival hozakodik elő. Pontyit is Millotval hozza zavarba Titius és Parmenio, *Magyar Néző* Millot szerint megy végig az «emberi emlékezeten». Egyiptom, Perzsia, Sziria, India, China, Görögország, Róma a rendes állomások e történeti elmefuttatásokban. S mikor a *Holmi*-ban (XI.) saját tudását állítja szembe a

kálvinista theologus professzoréval, ki őt tudatlansága miatt lenézi, ugyancsak Millot ókori történetéből examinálja ellenfelét.[1])

Millot volt Bessenyei számára a történelmi adatok tárháza. A *Természet világa* szüntelen Millot-ra támaszkodik. Onnan vette az egyiptomiak állatimádására vonatkozó adatait (58), pedig ezek hitelességét Voltaire erősen tagadta (*Le pyrrhonisme de l'histoire* V.). Millot sugalta azokat a reflexiókat is, melyeket Bessenyei ennek kapcsán a babonaságról és az emberi esztelenségről kifejt. Ugyanitt olvasott a kínalak történelméről és Lykurgos törvényeiről, a heloták szomorú sorsáról (*Term. vil.* 218—219), Periklesről (161), Aristotelesről (169) stb. A *Társaság eredeté*-ben (III.) Bessenyei kutatja, mit tudunk a társadalom kezdetéről és Millot-val együtt megállapítja, hogy az asszirok és egyiptomiak hihetetlen és ellentmondó adatokat közölnek az emberiség koráról. Ugyancsak Millotból idézi az asszirok és fenicziaiak zavaros kozmogóniáit, mire csüggedten fejezi be: «Mond meg hát hogy áll a' világ teste és mennyi? Hadd el! bajos dolog egy egérnek a Tokalyi hegy tövébe fúrt jukából meg mondani, hogy hány szem szőllő terem felette». Ez a pittoreszk stilus már aztán nem franczia eredetre vall.

Számos más hely, különösen a görög és római történettel kapcsolatban, tanuskodik arról, hogy Millot Bessenyeinek körülbelül az volt, a mi Montaignenek Plutarchos. Mindezeket mellőzhetem, hiszen könnyű a megfelelő helyeket a franczia írónál megtalálni. Csupán két hasonlóságot említek még fel, mert ezek különösebb figyelmet érdemelnek.

Bessenyei módfelett gyűlöli Nagy Sándort, a «nemes tolvajt, boldog haramiát». A *Természet Világá*-ban egy egész fejezetet szentel gyűlöletének (102). Nagy Sándor képviseli szemében a gőgös vágyat mások felett és mások kárán uralkodni, a háborút, az öldöklést, az önmagáért való pusztítást. Sőt Voltaire-rel is pörbe száll, a ki Alexandria felépítése miatt védni merte őt a *Dictionnaire philosophique*-ban és Montesquieu-vel, a ki csak két jelentéktelenebb ócsárolni való tettet talál a világhódító életében.

Ezt a nagy ellenszenvet Millot oltotta belé Bessenyeibe. Millot írja Nagy Sándorról: «Alexandre est une grande leçon pour les hommes et pour les rois. Ils y voient tout ce que peut l'ivresse de la fortune sur une âme généreuse, magnanime, qui aurait servi de modèle aux héros, si le vice ne l'avait pas infectée. Ce passage rapide du bien au mal, de la sagesse à la folie, de la modération à la fureur, de la gloire à l'opprobre, fera trembler l'homme raisonnable, au bord de l'abîme que creusent les passions». Bessenyei minden adatát Nagy Sándor életéről Millotból vette, még Montesquieuvel is azért jut eszébe polemizálni, mert Millot is így tesz. Ez a nagy zsarnokgyűlölet és paczifizmus pedig végeredményben Voltaire-re megy vissza, a kit most saját érveivel czáfol meg.

A másik említésre méltó hely Millot-ban Agis története. Azt lehetne hinni, hogy végre megkerült az Agis tragédia sokat keresett

---

[1]) Egy ízben, a *Bessenyei György társaságá*-ban (44. l.), mégis az *Essai sur les moeurs* (XI., XIII. és XVII.) a kiinduló pont történelmi szemléjében.

forrása, azonban Millot elbeszélése sokkal rövidebb s egyes részeiben eltér a tragédia menetétől. Millot csupán Plutarchost kivonatolja.

Hogy azonban Bessenyei Millot elbeszélését jól ismerte, arról tanúskodik a *Társaság Eredete* (1802), melyben Millot szerint adja elő Agis történetét (50. l.): «Spárta Archontokat tett, kik a nép és király közt a szabadságot hatalmat fontollyák, nem engedvén az uralkodókat a törvények felibe menni; és végre a dolgok sorába úgy ütött ki, hogy a mértékletes birák nyomták el mindenik részt. A királyok Agist megölték. Édes Annya a tömlötzbe el vesztett fiának testére borúlt halálát zokogva, és gyermekének hideg tetemein szegeztetett által, midőn a természetnek utolsó adóját fizetné a maga vérének. Cleomenes osztán ezen mértékletes birákat el törlötte, élvén királyi hatalmával». Ez az előadás különösen Agis anyja sorsának elbeszélésében egyezik Millot-val, s e részlet hiányzik Plutarchosból: «Sa mère, son aïeule étaient venues pour le voir dans la prison. Les barbares les font entrer, et on les étrangle sur le cadavre d'Agis».

Bessenyeinek van egy igen terjedelmes történeti műve, a *Romának viselt dolgai* (1801). Ez a vaskos kötet úgy keletkezett, hogy maga mellé tette Millot római történetét és kiírta fejezetről fejezetre, az elbeszélést mindenütt saját eredeti kommentárjaival kisérve.

Ő maga tisztában volt azzal, mi egy történetíró feladata, Voltaire olvasása tisztázta nézeteit ez irányban: «Ved eszedben, — írja az olvasóhoz fordulva műve első lapjain, — hogy Romának és az emberi nemzetnek viselt dolgait nem mesélni akarom előtted, hanem okokkal kivánom fel fedezni, mellyeknél fogva az embernek erköltseit, ösztönöit eszes és eszetlen állapottyában ujjal mutogattyuk ki. Tudod hogy a historiának a filozofia, statistica, politica és maga a természet törvénye mind testvér attyafia. Hogy is irjad az emberi tselekedetet, hogy értelmedben mind ezekre ne nehézkedgy? Minek irsz históriát ha csak meséllel? Úgy kel irni az eseteket, hogy olvasások által az embernek és világának ismeretiben böltselkedhess is: hogy okosságunk sorsunkat a régiek hibáinál fogva megjavíthassa». Bessenyeinek tehát tisztult felfogása volt a történetírás feladatáról és módszereiről. Azonban tudatában volt annak is, hogy szerény pusztai könyvtára, melyben csak «egy-két iró és ócska kalendáriumok» vannak, elégtelen a történetírás ilyen nagy arányú művelésére. Marad a «természet» vagyis a józan ész mint kritérium. A *Romának viselt dolgai*-ban tehát a szerző különféle politikai és morális elmélkedésekkel fűszerezi Millot szövegét. Így jegyzi meg pl. egy helyen, hogy a törvényes szabadság lényege az, hogy kit a hová a törvény rendelt, el ne nyomja a másikat (12. l.). Vagy másutt: «Úgy tetszik minden új, mindent mi csináltunk, pedig szokásaink messziről jönnek s törvényeinkben is sok van, a mi máshonnan került oda» (31). Millot szerint Romulus megengedte, hogy az atyák gyermekeiket megöljék. Mire Bessenyei felháborodva megjegyzi: «Akármit mondanak a mi erkölcseink manéros romlása ellen, de hozzánk képest ezek fenevadak voltak». Ezek a glosszák, melyek feltünően éles és önálló judiciumról tesznek tanuságot, megérdemelnének egy külön tanulmányt.

Hébe-hóba Bessenyei politikai theóriáiba is be tudta illeszteni Millot adatait és gondolatait. Így a demokrácziát, a «paraszturalkodást» Bessenyei, a monarchista, képtelen dolognak tartja s Millot

nyomán Athén történetével igazolja (*Társaság ered.*, Athenas), mily szörnyű igazságtalanságok történtek a köztársaság idején. Millot is felháborodik ezen: «une multitude effrénée disposant de tout, n'a plus d'oreilles pour les sages, lorsque la passion l'emporte et la précipite». Ugyanily gúnynyal ír Bessenyei a demokrácziáról a *Természet világá*ban (213), és mikor a monarchiáról kimutatja, hogy az emberi társadalom legősibb formája, megint Millot-ra támaszkodik (*Társ. ered.* III. és Millot I, 1).

Millot műve, mint látjuk, Bessenyei állandó olvasmánya volt, míg Voltaire történeti munkáinak inkább a tendencziáit sajátította el. Bessenyeinek meglehetősen tiszta és modern felfogása volt a történetírásról, de képzettsége és eszközei a moralis, politikai kommentator szerepére szorították.

Forrásai közt Bessenyei első helyen említi «Vaisete» geográfiáját. E mű teljes czíme: Don Joseph Vaissete: *Géographie historique, ecclesiastique et civile.* Paris 1755, 3 köt. in 4°.[1]) Úgy látszik, ez a könyv is megvolt Bessenyei könyvtárában, mert ép oly kifogyhatatlan forrása elmélkedései közepette, akárcsak Millot. Innen merítette Bessenyei ismereteit az Európán kívül eső országokról. A *Természet világában* minduntalan lehet olvasni mindenféle vad népekről, jaggasokról, cimbabasokról, kafferekről, de különösen hottentottákról, mint a természet igénytelen, vad gyermekeiről, a kiknek élete igen közel áll az állatok sorsához. Bessenyei ezt a nem épen rousseau-i felfogást Vaissette ethnographiáján elmélkedve nyerte.

Igen terjedelmesen írja át Vaissette-et, mikor a *Társaság Eredeté*-ben azt a Voltaire-i gondolatot fejtegeti hosszasan, hogy absolut despotizmus nincs és nem is lehet. A *Mogol, Khina, Sziám, Japponia, Persia* cz. fejezetek ezen országok kormányzásának ismertetése Vaissette alapján.

Nincs minden érdek nélkül, hogy Bessenyei egy ízben forrása pontos megjelölésével idézi Vaissette véleményét a magyarokról. «A tulajdon értelemben vétetett tiszta magyarok elég szép termetűek, derék férfiak és erős hadakozó nép: törvényes szabadságokat felettéb féltik. A fő Rendek fényesek és méltóságosak, halálban szeretik a vadászatot, szép lovakat és gazdag asztalt. De azt vetik szemekre, hogy a zenebonára támadásra hajlandók, hivalkodók, és bosszuállók. Még is hozzáteszik, hogy királlyok iránt buzgó hívségeknek a hadakban nagy próbáit atták. On leurs (!) reproche d'être remuans, vains et vindicatifs» (*Magyarország törv. állása*, Tiszta magyar czímű fejezet.) Bessenyei úgy látszik elfogadja Vaissette ítéletét, mert nem fűz hozzá kommentárt.

Jacquet geográfiája, melyre Bessenyei szintén utal, a Theresianum növendékei számára írt kis kézikönyv, mely Bécsben jelent meg.[2]) E mű fontossága igen csekély a Vaissette-é mellett. Rövid kis

---

[1]) Megvan az Akadémia könyvtárában, de hiányosan: Földr. Q. 3 A Hofbibliothek példányát is használtam.

[2]) A múzeumi példány czíme: *Éléments geographiques ou description abrégée de la surface du globe terrestre.* Imprimés à Vienne en 1755 à l'usage des jeunes cavaliers de l'Académie Militaire, établie par sa Majesté Impériale et Roiale dans sa ville et résidence de Vienne; — Réimprimés

tankönyv, Bessenyei csak itt-ott használja fel egy adatát, mint pl. a kéziratos *Holmi*-ban[1]) (IV.), mikor az «erősebb igazságáról» szólva megemlíti, hogy Guineában és Braziliában «a hatalmasabb emberek hizlalják a rab embereket s eszik mint mi a marhát». Ez Jacquet informácziója: «lorsqu'ils font un prisonnier qui est maigre, ils ont soin de l'engraisser» s aztán egy ünnepélyes lakomán megeszik (Du Brésil 299. l.). Egyébként Jacquet adatai körülbelül megegyeznek a Vaissette-éivel s így Bessenyei nem sok újat talált e nagyon is rövid és vázlatos iskolakönyvben.

Voltaire *Essai*-je, Millot ókori története és Vaissette geografiája voltak Bessenyei történelmi és földrajzi tanácsadói. Philosophiai elmélkedései közben sokszor nyúl hozzájuk, idézi őket s így érdemes volt velük megismerkednünk.

2. Vallás, metaphysika.

Bessenyeinek nincs philosophiai rendszere. Mint autodidakta, sok mindent vett át szeretett és sokat tanulmányozott philosophusaitól, de nem törekedett arra, hogy egy egységes philosophiai rendszert építsen ki. Ez a becsületes parasztnemes igen kicsinek érezte magát ahhoz, hogy ilyen merész vállalkozásba fogjon, viszont túlságosan józannak ahhoz, hogy bármely logikai konstrukcziót a maga teljes egészében elfogadjon.

Philosophiai elmélkedéseinek alaphangja a skepticizmus: az emberi észt nem tartja képesnek arra, hogy a lét nagy problémáit megoldja. A történelemből csak azt olvassa ki, hogy egyrészt nagy népek keletkeztek és elmultak nyom nélkül, tehát az emberi lét igen relativ érték; másrészt a hány nép, annyi vallás, szokás, törvény és philosophia, bizonyosságot, az emberi ész megállapodását sehol se találjuk *(Bessenyei György társasága)*. Ugyanerre az eredményre jut, ha a különféle philosophusok elméleteit összehasonlítja, akár az ókori bölcseket nézi, akár az újakat vizsgálja. Mind ellent mondanak egymásnak és egy sem oldja meg a nagy talányt.

> Nézed, hányod, veted a régi böltseket,
> És a vallásban ki hirelt nagy szenteket.
> Szólnak e világrül, de meg nem érthetik:
> Egy se tudván, mit mond, ha reá kérdetik
> *Azt ugyan jól tudom, hogy semmit sem tudok:*
> Ezt vallya Socrates; én is annyit mondok![2])

De erre az álláspontra jutott Bessenyei főleg azért, mert a természet nagy problémáit teljesen megoldhatatlannak érezte. Akárhová néz, kérdéseire nem kap feleletet:

---

a Tyrnau, à l'Imprimerie du College Académique de la Compagnie de Jesus, l'an 1769. [Geo. 358.] Bár a szerző e kiadáson nincs megnevezve, kétségkívül ez a Jacquet műve; bevezetésében a szerző erősen hangsúlyozza Németország tanulmányozásának nagy fontosságát, már pedig épen Jacquet adott ki Bécsben hat más franczia nyelvű tankönyvön kívül egy *Éléments de l'histoire d'Allemagne* cz. munkát.

[1]) Megjelent a *Bihari Remete* függelékeképen Debreczenben.

[2]) *Term. vil.* 329.

A teremtés mivét voltodon vizsgálod,
Hogy sehogy sem érted, szépen fel tanálod.
Nem tudod, ujodból körmöd mért nő mindég,
Eszed, véred, epéd gondolatban hogy ég?
Erőlködni kezdesz, hogy azt, ezt meg érthesd,
A mi elmédre jöt, soha ne felejthesd;
Azonban előtted minden titokká lesz,
És a teremtésbe életed belé vesz.
Küszködéseidre a természet nevet,
Mikor titkát nézed, ezt mongya: *Nem lehet.*[1])

Írt néha oldalakat tele csupa kérdésekkel s ilyenkor a legcsekélyebb természeti jelenség is megfejthetetlen titoknak tetszik előtte (*Term. vil.* 336.).

Parmenio, a «filozófus», a kiben Bessenyei önmagát vitte színre, ép ily súlyos problémákkal küzködik (II. 1.). Örökké tépelődik: a nagy természet egy nagy kérdőjellé lett számára. Csupán azt foghatja meg, hogy megfoghatatlan isteni valóság van, mely örökké él. És újra halljuk a szomorú skepsis szavát: «Mentül tovább tanulok olvasok, annál inkább látom, hogy semmit se' tudok, és semmit a csupa természetben meg nem foghatok» (III, 5).

Egyik franczia levelében Bessenyei ugyancsak elmondja, hogy kutatásai, elmélkedései annak felismerésével végződtek, hogy minden fáradsága hiábavaló: «J'avois aussi la sotte curieusité de vouloir deviner la cause de tant d'evenemens dans notre monde, faisant mes recherches continuelles pour ce but; à la fin j'ouvre mes yeux pour voir, si je suis devenu plus heureux, ou non. Hé bien, mon ami, le resultat de mes recherches se borne à me procurer la certitude de ce, que, par ma propre force, je ne conçois, ni ne comprends pas les choses dans notre univers».[2])

Kétségtelen, hogy e skepsis kialakulásában nagy része van Bessenyei tapasztalatlanságának, melylyel a philosophia tanulmányozásába belefogott. A rendszerek ellenmondásai elszédítették a nem túlságosan erős logikájú főt. Igen sokszor hasonlítja lelkét a czél nélkül hőborgó átlábolhatatlan tengerhez s e romantikus költői képből, mely nála majdnem kényszerképpé válik, világosan kitűnik átfogó, konstruktiv képességeinek gyöngesége. A természeti problémákat legkevésbé sem érthette meg, mert fizikai és mathematikai ismeretei sem voltak, bár Malebranche, ki jeles mathematikus is volt és Voltaire, a ki a természettudományi ismeretek népszerűsítését egyik főfeladatává tette, legkedvesebb olvasmányai közé tartoztak. Malebranchebóle legfölebb azt az ő korában már elavult aristotelesi tételt tartotta meg, hogy négy elem van: tűz, víz, levegő és föld.[3]) De ezt tán még Patakon hallhatta. Másutt meg azt látjuk, hogy az égitestek mozgásáról van valamelyes fogalma.[4]) De ezzel aztán le is zártuk természet-

[1]) *Term. vil.* 52.

[2]) Lettre à Msr. D . . . le 12 sept. 1775 a *Geschäfte der Einsamkeit* függelékében.

[3]) *Recherches de la vérité* VI, 2e partie, chap. V. és *Értelem keresése* eleje.

[4]) *Geschäfte der Einsamkeit* VI.

tudományi ismereteit. Nagy hiány pedig ez abban a korban, midőn minden philosophus és szépíró rajong a természettudományért és tudományos czikkeket ír.

Voltak azonban Bessenyei rezignált skepticizmusának irodalmi forrásai is. Elsősorban Voltaire jön itt számba, a metaphysikai módszerek örök ellensége és gúnyolója. Az ő álláspontja körülbelül azonos a Bessenyeiével: Isten létezését fel kell tennünk, de egyébként semmit sem tudhatunk. Csak a természettudományi kérdésekben lát világosabban mint a pusztakovácsii bölcs. De azért a *Dictionnaire philosophique*-ben *(Ignorance)* találunk oly skeptikus hangokat, melyek mintha a *Természet világa* kérdéseit inspirálták volna:

«J'ignore comment j'ai été formé et comment je suis né. J'ai ignoré absolument pendant le quart de ma vie les raisons de tout ce que j'ai vu, entendu et senti; et je n'ai été qu'un perroquet sifflé par d'autres perroquets.

Quand j'ai regardé autour de moi, j'ai conçu que quelque chose existe de toute éternité; puisqu'il y a des êtres qui sont actuellement, j'ai conclu qu'il y a un être nécessaire et nécessairement éternel ....

Mais quand j'ai voulu marcher dans cette carrière infinie ouverte devant moi, je n'ai pu trouver un seul sentier, ni découvrir pleinement un seul objet; et du saut que j'ai fait pour contempler l'éternité, je suis retombé dans l'abîme de l'ignorance ....

Pourquoi sommes-nous? pourquoi y a-t-il des êtres?

Qu'est-ce que le sentiment? comment l'ai-je reçu? quel rapport y a-t-il entre l'air qui frappe mon oreille et le sentiment du son?[1]) entre ce corps et le sentiment des couleurs? Je l'ignore profondément, et je l'ignorerai toujours.

Qu'est-ce que la pensée? où réside-t-elle? comment se forme-t-elle? qui me donne des pensées pendant mon sommeil? est-ce en vertu de ma volonté que je pense? Mais toujours pendant le sommeil, et souvent pendant la veille, j'ai des idées malgré moi. Ces idées, longtemps oubliées, longtemps réléguées dans l'arrière-magasin de mon cerveau, en sortent sans que je m'en mêle, et se présentent d'elles-mêmes à ma mémoire, qui faisait de vains efforts pour les rappeler».

Érdekes, hogy az *Értelem keresése* közben Bessenyei a kétségbeejtő problémák közepette szintén megállapodik az emlékezet csodájánál, melyről mint a legfelségesebb titokról beszél.

Voltairenél talán még erősebben befolyásolta Bessenyeit rezignált philosophiája kialakulásában a *Savoyai vikárius hitvallása*. Rousseau, ki itt az Istenben való hit szükségességét akarja kimutatni, ugyanolyan skepticizmussal szól a philosophusok rendszereiről és az emberi elme képességeiről, mint Bessenyei. Bessenyei jól ismerte és szerette az *Émile*-nek ezt a híres fejezetét, belőle vette, mint látni fogjuk, a *Bihari Remete* alapgondolatát, és nyiltan utal rá, mikor az emberi tudatlanságról elmélkedik:

Mennél jobban reá gondol elméjében,
Annál kevesebbé láttya a fejében.
Igy tész vallást Rousseau a nagy Istenségrül,
Tudatlanságunkrul és a gyöngeségrül.

---

[1]) Ugyanezt említi Bessenyei: *Holmi* VII.

Bessenyei tehát nem szereti a philosophiai rendszereket, akárcsak Voltaire vagy Rousseau. Az emberi logika mindennemű merevségét kerülte. Wolff Keresztélyről, ki az egész philosophiát rationalizálta és mathematikai formulákba öntötte, elitélő véleménynyel van abban a korban, mikor még Németországban dogma volt Wolff minden tétele. «A' szélesen ki terjeszkedett okoskodású Vólfius, — írja, — kik *Lokkal* az egész emberi értelmen láttatnak meg osztozni, és az magának egyik *hemisfériumot*, másik másikat részbe venni, úgy tanit, *Logikájának* elején. mintha valóságos tsalhatatlan és meg-határozott igazságokat tsak *Mathesissel* lehetne ismérni, tanúlni. De azért nem megyen világunk mindenkor *Mathesis* szerint — ha valamit meg-akar határozni; és mivel az igazságra nagy szüksége van, annak tanúlása, és kiszolgáltatása módját is könnyűnek, közönségesnek tészi; és haszontalan tzirkalmazzuk az igazságot, mert az idő, szokás, kár, haszon, és hatalom mindenkor szabadon fognak mindenben parantsolni; azért a' *Mathesist* is oskolában tanullyák, de vallásban 's törvényben elfelejtik» *(Bessenyei Gy. társasága)*.

Van azonban egy franczia philosophus, a ki mélyebb nyomot hagyott Bessenyei philosophiai gondolkozásában s ez az egyetlen, a kinek rendszerét elfogadta a mikro- és makrokosmos értelmezése gyanánt. Pedig a kiről szó van, egy kevésbé ismert philosophus: Robinet, a *De la nature* cz. könyv szerzője. Parmenio, a ki, mint láttuk, elsülyed kételyei tengerében, Robinet-ben találja a legtöbb pozitivumot. Csupán azt veti szemére, hogy philosophiája csak a természetet magyarázza meg: «Ez a Locke is csak a sok kétséget csinálja; nagy philosophus, de sokkal nyilvábban beszél nála Robinet, ki annyi idővel utána ír; hanem mi haszna? Robinet is azzal a mély észszel csak természetben okoskodik».[1])

Robinet műve 1761-ben jelent meg és nagy feltünést keltett. Magyarországon is népszerű lehetett; az aradi könyvtárban például három példányban van meg s az előttem ismert XVIII. századi főúri könyvtárakban sehol se hiányzik.

Robinet főgondolata, mely oly erősen hatott Bessenyeire, az antik herakleitosi gondolat felújításának látszik: a természet harmóniája a két principium: a jó és rossz egyensúlyában rejlik. A hol sok a jó, ott sok a rossz is. Fájdalom jelentkezik a gyönyör nyomán, igazság a hazugság mellett. Az emberben van a legtöbb jó, de egyúttal a legtöbb rossz is; az ásványban a legkevesebb jó, de egyúttal a legkevesebb rossz is. Az élet nyomán jár a halál, s a rothadásból új élet keletkezik. «Le bien est nécessairement allié à un mal qui l'égale en nombre et qualité.»

Ez a paradoxon módfelett megtetszett Bessenyeinek, talán azért mert a merész általánosítás ellenére is megfért skeptikus hajlandóságával. Robinet tana ugyanis megmagyarázza a rossz létezését, s hirdetője hideg objectivitassal nem azt fogja mondani: úgy van jól a világ a hogy van, hanem úgy van a világ, a hogy van. Bessenyeit a szkeptikus és pesszimista morálphilosophust jobban kielégített egy ilyen a helyzetbe beletörődő megoldás, mint Leibniz derűs vagy

---

[1]) *Philosophus*, III, 5. Említi még Robinet nevét: *Gesch. der Einsamkeit* VII. és *Természet világa* 346. l.

Rousseau társadalomellenes és csupán az egyént átkaroló optimizmusa. S valóban politikai műveit nem tekintve nincs munkája, melyben Robinet theóriájának nyomaival ne talkoznánk. Nem lesz érdektelen, időbeli sorrendben haladnunk. Már 1772-ben, mikor Pope-ot magyar versekben átírja *(Embernek próbája)* egyes helyeken világosan kifejti, hogy minden létezés ellentétes elemek küzdelméből fejlődik (36., 38. és 59. l.). Popenál e theoriának csak halvány nyomát találjuk. A *Bessenyei György társaságában* (1777) kimaradt Robinet a philosophusok sorából, talán mert itt épen a philosophusok ellenmondásaival akarta bebizonyítani skeptikus álláspontját, Robinet theoriáját pedig elfogadhatónak tartotta. A *Philosophus*ból (1777) már idézték Parmenio elismerő szavait. A *Geschäfte der Einsamkeit*ben (1777) több helyen (13., 34. és 49. l.) kifejti, hogy valamint a bolygókat pályájukban két ellentétes erő tartja fenn, úgy az ember is a sympathia és az anthipathia keveréke és hogy az élőlényekben a fájdalom és gyönyörűségérzet egyenlő arányban vannak meg, mert minden két egymást ellensúlyozó végletből áll. A *Holmi*ban (1779) két fejezet tartalmazza Robinet eszméit. A *Mozgás* (VI.) czímüben a szerző elmondja, hogy a természetben tulajdonképen minden él és meghal. Még a könyvben is, melyet holt tárgynak nézünk, van valami oly erő, mely belső részeit rágja. «Olly rendbe vannak a dolgok, hogy eléb meg kel valaminek oszlatni, hogy új vidámságra jöhessen, mihent már az igaz, hogy rothadás nélkül, semmi féle mag nem virágozhatik, mindjárt el hiheted, hogy a Természet mikor rothaszt, akkor kezd éleszteni is.» A csikó a mén magvából támad, az meg rothadó szénából és zabból. A ganéjból is kövér búzamag lesz. Minden dolog szüntelen szül, él és születik, azaz más formákba öltözik. Ha Bessenyei György elrothad, egy káposztafőt fog táplálni tetemével. Másutt meg a legjobb államformáról értekezve (XXIV.) kifejti azt a rezignált robinet-i tételt, hogy legboldogabb sorsunk, ha több rosszat nem szenvedünk, mint a mennyi jóval élni szoktunk. Van-e oly nagy jó a Természetben, egy részről, mely másfelől nagy rossz nem lehet? Megkívánsz valamit, eszel, megcsömörlesz és kilel a hideg. A szerelem boldogság és kín, a gyermek állapota gyötrelem és boldogság, az egészség fönntartására betegség szükséges, és minden édesség keserűséggel van keverve. Ennélfogva olyan törvények nincsenek, a melyek az emberiséget a szenvedésektől megóvják, mert a jó és rossz mindenféle kormányzásban egyenlően van elosztva. Későbbi munkáiból, a *Debreczennek siralmá*ból (1802), sőt a *Tarimenes utazásá*ból (1804) sem hiányzik Robinet elmélete. (*Debr. sir.* 47. l.; *Tar. ut.* IV, 3.) De főleg nagy összefoglaló művei, a *Természet világa* (1801) és a *Bihari remete* mutatják meg, mit jelentett tulajdonképen Bessenyeinek e gondolat. Már az ember születéséről szólva megjegyzi Robinet nyomán, hogy a természetben nincs gyönyörűség kín nélkül (*Term. vil.* 45. l.):

> Nézzed a természet magát mint rikattya,
> Mikor ágyékait életre fajzattya.
> Gyönyörüségi közt kinokbul tenyészik,
> S midőn ujra éled tsaknem el enyészik . . .
> Nem ád a természet kin nélkül örömöt:
> Mindenbe mérget vet és keserű ürmöt.

Másutt hosszasan kifejti, hogy a természet maga is ellentétekből áll fenn. A halálban virul az élet (332. l.):

Talán a halál csak vetkezés, öltözés,
És egyik formából másba lett költözés.

Hideg kovából és ércből ütik ki a tüzet. Az állati élethez hideg meleg egyaránt szükséges. A tűz és a víz egymás ellenségének látszanak, de ha elválnak egymástól, az egész természet elpusztul:

Igy e két nagy állat egy mással hartzolva,
Lettek örökösen magokhoz lántzolva.

Végül is valószínűnek tartja, hogy a hidegség és melegség egyenlő mértékben van jelen a világ testében, mely csak így tud fennmaradni.

De a legbecsesebb tanulság Robinet elméletéből számára a morális problémának: a rossznak, az emberi gyöngeség létezésének megoldása. Rossznak, hibának *kell* lenni, mert azt a természet rendje megkívánja és ennek a tételnek a megértése megnyugtatja Bessenyeit, a ki evvel a formulával igyekszik az embereket megnyugtatni: «a világ így megyen». A *Természet világa* morális problémáinak az utolsó szava ez (382. l.):

Ellenkezésnek kel lenni mindenekben,
Ez örökös törvény, tud meg, az életben.
Van préda, van fukar, van jó, van gonosz is;
Van édes, keserű; van okos, bolond is.
És ha ellenkezést közöttök nem lelnél,
Különbségek nélkül semmit sem esmérnél...
Ember, angyal, barom, balha, tetü, legyen,
Mind meg áll a sorján. *A világ így megyen.*
Az esső gazdagit: a menykő fel éget,
S még is együtt lakják látod a felleget.
Egybe van keverve ez az örök *Minden*
S ellenkezésekkel állhat meg a rendben.

Tudjuk, hogy a *Bihari remete* (1804) második címe épen ez a tétel: *A világ így megyen.* Czímbe tette Bessenyei az ő megnyugvásának tételét, mert az emberre vonatkozó vizsgálatai ezzel a tanulsággal zárulnak. Nyiltan szembe száll Rousseau és mások naiv optimizmusával, kik hisznek az aranykorban, hiszik hogy az emberek a társadalmi élet kialakulása előtt boldogok voltak. Inkább rozsdakornak hivná ő ezt a kort; mert hiszen az emberek barmokként éltek, akár a hottentották. Rossz mindig volt s az emberek közt is egyik jó, másik rossz. De épen ez a különbség a természetben nagyobb tökéletességre mutat, mint az egyenlőség. «Miért egyik ember forró vérű, dühöss?, a másik hideg természetű, engedelmes? Miért van víz és tűz? Az ólt, ez éget. Ellenkezést mutatnak egymás közt és a' Természet tökéletességére tartoznak. Kitsinyben nagyban a' természetet szüntelen való ellenkezés tartja fel... Ellenkezés és külömbség nélkül jobb sem szebb sem vólna a Természet, sőt hibás lenne... Nap, hold, csillag és tűz nélkül nem látnál árnyékot. Az okosságnak bolondság a tükre, melyben érdeme kitetszik. Hasonlóul jó cselekedet rossz nélkül nem lehet, mint az egészség betegség nélkül és az élet halál nélkül, —

mert a' Világ így megyen; hol az embernek úgy kell lenni, a' hogy van!»[1] A *Változás és Ujjulás* cz. fejezet ugyanennek a sajátságos paradoxonnak további kifejtése. A természet mindent megujít. «Mihelyt a Világnak nagy teste ellenkezésben áll fenn; lehetetlen az ember kis világában is az érzékenységnek ellenkezés nélkül formáltatni». Ha az ember kivánsága nem teljesül, emésztődik, ha kielégül, unalomba esik. Maga az élet veszendő, hogy legyen tulajdonsága állandóság és valóság? Az ember erősnek mutatkozik, de belül gyenge. «Emberek hát azok kik változhatnak, és Természetek szerint cselekesznek, — *mert a Világ így megyen!*»

Látjuk, mily mélyen hatott Bessenyei gondolkodására Robinet elmélete. Elfogadva e rendszert skeptikus hajlamai ellenére nemcsak kozmogóniai, hanem morálphilosophiai megoldásképen sőt egyik főmesterével Rousseauval is szembe állítja. Pesszimista élettapasztalatának és rezignált hangulatának felelt meg ez az elmélet, a mely kiegyenlíti, sőt szükségesnek tartja az ellentéteket, s így a jóval szemben a rossznak is egyenlő részt biztosít a természet és az ember constitutiójában.

De ennél az alaptételnél tovább már nem megy az alföldi bölcs. Robinet nem tudja megoldani a nagy problemát, mely Bessenyeit is izgatta: a dualizmust, a test és lélek viszonyát, nem tudta az emlékezőtehetségnek kielégítő magyarázatát sem adni, pedig Bessenyei ezt tartja a lélek csodájának. Ez utóbbi kérdésben Bessenyei ugyanis idegenkedik a hétköznapi, durva materialista felfogástól; Robinet pedig holmi hajlékony rostok játékával magyarázza a «lélek csudáját».

Maradtak tehát a nagy metaphysikai problemák, melyeknek megoldását másutt kellett keresnie. Ezek közül főleg azok foglalkoztatták Bessenyeit, a melyek egyúttal a theologia nagy problémái is, s a melyek egy autodidakta philosophust is elsősorban érdekelnek.

Első helyen áll az Istenség, a causalitas problémája. Bessenyei deista. Istenben való hitének több forrása van. Elsősorban bizonyára vallásos nevelését kell említenünk. Azonban mikor Bécsben megismerkedik a XVIII. századi philosophiai irodalommal, megtalálja Istenhitének bölcseleti indokolását is.

S itt Bessenyei olvasmányai legnagyobbrészt megegyeztek: Voltaire és Rousseau ép oly hévvel védték az Isten létezését, mint a philosophusok ellenfelei, Clarke és Formey, kiket Bessenyei igen jól ismert és tanulmányozott.

Voltairenek épen azért száll védelmére a *Holmi*ban (XXXVIII.), mert sokan atheistának mondják, pedig ő munkáit olvasva sehol se talált olyat, a mi ezt bizonyítaná. Olyanok állítják ezt, mondja, a kik három sorát se olvasták. Hogy megismerjük, franciául kell tudnunk, mert csak néhány apró darabja van németre fordítva. Voltaire sehol a szentírás czáfolatát czélul nem veszi, gyalázattal sem Krisztusról, sem apostolairól nem szól. Csak azt mondhatjuk, hogy a szentírást máskép magyarázta mint mi. Azt látni Voltaireben, hogy sem katholikus, sem protestáns vagy óhitű quaker. Ellenben ő maga panaszkodik sok helyen, hogy őt atheistának tartják «megmutatva

[1] *A' világ így megyen* cz. fejezet.

erős okokkal, hogy Atheusság eszetlen embert illet, nyilván vallja, hogy Istent ismer, imád és tisztel».

Még a lélek halhatatlanságát is védi Voltaire. Az ellene támadt gyűlölet okát Bessenyei abban látja, hogy az egyházi hatalmat a világi alá akarta helyeztetni és hogy az egyházi rendet sok mocsokkal, szidalommal illette.

Voltaire az ő deista felfogásával erősen befolyásolta Bessenyei Isten-fogalmát. Ő sem tartja lényegesnek a kultuszt és lelkes prédikátora a tolerantiának. Egy ízben mintha pontról-pontra követné Voltairet Isten létének bizonyításában. A *Természet világának* egy fejezete az *Ellenvetések a naturálistáknak a különös isteni igazgatásra nézve Pálnak, Péternek állapottyában* (169. l.) Voltaire *Elements de la philosophie de Newton* cz. műve egyik fejezetének *(Raisons des matérialistes)* visszhangja. A materialisták a rossz létezését nem tartják összeférőnek Isten létezésével. Érveik kifejtése Bessenyeinél és Voltairenél teljesen azonos, csak a felelet különböző. Míg Voltaire a leibnizi harmónia optimizmusával, addig Bessenyei theologiai érvekkel és lemondó megnyugvással felel.

Másrészt Rousseau savoyai vikáriusa is deista és teleologiával, a világ bámulatos rendjével bizonyítja egy nagy teremtő ész létezését. Ezek Bessenyei főérvei is.

De Bessenyei Isten-hitének támaszait még inkább kell a philosophusok ellenfeleinek táborában keresnünk. Bessenyei több ízben utal Fénelon, Clarke és Formey műveire.[1])

Fénelonnak az *Isten létezéséről* írott könyvét ismerte és forgatta Bessenyei. A mikor műveiben teleologikus argumentumokkal támogatja Isten létét,[2]) akkor bizonyosan Fénelonra emlékszik, a ki úgy mint ő, főleg az állatok czélszerű alkatát emeli ki. Ha Homeros összes betűit földre szórnók, a véletlen sohase hozná ki az Iliast, mondja Fénelon.[3]) És Bessenyei:

> Legyen! ha zűrzavar volt is a természet,
> De álló rend s törvény kavargással hogy lett,
> Földet, rezet, meszet, téglát rendetlenül,
> Kristályt, vasat, ónat, deszkát eszetlenül
> Hijában kavargat világ végéig is,
> Mert nem lesz belőlök szép kastélyod még is.
> A zűr zavar egyet, mást úgy hogy módollyon,
> Hogy vak eset által orgonát tsinállyon?
> A kézi mesterség mind emberre mutat
> S a világ Istenhez vezeti az utat.

Ugyanilyen érveket használ az epikureisták véletlenével szemben Clarke is, a ki különösen mély nyomot hagyott Bessenyei metaphysikai gondolatain. Clarke olvasására Bessenyeit bizonyosan a savoyai vikárius magasztaló szavai indították, a ki annyi haszontalan és ellentmondó theoria után Clarke könyvében találta meg mindazt,

---

[1]) *Bessenyei Gy. Társaságában* háromszor, a *Geschichte der Einsamkeit*ben (VII.), a *Társ. ered.*-ben *(Tudomány Bölcseség a' Társaságra nézve).*

[2]) *Értelem ker.:* Az értelemnek végső határa és *Term. vil.* 163. l.

[3]) Ugyanígy érvel különben Rousseau is a *Savoyai Vikárius*ban.

a mit keresett. Clarke angol theologus nevezetessége és népszerűsége a XVII. században abban rejlett, hogy ő a rationalista dialektikát, Descartes és Newton szigorú logikáját a theologiára alkalmazta és ezzel a rationális supranaturalizmus megteremtője lett. Ez a század, mely mindent a józan észszel akart megindokolni, kapva-kapott egy ilyen kisérleten, mely épen a józan ész nevében emelt kritikát akarta eloszlatni. Az a műve, melyet Bessenyei franczia fordításban olvasott, első részében Spinozát, a másodikban Hobbest támadja és czáfolja.[1])

Ebből a polemizáló hangból ment át valami a *Geschäfte der Einsamkeit* rendszertelen theologiai elmélkedéseibe, melyek Clarke olvasása nyomán keletkeztek s melyekről egy ismerőse joggal mondott elitélő véleményt.[2]) Az ész, a «vernünftiges Daseyn» forrása csakis egy hasonló intelligentia lehet (I.). Ugyanígy érvel Clarke is (I, 9.): «puisque l'Homme en particulier est revêtu incontestablement d'une faculté, que nous appelons pensée, intelligence, perception ou connaissance; il faut de toute nécessité que cette faculté lui soit venue par l'une ou par l'autre de ces trois voies ... Ou bien il faudra supposer, que ces êtres doués de connaissance et de réflexion, sont sortis du sein d'une matière, en qui aucune de ces qualités ne se trouve, c'est-à-dire qui n'est pas capable de connaissance, ni de réflexion. Ou il faudra reconnaître enfin, qu'ils sont la production d'un Etre supérieur et intelligent ...» Ilyen præmissák után természetesen csak a legutóbbi feltevés lehetséges, t. i. hogy az embert egy végtelenül tökéletes lény teremtette.

Ugyane fejezetben bizonyítja Clarke a Fénelonéhoz hasonló teleologiával Isten létezését.

Ugyancsak Clarke nyomán (chap. XI, p. 162.) írja Bessenyei német egyvelegében (IV.), hogy a rossz a szabad akaratból ered. Isten azért adott az embernek szabad akaratot, mert magához hasonlóvá akarta tenni. Az ember pedig evvel az ajándékkal visszaélt.

Locke is a Clarkéhoz hasonló érveléssel él, mikor azt bizonyítja, hogy szellem csak szellemtől származhatik. Hogy Bessenyei Lockera is emlékezett, mikor a *Geschäfte der Einsamkeit*ben (I.) Isten létezését észbeli okokkal akarta kimutatni, bizonyítja egy megjegyzése, a mely Locke *Essai*jének ugyanezen fejezetéből (IV, 10) való. T. i. Bessenyei azt mondja, hogy az Isten létében kétkedők

---

[1]) *De l'existence de Dieu et des attributs de Dieu: des devoirs de la religion naturelle, et de la vérité de la religion chrétienne*, Trad. p. M. Ricotier, Amsterdam 1717. 2 vol. [Ráday ktár. Apol. 886.]

[2]) A *Gesch. der Eins.* L.-lel szignált franczia levele (VII.): «J'ai lû avec plaisir votre ouvrage intitulé: la *solitude*. Helas! que vous êtes aimable quand vous n'écrivez dans votre langue qu'en Poëte, ou purement philosophe; mais vous avez le malheur de vouloir aussi passer pour bon Theologien. Je m'aperçois, que quand des verités philosophiques se présentent en foules à votre imagination, votre plume s'en ecarte et cherche a dogmatiser au lieu de les ecrire; alors vous mortifiez la Teologie, car vous ne la savez pas. Ce ne sont que des galimathias ennuyans, que vous faites dans ce genre de science: puisque vous y confondez vos raisonnemens philosophiques par la foiblesse, que vous montrez dans la sublime Teologie. Soyez plus juste, croyez moi, et restez toûjours ce que vous êtes ...»

hasonlítanak azokhoz, a kik saját létükben is kételkednek. Locke említett tétele pedig épen a pyrrhonisták ilynemű kételyeivel száll szembe, ezekből indul ki.

Fénelon és Clarke, az orthodoxok, Locke, Voltaire és Rousseau a modernek, az Egyház kitagadottjai, egyaránt hitték és bizonyítgatták Isten létezését az ész okaival. Bessenyei tehát szintén megmaradt Isten-hivőnek, de tisztán deistának, mert tovább már nem követte Clarkeot demonstratiojában.

Van azonban még egy pont, melyben mindnyájan egyeznek s ez a lélek halhatatlansága. E kérdésben Bessenyei maga hivatkozik olvasmányaira. «Szalinyak de Fenelon, Clárk, Jung, több ezerekkel, kik a lélek halhatatlanságát hiszik, úgy felelnek, hogy a materialis dolog gondolhat, okoskodhatik is, ha okoskodhatik, lélek lehet, mivel pedig a' materia elmulik, tehát a' lelket is halhatatlanságától megfosztyuk.» (*Bessenyei Gy. társasága.* 75. l.)

Másutt kifejti, hogy miután az emlékezet végtelennek mutatja az emberi lelket, ennek halhatatlanságában mindenki megnyugodhatik. Nagyobb okosság és dicsőség hinni, hogy jóságom jutalmát veszi. Isten nem hagyhatta magára a természetet és sok igazságtalanságot büntetlenül. Köteles vagyok hát lelkem halhatatlanságát hinni. (*Ért. ker.* VI.) A *Természet világa* töprengéseinek is végső szava a halhalatlanságba vetett hit. Azzal kezdi, hogy bár az emberi ész itt megáll, de azért már a legtöbb antik gondolkodó ezzel a tannal vigasztalta magát: Plato, Sokrates, Cicero és Seneca egyaránt tanítják a lélek halhatatlanságát. Még ha álom volna is e hit, boldog érzés benne hinni. Aztán megpróbálja észokokkal bizonyítani ugyanúgy, a hogy az *Értelem keresésében:* a gondolatnak nincs határa, véghetetlen, s ezenfelül nem test, tehát nem lehet mulandó. Hosszasan töpreng még a test és lélek egymásra gyakorolt hatásáról és végre is az emlékezet véghetetlenségében találja meg a lélek halhatatlanságának legmeggyőzőbb bizonyítékát.

Mindezek az okoskodások, érvek és bizonyítások meglelhetők Bessenyei olvasmányaiban. A halhatatlanság mint morális postulatum a Savoyai Vikárius gondolata; az ókori írók, Plato, Socrates és Cicero hitére hivatkozott Clarke (II, 187.) és Voltaire (*Homélies*) egyaránt. Voltaire különben a valóságos hitvallást tesz a lélek halhatatlanságáról (Ame, *Dict. phil.*). És végül az értelem és memória véghetetlensége Clarkenál (II, 191.) és Fénelonnál (I.) egyenlően a lélek végnélküliségének és halhatatlanságának bizonyítéka. Bessenyei még azt is megjegyzi Clarke (II, 348.) nyomán (*Ért. ker.*, A léleknek tsudája), hogy a túlvilági bűnhődés nem lehet csupán negativ, azaz az Isten boldogságának megtagadása.

Van Isten és a lélek halhatatlan: ezt a két tételt fogadta el Bessenyei a metaphysikából és a theologiából és ez a két tétel ad alapjában skeptikus gondolkodásának határozottan deista jellemet. A lélekkel foglalkoztatja őt még egy nagy probléma, de itt már nem bír határozott álláspontra jutni. Ez pedig a dualizmus problémája, minden idők óta a philosophusok rendszereinek sarkpontja.

Bessenyei nem materialista. A ki a lélek halhatatlanságában hisz, az nem tarthatja a lelket testnek. És mégis Lockenak egyik gondolata nagyon megkapja és ettől fogva a test és lélek viszonyá

nak kérdésében nem tud se erre, se amarra dönteni. Locke az *Essai sur l'entendement humain* egyik fejezetében (IV, 3.) megállapítja az emberi ész határait. Példaképen említi, hogy, bár ő másutt megczáfolta a materialisták álláspontját, mégsem tudja belátni, hogy a mindenható Isten miért ne adhatott volna gondolkozó lelket a testnek. «Innen vette Lock is magának, ezen nagy Anglus Philosophus azt a szabadságot, melly szerint kérdésbe vészi, hogy ha az Isten örök testnek adhaté gondolkodásra való erőt, vagy nem. Mondani nem lehet, hogy nem adhat. Az Isten hatalmának határt nem szabhatunk, de ki próbállya meg ellenbe, hogy adott bizonyosan?» (*Holmi* IV.) Ez a paradoxon, melyet különben Voltaire is számtalanszor megemlít Locke-kal kapcsolatban, nagyon megakadt Bessenyei fejében és számos töprengésnek lett kútfeje. «Ez a Locke is csak a sok kétséget csinálja», mondja a szkeptikus Parmenio (III, 5.). És Bessenyei hol balra, hol jobbra hajlik. Az anyagot Zenonnal *materia universalis*nak nevezi (*Ért. ker.* III.) és míg egy ízben Locke érvét épen a materialisták ellen fordítja, mondván, hogy az Istennek meg van a hatalma ahhoz is, hogy a lelket halhatatlanná tegye, addig másfelől sokszor elmondja, hogy ismernünk kellene ennek a *materia universalis*nak valamennyi lehetséges modosulását ahhoz, hogy tagadólag válaszoljunk Locke kételyére.

Az anyag módosulásának különféle fokaira utal Bessenyei s ez a valószinűleg eredeti gondolata igen közeljár az evolutiós elmélethez.[1]) «Kellene tudni, hogy az örök test hányféle egymástól megkülömböztetett és egymással ellenkező dolgokat mennyi messzeségbe szülhet pl. az oktalan állatok Test lelke. Kutyának micsoda eszmélkedése lehet, melynek mondod: «eredj vissza a mezőre keszkenőmet pipámat, it vagy amot el felejtettem hozd haza» (*Holmi* IV.). Az *Értelem keresésé*nek egyik főproblémája ugyanez a tétel. Akart-e a *Teremtő*, kérdi Bessenyei, a természetnek eszmélkedő erőt adni? A valóság egy, de a természet módosulása által két egymással ellenkező dolognak látszik. A ki bizonyítani akarná, hogy a természetben semmiféle módosulással elmélkedés nem lehet, annak a természet művét minden lehető grádusában látni és tudnia kellene. Test nélkül nincs lélek s a lélek a test fenntartására látszik rendelve lenni. Ez az állatoknál tagadhatatlan. Tűz, víz, sár, gally, rózsa, róka, kutya, ember a természet különféle fokú módosulásai. Meri állítani, hogy látott már olyan embert, a ki ostobább volt a vizslánál. «Soha se hitet el arul semmi és senki, hogy *Berbete Iszterátyi* elméjében Cicerotúl nagyobb messzeségre nem állana, mint ő tölle a pudli». Ez az oláh paraszt t. i. panaszra jött hozzá és nem tudta megmondani mi baja. Semmiféle értelem nyoma nem találtatott benne. Ilyen vad ember volt például még Bokse Zaharie, ki oktalanabb a hottentottánál (*Gondolkozó Erő.*). Ugyane könyvében még bővebben szól a *materia universalis* lehetséges módosulásairól. (IV. *Az értelem mint álom és tapasztalás.*) Azt mondják, a Materiának értelme nem lehet. De, mondja újra Bessenyei Locke szerint, ismerni kellene ezt min-

[1]) Viszont Bessenyei a fajokat Voltaire hatása alatt változatlanoknak tartja. (*Term. vil.* 583. jegyzet és *Éléments de la phil. de Newton.* V. ö. Beöthy, *Szépprózai* II, 288.)

den tulajdonságában, hogy tehetségének határt szabhassunk. Lehetetlen nevetve nem fakadnunk, mikor látjuk, hogy a tudósok milyen határozottsággal szabják még a természet módosulásának határait. Pedig csak ha saját testünket nézzük, látjuk, hogy vannak értelmes részei pl. a fül dobja. Ellenben könyökünk vagy térdkalácsunk értelmetlen. Ha pedig a vizsla parancsszóra a szomszéd szoba asztaláról elhozza az ott hagyott pipát, tagadhatatlan, hogy értelme van.

Ez a felfogás inkább arra a különös megállapításra vezet, hogy Bessenyei, a halhatatlanság híve, hajlandó volt a materialistáknak hitelt adni. Ebben megerősítette őt az a tapasztalati tény, melyre úgy látszik Lucretius (IV.) és Locke olvasása tette figyelmessé, hogy igen szoros összefüggés van a test és a lélek működése között. A *Holmi*ban (III.) még kétféle lelket tesz fel: egy testlelket és egy halhatatlan lelket. Hogy Bessenyei kitől vette ezt a gondolatot, melyet ő maga másokénak mond, nem sikerült megállapítanom. De hogy a test és lélek szoros kapcsolatára Lucretius utalta, az e szavaiból lehet megállapítani: «Egy tudóstól hallottam, hogy a lélek úgy van benne [a testben t. i.], mint az ember a Házba, kinek annak ablakán kel ki nézni. Ha az ablakot betapasztjuk világos szemmel vak vagy». Könnyű e hasonlatban Lucretius egyik helyét felismerni:

> S azt állítni, szemeink nem láthatnak, csak a lélek
> Néz azokon, mint ablakokon, olymódra keresztül,
> Nem könnyű . . .[1])

Lucretius itt tagadja e hasonlat helyességét, de Bessenyei mégis felhasználja, sőt polemizál Epikurosszal, a ki a lélek testségét állítja és másféle lélekben nem hisz. A világ nagy teste szerinte nem egyféle goromba mértékre van szabva s az ember testlelke annyival nemesebb a majoméná, mint a majomé a csigáénál. Viszont elismeri Lucretiusszal hogy sokszor a testi változás a lelket minden józan okoskodásától megfosztja. Hogy azonban a test és lélek mi módon hatnak egymásra, az Bessenyei szerint örök titok marad. Robinetnél is olvashatta: «Il ne paraît pas que nous puissions jamais pénétrer le mystère de cette union».[2]) Másrészt nagy angol mintájánál, Lockenál ugyancsak rezignált választ kapott a nagy kérdésre: «il nous est . . . impossible de comprendre comment nos esprits agissent sur nos corps. Il nous est, dis-je, aussi difficile de concevoir qu'une pensée produise un mouvement dans le corps, que de concevoir qu'un corps puisse produire aucune pensée dans l'esprit» (*Essai* IV, 3., 28.).

A kettős lélek-elméletét Bessenyei többé nem említi; a test és a lélek szoros és könnyen tapasztalható kapcsolata azonban mindvégig foglalkoztatja és hol a spiritualista, hol a materialista megoldás felé hajolva. Ott szerepel ez a nagy titok az *Értelem keresésé*ben és a *Természet világa* záró töprengéseiben (395.). Amott (VI.) még vitatkozik Lucretiusszal: «Ot a lelket mint Epikurus, Lucretius vértűznek, gőznek gondoljuk, benne örök állandóságot nem látunk. De

[1]) Fábián Gábor ford. III, 360.
[2]) *De la Nature* IV, 3., p. 380.

ebben a zűrzavarban hogy állapodjon meg az emlékezete? Nincs emberi értelem, mely velem elhitesse, hogy annyi testben mint a fejem megfér». A *Természet világában* meg ellenkezőleg, mintha egy pillanatra elfogadná Epikuros tanát vagy legalább is hasonlatát (396. l.):

Talán, mint a gyertya lángja a viaszbul,
Vérünkön az elme fel oly formában gyul.
Nem viasz, sem kanótz a láng világával,
Ezek nélkül még se marad meg magával.

Viszont e sorokat közvetlenül egy heterogén dualista gondolat előzi meg:

Halhatatlanság él így halandóságban
S halandóság lakik halhatatlanságban.

Ennyi kétség és ingadozás végeredményben annak beismerésére vezet, hogy az emberi észnek a valóság megértésében szűkre szabott korlátai vannak. Jellemző Bessenyei skeptikus hajlandóságára, hogy a «sok kétséget csináló» Locke ismerettanából főleg a negativ rész, a «sok kétség» kapta meg Bessenyeit. Az *Értelemnek keresése e világnak testében és határa annak ismeretiben* cz. művében a határkérdések megállapítása Locke könyvének azon fejezetére megy vissza, mely «az emberi ismeret terjedelmé»-ről szól (IV.). Ezek a problémák kétfélék: egyrészt természetiek, mert a természet úgyszólván egy kérdőjel. «Tudhatod-e hogy lesz a fűből a bikában vér faggyú? A tapasztalat csak ott mehet valamire, a mely dolognak kiterjedését elláthatom, kezemmel illethetem». És Locke hasonló kérdéseket tesz: miért oldódik az ezüst a salétromsavban és nem a királyvízben? mi módon hat a rebarbara az ember beleire? Ignoramus et ignorabimus. Ismereteink csak érzékeink útján gyarapodhatnak, ezek pedig érzékeink alá nem eső dolgok. (IV, 3., 23.)

Másrészt Bessenyei szerint, az értelem ugyanezen okból képtelen minden metaphysikai kérdés megoldására. «Innen származik a mennyei dolgokon, lelki állapoton való örökös ellenkezés.»

Mindez pedig Locke sensualista tanának a kifejtése. Nincs az emberi lélekben semmi, a mi előbb az érzékekben ne lett volna. (IV, 18.) «Az okoskodás csak egyeztetés, mikor két dolgot, hármat s többet nézel együtt. De a hol semmit nem látz, mit egyeztetel? Az értelem olyan mester legény, kit érzékenysége, az az, a test tanított meg munkájára; ha dolgot nem attz néki, nem dolgozik; ugy mint a szabó, ki nem varhat, ha nints matéria sem posztó: tü, se czérna. Bizonyitsd meg természettel, hogy az angyalok milyenek. Az értelem megszorult: gyermekfejet farag, két szárnyat üt nyaka tövéhez, azt mondván: Légy angyal! . . . Nem tud az értelem túl menni a testen».[1])

Ezért van szükség Locke és Bessenyei szerint vallásra és ki-

[1]) A példa különben Voltairetől ered, a ki hive a Locke-féle sensualismusnak: «Nous les peignons aujourd'hui sous l'image d'une tête volante, ayant deux petites ailes au-dessous des oreilles. Nous peignons les anges et les archanges sous la figure de jeunes gens, ayant deux ailes au dos». *(Dictionnaire philosophique: Ange.)*

nyilatkoztatásra. «Az értelemnek test nélkül meg maradandó valósága megismerésére mennyei kinyilatkoztatás kellett. Lelked menybemenetelét hiába állítod a Szentírás nélkül.» A vallás szükséges, mert az emberi értelem véges, korlátolt. Bessenyei skepsise ebben a postulatumban végződik. Ide vezeti a Biblia vizsgálata, melyben az emberek elkövették azt a hallatlan lehetetlenséget, hogy Istent a legkegyetlenebb természettel ruházták fel. Az ember a mennyei dolgok felfogására képtelen (*Ért. ker.*, Gondolkozó Erő). Vallásra vezeti a lélek halhatatlanságának vizsgálata is, mert emberi észszel megfogni lehetetlen, mi módon marad meg e lélek testi érzékenység nélkül (*Ért. ker.* VI.). Vallás nélkül az ész olyan tévelygésekbe esik, mint az epikureisták materializmusa (*Holmi* III.).

A vallás szükségességének tételét Bessenyei egy külön munkában igazolja. A *Tudós társaság* cz. dialogusban szembeállít egy politikust (államtudománynyal foglalkozó tudóst), egy statisztikust, egy historikust 's főleg egy skeptikus philosophust, a ki Newtont, Lockeot, Descartesot, Leibnizet és Malebranchet hordja magával, egy istenfélő theologussal. Kodor a philosophus előadja Bessenyei örökös kétségeit: «Nem tudom mi okozza, de én valami baját látom az emberi nemzetnek, mellyből ki nem szabadulhat, sem magát benne el nem igazíthatja. Nincsen nála ollyan igazság, mellyel fiai itt ott, idő alkalmatosság szerint ne ellenkeznének. Minden vádol s minden vádoltatik, jó, rosz, haszon, kár, fájdalom úgy keveregnek egymás közt, hogy ámbár a világ örökké veszekedjék is magával felettek sem egyiket, sem másikat közülök magából ki nem tilthatja. Hagyjátok el a világot, maradjon úgy mint van, és ne tanuljatok, mert majd ha sokat láttok, semmi e földön nem fogja örömötöket szálhetni, csak ülni, nézni és búsulni fogtok».

Sondi a theologus nem hagyja, hogy a szkeptikus Kodoré legyen az utolsó szó. Isteni törvény nélkül szerinte a természet semmi ellene elkövetett gonoszságot meg nem büntethet. A természet tűri a rablást, gyilkosságot. Kell tehát a természet felett egy törvénynek lenni. Szükség van az örökké igaz szent keresztény hitre, mely az örök életet tanítja. Isten az embereket felső tulajdonságainak eszközévé tette és kimutatta magát nekik a világ alkotásában. Minek adott értelmet, minek öntötte szivünkbe a jó és rossz közti különbségtételt, ha nem akarja, hogy jó cselekedetek által tessünk neki? Az Istent természetétől fosztják meg, kik igazságában kételkednek. A szkeptikus Kodor meghatva ad igazat Sondinak: a szkeptikus Bessenyeit megnyugtatja a deista Bessenyei.

Sondi beszélgetés közben elmondja, hogy Formeyt olvassa, «ki Voltérnak tudományát czáfolja, 's az igaz keresztyénséget védelmezi». S valóban a *Tudós Társaság* alapgondolata Formeynak, az enciklopedisták leghatalmasabb protestáns ellenfelének *Triomphe de l'Évidence* cz. művéből származik.[1]) Formey e könyvét a pyrrhonismus ellen érte. Innen meríthette Bessenyei dialogusa számára azt a gondolatot, hogy a skeptikus álláspontot szembeállítsa az Isten akaratában megnyugvó hivőével. Formeyt Bessenyei több ízben említi,

[1]) *Le triomphe de l'Évidence* par Mr. Formey, Berlin 1756. 2. köt. Megvan az Akadémia könyvtárában: Philos. O. 584.

az Isten létezésének és a lélek halhatatlanságának hitében e termékeny és lelkes író érvei is bizonyára megerősítették.[1]) De Bessenyei Formeynak csupán apologetikus munkásságát méltányolta. A svájczi theologus ugyanis Wolff philosophiájának leglelkesebb apostola volt a franczia irodalomban. Tevékenységének ez a része Bessenyeit már kevésbbé érdekelte, mert mint tudjuk, nem volt a logikusan felépített metaphysikai rendszerek híve.

Ily módon Bessenyei a vallást a józan ész szükségletének tünteti fel. Melyik vallás lesz hát az, mely megnyugtatja a hánykódó lelket?

Ismerjük Bessenyei felekezeti ingadozásait, hogyan tér át Mária Terézia személyes hatása alatt a katholikus vallásra, miután hosszabb ideig a kálvinisták fizetett bécsi bizalmi embere volt. Ír és fordít is néhány pietista iratot, de ezek, mint megbízásra készített művek, nem jöhetnek számba philosophiai és vallási meggyőződésének vizsgálatában.

Ha philosophiai műveit nézzük, kitűnik, hogy Bessenyei nem volt sem kálvinista, sem katholikus, hanem felvilágosult deista Voltaire és Rousseau értelmében. Igaz ugyan, hogy szórványosan foglalkozik tisztán theologiai kérdésekkel is s ilyenkor mintha a kálvinista dogmát itélné el. Igy absurdumnak, emberietlennek tartja a prædestinatiot *(Bihari remete, Megigazulás)* és nem tartja elegendőnek a hitet az üdvözüléshez (u. o. *Jó cselekedet*), viszont lehetetlennek az isteni gondviselés alkalmi beavatkozását sorsunkba *(Debreczennek siralma)*. Mindez azonban csekély bizonyítéka Bessenyei vallásos érzületének. Az ő igazi hite a türelmesség és Voltaire irataink legmélyebb hatását e téren lehet nála konstatálni. Ép oly hévvel hirdeti a vallási tolerantiát és küzd a fanatizmus ellen, mint Voltaire, kinek majdnem egész életét a fanatizmus elleni küzdelem tölti be. E tekintetben Bessenyei teljesen korának embere, a jozefinisták, az encyclopædisták, a felvilágosultak táborának egyik távoli őrszeme, ki kitartó következetességgel harczol a vallási türelmetlenség ellen.

Rousseau híres formuláját, melyben a tulajdonjog keletkezését rajzolta frappáns egyszerűséggel, Bessenyei kisajátítja a fanatizmus ellen (*Term. vil.* 192): «A mely nemzet legelőször fel állot a többi közt és ezt kiáltotta: *tsak nekünk van vallásunk, Istenünk, néktek nints*, legnagyobb gyilkos és hitető volt e világon».

Öldöklő hatásánál fogva, írja másutt *(Ért. Ker. Gondolkozó Erő)* a keresztény vallás volt a legveszedelmesebb. A «józan okosság elájul», ha olvassa azokat a szörnyűségeket, melyeket a vallás nevében elkövettek. Mintha Voltairet hallanók: «avant que ce monstre naquît, jamais il n'y avait eu de guerres religieuses sur la terre; jamais aucune querelle sur le culte» *(De la paix perpétuelle)*. A középkor számára is a legsötétebb korszak volt: «Szeretnél vissza

[1]) Említi: *Gesch. der Einsamkeit* VII. és *Bessenyei Gy. társ.* két izben. Formey művei közül láttam: *La belle Wolfficune, Traité d'éducation morale, L'Anti-Sans-Soucy, Mélanges philosophiques.* Érdemes volna megvizsgálni Bessenyei szempontjából a: *Preuves de l'existence de Dieu* cz. művet, melyet nem tudtam megszerezni.

menni a régi okos buzgó, kegyes életű és igazán hivő időkre, mikor Európa ezen a világon a maga vérében ragadozot azért, hogy hol legyen heje a más világon?» (*Magyarország törvényes állása* III.) Ilyenkor még mintha Voltaire iróniájából is éreznénk valamit. A czeglédi plébánoshoz írt levelében szintén van valami Voltaire színlelt álmélkodásából: «Ah pürpüreo bibimus ore nectar, mint a franczia mondják deákul» írja, s ugyanitt így mutatja ki a fanatikus térítők absurd gondolkozását: «Imádkozz és hidj úgy mint én, mond az atya. Nem imádkozom úgy, mert nem is úgy tanultam, nem is úgy hiszek, felel a református. No ha nem imádkozol, hát fizess, vagy ha nem fizethetsz, vetkezz le, add ide a ruhádat».[1]) Ez teljesen a Voltaire dialogusainak hangja. «Crois, ou je t'abhorre; crois ou je te ferai tout le mal que je pourrai; monstre, tu n'as pas ma religion», írja Voltaire a *Traité sur la tolérance*-ban. Bessenyei nyomtatásban is megjelent franczia leveleinek egyikében is a fanatizmus elleni harczot hirdeti (II.) és a *Holmi*ban több dialogust szentel e kérdésnek Voltaire mintájára. Ravaillacot említi ő is mint Voltaire a fanatizmus példájaképen (*Társaság eredete, Vallás*). Másrészt Locke is tolerantiára tanította Bessenyeit. Locke szerint sem kívánhatjuk senkitől, hogy nézeteinket egyszerre elfogadja, hiszen vallási kérdésekben oly nehéz helyes itéletet alkotni még egyszerűbb dolgokról is (*Essai* IV, 16). Bessenyei is azt tanítja, hogy nevelésünk által belénk oltott meggyőződésünket igen nehéz egykönnyen levetni. Könnyen szaporíthatnám az idézeteket, mert Bessenyei ritkán oly következetes és határozott, mint ép a tolerantia és a fanatizmus kérdésében.[2])

A fanatizmus gyűlöletével függ össze Bessenyei zsidógyűlölete is. Ez is voltaire-i eredetű. Voltaire megvetette és minden művében ostorozta a zsidókat fanatizmusukért. Az ószövetségben elmesélt zsidó atrocitások, a más népekkel szemben tanusított türelmetlenségük bő anyagot szolgáltattak Voltaire szatirájának.

Bessenyei a fanatizmus példájaképen szintén a zsidó népet említi (*Ért. ker. Gondolkozó Erő*). A zsidók minden nemzetet átok alá vettek és maguknak tartották az igazságot. Hadat viseltek mindenki ellen, de a babiloni uralkodó szétverte őket, — lettek világ csúfjává. Mindennek oka pedig a Biblia. A teremtés könyvén kívül nem lett volna szabad az embereknek mást olvasniok. Oly könyv ez, melyben az Isten kegyelmét egyedül élvező nép Istent megtagadja, közbenjáróját megfeszíti. E munka szerint Isten csak a zsidót szereti s mégis a zsidót teszi a világ csúfjává a czigánynyal együtt. A csoda természetesnek van véve benne. Isten ezt a népet minden nép ellen fellázítja, öldöklésre, kegyetlenségre ingerli. Minden nemzetség a zsidók hatalma alá kerül. Angyalok szállnak alá öldökölni. Végül Bessenyei idézi is a Bibliának egy versét, melyben az Úr kijelenti, hogy a zsidó népnek adja ellensége kapuját, a mi egyenlő az egész világ birtoklásával.

---

[1]) E levelet közölte Ballagi Aladár a magyar testőrségről írt művében.

[2]) V. ö. *Holmi* (kéziratos) II—IV; *Term. vil.* 152, 189, 247; *Bih. remete. (Születés, nevelés.) Geschäfte der Eins.* 66. l.

A *Természet világá*-ban is nagy ékesszólással és szokása szerint rossz rigmusokban korbácsolja a zsidó fanatizmust (191):

Sidóság! keresztyén vallásunk eleje,
Emberi nemzetünk állandó sepreje!
Mit tett; hogy magadon kivül e világot
Utáltad s ma sem hatz másnak igasságot,
Egész világ meg vet; s dög bőrben vontzolod
Hirelt bóldogságod és galandal szabod,
Soha sem nyitván, rongyollot törvényed,
Sábesben éleszted el fáratt reményed.

S még alább újra megemlíti, milyen fanatikusan önhitt volt ez a faj (220):

Isten, király, tanáts, vezette Izraelt,
Ez magában minden uralkodást fel lelt.
Monarchia, hol az Ur maga volt tsászár,
Uralkodásában még is vagyon határ.
Törvényeket rendel, meg igéri magát,
És addig terjeszti ki véllek hatalmát.
Hirelik, hogy Sidók birják majd világát,
Kiket meg sokasít, mint az ég tsillagát;
Azonban a sidót bírja a többi nép
S utállatban vagyon ez a szakállas kép.
Hirelt boldogsága fenékkel fel fordult
S nagy neve pályinka moslékos kádba fult.
Itt örökké tsoda minden e nemzetnél,
Isten, angyal forog hát minden esetnél.
A természet rendin itt semmi sem eset;
Ez a nép szükségben mindég mannát leset.

A ki olvasta Voltaire munkáit, az tudja, hogy az egyházi szervezet mellett a zsidóság kapta a legtöbb mérgezett nyilat a nagy szatirikus tarsolyából. Így olvashatjuk az *Essai sur les moeurs*-ben és számos más helyen: «Chaque peuple a ses prodiges, mais tout est prodige chez le peuple juif; et on peut dire que cela devait être ainsi, puisqu'il était conduit par Dieu même. Il est clair que l'histoire de Dieu ne doit point ressembler à celle des hommes» (*Essai* XXXIX). Másutt így ír Voltaire a zsidókról: «Elle ose étaler une haine irréconciliable contre toutes les nations; elle se révolte contre tous ses maîtres» (*Essai* XLII). A *Dictionnaire philosophique*-ban is kiemeli, hogy a zsidó történelemben minden csoda *(Miracles)*.

Voltaire-rel együtt bámulja Bessenyei Confuciust is mint az egyetlen vallásalapítót, a ki nem hivatkozott képzelt csodákra, hanem tisztán erkölcstanának tisztaságára.

Végül kétségtelenül Voltaire felvilágosító munkájának hatása alatt támadt Bessenyei a boszorkányhit, a különféle babonák, kabala és az alchimia ellen.[1]) Mindez hozzátartozott a racionális, felvilágosult deista gondolatköréhez s Voltaire-ből tanulta Bessenyei, hogy a phi-

[1]) V. ö. Voltaire: *Commentaire sur les livre des délits et des peines: Des sorciers* cz. fej. és *Prix de la justice et de l'humanité* IX. *Des sorciers*. Bessenyei: *Holmi* VIII., X., XXIII. és XXV.

losophus legszentebb kötelessége az intolerantia és a babona elleni küzdelem.

Érdekes az a kör, a melyet Bessenyei philosophiai gondolata leírt. Egyszerű protestáns vallásos nevelést hoz magával Bécsbe. Itt megismerkedik a philosophiai irodalommal, olvas históriát s az eredmény az, hogy lelke a gyötrő kétségek, töprengések martaléka lesz. Ignoramus-szal felel a természet nagy problémáira, de különösen a test és a lélek kapcsolatának kérdésére. Alig talál némi megnyugvást Robinet paradoxonában, a ki a világegyetem fizikai és erkölcsi ellenmondásait a természet lényegének jelenti ki. Végre, miután Locke nyomán megállapította az emberi ész megismerő képességének határait, Voltaire és Rousseau deizmusán keresztül visszatér a theologusokhoz, Fénelonhoz, Clarkehoz és Formeyhoz, kik halhatatlansághitükkel megvigasztalják és józan észokokkal megvilágítják a vallás szükségességét.

Ez Bessenyei gondolatmenete. Egy skeptikus hajlamú deista, kinek világnézete sötét színezetű s a kinek nem jutott ki életében sem Voltairenek egy életet betöltő és derűssé tevő sikeres tevékenysége, sem Rousseau erkölcsi optimizmusa. A metaphysikai rendszerekből főleg azt sajátítja el, a mi szkepszisét táplálja s e tekintetben ez az alföldi bölcs lényegesen eltér a XVIII. századi franczia gondolkozóktól, kik naiv hittel tudtak dogmatikusak lenni. Bessenyei szintén rationalista, de nála a józan ész saját zátonyán megfeneklett és a vallásra bízta sorsát. Ahhoz azonban, hogy a vallásos érzés vezesse, viszont a bensőséges hit hiányzott. Voltaire felvilágosult deizmusa, dogmaellenes skepsise és türelmi tana, melylyel minden vallást egyenlő értékűnek nyilvánított, minden aktiv és expanziv hitet a fanatizmus gyanújával illetett, túlságos erővel befolyásolta Bessenyei vallásos érzését, ahhoz hogy igazán hívő legyen. Innen az a deistákat jellemző sivárság, mely Bessenyei metaphysikai elmélkedésein uralkodik s melyet csupán a XVIII. századi sentimentalis ember pathetikus fellendülései tesznek itt-ott egyénivé, lirikussá, emelkedetté.

(Budapest.) ECKHARDT SÁNDOR.

AENEAS SYLVIUS HUMANISTA TÖREKVÉSEI III. FRIGYES UDVARÁBAN.

(Második közlemény.)

Sokkal értékesebbek a mi szempontunkból Aeneas modern példái. Ezekből megtudjuk, kik lebegtek humanistánk előtt az eszményi fejedelem példáiként. Leonello, az Este házból, olyan elegánsan ír latinul, hogy az ő és Cicero írásai között alig van különbség. Ott van Humphry, Gloucester herczege Angliában, ki a költők és szónokok értelmezésére Itáliából hozatott mestereket. A legfontosabb azonban aragoniai Alfonso példája, ki Sziczilián és a régi Magna Græcián uralkodik, ki annyiszor legyőzve végre is a csapodár szerencsét magához ragadta és győztes maradt. Ez az igazi fejedelem!

Jacoby Gyula festő

Magyar Csillag, 1943 III. évf.

6. sz. 377. l. Farkas Zoltán: Felvidéki festők kiállítása a Nemzeti Galériában.

Lade a Romulus, szobrász

Pásztortűz, 1923. IX. évf. I. r.
729-732 l.

Finta Zoltán: Kolozsvári festők pünkösdi képkiállítása.

Jacobi, grafikus

Divatcsarnok, 1859.febr.5.119.
Fővárosi és vidéki hirek

Jacoby Gyula festő

Magyar Csillag, 1943 III. 15.

III. évf. 6. sz. 377. o.

Farkas Zoltán: Febvidéki festők a kenneti halonban.

MDK

Jacoby épitész,

az Épités- és Munkaügyi Min. irányitása mellett 1948-49. terve szerint épitették ujra a II. világgáboruban elpusztult klinikát.

Ujjáépül a szegedi gyermekklinika. Borb-Fabr. 45
45 l.

M. D. R.

JACOBY épitész

Garas XVIII. 77 276. l.

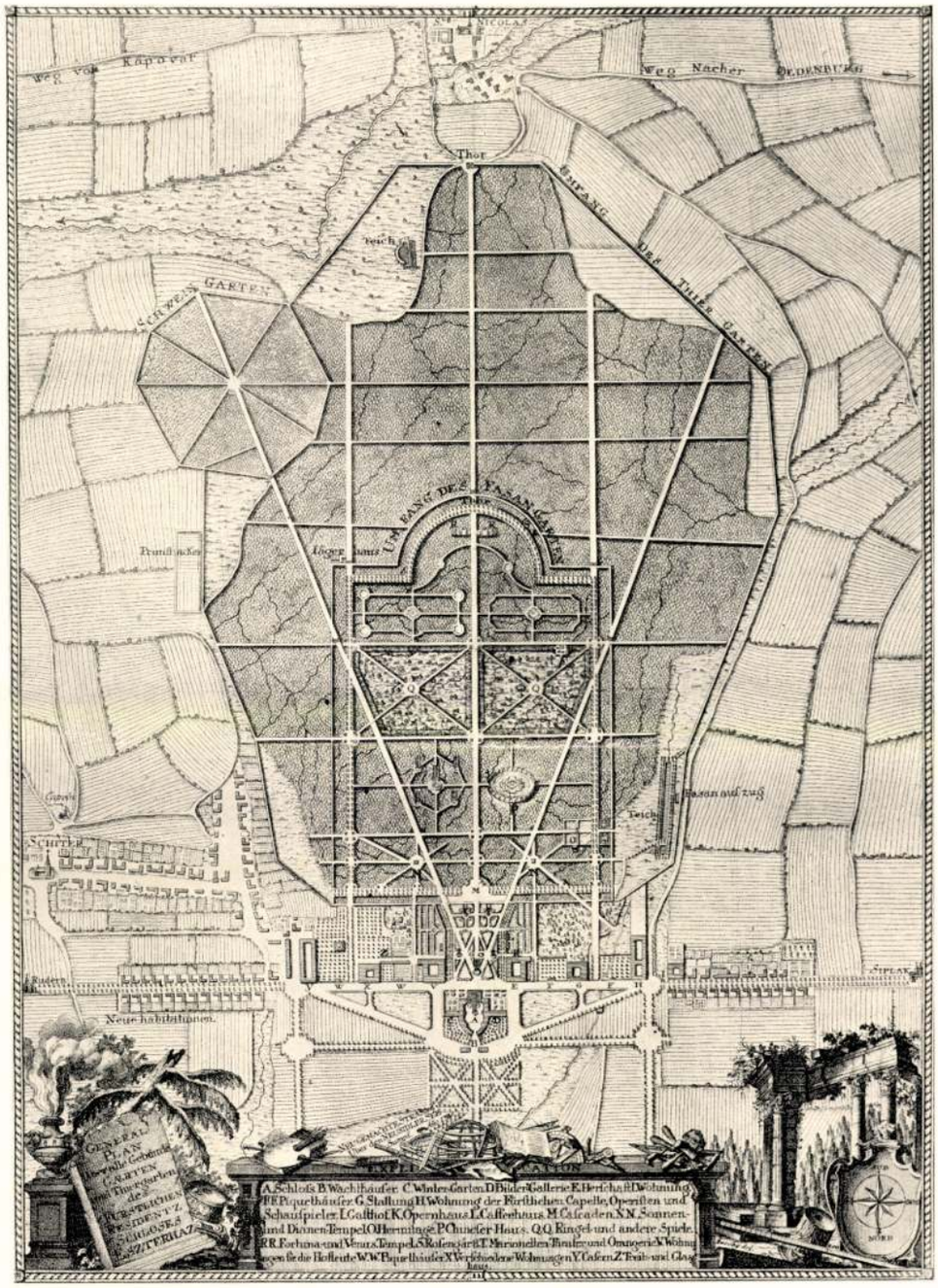

106. — ESZTERHÁZA: A herceg Esterházy-kastély helyszínrajza
Situationsplan des fürstl. Schlosses Esterházy — Plan de situation du Château Prince Esterházy
Plan of the surroundings of the Ducal Esterházy Castle
(1764—66.)

107. — ESZTERHÁZA: A kastély főkapuja
Haupttor des Schlosses — Portail principal du château — Main gateway of the castle

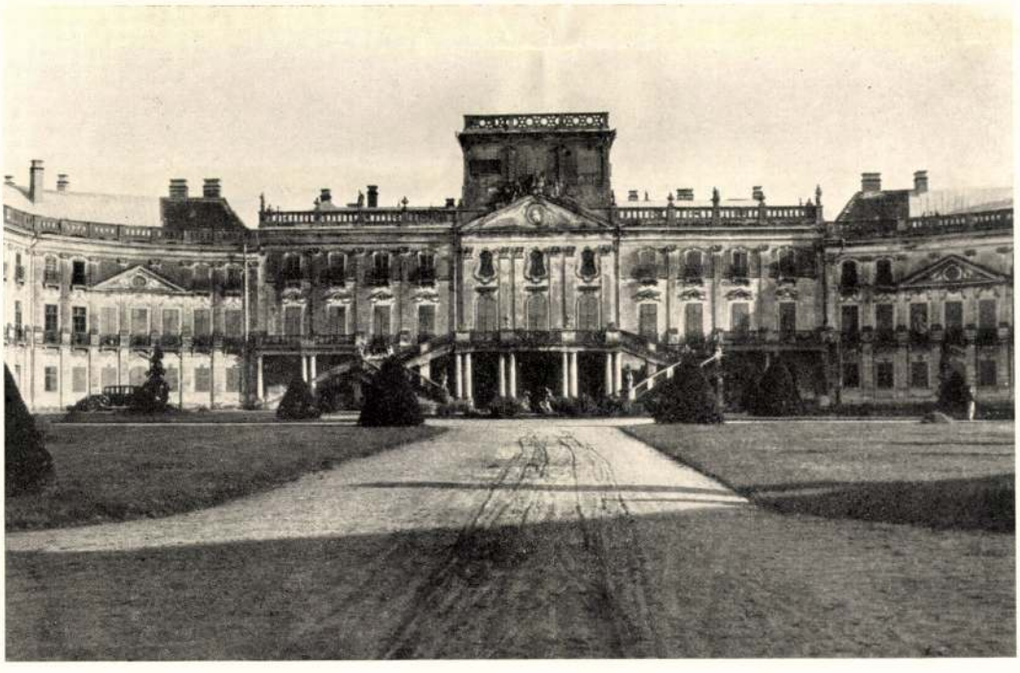

108. — ESZTERHÁZA: A díszudvar a kapu felől nézve
Der Ehrenhof vom Tor aus gesehen — Cour d'honneur vue du portail
View of the state courtyard as seen from the gateway
(1764—66.)

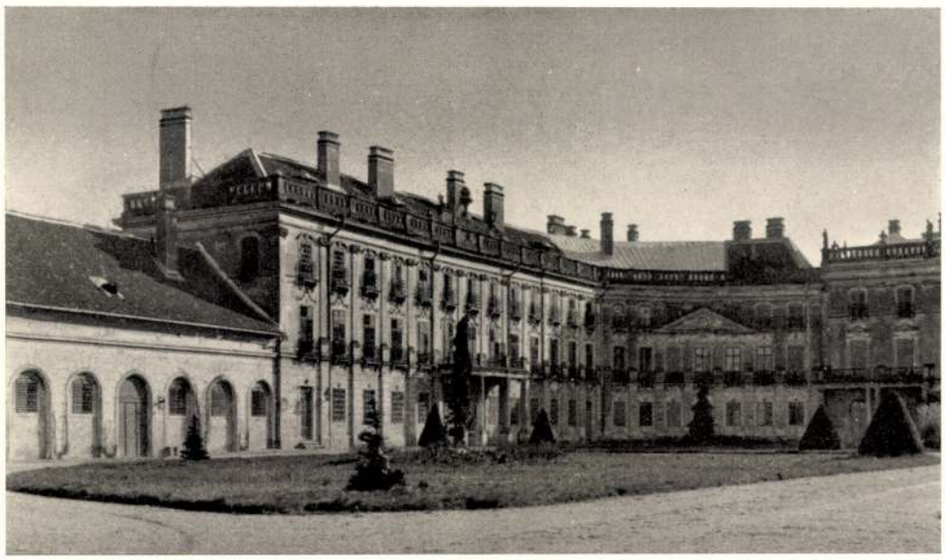

109. — ESZTERHÁZA: A keleti szárny udvari homlokzata
Hoffasade des Ostflügels — Façade de la cour de l'aile orientale
Courtyard-facade of the east wing

110. — ESZTERHÁZA: A keleti szárny udvari homlokzata
Hoffasade des Ostflügels — Façade de la cour de l'aile orientale
Courtyard-facade of the east wing

111. — ESZTERHÁZA: A kastély középrésze az udvar felől
Mittelteil des Schlosses vom Hofe gesehen — Partie centrale vue de la cour
Centre of the castle as seen from the courtyard

112. — ESZTERHÁZA: A kastély középrésze a kert felől
Mittelteil des Schlosses vom Garten aus — Partie centrale du château vue du jardin
Centre of the castle from the garden

113. — ESZTERHÁZA: A kastély kerti nézete
Gartenansicht des Schlosses — Vue du château du côté du jardin
View of the castle from the garden

114. — ESZTERHÁZA: A kastély keleti szárnyának kerti nézete
Gartenansicht des Ostflügels — Vue de l'aile orientale du côté du jardin
View of east wing from the garden

115. — ESZTERHÁZA: A kastély kerti homlokzata
Gartenfasade des Schlosses — Façade du château, côté jardin — Garden front of the castle
(1764—66.)

Jacoby

wird, und nur auf dem mittleren Hauptgebäude ist solches etwas sichtbar. Alle FENSTER im ersten sowohl, als im zweyten Geschosse, gehen in der Lichte bis auf den Boden der Zimmer, haben auf Tragsteinen etwas hervorspringende Sohlbänke, und eiserne Brustgeländer, so, dass man unter den Fenstern heraustreten kann."

A kastély belső kiképzésének súlypontja a középrész egész traktusmélységét átfogó díszteremre és az alatta lévő sala terrenára esik. Ezekről egykori leírás következőket mondja:

„Középen vagyon a fő garádics felé az ebédlő szála, a kert felől pedig a herczegi drága szála fehér márvány színben és gazdagon megaranyozva, ékesítései hadi készületeket és különféle dolgokat példáznak. E szálának közepén függenek öt nagy kristályból készült gyertyatartók és tizenkét kisebb, melyekben mindöszve száz gyertyák égnek; négy szegleteiben vagynak az időnek négy részei (a négy évszak szobrai) rózsa színű márványból készült tartalékokon (posztamenseken). Ezeken kívül szembetűnők még négy képek, hat nagy tükrök, két tüzelő helyek (kandalló), különféle órák, drága ülőszékek és egyebek, melyek a nézést valóban eléggé legelik és gyönyörködtetik. E szála alatt van a régi mulató várnak maradékából az úgynevezett szála terrena, melyet 8 négyszegletű oszlopok tartanak, közöttük vagynak ékességül négy faragott képek alabástromból függő virágokkal fölcifrázva. E szála fehér falainak beszegése zöldszínű, festett fedezete pedig különféle költeményi alkotásokat mutogat. A falakon 15 nagy tükrök függenek, holott a sárkányok, a csiga, a hattyú és a gólya vizet eresztenek, melyeknek szemlélése eléggé mulattatja a nézőket. Itten szoktak játszani nyárban a herczegek, az előtte levő szálában pedig 36 herczegi muzsikusok játszanak, hogy az uraságokat gyönyörködtessék. Ezekből áll mintegy fele a híres herczegi várnak". Nagyszabású és jelentős művészi értékű épületek, köztük első helyen az operaház, vették körül a kastélyt is és mint-hogy ezek ma már legnagyobbrészt nyomtalanul megsemmisültek, bemutatásukra ismét csak egy korabeli leírásnak adjuk át a szót. Ebben olvassuk a következőket:

„Nevezett épületek, továbbá ez osztályban a komédia ház, melyben a herczegi ülőhely (páholy) és a gavallérok, vagy más uraságok helyei kiváltképen szembetűnők. Alól pedig 24 széken 100 személyre való hely van készítve. Nevezetes vala a kínai tánczház is, mely 1781-ben történt tűz által emésztete meg. A kávéház is jeles, mind szépen és csinosan elintézett épületére nézve, mind pedig a vendégeknek méltóképen való fogadtatásokért. Annak utána van az úgynevezett marionette-színház a kertben, melynek épülete, valamint költséges vala, úgy jeles és gyönyörű is; a benne lévő ékesítések és rajzok oly mesterséggel intéztetek Paversbach föltalálója által, hogy hirtelenséggel harminczhatszor változtathatik és jelesebb és tökéletesebb is vala, mint Párisban a híres Nikolaié. A játékdaraboknak általváltozásait többnyire maga Paversbach szerzette, a muzsikát pedig hozzá Haydn alkalmaztatta. A nézőknek helye egy kellemetes üreg alkotmányt (barlang) mutat, melyben a vízugrások azonnal elkezdődtek, mihelyt az Uraságok jelen valának."

Európai hírűek voltak azok a nagyszabású és kultúrtörténeti jelentőségű ünnepségek, melyek Esterházy fényes Miklós idején idevonzották szinte az egész Középeurópa szellemi és hatalmi arisztokráciáját s melyekről bőven olvashatunk egykori feljegyzésekben:

„Neveztesebb vigasságok valának Esterházán 1773-ik esztendőben, midőn a franczia követ, herczeg Rohan jelen vala. Ennél nevezetesebb pedig 1775-ben, néhai boldog emlékezetű Felséges Mária Terézia királyi udvarának nagy részével és sok idegenek is jelen valának itten és a kertet leábrázoló árnyéktartók (napernyők) osztogattattak ki, a kertbéli utaknak könnyebben lehető megtarthatásokra. Minő herczegi és ritkán szemlélhető mulatság vala ez, megtetszik abból a leírásból, mely e cím alatt nyomtatásban nyilváníttatott: Esterházy vigasságok."

Eszterháza e világra szóló pompája nem volt hosszú életű. Fényes Miklós unokája szintén Miklós herceg, művészi felfogásában ugyanolyan hajthatatlan, mint nagyapja, Eszterháza rokkokó építési modorát annyira idejétmultnak találta, hogy újra a Moreautól átalakított Kismartonba tette át székhelyét. Eszterháza pedig elhagyatottságában mind jobban pusztul. A Tudományos Gyüjtemény 1824. III. kötetében Utazásbeli jegyzetek Óvárról, Martonról, Fraknóról és Eszterházáról c. cikkben már ezt olvashatjuk:

„... ha valaki Eszterházának 1784-ben Pozsonyban kijött leírásánál fogva teszi vizsgálását, sok jelességeket, drágaságokat, gyüjteményeket többé nem lel abban; sok készületeket lerontva, sok alkotásokat elhagyatva talál. Így üres mindenekelőtt a kép-galeria, mellyben 348 külömbféle válogatott remek, részszerint Külföldön, részszerint a herczegi képíró által itthon készült darabok csudáltattak ..." „A' Chinai tánczoló-ház elégett a' játékszinekben széna tartatik; a' kertek el vannak hagyatva; ama pázsit-gyepen, mellyen 1791-ben több Nemes Vármegyéknek zászló-aljai vitéz forgásokat tettek szememinéttára földi alma (burgonya) terem. De ama drága Bagatelle, mesterséges nap-temploma, remete-ház, ékes Diana, Fortuna, Venus' templomai is, 's a' t. oda vannak a' Sz. Miklós mellett fekvő mulató kertben."

A kastély további pusztulásának századunk elején alapos restauráció vetett véget, mely herceg Esterházy Miklósné szül. Cziráky Margit buzgalmából, különösen a kert újjáalakítására terjedt s ha az a lerombolt egykori műértékek nélkül eredetijét távolról sem közelíti meg, legalább halvány fogalmat nyujt a XVIII. század pompájáról.

Ma már csak a két őrségépület, a kastély, a hatalmas istálló, az ú. n. muzsikaház és néhány gazdasági épület áll fenn bizonyságául nemcsak annak a szédületes pompának, melyet a külföldiek is alig győztek dícsérni, hanem emléke gyanánt annak az emelkedett kultúrának, melyet az akkori idők egyik legjobb színtársulata, Szépművészeti Múzeumunk anyagának törzsét alkotó képgyüjtemény és Haydn zenekara képviselt, s mely Eszterházán keresztül az egész művelt világ csodálatát és elismerését biztosí[illegible] minden időkre a magyar kultúrának.

Mérnökegyleti közlöny VII. évf. 3—6 füzet) s bár a kastélyra nézve ezt igazoló okleveles adatok még nem kerültek nyilvánosságra, nincs is semmi, ami a stíluskritikailag is valószínűnek látszó feltevés ellen szólna. Határozottan megerősíti a feltevést az az írásos bizonyítékokon alapuló tény, hogy ugyancsak a tatai Fellner volt az 1762-ben, a közeli Mórott emelt Lamberg kastély építésze, akinek ellenőrzéseiért az ottani feljegyzések szerint 3 fl. diurnium szabad koszt, továbbá kocsisának és lovainak ellátása járt. Ha a grófi kastély, mely a napoleoni háborúk idején hosszasabban látta vendégül I. Ferenc udvarát — ki 1809-ben itt is írta alá a bécsi békét — valóban Fellner alkotása, akkor méltóan sorakozik nyugodt összhatásával, kissé száraz, de előkelő architekturájával (117. ábra), udvari oldalán Fellnerre annyira jellegzetes, sugárosan hézagolt, kosárívű lapos erkélyfülkéjével a mester művei közé, noha belső térképzése, alaprajzi elrendezése és különösen lépcsőjének kialakítása nem ütik meg az ő szokott mértékét.

A kastély legkülönbözőbb korú kőtöredékekkel változatos parkjának az 1747-ben — Mikovínyi mérnök tervei szerint létesült kb. 600 hold területű halastó adja meg nagyvonalúságát és teszi országunk egyik első kertjévé.

MÓR (Fehér megye)

a róla elnevezett festői völgyben fekvő városkának főtere köré több művészettörténeti értékű épület csoportosul. Köztük kettőt tartunk bemutatásra érdemesnek, az 1762-ben épült gr. Lamberg kastélyt (120. ábra) és a tér déli részét lezáró egykori Luzsénszky kastélyt. (121. ábra.) Az elsőnek építésére a Lamberg levéltárból számos adat került elő, melyeket J. Seidel összefoglalásának idézésével vázlatosan következőkben ismertetünk: „Anno 1762 wurde der Bau des Móorer Castells begonnen. Die dabei verwendeten Meister waren fast jeder aus seinem anderen Ort, nämlich: der Baumeister Jacob Felner aus Totis, der Steinmetzmeister aus Duna-Almás, Ziegeldecker aus Ofen, Uhrmacher und Hafner aus Raab, Tischlermeister aus Wien. Der bauleitende Polier hatte Taglohn 45 kr., ein Maurergeselle 27 kr., wovon sie sich auch die Kost beischaffen mussten. Der Baumeister hatte beim Nachsehen 3 fl. Diurnum, freie Kost beim Verwalter, so auch die Verpflegung seines Kutschers und der Pferd[illegible]. latos épségben maradt mennyezetképek, Johann Bergl művei (1775). A freskók keresztelő szent János életének főeseményeit ábrázolják és mesterüket kiforrott művészetének utolsó fejlődési fokán mutatják nekünk. Minthogy a kastély architektonikus megjelenése túlnyomórészt az eklekticizmus munkájának eredménye, festészeti dísze, és reprezentációs helyiségeinek kiképzése kolostor korából való, képekkel való bemutatását mellőzhetőnek tartottuk.

BICSKE (Fehér megye).

A gróf Batthyány-család hatalmas U-alakban épült kissé rideg megjelenésű kastélya (135. ábra) ma a Budapest főváros tulajdonában van és átalakítva emberbaráti célok szolgálatában áll. Építésére nézve alig van adatunk, csak annyi ismeretes, hogy gróf Batthyány József (ki 1776—

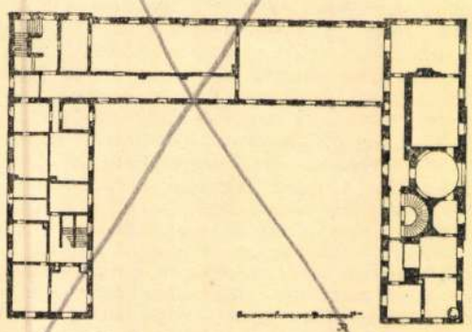

224. — Bicske kastélyának emeleti alaprajza.

1799-ig volt esztergomi érsek) toldotta meg a szárnyakkal. Bár közöljük alaprajzát, ezt inkább főtömegének szemléltetésére tesszük, mert belső beosztása az 1929-ben végzett átalakítás előtti állapotában is csak részben felelt meg az eredeti elrendezésének. Alaprajzilag és homlokzatképzés szempontjából egyaránt legértékesebb a park felé néző keleti szárny, melyhez hatalmas, kúszónövényzettel befutott felhajtó vezet (134. ábra).

PILIS (Pest megye)

nagyközségnek két kastélya volt. A régebbit Beleznay János tábornok, az újabbat — mely ma báró Nyári tulajdonában van — gróf Beleznay Ferenc építtette. Előbbinek középső részét a világháború vége után lebontották, két szárnya elhanyagolt állapotban még fennáll. Egykori alakját Dörre rajza örökítette meg. (Osztr. Magy. Mon. II. 173.) Az utóbbi ma is állandóan lakott és bár formái igénytelenek, mégis érdekes alaprajzi típust ad. A lakótömb helyiségei tagozatlan téglalap-alakba tömörülnek, [illegible]toldalt egy-egy torony (68. ábra) közbeiktatásá[illegible]ak szerint kapcsolódnak a személyzeti helyiségek[illegible]ve istállóknak, az udvar felé árkádos folyosóval [illegible] szárnyai (64. ábra).

[illegible]ér megye)

[illegible]ősen elhanyagolt állapotú kastélyát Ürményi [illegible]átuszminiszter építtette, ki 1775-ben a jezsuiták [illegible] után e birtokot ajándékba kapta. Ma Dréher [illegible]ajdona, de csak gazdatiszti lakások céljaira szol[illegible]U-alakú, — szárnyainak hátsó részében földszin[illegible]—144. ábra) — egyébként emeletes épület a copf[illegible]bi formáit mutatja és különösen középrészének [illegible]urája, finom vasrácsú kecses erkélyével párat[illegible]ives részleteket tartalmaz, amelyek némileg emlé[illegible]k a közeli Fehérvár püspöki palotájára.

[illegible]Y (Nógrád megye)

[illegible]közül a Prónay kúria képvisel jelentősebb műér[illegible] XVIII. század végén emelt épület sajátosan ívelt [illegible]vel szerény, igénytelen kiképzésével egységes jó [illegible]tású (141. ábra).

[illegible]grád megye).

[illegible]y kúria ama szerényebb késő-copfban épült falusi [illegible] egyik kedves példája, melyeknek csak az épületek

A kastélyt részint bérlő, részint tulajdonos gyanánt a Rudnyánszkyék után 1790-ben gróf Batthyány József esztergomi érsek, majd az 1825. évet követőleg a szentgyörgyi Horváth a későbbi Hugonnayak kezén látjuk, kiktől hat évtized előtt vétel útján került a jelenlegi tulajdonosok elődeihez.

A kastély U-alakú (déli részén hátrafelé is megnyúló) tömbjével cour d'honneur-szerűen nyílik a kertkapu felé (78. ábra), melyen túl, az épület tengelyének meghosszabbításában bájos kisméretű körkápolna foglal magába egy Nepomuki Szent János szobrot és alapján a Száraz és felesége, Daróczy Katalin pelikános címere látható, felül pedig az 1751. évszám.

A főépület kiemelt középrészének lefedése tűzvész következtében lényeges átalakuláson ment keresztül, mint azt régebbi rajzok igazolják. Oromzatában (84. ábra) egymásnak fordítva a „Rudnyánszkyak" dombon álló medvével és a „Szárazok" két lándzsát törő lovassal kitöltött címerei foglalnak helyet. A középrész legfőbb dísze az a kecses, jón oszlopokra helyezett és finoman ívelt vonalakban hullámzó, erkély (81—82. ábra), melyet a korabeli pesti és pestkörnyéki díszítő szobrászat egyik legragyogóbb alkotásának kell tekintenünk. A kommun alatt sokat szenvedett épületet, melynek szobrait, köztük az orom tetején állót is részben ledöntötték, tulajdonosai szakszerű javítási munkákkal igyekeznek mindinkább az eredetinek megfelelő állapotba hozni.

A kastély egykor halastóval és vadaskerttel díszes parkja (a délivasút építése előtt) a Dunáig terjedt. Az idevezető fasor egy móló végén álló „Lusthaus"-szerű emeletes építménnyel zárult, mely a mult század közepén pusztult el. A kertben — a szép öreg fákból még megmaradt egy kis erdőcske, de a régi gazdag szobordíszt már csak egy Flora és Pomona-szobor képviseli, míg ez újabban ugyanitt napfényre hozott — részben feliratos — faragott kövek a Campona néven ismeretes római település emlékét őrzik.

KÖPCSÉNY ✟ (Moson megye)

legészakibb községének nyugati végén a bécsi országút mentén fekszik, a herceg Batthyány-Strattmann-család tulajdonában levő egyik legszebb rokokó kastélyunk (98. ábra). Esterházy Pál herceg a XVIII. század közepe táján építtette, annak a kis várnak a helyére, mely a megmaradt régebbi erődítési falak kapujának egy felirata szerint a XVII. század második felében Johannes Listius Comes tulajdonában volt. A régi várárok egy kis szakasza említett kapujával a kastély délnyugati oldalán még ma is látható, míg a jelenleg használt kerti bejárat (126. ábra) a kerítésfal keleti oldalán nyílik.

Maga a kastély U-alakú tömege szárnyaival a Pozsony felé néző kertbe nyúlik, s ezen az oldalon kapta középrészében a XX. század elején azt a sikerült díszes erkély kiegészítést (98. ábra), melynek faragott kövei és atlaszai a pozsonyi prímási nyári palotából származnak és talán Donner műhelyéből valók (100. ábra). Mögötte finom rokokó keretezésű ablakokat közrefogó négy jón pilaszter tartja az egyenesvonalú oromzatot, melyhez az alacsonyabb részekről fülkagylószerű volutaszegélyezések közvetítenek. Az országút felé eső, különben teljesen sima homlokzatot, középrészének a kertihez hasonló — de átmenetek nélküli kiemelése tagolja, egy sajátságosan a hatszög oldalai szerint kiképzett emeleti erkély élénkítő előépítményével (99. ábra). Belső részének főékessége a középpavillont elfoglaló emeleti díszterem, a hozzávezető rendkívül finom kiképzésű kétkarú lépcsővel. Ez a lépcső és különösen a díszterem gazdag stuccodíszben pompázik, melynek szalag és rácsmotívumai a könnyedművű kis lépcsőrácson is feltalálhatók. Külön említést érdemel a kert, mely jelenlegi alakjában ugyan már nagyon távol áll eredetijétől, mégis szobraival, vizijátékaival stílszerű foglalatot ad a kiegyenlített arányú épületnek.

Csaplovics 1821-ben így ír róla: „Kittsee (Köptsény) ein ansehnlicher und volkreicher, dem Fürsten Esterházy gehöriger Markt und Schloss, das sehr angenehm in die Augen fällt, und von welchem sich eine lange prächtige Allee in gerader Richtung nach Pressburg hinzieht."

GÁTA ✟ (Moson megye)

gróf Eszterházy tulajdonban lévő kastélya a jelentéktelenebbek közé tartozik, s ha e szűkre fogott felsorolásba mégis felvettük, ez egyrészt filigran megalkotása, másrészt igen érdekes tömeg- és ritmus tagozása folytán történt. Talán egyedülálló kastélyaink során az a különben is szokatlan homlokzati 2 ütemű ritmizálás

a,a/b,b/c,c/b,b/a,a,

mely e játékos hangulatú kis emeletes épületet oly megkapóan kedvessé teszi, hogy méltatlanul elhanyagolt állapotát is alig vesszük észre (122. ábra).

Építési ideje a XVIII. század közepe előtti időre esik. Ezt bizonyítja a középterem gazdag stuccodísze is.

Ma már szintén meglehetősen elhanyagolt kertjéről még a mult század elején lelkesedéssel írja Csaplovics: „Die ausgedehnte Grösse dieses Lusthains, mit dem zugleich eine schöne Orangerie, ein Obst- und Küchengarten verbunden ist, die sanft hinrollenden Fluten des inmitten durchströmenden Laitha-Flusses, die anziehende mannigfaltigkeit der Bäume und Pflanzen, worunter sich viele exotische von seltensten Gattungen befinden... etc. dies alles bringt einen wahrhaft magischen Effect hervor, und gewährt einen wonnevollen Spaziergang in den Tagen des Frühlings."

ESZTERHÁZA (Sopron megye)

hercegi kastélya a hozzácsatlakozó épületek és park gazdag együttesével kétségtelenül legnagyobbszabású vidéki magánalkotásunk. Így nem csodálható, hogy részletes leírásával számos egykori munkában találkozunk és régi pompájáról magunknak tiszta képet alkothatunk. Műtörténetünknek annál fájóbb hiánya, hogy ezideig éppen az alkotó művész és segítő vezérkara még teljesen homályban maradt. Az 1784-ben megjelent, alább idézett német leírás második alaprajza alatt ugyan ez áll: „Jacoby del. et aedif", de ez még semmiképen sem tekintető bizonyíték gyanánt az alig ismert jelentéktelennek látszó mester szerzősége mellett. Míg a hercegi udvartartás többi kiadásai részletes felvilágosítással szolgálnak az eszterházai élet minden mozzanatáról (J. Pohl: „Josef Hayden"), addig a külön kezelt építések számadási könyvei eddig még elő nem kerülvén, a nagy mű keletkezésének személyi kapcsolataival szemben teljesen tanácstalanul állunk.

Az Esterházyak családi hagyományként ápolt építési tevékenységének eme legtüneményesebb megnyilatkozása — a mocsaras, őserdőben álló, igénytelen süttőri vadászkastély helyére épült „magyar Versália" — másfél év alatt készült el. (1764—1766.) E szinte megfoghatatlan teljesítmény Esterházy Miklós műve, kit kora a „fényes" epiteton ornanssal tüntetett ki. Már 48 éves világlátott, — nagy katonai és diplomáciai sikerekre tekintő férfi volt, mikor bátyja Pál Antal (1711—1762) halálával a majorátusba került és annak szédületes anyagi lehetőségeivel nagyratörő építő és műgyüjtő munkájához kezdhetett. 1764-ben gyüjtő úton Párisban jár és valószínű, hogy Versailles láttán fogamzott meg benne a leghatalmasabb magyar kastély megalkotásának vágya. Katonás eréllyel rögtön neki is kezd, 1765-ben a lázas sietséggel épülő művet „Eszterház" névre kereszteli és egy évvel később már itt is lakik.

Eszterháza korabeli lelkes leírásai után a mult század második felében — mikor a késő barokk építészetet az „architektura sajnálatos elernyedésének" tekintették, — sokszor nem találkozott méltányos elismeréssel; s ha profil és detailképzéseit vizsgáljuk, mai szemmel is találunk az építés lázas menetének tulajdonítható kiforratlan részleteket. De mindez nem teszi vitássá, hogy a kastélyban az általános építéstörténet egyik legragyogóbb alkotásával állunk szemben (108—115. ábra). Az oválisan összefutó szárnyak pompás rácskapujával (107. ábra) lezárt földszintes indításától, nagyszerű crescendoval fokozódnak a tömegek (109—110. ábra) a bejárattal szemben álló háromemeletes dísztermi középrészig (108—111. ábra), hogy ott az épület sajátos rokokójának minden gazdagságával csendüljenek egy hatalmas befejező akkordba. E középrész foglalja magába emeletén az udvari szabad lépcsővel (111. ábra) megközelíthető fejedelmi pompájú

Rados Jenő dr.
Magyar Kastélyok

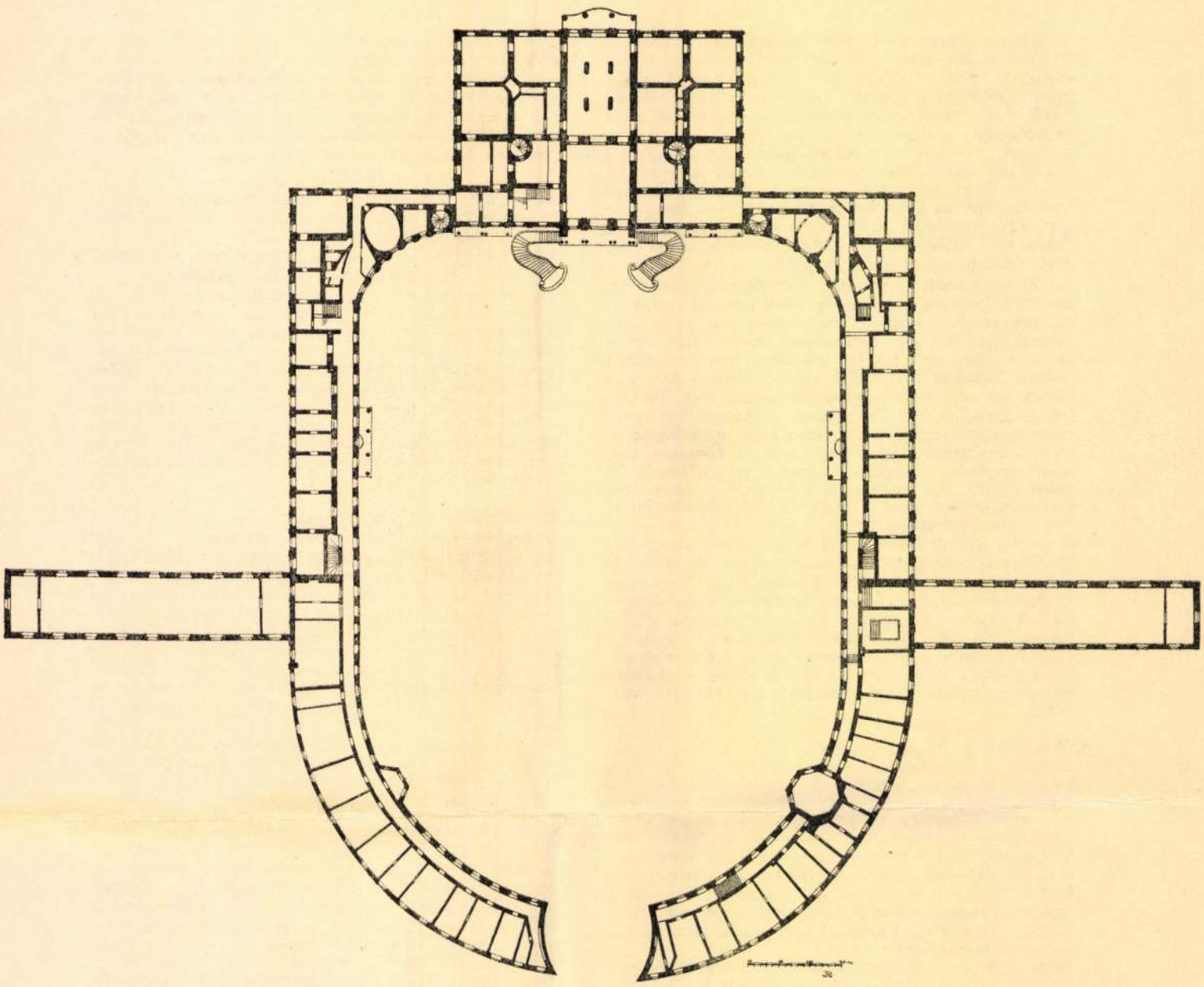

222. — Eszterháza, a kastély földszinti alaprajza.

dísztermet és földszinten a bájos hatású „sala terrenát", melyből a kastély túlsó oldalán a versaillesi gazdagságú kertbe jutunk. Ez az egykorú leírások szerint „fényes Miklós" legsajátabb alkotása, melynek állítólag még részleteit is maga „delineálta" és így nem csodálható, ha benne a XVIII. század összes elképzelhető kertépítő eszközeinek és fogásainak pazar teljességű tárházát találjuk. Kilométer hosszúságú, nyirt fasorokkal induló, és a megmaradt őserdőbe vágódó sugárutairól, szobrainak, vázáinak és kőpadjainak százáról, hatalmas szökőkutairól és kaskadjairól, a parkban elszórt meglepő hatású épületeiről, csak halvány fogalmat ad Jacoby (106. ábra) helyszínrajza. Részletes leírásukat a szerző nélkül Pozsonyban 1784-ben, valószínűleg a herceg megbízásából megjelent „Beschreibung des Hochfürstlichen Schlosses Esterhaz" című kis munkában olvashatjuk, melyből érdekesebb részletek gyanánt következőket idézzük:

„Vor dem Eingange des Schlosses, stehen zwo ansehnliche HAUPTWACHEN, jede von sieben Bogen; hinter denselben aber führet eine Alee zu den Requisitenhaus für die Garde. Der HAUPTEINGANG zum Schlosse bestehet aus einem grossen eisernen Gitterthore, und zwo Nebenthüren, die mit überaus sauber gearbeitetem Sprengwerke verzieret sind, und auf den zween gemauerten Zwischenpfeilern, mit niedlichen steinernen Vasen prangen. Beyderseits schliessen sich rund die NEBENGEBÄUDE an, welche auf jeder Seite, drey und zwanzig mit Jalousien bekleidete Bogenöfnungen enthalten. Das Dach derselben ist nicht sichtbar, hat aber eine Brustmauer mit aufgestellten Vasen. Beyderseits ist ein Vorsprung mit gebrochenen Ecken, und auf demselben ein Aufsatz von armirten Gruppen. An diese NEBENGEBÄUDE schliessen sich wieder zu beyden Seiten, die graden hohen FLÜGELGEBÄUDE, welche sich weiter in der Rundung, mit dem mittelsten Hauptgebäude vereinigen. Die ARCHITEKTUR begreift das erste, und zweyte Stockwerk, und bestehet aus Wandpfeilern nach Jonischer Ordnung, mit Attischen Säulenfüssen, und modernen Kapitälern; nur der Risalit im mittleren Hauptgebäude, ist mit Wandpfeilern nach Korintischer Ordnung geziert. Über dem Hauptgesimse ist ein sehr rein gearbeitetes steinernes Geländer, gleich einer Prachtgallerie, wodurch das niedrige Dach völlig bedeckt

Jacoby

épitett

K

Hillebrand F. H. tervei
szerint épitette a pozsonyi
Grassalkovich kastélyt

Repr.

Magyarországtört

IV. 144, 638. l.

Jacoby

~~Hillebrand~~ F. A.

épitett

terverte a parony

Grassalkovich-kastélyt

a gödöllői kastély mintájára

melyet e tervek alapján

Jacoby épitett

Képe repr.

Magyarművelődtört

IV. 144, 638-l.

M. D. K.

JACOBY építész

Fertőd (Győr-Sopron m.) v. Esterházy-kastély ? (Repr. 110-114.)

magyar építészet. Bp. 1954. 71. l. 212-214.

MDK

Jacoby

Eszterháza részletes leirása, a "Beschreibung" számrára készitett metszete 1784-ben /Már a vizesést is feltünteti/.

Horányi Mátyás: Eszterházi vigasságok. Bp. 1959.

42.1. 43/I.

Jacoby

MDK

Repr:

Az Eszterházy kastély és park térképe

"Gene ral Plan über alle Gebeude Garten und Tiergarten des Fürstlichen Rezidenz Schlosses Eszterház. Jacoby del. M. Weinmann sc."

45.1. 11.kép.

Horányi Mátyás: Eszterházi vigasságok. Bp. 1959.

MDK

Jacoby, épitész

tervezte a gödöllöi kastélyt , wegyben épitette, mely tervek alapján F.A.Hillebrant a pozsonyi Grassalkovich -kastélyt tervezte.
/Képe repr./

Magyar Müvelödés történet. IV.

144, 638.l.

MDK

Jacoby építész

Hillebrand F.A. tervei szerint épitette a pozsonyi Grassalkovich kastélyt. Repr.

Magyművelődtört. IV. 144, 638.l.

Jacoby, Freiherr von Eckolm MDK

építész

A fertődi Eszterházy kastély /1762-66/ építési rajzolója. Nem tervezője.

MagyMüv.Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 406.o.

MDK

Jacoby épitész

Eszterházán a kastély és a hozzatartozó park 1766-ban már készen állott. A kastély épitője valószinüleg Jacoby volt, mert az 1794-ben Pozsonyban megjelenő "Beschreibung des Hochfürstlichen Schlosses Esterhaz im Königreiche Ungarn" c. 8 rézmetszetes tablaval diszitett könyvben a metszetek alairasa Jacoby, ki egyuttal a könyv szerzője is.

Csányi Károly: Eszterháza.
Epitő Ipar - Epitő Művészet, 1928.okt.15.148. lap

Jacoby Karl Freiherr von Eckholm

a brünni tartományi építészeti hivtal igazgatója.

1953-ig a szakirodalom neki tulajdonitja a fertődi kastély építését.

az 1953-ban előkerült adatok szerint Jacoby Miklós állott a herceg szolgálatában

11.o.

Sallay Marianna: A fertődi Esterházy-kastély. Bp.1959.

Jacoby Freiherr
von Eckolm
épitéit

Gentmüeml
214. l.

eme szives segitségével biztositva vol-
ebb fórum által alkalmasnak itélt képek
gjelenő prospektusba.
hogy a Tekintetes Elnökség,amely annyi
eltárása érdekében, helyesnek fogja itél-
való propagálását.
tetes Elnökség szives segitségét és va-

l:

Laiszky János s.k.

Jacoby Freiherr
von Eckholm

Esterházi kastély
tervrajzai

l.

Voit Pál

Régi magyar Otthonok. Bp. é. n. 199. l.

Minister M,

Németh Sándor, v. és k. o. ügyi szám-
vevőségi tanácsos, ki ~~jele~~ 1912
aug. 20 óta a minemlekek orsz.
bizottságánál ~~a titkári~~
a titkári teendőket mint helyet-
tes teljesíti, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ Nagyméltóságodhoz
~~elé~~ benyújtott folyamodványával
~~[illegible]~~ a számvevőségi
~~[illegible]~~ személyzet létszámá-
ban való előleptetése iránt.
eredezik.

Tudomasom szerint ez idő
szerint ~~[illegible]~~ az előleptetés czím
és sellen engedélyezésére no-

ÖTVENKETTEDIK ÉVFOLYAM. 37—38. SZÁM. 1928. OKTÓBER 15.

ÉPITŐ IPAR
ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, az Építőmesteri Képzettség megvizsgálására szervezett bizottságának hivatalos lapja

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 12 pengő, félévre 6 pengő. Egyes szám ára 0.80 P — Postacsekkszám 49197. Hirdetési díj: m/m-kint 0.20 pengő

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., MÉNESI-ÚT 7/c. TELEFONSZÁM: JÓZSEF 432—95.

Közérdekű városépítési feladatok Budapesten és vidéken.

A folyó évi október hó 21-én megnyiló és a *M. Tudományos Akadémiában* több napon át megtartandó Magyar Irodalmi és Művészeti Kongresszus korszakalkotó üléseinek előkészítése hatalmas megmozdulásra késztette az egész magyar építész társadalmat és a Kongresszus előmunkálatait az *Építőművészi Szakosztály* szept. hó 28-án megtartott ülésén megkezdette, okt. hó 4-én folytatta és *Lechner Jenő dr.* elnöklete alatt a nagy horderejű és további halasztást nem tűrő építészeti kérdések hosszú sorozatát tárgyalta le, amelyek a Kongresszus anyagát fogják képezni.

Az Előkészítő Bizottság tárgyalásain az összes felszólalók egyetértenek abban, hogy kormány és hatósági intézkedés és támogatás szükséges ahhoz, hogy az évtizedeken át elmaradt építőművészi kérdések az építőművészek bevonásával egyetértőleg rendeztessenek; kijelentvén, hogy ezen kérdések további elhalasztása, a városok középületeinek, úgyszintén magánépítkezéseinek művészi kiképzése szempontjából — az eddig folytatott rendszertelenség folytán — végzetessé válhat.

A Bizottságban felvetett összes kérdések országos érdeklődésre tarthatnak számot annyival is inkább, mert úgyszólván ezen kérdések mindegyikével az építőművészek hatalmas pártfogója, *Gróf Klebelsberg Kunó* kultuszminiszter *Neonacionalizmus* című munkájában behatóan foglalkozott és ezen munkájában nagy szeretettel karolja fel az építőművészeti kérdéseket, úgyhogy a Kongresszus elé terjesztendő javaslatok sikere biztosítottnak látszik.

Az előkészítő bizottságban elfogadott javaslatok közül a legnagyobb érdeklődést fogja kiváltani *dr. Lechner Jenő*-nek a közérdekű városépítési feladatok című előadása, amelyből kiemeljük a budapesti belváros szabályozására tett javaslatát, amely a Károly-király uttól a Bazilikáig terjedő városrész rendezéséről szól, amelynek kapcsán felmerül az új városházának elhelyezése, az Andrássy-út torkolatának rendezése és az úgynevezett Marokkói-udvar tömbjének kérdése. Ugyancsak nagy érdeklődésre tarthat igényt a Vérmező művészi kialakításáról és a Margitsziget szebb jövőjének kérdését tárgyaló javaslata.

Életbevágóan fontos a bizottságnak azon indítványa, amelyben a festőkhöz és szobrászokhoz hasonlóan, a kormánytól évente folyósítandó százezer pengőt kérnek a modern és magyar jellegű építőművészeti törekvések támogatására, amelynek hivatása volna a főváros és vidéki városok köz- és magánépületeinek magyar művészi szempontból való kiképzése és ideális városrendezési tervek elkészítése. *Dr. Lechner, Möller István* és *Láczay Fritz Oszkár* indítványára felirattal fordulnak a kormányhoz a műemlékek hathatósabb védelme tárgyában. A Kongresszus elé kerül az *Országos Képzőművészeti Tanács* hatáskörének kibővítése a jelentősebb építőművészeti kérdésekben és ennek intézményesen való biztosítása a művészi kritika szempontjából.

A laikus közönség körében is nagy érdeklődésre számíthat *Rados Jenő*-nek indítványa, a Budapest környéki városok — a jövendőbeli budapesti külvárosok — és a jelenlegi főváros harmonikus és művészi bekapcsolásának kérdése.

Javasolta a Bizottság, hogy a Kongresszus foglalkozzék egy új fővárosi alpolgármesteri állás kérdésével, a kultuszminiszteriumban már meglevő kultusz állam-

titkári álláshoz hasonlóan, amely állás az építőművészek köréből volna betöltendő.

Rerrich Béla előadó javaslata kiemelkedő pontját fogja képezni a Kongresszus tárgysorozatának, aki többek között az országház előtti Kossuth Lajos-térnek, nem különben a főváros és vidéki városok tereinek művészi kialakítása és kertművészeti szempontjából is nagyjelentőségű kiképzése tárgyában fog előadást tartani; ugyancsak Rerrich előadó ismertette az egyéb nagy számban beérkezett javaslatokat, amelyeket a Kongresszuson való tárgyalásra szintén előkészítenek.

Müller Tibor.

Eszterháza.

Irta: *Csányi Károly.*

Vidéki kastélyaink legkiválóbbja, az a nagy U-alaku épület, amelyet Eszterházy Miklós herceg, akit kora a „pompás" melléknévvel tisztelt meg, emelt Eszterházán a XVIII. század második felében. Az Eszterházy-család gazdagságának megalapítója, Eszterházy Ferenc pozsonyi alispán volt (a XVI. században), aki anyja Bessenyei Ilona öröksége révén használta először a galánthai előnevet. Felesége Illésházy Zsófia 1565-től 1590-ig tizenhárom gyermekkel ajándékozta meg. A tizedik gyermek, Miklós, a család páratlan gazdagságának tulajdonképeni megalapítója, 1582-ben született és 1625-ben Magyarország Nádora lett. Mint ilyen kapta Borostyánkő, Kabold, Kőszeg, Szarvkő, Kismarton és Fraknó várakat, a hozzájuk tartozó birtokkal együtt és II. Ferdinánd 1626-ban a fraknói grófi rangra emelte. Fia Pál (1635—1712) a kiváló katona, 1685-től az ország nádora, 1687-ben I. Lipót királytól a hercegi címet nyerte. A hercegi címet viselő Pálnak unokája volt Eszterházy Miklós herceg, a kastély építője.

Az építési hajlam mindenkor a család kiváló tulajdonságai közé tartozott. Ez nyilatkozik meg kiváltképen Miklós hercegben, aki 1764-ben meglátogatván Versailles-t, elhatározta, hogy ahhoz hasonló kastélyt építtet. Elhatározását mihamarább tett követte, mert a kastély és a hozzátartozó francia park már 1766-ban készen állott. Azon a mocsaras területen régebben egy szerényebb vadászkastély emelkedett. Építője a kastélyt Eszterházának nevezte el.

De vajjon ki volt a tervezője és építője e pompás kastélynak? 1794-ben Pozsonyban jelent meg a „Beschreibung des Hochfürstlichen Schlosses Esterház im Königreiche Ungarn" című nyolc rézmetszetes táblával díszített könyv, a szerző megnevezése nélkül. Ez a kastélynak és a többi épületnek leírását adja, de keletkezésének körülményeit nem említi és nem mondja meg közvetlenül (a szövegben) az építész nevét. A metszetek aláírásából arra következtethetünk, hogy *Jacoby* volt a kastély építője és egyúttal a könyv szerzője is, aki bizonyára szerénységből elhallgatta nevét.

A közreműködő művészek és mesteremberek, szobrászok, festők stb. nevét sem tudjuk. Pohl József Haydnról írott könyvéhez adatokat keresve átkutatta a levéltár okmányait, mégis csak egy művész nevét említi, Grundmann Basilius festőét, aki az emeleti nagyterem mennyezetképét („Apolló diadalkocsiján") festette.

A patkóalakú kétemeletes épület középrészével és két szárnyával, hosszúkás négyszögű díszudvart fog közre, középen szobordíszes vízmedence van. A negyedik oldalt pillérek közé fogott hármas, finom rokokó díszmű, kovácsolt vaskapuzat zárja le.

Az épület kiemelkedő középrészének első emeletéhez pompás vasráccsal, puttokkal és lámpásokkal díszített, pilléreken és oszlopokon nyugvó, szabad lépeső vezet. A homlokzatokat két emeletet átfogó falpillérek tagozzák, a közbeeső ablakok szemöldökét rokokóba hajló plasztikus dísz élénkíti. A földszint középrészét pilléreken nyugvó előtér és a „Sala terrena" foglalja el. Ezekből nyilnak a földszinti termek. Közöttük vagy belső díszítés, vagy pedig bútorzata révén kiválik a Louis XV. bútorzatú fogadószoba, a következő hálószoba, Louis XVI. kályhával és egy du Paquier korabeli porcellánfeszülettel; tőle jobbra elterülő fogadószoba Watteau-modorú festményekkel (benne oszloposlábú ezüst asztal, rokokó fajánszkályha és a sarokban berakott díszű Louis XVI. irószekrény), a tanácskozótermül szolgáló Louis XVI. bútorzatú szobában a falakon németalföldi modorú kocsmajelenetek láthatók (rokokókályha, nehéz Louis XVI. bronzveretes bútorzat és egy Roentgen-modorú iróasztal). A Watteau-medaillonos szobában kinai modorú hollandi lakk női iróasztal áll. Az építtető Miklós herceg hálószobája pompás hatású, kanapészerű ágyával, felette zománcos óra; Louis XVI. kályha és fehér-arany falborítás egészíti ki a bútorzatot. A lakkborítású szobában lakkfestésű kinai ülő és álló porcellánalakok jól hatnak az adott környezetben.

Az első emeleten a kastély középrészét elfoglaló és két emeleten áthaladó nagyterem szép térhatásával lep meg. Mennyezetét és oldalfalait Basilius Grundmann nagyméretű olajfestményei díszítik. Ez a weimari születésű (1726.) festő Chr. W. E. Dietrich tanítványa volt Drezdában. Meller szerint 1762-ben Eszterházy Miklós herceg udvari festője lett. (A négy évszakot ábrázoló festménye a Szépművészeti Múzeumban van.) 1792-ben nyugalomba vonult és 1798-ban halt meg Eszterházán. Ehhez a teremhez csatlakozik a vadászjelenetekkel díszített szoba. A gobelinburkolatú hálószoba Mária Teréziát látta vendégül. A piros damasztos hálószobában gazdag berakású, bronzveretes iróasztal köti le figyelmünket. Említésre méltó a gobelinterem, melynek falait a F. V. D. Borcht (Jean Francois B. 1727—61.) jelzésü csatajelenetes, a XVIII. század első feléből származó brüsszeli faliszőnyegek borítják. Az ovális alaprajzú kápolna két emeleten megy át. Kupoláján a Magyarország védasszonya előtt térdelő Szent István, a főoltáron Szent Antal alakja van ábrázolva. Az egész kastély 126 szobát foglal magában. Két oldalához az egykor képtárul (ma a budapesti Szépművészeti Múzeum alapanyaga) szolgáló szárny és a télikert csatlakozott.

A kastély parkjában szétszórva állottak: az operaház, melynek Haydn József volt a karmestere (1760—90), a marionette-szinház, a Nap, Diana, Fortuna és Vénusz templomai, a kinai ház (máskép Bagatelle), amely tánctermül szolgált és a remetelak (Eremitage). A parkot tavas szökőkutak, vízesések és szobrok díszítették. Ezek jórésze azonban elpusztult.

A XVIII. században fényes ünnepségek színhelye volt Eszterháza. Ebben az időben Rohan herceg, a francia követ, 1772-ben Mária Terézia királyné és a főhercegek látogatták meg Eszterházát. Eszterházy Antal herceget, 1791-ben itt avatták soproni főispáni méltóságába, Sándor Lipót főherceg nádor, Károly és Ferenc főhercegek, az ország prímása és sok más előkelőség jelenlétében. Ezek az ünnepségek 340.000 forintba kerültek.

A XIX. század elején a park pusztulásnak, a kastély is hanyatlásnak indult, Bubics Zsigmond püspök, a család zárgondnoka a múlt század végén művészi ízléssel helyreállította a romlásnak indult épületet. Ma az ifjú Eszterházy Pál herceg kedvelt tartózkodási helye és egyszersmind a magyarországi hercegi birtokok igazgatóságának székhelye a pompás berendezésű palota.

Jacoby

építész

l.

Művészi Ipar

1894. 170 l.

Sz. 36292

Budapest, 1929 X 21.

VI., Vilmos császár-út 45. Nagymező-u. sarok.

la.

nyi Gyula ur

Hu.

Horthy Miklós ut 63 sz.

Tisztelettel

REICH MIKLÓS

Jacoby

épitéz

1764-66

l.

Thirfelsödmantill.

101.l

Római browz szijdiszités VI. 275.

Jacoby

állítólag Esterháza
építője

Kampis Antal

Rados J. Magyar kas-
télyok c. [illegible] mű is-
mertetésében.
Századok 1933. 73. l.

Elszászinak mondja
magát, szerepe
Kampis szerint
nem tisztázott.

BUDAPEST
41 III. 30 18.
CO

BUDAPEST
41 III. 30 18.
CO

BUDAPEST
941 MÁR. 30 23
LKd 4 LKd

Jacoby
épitéz
Esterhazá
lásd
Mel Est kept
XXVIII. l.

Filipinyi Ilona
Békéscsaba, Andrássy-ut 5.
Telefon: 148.

941-DEC 15-E 9

Hz

„Europa" Film-Könyv
Lapterjesztő és Könyvkiadó Rt.

Budapest
V Rothermere u 12 sz

Jacoby del. et aedif.

Jelrészel

Grundriss des Schlosses Esterhaz. Resin. fol. No 2. Fenti jelsés es M. Weinmann Sc. Posony.

Tehát a kastélyt e jelrés szerint Jacoby épitette

Beschreibung des Hochfürstlichen Schlosses Esterhaza im Königreiche Ungarn. Pressburg 1784.

Jacoby del. et
aedif

---

epitom

Grundriss /des/ Schlos-
ses/ Eszterhar.
Rézm. folio
fenti jelres és

M. Weinmann
Sc. Posony

Jacobÿ del

General (Plan) über alle Gebäude (Gaerten) und Thiergarten (des) Fürstlichen

Residentz (Schloses) Eszterhaz.

Reizn. folio
fenti jelzés

M. Weinmann
sc Posony

Jakoby

épiten XVIII sz

laid

=

Bgkszt

Cimi nem

mellékletéiti

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

Jacoby del et aedif

4

az a metszet a mesét ein kis kir-
tam a következőkonyvből való

Beschreibung des Hochfürst-
lichen Schlosses Esterhaz im
Königreich Ungarn. Pozsony
1784.

E könyv szerzője valószínűleg a
fenti, mint hogy a rézmetsze-
tek eredeti nyomai tőle valók

E XVIII. szerzadi egyetemiól
lemi a dat sem maradt
fen. A könyvben 8 rézmetszet
van.

irod

Pas. 170. l.

Jacoby

Repr.: A fertődi Eszterházykastély parkjának alaprajza.

6.o. 2.kép.

Galley Marianna: A fertődi Esterházy-kastély. Bp.1959.

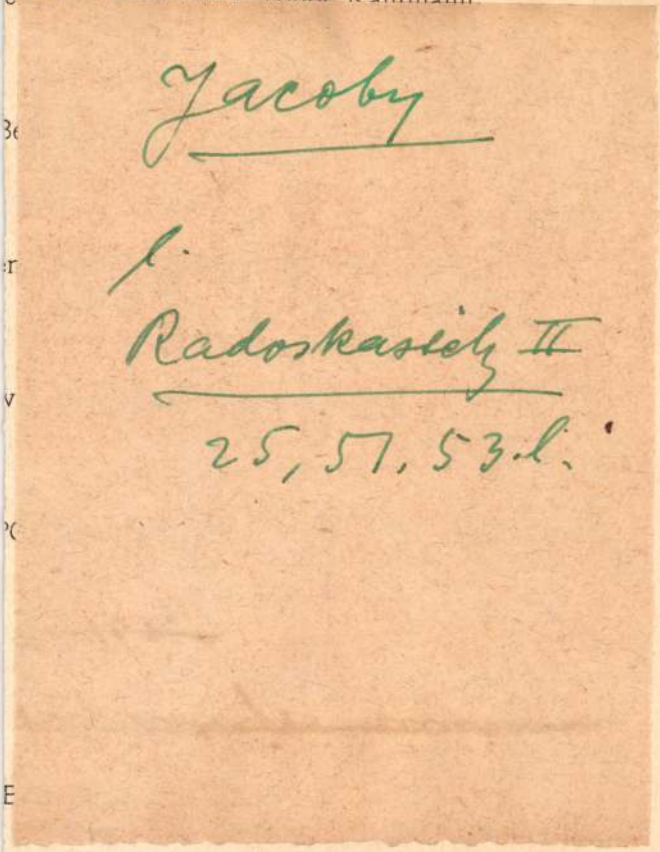
Jacoby
l.
Radoskasich II
25, 57, 53. l.

596. ZACH FELICIAN (Felizian Zach). J
Vászon (Leinwand). 190×240 cm.

Lenbach, Franz von, (1836—1904).

597. RÓMAI NŐ (Römerin). Jelezve (Be
Vászon (Leinwand). 54×42 cm.

Liezenmayer Sándor (Alexander), (1839—18

598. VIII. HENRIK (Heinrich VIII.). A
Vászon (Leinwand). 50×63 cm.

Ligeti Antal (Anton), (1823—1890).

599. DOMBOLDALON (Am Hügelabhang
Aquarell. 18×26 cm.

Lotz Károly (Karl), (1833—1904).

600. KÉT EVANGELISTA (Zwei Evang
Karton. 19×35 cm.

Lotz Károly (Karl), (1833—1904).

601. DUNAI TÁJ (Donaulandschaft). Jel
Vászon (Leinwand). 28×42 cm.

Lotz Károly (Karl), (1833—1904).

602. VÁGTATÓ PARASZTSZEKÉR (Rer
Vászon (Leinwand). 47×62 cm.

M. D. K.

JACOBY építész

~~Sudan~~ Süttöri (Eszterháza, Fertőd)
kastély építése

Az Iparművészeti Múzeum kívkvei II. 1955.
Valkó Arisztid: Lenélő és ütő toronyórák
hajdani Eszterházy kastélyokon 282. l.

Jacoby

épitést

l.

Bierbéptörst

194. l.

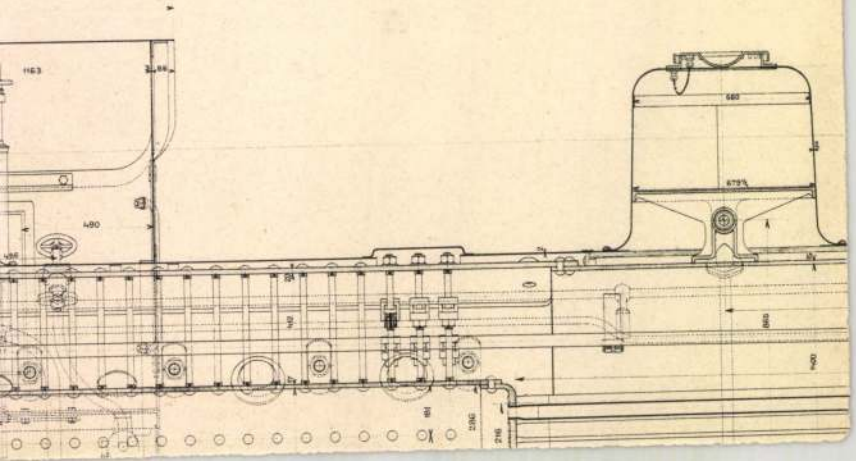

Jacoby

elzászi építész

csak kivitelezője volt Esztergázának, a tervező Esterházy Fényes Miklós volt.

Laid

Hekler M.M. Tört

15 g.l.

Laid Meller. Az Esterházy-képtár tört.

Szászfenesi jegyzőkönyv IX. 80

Jacoby

Eszterhazy - Eastely

źród
z

Hekler M.M. Tost

133. l.

~~Pins. II. 8, papa VII. 271.~~

Jacobi

épitész?

(a festők kört felemlítve)

l

Csat Frey Öst Kunstt

XXIV. K

136. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
VEGYES MŰVEK.
67.

Peigné-Delacourt. Recherches sur divers lieux du pays des silvanectes.
Amiens, 1864.

Füz. 1 db.

Jacoby

ajándéka

Esterházy

I.

Péter II

33. l.

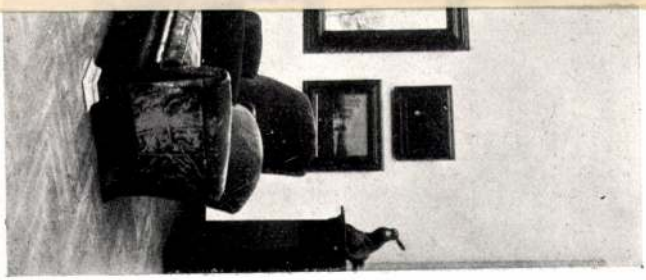

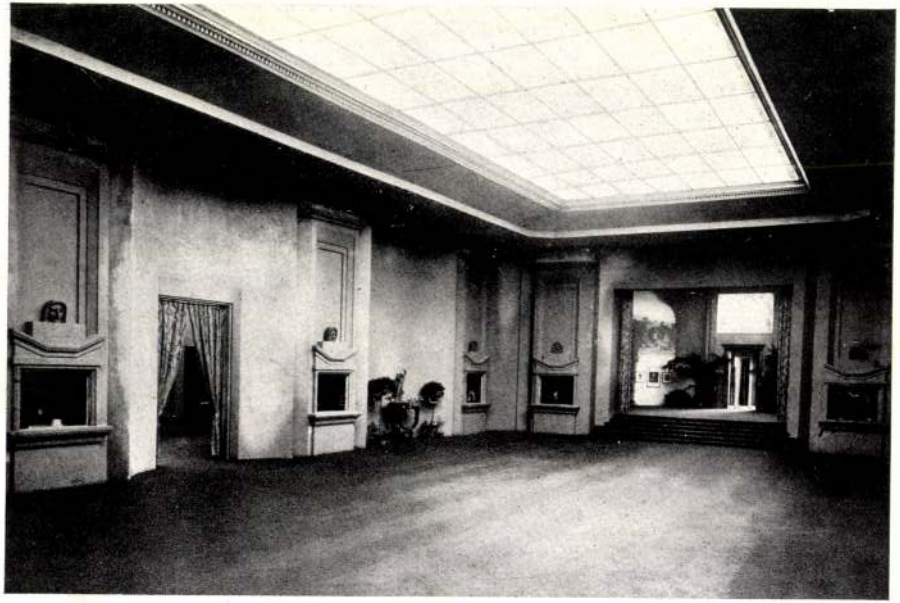

Salone delle Feste e Mostra dell' arte del Teatro.

1) Jacoby Miklós
építén

~ neve a „Beschreibung" rajmel-
léklete alapján a fertődi Esterházy
kastély fermezőjeként szerepel. Va-
lószínű, hogy nevégyebb műszaki szere-
Raoh: Magyar építéstört. 215.
Műszaki kiadó 1971.

2) Jacoby Miklós
építén

bett játszott az építkezésben.

Raoles: Magyar építészettörténet 215.
Műszaki kiadó 1971.

M.D.K.

JACOBI Miklós építész

JACOBY

Fertőd, Esterházy-kastély ?

talán csak szerényebb műszaki szerepet játszott

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961. 215.

MJK

Jacoby Miklós.épiétsz

a fertődi kastély épitési rjzolója volt.

A Magyarországi művészet története I.
Bpest,1961.II.kiadás. 452.1.

Jacoby Miklós

Vitt az fertőrákosi Esterházy kastély építési rajzolója.

A magyarországi műv. tört. I. 291. Corvina 1970.

M. D. K.

JACOBY, Karl építész

Fertődi kastély építője-(?) nek tartja a szakirodalom; a tervező: Hetele és × J. az építkezés vezetője és a rajzok készítője

× Esterházy „Fényes" Miklós

Balogh András: A fertődi kastély építés-történetének több mozzanatai

Művért. 1953. 1-2. sz. 133.

M.D.K.

JACOBY Miklós építész

Az Esterházyak építésze.

A sültöri építkezéseknél rajzoló és építésvezető mernök lehetett

Kismartoni kórház, vadaskert, és a bécsi „Vörös-ház" átalakítási munkálatai hoz készül tervrajzokat

Balogh András: ~~Balogh~~ A fertődi kastély építéstörténetének több mozzanatai

Művére. 1953. 1-2. sz. 133. l.

Jacoby Miklós

dolgozott a fertődi palota építésénél.

Artner Tivadar: A barokk müvészete. Bp. 1968.
Móra k., 129 l., képes.

114. l.

Jacoby Miklós

mérnök, 1756-ban lépett
hercegi szolgálatba. A fertődi kastély
egyik alkotója.

Műcsényi Mihály: A fertődi táj-park, kastély
műegyüttesről
Műemlékvédelem, 1968/3. 175.o.

M.D.K.

Jacoby Miklós, építész

1756-tól vezette az Esterházy hercegek építési irodáját.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

230.old.

Jacoby Miklós
mérnök

M.D.K.

1764-ben a fertődi kastely felül-
vizsgálati munkálatait végezte.

Ferencz Karoly: Álláspontok találkozása és összeütközése
Művészet, 1963. május – 11 lap

Jacoby Nicolaus

MDK

Eszterháza épitői neveként Melc ior Hefele, Ferdinand Wödlhammer, Nicolaus Jacoby szerepel. A kutatás még nem jutott nyugvópontra. Valószinü, hogy a tervezést maga "Fényes" Miklós irányitotta.

42.1.

Horányi Mátyás: Eszterházi vigasságok. Bp. 1959.

Jacoby Miklós épitész M.D.K.

A levél tári kutatások a fertődi kastély épités sével kapcsolatban hozták felszinre

Rozványiné Tombor Ilona9 Néhány szó xx kastély-müemlékeinkről

Müemlékvédelem 1961 / V. / 3. sz. 184.1.

Jacoby, M. építész M.D.K.

A fertődi kastélynál működő építész

Ferenczy Károly: Adatok a fertődi kastély értékeléséhez

Müemlékvédelem 1961 / V./ 4. sz. 229.l.

Jacobi —, épitéri

Müggrüjtő 1928. 246-48.

Jacoby Miklós

mérnök

MDK

1760 tavaszán Eszterházy Pál Antal herceg megbizásából az ozorai uradalomban végez müszaki felmérésekt és munkálatokat.

VALKÓ ARISZTID: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély épitésére. Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 129-144.l.

131.ó.

Jacoby Miklós

mérnök

Esterházy bécsi "Vöröshéz"-nak tervrajza.

130.o.

Repr.

132.o. 2/a kép.
és 133.1. 2/b. kép.

Vaikó Arisztid: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély építésére.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 129-144.l.

M.D.K.

JACOBY Miklós mérnök

1765-ben Kismartonból az Esterházai folyó építkezéseket irányítják

Művért. 1955. 1. sz.

Valkó Arisztid: Fertőd / Eszterháza, süttör: Győr-Sopron megye / mesterei, művészei 1720-1768 között 120 l.

Jacoby Miklós

mérnök

Sargeminde /Lotharingia/ városból származott. 1756 évben fogadta őt szolgálatába Eszterházy Miklós. Eszterházy Pál /Miklós bátyja/ következetesen "unser Ingenieur"-nek nevezi.

VALKÓ ARISZTID: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély építésére. Művészettörténeti tanulmányok. Bp.1960. 129-144.l.

130.o.

MDK

Jacoby Miklós

mérnök

Fischer bécsi mérnök irányitja 1761-ben a kis martoni kertrendezést, Pál herceg sem evvel, sem a darázsfalvi fácánoshoz készitett Fischer-féle tervvel nincs megelégedve s Jacoby tervrajzát küldi a kismartoni gondnoknak. /Jacoby terve elveszett./

VALKÓ ARISZTID: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély épitésére.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 129-144.l.

131.o.

MDK

Jacoby Miklós

mérnök.

Utolsó ismert müve: /Beschrie/ "Beschreibung des hochfürstlichen Schlosses Eszterhás in Ungern."-ben található felvételi rajz a kastélyról,parkról és vadaskertről, amelyeken saját magát is megnevezi.A munka/18 1784-ben jelent meg a metszetek előbb készülhettek, de /1779/ 1779. év előtt nem.

VALKÓ ARISZTID: Jacoby Miklós mérnök magyarotszági szereplése és müködése, különös tekintettel a fertődi kastély épitésére.
Müvészettörténeti tanulmányok. Bp.1960.129-144.

136.o.

MDK

Jacoby Miklós

mérnök

1776-ban kapja meg a hercegtől a Sopron melletti külliői nemesi házat.
1778-ban családjával Sopronba költözik.

1779-1784 között évi illetménye 600. frt.

VAJKÓ ARISZTID: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély építésére.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp.1960.129-144.

136.o.

Jacoby Miklós

mérnök

1771-ben az eszterházai planirozo munkákat vezeti. majd Széplakon a kastély szobáit hozza rendbe.

1773-ban "fényes" Miklós az eszterházai kéjlak épitésével bizza meg. /Valószinüleg az eszterházai kastély parkjában épült fel./

135.o.

VAYKÓ ARISZTID: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély épitésére. Művészettörténeti tanulmányok. Bp.1960.129-144.

Jacoby Miklós

mérnök

MDK

1761-benLakompakon felméréseket eszközöl.

1762-ben Kismartonban a kerti munkákat ellenőrzi ésegyéb munkákat is végez.
1763-65 Eszterházán.

1765-ben a kismartoni terveket rajzolja.Majd ujra Esz erházán dolgozik.
1767-benenyes Miklós mellett Párizsban tanulmenyokat végez.

Velkó Arisztid: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély építésére.
Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960.129-144.l.
131-132.l.

Jacoby Miklós

mérnök.

Az 1784 ben megjelent "Beschreibung des hochfürstlichen Schlosses Eszterhás in Ungern" c. munka részmetszésü mellékletén az eszterházai /fertődi/ kastély és diszkert alaprajz szerint "Jacoby del et aedif./ azaz Jacoby tervezte és épitette.

Vekli Aristid: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély épitésére.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 129-144. l.

129.1.

MDK

Jacoby Miklós
mérnök

A kismartoni vadaskert tervrajaza.

Jacoby tervrajzát a nürnbergi Martin Tyroff metszette rézbe és sokszorositott.

130.o.

Repr. 131.o. 1. kép.

Valkó Arisztid: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély épitésére.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 129-144. l.

Jacoby Miklós MDK

mérnök

1765-ben ~~á~~/ Süttörön működött.

VALKÓ ARISZTID: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély épitésére.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 129-144.
138.o. 13a. 13b. 13c. jegyz.

Jacoby Miklós MDK

mérnök.

1784 karácsonyán halt meg.
Özvegye és két gyermeke maradt.
MikL-s nevű fia Fraknón volt levéltáros 1845-ig.

VALKÓ ARISZTID: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély építésére.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 129-144.

136.o.

Jacoby Miklós MDK

mérnök

Élete végén iparművészeti munkákkal is foglalkozik.

Ezüstből dohányos szelencét készit, melyre Eszterháza távlatos képét vési fel. Miklós herceg 8 eukát arannyal jutalmazza és megengedi, hogy ajándéktárgyként hasonlókat készitsen.
Ilyen szelence nem maradt fenn.

VALKÓ ARISZTID: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély építésére.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 129-144.

136.o.

Jacoby Miklós

mérnök

1774-ben Kismartonban a köfaragómesterrel tárgyal. A Szobrász és asztalosmester számadaásait vizsgálja felül.

A düledező sarródi templom felmérését, Kühnel épitési szakirnokkal végzi.

1775-ben a maragarétai köfaragó mesterrel 6// 6778 láb faragványt készittet Eszterháza s[illegible] számára.

VALKÓ ARISZTID: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély épitésére.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 129-144.

/131/ 136.o.

Jacoby Miklós MIK

mérnök

1768 vezeti a kismartoni télikert berendezését, felméréseket végez, terveket készit.

Nem Jacoby az épitő, hanem a herceg, de Jacoby belevitte énjét. A herceg bizalmával sosem élt vissza.

Jacoby mint ember...

VALKÓ ARISZTID: Jacoby Miklós mérnök magyarországi szereplése és működése, különös tekintettel a fertődi kastély épitésére. Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 129-144.l.

133-135.o.

 M. D. K.

JACOBY (Jacobi) Miklós mérnök

A bécsi Vöröskáz terve 1761.

1762. Eszterházán tartózkodik, résztvesz a kastély építkezisében. Az uradalom sok technikai műszaki feladatát oldja meg.

1767. párisi tanulmányúton, Miklós herceg kiséretében. Strassburgban vlsz. szükebb hazájában Sarreguemines

.—.

M. D. K.

JACOBY (Jacobi) Miklós mérnök

(1733 - 1784)

1756. évben lép mint „Ingenieur" szolgálatba

1759 - 1761 között Kismartonban és Bécsben dolgozik.

Kismarton távolabbi látképe a vadaskerttel 1759.

/

-3-

M. D. K.

JACOBY (Jacobi) Miklós mérnök

ben is megfordul

1775-ben nyugdíjazását kéri

Valkó Aristid: A fertődi (eszterházi) kastély művészei, mesterei 137. l.

Művért. 1953. 1-2. sz.

Jacóby Miklós /1733-1784/ MDK

az 1953-ban közzétett adatok alapján:
1756-tól dolgozik az Eszterházyaknak. Ő készitett tervrajzokat a a kismartoni korházhoz és vadaskerthez és a bécsi Vörös-ház átalakitási munkáihoz, sőt egyes adatok szerint a herceg hozzájárult, hogy a fertődi kastély kerti homlokzatán tervei alapján végezzenek átalakitásokat.

Ismert munkái és az Eszterházy főhomlokzat között ol oly nagy kvalitáskülönbség van, hogy nem lehet a kaste tervezője. Valószinüleg csak rajzoló és épitésvezető mérnök lehetett.

ll.o.

Sallay Mariannа: A fertődi Eszterházy-kastély.

Bp.1959.

JACOBY, Nicolas építész

KOPPÁNY Tibor: Chateaux de Hongrie
XIIe-XIXe siecle. Bp. OMvH, 1993 36

szobrászt. A Nő akár archaikus torzókra is emlékeztet-
et, meglehetős csípővel és mulatságos kis konttyal a fe-
n, de megjelenhet műanyagcső felületére karcolva is,
atalmas háromszögletű nyílással a henger közepe táján.
zen a ponton válik érzékelhetővé Medve szobrászatában
női és az architektonikus formák szoros összefüggése,
kár a sok nyílással ellátott épületterveire, akár a piramis
tején nyújtózkodó szfinxre gondolhatunk. De leginkább a kariatidák őstípusára, hiszen ezek azok a nőalakok, akik mozdulatlanságra kárhoztatva, nemcsak csábítóak és titokzatosak, de hatalmas terhüket hurcolva a férfit tehermentesítik.

Talán nem illetlenség végkonklúzióként egy inkább költői, semmint szakmai hasonlattal élni. Ahogy általános érvénnyel lehet megfogalmazni a Medve András művészetében jelentkező ellentétpárokat (Férfi és Nő, Kutya és Macska, hulladék és drágaság stb.), melyek nála valamiyen drabális gyermeki egyszerűségben mégis harmonizálnak, úgy végül a „régi" és az „új" kettősségére szeret-

JACOBY Miklós építész

Mőcsényi Mihály: Kritikus gondolatok és ismeretlen tények Esztergáza épidestörténetéhez. - Soproni Szemle, 1997/1. 2-16. ill

US ÉPÍTÉSZETÉNEK
I ELŐZMÉNYEI

rábbi nyomai a 13. század második felé-
palota építkezésein 1200 körül már vilá-
francia eredetű kapcsolatokról tanúskodó,
sugárzása az ország keleti felére még alig
e század folyamán általában a romanika
az esztergomi műhely hatása már a szá-
lafehérváron, főként a második székes-
oszlopfők, északi apszis). Az ottani épít-
fontos szerepet játszó püspökök (Ador-
21; Rajnáld, 1222—1241) a királyi ud-

lyeket két főmesterétől, Löfftztől és Benczúrtól tanult. Valamivel temperáltabb volt amazoknál, táj- és életképeiben pedig egészen elütött tőlük. Stílusának e változatai hagyatéki kiállításán lesznek tanulmányozhatók.

Mint ember egyike volt a legszeretetreméltóbbaknak. Szép vonás — s ezt helyesnek tartjuk fölemlíteni —, hogy első nagy sikere után jelentékeny összeget adományozott a Képzőművészeti Főiskola diák-menzájának, hogy szegény fiatal pályatársainak nehéz sorsán könnyítsen. Mint agglegény halt meg, életét mégis családi körben töltötte, öreg szüleivel, egyik-másik testvérével. Vonzó, szerény, jólelkű ember volt, akit őszintén megsirattak pályatársai és barátai. *LK.*

MAGYAR FESTŐK MŰVEI A KISMARTONI MŰVÉSZETTÖRTÉNETI KIÁLLÍTÁSON.

Kismarton, az elszakított nyugati határszél új „tartományi fővárosa" 1926-ban művészettörténeti kiállítás keretében mutatta be magángyüjteményeinek helyi vonatkozású kincseit. A városka több mint 300 év óta élvén a magyar kultúra gyujtópontjában, természetesen retrospektív kiállításával gazdag adatsort nyujtott a magyar művészettörténet számára.

1622-ben kerül zálogjogon Kismarton az Esterházyak kezére, addig néha évszázados bizonytalanságban cseréli magyar és osztrák gazdáit. Zsigmond király magyar korszakának köszönheti négytornyos várkastélyát, a következő osztrák korszaknak a gotikus templomot. Vagy 50 évvel az Esterházyak előtt Ernő főherceg kedvéért a várat fényesen átalakítják, de az első Esterházy alatt már itt is, ott is rést üt a pompa alatt az épület testén az enyészet.[1]

Valamelyes művészeti központ színezetét csak kőfaragói adják Kismartonnak a középkorban. A környék tele van kőbányával s a közeli császárváros a nyersanyaggal együtt igénybe vette a mestereket is. A Szent Istvándóm építése körül két kismartoni kőfaragó serénykedik.[2]

Az első Esterházy, Miklós gróf, a nádor, életprogrammjában a művészet nem áll a vezető helyen. Kismarton mellett kis udvarházban lakik legszívesebben, építkezéseit a szükség diktálja; de a későbbi utódok működéséből *előre veti a fényét a kert szeretete; a nádor saját maga ültet virágoskertet kismartoni kastélya mellé.*[3]

[1] 1627-ben írja naplójában Révai László, a nádor udvarában apródoskodó nemes ifjú: „21 aug. éjjel 10 órakor valami tüzet akarván látni, a kismartoni vár fokárul doboló folyosóval heten szakadánk alá" Tört. tár III. 250.

[2] Műbarát. 1925/50. Siklóssy László.

[3] „Én, édes hugomasszony, írja 1624-ben nejének, noha még akkor nem tudtam, kinek csinálom, de igen szép kertet készítettem . . . kiben igen nyílnak a rózsák és egyéb virágok." Esterházy Miklós levelezése. Közli Merényi Gábor. Tört. tár. 1901.

És van udvari festője is, aki egyelőre szerény feladatokkal tölti idejét.[1]

Az utód Pál herceg (1635—71), a címerfestő nem hiányzik az ő udvartartásából sem, de őt már nagyobb feladatok hevítik. A kismartoni váracsot a bécsi *Carlone* művészcsalád tagjaival építteti át s Szűz Mária tiszteletére kálváriával egybekapcsolt óriás templomot tervez, melyből azonban csak egy részlet készült el.[2] Pál herceg nagy birtokán sok templomot emel, számos szobormű hirdeti bőkezűségét; nem csoda, hogy a vár árnyékában nagyszámmal telepedtek le kőfaragók, bár céhük megalakulása csak 1770 körül történt.

Közülük egyik-másik nagy hírnévre tett szert: így *Ungleich* Fülöp s *Hörger* Mátyás,[3] a budavári Szentháromság-szobor alkotói, viszont a kismartoni tanács-jegyzőkönyvek kutak s más kisebbrangú munkákkal kapcsolatban következő neveket említik: *Firlinger* Pál (1726), *Mader* Bernát (1717—18), *Ernst* Pál (1718), *Ham* (Hamb, Häm) Jakab (felvétele polgárnak 1744-ben), *Holzbauer* Mátyás (1744). A kismartoni városházán őrzött s 1767-ben kezdődő céhiratok a következő kőfaragó-mesterek nevét tartották fenn: *Regenstorffer* János, *Mayr* Ignác, két *Mayr* József és *Bauer* Ádám (1826-ban lett mester, a század elejéig virágzott kőfaragócsalád elseje).[4]

A névsorral szemben áll a művészi sírköveknek hosszú sora, melyek közül a zsidó temetőéit *Wolf* Sándor adta ki testes kötetben; sajnos, nem lehet őket mesternevekhez kötni. A hosszú listából az egy *Ham* Jakab az, aki nagyobbszabású művel emelkedik ki. Ez a bécsi születésű szobrász faragta a számadáskönyvek szerint a főoltárt szegélyező két szentet fából. Ezek a szobrok 1921-ben eladásra kerültek s a pesti műkereskedelemben nyomuk veszett.

Ugyanez a *Ham* a híres kálvárián is restaurálgatott 1776-ban, míg egy dátumnélküli okmány *Hadl* Ágoston kismartoni szobrász restaurálásáról számol be.[5]

A XVIII. század úgyszólván az utolsó évtizedekig Kismartonban kevés változást hoz; a hercegek külföldön élnek, illetőleg a bőkezűségéről híres Fényes Miklós Esterházát építi fel magának nyári szállásul, Kismarton egyideig homályban marad s főleg a meglévő emlékek megóvása s kiépítése szerepel csak az alkotások során. Az udvari képíró ekkor *Köpp* Keresztély, aki fiával, Farkassal (Wolfgang) néhány hónap alatt becsülettel kifesti az óriás templom önálló életre kelt szen-

[1] „A rossz képíró mért nem festi az orsófákat, ha egyéb dolog nincs" — kérdi a nádor nejétől 1627 VII. 6. Esterházy Miklós levelezése nejével. Tört. tár 1901.

[2] Merényi-Bubics: Herceg Esterházy Pál nádor. 193 old.

[3] Schoen: A budavári Szentháromság-emlék.

[4] Orsz. levéltár. Acta Francisc. Fasc. 11. Ez okmányokban említik még a következő kismartoni (?) kőfaragókat: Megele Gáspár (1766), Wachl Mihály és Küstis Ferenc (1763) és Mader Kelemen (1783).

[5] Szerződésük, nyugtáik az Orsz. levéltárban.

télyét. Köpp Farkas azután Bécsben telepszik le s mozaikjaival nagy hírnévre tesz szert, Ferenc császár, aki kedvét lelte az ilyenekben, még nemesi rangra is emelte. A Nemzeti Múzeumnak volt néhány ilyfajta műve s a kismartoni kiállítás is napfényre hozott két úgynevezett gipszmozaikot. A nem csekély tehetségű freskó-festőt, akinek érdemes lenne komoly műveit felkutatni, a maga korában Bécsben lakása dacára is értékelték idehaza s magukénak vallották. A Magyar Hírmondó azt írja róla 1792-ben: „ez az úr rendszerint Köppnek iratik, hanem mi magyarosan írtuk *Kép*-nek, mert hogy kismartoni fi."

Kismarton akkor emelkedik ismét a monarchia társadalmi életének középpontjába, mikor 1794-ben Miklós herceg ide helyezi át rezidenciáját nyárára. A klasszicizmus divatjához mérten átalakíttatja a kastélyt s a parkot. Itt fogadja uralkodóját; magyar „helytartóját", a nádort; Bécs neves vendégeit: *Lord Nelson*-t s útitársait, *Hamilton*-ékat, *Canová*-t.

Udvartartása az 1801. évi kimutatás szerint nagynevű muzsikusokat mutat fel, így *Haydn*-t, *Tomasini*-t, az oboás *Hyrtl*-t, a vadászkürtös *Prinster* fivéreket; képzőművészek dolgában viszont gyér a kimutatás. Elsősorban *Ringer* Józsefet kell felemlítenünk, aki a soproni ev. templomot és a cenki Széchenyi-kriptát tervezte, továbbá *Rhode* Frigyest, az udvari festőt, akinek a nevére kereszteli a Magyar Hírmondó 1794-ben a palota nagytermének freskóit. (Megjegyezzük, hogy a máig meg nem fejtett festőt más egykorú laptudósítás *Maulbertsch*-ben nevezi meg.)[1]

Végül említi a lajstrom Johann *Pölt*-öt, mint Ingenieurt és *Schönzeichner*-t. Nevével 1810 körül készült, hercegi hivatalnokokat ábrázoló képeken találkoztunk is.

A pezsgő életű művészcentrum tövében két érdekes egyéniség nőtt nagyra. *Páckh* János, az esztergomi bazilika egyik építője Kismartonban született. Helyi vonatkozásai alig vannak, de mivel életrajzi adatainak egyetlen modern forrása, *Szinyei*-nek Magyar írók c. műve Sopronra keltezi születési helyét, jónak láttuk a kismartoni felső plébánia anyakönyvéből hitelesen megállapítani, hogy Páckh János Mihályt 1796. máj. 9-én keresztelték meg. (Esztergomi sírkövének felirata szerint május 7-én született). Atyja Mihály hercegi pénzbeszedő volt, anyját Chmil Anna Máriának hívták. A keresztapaságot Jacoby Miklós accessista vállalta. (Az eszterházi kastélyt egy különben teljesen ismeretlen Jacobi építette.)

Páckh, nagybátyjának Kühnel Pálnak halála után került az esztergomi bazilika építésének élére, szerényen nagybátyját nevezi meg azon a két litográfián szerzőképpen, amelyen az épület terveit Rudnay érseknek ajánlva kiadta. (Albertina, Bécs, Vues 84.)

[1] Tud. Gyűjtemény, 1824. III.

Páckh munkájáról *Pichler* Karolin egy stuttgarti folyóiratban, *Kazinczy* pedig pannonhalmi utazásában emlékezik meg. Páckh tudvalévőleg 1839-ben gyilkosság áldozata lett.

Ami Kühnelt illeti, ha ő maga tán nem is, de családja szintén a hercegi udvar szolgálatában állt. Kismarton városa pl. Kühnel Antal építési biztost (Bauschreiber), ki a csehországi Leippán született, 1769-ben veszi fel polgárnak. 1784-ben ugyanő vezeti a soproni híres tűztoronynak restaurálását a városi tanács-jegyzőkönyv szerint.

A másik Kismartonból származó művész az oboás *Hyrtl Jakab* nevű fia, aki 1799-ben született és a herceg bőkezűségéből nyerte Bécsben kiképzését. Grafikus volt, akinek a műveiről bő felsorolást ad Wurzbach életrajzi lexikonja. Főkép városképek kerültek ki rézlapjairól, közük magyar vonatkozású Nagyszebennek látképe s Kismarton vidéke madártávlatból. A kiállítás bemutatta egy Madonnáját jelzés nélkül; finom munka, mely meglepően költői lelket szólaltat meg.

Hyrtl 1868-ban halt meg. Öregkori levelezése egy kismartoni festő barátjával azt mutatja, hogy sok munkája dacára sem tudott anyagiakban zöld ágra vergődni. Egyik levele például ilyen önmaró szatirával indul (1862 VII. 12): „Ich bin seit 4. May in Baden und versehe die Zeichenschule des verstorbenen Testorazzo zum Vortheile der hinterbliebenen Wittwe. Es ist das erstemal in meinem Leben, dass ich etwas bin, nämlich der Herr Zeichenmeister."

A huszas években meglehetősen elhanyatlik a kismartoni udvar fénye, mégis odavonzza Bécsből a fiatal *Markó Károly*-t.

Sem Keleti Gusztávnak panegirikus hangú életrajza, sem Szana nagyobb műve nem ad kellő képet Markó Sturm und Drang korszakából; az utóbbi munka pár sorral utal kismartoni tartózkodására is. Erre nézve meglehetősen jó vezető az a levélsorozat, amelyet a Művészet 1909. évfolyamában Bányai Elemér közölt. Fehérváry Gáborhoz, pártfogójához írta a művész, Kismartonból keltezve, a legrégibb 1830 májusából, a legutolsó 1831 decemberéből való.

Nyomor, sok, de rosszul fizetett munka, örök betegség, halálfélelem: ez a tucatnyi levél háttere. 1832 Gyertyaszentelőkor költözött Markó reményeszegetten vissza Bécsbe, családja Kismartonban maradt.

A nyomorgó festőnél szapora volt az áldás. A kismartoni felső plébánia anyakönyvében két bejegyzésre bukkanunk. 1831 május 11-én ikergyermekeket kereszteltet Markó: Iulianna Krisztinát s Katharina Erzsébetet, az utóbbi később ügyesen forgatta az ecsetet. 1832. jún. 3-án Ignác paulai Ferenc néven jegyezteti be fiát Markó. Ez a fiú tudvalévőleg szintén festő lett s atyja halála után hazajött Italiából.

Mindkét esetben Ochs Ignác fraknói tisztartó vállalta a komaságot. Ezen a nyomon elindulva sikerült is Markónak egy érdekes alkotását megtalálni. A keresztapa családjának mai sarjadéka Hyden őrnagyné birtokában van egy finom, Fügerre emlékeztető férfiarckép, amely a kiállítás egyik legszebb darabja volt. A művész komáját ábrázolja és Markó képe. Annyival is érdekesebb, mert önarcképén kívül alig ismeretes más Markóportrait. Családi hagyományok szerint a nyomorgó és beteges művész ebédidőben jött legörömestebb festeni.

Szerepelt a kiállításon még egy kissé átfestett Madonna-kép, amelyen az aprólékos s mégis leheletfinom háttér állította meg a nézőt. Hogy a képet Markó festette, aligha kétséges, mert ez is az Ochs-Hyden-család birtokából származik.

Erősen rokonszenvezett Markóval Fájt József hercegi titkár is, akinek családjában ma is élénken emlegetik a beteges és szegény piktort, aki a gazdálkodni nem tudó bohémek módjára még kutyát is tartott. Fájt Marianna k. a. a néhai titkár leánya őriz gyüjteményében egy tenyérnyi kis genre-képet apró tájképi háttérrel, mely a kiállításon mint Markó köréhez tartozó mű szerepelt.

A kép thémája: az ugorkát hámozó leány. Az említett levelezésben írja Markó pártfogójának, hogy készít a számára miniatűrben egy ilyen tárgyú gouache-t. Fehérváry-nak azonban nem tetszett a kép, annyival is inkább nem, mert Markó aequivók célzatot adott neki. Szana a festő műveinek felsorolásában említ egy efféle képet, amely hajdanában Pulszky Ferenc (Fehérváry rokona) ajándékakép függött a Nemzeti Muzeum 8. számú termében. Mármost Markó-e a kismartoni képecske festője vagy nem, az ő körébe kell utalni thémájánál s feldolgozásánál fogva is.

De akadt Markónak kismartoni tanítványa is *Kerpel* Lipót személyében. Ez 1819-ben született s körülbelül abban az időben kamaszkorát élte, mikor Markó Kismartonban tartózkodott. Itt szövődött-e köztük a mester és tanítvány viszonya már, nem biztos, tény azonban, hogy a bécsi akadémiáról Kerpel Markó után megy Olaszországba. Évek hosszú sora után, de még a negyvenes években visszatér Bécsbe, hol tájképeivel nagy sikert ér el; Mária Lujza is vásárol tőle; a római kolosszeumot ábrázoló képet a Nemzeti Muzeum képtárának ajándékozva ajánló levelekkel Pestre küldi a festőt, ki mellé a Honderű áll s cikkében megemlíti, hogy Markó modorát teljesen elsajátította. (A Kolosszeum jelenleg letétkép a nunciaturán van.)[1]

Kerpel nem telepedett le itthon. Bécsben élt 1880-ban bekövetkezett haláláig; főkép tájképeket festett Markótól a romantikához hajolva át és néha arcképfestéssel is megpróbálkozott, inkább a maga kedvtelésére. (Egy magyar vonatkozású tájképe: 1861, Fraknó a soproni múzeumban; litográfiákat készített Pösty énről.)

Jólétben élt; külföldön megnyílt előtte a szász, porosz s orosz fejedelmi udvar is.[1]

Markó már csak romjait találta a hercegi kastély fényes életének s nem az vonzotta ide és foglalkoztatta az utolsó nagy kismartoni biedermeier festőt, *Mayr Mihályt* sem.[2] Ez a Mayr regényes kalandok után díszletfestő lett a huszas években a bécsi külvárosi színházaknál. Nagy intelligenciája, szabad képzelete, bő tudása kora legjobb művészeinek társaságába hozta; barátja volt Lannernek, Raimundnak, Straussnak. Egy kismartoni tanító-barátja révén járta be a Lajta környékét a 20-as években, vázlatkönyveiben százszámra örökítette meg magának Kismártonnak azóta eltűnt részleteit, vidékét. Idős korában 1847-ben azután végleg ide telepedett le.[3]

Az a 23 év, melyet haláláig itt töltött, talán kisebb jelentőségű, mint akár egy-egy pár napos kirándulása, mikor waldmülleri ujjongással fog egy-egy lomha fatörzs vagy a fésületlen anyatermészet megörökítéséhez. Képei, vázlatkönyvei nagy meglepetést hoztak a kiállítás látogatóinak.

Jómódban élve öreg napjait, háza tele volt festő barátaival, kik hosszabb rövidebb ideig nála tartottak pihenőt. E festők közül, kiknek életéhez sok-sok adatot jegyzett fel naplójában s kiknek levelei gazdag képét tárják fel az 1830—70-es Bécs művészi életének, minket a már említett Hyrtl mellett *Alconiere Tivadar* érdekel.

A Szépművészeti Múzeumban két képe függ, — az egyik Danhausert ábrázolja — a bécsi Modern képtárban Ammerling festette képmása látható. A két bécsi nagysággal való szoros kapcsolata már régen fölkeltette az érdeklődést Alconiere után, kinek rövid életrajzát Szentiványi lexikonja közli is. A festő öregkorát most megvilágíthatjuk néhány új adattal. Mayrt még Bécsből ismerte. 1853-ban Veszprémből küld neki üdvözlő sorokat, 1862-ben megtörve rongyosan állított be hozzá. Mayr és családja szívesen befogadták a sorsüldözte vándort, aki kétszer lefestette házigazdáját, ennek családját s más kismartoniakat is.

[1] Honderü 1846 VIII.

[1] Levele oroszországi útjáról dátum nélkül Kerpel Vilmos gyógyszerész birtokában Budapesten.

[2] III. 109. A vándorpiktorok nagyszámmal járták Kismartont. Családi arcképeken egész sereg ismeretlen nevet olvashattunk le. Mindenekfölött áll azonban *Bernwaller József* budai festő. 1843-ban járt Kismartonban. A polgármester arcképe a soproni múzeumba került; a kiállításon egy házaspár arcképeit láthattuk. A férfi meglepett száraz naturalista előadásával, míg a nőnél a biedermeier pepecselő anyagfestés a szembetűnő. Mindhárom kép az 1843-as évszámot viseli.

[3] Naplója szerint. Lyka 1846-ot ír.

MAYR MIHÁLY: A FERTŐ SZÉLE. 1825 körül
Kismarton, Fájt Marianna úrnő tulajdona

MARKÓ KÁROLY KÖRE: AZ UGORKÁT HÁMOZÓ LEÁNY
Kismarton, Fájt Marianna úrnő tulajdona

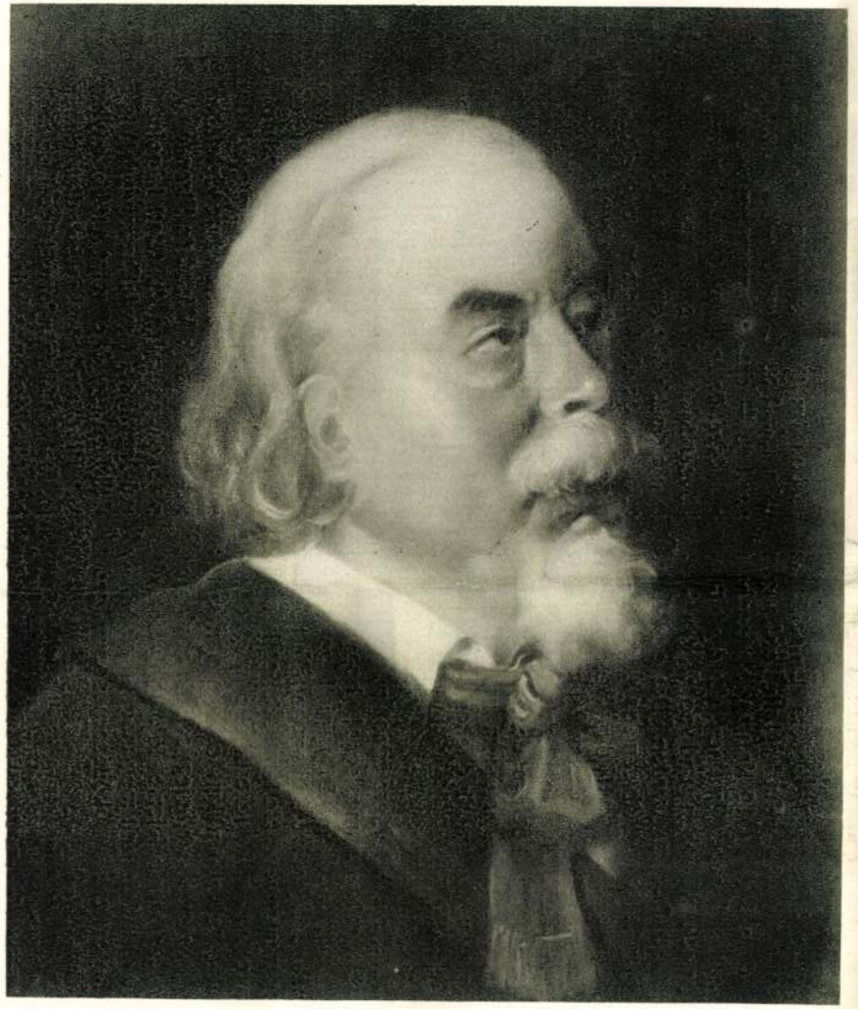

ALCONIERE TIVADAR: MAYR MIHÁLY FESTŐ ARCKÉPE. 1862
Kismarton, Fájt Marianna úrnő tulajdona

MARKÓ KÁROLY: FÉRFIARCKÉP. 1831 körül
Kismárton, Hyden őrnagyné úrnő tulajdona

De a sok szenvedés érzékennyé tette, valamiért összezördült barátjával s Bécsbe szökött. Ám nemsokára rossz hírek érkeztek felőle, Mayr egy barátját kérte fel tudakozódásra, aki azonban félreértette megbizatását s Alconiere előéletét kutatta ki hivatalos irásokból. Ezek szerint 1797-ben gazdag nagymartoni szülőktől származott s öröksége eltékozlása után kezdte csak a festést kenyérkeresetnek tekinteni. 1863 novemberében pénzhamisítás miatt börtönbe került, de mivel bebizonyosodott, hogy a pénzt forgalomba nem hozta, szabadon bocsátották; szabadon, a legnagyobb nyomorba...

A művész megtudhatta, hogy barátja tudakozódott felőle s egy „de profundis"-szerű levelben maga mondja el az esetet. Mellékeli a hírlapok jelentését. Így a Neueste Nachrichten 1863. X. 10-én így ír:

„Künstlernoth. Der in der Vorstadt Wieden wohnhafte fast 60jährige Maler Theodor A. hat sich Mittwoch abends bei dem k. k. Polizeikommissariate Wieden gestellt und seyne traurigen Subsistenzverhältnisse auf die rührendste Art, insbesondere aber seine Beschäftigungslosigkeit insorferne geschildert, dass er oft Tage lang nach einer Beschäftigung suche und dabey aus Schamgefühl vor dem Bettelngehen Hunger leiden müsse; diese traurigen Verhältnisse hätten ihn daher zu dem Entschlusse geführt, ein Verbrechen zu begehen, womit durch längere Kerkerhaft bei diesem hohen Alter das weitere sieche Leben fristen könne und eine bleibende Unterkunft zu erwarten hatte. Mit diesem Entschlusse hatte er sich eine Kupferplatte anfertigen lassen, darauf einen 10-Kreuzer-Münzschein gezeichnet und selbst graviert, um die Münzscheine nachzufälschen und so wegen Verbrechens strafbar zu werden. Diese Ausfertigten überreichte derselbe an das Komissariat, erklärte aber dabey auf das Bestimmteste, dass er bisher keine derley Münzenscheine verfertigt habe, weil er bedachte, dass durch derlei Falsificate auch andere in Schaden gebracht werden. Nach einem mit demselben aufgenommenen umständlichen Protokolle wurde Theodor A. sofort an das k. k. Landesgericht eingeliefert."

A Wanderer Alconiere egész pályáját festi. A megtört művész megjegyzi, hogy azt elfeledték megírni, hogy 21 napi fogság után ártatlansága kiderülvén, elhagyhatta a börtönt. Teljesen reményevesztetten sóhajtozik a kismartoni otthon felé; lekerülhet-e még oda?[1]

1864 októberében kelt a levél s nem telt bele egy év sem, Mayr bejegyezhette naplójába, hogy Alconiere befejezte földi pályafutását.

1870 okt. 4-én halt meg maga Mayr Mihály is. Néhány évtizedes működése másodvirágzást hozott létre abban a már kiveszett kertben, amely a hercegek maecenási gesztusai nyomán kelt életre... *Dr. Csatkai Endre.*

[1] Mayr levelezése birtokomba került s belőle többet közöltem a soproni lapokban, valamint ismertettem őket a *Képzőművészeti Körben* ugyanott.

Az idei „NYÁRI EGYETEMEN" (Debrecen) a következő művészeti vonatkozású előadások tartatnak: *Láng Nándor:* A modern festészet főirányai. *Tankó Béla:* Zenetörténet. *Zoltai Lajos:* Debrecen környékének régiségtana (kirándulással).

AZ ARCHAEOLOGIAI ÉRTESÍTŐ ÚJ KÖTETE. Hosszú hallgatás után, az 1923—26 évközt egyetlen testes kötetbe tömörítve újra megjelent e nagymultú folyóiratunk, melynek kényszerű szünetelése szinte mérhetetlen veszteséget okozott a magyar régészet ügyének nemcsak itthon, hanem külföldön is. Évtizedeken keresztül ennek a Romer Flóris, Henszlmann Imre, Pulszky Károly, Hampel József, majd rövidebb ideig Nagy Géza, Varju Elemér által szerkesztett folyóiratnak lapjairól értesült a magyar és a külföldi régészet és művészettörténet ezeknek a tudományágaknak legfontosabb magyar eredményeiről. Munkatársai között ott volt a hazai tudósok színe-java s szerkesztőinek tekintélye egy-egy vitás, súlyos kérdésben meg tudta szólaltatni a külföld illetékes szakembereit is. Állíthatjuk, hogy hazánk multjára vonatkozó bárminő régészeti vagy művészettörténeti kérdéssel foglalkozik valaki, az Archaeologiai Értesítőt, az abban elraktározott nagy adattömeget nem nélkülözheti. Annál jobban örülünk, hogy most, hosszabb szünet után, ismét az Értesítő vállalta a magyar régészeti és — eredeti programmjához híven — a művészettörténeti kutatás újabb eredményeinek közzétételét. Tizenöt nagyobb tanulmányt, nyolc kisebb közleményt és hat könyvbirálatot találunk az új kötetben, melyeknek nagyobb része régészeti tárgyú ugyan, de a művészettörténeti kutatást is képviseli három derék és alapos dolgozat. *Balogh Jolán* egyik dolgozata: „Andrea Scolari váradi püspök maecenási tevékenységé"-ről szól (173—188. l.) A híres temesi főispánnak, Filippo Scolarinak, ki oly hatalmas eredménnyel munkált a XV. század elején a magyar királyság és Firenze közti kulturális és művészeti kapcsolatok kiépítésén, rokona volt Andrea Scolari, a váradi püspök, kinek művészetpártoló hagyományozásaival foglalkozik a szerző, végrendelete és részben kiadatlan firenzei oklevéltári adatok alapján. Andrea Scolari inkább megmaradt firenzeinek, mint lett magyarrá, de végrendeletében egyenlő szerepet játszik Várad és Firenze. Váradon a pálosok számára építtetett kápolnát s egyéb műtárgyakkal (így faliszőnyeggel) is megajándékozza úgy őket, mint a többi egyházi rendeket. Finom művészi ízlését dícséri már pecsétje is, melyen filigrán formájú gotikus architekturában áll a Madonna, Várad és Firenze védőszent-

Jacoby

Rácz György

Vass Endre

tovább épitészek

az Épités- és Munkaügyi Minisztérium irányitása, mellett 1948-49. fentiek tervei szerint épitettek ujra a második világháborúban elpusztult klinikát

Borb-Fabr. 45.1.

(Ujjáépül a szegedi gyermekklinika).

Pg/3

Jacoby, L.

I. Lipót:

Mellig, csaknem szemközt, négyszögletes háttérrel, tojásdad medaillonban. Göndör parókájának fürtjei vállaira omlanak, bajusza kicsiny s arcza leberetvált. Nyakkendője ~~[illegible]~~ csipkéből való s köntöse és köpenye ~~csipkéből való~~ csipke fodrokkal van díszítve s az aranygyapjas rendet lánczon üseli. A keret alján lévő pajzson a kétfejűsas látható. Feliratai a kereten: „Leopoldvs. D. G. Rom. Imp. Semp. Avg. Germ. Hv. Et Boh. Rex. Archid. Avstr. Dvx. Bvrg. Et Siles. Etc."

Zalól a párkányon balra: „Chr. Lauch p"

jobbra: „L. Jacoby sc."

s legalól középütt: „Druck der Gesellschaft für vervielfältigende Kunst in Wien."

Rézmetszet, chinai papírosan, méretei 22.7:17.1 s a rézlapnak nagysága 25.9:20.2 c/m

Ltfa 7716

55/93 N° 1941.

Jacolicz Mihály

1744. nov. 13.

Jacolicz Mich. bürg. Zinngiesser

1752. jul. 23 annak özvegye Anna

Baróti, Adattár V–IX. 298, 307.

Herzog

Jacolicz (Jacolics) Anna

temesvári önöntő özvegye

Jacolicz Mihály

temesvári polg. önöntő.

laid
2

B. Adattár II. 298. l. 2. t.

M.D.K.

Jacobus. Kőfaragó

Giovanni Mária mester mellett dolgozik az egri várban 1551-ben.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 344. old.

Jacomo Ungaro

ki 1513-ban a dogetól
egyik találmányának
szabadalmat talált
kért.

Balmanni 93. l.

A Müemlékek N

JACOMINO, Joseph, kőfaragómester Pozsonyban

J.J. Steinmetzmeister, † 32 éves korában, Pozsony, 1847 szept. 22. (1847, 800.)

Preßburger Zeitung
(Jentsch)

Jacomo Ungaro, nyomdász

< 1513-ban Velence tanácsától privilégiumot
kért egy képes énekeskönyvhöz, ekkor
már 40 éve élt Velencében, mint nyomdász
Nyomtatványait nem ismerjük
Ábécék szerint betűmetsző.
Feltételezés szerint része volt Aldus világ-
hírű kurzivjának létrehozásában.

Fitz József: A magyar~~ország~~i nyomdászat, könyvkiadás
és könyvkereskedelem története. I.k.Bp. 1959.

146.l

Jacopo Ungaro o Tedesco, nyomdász

– nem lehetett Hess tanítványa, mert vele egyidőben tűnt fel Külföldi magyar.

Fitz József: A magyar~~ország~~ nyomdászat, könyvkiadás és könyvkereskedelem története. I.k.Bp. 1959.

145 l

Jacopo Ungaro *

o Tedesco getta-

tor de letteré

1513. Velence

betűöntő

l.

Gulyás Károly

45. l.

* fordítása:

Magyar vagy

Német Jakab

betűöntő

LANDESKOMMISSION
FÜR KUNSTDENKMÄLER.

AN ALLE

DER über vier Jahre währende
Trianoner Frieden geschloss
Ungarn, als auch in den Lä
wohl müssen wir mit Verbli
gerissenen Gebieten der un
solche Atrozitäten vorkommen, die d
Bewohnerschaft ungarischer Nation

In dem achtungsvoll beigelegte
geschaffene Kunstdenkmäler angefü
Atrozitäten verübt wurden; die ang
stört, oder beschädigt.

Wir sind nicht in der Lage da
Objekten begangenen Zerstörungen
Staatsbehörden hiezu keine Geleger
zuverlässiger Privatpersonen stützen
tenten Nachfolgestaaten photographis
über die Grenzen verhindern. Eben
und Vollständigkeit des achtungsvo
Eine pünktliche und vollkommen au
Denkmälern begangenen Zerstörung
ständigen Organen der Grossmächte
erscheinende Kommission berufen f
Verzeichnis sämtlicher auf den losget
bereitwilligst zur Verfügung stellen
authentisch anerkennen.

Der Serie der Beschädigung v
Krone auf, durch die in der alten un
das aus weissem Marmor gemei
kommen zerstört wurde.

Dieses monumentale Bildhaue

MDK

Jacon

Kossuth emlékkiáll. Nemz.Múz. kiáll. II. Bp. 1924. 24 l.

Bauer József 22

~~Aradi Zsigmond 5.~~

~~Armanino 24.~~

~~Bauer 24.l. (József?)~~

~~Bülow 24.l.~~

~~Giani 24.l.~~

Jacon 24.l.

Krämer P. 24.l.

Kurowski 24.l.

Marastoni József 24.l.

Perrin 24.l.

Tyroler József 24

Vidéky 24.l.

Züllich L. 24.l.

Kossuth emlékkiállítás

A M. Nemzeti Múzeum kiállításai. II. Bp. 1924.

Tovább

14/Kg

Hönig Frigges, harangöntö

Jacopo del Sellaio M.D.K.

festő-

Eszter és Ahasverus

(Szépművészeti Museum)

Berzeviczy, Divald, Meller: Művészetek-története, 1661.

Uj kor, 3 kötet

Iacopo di Ungarino ↑

magyar származású
bolognai [scriptor. 1286
febr. 22. kötelezte magát,
hogy Guglielmo Arnaldi
kanonok részére egy Summa
archiepiscopi cimű munkiját
~~másol, quadernojat~~ 18 sol.
dőért.
[clericus és

[felének ma-
solását vállja
nedegy ivenkart

↑ („D. Iacobus q. d. Ungarini
clericus")

Filippini, Francesco – Zucchi-
ni, Guido: Miniatori e pit-
tori a Bologna. Firenze 1944.
150. l.

Bronz, 7 cm.

EREKLYETARTÓ-KERESZT,
ttört, szétnyitható. Gótikus minta utánzata.
XIX. század.
ronz, mag. 10·5 cm.

TÖMJÉNTARTÓ,
lpas, gótikus minta utánzata.
éz, mag. 7 cm.
kölni Schnütgen-gyüjteményből Simor primás
ásárolta, 1884.
Keresztény Múzeum Esztergomban. Egy-
házművészeti Lap, V., 1884., 362. l.

MADONNA és SZENT LÁSZLÓ,
győri antifonale vereteinek másolata.
IX. század.
éz, egyenkint 45 cm mag.

MADONNA A KIS JÉZUSSAL,
ombormű.
ótikus minta nyomán.
IX. század.
ronz, mag. 20·5 cm.

POSTOL,
önyvfedélről, gótikus minta nyomán.
IX. század.
ronz, 11·5 cm.

magyarnyelvű nyomtatvány volt és talán első ízben alkalmazott Heltai következetes magyar helyesírást. Heltai özvegye, férje halála után 1582-ig vagy 83-ig vezette a nyomdát, a szép históriák nyomását szorgalmazta, ami jó üzletnek bizonyult. Hét esztendő alatt sajtójából 34 magyar és 6 latin nyomtatvány került ki, túlnyomórészben apró füzetek. Helti Gáspár fiának, ifjú Heltai Gáspárnak neve 1584-ben szerepel először, a kolozsvári nyomda impresszumában. 1601-ig vezette a nyomdát, közben Kolozsvár városánál is előkelő tisztségeket viselt, tanácsos, majd városbíró volt. 1611 és 1615 közt halt meg. Ifj. Heltai Gáspár főleg megrendelésre dolgozott. A nyomdának a XVI. századra eső 17 esztendejében 27 magyar, 27 latin és 1 német nyomtatvány került ki sajtója alól, azonban a latin művek levélszáma 1927 volt, a magyar művek 907 levélszámával szemben.

Még sokkal inkább, mint a Heltai-féle nyomda, a reformáció szolgálatába állott Huszár Gál és Dávid könyvsajtója. Mint vándornyomdász tűnik fel 1554-ben Huszár Gál, aki Oláh Miklós esztergomi érsek üldözése elől menekül ide. 1558-ben kinyomja saját prédikációit. I. Ferdinánd eltiltja, Oláh Miklós ellenjegyzése mellett, a könyvnyomtatástól, de azért tovább dolgozik. 1560-ban Kassára megy lelkésznek, de néhány hónap múlva üldözői elől Debrecenbe menekül, ahol 1562-ig marad és könyvek nyomásával tartotta fenn magát. Ennek a nyomdának betűivel jelenik meg 1561 májusában az első debreceni sajtótermék. Majd Komáromba megy térítőnek. 1573-ban Komjátiban lelkész és ismét kezdi könyvnyomtatói működését. Hányatott életét 1575-ben fejezte be Pápán. A könyvnyomtatást fia, Dávid folytatja 1577-ig, amikor nyoma veszett.

Debrecenben dolgozott 1563 és 1567 között Török Mihály is, aki Melius Péter „Magiar praedikatioc" című művét nyomta ki. A reformáció szolgálatába állította eleinte működését Coresi Diakonus könyvnyomdája (1560—1588) Brassóban. Honterusnál tanult és ószláv egyházi nyomtatványok mintául vételével dolgozott 1574-től kezdve az othodox egyház szolgálatában működésének vége felé, Szászsebesen.

A XVI. század egyik legkiválóbb könyvnyomtatója és betűöntője, munkásságának jelentékeny részét Magyarországon fejtette ki. Hoffhalter Ráfael bécsi könyvnyomdász, aki Bécsben a „francia ízlésű betűk" készítésére kapott privilégiumot, a protestantizmushoz való húzása miatt 1563-ban menekülni volt kénytelen. Magával hozta nemcsak nyomdájának felszerelését, hanem széles földön híres mesterségbeli tudását és művészi érzékét. 1565-ben találkozunk az első, nevét viselő, Debrecenben nyomott művel, amelyet már 1564-ben nyomott; ez Melius Péter: „Az két Sámuel Könyveinek és a két Királi Könyveknek igazan való fordítása". 1565-ben Nagyváradra költözik, ahol folytatja működését. Innen János Zsigmond fejedelem hívására Gyulafehérvárra teszi át nyomdáját (1567—1571), ahol a kir. könyvnyomtató címet használja. Elsősorban unitárius könyveket nyomtak itt. Ügyes, finomízlésű fametsző is volt. 1571-ben fia, Rudolf, szerzi meg a nyomdát, amelyet közben Vagner Gergely használt. 1573-ban Zalamegyében, Alsólendván bukkan fel, ahol 1574-ig munkálkodott. Rövid ideig Nedilicén dolgozik, de onnan is menekülnie kell s valószínűleg műhelyét is megsemmisítették. Csak a családi címerét ábrázoló fametszetet és betűöntéshez szükséges matricákat sikerült megmentenie. Ezekkel felszerelve állított be Debrecenbe, ahol 1577-ben találjuk nevét nyomtatványon. 1580-tól kezdve széphitóriák kinyomásával is foglalkozott. 1584-ben Nagyváradra költözik, 1585-ben ismét Debrecenben találjuk, ahol ugyanabban az évben hal meg. Özvegye 1590-ig vezethette tovább üzemét, mert ekkor már az új tulajdonos, Csáktornyai János kezén találjuk a debreceni officinát. Karády Pál abrudbányai sajtója csak egy művet hozott ki 1569-ben, „Balassi Ménnihart árultatása" címmel. Komlós András debreceni és nagyváradi sajtója 1569-től 1577-ig főleg egyházi iratokat és széphistóriákat nyomott, ornamentális fametszetű díszekkel. Az 1573. évi állítólagos eperjesi könyvsajtó létezése inkább kérdéses.

Reiter László: Tánc

A magyar nyelv szempontjából a legjelentékenyebb történeti szerepet a Bornemisza—Mantskovit-féle nyomda játszotta, 1573-tól 1599-ig. A nyitramegyei Semptén alapította Bornemisza Péter vágszeredi prédikátor, akinek művezetője Mantskovit volt. A nyomda felszerelése valószínűleg Krakóból származik. Bornemisza reformátori tevékenységének szolgálatába állította az officinát, amelyet később Semptről Detrekő várába tett át. Az 1580-as évek derekán halt meg Bornemisza. Nyomdájából 13 kötet került ki, két kötet híjján mind saját munkája. Legnagyobbrészt terjedelmes művek. Utóda eddigi művezetője, Mantskovit lett, aki Galgócra költözött. Göncön — munkakeresés közben — találkozott Károli Gáspárral, aki vele óhajtotta kinyomatni teljes magyar bibliáját. E célból Vizsolyra költözik és a nagy műhöz Báthory István Németországból új betűket hozat. 1589 februárjában láttak a nagy munkához, amely kulturális és nyomdai tekintetben Hess András nyomdájának első terméke óta a magyar nyomdaipar történetének legnagyobb eseménye volt. Mantskovit 1597-ben halt meg, halála után a nyomda kettéoszlott, a kisebbik rész Vizsolyban maradt, míg a nagyobbik Klősz János kezére jutott, aki még 1597-ben Bártfán telepedett meg.

Az ellenreformáció szolgálatába állította Telegdy Miklós esztergomi nagyprépost és főegyházmegyei adminisztrátor nagyszombati könyvsajtóját. A bécsi jezsuitáktól vásárolta 1577-ben 500 forintért. Kiegészítette és saját házában helyezte el. Első művezetője Otmár Bálint volt és 1584-ben királyi privilégiumot nyert. 1586-ban halt meg Telegdy és a nyomda halála után a káptalan tulajdonába ment át. A magyar katholicizmus szellemi fegyverei sokáig ebben a nyomdában láttak napvilágot, amelytől a budapesti m. kir. Tudományegyetemi nyomda származtatja magát.

Jacopo Mugaro
Klösz Jakab
Komlós András

Scholtz Kristóf 1578-ban Besztercebányán nyomtatott és ugyanebben az évben alapította meg Gutgesel Dávid bártfai nyomdáját, amely 1584-ben királyi privilégiumot is kapott és amely tulajdonosának 1599-ben bekövetkezett haláláig a kiváló termékek hosszú sorozatát (30 latin, 9 magyar és 7 német művet) bocsátott ki. Lőrinc diák gyulafehérvári műhelye 1578—79-ben ószláv liturgikus műveket készített.

18 esztendeig (1582—1600) űzte mesterségét Mannel János vándorkönyvnyomtató, aki a Batthyányiak védelme alatt dolgozott Németujváron, Varasdon, Monyorókeréken, Németlövőn, Sopronkeresztúron és Sárváron.

Hoffhalterné nyomdáját Debrecenben 1590-ben Csáktornyai János folytatja, akinek nyomdájából került ki az első debreceni kalendárium. 1595-ben már nem él és 96-ben Rheda Pál kerül a nyomda élére, aki 1619-ig vezeti.

A XVI. század legvégén, 1597-ben alapítja meg a magyar nyomdászság történetében jelentékeny szerepet játszó nyomdáját Klöss Jakab Bártfán, aki a Károli-biblia nyomásakor Mantskovit segédje volt. Gutgesel halála után a két bártfai nyomda Klöss kezében egyesül, aki irodalmilag is szorgoskodott, több német művet fordítva le magyarra.

A nyomdák belső életének rendkívül érdekes fejezetet szentel Gulyás. A nyomdák legbiztosabb munkalehetőségei a mecénások megrendelései voltak. A tudományos, hitvitázó művek kinyomatása enélkül alig lehetett volna (Honterus, Nádasdy, Bornemissza, Tlegdy). De ezen nem láthatták el mindig a nyomdákat munkával, ilyenkor kerültek nyomás alá kalendáriumok, széphistóriák. Heltai Gáspárné már egész rendszeres könyvkiadói tevékenységet fejtett ki. A könyvek kiadása, az eladási lehetőségeken kívül, még egy igen nagy kockázatot is jelentett a könyvnyomdászra, az az utánnyomások elharapódzása, amelyeket minden skrupulus nélkül terjesztettek a kor könyvnyomtatói. A privilégiumok sem nyujtottak az utánnyomások ellen semminemű védelmet. A nyomda tulajdonosai, vagy maguk az írók látták el a korrektori szerepet. (Heltai Gáspár, Bornemissza Péter, Telegdy Miklós). Nem egyszer maga a nyomdász is az író közelébe költözik, hogy a korrektura így egyszerüsítve legyen. A Károli-biblia levonatát küldönc vitte át Vizsolyról Göncre, a szerzőhöz. A nyomdáknak felszerelése aránylag kis helyet foglalt el és a költözés ezáltal nem ütközött nehézségbe. A nyomdászlegények kereseti viszonyairól feljegyzéseink nincsenek. A nyomdászat szabad művészet lévén, Céh-be nem tömörültek. Ha elfogyott a munka, akkor a nyomdászlegények saját szakállukra dolgoztak a nyomdában, hogy fenntarthassák magukat. Legnagyobbrészt idegenek voltak, ezek közt Mantskovit Bálint és Klöss Jakab teljesen megtanulták nyelvünket. Hazai származásúak: Abádi Benedek, Gutgesel Dávid, Csáktornyai János, Komlós András, Segesvári Gáspár, Szebeni Nyírő János.

A nyomdák értékéről képet ad az, hogy Telegdy Miklós nyomdáját a bécsi jezsuitáktól 500 forintért vásárolja, de legalább még annyit költött rá. Gyakran a nyomda fenntartási költségeihez közpénzből is hozzájárultak, így Gutgesel-nek Bártfa városa 1578-ban típusok vásárlására 4(forint, egy évre rá ismét 50 forint költséget szavazott meg Bornemisza posztillájának kinyomatási kölségeit 1000 forintnál többre irányozta elő. A könyvek példányszáma nagyon változott. Tudományos tartalmú és polemikus művek példányszáma nem volt több 100—200-nál. Tankönyvek, biblia, naptárak, széphitóriák többszáz példányban készültek.

A könyvek bekötését gyakran a nyomdával kapcsolatos könyvkötőműhelyben végezték, így pld. Mannel-nek és Telegdy nagyszombati könyvnyomdájának saját könyvkötőműhelye volt. A vizsolyi biblia bekötését Endtner Mihály kassai kompaktorra bízták. Könyvnyomdászaink közül hivatásszerűen űzték a könyvkereskedést: Gutgesel, Heltai Gáspárné, Komlós András.

1529-től 1600-ig 661 művet, amelyek 49.433 levelet tartalmaztak, nyomtak Magyarországon. Ezekből 334 kötet (31.782 levél) magyar, 233 kötet (12.716 levél) latin, 11 kötet (1.753 levél) oláh, 9 kötet (2.092 levél) ószláv, 28 kötet (639 levél) német és 24 kötet (2.374 kötet) többnyelvű, a maradék görög, horváth nyelvű nyomtatvány volt.

Sajnos, kevés adatot találunk az érdekes műben arról, hogy a nyomdák akcidens nyomtatványú termése milyen lehetett és mennyire foglalkoztatta őket.

A rendkívül érdekes mű értékét nagyban emeli a valóban gazdag és szépen reprodukált illusztrációs anyag. A jeles szerző munkájának méltó köntöst adott a Stephaneum-nyomda. Sajnáljuk, hogy ezt megállapítást oly gyakran alkalmazzák komoly meggondolás nélkül, holott éppen ebben az esetben ez a méltatás tudományos könyvnél a legnagyobb elismerés, amellyel a mű előállítójának adózhatunk. A Magyar Bibliophil Társaság is az 1931. év legszebb három könyve közé sorolta. **Naményi Ernő**

Nyomdászságának 30 éves jubileumát

ünnepli Erdélyben Krizsó Kálmán kollégánk. Neve jó hangzású erre mifelénk is, de még ismertebb szűkebb pátriájában, ahol egyik aktív vezetőegyénisége a magyarajkú nyomdászság szakkulturális mozgalmainak.

Ritka esetben van alkalmunk külföldi pályatársaink jubileumairól megemlékezni, ezekről csak kivételes esetekben szerezhetünk tudomást. Ilyen kivételes eset az egyébként csöndben — úgyszólván családi körben — megünnepelt Krizsó-jubileum is, amelyről mégis meg kell és szívesörömest kell megemlékeznünk.

Krizsó Kálmán nevezetes szerepet vállalt ezelőtt 8—9 esztendővel, amikor a fellendülésének küszöbére lépett Magyar Grafika erdélyi terjesztését vállalta s e téren roppant agilitással működni kezdett.

Szakkulturális szempontból teljesen elhanyagolt terület volt nemcsak Erdély, hanem a felvidék és a vajdaság is. Szaklap nem jelent meg e területeken s Magyarországból csak körülményesen lehetett szaklapot átvinni. De a tanulni vágyó nyomdászság nálunk is, ott is szinte áhította a szaklapot, amelyet a Magyar Grafikában leltek fel. Krizsó kolléga vállalta a hálátlan feladatot, hogy lapunkat rendkívüli kockázatok árán is átviszi és elterjeszti Erdélyben. Vállalt feladatának emberül megfelelt: nem telt bele két esztendő, lapunk külföldi olvasóinak száma magasabbra szökött fel a belföldi piac felvevőképességénél. Nagy munka volt ez, minden dicséretet megérdemlő szakkulturális apostolkodás, amely erős alapokon építette fel lapunk kolozsvári kiadóhivatali szervezetét s fölöslegessé tette előző bécsi és berlini képviseleteinket.

Sajnos, az időközben mindinkább leromló gazdasági állapotok a Magyar Grafika eme megdönthetetlennek vélt erős szervezetét is kikezdték s a nehézségekkel Krizsó Kálmán szívós, makacs küzdeniakarása sem tudott megbirkózni. Munkája lassan-lassan omladozni kezdett, hogy végül csak a romjai maradjanak fenn, amelyek a középkori várromokhoz hasonlatosan, emlékeztessenek a Magyar Grafika fénykorára, amikor nemcsak szakkulturális jelentőségben, de anyagi szempontból is egyike volt a legjobban adminisztrált nyomdaipari szaklapoknak.

Ez a tündöklés és fény — sajnos — a múlté s talán Krizsó-

Hatvani Károly

A magyar könyvnyomdászat őskora

Gulyás Pál, a budapesti egyetem tanára, most tette közzé nagyszabású művét: A könyvnyomtatás Magyarországon, a XV. és XVI. században. A nyomdászat kezdetének története izgató témája mindazoknak, akik Gutenberg mesterségét űzik. De nemcsak nekik, akiket a nryomtatott könyvhöz bármilyen kapcsolat fűz — és van-e ma már írni, olvasni tudó ember, akinek ilyen kapcsolatai nincsenek — kegyeletes érdeklődéssel olvassa azoknak históriáját, akik az utolsó évezred e legnagyobb kulturális ajándékával megajándékozták az emberiséget.

Gutenberg és társai tulajdonképpen találmányuknál teljesen gazdasági meggondolásokból indultak ki. Ők a kelendő könyveket az akkor szokásos írott formájukban akarták ép oly szép kivitelben, mint a kézírás, de jelentékenyen olcsóbb előállítási áron forgalomba hozni. Hogy mennyire a vállalkozói nézőpont volt előtérben az ősnyomtatás korában, bizonyítja azt, hogy Mainzon kívül a nyomtatás első időszakának gócpontjai a kereskedelmi forgalom gócpontjai lettek. Az írni, olvasni tudás terjedése a humanisztikus műveltség terjedésével természetesen előfeltétele volt a könyvkereslet fejlődésének, ép úgy, mint a könyvnyomtatás XVI. századbeli nagyarányú elterjedettsége a reformációnak volt köszönhető, amelynek sorsa szorosan össze volt forrva a könyvnyomdászat elterjedettségének sorsával.

Hazánkban a könyvnyomtatás alig egy emberöltővel ennek feltalálása után jutott el. Ez az első lépés is nem annyira gazdasági megfontolásokból, mint egy mecénás áldozatkészségéből jött létre. Karai László budai prépost ugyanis, mint Mátyás király követe, a pápai udvarba ment és Rómában megismerkedett a könyvnyomtatás művészetével. Az ott dolgozó német könyvnyomdászok egyik segédjét: Hess Andrást rábírta, hogy Budán telepedjék le, a költségek fedezését magára vállalta, így kezdhette meg munkáját 1472-ben az első magyar sajtó. Első terméke: a „Budai krónika" 1473 pünkösdjén jelent meg. Nem tudjuk, mikor szűnt meg Hess András nyomdája. Érdekes megjegyezni, hogy már az első magyar nyomdász — római hatás alatt — antiqua betűket használt, amely később a magyarnyelvű nyomtatványokra is állandóan használatban maradt. A fraktur betűk Magyarországon sem latin, sem magyarnyelvű nyomtatványra állandóan fel nem használtattak.

A budai nyomda megszűnte után, több mint egy fél évszázadon át Magyarországon nem nyomtattak könyvet. És a könyvnyomtatás újjászületése lényegileg megint nem gazdasági rugóknak köszönhető, hanem első helyen a reformáció elterjedésével van szerves kapcsolatban. Közben a hazai könyvszükségletet külföldön fedezték és külföldön értékesítette mesterségbeli tudását nem egy magyar könyvnyomtató. Még a kurzív betű feltalálójának, Aldus Manutiusnak műhelyében is dolgozott egy magyar betűöntő: Jacopo Ungaro o Tedesco.

A XVI. században az első magyarországi nyomda felállítása az erdélyi szászság nevéhez fűződik és 1529-ben Trapoldner Lukács alapította, utóda Heusler Márton, majd Fabritius János volt és a város tulajdonába átment antiqua, fraktur és ciril betűkkel felszerelt sajtó 1598-ig állott fenn. A reformáció nagy szellemi áramlata volt Honterus János brassói műhelye (1535—1594) megalapításának rugója. Baselben tanulta meg mesterségét és járatosságát a fametszésben, onnan hozta magával felszerelését. Gulyás azt mondja róla, gy „túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy olyan előkelő íz- el kiállított tankönyvek, minő teszem azt Cato erkölcsi ichonjai — hogy csak találomra ragadjunk ki egy át — azóta sem kerültek a magyar gyermekek kezébe". Egyik utódja, Szebeni Nyírő János nyomtatta ki az első brassói magyarnyelvű nyomtatványt, „Fons vitae, az élet kútfeje" című épületes könyvet, 1580 körül. A harmadik magyar nyomda a Dunántúlon működött, Nádasdy Tamás bőkezűségének köszönhetve felállítását, Ujszigeten, Vasmegyében (1533—37-től 1541-ig). Sylvester János volt a nyomda szellemi irányítója, ott nyomták ki nyelvtanát és az új testamentumot. Az antiqua, fraktur betűkön kívül görög és héber betűi is voltak.

Legjelentékenyebb hatással a negyedik magyar nyomda, Hoffgreff György és Heltai Gáspár kolozsvári nyomdája volt. Ez eredetileg Hoffgreff osztatlan tulajdonában volt és Heltai 1550 május 14-ike után társult be. A közös vállalkozás első terméke — egy latin értekezés mellett — Heltai kátéjának magyarnyelvű kiadása volt, amelyet csakhamar követett Mózes öt könyvének magyar fordítása. Több magyar könyv jelent meg azután ebben a nagyfontosságú nyomdában, valamennyi antiqua betűvel nyomva, bár a nyomdának fraktur készlete is volt, amelyet a német szövegek kinyomására használt föl. A tulajdonképpeni szakember Hoffgreff volt és az ötvenes években, mikor a két társ összekülönbözött, a nyomda meg is sínylette a szakszerű vezetés hiányát. 1559-ben Hoffgreff meghalt, vagy elhagyta Kolozsvárt és a nyomda teljesen a Heltai Gáspár kezébe került. 1569-ben hozta ki első kolozsvári kalendáriumát. Gyakran fordult elő nyomdájában az ikerpéldányok esete, amelyek egy és ugyanazon nyomtatványnak változott szövegét mutatják, csiszolások, korrekturák, amelyeket nyomtatás közben eszközölt még Heltai. Annál is inkább, mert „Heltai szorosabb értelemben vett könyvnyomtató munkásságot sohasem fejtett ki, hanem csupán korrektori munkát végzett a kolozsvári tipográfiában, amelynek tulajdonosa és szellemi vezetője volt". 1574-ben vagy 75-ben halt meg, a „Chronica az magyaroknac dolgairól" című mű nyomása közben. Életében 22 magyar, 22 latin és 1 görög munkát nyomtak. A magyar munkák 2771, a latinok pedig csak 1929 levélszámot öleltek fel, tehát a nyomda munkásságának túlnyomó nagy része

The Studio Ltd. London

Hungarian Correspondent:
Rosner Károly • Budapest V, Csanády ucca

LUDVIG JÓZSEF
ÉREMVERŐ MŰINTÉZETE ÉS BRONZÁRUGYÁRA
BUDAPEST VIII. KERÜLET, THÉK ENDRE UCCA 44
A HONVÉDELMI MINISZTÉRIUM, A MUSZ, AZ MLSZ, A KISOSZ STB. SZÁLLÍTÓJA
KITÜNTETVE TÖBB EZÜST ÉS ARANYÉREMMEL

MAGYAR KÖNYV- ÉS REKLÁMMŰVÉSZEK TÁRSASÁGA
BUDAPEST VI, LENDVAY UCCA 25. TELEFON: 23-7-28

Levélpapírfejek: Fent: Herschkovits Dezső; középen Szántó Tibor; lent: Horváth Ferenc

Jacopus Blaxii Andreae

Lood

Delb

Ungar Ed

f. 41. l.

fg 14

III. 9

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnö

8. sorsz. Műhelyi min

Jacott

11555.

Bem József.

Térdig, katonai egyenruhában, vállravetett prémes köpenynyel és keztyűs kezével az ágyura támaszkodva van ábrázolva. Felirata

a kép alatt: LE GÉNÉRAL BEM
Commandant de l'armée Hongroise en Transylvanie
alól középütt: 51 és Imp. Lith. de Cattier
legalól balra: New-York-pubd by Goupil, Vibert & Co, 289, broadway,
középütt: Paris-GOUPIL, VIBERT & Cie, éditeurs
és jobbra: aláirásának mása alatt: London-pubd. by E. Gambart & Co, 25, Berners St, Oxs St.

Kőnyomat chinai papiroson, ~~mérete~~ magassága 22.5 cm.

Sz. n. 254-912
642-912-3
Át. lelt. 8332.

11554

Dembinsky Henrik.

Térdig, katonai egyenruhában, mellén rendjelekkel és asztal mellett állva van ábrázolva. Kezeit karbatéve tartja. Az asztalon pedig térrajz, körző és távcső van. A hegyes háttérben tábori sátrak látszanak. Felirata ~~a kép~~ a kép alatt: LE GÉNÉRAL HENRI DEMBINSKI
Commandant d'un des Corps de l'Armée Hongroise
oldalt balról: J. Jacott
jobbról: Imp. Lith. de Cattier
alól középütt 44 és Dessiné d'après nature par Kurovszky, lith. par Jacott,
legalól balra: New-York-pubd. by Goupil, Vibert & Co. 289, broadway,
középütt: Paris-GOUPIL, VIBERT & Cie, éditeurs.
jobbra aláírásának mása alatt: London-pubd. by E. Gambart & Co. 25, Berners St., Oxf. St.

L 8

Könyomat chinai papiroson, magassága 23.5 cm.

Sz. n. 253-912
642-912-2
Át. lelt. 8331.

11564.

Jacott:

Kossuth Lajos.

Térdig, állva, kissé jobbrafordultan és díszmagyarban van ábrázolva. Bal kezével az asztalra tett térképre támaszkodik. Felirata a kép alatt:

KOSSUTH
Président du Comité de défense de Hongrie

ettől jobbra aláírásának másaképp: Kossuth Lajos.
alól balra: Imp.Lith.de Cattier
jobbra: Jacott.
középütt: 42 és Dessiné d'après nature par Kurowski,
lith. par Jacott
legalól balra: New-York-Pubd bey Goupil,Vibert & Co,289 broadway.
középütt: Paris-GOUPIL,VIBERT & Cie,éditeurs
jobbra: London-pubd by E.Gambart & Co,25.Berners St.Oxf.St.

Kőnyomat chinai papiroson, magassága 23.5 cm.

Sz.n,289-912
1298-912-2
Át.lelt.8529.

(Jacob?

11532

Bem tábornok.

Csaknem térdig, kissé jobbrafordultan és ágyura támaszkodva van ábrázolva. Öltözete: egyenruha vállravetett prémes mentével, szolgálati jelvénnyel és oldalán karddal. Felirata a kép alatt:

LE GÉNÉRAL BEM
Commandant de l'armee Hongroise en Transylvanie

ezután jobbról alá ~~aláírásának~~ másakép: JBem.
alól középütt: 51 és Imp. Lith. de Cattier
legalól balra: New-York pubd by Goupil, Vibert & Co 289, broadway
középütt: Paris GOUPIL VIBERT & Cie éditeurs.
jobbra: London publ. by E. Gambart & Co, 25. Berners St. Oxf. St.

Könyomat chinai papiroson, magassága az alaknak 22.8 cm.

Szn. 64-911
850-911-9
Át. lelt. 4488.

Jáczi Olga.

A Crepel Autógyár Képzőművészeti Szabadiskola I. tárlatán „Tájkép"-ével szerepelt.

(repro.)

Fényszóró, 1951. Máj. 19.

MDK

Jaczyg György
mérnök

1805-ben /igy irja és nem 1803 !/ Esztergom vármegyei térképe.

223.lap.

Repr: Jaczig György térképe Esztergom vármegyéről. 1803. /sic!/

221.l. 13. kép.

Részlet a Jaczyg-féle 1803. évi térképről: Marotpuszta területén két rom /rudera/megjelölésével.

222.l. 14. kép.

Zolnay László:Esztergomi érsekek palotái a középkorban.
Művészettörténeti Tanulmányok.Bp.1961.201-228.l.

Jacquard, Martin

a bécsi gobelinek
egyik kivitelezője Nan-
cyban Charles Her-
bel (1566–1702) ?
kartonjai után.

Ambesata 96-1.

Jacques de Hongrie

szobrász a XIV. században.

A bretagnei Louannec templomában Szent Ivó (+1303) sírja fölé emelt gazdagdíszü kiemléket fenti kézitette. Hogy budai volt e, még nincs eldöntve.

Genthon István: Budai emlékek szerte a világban. Budapest, 1946. 25 gal.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

JACQUES (TÓTH Imre)

JACQUES(TÓTH Imre): Metafizikai kollázsok : Meta-kommentár. = Liget, 5, 1992, 2. 76 - 80. ill.

éneti Inzézet könyvtára részére
megvételre:

us iskoláinak történetéből.	20. -
lle Wittenberg. Berlin,	50. -
yer, 1979	50. -
ismus in Ungarn. Stuttgart,	200. -
.,NPI, 1981	200. -
89	300. -
nebrg, 1985	400. -
1982	800. -
ürnberg. Nürnberg, 1979	400. -
	50. -
e Kirche in Ungarn. Erlan-	400. -
77	100. -
rg, 1980	50. -
rk. Graz, 1979	20. -

Jajczay János dr
Szinyei Társaság meghivott tagja
Szinyei Társaság VII. kiállitása
Nemzeti Szalon, 1940. jan.febr.

76. kép. *Gaddi, Taddeo: Madonna szentekkel.*

225—226. l. (Francesco di Giorgio.) — Van Marle, X. kötet, Hága. 1928., 378. l. (Andrea del Castagno isk.) — Benesch Belved, 70. l. (Niccolò Alunno.) — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 1. szám, — Gerevich IPGY, 95. l. — Berti-Toesca, 947. l. (Képe 946. l.) (Matteo di Giovanni.) — Esztergom. MM, IX., 1933., 61. l. — Lepold—Lippay 55. l.

Assisi Szent Ferenc

Tondo, fa, tempera, átm. 21 cm.

A kölni Ramboux- és az Ipolyi-gyüjteményből. Ramboux 162. szám. (Neroccio.) — Lepold-Lippay 55. l.

Szent János evangelista

Fa, tempera, 20·5 × 16 cm.
Gerevich PA, 225. l. (Vecchietta.) — Lepold—Lippay 55. l.

7

MDK

Jajczay János

Szépmüvészet 1941. 12. sz.

MDK

Jajczay János dr.

Jajczay J.dr.: Rézkarcolók a N. Szalonban. Élet
1935. jun. 30. 541.1.

Jefferey Jones Dr.

MDK

Jajczay János

Jajczay J. és Gyöngyösi Nándor dr.: Budapest szobrai az utolsó tiz évben. Képzőművészet 1931. 42. sz. 153.l.

MDK

Jajczay János

Jajczay János: Vidovszky Béla. Magyar Müvészet 1935. 11. sz. 321-329.l.

Jajczay János dr.

A Goethe-irodalom magyar bibliográfiájának szerkesztésében vett részt.

Ujság, 932.III.27.

Fajczay János dr.

Képzőművészet c. folyóiratban cikket írt.

NM. 932. VI. 19.

MDK

Jajczay János

Jajczay Janos: Mai magyar egyhazművészet c. könyve.

-yy- : Jajczay Janos

Magyar Művészet, 1938. 255.l.

MDK

Jajczay János

A művészet hódolata az eucharisztia előtt c. könyve. (Szent István Társulat, Bpest. 20 szövegoldal, 114.illusztr.)

A megszentelt Pest-Buda c. könyve. (Szent István Társulat, Bpest. 1938. 82 szövegoldal, 87 kép.)

Thurzó Gábor: Jajczay János

Magyar Művészet, 1938. 255, 256.l.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Könyvvilág

Jajczay János
1021

Jajczay János: Karácsony a festészetben c. albumából. Corvina. 14 oldal + 45 színes tábla, kötve 142 Ft

szépet

gyekeznek megszüntetni. Nevezetesen azt, hogy a kortárs magyar képzőművészetet a közönség közelebbről megismerhesse; az alkotók munkásságáról, legfontosabb műveikről elemző és értékelő leírások segítségével tájékozódjék.

A művészeti stílusok és nemzedékek különböző vonulatait képviselő festők, szobrászok, iparművészek és építészek szerepelnek ebben a sorozatban, amely az eddigi évi négy kötettel szemben 1974-től évi nyolc kötettel jelentkezik. Jóllehet, ez a mennyiség még mindig nem túl sok az évtizedek alatt felgyülemlett adósság törlesztésére, de bizonyítja, hogy a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata — ezzel az alkalmas időpontban elindított sorozattal — fel tudta kelteni a közönség érdeklődését, ami alapjául szolgálhat a további sikeres munkának.

Pásztói Margit

uzamok

A szigorúan csak a tényekre apelláló, de szenvedélyes hangú vádbeszéd *azután* hangzik el, hogy az álom hajótörést szenvedett: Martin du Gard regénye húsz évvel *Az ismeretlen birtok* után fródott.

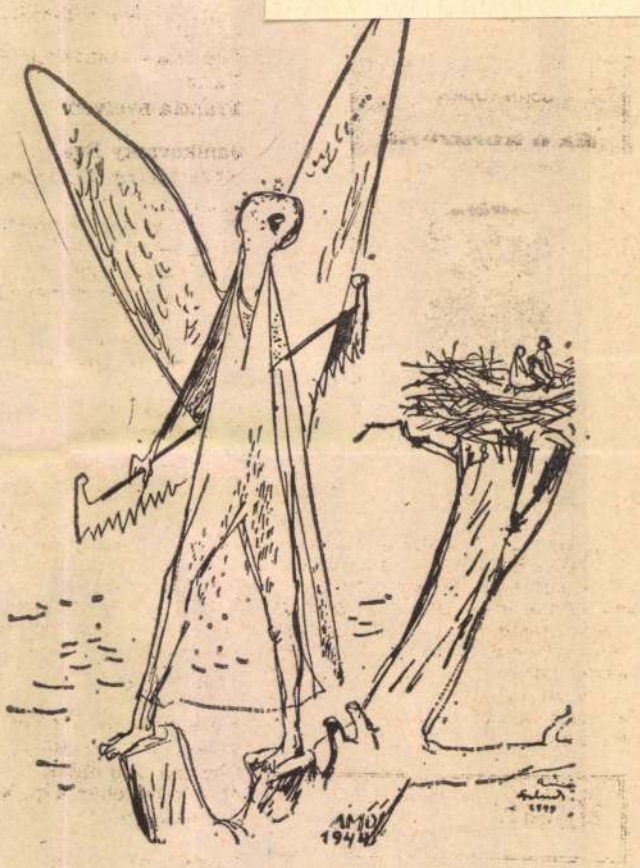

Ámos Imre szolnoki vázlatkönyvéből. Corvina. 160 oldal, kötve 28 Ft

Egy nagyszerű művész

Jajczay János, művészettörlénész-professzor

a közelmúltban elhúnyt Jajczay János „A korszerű magyar egyházművészet" c. tanulmánya – mely a Die christliche Kunst című münchenei folyóirat 1937. szept.-i számában jelent meg – egy szoborreprodukciót közöl, a mű címe „A szűz Máriának szóló üdvözlet angyala". A folyóirat közlése szerint a szobor alkotói Grantner Jenő és Mészáros László. (unlitve)

Vigilia, Budapest, 1976. dec. 854. old.

valóban ezt nyujtja, a rövid és pregnáns tanulmány mondataiból, megállapításaiból bepillanthatunk a katolikus egyházművészet egész területére.

Mik az Eucharisztia ábrázolásának fázisai és témái? Az első fázis és az első téma egybeesik: az őskereszténység kizárólag szimbolumokkal dolgozik. Katakombák falán jelennek meg a szemérmes jelképek, halak, kenyerek, szőlőtövek, bárányok, s innen jelentős lépés az utolsó vacsora vázlatos megjelenítése. Később nagyobb időszakaszok kedvelik az Ószövetségi előképek megjelenítését, majd az Újszövetség megfelelő jelenetei kerülnek sorra és a renaissance vallásos képzőművészetének egyik legfontosabb témája lesz az Utolsó vacsora. A következő etap — melynek azonban, mint valamennyi ábrázolási módnak, megvannak a korábbi elődjei is — a szentmise történetéből vett különösebb eucharisztikus jelenetek feldolgozása, nagy szentek és az apostolok élményei, ahonnan a barokk felé közeledőben mindjobban a theológiai szempontok megjelenítése kerül előtérbe, különösen Raffael és Rubens kísérleteiben.

Jajczay János könyve ezt a pályát nemcsak írásban mutatja be, hanem igen gazdag ikonográfiát is nyujt. Kötete az egyetlen ilyen témájú munka a képzőművészeti irodalomban, s jelentősége épp ezért igen nagy.

Thurzó Gábor

*

JAJCZAY JÁNOS: A MEGSZENTELT PEST-BUDA. (Szent István Társulat, Budapesten. 1938. 82 szövegoldal, 87 kép.) — „Egy városnak kulturális berendezését talán legjobban — ha szabad ezt a kifejezést használnunk — a kővévált imáról, a templomról olvashatjuk le" — írja *Jajczay* János s ezzel könyvének alapgondolatát mondja ki: a hajdani és mai Pest-Buda templomainak, klastromainak, oltárképeinek és vallásos szobrainak kapcsán teljes képet mutatni be a régi Pest-Budáról, az elmerült és csak egyes emlékekben élő magyar fővárosról. Nagyon érdekes és *Jajczay* János műtörténészi beállítottságára igen jellemző ez az alapgondolat, — *Jajczay* János nem elszigetelt részletkérdések tudósa és búvára akar lenni, hanem a részletkérdések segítségével mindig egy nagyobb műtörténeti egészről kíván megközelítően teljes képet adni. A megszentelt Pest-Buda nagy essay-je beszámol a főváros templomainak építéséről, templomainak elterjedéséről a kezdeti keresztény időktől máig. A város „megszentelt", katolikus jellegét templomai és klastromai a barokk időkben adták. Ami egyházi épület volt a török kiűzése előtt, alig nyujtott segítséget annak, aki a város megszentelt multját akarta látni a mában, élő emlékekben. *Jajczay* történeti áttekintése során felfedi ezeknek az elsősorban a budai parton, Buda várában épült szent helyeknek históriáját, elmondja az épületek átalakulását, de mindig úgy, hogy pontos kortörténetet is nyujt. A mult elmerült emlékeinek ebből a feleleventéséből — amely műtörténészi és írói munkának egyaránt kimagasló — különös édességgel emelkedik az olvasó elé a főváros multjának víziója. Könyvének ebben a részében *Jajczay* inkább feltevésekre volt utalva, — igazi feladata az, ahol a „magyar barokk"-ról (amelyet éppen egyházi emlékeiben állapít meg döntőn magyar jellegzetességűnek) ír és annak pest-budai megszentelt épületeiről. A történeti áttekintés, amelynek gyökere a római Pest-Buda romjaiba nyúlt le, koronájával a mába ér, Árkay Bertalan és Rimanóczy Gyula modern művészetéig. A templomok, klastromok történetét röviden kiegészíti az oltárképek és szobrok felvázolása, melyben *Jajczay* János kitűnő pest-budai vedutákról szóló tanulmánya revelálódik ismét minden értékével.

Hatalmas illusztrációs anyag egészíti ki ezt az úttörő könyvet, ékes segítséget nyujtva annak, aki a megszentelt Pest-Buda történetét olvasta át. A sok ismertebb illusztráció között (templomok, oltárok, szobrok) különös figyelmet érdemelnek az oltárképek vedutáinak, néhány egykori metszetnek és a várbeli Szentháromság-szobor részeinek közlése.

Thurzó Gábor

Főszerkesztő (1925—1935): Dr. Majovszky Pál

Felelős szerkesztő: Dr. Oltványi-Ártinger Imre

Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla

Felelős kiadó: Török Sándor

Magyar Művészet. 1938. 7—8. szám. Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. I.

Nyomatott a Lorilleux Ch. és Tsa gyár festékével

Az Athenaeum r.-t. mély- és könyvnyomása

is új arculata támadt: a világ tisztán optikai tüneménnyé vált.

Tisztán optikai tünemény: ez az egyetlen pont, amelyen Tolnay véleményünk szerint egy foknyira téves fogalommal él. Bosch legfürgébb, legtűnékenyebb káprázataiban is sokkal több a hierarchikus kompozíciós kötöttség, a rejtelmes lelki háttér és az erkölcsi célzat, semhogy olyan fogalommal jelölhetnők őket, amely csak a XIX. század pusztán érzéklő impresszionizmusát illeti.

Ám ez a kis tévedés valójában szóra sem érdemes. Tolnay Károly könyvében sok az új gondolat, a távoli vonatkoztatás, de a szellemileg nagytávlatú, eredeti koncepció igen szorgalmas részletkutatáson és beható mérlegelésen alapul. Erről nemcsak maga a tanulmány és a jegyzetek tömege, de a nagyon gondos catalogue raisonné is tanuskodik, amely különben több ponton M. J. Friedländer katalógusától eltérően regisztrálja a festményeket és rajzokat. A szerző stíluskritikája mesterien pontos és finom, okfejtése világos. Végül, de nem utolsó sorban, az is kiváló erénye ennek a jelentős munkának, hogy francia szövege szépen és művészien van megírva. Bosch munkásságát 128 képmelléklet szemlélteti. *Kállai Ernő*

*

JAJCZAY JÁNOS: MAI MAGYAR EGYHÁZMŰVÉSZET. — A XIX. század stílusutánzatai, áltörténelmisége és tömegízléshez alkalmazkodása után a modern művészet a kísérletezések tapogatódzásaiból kibontakozva egy olyan új és monumentális stílust teremt, amely bízvást mérhető jelentőségben a nagy történelmi korszakok stílusaihoz: a gótikához, barokkhoz, stb. Talán soha nem éreztük ezt oly meggyőző erővel, mint *Jajczay Jánosnak Mai Magyar Egyházművészet* című könyvében. Jajczay a szakember alaposságával vezet végig az egyházművészet kétezeresztendős fejlődésén és részletesen kifejti azokat az okokat, amelyek a XIX. században, a természettudományos és homocentrikus gondolkodás virágkorában, az egyházművészet teljes elvértelenedéséhez vezettek. Ugyanily részletesen világít rá az egyházművészet új föllendülését biztosító tényezőkre is. Alkalmazott művészetnek mondja igen helyesen az egyházművészetet, de ehhez a megállapításához bizonyos megjegyzéseket kell hozzáfűznünk. A modern művészetben félreismerhetetlen az a törekvés, hogy a művész nem illusztrálni akar elsősorban, hanem *lényeget kifejezni*, azaz egy Madonna-szoborban például nem a külső hatásból indul ki, mint a XIX. század, hanem a szűzesség vagy fájdalom vagy anyaság „*lényegét*" akarja megragadni, éppen úgy mintahogy ugyanezt a törekvést a gótika vagy a barokk szobraiban látjuk. Ilyenformán ez a művészet azt fejezi ki: hogyan értelmezi és látja a mi korunk ezeket a „*fogalmakat*" és ezzel a művészet nemcsak hogy korszerű, hanem teljesíti a művészet legmagasabb hivatását is: *élet- és létértelmezéssé válik.* Ha a Mai Magyar Egyházművészet képeit nézzük, megerősítve látjuk a fönt mondottakat. Ez a művészet áhítatossága mellett és művészi nyelvében határozottan filozófikus értékű, és ha a jövő történetírója a mai kor lényegét akarja majd meghatározni, ezt legalább annyira teheti a modern művészet alapján, mint a kor filozófiája vagy irodalma nyomán. Akár Pátzay, Ohmann, akár Aba-Novák, Molnár C. Pál, akár az iparművészeti főiskola és iparrajziskola alkotásait nézzük, mindenütt a lényeg föltárásának ezt a hősies és filozófiai értékű törekvését látjuk.

Jajczay János könyve ennek a modern magyar egyházművészetnek első nagy és teljes seregszemléje, nagyjelentőségű ténye a magyar művészettörténetnek és monumentális fölvonulása egy oly művészetnek, amely hivatott arra, hogy a kor legmélyebb törekvéseit az örökkévaló szépség és igazság formáiban mutassa fel a jövő és az örökkévalóság számára.

—yy—

*

JAJCZAY JÁNOS: A MŰVÉSZET HÓDOLATA AZ EUCHARISZTIA ELŐTT. (Szent István Társulat, Budapesten. 20 szövegoldal, 114 illusztráció.) — Az Eucharisztia a titkok titka, a katolikus dogma legmélyebb és legdöntőbb csodája: Krisztus testté és vérévé változását foglalja magába, a Kenyér és a Bor fenséges színváltozását. A képzőművészetnek alig lehet megragadóbb és katolikusabb mondanivalója, mint az Eucharisztia csodájának méltó ábrázolása. Kis általánosítással és túlzással: az Eucharisztia az egyházművészet igazi témája, nála többet és szebbet, vallomásosabbat és alázatosabbat művész nem ábrázolhat. Az Eucharisztia ábrázolása amellett univerzális téma, — az Ó- és az Új-Szövetség jelenetei, a szentek élete, a theológia titkai kaphatnak általa festett vagy metszett képet. *Jajczay* János kitűnő könyve végigkíséri az Eucharisztia ábrázolásának egész folyamatát a kereszténység első idejének katakombái kísérleteitől a tizennyolcadik század végéig. Szem előtt tartja állandóan, hogy az Eucharisztia ábrázolása sarkalatos mondanivalója az egyházművészetnek, s tanulmánya így szinte nem a katolikus egyházművészetnek egy részkérdéséről, hanem szinte az egészről számol be. Egy csöppben a tenger: *Jajczay* János tanulmánya

Magyar Művészet 1938.

is új arculata támadt: a világ tisztán optikai tüneménnyé vált.

Tisztán optikai tünemény: ez az egyetlen pont, amelyen Tolnay véleményünk szerint egy fokonyira téves fogalommal él. Bosch legfürgébb, legtűnékenyebb káprázataiban is sokkal több a hierarchikus kompozíciós kötöttség, a rejtelmes lelki háttér és az erkölcsi célzat, semhogy olyan fogalommal jelölhetnők őket, amely csak a XIX. század pusztán érzéklő impresszionizmusát illeti.

Ám ez a kis tévedés valójában szóra sem érdemes. Tolnay Károly könyvében sok az új gondolat, a távoli vonatkoztatás, de a szellemileg nagytávlatú, eredeti koncepció igen szorgalmas részletkutatáson és beható mérlegelésen alapul. Erről nemcsak maga a tanulmány és a jegyzetek tömege, de a nagyon gondos catalogue raisonné is tanuskodik, amely különben több ponton M. J. Friedländer katalógusától eltérően regisztrálja a festményeket és rajzokat. A szerző stíluskritikája mesterien pontos és finom, okfejtése világos. Végül, de nem utolsó sorban, az is kiváló erénye ennek a jelentős munkának, hogy francia szövege szépen és művészien van megírva. Bosch munkásságát 128 képmelléklet szemlélteti. *Kállai Ernő*

*

JAJCZAY JÁNOS: MAI MAGYAR EGYHÁZMŰVÉSZET. — A XIX. század stílusutánzatai, áltörténelmisége és tömegízléshez alkalmazkodása után a modern művészet a kísérletezések tapogatódzásaiból kibontakozva egy olyan új és monumentális stílust teremt, amely bízvást mérhető jelentőségben a nagy történelmi korszakok stílusaihoz: a gótikához, barokkhoz, stb. Talán soha nem éreztük ezt oly meggyőző erővel, mint *Jajczay Jánosnak Mai Magyar Egyházművészet* című könyvében. Jajczay a szakember alaposságával vezet végig az egyházművészet kétezeresztendős fejlődésén és részletesen kifejti azokat az okokat, amelyek a XIX. században, a természettudományos és homocentrikus gondolkodás virágkorában, az egyházművészet teljes elvértelenedéséhez vezettek. Ugyanily részletesen világít rá az egyházművészet új föllendülését biztosító tényezőkre is. Alkalmazott művészetnek mondja igen helyesen az egyházművészetet, de ehhez a megállapításához bizonyos megjegyzéseket kell hozzáfűznünk. A modern művészetben félreismerhetetlen az a törekvés, hogy a művész nem illusztrálni akar elsősorban, hanem *lényeget kifejezni*, azaz egy Madonna-szoborban például nem a külső hatásból indul ki, mint a XIX. század, hanem a szűzesség vagy fájdalom vagy anyaság *„lényegét"* akarja megragadni, éppen úgy mintahogy ugyanezt a törekvést a gótika vagy a barokk szobraiban látjuk. Ilyenformán ez a művészet azt fejezi ki: hogyan értelmezi és látja a mi korunk ezeket a *„fogalmakat"* és ezzel a művészet nemcsak hogy korszerű, hanem teljesíti a művészet legmagasabb hivatását is: *élet- és létértelmezéssé válik.* Ha a Mai Magyar Egyházművészet képeit nézzük, megerősítve látjuk a fönt mondottakat. Ez a művészet áhítatossága mellett és művészi nyelvében határozottan filozófikus értékű, és ha a jövő történetírója a mai kor lényegét akarja majd meghatározni, ezt legalább annyira teheti a modern művészet alapján, mint a kor filozófiája vagy irodalma nyomán. Akár Pátzay, Ohmann, akár Aba-Novák, Molnár C. Pál, akár az iparművészeti főiskola és iparrajziskola alkotásait nézzük, mindenütt a lényeg föltárásának ezt a hősies és filozófiai értékű törekvését látjuk.

Jajczay János könyve ennek a modern magyar egyházművészetnek első nagy és teljes seregszemléje, nagyjelentőségű ténye a magyar művészettörténetnek és monumentális fölvonulása egy oly művészetnek, amely hivatott arra, hogy a kor legmélyebb törekvéseit az örökkévaló szépség és igazság formáiban mutassa fel a jövő és az örökkévalóság számára.

—yy—

*

JAJCZAY JÁNOS: A MŰVÉSZET HÓDOLATA AZ EUCHARISZTIA ELŐTT. (Szent István Társulat, Budapesten. 20 szövegoldal, 114 illusztráció.) — Az Eucharisztia a titkok titka, a katolikus dogma legmélyebb és legdöntőbb csodája: Krisztus testté és vérévé változását foglalja magába, a Kenyér és a Bor fenséges színváltozását. A képzőművészetnek alig lehet megragadóbb és katolikusabb mondanivalója, mint az Eucharisztia csodájának méltó ábrázolása. Kis általánosítással és túlzással: az Eucharisztia az egyházművészet igazi témája, nála többet és szebbet, vallomásosabbat és alázatosabbat művész nem ábrázolhat. Az Eucharisztia ábrázolása amellett univerzális téma, — az Ó- és az Új-Szövetség jelenetei, a szentek élete, a theológia titkai kaphatnak általa festett vagy metszett képet. *Jajczay* János kitűnő könyve végigkíséri az Eucharisztia ábrázolásának egész folyamatát a kereszténység első idejének katakombái kísérleteitől a tizennyolcadik század végéig. Szem előtt tartja állandóan, hogy az Eucharisztia ábrázolása sarkalatos mondanivalója az egyházművészetnek, s tanulmánya így szinte nem a katolikus egyházművészetnek egy részkérdéséről, hanem szinte az egészről számol be. Egy csöppben a tenger: *Jajczay* János tanulmánya

Magyar Művészet
1938

valóban ezt nyujtja, a rövid és pregnáns tanulmány mondataiból, megállapításaiból bepillanthatunk a katolikus egyházművészet egész területére.

Mik az Eucharisztia ábrázolásának fázisai és témái? Az első fázis és az első téma egybeesik: az őskereszténység kizárólag szimbolumokkal dolgozik. Katakombák falán jelennek meg a szemérmes jelképek, halak, kenyerek, szőlőtövek, bárányok, s innen jelentős lépés az utolsó vacsora vázlatos megjelenítése. Később nagyobb időszakaszok kedvelik az Ószövetségi előképek megjelenítését, majd az Újszövetség megfelelő jelenetei kerülnek sorra és a renaissance vallásos képzőművészetének egyik legfontosabb témája lesz az Utolsó vacsora. A következő etap — melynek azonban, mint valamennyi ábrázolási módnak, megvannak a korábbi elődjei is — a szentmise történetéből vett különösebb eucharisztikus jelenetek feldolgozása, nagy szentek és az apostolok élményei, ahonnan a barokk felé közeledőben mindjobban a theológiai szempontok megjelenítése kerül előtérbe, különösen Raffael és Rubens kísérleteiben.

Jajczay János könyve ezt a pályát nemcsak írásban mutatja be, hanem igen gazdag ikonográfiát is nyujt. Kötete az egyetlen ilyen témájú munka a képzőművészeti irodalomban, s jelentősége épp ezért igen nagy.

Thurzó Gábor

*

JAJCZAY JÁNOS: A MEGSZENTELT PEST-BUDA. (Szent István Társulat, Budapesten. 1938. 82 szövegoldal, 87 kép.) — „Egy városnak kulturális berendezését talán legjobban — ha szabad ezt a kifejezést használnunk — a kővévált imáról, a templomról olvashatjuk le" — írja *Jajczay* János s ezzel könyvének alapgondolatát mondja ki: a hajdani és mai Pest-Buda templomainak, klastromainak, oltárképeinek és vallásos szobrainak kapcsán teljes képet mutatni be a régi Pest-Budáról, az elmerült és csak egyes emlékekben élő magyar fővárosról. Nagyon érdekes és *Jajczay* János műtörténészi beállítottságára igen jellemző ez az alapgondolat, — *Jajczay* János nem elszigetelt részletkérdések tudósa és búvára akar lenni, hanem a részletkérdések segítségével mindig egy nagyobb műtörténeti egészről kíván megközelítően teljes képet adni. A megszentelt Pest-Buda nagy essay-je beszámol a főváros templomainak építéséről, templomainak elterjedéséről a kezdeti keresztény időktől máig. A város „megszentelt", katolikus jellegét templomai és klastromai a barokk időkben adták. Ami egyházi épület volt a török kiűzése előtt, alig nyujtott segítséget annak, aki a város megszentelt multját akarta látni a mában, élő emlékekben. *Jajczay* történeti áttekintése során felfedi ezeknek az elsősorban a budai parton, Buda várában épült szent helyeknek históriáját, elmondja az épületek átalakulását, de mindig úgy, hogy pontos kortörténetet is nyujt. A mult elmerült emlékeinek ebből a feleleventéséből — amely műtörténészi és írói munkának egyaránt kimagasló — különös édességgel emelkedik az olvasó elé a főváros multjának víziója. Könyvének ebben a részében *Jajczay* inkább feltevésekre volt utalva, — igazi feladata az, ahol a „magyar barokk"-ról (amelyet éppen egyházi emlékeiben állapít meg döntőn magyar jellegzetességűnek) ír és annak pest-budai megszentelt épületeiről. A történeti áttekintés, amelynek gyökere a római Pest-Buda romjaiba nyúlt le, koronájával a mába ér, Árkay Bertalan és Rimanóczy Gyula modern művészetéig. A templomok, klastromok történetét röviden kiegészíti az oltárképek és szobrok felvázolása, melyben *Jajczay* János kitűnő pest-budai vedutákról szóló tanulmánya revelálódik ismét minden értékével.

Hatalmas illusztrációs anyag egészíti ki ezt az úttörő könyvet, ékes segítséget nyujtva annak, aki a megszentelt Pest-Buda történetét olvasta át. A sok ismertebb illusztráció között (templomok, oltárok, szobrok) különös figyelmet érdemelnek az oltárképek vedutáinak, néhány egykori metszetnek és a várbeli Szentháromság-szobor részeinek közlése.

Thurzó Gábor

Főszerkesztő (1925—1935): Dr. Majovszky Pál

Felelős szerkesztő: Dr. Oltványi-Ártinger Imre

Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla

Felelős kiadó: Török Sándor

Magyar Művészet. 1938. 7—8. szám. Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. I.

Nyomatott a Lorilleux Ch. és Tsa gyár festékével

Az Athenaeum r.-t. mély- és könyvnyomása

Jajczay János

Pesti Hirlap

1938. máj. 22

— **A Mai Magyar Egyházművészet.** A XIX. század materializmusa és a XX. század elejének kisérletezései után a mai uj, monumentális stilus kialakulásában vezető és irányitó szerep az egyházművészetnek jutott. Ha valaki a modern magyar épitészet eredményei után érdeklődik, a klasszikus példát sokkal előbb megtalálja most épült templomainkban, mint középületeinkben. A mai magyar egyházművészet egyértelmü a modern magyar művészettel. Legjobb művészeink legszebb művei éppen a hit áldozatából fakadnak. Ezt bizonyitja *Jajczay János* szép műve, a *„Mai Magyar Egyházművészet"*, amely most került a könyvpiacra. Ez a könyv — amelynek kiállitása minden tekintetben méltó és megfelelő a belső tartalmához — felöleli a magyar egyházművészet egész területét. Tökéletes, kitünően sikerült másolatokban mutatja be az uj művészet törekvéseit, a mai épitészet, szobrászat, festészet és iparművészet alkotásait. Összeállitása is mintaszerü. A pompás kötet, amely bizonyára nagy sikerre és elismerésre számithat, a Révai Irodalmi Intézet és Nyomda kiadása.

Bizonytalan idő, közeledik Orbán

A mult vasárnapi meleg déli légáramlás által biztositott szép idővel szemben a mostani egyáltalában nem biztat állandósággal. Bár most is szombaton meleg, subtropikus levegő árasztotta el nem csak hazánkat, de a Kárpátoktól északra és keletre lévő országokat is, mégis az Alpok vidékéig és Olaszország felé is leáramló hüvösebb óceáni légtömegek igen bizonytalanná teszik az időjárást.

Ezek a hüvösebb légtömegek már mult vasárnap is feltüntek Európa északnyugati határán, de csak egy kis töredékük tudott a hét közepén hazánkba előrejutni. Ez volt az oka az áldásos esőnek, amely pénteken hullott.

Most azonban a hüvös óceáni légtömegek, mint fentebb mondtuk, már Európa nyugati felét egészen hatalmukba keritették, tehát közelebb vannak hozzánk, mint mult vasárnap. Ilymódon az Alpok vidéke és hazánk között nagy a hőmérsékleti ellentét, ami könnyen zivatarok kiséretében a helyzet felborulásához vezethet. Ezt erős szél, néhány helyen jégeső, majd lehülés követi.

Csak az időpont, amelyben ez bekövetkezik, nagyon bizonytalan. A hüvös levegő felénk áramlását megakadályozó örvénylés Olaszország fölött már három napja ott vesztegel és a hüvös levegőt áramrendszerével a Földközitenger felé hajtja, felénk pedig a meleg délit hozza. Ennek az örvénylésnek a megmozdulásától függ, hogy már vasárnap kiterjeszkedik-e az időromlás az egész országra, vagy pedig csak a Dunántúlt éri el, mint legközelebb fekvőt. Elsősorban a zivatarokkal kell számolni. A hüvösebb levegő előretörésével kapcsolatban eszünkbe jut Orbán. A néphitnek esetleg igaza lesz, még akkor is, ha korábban jön.

Wieland Frigyes

Egy lengyel marxista szakszervezeti elnök az utcán lelőtt két nemzeti demokratát

Varsóból jelentik: Mint a *Gonieo* jelenti, *Dembicában* az ottani marxista szakszervezet elnöke *nyilt utcán lelőtt két nemzeti demokratát*. A merénylő lakásán a rendőrség nagymennyiségü *kommunista propagandaanyagot* talált.

— **Felhivás.** Az esztergomi bencés gimnázium a Szentév folyamán augusztus ünnepi hetében (agusztus 15—20.) az intézet egész multját feltüntető nagy pedagógiai- és könyvtárkiállitást rendez. Az intézet igazgatósága tisztelettel kéri irodalmi munkásságot kifejtett volt növendékeit (illetőleg hozzátartozóit), hogy irodalmi müveiket (könyv, cikkek, értekezések, stb.) e kiállitásra elküldeni sziveskedjenek.

Fűzők melltartók és haskötők rendkivül olcsón. Luxus-fehérnemüek
KŐSZEGI R. fűzőspecialista Rákóczi-ut 9

HÁZASSÁG

Kallaus Kamilla okl. tanitónő és *Károlyi* Sándor székesfővárosi tanár május 21-én Budapesten tartották esküvőjüket. (Minden külön értesités helyett.)

Bánhidy Margit dr. és *Mester* Bertalan dr. május 21-én, szombaton este 7 órakor tartották esküvőjüket Budapesten a lazaristák Nagyboldogasszony-uti kápolnájában.

— **Olcsó kalapot Skriványtól.**

— **A személyhajójáratok korlátozása a május 26-iki eucharisztikus hajókörmenet idején.** A Magyar Folyam- és Tengerhajózási rt. igazgatósága közli, hogy a május hó 26-án tartandó eucharisztikus hajókörmenet tartamára a személyhajók forgalmában a következő korlátozó intézkedéseket lépteti életbe: Az Esztergomból 17 órakor induló személyhajó, valamint a Nagymarosról 18 óra 40 perckor induló csavargőzös Budapest—Pálffy-téren utját befejezi. A mohácsi személyhajó Budapest Eskü-térről a menetrendben megállapitott indulási idővel szemben egy órával később, azaz 23 órakor indul. A „Zsófia" sétahajó járatai május hó 26-án elmaradnak. A Budapest Szent Gellért-tér és a Pünkösd-fürdő közötti helyi hajóforgalomban a következő korlátozások lépnek életbe: A Szent Gellért-térről 20 és 21 órakor, valamint a Pünkösd-fürdőről 19 óra 40 és 20 óra 40 percker esedékes csavargőzös-járatok elmaradnak. A Szent Gellért-térről 19 órakor, Pünkösdfürdőről 17 óra 40 és 18 óra 40 perckor esedékes járatban közlekedő csavargőzös a vigadótéri állomást nem érinti. Végül a Szent Gellért-térről 19 óra 30 perckor és Margitsziget-strandfürdőtől 20 óra 10 perckor esedékes motoros helyihajójárat a fenti napon elmarad. Tekintettel arra, hogy május 26-án a helyihajójáratok süritésére tartalék gőzösök nem állnak rendelkezésre, kéri a *MFTR* a t. utazóközönséget, hogy a helyihajók igénybevételét a délutáni órákban a lehetőség szerint mérsékelni sziveskedjék.

Napsugár öltöny
Ez a ruha (sacco és nadrág) garantált **gyapjuszövetből** és a tölünk megszokott **kitünő szabásban és kidolgozásban** készült. Praktikus, elegáns, divatos, nem gyürődik és nem fényesedik..... P **60**
HELLER uri szabó — finom férfiruhák szaküzlete Rákóczi-ut 13. szám

— **Eckhardt Tibor megrágalmazásáért egyhónapi fogházra itéltek egy celldömölki cikkirót.** *Szombathelyről* jelentik: Az itteni törvényszék *Manuszy*-tanácsa szombaton tárgyalta *Eckhardt* Tibornak, a független kisgazdapárt vezérének *Virág* Imre, a *Celldömölki Hirlap* munkatársa ellen inditott sajtórágalmazási pörét. A vádirat szerint a *Celldömölki Hirlap* október 10-iki számának vezércikkében Virág Imre az Eckhardt-akció és a zsidók cimen többek között ilyeneket irt: „Állitjuk, hogy a dévaványi Eckhardt-akció nem egyéb szélhámosságnál" — majd: „Eckhardt Tibor következetesen balfelé tolódik. Ma már csak zsidó ujságnak hajlandó dolgozni". Eckhardt Tibor nem jelent meg a tárgyaláson, őt *Boros* Imre dr., a szombathelyi keresztény községi párt elnöke képviselte. Boros Imre hajlandó lett volna békés uton elintézni a pört, mivel azonban megbizójának erre nem volt utasitása, érdemi tárgyalásra került a sor. Virág Imre kihallgatása során hangoztatta, hogy személyében nem akarta megbántani Eckhardt Tibort. A pörbeszédek elhangzása után a bíróság sajtórágalmazásért egyhónapi fogházra itélte a vádlott cikkirót. Az itélet nem jogerős.

— **Tanügyi kiállitás Székesfehérvárott.** *Székesfehérvárról* jelentik: Vasárnap délben a kormányzó jelenlétében nyilik meg a székesfehérvári tanügyi kiállitás. A tankerületi kiállitást az ötszáz tagból álló intézetközi szavalókórus a *Himnusszal* nyitja meg. Beszédet mond *Balassa* Brunó tankerületi főigazgató, *Teleki* Pál gróf kultuszminiszter és *Hóman* Bálint, a város képviselője.

— **A jegyzők árvaház-egyesületének ünnepi játékai Tamásiban.** A *Jegyzők Országos Árvaház Egyesülete* javára a Tolna-megyei *Tamási nagyközség iskolánkivüli népmüvelődési bizottsága* a jubiláris Szent István-év és az eucharisztikus kongresszus alkalmából nagyszabásu ünnepi hetet rendez junius 26-tól julius 3-ig, amelynek rendezését *Brogli* József országgyülési képviselő, az árvaház főigazgatójának lelkes munkálkodásával a helybeli rendezőbizottság, élén kisszegényi *Szabó* Elemér dr. járási főszolgabiróval vezeti. Az ünnepi játékok diszvédnökei *József* Ferenc főherceg, *Teleki* Pál gróf és *Bornemisza* Géza miniszterek, *Esterházy* Pál herceg és *Esterházy* László herceg, fővédnökei *Makray* Lajos pápai kamarás, *Rajniss* Ferenc és *Brogli* József országgyülési képviselők lesznek. Tekintettel arra, hogy a tamási ünnepi játékokra a rendezőbizottság 57 százalékos kedvezményü kulturvonat beállitását kérelmezte, a rendezőbizottság ezuton is felkéri a jelentkezőket, hogy részvételi igényüket junius 15-ig levelezőlapon jelentsék be a *Tamási ünnepi játékok* rendezőbizottságának, Tamásiba (Tolna megye), hogy a rendezőbizottság az elszállásolásról is gondoskodhasson.

BELLEVUE SZÁLLODA gyönyörü terassza
és terme a közönség kedvelt uzsonázóhelye. Tánc. Miletin-jazz

— **„Kairó"** pehelykönnyü, gyürhetetlen nyári szövetruha. Az elegáns ur viselete a meleg napokon. Hozzáillő nyakkendővel együtt 48.50 pengő. Fehér M. Miksa, Károly király-ut 12.

1938 tl-pusu hálózati és telepes rádiókészülékek nagy választékban!
Barta és Társa VI., Podmaniczky-u. 39.
Márkás alkatrészek. Csövek, hangszórók legelőnyösebben!
Fiók: VII., Rákóczi-ut 30. sz., Nagydiófa-utca sarok.
Képes árjegyzéket díjtalanul küldünk!

— **Negyven-, ötven- és hatvanéves premontrei érettségi találkozó Gödöllőn.** Május 8-án, vasárnap érdekes találkozó szinhelye volt a premontrei rend gödöllői főgimnáziuma. Ezen a napon jöttek ugyanis össze azok az öreg diákok, akik huszonöt, negyven, ötven, sőt hatvan évvel ezelőtt érettségiztek a rend nagyváradi, rozsnyói és kassai gimnáziumában. A hatvanéves találkozón már csak hárman vettek részt: *Ladik* Gusztáv m. kir. titkos tanácsos, ny. belügyi államtitkár, *Istvánffy* Lajos dr. ny. kuriai tanácselnök és *Dobozy* Kálmán dr. Bihar vármegye volt árvaszéki ülnöke. Az ötvenévesekből is csak 9-en jelentek meg 44 érettségizett közül, 32-en már elhaltak, hárman pedig megszállt területen laknak. Megjelentek: *Lindenberger* János dr. pápai prelátus, apostoli kormányó, *Bozóky* Kálmán dr. ny. min. tanácsos, *Kvirsfeld* László dr. min. tan. ny. győri pénzügyigazgató, *Kránczly* Béla dr. ny. ezredorvos, *Böszörményi* Jenő ny. MÁG vezérigazgató, *Emődi* Aladár dr. ig. főorvos, *Simon* Norbert ny. müszaki főtanácsos, *Molnár* Béla magánzó, *Papp* Károly dr. ügyvéd. A negyvenévesek közül résztvettek *Kállay* Tibor dr. titkos tanácsos, volt pénzügyminiszter, *Suchy* József pápai prelátus, *Nevelős* Gyula ny. min. tanácsos, *Szentistvány* Béla külügymin. sajtófőnök; a huszonötéves találkozók közt ott volt *Hlatky* Endre rádió ig., *Ivanovich* Emil OTI igazgató és *Rege* Károly OMGE főtitkár stb.

A főgimnázium kápolnájában *Lindenberger* János apostoli kormányzó hálaadó szentmisét és Tedeum-ot mondott és rövid szent beszédben kegyelettel emlékezett meg az elhunyt tanárokról és társakról. *Mise alatt egy „ötvenéves találkozóra jött öreg diák" és egy most érettségit tett fiatal diák ministrált.* Szent mise után az „öreg diákok" az intézet tornatermében gyültek össze, ahol megjelentek *Gerinczy* Pál apát-prelátus vezetésével a premontrei kanonok-rend összes tanárai és a gimnázium jelenlegi növendékei. *Champier* István dr., a gödöllői gimnázium igazgatója gondolatokban gazdag, tartalmas beszédben üdvözölte a jubilánsokat, akik nem jelenhettek meg az idegen uralom alatt sinylődő Kassán, Nagyváradon és Rozsnyón, hanem itt adtak egymásnak találkozót. Az ünnepély után az egybegyültek kivonultak az intézet parkjában levő hősi halottak emlékművéhez és azt megkoszoruzták, majd a rendház temetőjébe mentek és ott szintén koszorut helyeztek el *Takács* Menyhért dr. prépost-prelátus sirjára.

— **Jubileum.** A magyar gyorsiróvilág képviselői szombaton ünnepelték *Polgárné* F. Paula gyorsiróiskolai igazgatónő negyedszázados jubileumát. *Polgárné* F. Paulát jubileuma alkalmából *Traeger* Ernő dr. miniszterelnökségi osztályfőnök, gyorsirási kormánybiztos és a magyar gyorsiróvilág számos előkelősége üdvözölte.

— **Olcsó kalapot Skriványtól.**

Idősebb embereknél, kiknek székletéte rendellenes és fájdalmas, sokszor már napi 3—4 evőkanál természetes **„Ferenc József"** keserüviz is meghozza a megfelelő bélkiürülést és a kielégitő anyageserét s igy jelentős megkönnyebbülést idéz elő. Kérdezze meg orvosát.

— **Keresztény orvostanhallgatónők majálisa.** Jólsikerült majálist rendeztek az orvostanhallgatónők. A *Grosz Hugonnay* Vilma dr. leánytörzs a városligeti Gundel-étteremben, ahol az állatkerti hangversenyeket szokták tartani, hangversennyel egybekötött majálist tartott. A mulatság este félkilenckor kezdődött. Az állatkerti bejáróknál fogadták a megjelent előkelőségeket a törzs tagjai, a törzsfő *Sikly* Kornélia és *Kuhár* Gabriella vezetésével. Az állatkerti szabadtéri szinpad előtt zsufolva volt a tér estélyiruhás fiatal leányokkal és fiatalemberekkel. Négyszáznál többen jelentek meg. Ott volt az egyetem tanári karának nagy része, minden kar képviseltette magát. A törzs patronája, *Hayniss* Elemér egyetemi tanár felesége nyitotta meg az előkelő névsort, jelen volt még *Huzella* Tivadar dr., *Orsós* Ferenc dr., *Scipiades* Elemér dr. feleségével, *Horka* István egyetemi tanár felesége, *Halász* Elemér tanár felesége. A fővárost *Felkay* Ferenc tanácsnok képviselte. A majálist hangverseny nyitotta meg. *Puszta* Sándor pap-költő verseit olvasta, utána *Scipiades* Katinka, *Gressné Stojanovich* Lili, *Wein* Gábor és *Teischler* Frigyes szerepeltek gordonka-, hegedü- és zongoraszámokkal. A konferanszié tisztét *Kánya* Tessza látta el szellemesen és kedvesen. *Hayniss* Elemérné elbeszélését, *Magtanultál ujra járni* koreográfiára átdolgozta *Torday* Alice. Végtelen kedves látványt nyujtot a sok üde, fiatal leány ebben a finom és drámai táncköltemányben. A hangversenyt tánc követte, jókedvvel, végkimerülésig. A mulatság egész reggelig tartott.

ESŐ ÉS **BALLON-KABÁT, RAGLÁN**
BRÜCK BÁLVÁNY-U. 2 (RIGLER mellett)
E hirdetés felmutatója 5% engedményt kap

Koholt nyilas propaganda vádja miatt letartóztatták a csehek a beregszászi magyar gimnázium több diákját

Kassáról jelentik: Az Anschluss óta a nemzeti szocialista mozgalom nemcsak a szudétanémetek körében fokozódik, hanem a tótok által lakott területek mellett, különösen Kárpátalján ölt egyre nagyobb méreteket. Néhány nappal ezelőtt a *Ceske Slovo* arról számolt be, hogy Zemplén, Ung, Ugocsa és Máramaros vármegyék területén óriási mennyiségben terjesztették a *„Szálasi 1938"* feliratu röpiratokat. A hatóságok annakidején lázas nyomozást inditottak, de a röplapterjesztőket nem sikerült elfogni. Később azután Huszt, Ungvár, majd pedig Beregszász utcáit szórták tele nyilaskeresztekkel, azonkivül Beregszászon a házak falait és a járdákat is nemzeti szocialista propagandakeresztekkel mázolták be. Az ungvári kormányzóság politikai osztálya külön nyomozó szervezetet létesitett a nemzeti szocialista propaganda elfojtására, de a horogkeresztfestőket ismételt razziák után sem sikerült leleplezni. Két nappal ezelőtt azután a beregszászi magyar és orosz gimnáziumban, amelynek 1200 tanulója van, csendőrkülönitmény jelent meg és az igazgatóval folytatott tanácskozás után több fiatal tanárt és az V., valamint VI. osztály számos növendékét *a legdurvább módszerek alkalmazása mellett arra akarták kényszeriteni, vallják be, hogy ők az értelmi szerzői a horogkeresztes falfestéseknek és utcamázolásoknak.* A diákok és tanárok természetesen tagadtak. Ezután az igazgató a tanári szobából eltávozott és miután a csendőrök a fiatal diákokkal magukra maradtak, nagy diadallal jelentették, hogy *Stern* Sándor és *Eisdörfer* Miksa VII. osztályu tanulók, akik egyébként a cionista cserkészcsapat tagjai, kézzelfogható bizonyitékokat szolgáltattak arra vonatkozólag, hogy *a magyar gimnázium VI. osztályának növendékei voltak a horogkeresztes propaganda terjesztői.* A diákokat nyomban letartóztatták és szüleik lakásán, miután a megejtett házkutatás nemleges eredménnyel végződött és a fiuk sem vallottak be semmit, az agent provokatörök szerepét játszó diáktársaik hamis vádaskodása alapján *mégis letartóztatták őket* és az ungvári kerületi bíróság fogházába kisérték, ahol a rendtörvény alapján inditottak ellenük eljárást.

(re.)

Templomok, képek, mesterek

A vallásos lélek az egyház történelmének kezdetétől fogva keresi azt a müvészi kifejező formát, amelyben a hit örök titkait tolmácsolhatja a hivők számára. Az őskeresztenység fábavésett primitiv szimbólumaitól a mai egyházmüvészetig hosszu ut vezet s az Egyháznak mindig meg volt az ereje hozzá, hogy korszerü müvészetet teremtsen. A müvészet nagy korszakaiban többnyire a vallásos müvészet stilusa volt az irányitó s egy-egy stilus legtökéletesebb alkotásait az illető kor egyházmüvészetében találjuk meg.

Igy van ez ma is. A XIX. század materializmusa és a XX. század elejének kisérletezései után egy uj, monumentális stilus megszületésének vagyunk tanui s ezen a téren a vezető és irányitó szerep az egyházmüvészeté. Ha valaki a modern magyar épitészet eredményei iránt érdeklődik, a klasszikus példát sokkal inkább találja meg a modern templomokban, egy Rimanóczy, Árkay, Kotsis Iván müveiben, mint uj középületeinkben. A mai magyar egyházmüvészet egyértelmü a modern magyar müvészettel és jellemző a mai kor spiritualis érdeklődésére, hogy legjobb müvészeink legszebb müvei éppen a hit áhitatából fakadnak.

A külföldi kiállitások sikerei meggyőzően igazolják ennek a müvészetnek az értékét s most minden külföldi sikernél döntőbben bizonyitja Jajczay János gyönyörü könyve, a „Mai Magyar Egyházmüvészet".

Ez a könyv a korszerü magyar egyházmüvészet egész területét bemutatja. Az olvasó maga előtt látja tökéletes reprodukciókban a modern épitészet, szobrászat, festészet és iparmüvészet alkotásait. A könyv kiállitása mindenben méltó tartalmához és jelentőségéhez. Összeállitása mintaszerü és ezt szerkesztőjének, Jajczay Jánosnak neve feltétlenül biztositja. Egyike volt ő az elsőknek, akik megértették az uj müvészet törekvéseit és akik harcoltak is ezért a müvészetért. Ez után a könyv után nem lehet kétséges az uj müvészet teljes diadala: müvészi értékén tul ebben áll a mü jelentősége. A mintaszerü kiállitás a Révai Irodalmi Intézet és Nyomda érdeme.

— **A fotografálás centenáriuma** alkalmából *Halmi* Béla udv. fényképészt a Daguerre-lánccal és aranyéremmel tüntette ki az ipartestület.

Harc egy téves térkép körül

A *Die Woche* cimü német folyóirat egyik legutóbbi számában hosszabb ismertető cikk keretében egy térképet közölt, amely Európát és Északafrika egy részét ábrázolja. A térkép egy magyarázó cikk mellé arra volt szánva, hogy bemutassa *az uj olasz világbirodalom európai anyaországát és északafrikai gyarmatát*. A térképen Olaszország és az afrikai gyarmat határain belüli rész fekete szinezéssel volt ellátva, a többi országoknál, mint amelyek a felhasznált téma szempontjából jelentéktelenek voltak, a határvonalakat csak *egyszerü tussvonallal* jelölték. Magyarország és Németország közötti határt jelentő vonal a rajzolásnál vagy a nyomásnál kissé *megcsuszott* és hirtelenjében ugylátszik, mintha a hegyes határszög átnyulna a Dunán is. Több magyar lap foglalkozott ezzel a térképüggyel és ugy tüntették fel a dolgot, mintha szándékosan rajzolt határvonalról lenne szó s a németek rajzolója a fél Dunántult bekebelezte volna Németországba. Német részről az első közlemények megjelenése után *hivatalos cáfolatot adtak ki* és megmagyarázták, hogy csupán *elrajzolásról*, illetve *a nyomásnál történt eltolódásról* lehet szó. Hogy a téves vonal egyszerü elnézésből vagy nyomási hibából származott, abból is látható, hogy *Lengyelország és Bulgária határvonalánál is hasonló eltolódások vannak*. Ebből látszik, hogy a *Woche* rajzolója nem szándékosan rajzolt el egy-egy országdarabot, két részt nem is a németek, hanem más szomszédos állam javára. Egyes magyar lapok a tévedés és elirás ilyen világos megállapithatása mellett még most is felhozzák és hánytorgatják ezt a hivatalos nyilatkozattal lezárt esetet. Az ilyen szempillantás alatt megállapitható tévedések állandó feszegetése *igazán nem szolgálja a két ország közötti baráti viszony érdekét*. A magyar sajtónak legszentebb feladata, hogy őrködjön a magyar integritás nagy gondolata felett, de ebben az esetben egyes lapok tulságosan messzire mennek a „védelem"-ben, amikor egy hivatalos és lojális nyilatkozat után sem akarják lezárni ezt az egyébként egészen jelentéktelen nyomdahiba-ügyet.

Szendy Károly polgármester kérése Budapest székesfőváros közönségéhez

Az eucharisztikus kongresszus előestéjén azzal a kéréssel fordult *Szendy* Károly polgármester a főváros közönségéhez, hogy az ünnepségek fényének emelése érdekében mindenki kövessen el minden lehetőséget.

A házak fellobogózása és az utcai ablakok feldiszitése mellett kivánatos, hogy az ünnepi események és körmenetek szinhelyén, valamint a Szentatya követének bevonulása utvonalán Budapest székesfőváros közönsége *vendégszeretetét és hódolatát juttassa kifejezésre*. A Szentatya követe *Pacelli* bibornok, pápai államtitkár május 23-án, hétfőn délelőtt 10 óra 30 perckor érkezik Budapestre, a keleti pályaudvarra, ahol Magyarország kormányzójának az élén a kormány, az egyházi és világi előkelőségek fogadják, majd a Baross-téren a Rákóczi-uton, az Erzsébet-körúton, a Mussolini-téren, az Andrássy-uton, a Gróf Tisza István-utcán, a Ferenc József-téren, a Lánchidon, a Clarc Ádám-téren, a Hunyady János-uton, a Disz-téren és a Tárnok-utcán át vonul a budavári koronázótemplomba. A Szentatya követe május 31-én, kedden délután hat órakor ugyanezen az utvonalon indul vissza székhelyére.

Letartóztattak egy csempészésen tettenért bécsi ékszerészt

A budapesti ügyészség *Spitz* Márton bécsi lakos, ékszerkereskedőt fizetési eszközökkel elkövetett visszaélés büntette miatt előzetes letartóztatásba helyezte, mert május 18-án Nagykanizsán a határszéli ellenőrzést teljesitő közegek tettenérték, amikor körülbelül *tizezer pengő* értékü, több darabból álló ékszert külföldre akart csempészni. A nyomozás még folyamatban van.

Megtakaritja előfizetésének diját ha a Magyarság kiiring. szelvényével vásárol!

HIREK

Székesfehérvár diszben várja a kormányzót

Székesfehérvárról jelentik: *Székesfehérvár* szombat reggelre teljes diszbe öltözött. A házakat fellobogózták, a vasut előtti teret ötholdnyi területen feltöltötték és közepén helyezték el a püspökutat. A felvonulási uton husz méter távolságra hatalmas árbocok állanak a magyar cimerrel és lobogóval, köztük pedig kisebb rudak a város és a vármegye cimerpajzsaival. A romkertben ötezer embert befogadó tribünöket épitettek. Már szombaton nagyon sok fiatal vitéz érkezett Székesfehérvárra.

A kormányzói pár vasárnap reggel háromnegyed 10 órakor érkezik Székesfehérvárra, ahol ünnepélyesen fogadják, majd négyesfogaton a romkertbe hajtatnak, ahol 10 órakor kezdődik a vitézzéavatás és 12 óráig tart. Onnan a kormányzó a *Horthy Miklós*-térre hajtat, ahol leteszi a Vitézi Székház alapkövét. Felesége ezalatt látogatást tesz a püspöki palotában, majd felavatja a Szent István elemi iskolát, megnyitja a tanügyi kiállitást, azután leteszi a szeretetház alapkövét. Az ünnepségek után fogadás lesz a püspökvárban, ugyszintén *vitézi törzstáborozás* és áldomás a lövöldeparkban. A táborozáson négy vármegye vitézei vesznek részt.

— **Uj egyetemi magántanárok.** A kultuszminiszter *Bitskei* József dr. egyetemi adjunktusnak *A mennyiségi analizis térfogatos módszerei* cimü tárgykörből, *Malán* Mihály dr. egyetemi adjunktusnak a *Fajanthropológia és eugenica* cimü tárgykörből, *Csik* Lajos dr. biológiai kutatóintézeti adjunktusnak a *Kisérleti öröklestan* cimü tárgykörből, *Kesselyák* Adorján dr. egyetemi tanársegédnek az *Oknyomozó állattan* cimü tárgykörből és *Gáldi* László dr.-nak, az Eötvös József Collegium tanárának az *Általános romanisztika, különös tekintettel az oláh (román) nyelvre és irodalomra* cimü tárgykörből a budapesti *Pázmány Péter Tudományegyetem* bölcsészettudományi karán egyetemi magántanárrá történt képesitését jóváhagyólag tudomásul vette és őket ebben a minőségükben megerősitette.

— **A balatonfüredi orvoshét záróülése.** A balatonfüredi orvoshét szombati záróülésén két előadást tartottak. *Boros* József dr. egyetemi tanár előadásának ez volt a cime: *A coronaria trombosis (A szivkoszoruér elzáródása)*. *Verebély* Tibor dr. egyetemi tanár *A friss sérülések ellátása* cimmel tartott előadást. Kifejtette, hogy a kulturember a haladás rohanó hajszájában maga állitja föl magának a halálsorompók seregét. A közlekedésben a gyorsaság őrülete, a sportban a rekordteljesitmények vágya, az iparban a gépesités kifejlődése, a háboruban a tömeggvilkolás fokozása folytán *a sérülések száma és sokszerüsége fokozódik*.

— **Szent-Györgyi Albert a lengyel tudományos akadémia kültagja.** *Szegedről* jelentik: *Varsóból* érkezett hirek szerint *Szent-Györgyi* Albert dr. Nobel-dijas egyetemi tanárt a *lengyel tudományos akadémia kültagjává* választotta.

— **A Hangya-tisztviselők vacsorája.** A Hangya tisztviselők egyesülete abból az alkalomból, hogy sakkcsapata másodizben nyerte meg Magyarország sakkcsapatbajnokságát, ünnepi vacsorát rendezett. A vacsorán a sakkszövetség képviseletében megjelent *Abonyi* István kormányfőtanácsos, elnök, *Várady* Miklós miniszteri tanácsos, társelnök, a szövetség tisztviselőkara, a budapesti sakkörök képviselői és az egyesület igen sok tagja. *Sipőcz* László, a győztes csapat kapitánya üdvözölte a megjelenteket. A sakkszövetség nevében *Abonyi* István üdvözölte a bajnokcsapatot és méltatta a kétszeres győzelem jelentőségét. *Déry* Vilmos igazgató a tavalyi győztes csapat üdvözletét tolmácsolta és *Wünscher* Frigyes dr. vezérigazgatónak a csapat támogatásával kapcsolatos érdemeit emelte ki. *Tóth* László a kecskeméti sakkör nevében beszélt. *Ferenczy* Gyula ügyvezető igazgató, a Hangya Tisztviselők Egyesülete nevében köszönte meg az üdvözléseket.

— **Szép kalapot Skrivántól.**

— **Junius 3!!** Ez a nap az állami sorsjáték legközelebbi huzásának napja. Idejében szerezze be állami sorsjegyét (ára: egész 3 pengő, fél 1.50 pengő), akkor önnek is esélye lehet a nyerésre. Főnyeremény 40.000 pengő.

— **A középiskolai tanulmányi verseny matematikai eredményei.** Az országos középiskolai tanulmányi versenyek matematikai eredményeit szombaton hirdette ki *Pintér* Jenő tankerületi főigazgató. A matematikai versenyben első *Komlós* János, a pécsi állami Széchenyi István-gimnázium tanulója, második *Berger* Tibor, a budapesti Mester-utcai állami Fáy András-gimnázium tanulója, harmadik *Petricskó* Miklós, a budapesti kegyesrendi gimnázium tanulója lett. Dicséretet kaptak *Weisz* Alfréd, a budapesti Markó-utcai állami Bólyai-gimnázium tanulója, *Gáspár* Rezső, a pestszenterzsébeti állami Kossuth Lajos-gimnázium tanulója és *Seidl* Géza, a budapesti érseki katolikus gimnázium tanulója.

— **Mussolini támogatásával hazaszállitják Pázmándy Dénes unokáját.** A *Magyar Nemzeti Irodalmi Társaság* szombat délutáni ülésén az elnöklő *Kornai* István bejelentette a társaság tagjainak, hogy Magyarország nagy barátja, *Mussolini*, a társaság egy hozzá közvetitett kérelmét teljesitette. Néhány év előtt ugyanis Abbaziában rövid betegség után elhunyt előrsi *Vida* Vilma, aki a társaság volt elnökének, a nagy magyar publicistának, *Pázmándy* Dénesnek unokája volt. Az elhunyt édesanyja, özvegy *Vida* Lajosné kérelme az volt Mussolinihoz, hogy tegye lehetővé egyetlen leánya hamvainak hazaszállitását, hogy itt a családi sirboltban helyezhessék örök nyugalomra.

— **Hősi emlékmü-avatás Magyaróváron.** A *volt pozsonyi 13. honvéd- és népfölkelő-, valamint a 307. honvédgyalogezred* bajtársi köre junius 5-én, ünnepélyes keretek között leplezi le *Magyaróvárott* bajtársi emlékművét. A leleplezési ünnepségre filléres vonat indítását kérték, amelyre a felvilágositásokat május 25-étől kezdve adják meg a menetjegyirodák. Kellőszámu jelentkezés esetén autobuszt indítanak Budapestről. Viteldij 16 pengő, illetve 17.50 pengő. Az autobusz a Vörösmarty-térről indul. Jelentkezni május 25-éig vitéz *Basó* Ödön ezredesnél lehet, Budapest, I., Gaál-utca 4. Az indulások idejét május 29-én, lapok utján közlik.

— **Lampionos szerenád Hóman Bálintné tiszteletére.** A székesfehérvári ciszterci gimnázium és az állami polgári iskola ifjusága szombaton este nyolc órakor lampionos szerenádot adott *Hóman* Bálint miniszter feleségének tiszteletére, aki a vasárnapi vitézi avatási ünnepségekre a városba érkezett. Hóman Bálintné *Csitáry* G. Emil polgármester családja körében szállt meg és a két intézet ifjusága a polgármester lakása elé vonulva, dalokkal üdvözölte a vendéget. Hóman Bálintné, aki a junius 6-án tartandó intézeti zászlóavató-ünnepségen a zászlóanyai tisztet elvállalta, meleg szavakkal köszönte meg a két iskola ifjuságának figyelmességét.

— **Szép kalapot Skrivántól.**

— **Kilencmillió márkás pénzbüntetés.** *Berlinből* jelentik: Az országos biróság *Heck* Brunót, a dessaui Continental-gázvállalat volt vezérigazgatóját csalás, adóeltitkolás, devizakihágás és megvesztegetés miatt *hat és félévi fegyházbüntetésre*, valamint *8,700.000 márka pénzbüntetésre* itélte. Fivérét, *Heck* Valtert bünrészesség miatt két és félévi fogházbüntetésre és 600.000 márka pénzbüntetésre itélte a biróság. Heck Brunó családd üzelmeivel milliós értékek birtokába jutott.

— **Kongresszusi postahivatal.** A postavezérigazgatóság közli: Budapesten a XIV. kerület Városliget területén, az Iparcsarnok mellett a Budapest 72. számu postahivatal kirendeltségeként 1938 május 23-tól május 30-ig „Eucongress ünnepi csarnok postahivatala" néven posta, táviró- és távbeszélőhivatal működik. Az alkalmi postahivatal naponta (vasár- és ünnepnap is) 8 órától megszakitás nélkül 19 óráig tart szolgálatot. Működési köre kiterjed bárhova szóló közönséges és ajánlott levélpostai küldemények, továbbá táviratok felvételére, valamint helyi és helyközi (interurbán) távbeszélgetések lebonyolitására, postabélyegek (kongresszusi bélyegblokkok is) és postai értékcikkek árusitására. Helyközi állomásainak száma 120-999 és 127-112. Szolgálati távbeszélőállomás száma 120-900.

Hasmütétek utáni időszakokban a régóta bevált, tisztán természetes **„Ferenc József"** keserüviz kitünő hashajtó, amely a belek tartalmát biztosan felhigitja és azt csakhamar fájdalommentesen levezeti. Kérdezze meg orvosát.

— **Meglepően** nagy közönség veszi körül állandóan a Corvin Áruház ama kirakatait, melyekben női diszmagyar és magyar himzésü utcai ruhákat mutatnak be. Ezzel egyidejüleg három teljesen berendezett magyar szoba kelt méltán megérdemelt feltünést az áruház III. emeletén. Az egyik egy divatos magyar lakószoba, békésmegyei stilusban, mely vendégszobának is megfelel, a második egy jómódu családi beri gazda lakószobája, mennyezetes ággyal, bölcsővel és rokkával, mig a harmadik egy apátfalvai tisztaszoba, fölvetős ággyal, sublóttal, bircszékkel és tálassal.

CIKKEK A FENYVES ÁRUHÁZBAN

Női fürdődressz..... P 3.50, 2.90, 1.90
Tiszta gyapju női fürdődressz P 14.80, 9.80, 6.80, 5.80
Férfi fürdőnadrág P 2.90, 1.90, 1.48, -.98
Férfi fürdődressz .. P 3.90, 2.90, 1.90
Férfi gyapju fürdődressz P 7.80, 6.80, 5.80
Gyermeknapozó..... P 1.28, —.98, -.68
Strandnadrág szép szinekben és fazonokban P 4.80, 2.90, 2.45, 1.95
Napozókendők divatos mintákban P 1.28, —.78, -.48
Strandpizsama rövid és hosszu nadrággal, divatos mintákban ..... P 4.80, 3.90, 1.90
Strandköntös divatos, csikos és mintás anyagból ..... P 7.80, 6.80, 3.90, 2.90
Fürdőköpeny csikos és mintás frottirból P 16.80, 12.80, 8.80
Férfi joppek szép szinekben.... P 4.80, 3.80
Strandruha divatos strand anyagból P 5.80, 3.90, 2.90
Napozó szalmakalap P —.98, -.68
Nagy strandkalap rugalmas széllel P 2.90, 2.70
Strandsapka megkötheto panttal..... P 2.25
Gummisapka kis gyári hibával P —.68, —.50, -.38
Evezős- és pólósapka..... -.68
Kuli szalmakalap P —.78, -.68
Csikos strandszatyor erős anyagból P -.98
Vizhatlan strandtáska lecsatolható zárral ..... P 2.50
Fatalpu strandcipő félmagas sarokkal ... P 1.95
Napozó szemüveg P —.78, —.40, -.22
Napellenző ..... P -.25
1 üveg napolaj ..... P -.25

Fenyves ÁRUHÁZ KALVIN-TÉR 7
A JÓ MINŐSÉGEK ÁRUHÁZA
Postán utánvéttel szállitunk

1824 WIMPASSING V.G.F.
KERTI LOCSOLÓTÖMLŐ
világhirü
WIMPASSING minőségben!
Budapest, VI, Andrássy-ut 8

Kobona

Nők gyakran szenvednek fáradtság miatt migrainben és ideges gyengeségben. Ilyenkor Kobona segit. Az ember olyan lesz, mintha ujjászületne. Patikában P 1.40.

Az összes RÁDIO typusokat diját lanul bemutatja Részlet – Csere BODNÁR RÁDIÓ-LABORATORIUM V. Vilmos császár-ut 66
Petróleum-főzők ◆ Csillár és villamoscikkek

Egészház iroda- lakás-bútor Nagy Zsigmond VI., Lázár u. 3

CSODÁLATOS ÉJSZAKA VOLT!

IRTA: HUSZÁR KÁROLY

A Hősök és a Szentek terén égre emelt kézzel kétszázezer férfi térdelt. Kétszázezer férfi sirt, kétszázezer férfi verte a mellét, kétszázezer férfi negyven nyelven harsogta a Credot, kétszázezer férfi remegve zokogta a Miserere, kétszázezer férfi elragadtatva hivta a Megváltót...

Csodálatos éjszaka volt!

A Hősök és a Szentek terén kétszáz hangszóró szólt. Kétezer fáklya ragyogott. Tizezer Nicodemus bátorságot kapott. Huszezer nagy bünös megjavult. Az álnok világ megigazult, a beteg emberiség lábbadozó lett, minden szem könnyben ragyogott...

Csodálatos éjszaka volt!

A Hősök és a Szentek terén énekeltek az angyalok. Sötét éjben az oltáron fényes Nap ragyogott. Együtt imádták a Kisdedet pásztorok, tudósok, kalmárok, — bölcsek, vének, vitézek, — inasok, legények, mesterek, — álnokok, tékozlók, paráznák, — pénzváltók, gyógyitók, autósok, — koldusok, éhezők, szomjasok, — rokkantak, fáradtak, bujdosók, — betlehemi csillag után megindult boldogtalanok.

Csodálatos éjszaka volt!

A Hősök és a Szentek terére zudultak napkeletről, napnyugatról, forró délről, hithideg északról. Egy fehér Kenyérmorzsa körül kétszázezer férfilélek reszketett. Kinai püspök, japán admirális, hitvalló spanyol szabadsághős, menekült orosz együtt imádkozott és a háttérben egy idetévedt germán a szeméből könynyet morzsolt. A földgolyó minden táján négyszázmillió Krisztushivő velünk imádkozott. A pápa nem aludt az éjjel, égő gonddal velünk virrasztott.

Csodálatos éjszaka volt!

A Hősök és a Szentek terén kétszázezer férfizarándok fordult szembe a sátánnal, minden bűnös megindult, aki eddig félrevezetve, gyülölettől habozott, a Szentostya előtt örök szeretetet fogadott, aki eddig Istent káromolt, a nagy Szentség előtt engesztelő imába fogott, — aki eddig farkas volt, Isten bárányává változott, elhallgattak a bujtogatók, elnémultak az uszitók, kibékültek a haragvók, az egész világ testvéri kezet fogott... A Káin gyilkos keze lehanyatlott, egy reménytelen nemzedék szemében ujra bizalom gyulladott. Az öngyilkosság előtt álló emberiségre Krisztus öt sebe sugárzott. A nagy katasztrófa előtt Isten békéjének halvány hajnalpirja fakadott.

Csodálatos éjszaka volt!

A Hősök és a Szentek terén az örök igazság kopogtatott. Az örök szeretet lángolt, az örök élet honvágya lázitott, a földi pokol mélységéből az időtlen magasságok örök fénye világolt. Minden gonoszság meglapult, minden erény uj szivek után kutatott, minden Saul Pállá változott. A világ minden rejtett zugában, dómokban, falusi templomokban, missziós kápolnákban a hivő sereg velünk imádkozott. Akik nem jöhettek ide, lélekben azok is itt voltak. Az öregeknek ez volt a legszebb napjuk, az ifjaknak uj erőt nyujtó élményük s az unokák sirtak, hogy még itt nem lehettek. A világ Betlehemmé változott.

Királyi Vár, Parlament, Városháza, Egyetem felett, a felhőkarcolok felett, az üzletházak felett az Eucharisztia jegye tündökölt. A kétségbeesettek világa uj hittámaszt kapott, az elsodort holt lelkek világa ismét pünkösdi lángot fogott, Krisztus király személyesen járt a Duna vizén és a köruton, feléje allelujázott a harangzúgás, a hajókürt és a gyársip is. Éreztük a mi Urunk közelségét, az Isten ujja megihlette szivünket.

Csodálatos éjszaka volt!

A Hősök és a Szentek tere egyetlen templommá vált, amelyre a hit égboltja borult. Ez az oltár most a világ oltára volt. Földöntuli hullámok áramlását közvetitették a rádiók. A virrasztók várják Krisztus helytartójának szózatát. A spanyol vértanuk főpapja misézett. A szolgálatban lévő rendőrtiszt lekapta hirtelen a sisakot, a gyóntató pap elé borult és ő is velünk áldozott. Egy öreg magyar azon sirt, hogy csak most tudja, hogy egy életen át mennyit mulasztott. Az Ur szolgái és az Ur népei ujra egymásra találtak, háromszáz pap osztotta a Szentostyát. Az égből szállott kenyér valóban Krisztus teste, vére, felejthetetlen Agapé volt. Aki ezt a nagy csodát müvelte éjfélkor mivelünk, az valóban az Isten Fia. Ilyen világmentő erőfeszitést, ilyen béketermő áldásfakadást, ilyen megujhodást, századok óta nem látott a világ. Ilyen szép éjszakája, ilyen szép hajnalfakadása még nem volt Budapestnek. Ilyet csak az Eucharisztia adhat....

Csodálatos éjszaka volt!

A Hősök- és a Szentek-terén tömérdek megtérés volt. Nyilvános gyónás, együttes erősfogadás és világraszóló tömegtiltakozás volt ez. Megrögzött templomkerülők, félrevezetett szerencsétlenek, megátalkodott bünösök egy pillanat alatt visszataláltak Krisztushoz. Az eltorzitott keresztek kaoszában kigyulladt ujra az igazi Krisztus-arc. A harsogó férfi imát és a százados szentségi énekek zengését öt világrész rádióin hallgatták. Templomainkban asszonyaink és lányaink, unokáink szentórát tartottak és imádkoztak a férfivilág megtéréséért. A legmélységesebb szertartások át lettek hangszerelve a legmodernebb technikai eszközökkel s a szentségimádást vezető páter felejthetetlen szavait nyolc világnyelven tolmácsolták hangszórókon az idegeneknek. Tökéletes volt minden. A nagy és szent áhitat legmegrázóbb pillanataiban, az Urfelmutatáskor és az áldás adásánál hallani lehetett a madaraknak a liget fái és bokrai közt Istent dicsőitő dallamát. Sötét rémek oduikba bujtak. Fordulása történt itt a világnak. Minden áldozóba az Isten költözött, kétszázezer élő Tabernaculum tért vissza a városba. Mindenki érezte, hogy itt jobbak, tökéletesebbek lettek az emberek, az Eucharisztia egységesitő, kiegyenlitő, megnyugtató, felemelő, boldogitó és megszentelő valósága mindenki előtt nyilvánvalóvá lett. Az elhanyagolt Isten, az elhagyott Isten, az elárult Isten ujra Ur s király lett a föld felett. *Valóban csodálatos éjszaka volt!*

Szent vagy Uram, szent vagy, minden felett szent vagy!

PARISINAGY ARUHÁZ

½ kiló
Málnaszörp
78 fill.
(üvegbetét 12 fillér)
(2 liter ételecet 48 fillér, demijon betét 62 fillér)

Pettyes
Mosó kertiruha
4.80
(Pettyes leánykaruha 45 cm 1.68)
(számonk. 10 fill. emelkedés)

1 kiló „Antonia"
Maláta kávé
44 fill.
(½ kg „Kedvenc" kakao 78)

Női vagy férfi
„Macco" fürdőtriko
2.98
(Női gyapju 7.80, 10.80)
(férfi gyapju 6.80, 9.20)

1 kiló brutto doboz
Csőtészta
60 fill.
(fehér áru, tara 6 deka)
(2 tojásos 84 fillér)

Férfi
Kötött sporting
1.98
(Prima 2.48, Műselyem 3.80, Sarmóz 7.80)

1 kiló „Antonia" 60%
Színszappan
82 fill.
(1 vevőnek 10 kilóig)

Piros v. kék karton
Dirndlikötény
78 fill.
(farkasfog disszel)

6 darab (2 decis)
Vizespohár
95 fill.
(6 darab boros pohár 75 fill.)

Piros v. drapszinü gyermek
Szandal
2.48
(20—22 számig) (23—26. 2.98)
(Női szandálcipő piros, kék és fehér 6.90)

Fenti 5 cikket vidékre bérmentetlenül
(Árjegyzék ingyen és bérmentve)

Fenti 5 cikket vidékre 5 pengőn felül rendelésnél bérmentve szállitunk

Kilométer széles óriás-hidakkal kötik össze a dán szigeteket

irta:
N. JACOBSEN

Copyright by Nemzeti Ujság az „Aktualitás" Magyar Sajtó Iroda

A legkisebb és legdélibb skandináv állam, Dánia, más képet szándékozik adni térképének.

Földrajzi fekvésénél fogva mintegy hidat alkot az északi nagy államok és a középeurópai államok között. Területe Jütland félszigetet és Seeland és Fünen szigetéket foglalja magában. Ezen széttagoltság ellenére a dán népet ugyanaz a hazafias érzés és ugyanazok a közös érdekek tartják összefogva, mint amelyekből területileg egységes népek kötelékei tevődnek össze, jóllehet mindenféle szervezkedés nehézségekbe ütközik ebben az országban, ahol nem lehet kétszázötven kilométert haladni anélkül, hogy tengert ne találna az ember.

Egy kilométer széles hid!...

Az életkörülményeit száz és száz év óta megnehezitő hátrányos helyzet végleges kiküszöbölésére szánta el magát Dánia.

Tekintve, hogy a szigetek közvetlen összeköttetése huszonöt százalékkal olcsóbbá tenné a megélhetést, kimondták a tervek megvalósitásának sürgősségét.

Néhány hónap mulva egységes ország lesz tehát Dánia, nem lesz többé választófal a tenger.

Régebbi időpontban lehetetlen lett volna a dán szigeteket egyesitő óriáshidak épitése, de a *technika mai fejlettsége mellett már más a helyzet.* A képviselőház megvalósithatónak találta a terveket és a munka már megindult.

Jütland és Fünen között épitik az első hidat, amelyik egyesiteni fogja a dán királyság két leggazdagabb részét. Egy kilométer széles, tehát a világ legszélesebb hidja lesz.

W. N. Field amerikai mérnök vezeti a munkálatokat, aki a világ leghosszabb hidjának, az Oakland-hidnak tervezője és épitője volt.

A dánok már előre törik a fejüket, hogy valami amerikai izü ötlettel szenteljék fel a hidat. Ismeretes, hogy mikor az oaklandi hidat átadták a forgalomnak, több mint kétezer ember akadt, akik furcsábbnál-furcsább ötletet találtak ki, hogy hogyan menjenek át rajta: egyik golyót lökdösött az orrával, a másik egy karikát, a harmadik négykézláb mászott hátrafelé.

Mivel még jó egy év kell, mig a hid elkészül, a felszentelő bajnokjelöltek trenirozhatnak addig eleget...

Az első hid meghosszabbitásába tervezik Lolland és Seeland között a másodikat, de ezt már csak ötszáz méter szélességben.

Seeland szigetén van Dánia fővárosa, Kopenhága. Seelandot egyébként egy másik hiddal közvetlenül is össze akarják

Férfifehérnemü és uridivat szükségletét
szerezze be
Némethy Ferencnél
Váci-u. 33. Piarista-ház. — Telefon: 183—545.

TÖRTÉNET A RÓMAI PARTON:

A női szépség első feltétele: Hibamenes, friss arcbőrt.

A mai nőnek tetőtől-talpig makulátlan bőrrel, szép teinttel kell rendelkeznie. Ez manapság könnyen, egyszerü eszközökkel elérhető. Szükségtelen össze-vissza kenegetni az arcot. NEM kellenek házi pakkolások és egyéb kiábránditóan ható pepecselések. Este egyszerüen megmossa arcát és nyakát a Leton-szappan krémes habjával. Rajta hagyja az arcbőrnek oly jótékony habot néhány másodpercig, aztán leöbliti először meleg, utána rögtön hideg vízzel. Ennyi az egész. Reggelre kelve, bámulatosan üde és fiatalos arc fog a tükörből visszamosolyogni. **A Leton-szappan krémes habja kölcsönzi az arcbőrnek azt a fiatalos, leányos teintet, melyet a férfiak annyira megcsodálnak.** A Leton-szappan beszerezhető mindenütt 96 fillérért. Főraktár: **Hunnia gyógyszertár, Budapest, VII., Erzsébet-körút 56. sz.**

Már az első éjjel után csodálatosan szépül az arcbőr.

A LETON-szappan évek hosszú sora óta széppé és boldoggá teszi a nők százezreit.

Minden egyes mosakodás LETON-szappannal, krémes fürdő az arcnak

A szépség és a vele járó előnyök új korszaka várnak Önre is.

kötni Jütlanddal. Itt aztán nem lesz könnyü dolguk. A Seelandot és Jütlandot elválasztó Balti tengerszoroson ugyanis a legszélesebb és legmélyebb vize Dániának.

Számitásaik szerint két és fél év alatt befejezik a nagy művet. Ekkor kerül a sor arra, hogy Svédország is közvetlen kapcsolatba jusson a dán szigetekkel. Egy többszáz méter széles, hosszu hidat akarnak épiteni a Vere Sunds felett Dánia és Schönen svéd tartomány között.

Mindezen tervek közül egy van jelenleg a megvalósulás útján, még pedig a Lolland és Seeland között Vordingbordot és Orchovedet egyesitő hid épitése, már előrehaladott állapotban. Egyrészt a dán szigeteket összekötő, másrészt a Svédország felé épitendő hidak összköltsége háromszáz millió dán koronára rug fel.

Hadászati szempontból rendkivüli jelentősége van a dán területi egységnek. A félig-meddig már eddig is zárt Baltitengert ezután teljesen elzártnak lehet tekinteni.

Tönkre megy egy szállitási iparág is; ezzel szemben jelentékeny árcsökkenést hoz magával a skandináv termékek szállitásának megkönnyitése.

Németország sokáig ellene volt a dolognak, mert igy Balti-tengeri kikötői elvesztik gyakorlati értéküket és csak az Eszaki-tengerre szoritkozhat.

Es végezetül, a hidépitéssel nullára esik a dán munkanélküliek száma. Ezt is szem előtt tartotta a kormány, mikor az épitkezéshez megadta hozzájárulását.

MAI MAGYAR EGYHÁZMŰVÉSZET

Dr. Jajczay János könyve

Várva-várt, régen áhitott s nagy hiány ürét betöltő könyv jelent meg éppen időszerün az Eucharisztikus Kongresszus napjaiban. Dr. *Jajczay* János, a jeles fiatal esztétikus, különösen az egyházi művészetnek hivatott szakértője könyvet irt a mai magyar egyházművészetről. Nagy hivatása van ennek a kötetnek s ugy van megirva és megszerkesztve, hogy ezt a hivatását be is tudja majd tölteni. Jajczay János könyve alkalmas arra, hogy a mai egyházművészet, főleg a modern magyar egyházművészet körül felburjánzott sok félreértést tisztázzon és az izlést, ugy némely egyházi körök, mint a laikus közönség izlését helyes irányba terelje.

A mai közizlés egy művészetileg gyönge, kapkodó, iránytalan és eklektikus kor után, amelyben mesterségszerüen, ipar módjára, belső hit nélkül készültek az egyházművészeti alkotások is, meglehetősen megromlott. Ferde utakra került, helytelen szempontokba merevedett bele és nem találja meg a helyes tájékozódást ahoz az uj, korszerü egyházművészethez, amely a mai viszonyok, a mai lelkiség, a mai anyagok, városkép, épitési anyagok figyelembe vételével, ott akarja felvenni a fonalat, ahol a belső hittől fütött nagy stilusu egyházművészet fonala megszakadt.

Jajczay világosan, nagy példák felsorakoztatásával magyarázza meg az egyházművészet lényegét. Hangsulyozza azt, mennyire fontos a művésznél, aki egyházművészeti remekeket akar alkotni, nemcsak a tudás, a technikai felkészültség, hanem a benső, erőteljes hit is. Enélkül nincs igazi egyházművészet. A rheimsi dóm köveibe beleimádkozták a hitet. Minden kor egyházművészete a maga hitét, a maga vezető eszményeit sugározza. A román stilus hangosan harsonázza: „Uram, te vagy az egyedül hatalmas“, a gótika pedig, amely a scholastikával szoros összefüggésben van, a „Sursum cordát“ sugározza. A XIX. század egyházművészete azonban elveszti a hatalmas belső lenditőerőt, a hitet s lassan sorvadásnak indul és elszegényesedik. Jajczay nagyon helyesen mutat rá, hogy ebben a korban egy kávéház berendezése nagyobb gonddal történik, mint akármelyik templom belső diszitése.

Azután rátér a mai egyházművészet lényegének ismertetésére., Hangsulyozza, hogy ez az egyházművészet uj, nem kitaposott utakon jár. Felül áll a tömeg megszokott izlésén. De csupa bensőséges hit lángol benne. Az uj művész a lelkében élőt akarja kifejezni, de ugy, hogy mások lelkéhez és nem elrontott műveken, rossz irányba terelődött izléséhez szóljon.

Kifejti, hogy a mai egyházművészet egyszerüségre törekszik. Nem a multat szolgálja, hanem a jelent. Őszinte. Ha beton, nem akar márványt hazudni. Egyszerüsége nem a szegénység jele. Ennek lélektani oka van. Egész korunk erre vágyik. A tiszta, nagy forma, sima felület, a monumentalitás tágitja a lelket. Általában minden egyházművészeti alkotásnak jellemző jegye ez a monumentalitás, még akkor is, ha egy kehelyről vagy méreteiben ikisebb tárgyról van szó. De a mai templomépités éppen koncentráltan erőt fejez ki.

Azután a magyar egyházművészet arculatának jellegzetességeire mutat rá. Művének érdeme, hogy nem beszél sokat, nem bonyolódik a részletekbe. Világosan jelöli ki az alapelveket s azt várja, hogy az olvasó az alapelvek s a rendkivül gazdagon szemléltető illusztrációk egybevetésével maga alakitsa ki meggyőződését. Nem befolyásol, hanem rávezet és ez a legbiztosabb utja a meggyőzésnek.

Nagyon időszerü volt ez a könyv, amikor a magyar egyházművészet olyan hatalmas lendületet vett és főképen Rómában nevelkedett művészei világviszonylatban is jelentős nevet vivtak ki maguknak. A Révai kiadóvállalat nemes izlésü kiállitásával mindenben méltóvá tette tartalmához dr. *Jajczay* János könyvét.

Kállay Miklós.

IGY TANITANAK TÖRTÉNELMET A SZOVJETBEN

Tankönyv Sztalin dicsőitésére és a moszkvai vérengzések igazolására

Néhány héttel ezelőtt a szovjetkormány uj történelmi tankönyv megirására hirdetett pályázatot. A könyvet a középiskolai diákok kezébe akarják adni.

Az a bizottság, amely a beérkezett pályamunkák felülvizsgálásával foglalkozott, megállapitotta, hogy *Oroszországban ismét felütötte fejét a nemzeti szellem.* A beérkezett könyvek nagy része azzal foglalkozott, hogy a marxista Pokrowszky történész materialista felfogása letünőben van és hogy a régi orosz kultura rehabilitációjának sugarai fénylenek az égbolton.

Negyvenhat pályamunka érkezett be, de csak egy nyerte meg a zsüri tetszését. A könyvet *Szesztakov* tanár irta és el is határozták a kinyomatását. Az el nem fogadott pályamunkák irói pedig dorgáló levelet kaptak, amelyben *szigoru hangon figyelmeztették őket,* hogy szellemüket sajnálatos módon, nem hatotta át a megujhodás levegője és hogy agyukban még kapitalista és imperialista zsarnoki megyőződések élnek. „Kár — mondja a levél —, hogy az irók nem ismerték fel, mennyire más és magasztosabb a mai élet felépitése a cárizmus átkos és vétkes uralmával szemben.“

A dorgáló hangu levelet azért kellett megirni, mert a beküldött pályamunkák általában a következő felfogásról tettek tanubizonyságot:

„*A kereszténység* — irták legtöbben — *kulturális fejlődést mutat a régi szláv pogánysággal szemben.* A letünt kor háboruit gyakran a nemzeti kultura védelmében kellett meginditani és a győzedelmes kommunizmus csak büszkeséggel tekinthet Oroszország történelmi korszakára.“

A szovjet berkeiben nem szabad igy irni. Ez ugyanis az a szellem, amelyet *Sztalin* a letünt hónapokban oly ördögi borzalmassággal fojtott vérbe.

Miért kellett az uj tankönyvet megiratni?

Most derült csak ki, hogy a nagy bünpereket érdekes és különös sajtóháboru előzte meg. Ekkor megszólalt *Sztalin* is és programot adott arról, ami később bekövetkezett.

„Vannak még politikusok és ujságirók — irta *Sztalin* —, akik azon a véleményen vannak, hogy *Lenin* bolsevista felfogása fölött vitatkozni lehet.“

Lenin politikájának követése vezetett ugyanis a trockijizmus vágyához, mert *ki kellett irtani mindazokat, akik a lenini felfogás hivei voltak.* A halott Lenin ellen eljárni nem lehetett, nem is lett volna ajánlatos, Trockij és hivei azonban még éltek.

„A trockijizmus — mondta tovább *Sztalin* — valójában az ellenforradalmi polgári elemek harca a kommunizmus ellen. Csak polgári agyakban születhetett meg az a gondolat, hogy Oroszországban nem lehet szocialista államot teremteni. Ezek a veszedelmes felforgató tanok az átkos kapitalizmus felé akarnak vezetni bennünket. Ki kell irtani az ál-irókat és ál-történészeket, mert csak az ellenük meginditott harc befejezése után juthatunk a valódi bolsevizmus ideáljához.“

A tisztitó munkát beigérő programot *Sztalin* tökéletesen be is váltotta. Legelőször a *„Proletarszka Réwolutzija“* cimü lapot tiltotta be, mert ez helyt adott a trockijista felfogásu irók polémiájának. *Ezt követték aztán azok a bünperek, amelyek az egész müvelt világ megvetésével és undorával találkoztak.*

Ezért kellett az uj történelemkönyvet megiratni.

Mit ir a pályadijnyertes történelemiró?

Az uj munkát eljuttatták Európába is, mindamellett, hogy *a szovjetben még mindig erősen érezhető a papirhiány.* A könyvnek egyszerü kék bekötő táblája van, nyomása tiszta, térképek és történelmi vonatkozásu képek láthatók benne. Aki elolvassa, tisztába jön azzal az „evolucióval“, amely a bolsevista mentalitásban állitólag végbement. Bizonyos azonban, hogy amennyiben tényleg van ilyen megmozdulás, akkor ezek a könyvek vannak hivatva ezt csirájában elfojtani.

Az uj tankönyv *elejétől végig a körmönfont kommunista terminológia szótára.* Primitiv módon mutatja be a cárizmus kártékonyságát és szembeállitja a mai élet „gyönyörüségeivel“. Sorozatosan vonultatja fel a régi haditetteket, „amelyekkel szemben a régi forradalmárok mindenkor csak lenézést tanusitottak“. Ha a szöveg olvasásába mélyedünk, megcsap az a borzalmas osztálygyülölet, amely elvben kizárja bármely nemzeti felbuzdulás lehetőségeit. A professzor *dicsfénnyel övezi a forradalmi lázadásokat és puccsokat,* melyeket a cári időben, a sajtó rendszerint elhallgatott. *Sesztakow* könyvében *Nagy Pétertől Leninig,* nincs egyébről szó, mint azokról az apróbb-nagyobb lázadásokról, amelyeket a kicsinyek folytattak a nagyok ellen, a szegények a gazdagok, a szolgák az urak és az elnyomottak az elnyomók ellen. Mindez csak előkészitése volt — mondja a szovjet-történész — annak az óriási győzelemnek, melyet a diadalmas proletáriátus a cári birodalom fölött aratott. Hosszan foglalkozik a professzor egy *Sawnak* nevü szolgával, aki már 2000 évvel ezelőtt a *Krimben* fellázadt a görög elnyomók ellen. A könyv irója elvezeti olvasóit azokhoz a kisebbnagyobb kényurakhoz, akik a szláv lakosságot mindenkor csak kirabolták. Széles ecsetvonással festi meg *az 1136. évi novgorodi lázadás történetét,* amely alkalomkor — irja — „az egész nép fellázadt a bojárok és a kufár kereskedők ellen“. A professzor mindenkor aláhuzza, hogy a moszkvai cároknak csak az volt az igyekezetük, hogy a parasztból rabszolgát neveljenek és rámutat arra, hogy a lázadások csak azért nem vezettek eredményre, mert a rabszolgává vedlett parasztok tudatlanok és szervezetlenek voltak. Ez a tudatlanságuk — mondja az iró — a cárok büne volt, mert nem engedték meg, hogy a parasztok a saját helyzetüket megismerjék. *A Pugacsewféle, 18-ik századbeli lázadásról* szólva szószerint a következőket mondja:

„Akkor még nem létzett szervezett és öntudatos munkásosztály, amely az elnyomott parasztot sikeres küzdelemhez segitette volna. Akkor még nem volt meg a kapocs a munkások és a parasztok között és ezért lehetett a parasztokat a nagyurak kénye-kedve szerint elnyomni és vérpadra cipelni.“

Világosan megállapitható, hogy *a történetiró a történelmi igazságot még megközeliteni sem igyekszik.* Egy szóval sem emliti, hogy a kereszténység felvétele világosságot hozott az orosz népnek, de arról sem szól, hogy *Nagy Péter* müködése és munkája előnyére volt az országnak. *A szovjetben nem fontos, hogy a tanulók az elmult századok történelmi alakjaival ugy és olymódon ismerkedjenek meg, mint azt a történelmi igazság megkivánná.* Fontosabb, hogy a *sztalini* politika dicsőitését szembeállitsák a történelmi idők szomoru eseményeivel.

A bevezetésben az iró rámutat arra, hogy *Sztalin* a georgiaiak törzséhez tartozik, ahhoz a néphez, amely az Oroszországot kizsákmányoló kényuraknak mindenkor bátran és dicsőségteljesen ellenállott. *Sztalin* minden egyes letartóztatása, a régi rendszer idejében aprólékosan és körülményesen meg van irva és az iró természetesen szembeállitja a cári uralom korhadt birósági rendszerét Sztalin magasztos és martiri alakjával. Egy szót sem szól azonban a könyv arról, hogy mit müvelt *Sztalin,* illetve *Dugaswilli* ur annakidején *Georgiában. Nem mondja meg, mily módon szerezte meg Sztalin a pártkassza alaptőkéjét.* Nem beszél arról, hogy gazdag embereket rabolt el váltságdij ellenében és hogy *ő és elvtársai egy kis postarablástól sem riadtak vissza. (Essad bey: „Oel und Blut im Orient“).* A szovjet-professzor Oroszország történelmi korszakából a „diadalmas“ bolsevizmus „hősies“ szobrának talpkövét faragja ki. A szovjettörténész a könyv első részében csak röviden emlékezik meg a letünt kor eseményeivel, annál bővebben foglalkozik azonban az ország történetével a Brest-Litovszki békekötés óta.

A békekötésről Sesztakow a következőket mondja: „Trockij nyilt galádsággal játszott össze a németekkel és kiprovokálta, hogy a fegyveres németek a lefegyverzett és kifáradt oroszok ellen ujból felvonuljanak. Azokat a mérhetetlen veszteségeket, amelyeket abban az időben szenvedtünk el, csakis Trocky-nak és a hazaárulásban mindenre kész hivének, *Bucharinnak* köszönhetjük. *Lenin* és *Sztalin* azonban akkor sem kételkedtek abban, hogy eljön majd az a kor, mikor a diadalmas forradalom térdre fogja késztetni az ország árulóit.“ Ebből az utolsó mondatból derül ki legvilágosabban, *milyen tudatos valótlanságokat tanitanak az orosz iskolákban,* de az is kiderül, hogy milyen felfogásu történész nyer pályadijat a szovjet-honban.

G. A.

Olcsó nyaralás HÉVIZEN

A **NEMZETI UJSÁG** és **UJ NEMZEDÉK** Utazási és Menetjegyirodája megállapodást létesitett a hévizi Ferenczi-féle **„Pannonia“** szállodával olcsó kettő, illetve háromhetes hévizi tartózkodásra, amelynek részvételi dijai a következők:

Háromhetes nyaralás (20 nap)

I. csoport	május	8-tól P	**117.80**
II.	» május	22-től P	**123.40**
III.	» junius	11-től P	**144.90**
IV.	» julius	2-tól P	**180.20**
V	» julius	23-tól P	**187.10**
VI.	» auguszt.	7-től P	**180.70**
VII.	» auguszt.	27-től P	**117.30**

Kéthetes nyaralás (14 nap)

I. csoport	május	14-től P	**85.—**
II.	» május	28-tól P	**85.—**
III.	» juuius	2-től P	**90.60**
IV.	» junius	16-tól P	**96.20**
V.	» junius	30-tól P	**116.90**
VI.	» julius	14-től P	**128.—**
VII.	» julius	29-től P	**128.—**
VIII.	» auguszt.	11-től P	**128.—**
IX.	» auguszt.	25-től P	**88.60**
X.	» szept.	1-től P	**83.70**

Fenti árak mellett lakást (kétágyas szobában való elhelyezéssel és napi háromszori étkezést nyujt a szálloda. Ez elhelyezés a Ferenczi-féle „**Pannonia**“ **szálloda** főépületében és a hozzá tartozó villákban történik az utas választása szerint. A szállókban fürdőszoba is rendelkezésre áll. Kizárólagos jelentkezés:

CHRISTOPHOROS

a Nemzeti Ujság és Uj Nemzedék utazási és menetjegyirodája Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 5. sz. Telefon: 18—78—52 és 18—95—33.

Jacskó Ferenc

Győrből, 1799-ben 19 éves

J

Jacskó Ferenc, Győrből, zenész fia, 19 éves korában, 1799 nov. 12-én iratkozott be.

Lásd

Fleischer Bées. 54. l.

Török körmenet.

Ezen lapon az 1697 szept
hető, a melynek élén tizennég
ri csontokat, török kardokat,
visznek vállaikon. A menetből
koporsójával, a basák kivont
kidobott martalékkal, a keres
ki basák, a janicsárok, a vez
és a török remeték válnak ki.

Rm., mér. a vk.

Jácz Kálmán

ny. vezér ornagy
műfedvető festő
szül. 1846. nov. 1 Igló.
ha kell, lásd

teljes életrajzát

Tellény. 75. l.

MOB kvt.

2959. sz.

kiállítása alkalmával az **élelmiszerjegy**
illetékes körzeti jegyfiók a közellátási kijelentő b
jegyfiók által megküldött közellátási törzslap a

Állandó lakásváltozás alkalmáv
kijelentő előzetes felmutatása, — melyb
van élelmiszerjegyekkel ellátva, vagy h
ségbe költözik ez esetben élelmiszerje
mint önellátó, élelmiszerjegyekkel ellát

VII. Új kenyér- és lisztváltójegy

Február hó 1-től kezdődően újabb h
rendszeresítek. Az új váltójegyek beváltási hat

A jelenleg forgalomban levő ke
felhasználhatók. Ezeket a váltójegyszelvénye
február hó 15-ig számolhatják el.

Jacusch Smelczer

Számadás könyv. Selmeczbánya 1364. 1365. 1366. 1367

1368. 1380. = Adólajstrom.

Fejérpataky László. Magyarországi varosok régi számadás könyvei. Bpest. 1885.

4. l. 5. l. 9 l 10. l. 13. l 15. l. 16 l. 2. l

19 b 22 a, 24 a 26 a

Jacusch

fegyverderék Eirsitő

1397–1403

Kassa

o Kem o

273. l.

98. MANGUIN, HENRI: Terebélyes fák.

Jackovits József

famester

1885 – 1889.

Elmúlt 1930. 84. l.

von Dalling.

ugyanott 1864-ben.

fordultan ábrázolt fekete
ete végű szarvakkal. Fejét
Mögötte vén fatörzs van.

t, dombos vidék felhőzött
»*Joh. von Dallinger f.*«.
5 cm. — Lelt. sz. 4061. —
ajándéka 1907 április 30-án
dta az 1909 november 24-iki
bruár 25-iki 656 (351–910)
2 márczius 21-én (624–912).

III
585 (4061)
657 (118).

585

ajánl

Jacsó Istvánné himző M.D.K.

Népművészet mestere kitüntetés

Népművészek kitüntetése augusztus 20-a alkalmából

Magyar Nemzet 1964. augusztus 19. 4.1.

Jacsó Istvánné, hímző- TTD4

A népművének mestere címet kapta.

–: Népművének kitüntetésre. Augusztus 20 alkalmából 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. aug. 19.

JACZA PETER

Erdélyben teljes elzártságban, elszigeteltségben éltünk. A század művészetéről, a szocreálon kívül, nem voltak információim. Az idős mesterek is - apám, Nagy Imre, Nagy Albert, Mohi Sándor és mások - a szocreállal való küzdelemmel voltak elfoglalva. Ők - ide sorolhatnám még Benczédi Sándort és Vida Gézát - egyéniségüket megőrizve és Erdély szelleméhez ragaszkodva, a fiatalabbak Tőrös Gábor, Jacza Péter, Gergely István, Hunyadi László - a hetvenes évek közepétől a huszadik századi törekvésektől megtermékenyítve kísérelték meg a szellemi zártság felszabadítását.

Szakolczai Lajos: A szenvedő szobrász. Szervátiusz Tibor műtermében. Interju. = Tiszatáj, 1982/ 8. 91.p.

Mihalik, Alessandro: Gioielli di Santa Elisabetta d'Ungheria a Udine ed a Cividale. (Klug: Corvina.) 8-r., 25 l, 10 K. (Roma – Budapest Bp. 1935).

Sándor: Adatok a felvidéki ötvösség történetéhez. [illegible]

L. Felvidéki Tudományos Társaság kiadványai. 1. sor. 3. sz.

Jaczyg György

Batthyány József gróf érsek-
primás udvari mérnöke.
Az alabbi kápolna alap-
rajzát és oldalmetszetét meg-
rökitette.

Haiczl Kálmán dr: A
végi érsekprimási palota
sz. László kápolnája
Pozsonban. Bratislava-
Pozsony 1933. 5. l. 12. l.

JACZYG Georg épitész

MALIKOVÁ, Mária: Nové poznatky o starej kaplnke sv. Ladislava v bratislavskom Primaciálnom paláci. = Ars, 1991, 2. 120 - 127. ill. G

Rippl-Rónai József 385, 1256, 1386, 2125
Rippl-Rónai Ödön 385
Ritter P. Tibor 565
Rittsteuer Jozef 713, 916
Rizzi, Wilhelm Georg 1085
Roboz Zsuzsa ~~228~~
Rochlitz Gyula 1176, 1199, 1206
Rodin, Auguste 1386
Roditi, Edouard 69
Roisz Vilmos 2249
Román András 255, 256, 257, 258, 263, 291/7, 516, 1586
Rombauer János 408
Rombold, günther 1559
Rómer Flóris 454
Romvári János 2011, 2250
Romváry Ferenc 1327, 1691, 2125
Róna Emy 2251
Rónai Dénes 547, 1272
Rónai Zoltán 796
Ronte, Dieter 2127
Rosenberg, Pierre 1077
Rosgard, Alfredo 1727
Roskó Gábor 1818
Rossacher, Kurt 70, 864
Rosti Pál 1265
Rosztovceva, Inna 1755
Róth László 547, 1272
Rothe, Hans **408**
Rottler Ferenc **454**
Rottmayr, Johann Michael 1088
Rousseau, Henri 1387
Rózsa György 115, 329, 1196
Rózsa Judit 604

Jaczyg György

Batthyány grót biboros érsek-
primás udvari mérnöke.
Az érsekprimás 1778-ban kezdte lebon-
tatni a régi pozsonyi érsekprimási
palotát, az alábbi kápolna
lebontás mára 1780 március hávában
Erultasor. A kápolna alap-
rajzát és keresztmetszetét fenti
ekkor készítette.

Haiczl Kálmán dr:

A régi érsekprimási palota
sz. László kápolnája Pozsony-
ban. Bratislava — Pozsony
1933. 12. l.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Jaczkó Béla

festő

1897

Címtár 1930. 84. l.

1911.

[illegible] ugyanott 1864-ben.

bbrafordultan ábrázolt fekete fol-
e fekete végű szarvakkal. Fejét kis-
Mögötte vén fatörzs van. A háttér,
vidék felhőzött égbolttal. Jelzése
ger f. 4

3:17.5 cm. -- Lelt. sz. 4068. -- Értéke
a 1907 április 30-án -- Az adományt
ember 24-iki 5395 és 1910 február 25-
eirat. — Bejelentett az 1912 már

. 434-911
910-4
lelt. 6411.

32

JACZYG, Georg epitesz

MALIKOVÁ, Mária: Nové poznatky o starej kaplnke sv. Ladislava v bratislavskom Primacialnom paláci. = Ars, 1991, 2. 120 - 127. ill. G

Pozsony, Primási palota, Szt.László-kápolna
("Csáky"-Kapelle)

Jaczyg, Georg épitész

ép. - XVIII.

Podrecca, Boris 2224
Pogány Gábor 1385, 1441, 1627, 1683, 1911, 1996, 2236, 2295, 2398
Pogány György 34
Pogány Ö. Gábor 1318, 1327, 1793, 1801, 1804, 1837, 1870, 1971, 1977, 1998, 2067, 2143, 2144, 2150, 2239, 2304
Pogány Zsolt 382
Pogány-Balás, Edit 751
Pohl, Arthur 818
Pohl, Wenzel 859
Polgár Ildikó 2225
Polgár Rózsa 2226
Polgár Zoltán 914
Polgárdy Géza 106, 2317, 2368
Pollack Mihály 1111, 1382
Polony Elemér 2227
Polónyi Károly 1558, 1571, 1578, 1580, 1586
Polzer, Joseph 1775
Pomogáts Béla 1385
Ponican, Jan 1272
Popa, Radu 709
Popvic, Vukica
Popovici család 1086
Popper Leó 68, 127
Porkoláb Sándor 2228
Porumb, Marius 863, 963
Posoni György 1029
Poszler Györgyi 429, 430
Poto János 2210
Potocka, Malgorzata 2229
Potoczky Júlia 1852, 2357
Pozzo, Francisco da 934
Pötzl-Malikova, Maria 1082, 1087